

NOVUM
TESTAMEN

† IHS
BIBLIOTECA DE LOYOLA.

Sala 1
Estante 1
Plúteo 3

NOVVM
DOMINI NOSTRI
IESV CHRISTI
TESTAMENTVM,
CVM
D. PAVLI APOSTOLI,
Canonicisque Epistolis, &
Apocalypsi.

Quibus adiecimus Indicem copiosissimum ad inueniendum secundum usum S. Romanæ curiæ Epistolas & Euangelia, quæ per totum Annum leguntur.

Quæ verò in veteri Testamento sunt, in eodem Indice diffuse sunt inserta, ad faciliorem sacri verbi concionatoris & legentium usum.

VENETIIS, APVD IVNTAS,
M D LXXII.

COLLEGIUM
LOYOLÆ

LVCAS ANTONIVS IVNTA
Pio Lectori.

ESTAMENTVM *Novum,*
Benevole Lector, parua licet
aliquantulum impressum
forma, pulchra tamen, &
ad gestandum sanè q̄ apta & commoda,
tuis oculis legendum subiicimus. Quod
equidè hortatione, auctoritateq; multum
R. F. THOMAE MANRIQVEZ
Magistri sacri Palatii Theologicæ facul-
tatis Doctoris eminentissimi, sub illiusq;
exactissimo iudicio & censura (multis, quæ
in nonnullorum typis impiè adiecta fuerāt,
sublatis) DEO propitio, ad Christiana
Reipub. decus & ornāmētum foras emit-
timus. Tranquillo igitur animo illud ab
omni labe ac errore diligenter expurgatū,
Indiceq; locupletissimo ornatum, insuper
& auctum suscipias. Et quod ore legis, pia,
sinceraq; mente credas, opereq; compleas.
CHRISTVS te adiuet. Vale.

INDEX EPISTOLARVM,
ET EVANGELIORVM,
que ex hoc nouo Testamento excerptæ,
per totum annum in missis
leguntur.

Et quæ defunt ex veteri, lectiones, In hoc indice
siue Tabula ad longum suo loco sunt positæ.

In quo primū est obseruandum quòd qui primus Præfixus
est numerus, Librum significat, Sequens caput, Tertius ver sum
declarat ex quo epistola, vel euangelium sumat initium: Quartus
eiusdem finem, & quæ sentētia subsequatur, Quintus folium ex
quo sit potissimum requirendum loco: ut quam facillimè colli-
gi possit nihil prætermisum esse.

DOMINICA PRIMA

Aduentus.

PISTOLA. Scientes quia hora est. Roma-
norū capite. 13. nu. 11. D. vsq; ad nu. 14.
D. Dñm Iesum Christum. fol. 149
Euangelium. Erunt signa in Sole. Luce ca-
pite. 21. num. 25. E. vsque ad num. 34. F.
Attendite. 77

DOMINICA II.

Aduentus.

Epist. Quæcunq; scripta sunt. Ro. 15. nu. 4. A. vsq; ad num.
14. C. Certus sum. 150
Euang. Cùm audisset Iohannes in vinculis. Mat. 11. nu. 2.
A. vsq; ad 11. B. Amen dico vobis. 10

DOMINICA III.

Aduentus.

epist. Gaudete in Domino semper. Phil. 4. num. 4. A. vsq;
ad nu. 8. B. De cætero. 183
euang. Miserunt Iudæi ab Ierosolymis. Ioh. 1. nu. 19. C. vsq;
que ad nu. 29. D. Altera 83

a ij

Feria

INDEX EPISTOLARVM

Fer. iij. Quatuor temporum. Aduentus.

Lectio Isaïæ prophete. Cap. 2.

IN diebus illis: Dixit Isaïas propheta. Erit in nouissimis diebus preparatus mons domus Domini in vertice montium: & eleuabitur super colles: & fluent ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi, & dicent. Venite ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob: & docebit nos vias suas: & ambulabimus in semitis eius: quia de Sion exhibit lex, & verbum Domini de Ierusalem. Et iudicabit gentes: & arguet populos multos. Et constabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. Non leuabit gens contra gentem gladium, nec exercebunt ultra ad prelium: Domus Iacob venite, & ambulemus in lumine Domini Dei nostri.

Lectio Isaïæ prophete. Cap. 7.

IN diebus illis: Locutus est Dominus ad Achaz dicens. Pete tibi signum à Domino Deo tuo in profundum inferni, siue in excelsum supra. Et dixit Achaz. Non petam, & non tenebo Dominum. Et dixit, Audite ergo domus David. Nunquid parum vobis est molestos esse hominibus, quia molesti estis & Deo meo? Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signum. Ecce virgo concipiet, & pariet filium: & vocabitur nomen eius Emmanuel. Butyrum, & mel comedet: ut sciat reprobare malum, & eligere bonum. Euang. Missus est angelus. Luc. 1. nu. 26. C. vsq; ad nu. 39. D. Et discessit 50. & 51.

Fer. vj. Quatuor temporum. Aduentus.

Lectio Isaïæ prophete. Cap. 11.

HÆc dicit Dominus Deus. Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. Et requiescet super eum spiritus Domini: spiritus sapientie, & intellectus: spiritus consilij, & fortitudinis: spiritus scientie, & pietatis: & replebit eum spiritus timoris Domini. Non secundum visionem oculorum iudicabit, neque secundum auditum aurium arguet: sed iudicabit in iustitia pauperes, & arguet in equitate pro mansuetis terræ. Et percutiet terram virga oris sui: & spiritu labiorum suorum interficiet impium. Et erit iustitia cingulum lumborum eius, & fides cinctorium renium eius.

Euang.

ET EVANGELIORVM.

III

Euang. Exurgens Maria abiit in montana. Lu. 1. nu. 39. D. vsq; ad nu. 48. E. Quia respexit 51

Sabbatho Quatuor temporum.

Lectio Isaïæ prophete. cap. 19.

IN diebus illis. Clamabunt ad Dominum à facie tribulationis: & mittet eis saluatorem, & propugnatorem, qui liberet eos. Et cognoscetur Dominus ab Ægypto: & cognoscant Ægyptij Dominum in die illa. Et colent eum in hostijs & muneribus: & vota vouebunt Domino, & soluent. Et percutiet Dominus Ægyptum plaga, & sanabit eam: & reuertentur ad Dominum, & placabitur eis: & sanabit eos Dominus Deus noster.

Lectio Isaïæ prophete. cap. 35.

HÆc dicit Dominus. Letabitur deserta, & inuia: & exultabit solitudo: & florebit quasi lilius. Germinas germinabit: & exultabit letabunda & laudans. Gloria Libani data est ei: decor Carmeli, & Saron. Ipsi videbunt gloriam Domini, & decorem Dei nostri. Confortate manus dissolutas: & genua debilia roborate. Dicite pusillanimis: Confortamini, & nolite timere. Ecce Deus noster ultionem adducet retributionis: Deus ipse veniet, & saluabit nos. Tunc aperientur oculi cæcorum: & aures surdorum parebunt. Tunc saliet sicut ceruus claudus: & aperta erit lingua mutorum. Quia scissæ sunt in deserto aquæ, & torrentes in solitudine: & quæ erat arida, erit in stagnum: & sitiens in fontes aquarum. Ait Dominus omnipotens.

Lectio Isaïæ prophete. cap. 40.

HÆc dicit Dominus. Super montem excelsum ascende tu, & euangelizas Sion: exalta in fortitudine vocem tuam, & euangelizas Ierusalem. Exalta: noli timere. Dic ciuitatibus Iudæ. Ecce Deus vester: ecce Dominus Deus in fortitudine veniet, & brachium eius dominabitur. Ecce merces eius cum eo: & opus illius coram ipso. Sicut pastor gregem suum pascet: & in brachio suo congregabit agnos: & in sinu suo leuabit eos Dominus Deus noster.

a iij

Lectio

Lectio Isaiaē prophetae. cap. 45.

Hæc dicit Dñs Christo meo Cyro, cuius apprehendi dexteram, vt subijciam ante faciem eius gētes: & dorsa regum veram: & aperiam coram eo ianuas: & portę non claudentur. Ego ante te ibo: & gloriosos terrę humiliabo. Pōrtas æreas conteram: & vectes ferreos cōfringam. Et dabo tibi thesauros absconditos, & arcana secretorū: vt scias, quia ego Dominus, qui voco nomē tuū Deus Israël, propter Iacob seruum meum, & Israël electū meū. Et vocaui te nomine tuo: assimilauī te, et nō cognouisti me. Ego Dñs: & nō est amplius: extra me nō est Deus. Accinxi te, & non cognouisti me: vt sciant hi, qui ab ortu solis, & qui ab occidente, qm̄ absq; me non est Deus. Ego Dñs: & nō est alter, formās lucē, & creās tenebras, faciens pacem, & creās malum. Ego Dñs faciens omnia hæc. Rorate cęli de super, & nubes pluāt iustum: aperiatur terra, & germinet saluatorem. Et iustitia oriatur simul: ego Dominus creauī eum.

Lectio Danielis prophetae. ca. 3.

IN diebus illis: Angelus Dñi descēdit cū Azaria, & socijs eius in fornacem: & excussit flammā ignis de fornace: & fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem. Flamma autem diffusa est super fornacem cubitis quadraginta nouem: & incēdit quos repperit iuxta fornacē de chaldeis ministros regis, qui eam incēdebāt. Illos autem omnino nō tetigit ignis: neq; contristauit: nec quicquam molestiæ intulit. Tunc hi tres, quasi ex vno ore, laudabant, & glorificabant, & benedicebant Deum in fornacē, dicentes,

Benedictus es dñe Deus patrum nostrorum. Et laudabilis, & gloriosus in secula.

Et benedictum nomen glorię tuę, quod est sanctum. Et laudabile & gloriosum in secula.

Benedictus es in templo sancto glorię tuę. Et laudabilis, & gloriosus in secula.

Benedictus es super thronū sanctum regni tui. Et laudabilis, & gloriosus in secula.

Benedictus es super sceptrū diuinitatis tuę. Et laudabilis,

lis, & gloriosus in secula.

Benedictus es, qui sedes super Cherubim intuens abyssos.

Et laudabilis, & gloriosus in secula.

Benedictus es, qui ambulas super pennas ventorum, & super vndas maris. Et laudabilis, & gloriosus in secula.

Benedicant te omnes angeli, & sancti tui. Et laudent te, & glorificent in secula.

Benedicant te cęli, terra, mare, & omnia quę in eis sunt: Et laudent te, & glorificent in secula.

Gloria patri, & filio, & spiritui sancto. Et laudabili, & glorioso in secula.

Sicut erat in principio, & nunc, & semper: & in secula seculorum: amen. Et laudabili, & glorioso in secula.

Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum. Et laudabilis, & gloriosus in secula.

Item epist. Rogamus autem vos fratres. ij. Thef. 2. nu. 1. A. vsque ad nu. 9. B. Cuius est

euang. Anno quintodecimo. Luc. 3. nu. 1. A. vsque ad 6. C. Dicebat ergo

DOMINICA QVARTA

Aduentus.

epist. Sic nos existimet homo. j. Cor. 4. nu. 1. A. vsq; ad nu. 6. A. Hęc autem fratres

euang. Anno quintodecimo. Luc. 3. nu. 1. A. vsq; ad nu. 6. C. Dicebat ergo

IN VIGILIA

Natiuitatis Domini.

epist. Paulus seruus Iesu Christi. Ro. 1. nu. 1. A. vsq; ad nu. 6. A. omnibus qui

euang. Cum esset desponsata mater Iesu. Matt. 1. nu. 18. C. vsque ad 22. D. Hoc autem

In prima Missa Natiuitatis Domini.

epist. Apparuit gratia Dei. Tit. 2. nu. 11. B. vsque ad finem capitis.

euang. Exijt edictum a Cęsare Augusto. Lu. 2. nu. 1. A. vsq; ad nu. 15. B. Et factum est.

INDEXEPISTOLARVM

In ij. Missa Nati. Domini.

- epist. Apparuit benignitas & humanitas. Tit. 3. nu. 4. B. vsque ad nu. 8. C. fidelis sermo. 199
euang. Pastores loquebantur ad inuicem. Luc. 2. nu. 15. B. vsque ad nu. 21. C. Et postquam. 52
In iij. Missa Nati. Domini.
epist. Multifariam, multisque modis. Heb. 1. nu. 1. A. vsque ad nu. 13. D. Ad quem 299
euang. In principio erat verbum. Ioh. 1. A. vsque ad nu. 15. B. Iohannes. fol. 82. & 83. *S. Stephani protomar.*
epist. Stephanus plenus gratia. Act. 6. nu. 8. C. & cap. 7. nu. 55. G. vsque ad finem capit. 112 & 114
euang. Ecce ego mitto ad vos prophetas. Matt. 23. nu. 34. D. vsque ad finem capit. 23

Sancti Iohannis apostoli & Euang.

Lectio libri sapientiae. Eccl. 15.

Qui timet Deum faciet bona: & qui continens est iustitiae apprehendet illam: & obuiabit illi quasi mater honorificata. Cibauit illum pane vitae & intellectus: & aqua sapientiae salutaris potauit illum. Et firmabitur in illo, & non flectetur: & continebit illum, & non confundetur: & exaltabit illum apud proximos suos. In medio ecclesiae aperuit os eius: & impleuit eum Dominus spiritu sapientiae & intellectus: & stolam gloriae induit eum. Iucunditatem & exultationem thesaurizabit super eum. Et nomine eterno hereditabit illum, Dominus Deus noster.

euang. Dixit Iesus Petro, Sequere me. Ioh. 21. nu. 20. D. vsque ad nu. 25. D. sunt autem 106

Sanctorum Innocentium.

- epist. Vidi supra montem Sion agnum stantem. Apoc. 14. nu. 1. A. vsque ad nu. 6. B. Et vidi 233
euang. Angelus domini apparuit in somnis Ioseph. Mat. 2. nu. 13. C. vsque ad nu. 19. D. Defuncto Herode 2

DOMINICA INFRA OCTA.

Natiuitatis Domini.

- epist. Quanto tempore haeres paruulus est. Gal. 4. nu. 1. A. vsque

ET EVANGELIORVM.

V

- vsque ad nu. 8. A. Sed tunc 174
euang. Erant Ioseph & Maria mater Iesu. Lu. 2. nu. 33. c. vsque ad nu. 41. F. Et ibant. 53
Infra octauam Nati. Domini.
epist. Apparuit benignitas. Tit. 3. nu. 4. B. vsque ad nu. 8. C. Fidelis sermo 199
euang. Pastores loquebantur ad inuicem. Lu. 2. nu. 15. B. vsque ad nu. 21. C. Et postquam. 52
S. Siluestri Papae & confess.
epist. Testificor coram Deo. 2. Tim. 4. nu. 1. A. vsque ad nu. 9. B. Festina ad me 197
euang. Sint lumbi vestri praecincti. Lu. 12. nu. 35. E. vsque ad nu. 41. E. Ait autem 67

IN DIE CIRCUNCISIONIS

Domini.

- epist. Carissime apparuit gratia Dei. Tit. 2. nu. 11. B. vsque ad finem capit. 198
euang. Postquam consummati sunt dies octo. Lu. 2. nu. 21. C. vsque ad nu. 22. C. et postquam 52

IN VIGILIA EPIPHANIE.

- epist. Quanto tempore haeres paruulus est. Gal. 4. nu. 1. A. vsque ad nu. 8. A. Sed tunc 174
euang. Defuncto Herode ecce angelus Domini. Mat. 2. nu. 19. D. vsque ad finem capit. 2

IN DIE EPIPHANIE.

Lectio Isaie prophetae. ca. 60.

Svirge, illuminare Ierusalem, quia venit lumen tuum, & gloria Domini super te orta est. Quia ecce tenebrae operient terram, & caligo populos. Super te autem orietur Dominus, & gloria eius in te videbitur. Et ambulabunt gentes in lumine tuo, et reges in splendore ortus tui. Leua in circuitu oculos tuos, et vide: omnes isti congregati sunt, venerunt tibi. Filij tui de longe venient, et filiae tuae de latere surgent. Tunc videbis, et afflues: et mirabitur, et dilatabitur cor tuum, quando conuersa fuerit ad te multitudo matis, fortitudo gentium venerit tibi. Inundatio camelorum operiet te, dromedarij Madian,

INDEX EPISTOLARVM

Madian, et Epha. Omnes de Saba venient, aurum et tus deferentes, et laudem Domino annunciantes.

euang. Cum natus esset Iesus. Mat. 2. nu. 1. A. vsq; ad nu. 13. C. Qui cum recessisset

DOMINICA

infra octauam Epiph.

epist. Obsecro vos per misericordiam. Ro. 12. nu. 1. A. vsq; ad nu. 6. B. Habentes autem

euang. Cum factus esset Iesus annorum duodecim. Luc. 2. nu. 42. F. vsque ad finem capitis.

In octa. Epipha.

epist. Surge illuminare Ierlm. Isa. 60. vt sup. in die sol.

euang. Vidit Iohannes Iesum venientem ad se. Ioh. 1. nu. 29. D. vsque ad num. 35. E. Altera die

DOMINICA II.

post Epipha.

epist. Habentes donationes secundum gratiam. Rom. 12. num. 6. B. vsque ad num. 16. D. Nolite esse.

euang. Nuptiae factae sunt. Ioh. 2. nu. 1. A. vsq; ad nu. 12. B. Post hoc

DOMINICA III.

post Epipha.

epist. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos. Rom. 12. num. 17. D. vsque ad finem capitis.

euang. Cum descendisset Iesus de monte. Mat. 8. num. 1. A. vsque ad num. 14. B. Et cum venisset

DOMINICA IIII.

post Epipha.

epist. Nemini quicquam debeatis. Rom. 13. numer. 8. C. vsque ad num. 11. D. Et hoc scientes

euang. Ascendente Iesu in nauiculam. Mat. 8. num. 23. C. vsque ad nu. 28. D. Et cum venisset

DOMINICA V.

post Epipha.

epist. Induite vos. Coloss. 3. nu. 12. B. vsque ad num. 18. D. Mulieres subditae.

euang.

ET EVANGELIORVM:

VI.

euang. Simile factum est regnum celorum homini. Mat. 13. nu. 24. C. vsq; ad nu. 31. D. Aliam parabolam

DOMINICA VI. post Epiph.

epist. Gratias agimus Deo semper. j. Thess. 1. nu. 2. A. vsque ad finem capitis.

Euang. Simile est regnum celorum grano sinapis. Mat. 13. nu. 31. D. vsq; ad nu. 36. E. Tunc dimissis

DOMINICA VII.

In Septuagesima.

epist. Nescitis quod hi qui in stadio. j. Cor. 9. nu. 24. D. vsq; ad cap. 16. nu. 5. B. Nam prostrati

euang. Simile est regnum celorum homini patri. Mat. 20. nu. 1. A. vsq; ad nu. 17. B. Et ascendens.

DOMINICA VIII.

In Sexagesima.

epist. Libenter enim suffertis. ij. Cor. 11. nu. 19. D. fol. 170. vsq; ad cap. 12. nu. 10. C. Propter quod

euang. Cum turba plurima conuenirent. Luc. 8. nu. 4. A. vsq; ad nu. 16. B. Nemo autem lucernam

DOMINICA IX.

In Quinquagesima.

epist. Si linguis hominum. j. Cor. 13. nu. 1. A. vsq; ad finem capitis.

euang. Assumpsit Iesus duodecim discipulos. Luc. 18. nu. 31. F. vsque ad finem capitis

PRIMVS DIES

Quadragesime.

Feria iij. Cinerum.

Lectio Ioelis prophetae. cap. 2.

Hec dicit Dominus. Conuertimini ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu, & planctu: & scindite corda vestra, & non vestimenta vestra. Et conuertimini ad Dominum Deum vestrum: quia benignus, & misericors est: patiens, & multae misericordiae, & praestabilis super malitia. Quis scit, si couertatur, & ignoscat Deus: & relinquat post se benedictionem? Sacrificium, & libamen Domino Deo nostro. Canite tuba in Sion, sanctificate ieiunium, vocate eum, congregare populum, sanctificate ecclesiam, coadunat e senes, congregare paruulos, & fugentes vbera. Egrediat

tur sponsus de cubili suo, & sponsa de thalamo suo. Inter vestibulum & altare plorabunt sacerdotes ministri Domini, & dicent, Parce Domine, parce populo tuo: & ne des hereditatem tuam in opprobrium: ut dominentur eis nationes. Quare dicunt in populis: ubi est Deus eorum? Zelatus est Dominus terram suam, & pepercit populo suo. Et respondit Dominus, & dixit populo suo. Ecce ego mittam vobis frumentum, & vinum, & oleum: & replebimini in eis: & non dabo vos ultra opprobrium in gentibus, dicit Dominus omnipotens.

Euan. Cum ieiunatis nolite. Mat. 6. nu. 16. B. vsq; ad nu. 22. C. Lucerna corporis tui

Feria V. in capite ieiunij. Lectio Isaiæ prophetae. cap. 38.

IN diebus illis: Aegrotavit Ezechias vsque ad mortem: & introiit ad eum Isaias filius Amos propheta, & dixit ei, Hæc dicit Dominus: Dispone domui tuæ, quia morietis tu, & non viues. Et conuertit Ezechias faciem suam ad parietem, & orauit ad Dominum, & dixit, Obsecro Domine, memento, quæso, quomodo ambulauerim coram te in veritate, & in corde pfecto: & quod bonum est in oculis tuis fecerim. Et fleuit Ezechias fletu magno. Et factum est verbum Domini ad Isaiam dicens: Vade, & dic Ezechia, Hæc dicit Dominus Deus David patris tui. Audiui orationem tuam: & vidi lachrymas tuas. Ecce ego adijciam super dies tuos quindecim annos: & de manu regis Assyriorum eruam te, & ciuitatem istam: & protegam eam. Ait Dñs omnipotens. Euan. Cum introisset Iesus Capharnaum. Mat. 8. nu. 5. A vsque ad nu. 14. B. Et cum venisset.

Feria VI. in capite ieiunij. Lectio Isaiæ prophetae. cap. 58.

HÆc dicit Dñs Deus. Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam, et annuncia populo meo scelera eorum, et domui Iacob peccata eorum. Me etenim de die in diem querunt, & scire vias meas volunt: quasi gens, quæ iustitiam fecerit, & quæ iudicium Dei sui non dereliquerit. Rogant me iudicia iustitiæ, & ap-

& appropinquare Deo volunt. Quare ieiunauimus, & non aspexitis: humiliuimus animas nostras, & nescistis? Ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra, & oes debitores vestros repetitis. Ecce ad lites, & contentiones ieiunatis: & percutitis pugno impiè. Nolite ieiunare sicut vsque ad hanc diem, ut audiatur in excelso clamor vester. Nunquid tale est ieiunium quod elegi, per diem affligere hominem animam suam? Nunquid contorquere quasi circulum caput suum, & saccum & cinerem sternere? Nunquid istud vocauit ieiunium, & diem acceptabilem Dño? Nonne hoc est magis ieiunium, quod elegi? Dissolue colligationes impietatis, solue fasciculos deprimentes. Dimitte eos, qui confracti sunt, liberos: & oes onus dirumpere. Frange esurienti panem tuum: & egenos, vagosque induc in domum tuam. Cum videris nudum operi eum: & carnem tuam ne despexeris. Tunc erumpet quasi manè lumen tuum: & sanitas tua citius orietur. Et anteibit faciem tuam iustitia tua: & gloria Domini colliget te. Tunc inuocabis, & Dominus exaudiet: clamabis & dicet: Ecce adsum. Quia misericors sum Dominus Deus tuus.

Euan. Audistis quia dictum est antiquis. Mat. 5. num. 38. F. vsq; ad cap. 6. nu. 7. A. Orantes autem 4. & 5

Sabbatho in capite ieiunij. Lectio Isaiæ prophetae. cap. 58.

HÆc dicit Dominus Deus. Si abstuleris de medio tui catenam, & desieris digitum tuum extendere, & loqui quod non prodest: cum effuderis esurienti animam tuam, & animam afflictam replueris: tunc orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt sicut meridies. Et requiem dabit tibi Dominus Deus tuus semper, & implebit splendoribus animam tuam, & ossa tua liberabit. Et eris quasi hortus irriguus: & sicut fons aquarum, cuius non deficient aquæ. Et edificabuntur in te deserta seculorum: fundamenta generationis, & generationis suscitabis. Et vocaberis edificator sepium, auertens semitas iniquitatum. Si auerteris à sabbatho pedem tuum, facere voluntatem tuam in die sancto meo, & vocaberis sabbathum delicatum, et sanctum Domini gloriosum, & ap-

INDEX EPISTOLARVM

riofum, & glorificaueris eum: dum non facis vias tuas, & non inuenitur voluntas tua, vt loquaris sermonem: tunc delectaberis super Domino: & sustollam te super altitudinem terræ: & cibabo te hereditate Iacob patris tui. Os enim Domini locutum est.

Euang. Cum sero esset factum. Mar. 6. nu. 47. F. vsq; ad finem capituli. 37

DOMINICA PRIMA.

Quadragesima.

epist. Hortamur vos, ne in vacuum. 2. Cor. 6. nu. 1. A. vsque ad nu. 11. D. Os nostrum 167

euang. Ductus est Iesus in desertum. Mat. 4. nu. 1. A. vsque ad nu. 12. B. Cum autem audisset

Feria secunda.

Lectio Ezechielis prophete. cap. 34.

Hec dicit Dominus Deus. Ecce ego ipse requiram oves meas, & visitabo illas. Sicut visitat pastor gregem suum in die, quando fuerit in medio ouium suarum dissipatarum: sic visitabo oves meas, & liberabo eas de omnibus locis, in quibus dispersæ fuerant in die nubis, & caliginis. Et educam eas de populis: & congregabo eas de terris: & inducam eas in terram suam: & pascam eas in montibus Israël, in riuibus, & in cunctis sedibus terræ. In pascuis vberimis pascam eas: & in montibus excelsis Israël erunt pascua earum. Ibi requiescent in herbis virentibus: & in pascuis pinguibus pascetur super montes Israël. Ego pascam oves meas, & accubare eas faciam: dicit Dominus Deus. Quod perierat requiram: & quod abiectum fuerat reducam: & quod confractum fuerat alligabo: & quod infirmum fuerat consolidabo: & quod pingue & forte custodiam. Et pascam illas in iudicio & iustitia: dicit Dominus omnipotens.

euang. Cum autem venerit filius hominis. Mat. 25. nu. 31. C. vsq; ad finem capituli. 125. & 126

Feria tertia.

Lectio Isaie prophete. cap. 55.

In diebus illis: Locutus est Isaïas propheta, dicens. Querite

ET EVANGELIORVM.

VIII

rite Dominum, dum inueniri potest: inuocate eum, dum prope est. Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas: & reuertatur ad Dominum, & miserebitur eius: & ad Deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum. Non enim cogitationes meæ, cogitationes vestræ: neque via mea, via vestra: dicit Dominus. Quia sicut exaltantur cæli à terra: sic exaltate sunt viae meæ à vijs vestris, & cogitationes meæ à cogitationibus vestris. Et quomodo descendit imber & nix de cælo, & illuc ultra non reuertitur, sed inebriat terram, & infundit eam, & germinare eam facit, & dat semen ferenti, & panem comedenti: sic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo. Non reuertetur ad me vacuum: sed faciet quæcumque volui: & prosperabitur in his, ad quæ misi illud: ait Dominus omnipotens.

euang. Cum intrasset Iesus Ierolimam. Matt. 21. nu. 1. A. vsque ad nu. 20. 20. & 21

Feria quarta quatuor temporum Quadragesima.

Lectio libri Exodi. cap. 24.

In diebus illis. Dixit Dominus ad Moysen. Ascende ad me in montem, & esto ibi: daboque tibi duas tabulas lapideas: & leges, ac mandata, quæ scripti: vt doceas filios Israël. Surrexerunt autem Moyses, & Iosue minister eius. Ascendensque Moyses in montem Dei, senioribus ait. Expectate hic, donec reuertamur ad vos. Habetis Aaron, & Hur vobiscum. Siquid natum fuerit quæstionis, referetis ad eos. Cumque ascendisset Moyses, operuit illum nubes montem: & habitauit gloria Domini super Sinai, regens illum nube sex diebus. Septimo autem die vocauit eum Dominus de medio caliginis. Erat autem species glorie Domini, quasi ignis ardens super verticem montis, in conspectu filiorum Israël. Ingressusque Moyses in medium nebulae, ascendit in montem. Et fuit ibi quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.

ALIA PROPHETIA.

Lectio libri Regum. cap. 19.

In diebus illis: Venit Elias in Bersabee Iuda, & dimisit ibi puerum suum: & perrexit in desertum viam vnius diei. Cumque venisset, & sederet subter vnam iuniperum: petiuit aquam suam, vt moreretur: & ait: Sufficit mihi Dominus: tolle, queso, animam meam.

meam. Neq; enim melior sum q̄ patres mei. Proiecitq; se, & obdormiuit in umbra iuniperi. Et ecce angelus Dñi tetigit eum, dixitq; illi: Surge, & comede. Et respexit, & ecce ad caput suum subcinericius panis, & vas aque. Comedit ergo, & bibit: & rursum obdormiuit. Reuersus est angelus Domini secundo, & tetigit eum: dixitq; illi, Surge, comede, grādus enim tibi restat via. Qui cum surrexisset, comedit, & bibit: & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, vsque ad montem Dei Oreb.

Euang. Accesserunt ad Iesum scribæ, & Pharisæi dicētes, Magister volumus. Matt. 12. nu. 38. C. vsq; ad finē capi. 12.

Feria v. Quatuor temporum Quadrages.

Lectio Ezechielis Propheta, cap. 18.

IN diebus illis: Factus est sermo Domini ad me dicens. Quid est, quod inter vos parabolam vertitis in prouerbium istud in terra Israël, dicentes, Patres nostri comederunt vnam acerbam, & dentes filiorum obstupescunt? Vt uero ego, dicit Dominus Deus, si erit vobis vltra parabola hæc in prouerbium in Israël. Ecce omnes animæ, meæ sunt. Vt anima patris, ita & anima filij mea est. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Et vir si fuerit iustus, & fecerit iudicium, & iustitiam: in montibus nō comederit, & oculos suos non leuauerit ad idola domus Israël: & uxorem proximi sui non violauerit, & ad mulierem menstruatam non accesserit, & hominem non contristauerit: pignus debitori suo reddiderat: per vim nihil, rapuerit: panem suū esurienti dederit: & nudum cooperuerit vestimento: ad vsuram nō commodauerit, & amplius non acceperit: ab iniquitate auerterit manū suā: iudicium verū fecerit inter virū, & virū: & in præceptis meis ambulauerit, & iudicia meā custodierit, vt faciat veritatem, hic iustus est, vita uiuet, & nō morietur. Ait Dñs ops.

Euang. Et egressus inde Iesus. Mat. 15. nu. 21. B. vsq; ad nu. 29. C. Et cum transisset.

Fer. vj. Quatuor temporum Quadrages.

Lectio Ezechielis propheta, cap. 18.

Hæc dicit Dominus Deus. Anima quæ peccauerit, ipsa morietur.

moriatur. Filius non portabit iniquitatem patris: & pater non portabit iniquitatem filij. Iustitia iusti super eum erit: & impietas impij erit super eum. Si autem impius egerit penitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est: et custodierit vniuersa præcepta mea: et fecerit iudicium, et iustitiam: vita uiuet, et nō morietur. Omnium iniquitatum eius, quas operatus est, nō recordabor. In iustitia sua, quam operatus est, uiuet. Nunquid voluntatis meæ est mors impij, dicit Dominus Deus, et nō vt conuertatur à vijs suis, et uiuat? Si autem auerterit se iustus à iustitia sua, et fecerit iniquitatem secundum omnes abominationes, quas operari solet impius: nunquid uiuet? Omnes iustitiæ eius, quas fecerat, non recordabuntur. In præuaricatione sua, qua præuaticatus est: et in peccato suo, quod peccauit, in ipsis morietur. Et dixistis. Non est æqua via Domini. Audite ergo domus Israël. Nunquid via mea non est æqua: et non magis viæ vestræ prauæ sunt? Cū enim auerterit se iustus à iustitia sua, et fecerit iniquitatem: morietur in eis. In iniustitia sua, quam operatus est, morietur. Et cū auerterit se impius ab impietate sua, quam operatus est: et fecerit iudicium, et iustitiam: ipse animam suam viuificabit. Considerans enim, et auertens se ab omnibus iniquitatibus suis, quas operatus est: vita uiuet, et non morietur: ait Dominus omnipotens.

Euang. Erat dies festus Iudeorum. Ioh. 5. nu. 1. A. vsq; ad nu. 16. C. Propterea persequabantur.

Sabbatho Quatuor temporum. Quadrages.

Lectio libri Deu teronomij. cap. 26.

IN diebus illis: Locutus est Moyses ad Dominum, dicens. Respice Domine de sanctuario tuo, & de excelso caelorum tabernaculo: & benedic pplo tuo Israël: & terræ, quam dedisti nobis: sicut iurasti patribus nostris dare terrā lacte & melle manantē. Audi Israël. Hodie Dñs Deus tuus præcepit tibi, vt facias mandata eius, atq; iudicia: & custodias, & impleas ex toto corde tuo, & ex tota anima tua. Dñm elegisti hodie, vt sit tibi Deus: & ambules in vijs eius: & custodias ceremonias illius, & mandata, atq; iudicia: & obedias eius imperio. En,

Test. No.

b

Dominus

INDEX EPISTOLARVM

Dñs elegit te hodie, vt sis ei pp̄s peculiaris: sicut locutus est tibi: & custodias oīa p̄cepta ei⁹: & faciet te excelsiorē cūctis gentibus, quas creauit in laudem, & nomen, & gloriam suā: vt sis populus sanctus Domini Dei tui: sicut locutus est tibi.

PROPHETIA SECVNDA.

Lectio libri Deuteronomij. cap. 11.

IN diebus illis: Dixit Moyses filijs Israhel, Si custodieritis mandata, quæ ego præcipio vobis, & feceritis ea: vt diligatis Dñm Deū vestrū: & ambuletis in omnibus vijs eius, adherentes ei: disperdet Dñs oēs gentes istas ante faciē vestrā: & possidebitis eas, quæ maiores, & fortiores vobis sunt. Omnis locus, quē calcauerit pes vester, vester erit. A deserto, & Libano, & flumine magno Euphrate, vsq; ad mare occidentale, erunt termini vestri: nullusq; stabit contra vos. Terrorem vestrum, & formidinē dabit Dominus Deus vester super omnem terram, quam calcaturi estis: sicut locutus est vobis, Dominus Deus vester.

TERTIA LECTIO.

Lectio libri Machabæorum. 2. cap. 1.

IN diebus illis: Orationem faciebant sacerdotes, dum offerrent sacrificium pro populo Israhel: Ionatha inchoante, cæteris autem respondentibus, & dicentibus, Benefaciat vobis Deus: & meminerit testamēti sui, quod locutus est ad Abraham, Isaac, & Iacob seruos suos fideles. Et det vobis cor omnibus: vt colatis eum, & faciatis eius volūtatē. Adaperiat cor vestrum in lege sua, & in præceptis suis: & faciat pacem. Exaudiat orationes vestras: & reconcilietur vobis: nec vos deferat in tempore malo Dominus Deus vester.

QVARTA LECTIO.

Lectio libri Sapientiæ. Eccl. 3. 6.

Miserere nostri Deus omnium, & respice nos: & ostēde nobis lucem miserationum tuarum, & immitte timorē tuū super gentes, quæ nō exquisierunt te: & cognoscant, quia non est Deus, nisi tu: vt enarrent magnalia tua. Alleua manū tuā super gentes alienas, vt videant potentiam tuam. Sicut enim in cōspectu eorū sanctificatus es in nobis: sic

sic in cōspectu nostro magnificaberis in illis: vt cognoscant te: sicut & nos cognouimus, qm̄ nō est Deus præter te Dñe. Innoua signa, & immuta mirabilia. Glorifica manū, & brachium dexterum. Excita furorem, & effunde iram. Extolle aduersarium, & afflige inimicum. Festina tempus, et memento finis: vt enarrēt mirabilia tua, Domine Deus noster.

QVINTA LECTIO.

Lectio Danielis propheta. cap. 3.

IN diebus illis angelus Dñi descendit cū Azaria, *vt supra, in sabbatho quatuor temporum Aduentus.* fol. III
Item epist. Rogamus autem vos, corripite. j. Thess. 5. nu. 14. C. vsq; ad nu. 24. D. Fidelis est. 188. & 189
euang. Assumpsit Iesus Petrū & Iacobū. Mat. 17. nu. 1. A. vsque ad nu. 10. B. Et interrogauerunt. 17

DOMINICA II.

Quadragesima.

epist. Rogamus vos, & obsecramus. j. Thess. 4. num. 1. A. vsq; ad nu. 8. B. Itaq; qui hæc 188. & 189
euang. Assumpsit Iesus Petrū & Iacobū. Mat. 17. nu. 1. A. vsque ad nu. 10. B. Et interrogauerunt. 17

Feria ij.

Lectio Danielis propheta. cap. 9.

IN diebus illis. Orauit Daniel Dominum dicens. Domine Deus noster, qui eduxisti populum tuum de terra Egypti in manu forti, & fecisti tibi nomen secundū diem hanc: peccauimus: iniquitatem fecimus Domine in omnem iustitiam tuam. Auertatur obsecro ira tua, & furor tuus, à ciuitate tua Ierusalē & à mōte sancto tuo. Propter peccata enim nostra, & iniquitates patrum nostrorum, Ierusalem & populus tuus in opprobriū sunt omnibus per circuitum nostrum. Nunc ergo exaudi Domine Deus noster orationem serui tui, & preces eius: & ostende faciem tuam super sanctuarium tuum, quod desertū est. Propter te ipsum inclina Deus meus aurem tuam, & audi: aperi oculos tuos, & vide desolationē nostram, & ciuitatem, super quam inuocatum est nomē tuum. Neq; enim in iustificationibus nostris prosternimus preces ante faciem tuam: sed in miserationibus

b ij bus

bus tuis multis. Exaudi Domine, placare Domine, attende & fac. Ne moreris propter te ipsum Deus meus: quia nomen tuum inuocatum est super ciuitatem hanc, & super populum tuum: Domine Deus noster.

euang. Ego vado, & queretis me. Ioh. 8. nu. 21. C. vsque ad nu. 30. D. Hæc illo loquente 92

Feria iij. Lectio libri Regum. 3. cap. 17.

In diebus illis: Factus est sermo Domini ad Eliam Thebitem, dicens. Surge, & vade in Sareptham Sydoniorum, & manebis ibi: præcepi enim ibi mulieri viduæ, vt pascat te. Surrexit, & abiit in Sareptham. Cumq; venisset ad portam ciuitatis: apparuit ei mulier vidua, colligens ligna: & vocauit eam, dixitq; ei, Da mihi paululum aque in vase, vt bibam. Cumq; illa pergeret, vt afferret, clamauit post tergum eius, dicens. Affer mihi, obsecro, & buccellam panis in manu tua. Quæ respõdit. Viuit Dñs Deus tuus, quia non habeo panem, nisi quantum pugillus capere potest farina in hydria: & paululum olei in lecytho. En colligo duo ligna, vt ingrediar, & faciam illud mihi, & filio meo: vt comedamus, & moriamur. Ad quæ Elias ait. Noli timere: sed vade, & fac sicut dixisti. Verum tamen mihi primum fac de ipsa farinula subcineritium panem paruulum, & affer ad me: tibi autem & filio tuo facies postea. Hæc autem dicit Dñs Deus Israël. Hydria farine non deficiet: nec lecythus olei minuetur vsq; in die, in qua daturus est Dñs pluuiam super faciem terræ. Quæ abiit, & fecit iuxta verbum Eliæ. Et comedit ipse & illa, & domus eius tota. Et ex illa die, hydria farine non defecit: & lecythus olei non est imminutus iuxta verbum Domini, quod locutus fuerat in manu Eliæ.

euã. Locutus est Iesus ad turbas & ad discipulos suos: dicens Sup cath. Mat. 23. n. 1. A. vsq; ad n. 13 B. Vt autem vobis. 23

Feria iij.

Lectio libri Ester. cap. 13.

In diebus illis: Orauit Mardocheus ad Dominum dicens. Domine Deus rex omnipotens, in ditione tua cuncta sunt posita: & non est qui possit tuæ resistere voluntati. Si decreueris saluare nos, continuo liberabimur. Tu enim Dñe fecisti celum

lũ & tertã, & quicquid celi ambitu cõti netur. Tu es Dñs omnium: & non est qui resistat maiestati tuæ. Et nunc Dñe rex regnũ, Deus Abraham, miserere populo tuo: quia volunt nos inimici nostri perdere, & hæreditatem tuam delere. Ne despicias partem tuam, quã redemisti tibi: sed exaudi deprecationem nostram: & propitius esto sorti, & funiculo hæreditatis tuæ. Et conuerte luctum nostrum in gaudium: vt viuẽtes laudemus nomen tuum: & ne claudas ora canentium te: Dñe Deus noster.

Euang. Ascendens Iesus Ierosolymã, assumpsit duodecim discipulos. Mat. 20. n. 17. B. vsq; ad nu. 29. D. Egredietur. 20

Feria v.

Lectio Ieremiæ propheta. cap. 17.

Hæc dicit Dñs Deus. Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum: & à Dño recedit cor eius. Erit enim quasi myrice in deserto, & non videbit, cum venerit bonum: sed habitabit in siccitate in deserto: in terra falsuginis, & inhabitabili. Benedictus vir, qui confidit in Dño: & erit Dñs fiducia eius. Et erit quasi lignum, quod transplantat super aquas, quod ad humorem mittit radices suas: et non timebit, cum venerit æstus. Et erit folium eius viride: & in tempore siccitatis non erit sollicitum, nec aliquando desinet facere fructum. Prauum est cor hominis, & inscrutabile: quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans corda, & probans renes: qui do unicuique iuxta viam, & iuxta fructum adinventionum suarum. Dicit Dominus omnipotens.

Euang. Homo quidam erat diues, &c. Lu. 16. nu. 19. e. vsq; ad finem capituli. 71

Feria vj.

Lectio libri Genesis. cap. 37.

In diebus illis: Dixit Ioseph fratribus suis. Audite somnium meum, quod vidi. Putabam nos ligare manipulos in agro: & quasi confurgere manipulum meum, & stare: vestrosq; manipulos circumstantes adorare manipulum meum. Responderunt fratres eius, Numquid rex noster eris, aut subiiciemur ditioni tuæ? Hæc ergo causa somniorum, atque sermonum, inuidiæ, & odij somitem ministravit. Aliud quod

b iij que

INDEX EPISTOLARVM

que somniū vidit, quod narrans fratribus, ait. Vidi per somnium, quasi Solem, & Lunā, & stellas vndecim adorare me. Quod cum patri suo & fratribus retulisset, increpauit eum pater, & dixit, Quid sibi vult hoc somnium, quod vidisti? Nunquid ego, & mater tua, & fratres tui adorabimus te super terram? Inuidebant igitur ei fratres sui: pater verò rem tacitus considerabat. Cumq; fratres illius in pascēdis gregibus patris morarētur in Sichem, dixit ad eum Israël, Fratres tui pascunt oves in Sichimis: veni, mittam te ad eos. Quo respondentes, Presto sum, ait, Vade, & vide, si cuncta prospera sint erga fratres tuos, & pecora: & renuntia mihi quid agatur. Missus de valle Ebron, venit in Sichem. Inuenitque eum vir errantem in agro: & interrogauit, quid quæreretur. At ille respondit, Fratres meos quæro: indica mihi, vbi pascunt gregem. Dixit ei vir, Recesserunt de loco isto. Audiui autem eos dicentes, Eamus in Dothaim. Perrexit ergo Ioseph post fratres suos: & inuenit eos in Dothaim. Qui cum vidissent eum procul, antequam accederet ad eos, cogitauerunt illum occidere: & mutuo loquebantur, Ecce somniator venit: venite, occidamus eum: & mittamus eum in cisternam veterem: dicemusque, Fera pessima deuorauit eum: & tunc apparebit, quid illi profint somnia sua. Audiens autem hæc Ruben, nitebatur liberare eum de manibus eorum: & dicebat, Nō interficiamus animam eius: nec effundamus sanguinem: sed projicite eum in cisternam hæc, quæ est in solitudine: manusq; vestras seruate innoxias. Hoc autem dicebat volens eripere eum de manibus eorum: & reddere patri suo.

Euang. Homo quidam erat paterfamilias. Mat. 2 1. nu. 33. D. vsque ad finem capitis.

Sabbatho.

Lectio libri Genesis. cap. 27.

IN diebus illis: Dixit Rebecca filio suo Iacob. Audiui patrem tuum loquentem cum Esau fratre tuo, & dicentem ei, Affer mihi de venatione tua, & fac cibos, vt comedam: et benedicam tibi coram Dño, anteq̃ moriar. Nūc ergo fili mi acquiesce consilijs meis: & perges ad gregē, affer mihi duos hædos optimos

optimos: vt faciam ex eis escas patri tuo, quibus libenter vescitur. Quas cum attuleris, & comederit: benedicat tibi, priusq̃ moriatur. Cui ille respondit, Nosti, quod Esau frater meus homo pilosus sit acquiesce sit, & ego lenis: si attretauerit me pater meus, & senserit: timeo ne putet me voluisse sibi illudere: & inducat super me maledictionē, pro benedictione. Ad quæ mater, In me sit, ait, ista maledictio fili mi: tūc audi vocē meā: & perges, affer quæ dixi. Abijt, & attulit: deditq; matri suæ. Parauit illa cibos: sicut nouerat velle patrem illius: & vestibus Esau valde bonis. quas apud se habebat domi, induit eum: pelliculasq; hædorū circumdedit manibus: & colli nuda preterit. Deditq; pulmentum: & panes, quos coxerat, tradidit. Quibus illatis, dixit, Pater mi. At ille respondit. Audio, Quis es tu fili mi? Dixitq; Iacob. Ego sum Esau primogenitus tuus: feci sicut precepisti mihi. Surge, sede, & comede de venatione mea: vt benedicat mihi anima tua. Rursusq; Isaac ad filium suū. Quomō, inquit, tam citò inuenire potuisti fili mi? Qui respondit. Voluntas Dei fuit: vt citò mihi occurreret, quod volebam. Dixitq; Isaac. Accede huc: vt tangam te fili mi: & probem, vtrum tu sis filius meus Esau, an non. Accessit ille ad patrem: & palpato eo, dixit Isaac. Vox quidem, vox Iacob est: sed manus, manus sunt Esau. Et nō cognouit eum: quia pilosæ manus similitudinem maioris expresserāt. Benedicēs ergo illi, ait. Tu es filius meus Esau? Respondit, Ego sum. At ille: Affer, inquit, mihi, cibos de venatione tua fili mi: vt benedicat tibi anima mea. Quos cum oblatos comidisset, obtulit ei etiam vinū. Quo hauſto, dixit ad eum, Accede ad me: & da mihi osculū fili mi. Accessit, & osculatus est eū. Statimq; vt sensit vestimentorum illius fragrantiam, benedicens ait. Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dñs. Det tibi Deus de rore celi, & de pinguedine terre, abundantiam frumenti, vini, & olei, & seruiat tibi populi, & adorēt te tribus. Esto dominus fratrum tuorum, & incuruentur ante te filij matris tuæ. Qui maledixerit tibi, sit ille maledictus: & qui benedixerit tibi, benedictionibus repletur. Vix Isaac sermonem impleuerat, & egresso Iacob foras, venit

Eſau, coctosq; de venatione cibos intulit patri, dicens. Surge pater mi: & comede de venatione filij tui: vt benedicat mihi anima tua. Dixitq; illi Iſaac, Quis enim es tu? Qui reſpondit, Ego ſum filius tuus primogenitus Eſau. Expauit Iſaac ſtupore vehementi: & vltra quàm credi poteſt admirans, ait. Quis ergo ille eſt, qui dudum captam venationem attulit mihi: & comédi ex omnibus priuſquàm tu venires? Bñdixitq; ei, & erit benedictus. Auditis Eſau ſermonibus patris. irrugijt clamore magno: & conſternatus ait. Benedic etiam & mihi pater mi. Qui ait. Venit germanus tuus fraudulentè, & accepit benedictionem tuam. At ille ſubiunxit, Iuſtè vocatum eſt nomen eius Iacob. Supplantauit enim me en altera vice. Primogenita mea antè tulit: & nunc ſecundò ſurripuit benedictionem meam. Rurſumq; ad patrè. Nunquid non ſeruasti, ait, & mihi benedictione? Reſpondit Iſaac. Dominum tuum illum conſtitui: & oēs fratres ſuos ſeruituti illius ſubiugauit. Frumento, & vino, & oleo ſtabiliui eum: & tibi poſt hæc, fili mi, vltra quid faciam? Cui Eſau. Num vnam, inquit, tantùm benedictionem habes pater? Mihi quoque obſecro vt benedicas. Cumq; eiulatu magno ſleret, motus Iſaac dixit ad eum. In pinguedine terræ, & in rore cæli deſuper erit benedictio tua.

euang. Homo quidam habuit duos filios. Lu. 15. nu. 11. C. vſque ad finem capit. 70. & 71

DOMINICA TERTIA

Quadrageſimæ.

Epiſt. Eſtote imitatores mei. Ephe. 5. nu. 1. A. vſq; ad nu. 9. C. probantes 179
Euang. Erat Ieſus eijciens dæmonium. Luc. 11. num. 14. B. vſque ad nu. 29. D. Turbis autem. 65

Feria ij.

Lectio libri Regum. iij. cap. 5.

In diebus illis: Naaman princeps militiæ regis Syriæ erat vir magnus apud dominum ſuum, & honoratus. Per illū enim dedit Dñs ſalutē Syriæ. Erat autē vir fortis, & diues: ſed leproſus. Porrò de Syria egreſſi fuerāt latrunculi, & captiuam

ptiuam duxerant de terra Iſraël puellā paruulā, quæ erat in obſequio vxoris Naamā. Quæ ait ad dñam ſuā, Vtinā fuiſſet dñs meus ad prophetā, qui eſt in Samaria: pfectò curaſſet eū à lepra, quam habet. Ingreſſus eſt itaq; Naaman ad dñm ſuū: & nuntiauit ei, dicēs. Sic, & ſic locuta eſt puella de terra Iſraël. Dixitq; ei rex Syriæ, Vade, & mittam literas ad regem Iſraël. Qui cum profectus eſſet, & tuliſſet ſecum decē talenta argenti, & ſex millia aureos, & decē mutatoria veſtimentorum: detulit literas ad regē Iſraël in hæc verba. Cum acciperis epiſtolam hæc, ſcito quòd miſerim ad te Naaman ſeruum meum: vt cures eū à lepra ſua. Cumq; legiſſet rex Iſraël literas, ſcudit veſtimēta ſua, & ait, Nunquid Deus ſum ego, vt occidere poſſim & viuificare: quia iſte miſit ad me: vt curē hominē à lepra ſua? Animaduertite, & videte: q̄ occaſiones querat aduerſum me. Quod cum audiſſet Eliſeus vir Dei: ſcidiſſe, videlicet, regē Iſraël. veſtimenta ſua: miſit ad eū dicens, Cur ſcidiſti veſtimenta tua? Veniat ad me, & ſciat prophetā eſſe in Iſraël. Venit ergo Naaman cū equis, & curribus, & ſtetit ad oſtiū domus Eliſei. Miſitq; ad eum Eliſeus nunciū: dicens. Vade, & lauare ſepties in Iordane: & recipiet ſanitatē caro tua, atque mundaberis. Iratus Naaman recedebat, dicēs, Putabam q̄ egrederetur ad me: & ſtans inuocaret nomen Dñi Dei ſui: & tãgeret manu ſua locum lepræ: & curaret me. Nūquid nō meliores ſunt Abana, & Pharphar fluij Damasci, oibus aquis Iſraël: vt lauer in eis, & munder? Cùm ergo vertiſſet ſe, & abiret indignans: acceſſerunt ad eum ſerui ſui, & locuti ſunt ei. Pater, & ſi rem grandem dixiſſet tibi propheta: certè facere debueras: quāto magis, quia nūc dixit tibi: Lauare, & mundaberis? Deſcendit: & lauit in Iordane ſepties, iuxta ſermonem viri Dei, & reſtituta eſt caro eius, ſicut caro pueri paruuli, & mundatus eſt. Reuerſusq; ad virum Dei, cum vniuerſo comitatu ſuo, venit, & ſtetit coram eo, & ait. Verè ſcio, quòd nō ſit alius Deus in vniuerſa terra, niſi tantùm Dominus Deus Iſraël.

Euang. Dixerunt Phariſæi ad Ieſum: Quanta audiuius facta in Capharnaum. Luc. 3. nume. 24. D. vſque ad nu. 31. E.

E. Et descendit.

20

Feria iij.

Lectio libri Regum. iij. cap. 4.

IN diebus illis: Mulier quædam clamabat ad Eliseum prophetam, dicens. Seruus tuus vir meus mortuus est: & tu nosti, quia seruus tuus fuit timens Deum: et ecce creditor veni t, vt tollat duos filios meos ad seruiendum sibi. Cui dixit Eliseus, Quid vis vt faciam tibi? Dic mihi: quid habes in domo tua? At illa respõdit, Non habeo ancilla tua quicquã in domo mea, nisi parum olei, quo vngar. Cui ait, Vade, & pete mutud ab omnibus vicinis tuis vasa vacua non pauca: & ingredi, & claude ostium tuũ, cum intrinsecus fueris tu, & filij tui. Et mitte inde in omnia vasa hæc: & cum plena fuerint, tolles. Iuit itaq; mulier: & clausit ostium super se, & super filios suos. Illi offerebãt vasa, & illa infundebat. Cumq; plena fuissent vasa, dixit ad filium suum. Affer mihi adhuc vas. Et ille respondit, non habeo. Stetitq; oleum. Venit aut illa, & indicauit homini Dei. Et ille, Vade, inquit, vende oleum: & redde creditori tuo. Tu autem, & filij tui viuite dereliquo.

Euang. Si peccauerit in te frater tuus. Mat. 18. nu. 15. B. vsq; ad nu. 23. C. Ideo assimilatus.

18

Feria iij.

Lectio libri Exodi. ca. 20.

HÆc dicit Dominus Deus. Honora patrem tuũ, & matrem tuam: vt sis longeuus super terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi. Nõ occides. Non mœchaberis, Nõ furtum facies, Non loqueris contra proximũ tuũ falsum testimonium, Non cõcupisces domum proximi tui: nec desiderabis vxõrem eius: non seruum, non ancillam, non bouẽ, nõ asinum: nec oĩa, quæ illius sunt. Cũctus autem populus videbat voces, & lampades, & sonitum buccinæ, mõtemq; fumigantem. Et perterriti, ac pauore concussi, steterunt pcul, dicentes Moyfi. Loquere tu nobis, & audiemus. Nõ loquatur nobis Dñs: ne fortè moriamur. Et ait Moyses ad populum. Nolite timere. Vt enim probaret vos, venit Deus: &

vt

vt terror illius esset in vobis, & non peccaretis. Stetitq; pp̃s de longè. Moyses autẽ accessit ad caliginẽ, in qua erat Deus. Dixitq; prætèrèa Dñs ad Moysen, Hæc dices filijs Israël. Vos vidistis, q̃ de cælo locutus sum vobis. Nõ facietis deos argenteos: nec deos aureos facietis vobis. Altare de terra facietis mihi: & offeretis sup illud holocausta, & pacifica vĩa: oues vestras, & boues in oĩ loco, in quo memoria fuerit noĩs mei. euang. Accesserunt ad Iesum. Matt. 15. nu. 1. A. vsq; ad nu. 21. C. Et egressus

15

Feria v.

Lectio Ieremiæ prophetæ. cap. 7.

IN diebus illis: Factum est verbum Dñi ad me, dicēs. Sta in porta domus Domini: & prædica ibi verbum istud: & dic. Audite verbum Dñi oĩs Iuda, qui ingredimini per portas has: vt adoretis Dñm. Hæc dicit Dñs exercituum Deus Isrl. Bonas facite vias vestras, & studia vestra: & habitabo vobiscũ in loco isto. Nolite cõfidere in verbis mendacij, dicentes, Templũ Dñi, templũ Dñi, templũ Dñi est. Qm̃ si benedixeritis vias vestras, & studia vestra: si feceritis iudiciũ inter virũ, & proximũ eius: aduenã, & pupillo, & viduæ non feceritis calumniã: nec sanguinẽ innocentem effuderitis in loco isto: & post deos alienos non ambulaueritis in malũ vobiscũ: habitabo vobiscũ in loco isto, in terra, quã dedi patribus vestris à seculo, & vsq; in seculũ. Ait Dñs omnipotēs. euang. Surgens Iesus de synagoga. Luc. 4. nu. 38. F. vsq; ad finem capitis.

55

Feria vj.

Lectio libri Numeri. cap. 20.

IN diebus illis: Cõuenerunt filij Israël aduersus Moysen, & Aaron: & versi in seditionẽ dixerunt, Date nobis aquã, vt bibamus. Ingressiq; Moyses & Aaron, dimissa multitudo, in tabernaculum fœderis: corruerũt proni in terrã, clamaueruntq; ad Dñm, atq; dixerunt. Dñe Deus, exaudi clamorẽ pp̃i huius: & aperi eis thesaurum tuũ fontem aquę viuę: vt satiat, cesset murmuratio eorũ. Et apparuit gloria Dñi super eos. Locutusq; est Dñs ad Moysen, dicēs. Tolle virgã: & congrega

grega

grega pplm tu, & Aaró frater tuus: & loquimini ad petram cora eis: & illa dabit aquas. Cumq; eduxeris aquam de petra bibet ois multitudo, & iumenta eius. Tulit igitur Moyfes virgã, quã erat in cõspectu Dñi, sicut præceperat ei: cõgregata multitudo ante petram. Dixitq; eis, Audite rebelles, & increduli. Nũ de petra hac vobis aquam poterimus eijcere? Cumq; eleuasset Moyfes manũ, percutiens virga bis silicẽ, egressã sunt aquã largissimã, ita vt ppl's biberet, & iumẽta. Dixitque Dominus ad Moysen & Aaron. Quia non credidistis mihi, vt sanctificaretis me coram filijs Isrãel: non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis. Hęc est aqua contradictionis: vbi iurgati sunt filij Isrãel contra Dominum, & sanctificatus est in eis.

Euang. Venit Iesus in ciuitatem Samarię. Ioh. 4. nu. 4. A vsque ad num. 44. F. Post duos dies

Sabbatho.

Lectio Danielis propheta. ca. 13.

IN diebus illis: Erat vir in Babylone: & nomen eius Ioachim. Et accepit vxorem nomine Susannam, filiam Helchiae, pulchram nimis, & timentem Deum. Parentes enim illius, cum essent iusti, erudierunt filiam suam secundum legem Moysi. Erat autem Ioachim diues valde: & erat ei pomarium vicinum domui suæ. Et ad ipsum confluebant Iudæi: eò q; esset honorabilior omnium. Et constituti sunt duo senes iudices in anno illo (de quibus locutus est Dominus, quia egressa est iniquitas de Babylone à senioribus iudicibus, qui videbantur regere populum) Isti frequẽtabant domum Ioachim: & veniebant ad eos omnes, qui habebant iudicia. Cum autem populus reuertisset post meridiem, ingrediebatur Susanna, & deambulabat in pomario viri sui. Et videbant eam senes quotidie ingredientem, & deambulantem: & exarserunt in concupiscentiam eius. Et auertunt sensum suum: & declinauerunt oculos suos, vt non viderent cælum, neque recordarentur iudiciorum iustorum. Factum est autem, cum obseruarent diem aptum, quando eam possent inuẽnire solam: ingressa est aliquãdo sicut he-

ri

ri, & nudius tertius, cum duabus solis puellis: voluitque lauari in pomario. Æstus quippe erat: & nõ erat ibi quisquã, præter duos senes absconditos, & cõtemplantes eam. Dixit ergo puellis. Afferte mihi oleũ, & smigmata: & ostia pomarij claudite, vt lauer. Cum autem egressa essent puellae, surrexerunt duo senes: & accurrerunt ad eam: & dixerunt. Ecce ostia pomarij clausa sunt: & nemo nos videt, & in concupiscentia tui sumus. Quamobrem assentire nobis: & commiscere nobiscum. Quod si nolueris, dicemus testimoniũ contra te, q; fuerit tecum iuuenis: & ob hanc causam emiseris puellas à te. Ingemuit Susanna, & ait, Angustiẽ mihi sunt vndiq;. Si enim hoc egero, mors mihi est: si autem non egero, nõ effugiam manus vestras. Sed melius est mihi absque opere incidere in manus vestras, q; peccare in cõspectu Domini. Et exclamauit voce magna Susanna. Exclamauerunt autem & senes aduersus eam. Et cucurrit vnus, & aperuit ostia pomarij. Cum autem audissent clamorem in pomario famuli domus, irruerunt per posticum, vt viderent quidnam esset. Postquam autẽ senes locuti sunt, erubuerunt serui vehementer, quia nõquam dictus fuerat sermo huiusmodi de Susanna. Et facta est dies crastina. Cumq; venisset populus ad virum eius Ioachim, venerunt & duo presbyteri pleni iniqua cogitatione aduersus Susannam, vt interficerent eã. Et dixerunt coram populo. Mittite ad Susannam filiam Helchiae vxorem Ioachim. Et statim miserunt. Et venit cum parentibus, & filijs, & vniuersis cognatis suis. Flebãt igitur sui, & omnes, qui nouerant eam. Consurgentes autẽ duo presbyteri in medio populi, posuerunt manus suas super caput eius. Quã flens suspexit ad cælũ. Erat enim cor eius fiduciam habens in Dño. Et dixerunt presbyteri. Cum deambularem in pomario soli, ingressa est hæc cum duabus solis puellis: & clausit ostia pomarij: & dimisit à se puellas, venitque adolefcẽs ad eam, qui erat absconditus: & cõcubuit cum ea. Porro, nos cum essemus in angulo pomarij, videntes iniquitatẽ, cucurrimus ad eos: & vidimus eos pariter commisceri. Et illum quidẽ nequiuimus comprehendere: quia fortior nobis erat:

erat: & aperto ostio exiit. Hanc autē cū apprehendisset
mus, interrogauimus quisnam esset adolescens: & noluit
indicare nobis. Huius rei testes sumus. Credidit eis omnis
multitudo, quasi senioribus, & iudicibus populi: & conde-
nauerunt eam ad mortem. Exclamauit autem voce magna
Susanna; & dixit. Deus æterne, qui absconditorum es cog-
nitor, qui nosti omnia, antequam fiat: tu scis quoniam fal-
sum testimonium tulerunt contra me: & ecce morior, cū
nihil horum fecerim, quæ isti malitiosè composuerunt ad-
uersum me. Exaudiuit autem Dominus vocem eius. Cūq;
duceretur ad mortem, suscitauit Dominus spiritum pueri
iunioris, cui nomē Daniel: & clamauit voce magna, & dixit.
Mundus ego sum à sanguine huius. Et cōuersus omnis po-
pulus ad eum, dixit. Quis est sermo iste, quem tu locutus es?
Qui cū staret in medio eorum, ait. Sic fatui filij Israël, non
iudicantes, neq; quod verum est cognoscentes, condemna-
stis filiā Israël? Reuertimini ad iudicium: quia falsum testi-
moniū locuti sunt aduersus eam. Reuersus est ergo p̄p̄tus
cū festinatione. Et dixit ad eos Daniel. Separate eos ab in-
uicem p̄cul: & diiudicabo eos. Cū ergo diuisi essent aliter
ab altero, vocauit vnum ex eis, & dixit ad eū. Inueterate die-
rum malorum, nunc venerunt peccata tua: quæ prius ope-
rabaris, iudicās iudicia iniusta, innocētes opprimens, & di-
mittens noxios: dicente Domino: Innocētem, & iustū non
interficiēs. Nūc ergo si vidisti eam, dic sub qua arbore videris
eos colloquētes sibi. Qui ait. Sub schino. Dixit autē Daniel.
Rectē mētitus es in caput tuum. Ecce enim angelus Domi-
ni accepta sententia ab eo, scindet te medium. Et amoto eo,
iussit venire aliū, & dixit ei. Semen Chanaan, & non Iuda,
species decepit te: & concupiscentia subuertit cor tuum. Sic
faciebatis filiabus Israël: & illę timentes loquebātur vobis.
Sed nō filia Iuda sustinuit iniquitatem vestram. Nunc ergo
si vidisti eam, dic mihi sub qua arbore comprehenderis eos
loquētes sibi: Qui ait. Sub prino. Dixit autē ei Daniel. Rectē
mentitus es & tu in caput tuum. Manet enim angelus Domi-
ni gladium habens, vt læcet te mediū: & interficiat vos. Ex-
clamauit

clamauit itaque omnis cœtus voce magna: & benedixerunt
Deum, qui saluat sperantes in se. Et consurrexerunt aduersus
duos presbyteros. (Cōuicerat enim eos Daniel ex ore suo fal-
sum dixisse testimonium.) Fecerunt t̄que eis sicuti malè ege-
rant aduersus proximum: & interfecerunt eos. Et saluatus
est sanguis innoxius in die illa.

DOMINICA QVARTA.

Quadragesimæ.

epist. Scriptum est enim, Gal. 4. nu. 22. C. vsq; ad finem ca-
pitis.

euang. Abijt Iesus trans mare Galilææ. Ioh. 6. nu. 1. A. vsq;
ad nu. 16. B. Vt autem.

175

88

Feria ij.

Lectio libri Regum. ij. cap 3.

IN diebus illis: Venerunt duæ mulieres meretrices ad re-
gem Salomonem: steterūtq; coram eo. Quarum vna ait.
Obsecro mi domine: ego & mulier hæc habitabamus in do-
mo vna: & peperit apud eam in cubiculo. Tertia verò die,
postquam ego peperit, peperit & hæc. Et eramus simul, nul-
lusq; alius in domo nobiscum, exceptis nobis duabus. Mor-
tuus est autem filius mulieris huius nocte. (Dormiens quip-
pe oppressit eum.) Et consurgens in tempeste noctis silētio,
tulit filium meum de latere meo ancillæ tuæ dormientis: &
collocavit in sinu suo. Suum autem filiū, qui erat mortuus,
posuit in sinu meo. Cumq; surrexissem manē, vt darem lac
filio meo, apparuit mortuus. Quem diligentius intueus cla-
ra luce, deprehendi non esse meum, quem genueram. Re-
sponditq; altera mulier. Non est ita. Sed filius tuus mor-
tuus est: meus autem viuit. Econtrario illa dicebat: Menti-
ris. Filius quippe meus viuit: & filius tuus mortuus est. At-
que in hunc modum contendebant coram rege. Tunc rex
ait. Hęc dicit: filius meus viuit, & filius tuus mortuus est: &
ista respondet, nō: sed filius tuus mortuus est, & filius me-
us viuit. Dixit ergo rex. Afferte mihi gladiū. Cumq; attulissent
gladium coram rege: Diuidite (inquit) infantem viuum in
duas partes, & date dimidiam partē vni, & dimidiam par-
tem

tem vni, & dimidiam partē alteri. Dixit autē mulier, cuius filius erat viuus, ad regem, (Commota sunt quippe viscera eius super filio suo) Obsecro domine, date illi infantem viuū: & nolite interficere eū. Ecōtrario illa dicebat, Nec mihi nec tibi: sed diuidatur. Respōdit rex, & ait. Date huic infantem viuum: & non occidatur: hęc est enim mater eius. Audiuit itaq; omnis Israhel iudicium, quod iudicasset rex: & timuerunt regem: videntes sapientiam Dei esse in eo, ad faciendum iudicium.

euang. Propē erat Pascha. Iohā, 2. nu. 13. B. vsque ad finem capitis. 84

Feria iij.

Lectio libri Exodi. ca. 32.

IN diebus illis: Locutus est Dominus ad Moysen, dicens. Descende de monte: quia peccauit populus tuus, quem eduxisti de terra Ægypti. Reverserunt citō de via, quā ostēdisti eis. Feceruntque sibi vitulum conflatilē: & adorauerunt, atq; immolantes ei hostias, dixerunt. Isti sunt dij tui Israhel, qui te eduxerūt de terra Ægypti. Rursumq; ait Dominus ad Moysen. Cerno, q; populus iste durę cervicis sit: dimitte me vt irascatur furor meus contra eos: & deleam eos: faciamq; te in gentem magnam. Moyses autē orabat ad Dominum Deū suū, dicens. Cur Domine irascitur furor tuus contra populum tuum, quē eduxisti de terra Ægypti in fortitudine magna, & in manu robusta? Ne, quęso, dicāt Ægyptij: callidē eduxit eos: vt interficeret in montibus, & deleteret de terra. Quiescat ira tua: & esto placabilis super nequitia populi tui. Recordare Abraham, Isaac, & Israhel seruatorū tuorū, quibus iurasti per teipsum, dicens. Multiplicabo semen vestrum sicut stellas cęli: & vniuersam terrā hęc, de qua locutus sum, dabo semini vestro: & possidebitis eam semper. Placatusq; est Dominus, ne faceret malum quod locutus fuerat aduersus populum suum. Et miseratus est populo suo Dominus Deus noster.

euang. Iam die festo mediante. Ioh. 7. num. 14. B. vsque ad nu. 31. E. & dicebant, Christus. 90

Feria

Feria iij.

Lectio Ezechielis prophete. ca. 36.

Hęc dicit Dominus Deus: Sanctificabo nomen meum magnum: vt sciant gentes, quia ego Dominus. Cū sanctificatus fuero in vobis coram eis, tollā quippe vos de gētibus: & congregabo vos de vniuersis terris: & adducam vos in terram vestram. Et effundam super vos aquam mundam: & mundabimini ab omnibus inquinamētis vestris: & ab vniuersis idolis vestris mundabo vos. Et dabo vobis cor nouum: & spiritum nouum ponam in medio vestri. Et auferam cor lapideum de carne vestra: & dabo vobis cor carneum: & spiritum meum ponam in medio vestri. Et faciā, vt in p̄ceptis meis ambuletis: & iudicia mea custodiatis, & operemini. Et habitabitis in terra, quā dedi patribus vestris: & eritis mihi in populum: & ego ero vobis in Deum: dicit Dominus omnipotens.

ALIA LECTIO.

Lectio Isaię prophete. ca. 1.

Hęc dicit Dominus. Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarū ab oculis meis. Quiescite agere peruersę: discite benefacere. Quęrite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam: & venite, & arguite me, dicit Dñs. Si fuerint peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur. Et si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt. Si volueritis, & audieritis me, bona terrę comedetis. Dicit Dominus omnipotens.

Euang. P̄teriens Iesus. Ioh. 9. num. 1. A. vsque ad num. 39. G. Et dixit ei Iesus. 93

Feria v.

Lectio libri Regum. iij. ca. 4.

IN diebus illis: Venit mulier sunamitis ad Eliseum in montem carmeli. Cūq; vidisset eam vir Dei de contra, ait ad Giezi puerum suū. Ecce Sunamitis illa. Vade ergo in occursum eius, & dic ei. Rectē ne agitur circa te, & circa virum suum, & circa filium tuum? Quę respōdit: Rectē. Cūq; venisset ad virum Dei in montem, apprehendit pedes eius.

Test. No.

c

Et

Et accessit Giezi, vt amoueret eā. Et ait homo Dei, Dimitte illam: anima enim eius in amaritudine est: & Dominus celauit à me: & non indicauit mihi. Quę dixit illi. Nunquid petiui filium à Domino meo? Nūquid non dixi tibi, ne illudas me? Et ille ait ad Giezi. Accinge lumbos tuos: & tolle baculum meū in manu tua: & vade. Si occurrerit tibi homo, non salutes eum: & si salutauerit te quispiam, non respondeas illi. Et pones baculum meum super faciem pueri. Porro mater pueri ait. Viuit Dominus: & viuit anima tua, non dimittam te. Surrexit ergo, & secutus est eam, Giezi autem precesserat ante eos, & posuerat baculum super faciem pueri: & non erat vox, neq; sensus. Reuersusq; est Giezi in occursum eius: & nuntiauit ei, dicens. Non surrexit puer. Ingressus est ergo Eliseus domum. Et ecce puer mortuus iacebat in lectulo eius. Ingressusq; clausit ostium super se, & super puerum: & orauit ad Dominum. Et ascendit, & incubuit super puerum: posuitq; os suum super os eius, & oculos suos super oculos eius, & manus suas super manus eius: & incuruauit se super eum: & calefacta est caro pueri. At ille reuersus deambulauit in domo semel huc, atq; illuc: & ascēdit, & incubuit super eū. Et oscitauit puer septies: aperuitq; oculos suos. At ille vocauit Giezi, & dixit ei. Voca Sūnamitem hanc. Quę vocata, ingressa est ad eum. Cui ait, Tolle filium tuum. Venit autē illa, & corruit ad pedes eius: & adorauit super terram. Tulitq; filiū suum, & egressa est. Eliseus verò reuersus est in Galgala.

Euang. Ibat Iesus in ciuitatem quę vocatur Naim. Luc. 7. nu. 11. B. vsq; ad nu. 17. C. Et exijt hic sermo. 58. & 59

Feria vii.

Lectio libri Regum. iij. ca. 17.

IN diebus illis: Egrotauit filius mulieris matrisfamilias: & erat languor fortissimus, ita vt non remaneret in eo halitus. Dixit ergo ad Eliam. Quid mihi, & tibi vir Dei? Ingressus es ad me, vt rememoraretur iniquitates meę: & interficeres filium meum? Et ait ad eam Elias. Da mihi filium tuum. Tulitq; eum de sinu illius: et portauit in cenaculum,

vbi

vbi ipse manebat: & posuit super lectulum suum: & clamauit ad Dñm, & dixit. Domine Deus meus etiam ne viduam, apud quam ego vtcunq; sustentor, afflixisti: vt interficeres filium eius? Et expandit se, atq; mēsus est super puerum tribus vicibus: clamauitq; ad Dominum, & dixit. Domine Deus meus: reuertatur (obsecro) anima pueri huius in viscera eius. Exaudiuit autem Dominus vocem Elię: & reuersa est anima pueri intra eum: & reuixit. Tulitq; Elias puerum: & deposuit eum de cenaculo in inferiorem domū: & tradidit matri suę. Et ait illi. En viuit filius tuus. Dixitq; mulier ad Eliam. Nunc in isto cognoui, quoniam vir dei es tu: & verbum Domini in ore tuo verum est.

Euang. Erat quidā languens Lazarus a Bethania. Ioh. 11. nu. 1. A. vsq; ad nu. 46. F. Quidam autem ex ipsis. 95

Sabbatho.

Lectio Isaię prophetę. ca. 49.

Hęc dicit Dominus. In tempore placito exaudiui te: & in die salutis auxiliatus sum tibi. Et seruaui te: & dedi te in sedus populi: vt suscitares terram: & possideres hereditates dissipatas: vt diceres his, qui vincti sunt, exite: & his, qui in tenebris sunt, reuelamini. Super vias pascetur: & in omnibus planis pascua eorum. Non esurient, neq; sitient: & non percutiet eos æstus, & sol: quia miserator eorum reget eos: & ad fontes aquarū potabit eos. Et ponam omnes montes meos in viam: & semitę meę exaltabuntur. Ecce isti de longē venient: & ecce illi ab aquilone, & mari: & isti de terra australi. Laudate cęli, & exulta terra: iubilare montes laudem: quia cōsolatus est Dominus populū suum: & pauperum suorum miserebitur. Et dixit Sion. Dereliquit me Dominus: & Dominus oblitus est mei. Nunquid obliuisci potest mulier infantem suum, vt non misereatur filio vteri sui? Et si illa oblita fuerit: ego tamen non obliuiscar tui. Dicit Dominus omnipotens.

Euang. Ego sum lux mūdi. Ioh. 8. nu. 12. B. vsq; ad nu. 21. C. Dixit ergo iterum. 97

c ij

DOMI-

DOMINICA QVINTA.

Passionis.

Epist. Christus assistens Pontifex. Hebr. 9. nu. 11. B. vsq; ad
nu. 16. D. Vbi enim testamentum. 205
euang. Quis ex vobis arguet me de peccato? Ioh. 8. nu. 46.
F. vsque ad finem capitis. 92

Feria ij.

Lectio Ionæ prophete. cap. 3.

IN diebus illis: Factum est verbum Dñi ad Ionam prophe-
tam secundò, dicens. Surge, & vade in Niniuen ciuitatē
magnam: & prædica in ea prædicationē, quam ego loquar
ad te. Et surrexit Ionas: & abiit in Niniuē iuxta verbum Do-
mini. Et Niniue erat ciuitas magna itinere dierum trium.
Et capit Ionas introire in ciuitatem itinere diei vni. Et cla-
mauit: & dixit, Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuer-
tetur. Et crediderunt viri Niniuite in Domino: & prædica-
uerunt ieiunium: & vestiti sunt saccis a maiore vsq; ad mi-
norem. Et peruenit verbum ad regem Niniue. Et surrexit de
folio suo: & abiicit vestimentum suum à se: & indutus est
sacco: & sedit in cinere: & clamauit, & dixit: in Niniue ex
ore regis, & principum eius, dicens. Homines, & iumenta,
& boues, & pecora, non gustent quicquam: nec pascantur:
& aquam non bibant. Et operiantur saccis homines, & iu-
menta: & clament ad Dominum in fortitudine. Et conuer-
tatur vir à via sua mala, & ab iniquitate, quæ est in manibus
eorum. Quis scit, si conuertatur, & ignoscat Deus: & reuer-
tatur à furore iræ suæ: & non peribimus? Et vidit Deus ope-
ra eorum, quia cõuersi sunt de via sua mala: & misertus est
populo suo, Dominus Deus noster.

Euan. Miserunt principes & pharisæi ministros. Ioh. 7.
nu. 3. 2. E. vsq; ad nu. 39. F. nondū enim erat. 90. & 91

Feria iij.

Lectio Danielis prophete. ca. 14.

IN diebus illis: Congregati sunt Babylonij ad regem, & di-
xerunt ei. Trade nobis Danielem, qui Bel destruxit: & dra-
conem interfecit: alioquin interficiemus te, & domū tuam.

Vidit

Vidit ergo rex, q̄ irruerent in eum vehementer: & necessita-
te compulsus tradidit eis Danielem. Qui miserunt eum in
lacum leonū: & erat ibi sex diebus. Porro in lacu erant leo-
nes septem: & dabantur eis quotidie duo corpora & duæ
oues. Et tunc non data sunt eis, vt deuoraret Danielem. Erat
autem Abachuc propheta in Iudæa: & ipse coxerat pulmen-
tum: & intriuerat panes in aluocolo: & ibat in campum, vt
ferret messoribus. Dixitque angelus Domini ad Abachuc.
Fer prandium, quod habes, Danieli in Babylonem, qui est
in lacu leonum. Et dixit Abachuc. Domine, Babylonem nõ
vidi: & lacū nescio. Et apprehendit eū angelus Domini in
vertice eius: & portauit eum capillo capitis sui. Posuitq; eū
in Babylonem super lacum in impetu spiritus sui. Et clama-
uit Abachuc dicens. Daniel serue Dei, tolle prandiū, quod
misi tibi Deus. Et ait Daniel. Recordatus enim es mei Do-
mine Deus meus: & nõ dereliquisti diligentes te. Surgēsq;
Daniel comedit. Porro angelus Domini restituit Abachuc
confestim in locum suum. Venit ergo rex die septimo, vt lu-
geret Danielem: & venit ad lacū: & introspectit. Et ecce Da-
niel sedens in medio leonum. Et exclamauit rex voce ma-
gnā, dicens. Magnus es Dñe Deus Danielis. Et extraxit eum
de lacu. Illos autem, qui perditionis eius causa fuerant, in-
tromisit in lacum: & deuorati sunt in momento coram eo.
Tunc rex ait. Paueant oēs habitantes in vniuersa terra Deū
Danielis: quia ipse est saluator: facies signa, & mirabilia in
cælo, & in terra: qui liberauit Danielem de lacu leonum.

Euan. Ambulabat Iesus in Galileā, nõ enim. Ioh. 7. nu. 1.
A. vsq; ad nu. 14. B. Iam autem die. 90

Feria iij.

Lectio libri Leuitici. ca. 19.

IN diebus illis: Locutus est Dominus ad Moysen dicens.
Loquere ad vniuersum cetum filiorum Israël: & dices ad
eos. Ego Dominus Deus vester. Non facietis furtum: nõ mé-
tremini: nec decipiat vnusquisq; proximum suum: nõ per-
iurabis in nomine meo: nec pollues nomen Dei tui: ego Do-
minus. Non facies calumniam proximo tuo: nec vi oppri-
mes

c iij

mēs eum. Non morabitur opus mercenarij tui apud te vsq; mane. Non maledices surdo: nec coram cæco pones offendiculum: sed timebis Dominum Deum tuum: quia ego sum Dominus. Nō facies quod iniquū est: nec iniuste iudicabis. Non consideres personā pauperis: nec honores vultum potentis. Iuste iudica proximo tuo. Non eris criminator: nec susurro in populis. Non stabis cōtra sanguinē proximi tui: ego Dominus. Nō oderis fratrem tuum in corde tuo: sed publice argue eū: ne habeas super illo peccatum. Nō quæres vltionem, nec memor eris iniuriæ ciuium tuorum. Diliges amicum tuum, sicut teipsum: ego Dominus: leges meas custodite. Ego enim sum Dominus Deus vester.

Euan. Facta sunt encēnia in Ierosolymis. Ioh. 10. nu. 22. E. vsq; ad nu. 39. G. Quærebant ergo. 94

Feria v.

Lectio Danielis prophetae. cap. 3.

IN diebus illis: Oravit Daniel Dñm, dicens. Domine Deus noster, ne despicias populum tuum propter nomen tuū: & ne dissipes testamētum tuum: neq; auferas misericordiā tuā à nobis, pp. Abrahā dilectū tuū, & Isaac seruum tuū, & Israēl sc̄m tuū, quibus locutus es: pollicens, q̄ multiplicares semen eorum sicut stellas cæli: & sicut arenam, quæ est in litore maris. Quia Domine imminuti sumus plus q̄ omnes gētes: sumusq; humiles in vniuersa terra hodie, propter peccata nostra. Et non est in tempore hoc princeps, & propheta, & dux: neq; holocaustum, neq; sacrificium, neque oblatio, neq; incensum, neq; locus primitiarum coram te: vt possimus inuenire misericordiam: sed in animo contrito, & spiritu humilitatis suscipiamur. Sicut in holocausto arietū, & taurorum: & sicut in millibus agnorū pinguium: sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie: vt placeat tibi: qm̄ non est confusio confidentibus in te. Et nunc sequimur te in toto corde: & timemus te: & quærimus faciē tuā. Ne confundas nos: sed fac nobiscum iuxta mansuetudinem tuam: & secundū multitudinem misericordiæ tuę. Erue nos in mirabilibus tuis: & da gloriam nomini tuo Domine. Et confun-

confundantur omnes, qui ostendunt seruis tuis mala. Confundantur in omnipotentia tua: & robur eorum conteras. Et sciant, quia tu es Dominus Deus solus, & gloriosus super omnem terram: Domine Deus noster.

Euang. Rogabat Iesum quidam pharisæus vt manducaret cum illo. Luc. 7. nu. 36. F. vsq; ad finem capitis. 59

Feria vj.

Lectio Ieremiæ prophetae. cap. 17.

IN diebus illis: dixit Ieremias: Domine, omnes, qui te derelinquunt, confundentur: recedentes à te, in terra scribentur: qm̄ dereliquerunt venam aquarum viuentium Domini. Sana me Dñe, & sanabor: saluum me fac, & saluus ero: qm̄ salus mea tu es. Ecce ipsi dicunt ad me, Vbi est verbum Domini? Veniat. Et ego nō sum turbatus, te pastore sequens: & diem hominis non desideravi: tu scis. Quod egressum est de labijs meis, rectum in conspectu tuo fuit. Non sis mihi tu formidini: spes mea tu in die afflictionis. Confundant qui me persequuntur, & non confundar ego: pauēat illi, & nō pauēam ego. Induc super eos diem afflictionis, & duplici cōtitione contere eos: Domine Deus noster.

Euang. Collegerunt pōtiffices & pharisæi. Ioh. 11. nu. 47. E. vsq; ad nu. 55. G. Proximum autem. 96

Sabbatho.

Lectio Ieremiæ prophetae. ca. 18.

IN diebus illis: Dixerunt impij Iudæi adinuicē: Venite cogitemus contra iustum cogitationes. Non enim peribit lex à sacerdote, nec consilium à sapiēte, nec sermo à propheta. Venite percutiamus eum lingua, & non attendamus ad vniuersos sermones eius. At tēde Dñe ad me: & audi vocem aduersariorum meorum. Nunquid redditur pro bono malum: quia foderunt foueam animæ meæ? Recordare q̄ steterim in cōspectu tuo, vt loquerer pro eis bonum, & auertērem indignationem tuam ab eis. Propterea da filios eorum in famem: & deduc eos in manu gladij. Fiant vxores eorum absq; liberis, & viduæ: & viri earum interficiantur morte. Iuvenes eorum confoediatur gladio in prelio: audiatur clamor

INDEX EPISTOLARVM

de domibus eorum. Adduces enim super eos latrones repēte: quia foderunt foueam, vt caperent me: & laqueos absconderunt pedibus meis. Tu autem Domine scis omne consiliū eorum aduersum me in mortem. Ne propitius iniquitati eorum: & peccatum eorū à facie tua non deleatur. Fiant conruentes in conspectu tuo in tempore furoris tui: Domine Deus noster.

Euang. Cogitauerunt autem principes sacerdotū. Ioh. 12. nu. 10. B. vsq; ad nu. 37. F. Cū autem tanta signa 96. & 97

DOMINICA PALMARVM

In benedictione Oliuarum.
Lectio libri Exodi. cap. 15.

IN diebus illis: Venerunt filij Israël in Elim: vbi erāt duodecim fontes aquarum, & septuaginta palme: & castrametati sunt iuxta aquas. Profectique sunt de Elim: & venit omnis multitudo filiorum Israël in desertum Sin, quod est inter Elim, & Sinai: quinto decimo die mēsis secundi, postquam egressi sunt de terra Ægypti. Et murmurauit omnis congregatio filiorum Israël contra Moysen, & Aaron in solitudine. Dixeruntq; ad eos filij Israël. Vtinam mortui essemus per manum dñi in terra Ægypti: quando sedebamus super ollas carniū: & comedebamus panem in saturitate. Cur induxistis nos in desertum istud: vt occideretis omnem multitudinem fame? Dixit autem dominus ad Moysen. Ecce ego pluam vobis panem de celo. Egredietur populus, & colligat quę sufficiūt p singulos dies: vt tentem eum: vtrum ambulet in lege mea, an non. Die autem sexto parent quod inferant, & sic duplum quàm colligere solebant per singulos dies. Dixeruntque Moyses, & Aaron ad oēs filios Israël. Vespere sciētis, quod dominus eduxerit vos de terra Ægypti: & manē videbitis gloriam eius.

Euang. Cū appropinquasset. Matth. 21. num. 1. A. vsq; ad nu. 10. A. Hofanna in excelsis. 20

Ad Missam.
Epist. Hoc enim sentite in vobis. Philip. 2. nu. 5. A. vsque ad nu. 12. B. Itaq; carissimi. 182

Euang.

ET EVANGELIORVM.

XXI

Euang. Passio Domini secundum Mattheum. Scitis quia post biduum. Mat. 26. nu. 2. A. vsq; ad cap. 27. nu. 62. G. Altera autem die. 26. 27. 28. & 29.

Feria ij. Maioris hebd.

Lectio Isaię prophetę. ca. 50.

IN diebus illis: Dixit Isaias: Dominus Deus aperuit mihi aurem: ego autē non contradico: retrorsum non abij. Cotpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus. Faciem meam non auerti ab increpantibus, & conspuentibus in me: Dñs Deus auxiliator meus: & ideo non sum confusus. Ideo posui faciem meam vt petra durissimam: & scio quā non confundat. Iuxta est qui iustificat me: quis contradicet mihi? Stemus simul: quis est aduersarius meus? Accedat ad me. Ecce Dñs Deus auxiliator meus: quis est qui condemnet me? Ecce, omnes quasi vestimentum conterentur: tineam comeder eos. Quis ex vobis timens Deum, audiēs vocem serui eius? Quis ambulauit in tenebris, & nō est lumē ei? Speret in nomine Dñi: & innitatur sup Dñm Deum suum.

Euang. Ante sex dies Paschę venit Iesus. Ioh. 12. nu. 1. A. vsq; ad nu. 10. B. Cogitauerunt. 96

Feria iij. Maioris hebd.

Lectio Ieremię prophetę. ca. 11.

IN diebus illis: Dixit Ieremias. Dñe demonstraisti mihi, & cognoui: tu ostendisti mihi studia eorum. Et ego quasi agnus mansuetus, qui portatur ad victimam. Et non cognoui, quia cogitauerunt super me consilia, dicentes. Venite mittamus lignum in panem eius: & eradamus eum de terra viuentium: & nomen eius non memoretur amplius. Tu autem Dñe sabaoth, qui iudicas iuste, & probas renes & corda: videam vltionem tuā ex eis. Tibi enim reuelauī causam meam: Domine Deus meus.

Euang. Passio Domini secundum Marcum. Erat Pascha & azima Marc. 14. nume. 1. A. vsq; ad cap. 15. nume. 42. D. Et cum iam sero. 45. 46. 47. & 48

Feria

INDEX EPISTOLARVM

Feria iij. in Cena Domini.

Lectio Isaię prophete. cap. 62. & 63.

HÆc dicit dominus Deus. Dicite filię Sion, Ecce saluator tuus venit. Ecce merces eius cum eo. Quis est iste, qui venit de Edō, tinctis vestibibus de bosra? Iste formosus in stola sua; gradiens in multitudine fortitudinis suę? Ego qui loquor iustitiam; & propugnator sum ad saluandum. Quare ergo rubrū est indumentū tuū; & vestimēta tua sicut calcātium in torculari; Torcular calcaui solus; & de gentibus nō est vir mecum. Calcaui eos in furore meo; & conculcaui eos in ira mea. Et aspersus est sanguis eorū sup vestimenta mea; & oīa indumenta mea inquinauī. Dies enim vltionis in cor de meo; annus retributionis mee venit. Circumspexi; & nō erat auxiliator; quęsiui, & non fuit qui adiuuaret. Et saluaui mihi brachium meum; & indignatio mea, ipsa auxiliata est mihi. Et cōculcaui populos in furore meo; & inebriaui eos in indignatione mea, & detraxi in terrā virtutem eorū. Miserationum domini recordabor; laudem domini super oībus, quę reddidit nobis dominus Deus noster.

ALIA LECTIO.

Lectio Isaię prophete. cap. 53.

IN diebus illis. Dixit Isaias. Domine, quis credidit auditui nostro? & brachiū domini cui reuelatum est? Et ascendet sicut virgultum coram eo; & sicut radix de terra sitienti. Nō est species ei, neq; decor. Et vidimus eū; & nō erat aspectus; & desiderauim⁹ eum despectū, & nouissimum virorū, virū dolorum, & sciētem infirmitatē. Et quasi absconditus vultus eius, & despectus; vnde nec reputauimus eum. Verē languores nostros ipse tulit; & dolores nostros ipse portauit. Et nos putauim⁹ eū quasi leprosum, & p̄cullum a Deo, & humiliatū. Ipse autē vulnerat⁹ est propter iniquitates nostras; attritus est propter scelera nostra. Disciplina pacis nrę super eū; & liuore eius sanati sumus. Omnes nos quasi oves errauimus; vnusquisque in viam suam declinauit; & posuit dominus in eo iniquitatem omnium nostrū. Oblatus est, quia ipse voluit; & non aperuit os suum. Sicut ovis ad occisionē ducetur:

ET EVANGELIORVM.

XXII

ducetur; & quasi agnus corā tondēte se obmutescet; nō aperiet os suum. De angustia, & de iudicio sublatus est. Generationem eius quis enarrabit? Quia abscissus est de terra viventium. Propter scelus populi mei percussus eum; & dabit impios pro sepultura; & diuites pro morte sua; eō q̄ iniquitatem nō fecerit; nec dolus inuentus fuerit in ore eius. Et dominus voluit contere eum in infirmitate. Si posuerit pro peccato animam suam, videbit semē longeuum, & volūtas Domini in manu eius dirigetur; pro eo q̄ laborauit anima eius, videbit, & saturabit. In scientia sua iustificabit ipse iustus seruus meus mulros; & iniquitates eorum ipse portabit. Ideo dispersit ei plurimos, & fortium diuidet spolia; p̄ eo q̄ tradidit in mortem animam suam, & cum sceleratis reputatus est. Et ipse peccata multorum tulit; & pro trāsgressoribus rogauit.

Euang. Passio Domini secundū Lucam. Appropinquaret dies festus azimorum. Luc. 22. nu. 1. A. vsq; ad cap. 23. nu. 54. G. Et dies erat parasceues. 77. 78. 79. & 80

Feria v. Maioris hebdomade.

Epist. Conuenientibus ergo vobis in vnū. j. Cor. 11. nu. 20. D. vsq; ad nu. 33. G. Itaq; fratres. 15

Euang. Ante diem festum Pasche. Ioh. 13. nu. 1. A. vsque ad nu. 16. B. Amen amen. 97. & 98

Feria vj. in Parasceues.

Osee cap. 6.

HÆc dicit Dñs. In tribulatione sua manē consurgent ad me. Venitē, reuertamur ad Dñm; quia ipse cœpit & sanabit nos; percutiet, & curabit nos. Viuificabit nos post duos dies; & in die tertio suscitabit nos; & viuemus in cōspectu eius; sciemus, sequemurq; vt cognoscamus Dñm. Quasi diluculū pręparatus est egressus eius; & veniet quasi imber nobis tpaneus, & serotinus terrę. Quid faciā tibi Ephraim? Quid faciā tibi Iuda? Misericordia vęstra quasi nubes matutina; & quasi ros manē pertransiens. Propter hoc dolauit in prophetis; & occidi eos in verbis oris mei; & iudicia mea quasi lux egredientur. Quia misericordiam volui, & nō sacrificium

crificium: & scientiam Dei, plusquam holocaustum.

Alia lectio. Exodi 12.

IN diebus illis. Dixit Dñs ad Moysen, & Aaron in terra Ægypti: Mensis iste vobis principiū mensiū, primus erit in mensibus anni. Loquimini ad vniuersum cęrum filiorum Israhel, & dicite ei. Decima die mensis huius tollat vnusquisque agnū per familias, & domos suas. Sin aut minor est numerus, vt sufficere possit ad vescendū agnū, assumat vicinū suum, qui iūctus est domui suę: iuxta numerū animarū, quę sufficere possint ad esum agni. Erit aut agnus absq; macula, masculus anniculus. Iuxta quę ritū tolletis & hędū, & seruabitis eū vsq; ad quartādecimā diē mēsis huius. Immolabitq; eū vniuersa multitudo filiorū Israhel ad vespērā: & firmament de sanguine eius: ac ponent super vtrūq; postē, & in superliminaribus domorum, in quibus comedent illum. Et edent carnes nocte illa assas igni: & azimos panes, cū lactucis agrestibus. Non comedetis ex eo crudū quid, nec coctum aqua, sed assum tm̄ igni. Caput cū pedibus eius, & intestinis vorabitis: & os eius nō cōfringetis: nec remanebit ex eo quicq; vsq; mane. Si quid residuū fuerit, igni cōburetis: Sic autem comedetis illū. Renes vestros accingetis: & calceamenta habebitis in pedibus: tenētes baculos in manibus: & comedetis festinanter. Est enim Phasē, id est transitus Dñi.

Euang. Passio Dñi s̄m Iohannē. Egressus est Iesus. Ioh. 1. nu. 1. A. vsq; ad finem capitis 19.

SABBATHO SANCTO

Post Benedictionem Cerci.

PROPHETIA PRIMA.

Genesis. cap. 1.

IN principio creauit Deus cælum, & terram. Terra autem erat inanis, & vacua: & tenebrę erant super faciem abyssi: & sp̄ritus Dñi ferebatur super aquas. Dixitq; Deus. Fiat lux. Et facta est lux. Et vidit Deus lucem, q̄ esset bona: & diuisit lucē à tenebris, appellauitq; lucē, diē: & tenebras, noctē. Factumq; est vespere, & mane, dies vnus. Dixit quoq; Deus. Fiat firmamentū in medio aquarum: & diuidat aquas

ab

ab aquis. Et fecit Deus firmamentū: diuisitq; aquas, quę erāt sub firmamento, ab his, quę erant super firmamentū. Et factum est ita. Vocauitq; Deus firmamentum, cęlū. Et factum est vespere, & mane, dies secundus. Dixit verò Deus. Cōgregentur aquę, quę sub cęlo sunt, in locum vnū: & appareat arida. Factumq; est ita. Et vocauit Deus aridam terram, Cōgregationesq; aquarū appellauit maria. Et vidit Deus, quod esset bonum: & ait. Germinet terra herbā virentē, & facientem semen: & lignū pomiferū faciens fructum iuxta genus suum: cuius semen in semetipso sit super terram. Et factū est ita. Et protulit terra herbam virentē, & afferentē semen iuxta genus suū: lignūq; faciens fructū, & habens vnumquodq; semētem s̄m specię suā. Et vidit Deus, q̄ esset bonū. Factūq; est vespere, & mane, dies tertius. Dixit autē Deus. Fiāt luminaria in firmamento cęli, & diuidant diē, ac noctē: & sint in signa, & t̄pa, & dies, & annos: vt luceant in firmamento cęli, & illuminent terram. Et factū est ita. Fecitq; Deus duo luminaria magna: luminare maius, vt præesset diē: & luminare minus, vt præesset nocti: & stellas. Et posuit eas in firmamento cęli: vt lucerent super terrā: & præessent diē, ac nocti: & diuiderent lucē ac tenebras. Et vidit Deus, q̄ esset bonum: & factū est vespere, & mane, dies quartus. Dixit etiam Deus. Producant aquę reptile animę viuentis, & volatile super terram, sub firmamento cęli. Creauitq; Deus cetera grandia, & oēm aīam virentē, atq; motabilē, quā pduxerāt aquę in species suas: & oē volatile s̄m genus suum: & vidit Deus, q̄ esset bonū. benedixitq; eis, dicens. Crescite & multiplicamini, & replete aquas maris: auesq; multiplicentur super terram. Et factum est vespere, & mane, dies quintus. Dixit quoq; Deus. Producat terra aīam virentem in genere suo: iumenta & reptilia, & bestias terrę s̄m species suas. Factumq; est ita. Et fecit Deus bestias terrę iuxta species suas: iumenta & oē reptile terrę, in genere suo. Et vidit Deus, q̄ esset bonū: & ait. Faciamus hoīem ad imaginē, & similitudinem nostram: & præsit piscibus maris, & volatilibus cęli, & bestijs vniuersę terrę, omniq; reptili, quod mouetur in terra.

terra. Et creauit Deus hominem ad imaginē & similitudinē suam: ad imaginem Dei creauit illū, masculū, & femina creauit eos. Benedixitq; illis Deus: & ait. Crescite, & multiplicamini: & replete terrā: & subijcite eam: & dominamini piscibus maris, & volatilibus cæli, & vniuersis animantibus, quæ mouentur super terram. Dixitq; Deus. Ecce dedi vobis omnē herbā afferentem semē super terram: & vniuersa ligna, quæ habēt in semetipsis sementē generis sui: vt sint vobis in escā, & cunctis animantibus terræ, oīq; volucri cæli: & vniuersis, quæ mouentur in terra, & in quibus est anima viuēs: vt habeant ad vescendū. Et factū est ita. Viditq; Deus cuncta quæ fecerat: & erāt valde bona. Et factū est vespere, & mane, dies sextus. Igitur perfecti sunt cæli, & terra, & oīs ornatus eorū. Compleuitq; Deus die septimo opus suū, quod fecerat: & requieuit die septimo ab vniuerso opere, quod pararat.

PROPHETIA SECVNDA
Genesis.

NOe verò cūm quingentorū esset annorū, genuit Sem, Cam, & Iaphet. Cūmque cepissent hoīes multiplicari super terrā, & filias procreassent: videntes filij Dei filias hominum, quæ essent pulchræ: acceperunt sibi vxores ex oībus, quas elegerant. Dixit quoq; Deus, Non permanebit spiritus meus in homine in æternum: quia caro est. Eruntq; dies illius centū viginti annorū. Gigantes autē erāt sup terrā in diebus illis. Postq; autē ingressi sunt filij Dei ad filias hominū, illeq; genuerunt: isti sunt potentes à seculo, viri famosi. Vidēs autē Deus, quia multa malitia hominū esset in terra: & cuncta cogitatio cordis humani intenta esset ad malū. oī tpe: penituit eum, quia hominē fecisset in terra. Et præcauens in futurū, & tactus dolore cordis intrinsecus, delebo (inquit) hominē, quē creauī, à facie terræ, ab hoīe vsq; ad animantia: à reptilibusque ad volucres cæli. Penitet enim me fecisse eos. Dixitq; Deus ad Noe. Finis vniuersæ carnis venit coram me: repleta est terra iniquitate à facie eorū: & ego disperdam eos cū terra. Fac tibi arcam de lignis leuigatis. Mansiunculas in arca facies: & bitumine linies intrinsecus, & extrinsecus: & sic facies

facies eā. Trecentorū cubitorū erit lōgitudō arcæ: quinquaginta cubitorū latitudo: & triginta cubitorū altitudo eius. Fenestram in arca facies: & in cubito cōsummabis summā tatem eius. Ostium autem arcæ pones ex latere deorsum. Cenacula & tristega facies in ea. Ecce ego adducam diluuij aquas super terram: vt interficiā oēm carnē, in qua spūs vitæ est subter cælum: & vniuersa, quæ in terra sunt, consumentur. Ponamq; fēdus meū tecū: & ingredieris arcam tu & filij tui: vxor tua, & vxores filiorū tuorū tecū. Et ex cunctis animantibus vniuersæ carnis, bina & bina induces in arcam: vt viuant tecū masculini sexus, & feminini. De volucribus iuxta genus suum: & de iumentis in genere suo: & ex oī reptilibus terræ sūm genus suum, bina de omnibus ingredientur tecū: vt possint viuere. Tolles igitur tecum ex omnibus escis, quæ mandī possunt: & comportabis apud te: & erunt tam tibi, quā illis in cibum. Fecit ergo Noe oīa, quæ præceperat illi Deus. Eratq; sexcentorum annorum: quā diluuij aquæ inundauerunt super terrā. Rupti sunt autē oēs fontes abyssi magnæ: & cataractæ cæli apte sunt: & facta est pluuia sup terrā quadraginta diebus, & quadraginta noctibus. In articulo diei illius ingressus est Noe, Sem, Cam, & Iaphet: filij eius, vxor illius, & vxores filiorū eius cum eo in arcā: ipsi & omne animal sūm genus suū: vniuersaq; iumenta in genere suo: & omne quod mouetur super terrā in genere suo: cunctumq; volatile sūm genus suum. Porro arca ferebatur super aquas, & aquæ præualuerunt nimis super terram. Operti que sunt oēs mōtes excelsi sub vniuerso cælo. Quindecim cubitis fuit altior aqua super montes, quos operuerat. Consumpta que est oīs caro, quæ mouebatur super terrā: volucrium, animantiū, bestiarum, oīumq; reptilium, quæ reptant super terrā. Remansit autē solus Noe, & qui cum eo erāt in arca. Obtinueruntq; aquæ terrā centum quadraginta diebus. Recordatus autē Dñs Noe, cunctorumq; animalīū, & omnium iumentorum, quæ erant cum eo in arca: adduxit spūm sup terrā: & imminutæ sunt aquæ: & clausi sunt fontes abyssi, & cataractæ cæli: & prohibita sunt pluuia de cælo. Reuersaque sunt aquæ

aquæ de terra euntes, & redeuntes: & cœperunt minui post centum quadraginta dies. Cumque transissent quadraginta dies:aperiens Noe fenestrâ arca, quâ fecerat, dimisit coru. Qui egrediebatur, & non reuertebatur, donec siccarentur aquæ super terram. Emisit quoque columbâ post eum, vt videret si iam cessassent aquæ super facië terra. Quæ cum non inueniret vbi requiesceret pes eius, reuersa est ad eum in arcam. Aquæ enim erant super vniuersam terram. Extenditque manum, & apprehensam intulit in arcam. Expectatis autem vltra septē diebus alijs, rursum dimisit columbam ex arca. At illa venit ad eum ad vesperam, portans ramum oliuæ virentibus folijs in ore suo. Intellexit ergo Noe, quod cessassent aquæ super terram. Expectauitque nihilominus septē diebus alijs: & emisit columbâ, quæ non est vltro reuersa ad eum. Locutus est autē Dñs ad Noe, dicens. Egredere de arca tu, & vxor tua, filij tui, & vxores filiorum tuorum tecum. Cuncta animantia, quæ sunt apud te, ex oī carne: tam in volatilibus, quæ in bestijs, & vniuersis reptilibus, quæ reptant super terram, educ tecum: & ingredimini super terram. Crescite, & multiplicamini super eam. Egredus est ergo Noe, & filij eius vxor illius, & vxores filiorum eius cū eo. Sed & oīa animantia, iumenta, & reptilia, quæ reptant super terram: sicut genus suū: de arca egressa sunt. Adificauit autē Noe altare Dño: & tollens de cunctis pecoribus, & volucris mundis, obtulit holocausta super altare Domino. Odoratusque est Dominus odorem suauitatis.

PROPHETIA TERTIA GENESIS. ca. 22.

IN diebus illis. Tentauit Deus Abraham, & dixit ad eum. Abraham, Abraham. At ille respondit: Adsum. Ait illi. Tolle filium tuum vnigenitum quem diligis, Isaac: & vade in terram visionis: & offeres eum ibi in holocaustum super vnum montium, quem monstrauero tibi. Igitur Abraham de nocte confurgens, strauit asinum suum, ducēs secū duos iuuenes, & Isaac filium suum. Cumque concidisset ligna in holocaustum: abiit ad locum, quem præceperat ei Deus. Die autē tertio eleuatis oculis, vidit locum procul. Dixitque ad pueros

pueros suos. Expectate hinc cum asino: ego & puer illuc vsque properantes, postquam adorauerimus, reuertemur ad vos. Tulit quoque ligna holocausti: & imposuit super Isaac filiū suum. Ipse verò portabat in manibus suis ignem, & gladium. Cumque duo pergerent simul: dixit Isaac patri suo. Pater mi? At ille respondit. Quid vis fili? Ecce (inquit) ignis, & ligna: vbi est victima holocausti? Dixit autē Abraham, Deus prouidebit sibi victimā holocausti, fili mi. Pergebāt ergo pariter: venerūtque ad locum, quē ostēderat ei Deus: in quo adificauit altare: & desuper ligna cōposuit. Cumque colligasset Isaac filiū suū, posuit eū in altari super struem lignorum. Extenditque manum: & arripuit gladium, vt immolaret filium suum. Et ecce angelus Dñi de cælo clamauit, dicens, Abraham, Abraham. Qui respondit: Adsum. Dixitque ei. Ne extendas manum tuā super puerū: neque facias illi quicquid. Nunc cognoui, quod timeas Deū: & nō pepercisti filio tuo vnigenito propter me. Leuauit Abraham oculos suos: viditque post tergum arietē inter vepres hærentem cornibus. Quem assumens obtulit holocaustū pro filio. Appellauitque nomen loci illius: Dñs videt. Vnde vsque hodie dicitur, In monte Dñs videbit. Vocauit autē angelus Dñi Abraham secundo de cælo, dicens. Per memetipsum iuravi dicit Dominus: quia fecisti rem hanc: & nō pepercisti vnigenito filio tuo propter me. Benedicens benedicam tibi: & multiplicabo semen tuū sicut stellas cæli, & velut arenam, quæ est in litore maris. Possidebit semē tuū portas inimicorū suorū: & benedicetur in semine tuo oēs gentes terræ: quia obedisti voci meæ. Reuersusque est Abraham ad pueros suos: abieruntque Bersabee simul: & habitauit ibi.

PROPHETIA QUARTA

Exodi.

cap. 14.

IN diebus illis: Factum est in vigilia matutina: & ecce respiciens Dñs super castra Egyptiorum, per columnam ignis & nubis, interfecit exercitum eorum: & subuertit rotas currum: serebanturque in profundum. Dixerunt ergo Egyptij. Fugiamus Israël: Dñs enim pugnat pro eis contra nos. Et ait Dñs ad Moysen. Extende manum tuā super mare:

Test. No.

d

vt

vt reuertantur aquæ ad Ægyptios super currus, & equites eorum. Cumq; extendisset Moyses manum contramare, reuersum est primo diluculo ad priorem locû. Fugientibusq; Ægyptijs, occurrerunt aquæ: & inuoluit eos Dñs in medijs fluctibus. Reuersaq; sunt aquæ, & cooperuerunt currus, & equites cuncti exercitus Pharaonis, qui sequentes ingressi fuerant mare: nec vnus quidem superfuit ex eis. Filij autem Israël perrexerunt per medium sicci maris: & aquæ eis erant quasi pro muro, à dextris, & à sinistris. Liberauitque Dñs in die illo Israël de manu Ægyptiorum: & viderunt Ægyptios mortuos super litus maris: & manum magnam, quam exercuerat Dñs contra eos. Timuitq; populus Dñm: & crediderunt Dño, & Moyfi seruo eius. Tunc cecinit Moyses, & filij Israël carmen hoc Domino: & dixerunt.

PROPHEZIA QVINTA

Isaia. cap. 55.

Hæc est hæreditas seruorum Dñi, & iustitia eorum apud me, dicit Dñs. Omnes sitientes venite ad aquas: & qui non habetis argẽtum, properate, emite, & comedite. Venite, emite absq; argento, & absque vlla cõmutatione, vinũ, & lac. Quare appenditis argentũ non in panibus: & laborẽ vestrum non in saturitate? Audite audientes me: & comedite bonum: & delectabitur in crassitudine anima vestra. Inclinate aurem vestrã: & venite ad me: audite: & viuet anima vestra. Et feriã vobiscũ pactũ sempiternũ: misericordias Dauid fideles. Ecce testẽ pp̃lis dedi eum: ducẽ, ac præceptorem gentibus. Ecce gentem, quam nesciebas, vocabis: & gentes, quæ non cognouerunt te, ad te current: p̃pter Dñm Deum tuũ, & sanctũm Israël, qui glorificauit te. Querite Dñm dũ inueniri p̃t: inuocate eum, dum prope est. Derelinquat impius viam suã, & vir iniquus cogitationes suas: & reuertatur ad Dñm, & miserebitur eius: & ad Deum nostrum, qm̃ multus est ad ignoscendum. Non enim cogitationes meę, cogitationes vestræ: neque viã meã viã vestrã: dicit Dñs. Quia sicut exaltantur celi à terra: sic exaltatæ sunt viæ meę à vijs vestris: & cogitationes meę à cogitationibus vestris. Et quõ descen-

dit

dit imber & nix de cælo, & illuc vltra nõ reuertitur: sed inebriat terram, & infundit eam: & germinare eam facit: & dat semen ferenti: & panem comedenti: sic erit verbum meum: quod egredietur de ore meo: dicit Dominus omnipotens.

PROPHEZIA SEXTA

Baruch. cap. 3.

AVdi Israël mandata vitæ: auribus percipe, vt scias prudentiam. Quid est Israël: q̃ in terra inimicorum es? Inueterasti in terra aliena: coinquinatus es cum mortuis: deputatus es cum descenditibus in infernum. Dereliquisti fontem sapientiæ. Nam si in via Dei ambulasses, habitasses vtiq; in pace super terram. Disce vbi sit sapientia, vbi sit virtus, vbi sit prudentia, vbi sit intellectus: vt scias simul, vbi sit longiturnitas vitæ & victus, vbi sit lumen oculorum & pax. Quis inuenit locũ eius? Et quis introiuit in thesauros eius? Vbi sunt principes gentium, & qui dominantur super bestias, quæ sunt super terram? Qui in auibus celi ludunt: qui argentum thesaurizant, & aurũ in quo confidunt hoies: & non est finis acquisitionis eorum? Qui argentum fabricant, & solliciti sunt: nec est inuentio operum illorum? Et tamen exterminati sunt, & ad inferos descenderunt: & alij in locũ eorum surrexerunt. Iuuenes viderunt lumen: & habitauerunt super terram. Viam autem disciplinæ nescierunt, neque intellexerunt semitas eius, neque susceperunt eam filij eorũ. A facie eorum longẽ facta est. Non est audita in Chanaan: neq; visa est in Theman. Filij quoq; Agar, qui exquisierunt prudentiã, quæ de terra est, negociatores terræ, & Theman: & confabulatores, & exquisitores prudentiæ: & intelligentiæ: viam autem sapientiæ nescierunt: neq; meminerunt semitarum eius. O Israël q̃ magna est domus Dei, & inges locus possessionis eius: Magnus, & non habet consummationem: excelsus, & immentus. Ibi fuerunt gigantes nominati: illi qui ab initio fuerunt statura magna, scientes bellum. Nõ hos elegit Dñs: neq; viam disciplinæ inuenerunt: propterea perierunt. Et quõ non habuerunt sapientiam, interierunt propter suam insipientiam. Quis ascendit in cælum, & ac-

d ij

cepit

cepit eam, & eduxit eā de nubibus? Quis transfretauit mare, & inuenit eam, & attulit eam super aurum electum? Nō est, qui sciat viam eius: neque qui excogitet semitas eius. Sed qui scit vniuersa, nouit illam: & adinuenit eā prudentia sua. Qui perfecit terram in sempiterno tempore: & adimpleuit eam pecudibus. Vocauitq; eam: & obaudiuit eum in tremore. Stellæ autem dederunt lumen in custodijs suis: & latatae sunt. Vocatae sunt, & dixerunt, Adsumus. Et luxerunt ei cum iucunditate, qui fecit illas. Hic est Deus noster: & nō aestimabitur alius ad eum. Hic adinuenit omnē viam disciplina: & dedit illam Iacob puero suo, & Israël dilecto suo. Post hæc super terrā visus est: & cū hoībus conuersatus est.

PROPHETIA SEPTIMA

Ezechielis. cap. 37.

IN diebus illis: Facta est super me manus Dñi: & eduxit me in spiritu Dñi: & dimisit me in medio campi, qui erat plenus ossibus: & circumduxit me per ea in gyrum. Erant aut multa valde super faciem campi, siccaq; vehementer. Et dixit ad me. Fili hominis: putasne viuunt ossa ista? Et dixi. Dñe Deus tu nosti. Et dixit ad me. Vaticinare de ossibus istis: & dices eis, Ossa arida audite verbum Dñi. Hęc dicit Dñs Deus ossibus his. Ecce ego intromittam in vos spiritum, & viuetis: & dabo super vos nervos, & succrescere faciam sup vos carnem: & superextendam in vobis cutem: & dabo vobis spiritum, & viuetis: & scietis, quia ego Dñs. Et prophetaui, sicut præceperat mihi. Factus est autem sonitus prophetante me, & ecce commotio. Et accesserunt ossa ad ossa: vnumquodq; ad iuncturā suā. Et vidi: & ecce super ea nerui, & carnes ascenderunt: & extensa est in eis cutis desuper: & spūm non habebant. Et dixit ad me. Vaticinare ad spiritum: vaticinare fili hominis: & dices ad spiritum. Hęc dicit Dñs Deus. A quatuor ventis veni spiritus, & insuffla super interfectos istos: & reuiuifcant. Et prophetaui, sicut præceperat mihi. Et ingressus est in ea spiritus, & reuixerunt: & steterunt sup pedes suos exercitus grandis nimis valde. Et dixit ad me. Fili hominis: ossa hæc vniuersa domus Israël est. Ipsi dicunt:

Aruerunt

Aruerunt ossa nostra, periit spes nostra, & abscissi sumus: propterea vaticinare, & dices ad eos. Hęc dicit Dñs Deus. Ecce ego aperiam tumulos vestros: & educam vos de sepulchris vestris pp̄s meus: & inducam vos in terrā vestrā Isrl̄. Et scietis quia ego Dñs: cū aperuero sepulchra vestra, & eduxero vos de tumulis vestris populus meus: & dederō spiritum meum in vobis: & vixeritis: & requiescere vos faciam super humum vestram: dicit Dominus omnipotens.

PROPHETIA OCTAVA

Isaia. cap. 4.

Apprehendēt septem mulieres virum vnum in die illa, dicentes. Panem nostrum comedemus: & vestimentis nostris operiemur: tantummodò inuocetur nomen tuum super nos: aufer opprobrium nostrum. In die illa erit germē Domini in magnificētia & gloria, & fructus terræ sublimis, & exultatio his, qui saluati fuerint de Israël. Et erit omnis, q̄ relictus fuerit in Sion: & residuus in Ierusalem: sanctus vocabitur omnis, qui scriptus est in vita in Ierusalem. Si abluerit Dñs sordes filiarum Sion: & sanguinem Ierusalem lauerit de medio eius, in spiritu iudicij, & spiritu ardoris. Et creauit Dominus Deus super omnem locum montis Sion, & vbi inuocatus est: nubem per diem. & fumum, & splendore ignis flammantis in nocte. Super omnē enim gloriā protectio: & tabernaculum: erit in umbraculum diei ab æstu, & in securitatem, & absconsionem à turbine: & à pluuia.

PROPHETIA NONA

Exodi. cap. 12.

IN diebus illis: Dixit Dñs ad Moysen, & Aaron in terra Ægypti: Mensis iste vobis principium mensium: primus erit in mensibus anni. Loquimini ad vniuersum ceterum filiorum Israël, & dicitis eis. Decima die mensis huius, tollat vnusquisq; agnum per familias, & domos suas. Sin autem minor est numerus, vt sufficere possit ad vescēdum agnum, assumat vicinum suum, qui iunctus est domui sue: iuxta numerum animarum, quæ sufficere possint ad esum agni. Erit autem agnus absq; macula: masculus anniculus. Iuxta quē

d iij

ritum

INDEX EPISTOLARVM

ritum tolletis & hœdum : & seruabitis eum vsq; ad quartâ-decimam diem mensis huius. Immolabitque eum vniuersa multitudo filiorum Israël ad vesperam: & sumet de sanguine eius: ac ponent super vtrumq; postem, & in superliminibus domorum, in quibus comedent illum. Et edet carnes nocte illa assas igni: & azimos panes, cū lactucis agrestibus. Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua: sed assum tantum igni. Caput cum pedibus eius & intestinis vorabitis: & os eius non confringetis: nec remanebit ex eo quicquam vsq; mane. Siquid residuum fuerit, igni comburetis. Sic autem comedetis illum. Renes vestros accingetis: & calceamenta habebitis in pedibus: tenentes baculos in manibus: & comedetis festinanter. Est enim Phase: id est transitus Domini.

PROPHEZIA DECIMA

Iona prophetæ. cap. 3.

In diebus illis: Factum est verbum Dñi ad Ionam propheta secundò, dicens, Surge, & vade in Niniuen ciuitate magnam: & prædica in ea prædicationem, quam ego loquar ad te. Et surrexit Iona, & abiit in Niniuen iuxta verbū Dñi. Et Niniue erat ciuitas magna itinere dierum trium. Et cepit Iona introire in ciuitatem, itinere diei vnus. Et clamauit, & dixit. Adhuc quadraginta dies, & Niniue subuertetur. Et crediderunt viri Niniuite in Domino: & prædicauerunt ieiunium: & vestiti sunt sacco à maiore vsq; ad minorem. Et peruēnit verbum ad regem Niniue. Et surrexit de folio suo, & abiecit vestimentum suum à se: & indutus est sacco: & sedit in cinere: & clamauit, & dixit in Niniue ex ore regis, & principum eius, dicens. Homines, & iumenta, & boues, & pecora non gustent quicq;: nec pascantur, & aquam non bibant. Et operiantur sacco homines, & iumenta: & clament ad Dñm in fortitudine. Et conuertatur vir à via sua mala: & ab iniquitate, quæ est in manibus eorum. Quis scit si conuertatur, & ignoscat Deus: & reuertatur à furore iræ suæ, & non pibimus? Et vidit De⁹ opera eorū, q̄a cōuersi sunt de via sua mala: & misertus est populo suo: Dominus Deus noster.

PRO-

ET EVANGELIORVM. XXI XXVIII

PROPHEZIA VNDECIMA

Deuteronomij. cap. 31.

In diebus illis: Scripsit Moyses canticū: & docuit filios Israël. Præcepitq; Dñs Iosue filio Num: & ait, Cōfortare, & esto robustus. Tu enim introduces filios Israël in terram, quam pollicitus sum eis: & ego ero tecum. Postq̄ ergo scripsit Moyses verba legis huius in volumine, atq; compleuit: præcepit leuitis, qui portabant arcā fœderis Dñi, dicēs. Tollite librum istum: & ponite illum in latere arcæ fœderis Dñi Dei nostri: vt sit ibi cōtra te in testimonium. Ego enim scio cōtentionem tuam: & ceruicem tuam durissimam. Adhuc viuēte me, & ingrediente vobiscum, semp contentiosè egistis contra Dñm: quautò magis cū mortuus fuero? Cōgrega te ad me omnes maiores natu, per tribus vestras, atq; doctores: & loquar audientibus illis sermones istos: & inuocabo cōtra eos cælum: & terram. Noui enim, quòd post mortem meam iniquè agetis: & declinabitis citò de via, quam præcepi vobis. Et occurrent vobis mala in extremo tempore: quādo feceritis malum in conspectu Dñi: vt irretitis eum, per opera manuum vestrarum. Locutus est ergo Moyses, audiēte vniuerso cœtu filiorū Israël, verba carminis huius: & ad finem vsq; compleuit.

PROPHEZIA DVO DECIMA.

Danielis. cap. 3.

In diebus illis: Nabuchodonosor rex fecit statuam aureā, altitudine cubitorum sexaginta, latitudine cubitorū sex. Et statuit eam in campo Duran prouinciæ Babylonis. Itaq; Nabuchodonosor rex misit ad congregandos satrapas, magistratus, & iudices: duces, & tyrannos: optimates, & præfectos, omnesq; principes regionum: vt conuenirent ad dedicationem statuæ, quam erexerat Nabuchodonosor rex. Tūc congregati sunt satrapa, magistratus, & iudices: duces, & tyranni: & optimates, qui erant in potestatibus constituti, & vniuersi principes regionum: vt conuenirent ad dedicationem statuæ, quam erexerat Nabuchodonosor rex. Stabant autem in conspectu statuæ, quam posuerat Nabuchodono-

d iij

for

for rex: & præco clamabat valenter. Vobis dicit populis, tribus, & linguis. In hora qua audieritis sonitum tube, & fistulæ, & citharæ, & sambucæ, & psalterij, & symphonie, & vniuersi generis musicorum: cadentes adorete statuam auream, quam constituit Nabuchodonosor rex. Siquis autem non prostratus adorauerit, eadem hora mittetur in fornacem ignis ardentis. Post hæc igitur, statim vt audierunt omnes populi sonitum tube, fistulæ, & citharæ, sambucæ, & psalterij, & symphonie, & omnis generis musicorum: cadentes omnes populi, tribus, & linguæ: adorauerunt statuam auream, quam constituerat Nabuchodonosor rex. Statimq; in ipso tempore accedentes viri Chaldei, accusauerunt Iudeos: dixeruntque Nabuchodonosor regi, Rex in æternum viue. Tu rex posuisti decretum: vt omnis homo, qui audierit sonitum tube, fistulæ, & citharæ, sambucæ, & psalterij, & symphonie, & omnis generis musicorum, prosternat se, & adoret statuam auream. Siquis autem non præcogens adorauerit, mittatur in fornacem ignis ardentis. Sunt ergo viri Iudei, quos constituisti super opera regionis Babylonis: Sidrac, Misach, & Abdenago. Viri isti contempserunt rex decretum tuum. Deos tuos non colunt: & statuam auream, quam erexisti, non adorant. Tunc Nabuchodonosor rex in furore, & ira præcepit: vt adducerentur, Sidrac, Misach, & Abdenago. Qui confestim adducti sunt in conspectu regis. Pronunciensq; Nabuchodonosor rex, ait eis. Verè ne Sidrac, Misach, & Abdenago deos meos non colitis: & statuam auream, quam constitui non adoratis? Nunc ergo si estis parati: quacunq; hora audieritis sonitum tube, fistulæ, & citharæ, sambucæ, & psalterij, & symphonie, omnisq; generis musicorum, prosternite vos, & adorete statuam, quam feci. Quod si non adoraueritis: eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentis. Et quæ est Deus, qui eripiat vos de manu mea? Respondentes, Sidrac, Misach, & Abdenago, dixerunt Nabuchodonosor regi: Non oportet nos de hac re respondere tibi. Ecce enim Deus noster, quem colimus, potest nos eripere de camino ignis ardentis, & de manibus tuis, o rex liberare. Quod si noluerit,

notum

notum sit tibi rex: quia deos tuos non colimus: & statuam auream, quam erexisti, non adoramus. Tunc Nabuchodonosor repletus est furore: & aspectus faciei illius immutatus est super Sidrac, Misach, & Abdenago. Et præcepit: vt succenderetur fornax septuplum, quæ succendi consueuerat. Et viris fortissimis de exercitu suo iussit: vt ligatis pedibus & manibus, Sidrac, Misach, & Abdenago, mitterent eos in fornacem ignis ardentis. Et confestim viri illi vincti cum brachijs suis, & thyaribus, & calciamentis, & vestibus, missi sunt in medium fornacis ignis ardentis. Nam iussio regis urgebat. Fornax autem succesa erat nimis. Porro viros illos, qui miserat Sidrac, Misach, & Abdenago, interfecit flamma ignis. Viri autem hi tres: id est Sidrac, Misach, & Abdenago, ceciderunt in medio camini ignis ardentis colligati. Et ambulabant in medio flammæ laudantes Deum, & benedicentes Domino.

Ad Missam.

Epist. Si confurrexistis cum Christo. Colof. 3. nu. 1. A. vsq; ad nu. 9. A. Mortificate ergo membra. 185. & 186
Euang. Vespere autem. Mat. 28. nu. 1. A. vsq; ad nu. 8. B. Et exierunt. 39

IN DIE PASCHÆ.

E Pistola. Expurgate vetus. j. Cor. 5. nu. 7. C. vsq; ad nu. 9. C. Scripsi vobis. 155
Euang. Maria Magdalene, & Maria Iacobi. Mat. 16. nu. 1. A. vsq; ad nu. 8. B. At ille. 16

Feria ii. post Pascha.

Epist. Stas Petrus in medio plebis dixit, Viri fratres. Act. 10. nu. 37. F. vsq; ad nu. 44. G. Adhuc loquente. 117. & 118
Euan. Duo ex discipulis Iesu. Lu. 24. nu. 15. B. vsq; ad nu. 36. F. Dum autem hæc. 80. & 81

Feria iii. post Pascha.

Epist. Surgens Paulus, & manu silentium indicens, ait, Viri fratres. Act. 13. num. 26. D. vsque ad num. 33. E. sicut & in Psal. 120. & 121
Euang. Sterit Iesus in medio discipulorum suorum, & dixit eis, Pax vobis. Lu. 24. nu. 36. F. vsq; ad nu. 48. G. incipientibus

INDEX EPISTOLARVM

- tibus ab erofoly. 81
Feria iij. post Pascha.
Epist. Aperiens Petrus os suum dixit: Viri Israëlitę. Act. 3. nu. 12. B. vsq; ad nu. 20. C. vt cum venerit. 109
Euang. Manifestauit se iterum Iesus. Ioh. 21. nu. 1. A. vsque ad nu. 14. C. Cùm ergo. 105. & 106
Feria v. post Pascha.
Epist. Angelus Dñi locutus est ad Philippum. Act. 8. num. 26. E. vsq; ad finem capitis. 115
Euang. Maria stabat ad monumētum. Ioh. 20. num. 1. vsq; ad 19. D. Cùm ergo. 104. & 105
Feria vj. post Pascha.
Epist. Christus semel pro peccatis nostris. j. Pet. 3. nu. 18. D. vsq; ad nu. 22. D. Deglutiens mortem. 216
Euang. Vndecim discipuli abierunt in Galilęam: Matth. 28. nu. 16. D. vsq; ad finem capitis. 30
Sabbatho in Albis.
Epist. Deponentes omnem malitiã. j. Pet. 2. nu. 1. A. vsq; ad nu. 11. C. Carissimi. 215
Euang. Vna sabbathi, Maria Magdalene. Ioh. 20. num. 1. A. vsq; ad nu. 10. B. Abierunt ergo. 104. & 105
DOMINICA
in octaua Pascha.
Epist. Omne quod natum est. j. Ioh. 5. nu. 4. A. vsque ad nu. me. 10. C. Qui non credit. 222
Euang. Cùm esset serò die illa, vna sabbathorum. Iohã. 20. nu. 19. E. vsq; ad finem capitis. 105
DOMINICA SECVNDA.
Post Pascha.
Epist. Christus passus est pro nobis. j. Pet. 2. nu. 21. D. vsque ad finem capitis. 215
Euag. Dixit Iesus Phariseis: Ego sum pastor. Ioh. 10. nu. 11. B. vsq; ad nu. 17. D. Propterea me diligit. 94
DOMINICA TERTIA.
Post Pascha.
Epist. Obsecro vos tãquàm aduenas. j. Pet. 2. nu. 11. C. vsq; ad

ET EVANGELIORVM.

XXX

- ad nu. 19. D. Si propter Dei. 201
Euang. Dixit Iesus discipulis suis: Modicum, & iam. Ioh. 16. nu. 19. C. vsq; ad nu. 23. D. Et in illo die. 101
DOMINICA QVARTA.
Post Pascha.
Epist. Omne datum optimum. Iacobi. 1. nu. 16. C. vsque ad nu. 22. D. Estote autem factores. 211
Euang. Dixit Iesus discipulis suis: Vado ad eum. Ioh. 16. nu. 5. A. vsq; ad nu. 15. B. Omnia quęcunq;. 100
DOMINICA QVINTA.
Post Pascha.
Epist. Estote factores verbi, & non auditores tantum. Iac. 1. nu. 22. D. vsq; ad finem capitis. 211
Euang. Amen amen dico vobis. Ioh. 16. nu. 23. D. vsque ad nu. 31. D. Respondit eis. 101
Feria ij. in Rogationibus.
Epist. Confitemini alterutrum peccata vestra. Iac. 5. nu. 15 D. vsque ad finem capitis. 213
Euang. Quis vestrum habebit. Luc. 11. nu. 5. A. vsq; ad nu. 14. B. Et erat eijciens. 65
IN VIGILIA Ascensionis.
Epist. Vnicuique nostrum data est gratia. Ephē. 4. nu. 7. A. vsq; ad num. 14. C. Vt iam non simus. 178. & 179
Euang. Subleuatis Iesus oculis. Ioh. 17. nu. 1. A. vsq; ad nu. 12. B. Pater sancte. 101
IN DIE ASCENSIONIS
Domini.
Epist. Primum quidem sermonem feci. Act. 1. nu. 1. A. vsq; ad nu. 12. B. Tunc reuersi. 106
Euang. Recumbentibus vndecim discipulis. Marc. 16. nu. 14. C. vsque ad finem capitis. 49
DOMINICA INFRA OCT.
Ascensionis.
Epist. Estote prudentes, & vigilate. j. Pet. 4. num. 7. B. vsq; ad nu. 11. C. Cui est gloria. 216
Euang. Cùm venerit paraclitus. Ioh. 15. nu. 26. D. vsque ad cap.

INDEX EPISTOLARVM

- ca. 16. num. 4. A. 108
IN VIGILIA PENTECOSTES.
Prophetia. j. Tentauit Deus Abraham. Gen. 22. *vt supra in sabbatho sancto.* fol. XXVIII
Prophetia ij. Factum est in vigilia matutina. Exod. 14. *vt supra in sabbatho sancto.* fol. XXVIII
Prophe. iij. Scripsit Moyses cā. Deu. 3. *vt supra in sab. f. XXVIII*
Prophe. iij. Apprehenderunt septem mulieres virum vnū. *vt supra in sabbatho sancto.* fol. XXVII
Prophe. v. Audi Isrl mādata vitę. Baruc. 3. *vt supra in sab. f. XXVI*
Prophe. vj. Facta est super me manus Domini. Ezeec. 37. *vt supra in sabbatho sancto.* fol. XXVI
Epist. Factum est cū Apollo esset Corinthi. Act. 19. nu. 1. A. vsq; ad nu. 9. B. Cū autem quidam. 127
Euang. Si diligitis me, mandata mea seruate, Iohan. 14. nu. 15. B. vsque ad num. 22. C. Dicit ei Iudas, 99
IN DIE PENTECOSTES.
Epist. Dum complerentur dies Pentecostes. Act. 2. nu. 1. A. vsque ad num. 12. B. Stūpebant autem. 107
Euang. Siquis diligit me. Iohan. 14. nu. 23. C. vsq; ad finem capitis. Surgite eamus, 99
Feria ij. post penteco.
Epist. Aperiens Petrus os suum, dixit, Viri fratres. Act. 10. num. 42. G. vsq; ad nu. 40. G. Tunc rogauerunt 118
Euang. Sic Deus dilexit mundum. Ioh. 3. nu. 16. B. vsque ad num. 22. C. Post hęc 85
Feria iij. post Pente.
Epist. Cū audissent apostoli, qui erāt Ierofo. Act. 8. nu. 14. C. vsq; ad nu. 18. D. Quum vidisset. 114
Euan. Amen, amen dico vobis. Ioh. 10. nu. 1. A. vsque ad nu. 11. B. Ego sum pastor 94
Feria iij. Quatuor temporum Pent.
Epist. Stans Petrus cum vndecim. Act. 2. nu. 14. B. vsque ad num. 22. D. Viri Isrāelite. 107 & 108
Item epist. Per manus autem apostolorum. Act. 5. nu. 12. C. vsq; ad nu. 17. D. Exurgens autem 111
Euan

ET EVANGELIORVM. XXXI

- Euan. Nemo potest venire. Ioh. 6. nu. 44. E. vsq; ad nu. 52. F. Litigabant. 89
Feria v. post Pent.
Epist. Philippus descendens in ciuitatem. Act. 8. num. 5. A. vsq; ad nu. 9. B. Vir autem 114
Euan. Conuocatis Iesus duodecim apostolis. Lu. 9. nu. 1. A. vsque ad nu. 7. A. Audiuit autem 61 & 62
Feria vj. Quatuor temporum Pent.
Lectio Ioēlis prophete. cap. 2.
Hęc dicit dominus De⁹. Exultate filię Siō, & lætamini in dño deo vestro: qā dedit vobis doctorē iustitię: & descendere faciet ad vos imbrē matutinū, & serotinū, sicut à principio. Et implebuntur horrea vestra frumento: & redūdabunt torcularia vino, & oleo. Et comedetis vescentes: & saturabimini: & laudabitis, nomē Dei vestri, qui fecit vobis scū mirabilia. Et non confundet populus meus in sempiternum: & scietis quia in medio Isrāel ego sum. Ego dominus deus vester, & non est amplius. Et non confundetur populus meus in eternum. Ait dominus omnipotens.
Euang. Factum est in vna dierum. Luc. 5. nu. 17. D. vsque ad num. 27. F. Et post hęc 56
Sabbatho iij. temporum Pent.
Lectio Ioēlis prophete proph. I. cap. 2.
Hęc dicit dominus Deus. Effundam spiritum meum super omnem carnē: & prophetabunt filij vestri, & filię vestre. Senes vestri somnia somniabūt: & iuuenes vestri visiones videbunt. Sed, & super seruos meos & ancillas meas, in diebus illis, effundam spiritū meū, & prophetabūt: & dabō prodigia in celo sursum, & signa ī terra deorsum: sanguinem, & ignem, & vaporē fumi. Sol cōuertetur in tenebras, & Luna ī sanguinē, antequā veniat dies domini magnus, & horribilis. Et erit. Omnis quicumque inuocauerit nomen domini saluus erit.
Lectio libri Leuitici. prophe. ij. cap. 23
In diebus illis: Locutus est dominus ad Moysen, dicens. Loquere filijs Isrāel, & dices ad eos. Cum ingressi fueritis terram,

ram, quam ego dabo vobis, & messueritis segetem: feretis manipulos spicarum primitias messis vestre ad sacerdotem, qui eleuabit fasciculum coram Domino, vt acceptabilis sit pro vobis altera die sabbathi: & sanctificabit illum. Numerabitis ergo ab ipso die sabbathi, in quo obtulistis manipulos primitiarum, septem hebdomadas plenas, vsq; ad altera diem expletionis hebdomadae septimae. Et sic offeretis sacrificium nouum Domino ex omnibus habitaculis vestris. Pannes primitiarum duos de duabus decimis similiae, quos eleuabit sacerdos coram Domino. Cumq; eleuauerit eos sacerdos cum panibus primitiarum coram Domino, cedent in usum eius. Et vocabitis hunc diem celeberrimum, atq; sanctissimum. Omne opus seruale non facietis in eo. Legitimum sempiternum erit in cunctis habitaculis, & generationibus vestris: dicit Dominus omnipotens.

Lectio libri Deuteronomij. Prophetia iij. cap. 26.

IN diebus illis. Dixit moyses filijs Israël. Audi Israël quae ego praecipio tibi hodie. Cum intraueris terram, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi possidendam: & obtinueris eam, atq; habitaueris in ea: tolles de cunctis frugibus tuis primitias, & pones in cartallo: pergesq; ad locum quem Dominus Deus tuus elegerit, vt ibi inuocetur nomen eius. Accedesq; ad sacerdotem, qui fuerit in diebus illis, & dices ad eum. Profitetur hodie coram Domino Deo tuo, qui exaudiuit nos, & respexit humilitatem nostram, & labore, atque angustias, & eduxit nos de Aegypto in manu forti, & brachio extento, in ingenti pauore, in signis, atq; portentis: & introduxit ad locum istum: & tradidit nobis terram lacte, & melle manantem. Et circo nunc offero primitias frugum terrae, quam Dominus Deus dedit mihi. Et dimittes eas in conspectu Domini Dei tui. Et adorato Domino Deo tuo, epulaberis in omnibus bonis, quae Dominus Deus tuus dederit tibi.

Lectio libri Leuitici. prophetia iij. cap. 26.

IN diebus illis: Dixit Dominus ad Moysen. Loquere filijs Israël: & dices ad eos. Si in praecipis meis ambulaueritis, & mandata mea custodieritis, & feceritis ea: dabo vobis plu-

pluuiam temporibus suis: & terra gignet germen suum: & pomis arbores replebuntur: Apprehendet messium trituravindemiam: & vindemia occupabit sementem. Et comedetis panem vestrum in saturitate: & absq; pauore habitabitis in terra vestra. Dabo pacem in finibus vestris. Dormietis, & non erit qui exterreat. Auferam malas bestias a vobis: & gladius non transibit terminos vestros. Persequemini inimicos vestros: & corruent coram vobis. Persequentur quinque de vestris centum alienos: & centum ex vobis decem millia. Cadent inimici vestri gladio in conspectu vestro. Respiciam vos, & crescere faciam. Multiplicabimini, & firmabo pactum meum vobiscum. Comedetis vetustissima veterum, & novis superuenientibus vetera proieciatis. Ponam tabernaculum meum in medio vestri, & non abiciet vos ultra anima mea. Ambulabo inter vos, & ero vester Deus, vosque eritis populus meus: dicit Dominus omnipotens.

Itē epist. Angelus Domini descendit cum Azaria. Dan. 3. fol. III.

Item epist. Iustificati ergo ex fide. Ro. 5. nu. 1. A. vsque ad nu. 6. B. Vt quid enim. 142. & 143

Euang. Surgens Iesus de synagoga. Lu. 4. nu. 38. F. vsque ad finem capitis. 55

IN DIE TRINITATIS.

Epist. O altitudo diuitiarum. Rom. 11. nu. 33. D. vsq; ad finem capitis. 148

Euang. Data est mihi omnis potestas. Mat. 28. nu. 19. D. vsq; ad finem capitis. 39

DOMINICA PRIMA.

Post Pentecosten.

Epist. Deus charitas est. j. Ioh. 4. num. 16. C. vsque ad finem capitis. 222

Euang. Estote misericordes. Luc. 6. nu. 36. E. vsq; ad num. 43. F. Non est enim. 58

IN FESTO CORPORIS

CHRISTI.

Epist. Ego enim accepi a Domino. 1. Cor. 11. nu. 23. E. vsque ad

ad nu. 30. G. Ideo inter vos. 159
Euang. Caro mea verè est cibus Ioh. 6. nu. 55. F. vsq; ad nu. 60. F. Hæc dixit 83

DOMINICA SECUNDA

Post Pentecosten.

Epist. Nolite mirari. j. Iohan. 3. nu. 14. C. vsq; ad nu. 19. D. In hoc cogno. 221
Euang. Homo quidam fecit. Luc. 14. nu. 16. C. vsq; ad num. 25. Ibant autem 69

DOMINICA TERTIA

Post Pentecosten.

Epist. Humiliamini sub potenti manu Dei. j. Pet. 5. nu. 6. C. vsque ad nu. 12. D. Per Syliuanum 217
Euang. Erant appropinquantes ad Iesum. Luc. 15. nu. 1. A. vsq; ad nu. 11. C. Ait autem: Homo 70

DOMINICA QVARTA

Post Pentecosten.

Epist. Existimo, quòd non sunt condignæ. Ro. 8. nu. 18. D. vsque ad nu. 24. D. spe enim 245
Euang. Cùm turbæ irruerent in Iesum. Luc. 5. nu. 1. A. vsq; ad nu. 12. Et factum 55. & 56

DOMINICA QVINTA

Post Pentecosten.

Epist. Omnes vnanimis in oratione. 1. Pet. 3. nu. 8. B. vsq; ad nu. 16. C. parati semper 226
Euang. Amen dico vobis, nisi abundauerit. Mat. 5. nu. 20. C. vsque ad nu. 25. D. Esto consentiens 4

DOMINICA SEXTA

Post Pentecosten.

Epist. Quicumque baptizati sumus. Ro. 6. nu. 3. A. vsque ad nu. 12. C. Non ergo 144
Euang. Cùm turba multa esset cum Iesu. Mar. 8. num. 1. A. vsque ad num. 10. B. Et statim ascen. 38. & 39

DOMINICA SEPTIMA

Post Pentecosten.

Epist. Humanum dico propter infirmitatem. Rom. 6. nu. 19.

19. D. vsque ad finem capitis. 144
Euang. Attendite à falsis prophetis. Matth. 7. numer. 15. C. vsque ad num. 22. C. Multi dicent mihi. 6

DOMINICA OCTAVA

post Pentecosten.

Epist. Debitorum sumus non carni. Rom. 8. numer. 13. C. vsque ad numer. 18. D. si tamen. 145
Euang. Homo quidam erat diues. Luc. 16. num. 1. A. vsq; ad num. 10. C. Qui fidelis. 71

DOMINICA NONA

post Pentecosten.

Epist. Non simus concupiscentes. j. Cor. 10. num. 6. B. vsq; ad numer. 14. D. Propter quod. 158
Euang. Cùm appropinquaret Iesus Ierusalem. Luc. 19. numer. 41. G. vsque ad num. 47. G. Principes autem. 75

DOMINICA DECIMA

post Pentecosten.

Epist. Scitis quoniam cùm gentes essetis. j. Cor. 12. nu. 1. A. vsque ad numer. 12. B. Sicut enim 160
Euang. Duo homines. Luc. 18. numer. 10. B. vsque ad num. 15. C. Ferebant autem 73

DOMINICA XI.

post Pentecosten.

Epist. Notum vobis facio, j. Cor. 15. num. 1. A. vsq; ad numer. 10. B. sed abundantius. 162
Euang. Exiens Iesus de finibus Tyri. Marc. 7. numer. 31. D. vsque ad finem capitis. 38

DOMINICA XII.

post Pentecosten.

Epist. Fiduciam talem habemus. ij. Cor. 3. num. 4. A. vsque ad num. 10. C. Nam nec 165
Euang. Beati oculi qui vident. Luc. 10. num. 23. D. vsque ad num. 38. G. Factum est 64

DOMINICA XIII.

post Pentecosten.

Epist. Abrahæ dictæ sunt promissiones. Gal. 3. num. 19. C. vsque ad numer. 23. D. Prius autem. 174
Euang. Dum iret Iesus in Ierusalem. Luc. 17. numer. 11. C. vsque ad num. 20. D. Interrogatus. 72

DOMINICA XIII. post Pentecosten.

Epist. Spiritu ambulare. Galat. 5. num. 16. C. vsque ad num. 25. D. Si viuimus. 175 & 176

Euang. Nemo potest duobus dominis seruire. Mat. 6. num. 24. C. vsque ad num. 34. D. Nolite ergo 5 & 6

DOMINICA XV. post Pentecosten.

Epist. Si Spiritu viuimus. Gal. 5. num. 25. D. vsq; ad cap. 6. num. 11. C. Videte. 176

Euang. Ibat Iesus in ciuitatem quæ vocatur Naim. Luc. 7. num. 11. B. vsque ad num. 17. C. Et exijt. 59

DOMINICA XVI. post Pentecosten.

Epist. Obsecro vos, ne deficiatis. Ephes. 3. num. 13. C. vsque ad finem capit. 178

Euang. Cum intraret Iesus in domum. Luc. 14. num. 1. A. vsque ad num. 12. C. Dicebat autem. 69

DOMINICA XVII. post Pentecosten.

Epist. Obsecro vos ego vinctus in Domino. Eph. 4. nu. 1. A. vsque ad num. 7. A. Vnicuique autem. 179

Euang. Accesserunt ad Iesum Pharisei, & interrogauit eum vnus ex eis legis doctor tentans eum, Magister quod est. Mat. 22. num. 34. D. vsq; ad finem capit. 22

Feria iij. Quatuor temporum Septemb.

Lectio Amos prophete. cap. 9.

Hæc dicit Dominus Deus. Ecce dies veniunt: & comprehendet arator messorem: & calcator vne mittentem semine. Et stillabunt motes dulcedine: & omnes colles culti erunt. Et conuertent captiuitatem populi mei Israel: & ædificabunt ciuitates desertas, & inhabitabunt & plantabunt vineas, & bibent vinum earum. Et facient hortos, & comedent fructus eorum. Et plantabo eos super humum suam: & non euellam eos ultra de terra sua quam dedi eis: dicit Dominus omnipotens.

Lectio libri Esdræ. ij. cap. 8.

In diebus illis: Congregatus est omnis populus quasi vnus ad plateam, quæ est ante portam aquarum: & dixerunt Esdræ scribæ, vt afferret librum legis Moysei, quem præceperat Dominus Israeli. Attulit ergo Esdras sacerdos librum coram

coram multitudine virorum, ac mulierum: cunctisque, qui poterant intelligere in die prima mensis septimi. Et legit in eo apertè in platea, quæ erat ante portam aquarum, de mane vsque ad mediam diem, in conspectu virorum, ac mulierum, & sapientium. Et aures omnis populi erant erectæ ad librum. Stetit autem Esdras scriba super gradum ligneum, quæ fecerat ad loquendum: & steterunt leuitæ iuxta eum. Et aperuit Esdras librum coram omni populo: & benedixit Esdras Domino Deo voce magna. Et respondit omnis populus, Amen amen, eleuans manus suas. Et incuruati sunt: & adorauerunt Dominum proni in terram. Porro leuitæ silentium faciebant in populo, ad audiendam legem. Populus autem stabat in gradu suo. Et legerunt in libro legis Dei distinctè, & apertè, ad intelligendum. Dixit autem Nehemias, & Esdras sacerdos, & scriba, & leuitæ interpretantes vniuerso populo. Dies sanctificatus est Domino Deo nostro. Nolite lugere, & nolite flere. Et dixit eis, Ite, comedite pingua: & bibite mullum: & mittite partes eis, qui non preparauerunt sibi: quia sanctus dies Domini est: & nolite contristari: Gaudium etenim Domini est fortitudo nostra.

Euang. Respondens vnus de turba. Marc. 9. nu. 17. C. vsque ad num. 30. D. Et inde profecti. 40

Feria vi. Quatuor temporum Septemb.

Lectio Olee prophete. cap. 14.

Hæc dicit Dominus Deus. Conuertere Israel ad Dominum Deum tuum: quonia corruiisti in iniquitate tua. Tollite vobiscum verba: & conuertimini ad Dominum: & dicite ei. Oem aufer iniquitatem, & accipe bonum: & reddemus vitulos labiorum nostrorum. Assur non saluabit nos. Super equos non ascendemus, nec dicemus ultra, Dij nostri opera manuum nostrarum: quia eius, qui in te est, misereberis populi. Sanabo contritiones eorum: diligam eos spontaneè: quia auersus est furor meus ab eis. Ero quasi ros: & Israel germinabit quasi lilius: & erumpet radix eius, vt Libani. Ibi rami eius. Et erit quasi oliua gloria eius: & odor eius, vt Libani. Conuertentur sedentes in umbra eius: viuert tritico, & germinabunt quasi vinea: memoriale eius sicut vinum Libani. Ephraim quid mihi ultra idola?

e ij Ego

Ego exaudiam, & dirigā eum: ego vt abietem virentem, ex me fructus eius inuentus est. Quis sapiens, & intelliget ista? intelligens, & sciet hæc: Quia recte viā Dñi: & iusti ambulabunt in eis: prauaricatores verò corruent in eis.

Euang. Rogabat Iesum quidam Phariseus vt manducaret cum illo. Luc. 7. num. 36. F. vsq; ad finem capitis. 59

Sabbatho iiii. temporum Septemb.

Lectio libri Leuitici. cap. 23.

IN diebus illis. Locutus est Dominus ad Moysen, dicens. Decimo die mensis huius septimi, dies expiationum erit celeberrimus: & vocabitur sanctus. Affligetisq; animas vestras in eo: & offeretis holocaustum Dño. Omne opus serui le non facietis in tpe diei huius: quia dies propitiationis est, vt propitiet vobis dominus Deus vester. Omnis anima, quæ afflicta nõ fuerit die hac, peribit de populis suis: & quæ operis quippiā fecerit, delebo eam de populo suo. Nihil ergo operis facietis in eo. Legitimum sempiternum erit vobis in cuctis generationibus, & habitationibus vestris. Sabbathū requitionis est, affligetisq; animas vestras die nono mēsis, septimi, A vespera vsq; ad vesperam celebrabitis sabbatha vestra. Dicit Dominus omnipotens,

Lectio libri Leuitici, cap. 23.

IN diebus illis, Locutus est Dñs ad Moysen, dicens, Quinto decimo die mensis huius septimi, quando congregaueritis oēs fructus terræ vestræ celebrabitis ferias Dñi septem dieb⁹. Die primo, & die octauo erit sabbathū, idest requies. Sumeritisque vobis die primo fructus arboris pulcherrimæ, spatulæq; palmarū, & ramos ligni densarum frondiū, & salices de torrente, & lætabimini coram Dño Deo vestro: celebrabitisq; solennitatē eius septē diebus per annū. Legitimum sempiternū erit vobis in generationibus vestris. Mense septimo festa celebrabitis: & habitabitis in vmbraculis septē diebus. Omnis, qui de genere Israël est, manebit in tabernaculis: vt discant posteri vestri, quòd in tabernaculis habitare fecerim filios Israël, cum educerem eos de terra Egypti. Ego Dominus Deus vester.

Lectio

Lectio Micheæ prophete. cap. 7.

Domine Deus noster, pasce populū tuū in virtute tua: gregē hereditatis tuæ: habitantes solos in salu, iuxta dies antiquos. Videbūt gentes, & confundent super omnī fortitudine sua. Qm̄ quis Deus similis tui, q̄ aufers iniquitatem, & transfers peccatū reliquiārū hereditatis tuæ? Nō immittet vltra furorē suū: qm̄ volens misericordiā est. Et reuertet, & miserebitur nostri. Deponet oēs iniquitates nostras: & proiciet in profundū maris omnia peccata nostra. Dabis veritatē Iacob, misericordiam Abraham, quæ iurasti patribus nostris à diebus antiquis: Dñe Deus noster.

Lectio Zachariæ prophete. cap. 8.

IN diebus illis. Factum est verbū Dñi ad me dicens. Hæc dicit Dñs Deus exercitūū. Sicut cogitavi, vt affligerē vos cum ad iracundiam me prouocassent patres vestri, & non sum misertus: sic conuersus cogitavi in diebus istis, vt bene faciam domui Iuda, & Ierusalē. Nolite timere. Hæc sunt ergo verba, quæ facietis. Loquimini veritatem vnusquisque cum proximo suo. Veritatem, & iudicium pacis iudicate in portis vestris: & vnusquisq; malum contra amicum suum ne cogitetis in cordibus vestris: & iuramentum mendax ne diligatis. Omnia enim hæc sunt, quæ odi, dicit Dominus. Et factum est verbum Domini exercituum ad me, dicens. Hæc dicit Dominus exercituum. Ieiunium quarti, & ieiunium quinti, & ieiunium septimi, & ieiunium decimi, erit domui Iudæ in gaudium & in lætitiā, & in solēnitates præclaras. Veritatem tantū & pacem diligite: dicit Dñs exercituum.

Item epist. Angelus Domini descēdit cum Azaria & socijs. Dan. 3. vt supra in Sabb. iiii. temp. Aduentus. fol. III.

Item epist. Tabernaculum factum est. Hebr. 9. nu. 2. A. vsq; ad num. 13. D. Si enim sanguis. 205

Euang. Dicebat Iesus turbis similitudinem hanc: Arborem fici. Lu. 13. nu. 6. B. vsq; ad nu. 18. D. Dicebat ergo. 68

DOMINICA XVIII. post Pentecosten.

Epist. Gratias ago Deo meo. j. Cor. 1. numer. 4. A. vsque ad numer. 9. B. Fidelis. 153

c iij

Euang.

Euang. Ascendens Iesus in nauiculam. Matth. 9. num. 1. A. vsque ad num. 9. A. Et cum. **C**
DOMINICA XIX. post Pentecosten.
 Epist. Renouamini spiritu mentis vestre. Ephe. 4. nu. 23. E. vsque ad num. 29. F. Omnis sermo. 179
 Euang. Simile factum est regnū cælorum. Matth. 22. nu. 2. A. vsque ad num. 15. B. Tunc abeunt. 22
DOMINICA XX. post Pentecosten.
 Epist. Videte itaque quomodo. Ephe. 5. nu. 15. D. vsque ad numer. 21. E. Mulieres viris suis. 179
 Euang. Erat quidam regulus. Iohan. 4. num. 46. G. vsq; ad num. 54. G. Hoc iterum secundum. 86
DOMINICA XXI. post Pentecosten.
 Epist. Confortamini in Domino. Ephe. 6. nu. 10. B. vsq; ad num. 18. C. Per omnem. 280
 Euang. Simile est regnum cælorum homini regi. Matth. 13. num. 23. C. vsque ad finem capit. 18
DOMINICA XXII. post Pentecosten.
 Epist. Confidimus in Domino Iesu, quia, qui cepit. Phil. 1. num. 6. A. vsque ad num. 12. B. Scire autem. 181
 Euang. Abeunt Pharisei consilium inierunt. Mat. 22. nu. 15. B. vsque ad num. 22. C. Et audientes. 22
DOMINICA XXIII. post Pentecosten.
 Epist. Imitatores mei estote. Philip. 3. nu. 17. D. vsq; ad cap. 4. num. 4. A. Gaudete in Domino. 183
 Euang. Loquente Iesu ad turbas, ecce princeps vnus. Mat. 9. nu. 18. C. vsq; ad num. 26. D. Et transeunte. 8
 Si Dñice post Pent. fuerint plures xxiiij. post xxij. Dñicam, sumit Epistola, & Euangelium Dñicæ vj. post Epiph.
 Si fuerint xxvj. in Dñica xxiiij. dñ Epistola, & Euangelii Dñicæ v. post Epiph. Et in xxv. legit Epistola, & Euang. Dñicæ vj.
 Si fuerint xxvij. in Dñica xxiiij. dñ Epistola & Euang. Dñicæ iij. post Epiph. in xxv. Dñicæ v. Et in xxvj. Dominicæ vj.
 Si fuerint xxviiij. in Dominica xxiiij. dicitur Epist. & Euang. Dñicæ iij. post Epiph. in xxv. Dominicæ iij. In xxvj. Domi-

Dominicæ v. In Dominica xxvij. Dominicæ vj. Et vltimo loco semper dñ Epist. & Euag. Dñicæ xxiiij. post Pentec. **C**
DOMINICA XXIII. post Pentecosten.
 Epist. Non cessamus pro vobis orantes. Colof. cap. 1. num. 9. B. vsq; ad num. 15. B. qui est imago. 184
 Euang. Cum videritis abominationem desolationis. Mat. 24. num. 15. B. vsque ad num. 36. D. De die autem. 24

PROPRIVM SANCTORVM

In vigilia S. Andreae.

Pistola. Benedictio Dñi super caput iusti. Ideo. Eccl. 44. *Require infra in cõi Apost. fol. XLIX.*
 Euang. Stabat Iohannes, & ex discipulis. Ioh. 1. num. 35. E. vsq; ad finem capit. 83
In festo S. Andreae.

Epist. Corde creditur ad iustitiam. Ro. 10. nu. 10. B. vsq; ad nu. 19. D. Sed dico. 147
 Euang. Ambulans Iesus iuxta mare Galilæe. Matth. 4. nu. 18. C. vsque ad nu. 21. D. Et circuibant. 31

DECEMBRIS FESTA.

In festo S. Nicolai.
 Epist. Mementote prepositorum. Hebr. 13. nu. 7. B. vsq; ad num. 18. D. vt cum gaudio. 208 & 209
 Euang. Homo quidam peregrè proficiscens. Mat. 25. num. 13. A. vsque ad nu. 24. C. Accedens. 25
In festo S. Ambrosij.
 Epist. Testificor coram Deo. 2. Tim. 4. nu. 1. A. vsque ad nu. 9. B. Festina ad me. 197
 Euang. Vos estis sal terræ. Matth. 5. num. 13. B. vsque ad nu. 20. C. Dico enim. 4

INDEX EPISTOLARVM

- In festo conceptionis B. Mariæ.*
Epist. Dominus possedit me in initio viarum. Prouerb. 8.
Require infra. fol. XLVI. in Natiuitate mense Septemb.
Euang. Liber generationis. Mat. 1. nu. 1. A. vsque ad nu. 17.
C. Omnes itaque. 1
- In festo S. Damasi Papæ.*
Epist. Plures facti sunt sacerdotes. Heb. 7. nu. 23. D. vsq; ad
num. 28. D. Lex enim. 204
Euang. Vigilate quia nescitis. Matth. 24. num. 42. D. vsque
ad num. 48. D. Si autem. 25
- In festo S. Lucie.*
Epist. Qui gloriatur in Domino gloriatur. ij. Cor. 10. num.
17. A. vsque ad cap. 11. num. 3. A. Timeo autem. 170
Euang. Simile est regnum celorum thesauro abscondito.
Mat. 13. nu. 44. F. vsq; ad nu. 53. G. & factum est. 14
- In vigilia S. Thomæ.*
Epist. Benedictio Domini super caput iusti. Eccles. 44.
Require infra in cõi Apostolorum. fol. XLIX.
Euang. Stabat Iohannes ex discipulis. Iohan. 1. num. 35. E.
vsque ad finem capitis. 83
- In festo S. Thomæ.*
Epist. Iam non estis hospites & aduenæ. Ephe. 2. nu. 19. D.
vsque ad finem capitis. 178
Euang. Thomas vnus de duodecim. Ioh. 20. nu. 24. F. vsque
ad nu. 30. F. Multa quidem. 105

FESTA IANVARIJ.

- In festo S. Hilarij episcopi & confess.*
Epist. Beatus vir qui suffert. Iacob. 1. num. 12. B. vsq; ad
num. 19. C. Scitis fratres. 210 & 211
Euang. Siquis venit ad me & non odit. Luc. 14. num. 26. E.
vsque ad num. 34. G. Bonum est. 69 & 70
- In festo S. Pauli primi eremite.*
Epist. Que mihi fuerunt lucra. Phillip. 3. nu. 7. B. vsq; ad nu.
15. C. Fratres ergo. 183
Euang. Confiteor tibi p̄. Mat. 11. nu. 25. D. vsq; ad finem. 10
11

ET EVANGELIORVM. XXXVII

- In festo S. Marcelli papæ.*
Epist. Benedictus Deus & pater Domini. ij. Cor. 1. nu. 3. A.
vsq; ad num. 8. B. Non enim. 164
Euang. Siquis vult venire post me. Mat. 16. num. 24. D. vsq;
ad num. 28. D. Amen dico. 16
- In festo S. Antonij Abbatis.*
Epist. Dilectus Deo & hominibus. Eccl. 45. vt infra in com-
muni Abbatum. fol. LII.
Euang. Sint lumbi vestri præcincti. Luc. 12. numer. 35. E.
vsque ad num. 41. E. ait autem. 67
- In festo Cathedræ Romanæ S. Petri.*
Epist. Petrus Apostolus Iesu Christi. j. Pet. 1. num. 1. A. vsq;
ad num. 8. B. Quem cum non videritis. 214
Euang. Venit Iesus in partes Cæsareæ. Matth. 16. nu. 13. B.
vsque ad num. 20. C. Tunc præcepit. 16
- SS. Marij, Marthæ, Audisfacti, & Abacum
martyrum.*
Epist. Rememoramini pristinos. Heb. 10. num 32. F. vsque
ad num. 39. G. Quod si subtraxerint. 206
Euang. Sedente Iesu super montem Oliueti. Mat. 24. nu. 3.
A. vsq; ad num. 14. B. Et prædicabitur. 24
- In festo SS. Fabiani & Sebastiani marty.*
Epist. Sancti per fidem. Hebr. 11. numer. 33. F. vsq; ad num.
40. G. Non acceperunt. 207
Euang. Descendens Iesus de monte. Luc. 6. nu. 17. C. vsque
ad num. 24. D. Iam hæc faciebant. 57
- In festo S. Agnetis virg. & marty.*
Epist. Confitebor tibi domine rex. Eccl. 51. vt infra in com-
muni virg. folio LIII.
Euang. Simile est regnũ celorum decem virginib. Mat. 25.
num. 1. A. vsq; ad num. 14. B. Sicut enim. 25
- In festo SS. Vincentij, & Anastasij marty.*
Epist. Iustorum animæ in manu Dei. Sap. 3. vt infra in com-
muni marty. fol. L.
Euang. Cum audieritis prælia. Luc. 21. nu. 9. B. vsq; ad nu-
mer. 19. D. Cum autem videritis. 76
S. Eme-

INDEX EPISTOLARVM

- S. Emerentiana virg. & marty.*
Epist. Domine Deus meus exaltasti. Eccl. 51. *vt infra in comuni virg.* folio LIII.
Euang. Simile est regnum celorum thesauro. Matth. 13. num. 44. F. vsque ad num. 53. G. Et factum est. 13
- S. Timothei episcopi & marty.*
Epist. Sectare iustitiam & pietatem. j. Tim. 6. numer. 11. C. vsque ad num. 17. D. Diuitibus huius. 195
Euang. Siquis venit ad me. Lu. 14. num. 26. E. vsque ad numer. 34. G. Bonum est. 69 & 70
- In Conuersione S. Pauli apostoli.*
Epist. Saulus adhuc spirans. Act. 9. num. 1. A. vsque ad numer. 23. C. Cum autem. 116 & 117
Euang. Ecce nos reliquimus omnia. Matth. 19. num. 27. D. vsque ad num. 30. D. Multi autem. 19
- S. Polycarpi episcopi & marty.*
Epist. Omnis qui non est iustus. j. Ioh. 3. num. 10. B. vsq; ad num. 17. C. Qui habuerit. 221
Euang. Siquis vult venire post me. Matth. 16. num. 24. D. vsq; ad num. 28. D. Amen dico. 16
- In festo S. Iohannis Chrysostomi.*
Epist. Testificor coram Deo. ij. Timoth. 4. num. 1. A. vsque ad num. 9. B. Festina ad me. 197
Euang. Vos estis sal ter. Matt. 5. nu. 13. B. vsq; ad nu. 20. C. Dico enim. 4
- S. Agnetis secundò.*
Epist. Qui gloriatur, in Domino gloriatur. ij. Cor. 10. num. 17. D. vsque ad cap. 11. num. 3. A. Timeo autem. 170
Euang. Simile est regnum celorum thesauro abscondito. Mat. 13. num. 44. F. vsq; ad nu. 53. G. Et factum est. 13
- FESTA FEBRUARII.
In festo S. Ignatii.
Epistola. Quis nos separabit à charitate Christi? Rom. 8. num. 35. G. vsque ad finem capitis. 146
Euang. Nisi granum frumenti cadens. Iohã. 12. num. 24. vsq

ET EVANGELIORVM. XXXVIII

- vsque ad numer. 27. E. Nunc anima. 97
In festo Purificationis virginis Mariæ.
Lectio Malachia propheta. cap. 3.
Hæc dicit Dominus Deus. Ecce ego mitto angelum meum: & præparabit viam ante faciem meam: & statim veniet ad templum sanctum suum dominator, quem vos queritis: & angelus testamenti, quem vos vultis. Ecce venit, dicit Dominus exercituum, & quis poterit cogitare diem aduentus eius? Et quis stabit ad videndum eum? Ipse enim quasi ignis conflans: & quasi herba fullonum. Et sedebit conflans, & emundans argentum: & purgabit filios Leui. Et colabit eos quasi aurum, & quasi argentum: & erunt Domino offerentes sacrificia in iustitia. Et placebit Domino sacrificium Iuda, & Ierusalem: sicut dies seculi, & sicut anni antiqui. Dicit Dominus omnipotens.
Euang. Postquam impleti sunt dies purgationis. Luc. 2. num. 22. C. vsq; ad num. 33. E. Et erat. 52 & 53
- S. Blasii episcopi & marty.*
Epist. Benedictus Deus & pater Domini nostri. ij. Cor. 1. numer. 3. A. vsq; ad num. 8. B. Non enim. 164
Euang. Siquis vult venire post me. Matth. 16. numer. 24. D. vsq; ad num. 28. D. Amen dico. 16
- In festo S. Agathæ virg. & marty.*
Epist. Videte vocationem vestram. j. Cor. 1. nu. 26. D. vsque ad finem vocatis. 153
Euang. Accesserunt ad Iesum Pharisei tentantes eum. Mat. 19. num. 3. A. vsque ad num. 7. A. Dicunt illi. 18 & 19
- S. Dorothea virg. & marty.*
Epist. Dñe Deus. Eccl. 51. *vt infra in comuni virg.* fol. LIII.
Euang. Simile est regnum celorum thesauro. Mat. 13. num. 44. F. vsque ad num. 53. G. Et factum est. 13
- S. Apollonie virg. & marty.*
Epist. Confitebor tibi. Eccl. 51. *vt infra in coi virg.* fol. LII.
Euang. Simile est regnum celorum decem virginibus. Mat. 25. num. 1. A. vsq; ad num. 14. B. Sicut enim. 25
- S. Valentini presbyteri & marty.*
Epist. Iustum deduxit Dominus. Sap. 10. *vt infra in commu-*
ni

INDEX EPISTOLARVM

- ni marty. non pontif.*
Euang. Nolite arbitrari quia venerim. *Matt. 10. num. 34. D.*
vsque ad finem capit. 9 & 10
- SS. Faustini & Iouitæ marty.*
Epist. Rememoramini pristinos dies. *Heb. 10. numer. 3. F.*
vsque ad num. 39. G. Quod si subtraxerint. 207
Euang. Sedente Iesu super montem Oliueti. *Mat. 24. num.*
3. A. vsque ad num. 14. B. Et prædicabitur. 24
- S. Simeonis episcopi & marty.*
Epist. Beatus vir, qui suffert tentationem. *Iac. 1. num. 12. B.*
vsq; ad num. 19. C. Scitis fratres. 210 & 211
Euang. Siquis venit ad me, & non odit patrem suu. *Luc. 14.*
num. 26. E. vsque ad num. 34. G. Bonum est. 69 & 70
- In festo Cathedre Antiochenæ S. Petri.*
Epist. Petrus Apostolus Iesu Christi. *j. Pet. 1. num. 1. A. vsq;*
ad num. 8. B. Quem cum non videritis. 214
Euang. Venit Iesus in partes Cæsareæ Philippi. *Matth. 16.*
num. 13. B. vsque ad num. 20. C. Tunc præcepit. 16
- In vigilia S. Matthie.*
Epist. Benedictio Domini super caput iusti: *Eccl. 44. & 45.*
Require infra in communi Apostolorum. folio XLIX.
Euang. Hoc est præceptum meum. *Ioh. 15. num. 12. B. vsq;*
ad num. 17. C. Hæc mando vobis. 100
- In festo S. Matthie apostoli.*
Epist. Exurges Petrus. *Act. 1. nu. 15. C. vsq; ad finē ca. 107*
Euang. Confiteor tibi pater. *Matth. 11. numer. 25. D. vsq; ad*
finem capit. 10
- In festo S. Thomæ de Aquino.*
Epist. Iustus cor. *Eccl. 39. vt infra in cõi confess. pont. fol. LII.*
Euang. Vos estis sal terræ. *Matth. 15. num. 13. B. vsq; ad nu.*
20. C. Dico enim. 4
- SS. Quadraginta martyrum.*
Epist. Sancti per fidem. *Hebr. 11. num. 33. F. vsq; ad nu. 40.*
G. Non acceperunt. 207
Euang. Descendens Iesus de monte. *Luc. 6. nu. 17. B. vsq; ad*
num. 24. D. Et hæc faciebant. 57

S. Gre

ET EVANGELIORVM. XXXIX

S. Gregorij Papæ & confess.

- Epist. Testificor coram Deo. *ij. Tim. 4. numer. 1. A. vsque ad*
num. 9. B. Festina ad me. 197
Euang. Vos estis sal terræ. *Matth. 15. num. 13. B. vsq; ad nu-*
mer. 20. C. Dico enim. 4

In festo S. Ioseph confess.

- Epist. Dilectus Deo. *Ecc. 45. vt infra in cõi cõf. nõ pont. fol. LII.*
Euang. Cum esset desponsata mater Iesu. *Matth. 1. nu. 18. C.*
vsque ad 22. D. Hoc autem. 1

S. Benedicti Abbatis.

- Epist. Dilectus Deo, & hominibus. *Eccl. 45. vt infra in com-*
muni confess. non pontifi. folio LIII.
Euang. Ecce nos reliquimus omnia. *Matth. 19. num. 27. D.*
vsque ad num. 30. D. Multi autem. 19

In festo Annuntiationis B. Mariæ.

Lectio Isaiaæ propheta. cap. 7.

- I**n diebus illis. Locutus est Dominus ad Achaz, dicens, Pe-
te tibi signum à Dño Deo tuo: ï profundú inferni: siue in
excelsum supra. Et dixit Achaz. Non petam; & non tentabo
Dominum. Et dixit. Audite ergo domus Dauid, Nunquid
parú vobis est molestos esse hominibus: q̄a molesti estis &
Deo meo? Propter hoc dabit Dominus ipse vobis signú. Ec-
ce, virgo concipiet, & pariet filium: & vocabitur nomé eius
Emmanuel. Butyrú & mel comedet: vt sciat reprobare ma-
lum: & eligere bonum.
Euang. Missus est angelus Gabriel. *Luc. 1. num. 26. C. vsque*
ad num. 39. D. Et discessit. 50 & 51

FESTA APRILIS.

In festo S. Leonis Papæ.

- E**pist. Ecce sacerdos. *in cõmuni conf. pontifi.* fol. LI.
Euang. Venit Iesus in partes Cæsareæ. *Matt. 16. nu. 13. B.*
vsque ad num. 20. C. Tunc præcepit. 16
- SS. Tiburtij, Valeriani & Maximi marty.*
Extra tempus Pasch.
Epist. Iustorum animæ. *Sap. 3. vt infra in cõi mart.* fol. L.
Euang.

Euang. Cum audieritis prelia. Luc. 21. num. 9. B. vsque ad num. 19. D. Cum autem videritis...

Alia post Pascha. num. 10. B. vsque ad num. 19. D.

Epist. Stabunt iusti in mag. Sap. 5. ut infra in coi mart. fol. L.

Euang. Ego sum vitis, & pater. Ioh. 15. num. 1. A. vsque ad num. 8. B. In hoc clarificatus. 99 & 100

S. Aniceti Papa & marty.

Epist. Stabunt iusti in mag. Sap. 5. ut infra in coi mart. fol. L.

Euang. Amen amen dico vobis, quia plorabitis. Ioh. 16. numer. 20. C. vsq; ad num. 23. D. Et in illo. 101

SS. Sotheris & Gajj marty.

Epist. Post hac ego Iohannes audiui vocem. Apoc. 19. nu. 1. A. vsq; ad nu. 10. B. Et dixit mihi. Hac verba. 226 & 227

Euang. Ego sum vitis, & vos palmites. Ioh. 15. nu. 5. A. vsq; ad num. 12. B. Hoc est preceptum. 99 & 100

S. Georgij marty.

Epist. Memor esto. ij. Tim. 2. nu. 8. B. vsq; ad nu. 12. B. & cap. 3. nu. 10. C. vsq; ad num. 13. C. multi autem. 196

Euang. Ego sum vitis vera, & pater. Ioh. 15. num. 1. A. vsq; ad num. 8. B. In hoc clarificatus. 99 & 100

In festo S. Marci Euang.

Lectio Ezechielis prophetae. cap. 1.

Similitudo vultus quatuor animalium: facies hominis & facies leonis a dextris ipsorum quatuor. Facies autem bouis a sinistris ipsorum quatuor: & facies aquilae desuper ipsorum quatuor: & facies eorum, & pennae eorum extentae desuper. Duae pennae singulorum iungebantur: & duae tegebant corpora eorum: & unum quodque eorum coram facie sua ambulabat. Vbi erat impetus spiritus, illic gradiebantur: nec reuertebantur cum ambularent. Et similitudo animalium, & aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium: & quasi aspectus lampadarum. Hac erat visio discurrens in medio animalium: splendor ignis, & de igne fulgur egrediens. Et animalia ibant & reuertebantur: in similitudinem fulguris coruscantis.

Euan. Designauit Dns & alios septuaginta. Luc. 10. nu. 1. A. vsque ad num. 10. B. In quacunq;

SS. Cleti

SS. Cleti, & Marcellini pontifi. & marty.

Epist. Benedictus Deus & pater Dni nostri. j. Pet. 1. nu. 3. A. vsq; ad num. 8. B. quem cum non videritis. 214

Euang. Ego sum vitis, & vos palmites. Ioh. 15. nu. 5. A. vsq; ad num. 12. B. Hoc est preceptum. 99 & 100

S. Vitalis martyris.

Epist. Stabunt iusti in mag. Sap. 5. ut infra in coi mar. folio L.

Euang. Ego sum vitis, & pater meus. Ioh. 5. num. 1. A. vsque ad num. 8. B. In hoc clarificatus. 99 & 100

F E S T A M A I I.

SS. Apostolorum Philippi & Iacobi.

Epist. Stabunt iusti. Sap. 5. ut infra in coi marty. fol. L.

Euang. Non turberet cor vestrum. Creditis. Ioh. 14. nu. 1. A. vsque ad num. 14. B. Ut glorificetur. 99

S. Athanasij episcopi & confess.

Epist. Non nosmetipsos predicamus. ij. Cor. 4. nu. 5. B. vsq; ad num. 15. D. Omnia enim. 166

Euang. Cum persequerentur vos in ciuitate ista. Matt. 10. numer. 23. C. vsque ad num. 29. D. Nonne duo. 9

In festo Inventionis S. Crucis.

Epist. Hoc enim sentite in vobis. Philip. 2. numer. 5. A. vsque ad num. 12. B. Itaq; carissimi. 182

Euang. Erat homo ex Phariseis Nicodemus nomine. Ioh. 3. num. 1. A. vsque ad num. 16. B. Sic enim. 84 & 85

S. Monica viduae.

Epist. Viduas honora. j. Tim. 5. num. 2. A. vsq; ad nu. 11. G. Adolescentiores autem. 194

Euang. Ibat Iesus in ciuitatem quae vocatur Naim. Luc. 7. num. 11. B. vsq; ad num. 17. C. Et exijt. 58 & 59

In festo S. Iohannis ante portam latinam.

Epist. Stabunt iusti in mag. Sap. 5. ut infra in coi mar. fol. L.

Euang. Accessit ad Iesum mater filiorum Zebedaei. Matt. 20. num. 20. C. vsq; ad num. 24. C. Et audientes. 20

In Apparitione S. Michaelis Archangeli.

Epist. Significauit Deus. Apocal. 1. numer. 1. A. vsque ad num.

INDEX EPISTOLARVM

num. 6. B. Et fecit. 225
 Euang. Quis putas maior est in regno. Matth. 18. num. 1. A. vsque ad num. 11. B. Venit enim 17 & 18
In festo sancti Gregorij Nazianzeni episcopi & confessoris.
 Epist. Iustus cor. vt infra in communi confess. pontifi. fol. LII.
 Euang. Vos estis sal terræ. Matth. 5. num. 13. B. vsq; ad numer. 20. C. Dico enim. 4
SS. Gordiani, & Epimachi marty.
 Epist. Post hæc ego Iohannes, Apoc. 19. num. 1. A. vsque ad num. 10. B. Et cecidi. 226 & 227
 Euang. Ego sum vitis & vos palmites. Ioh. 15. numer. 5. A. vsq; ad num. 12. B. Hoc est præceptum. 99 & 100
SS. Nerei & Archilei, atque Pancratij marty.
 Epist. Stabunt iusti in mag. Sap. 5. vt infra in cõi mart. fol. L.
 Euang. Amen amen dico vobis, quia plorabitis. Iohan. 16. num. 20. C. vsq; ad num. 23. D. Et in illo. 101
S. Bonifacij marty.
 Epist. Stabunt iusti in mag. Sap. 5. vt infra in cõi mar. fol. L.
 Euang. Ego sum vitis vera, & pater. Ioh. 5. num. 1. A. vsque ad num. 8. B. In hoc clarificatus. 99 & 100
S. Pudenciane virg.
 Epist. Qui gloriatur in Domino. ij. Cor. 10. numer. 17. D. vsque ad cap. 11. num. 3. A. Timeo autem. 170
 Euang. Simile est regnum cælorum decem virginibus. Mat. 25. num. 1. A. vsq; ad num. 14. B. Sicut enim. 25
S. Urbani Papæ & marty.
 Epist. Benedictus Deus & pater Domini nostri. ij. Co. 1. nu. 3. A. vsque ad num. 8. B. Non enim 164
 Euang. Homo quidam peregrin. Matth. 25. nu. 13. A. vsque ad num. 24. C. Accedens, 25
S. Eleutherij Papæ & marty.
 Epist. Beatus vir qui suffert. Iacob. 1. num. 12. B. vsq; ad numer. 19. C. Scitis fratres, 210 & 211
 Euang. Siquis venit ad me. Luc. 14. num. 26. E. vsq; ad numer. 34. G. Bonum est, 69 & 70
S. Iohannis

ET EVANGELIORVM.

S. Iohannis Papæ & marty.
 Epist. Benedictus Deus & pater dñi nostri. ij. Cor. 1. nu. 3. A. vsque ad num. 8. B. non enim 164
 Euang. Siquis vult venire post me. Matth. 16. numer. 24. D. vsq; ad num. 28. D. Amen dico. 16
S. Felicis Papæ & marty.
 Epist. Beatus vir qui suffert. Iacob. 1. num. 12. B. vsq; ad numer. 19. C. Scitis fratres. 210 & 211
 Euang. Siquis venit ad me. Luc. 14. nu. 26. E. vsq; ad nu. 34. G. Bonum est. 69 & 70
S. Petronillæ virginis.
 Epist. De virginibus præceptum Domini, j. Cor. 7. nu. 24. E. vsq; ad num. 34. F. Quæ autem nupta. 156
 Euang. Simile est regnum cælorum thesauro abscondito. Mat. 13. num. 44. F. vsq; ad num. 53. G. Et factum. 13
 F E S T A I V N I I.
SS. mart. Marcellini, Petri, atq; Erasini.
 Epist. Non sunt condignæ passionibus. Rom. 8. num. 18. D. vsque ad num. 24. D. Spe enim facti. 145
 Euang. Cùm audieritis prelia. Luc. 21. num. 9. B. vsq; ad numer. 19. D. Cùm autem videritis. 76
SS. Primi & Feliciani marty.
 Epist. Iusti aut in perpetuum. Sap. 5. vt infra in cõi mar. fol. LI.
 Euang. Confiteor tibi pater. Matth. 11. num. 25. D. vsq; ad finem capit. 10
In festo S. Barnabæ Apostoli.
 Epist. Multus numerus credentium. Act. 11. numer. 21. C. vsque ad num. 27. D. & cap. 13. num. 1. A. vsq; ad nu. 4. A. & ipsi quidem. 118 & 119
 Euang. Hoc est præceptum meum. Ioh. 15. num. 12. B. vsq; ad num. 17. C. Hæc mando vobis. 100
SS. Basilidis, Cyrini, Naboris, & Nazarij marty.
 Epist. Rememoramini pristinos dies. Hebr. 10. num. 32. F. vsq; ad num. 39. G. Quod si subtraxerunt. 100
 Euang. Sedente Iesu super montem Oliueti. Mat. 24. nu. 3. A. Test. No. f vsque

vsque ad num. 14. B. Et predicabitur.
S. Basiliij episcopi & confess.
 Epist. Testificor coram Deo & Christo. ij. Tim. 4. nu. 1. A.
 vsque ad num. 9. B. Festina ad me.
 Euang. Siquis venit ad me, & non odit. Luc. 14. num. 26. E.
 vsque ad num. 34. G. Bonum est. 69 & 70
SS. Viti, & Modesti, atq; Crescentie marty.
 Epist. Iustificati ex fide. Rom. 5. num. 1. A. vsque ad nu. 6. B.
 Vt quid. 142 & 143
 Euang. Qui vos audit me audit. Luc. 10. num. 16. B. vsq; ad
 num. 21. D. In ipsa hora. 64
SS. Marci, & Marcelliani marty.
 Epist. Iustorum anima. Sap. 3. *vt infra in coi. mart.* folio L.
 Euang. Vae vobis qui edificatis. Luc. 11. num. 47. F. vsque ad
 num. 52. G. Vae vobis. 66
SS. Gervasij & Prothasij mart.
 Epist. Communicantes Christi passionibus. j. Pet. 4. num.
 13. C. vsque ad finem capituli. 216 & 217
 Euang. Descendens Iesus de monte. Luc. 6. num. 17. C. vsq;
 ad num. 24. D. Secundum haec faciebant. 57
S. Siluerij papa & marty.
 Epist. Memores estote verborum. Iudae num. 17. C. vsq; ad
 num. 22. D. Et hos quidem. 223
 Euang. Siquis venit ad me, & non odit. Luc. 14. num. 26. E.
 vsq; ad num. 34. G. Benedictionum est. 69 & 70
S. Paulini episcopi & confess.
 Epist. Scitis gratiam Domini nostri, ij. Cor. 8. num. 9. B. vsq;
 ad num. 16. C. Gratia autem. 168
 Euang. Nolite timere pusillus grex. Lu. 12. num. 32. D. vsq;
 ad num. 35. E. Sint lumbi. 67
In vigilia Natiuit. S. Iohannis Baptista.
 Lectio Ieremie prophete. cap. 1.
IN diebus illis. Factum est verbu Dni ad me, dicens, Priusq;
 te formarē in vtero, noui te: & antequā exires de vulua,
 sanctificauī te: & prophetam ī gentib⁹ dedi te. Et dixi, ah ah
 ah. Dñe De⁹: ecce nescio loqui: q̄a puer ego sum. Et dixit Dñs

ad me, Noli dicere, q̄a puer ego sum: qm̄ ad oīa, q̄ mittā te,
 ibis: & vniuersa, quā mandauero tibi loqueris. Ne timeas
 a facie eorum, quia ego tecum sum: & erua te, dicit Dñs. Et
 misit Dominus manum suam, & tetigit os meū: & dixit ad
 me, Ecce dedi verba mea in ore tuo: ecce constitui te hodie
 super gētes, & sup regna: vt euellas, & destruas, & dispdas,
 & dissipes, & aedifices, & plātes. Dicit Dñs omnipotēs.
 Euang. Fuit in diebus Herodis regis Iudae. Luc. 1. nu. 5. A.
 vsque ad num. 18. B. Et dixit. 50
In Natiuitate S. Iohannis Baptista.
 Lectio Isaia prophete. cap. 49
Haec dicit Dñs, Audite in sula, & attēdite populi de lō-
 gē. Dñs ab vtero vocauit me: de vetre matris meę, re-
 cordatus est nominis mei. Et posuit os meum quasi gladiū
 acutum. In vmbra manus suę protexit me, & posuit me qua
 si sagittam electam. In pharetra sua abscondit me: & dixit mi
 hi, Seruus meus es tu Israēl: quia in te gloriabor. Et nūc hec
 dicit Dominus, formans me ex vtero seruum sibi: Dedi te in
 lucem gentium: vt sis salus mea vsq; ad extremum terrę. Re
 ges videbunt, & consurgent principes, & adorabunt Domi
 num Deum tuum: & sanctum Israēl, qui elegit te.
 Euang. Elisabet impletum est tempus pariendi. Luc. 1. nu.
 mer. 57. F. vsq; ad num. 69. G. 51
SS. marty. Iohannis & Pauli.
 Epi. Hi sunt vici. Eccl. 54. *infra in ocl. apost. Pet. & Pau.* XLIII
 Euang. Attendite a sermōto Pharisaeorum. Lu. 12. nu. 1. A.
 vsq; ad num. 10. B. Et omnis. 66
S. Leonis Papa & confess.
 Epist. Plures facti sunt sacerdotes. Heb. 7. num. 23. D. vsque
 ad num. 28. D. Lex enim. 204
 Euang. Vigilate quia nescitis qua hora. Matt. 24. nu. 42. D.
 vsque ad num. 48. D. Si autem. 24 & 25
In vigilia apostolorum Petri & Pauli.
 Epist. Petrus, & Iohannes ascendebant in templum. Act. 3.
 num. 1. A. vsq; ad num. 11. B. Cū tenerēt. 108 & 109
 Euang. Simon Iohannis diligis me plus his? Iohan. 21. nu.
 f ij met.

mer. 15. C. vsq; ad nu. 20. D. Et cum hoc. 20
In festo apostolorum Petri & Pauli.
 Epist. Misit Herodes rex manus vt affligeret. Act. 12. num.
 1. A. vsque ad num. 12. B. Consideransq; 11
 Euang. Venit Iesus in partes Casarea. Matth. 16. num. 13.
 vsq; ad num. 20. C. Tunc praecepit.
In Commemo. S. Pauli apostoli.
 Epist. Notum vobis facio euangelium. Gal. 1. nu. 11. B. vsq;
 ad num. 21. D. Deinde veni. 172 & 173
 Euang. Ecce ego mitto vos sicut oues. Matth. 10. num. 16.
 vsque ad num. 23. C. Cum autem.

F E S T A I V L I I

In oct. S. Iohannis Baptistae dicitur sicut in die, vt supra.
In festo Visitationis B. Mariae virginis.

Lectio libri Sapientiae. Cant. 2.

ECCE iste venit saliens in montibus: transiliens colles. Similis
 est dilectus meus capreae, hinnuloq; ceruorū. En ipse
 stat post parietē nostrū, respiciens per fenestrā, prospiciens
 per cancellos. En dilectus meus loquitur mihi: Surge, prope
 amica mea, columba mea, formosa mea, & veni. Iam enim
 hyems transijt: imber abiit & recessit. Flores apparuerunt
 in terra nostra: tēpus putationis aduenit. Vox turturis audita
 est in terra nostra: ficus protulit grossos suos. Vineę flores
 res dederunt odorem suū. Surge prope amica mea, speciosa
 mea: & veni columba mea in foraminibus petrae, in caue-
 na macerie. Ostēde mihi faciem tuam: sonet vox tua in auribus
 meis: vox enim tua dulcis, & facies tua decora.
 Euang. Exurgens Maria abiit in montana. Luc. 1. nu. 39. D.
 vsq; ad num. 48. E. Quia respexit. 51
Infra octauam apostolorum Petri & Pauli.
 Epist. Per manus apostolorum fiebant signa. Act. 2. 107
 Euang. Ecce nos reliquimus omnia. Matth. 19. num. 27. D.
 vsque ad num. 30. D. Multi autem, 19
 In Oct.

In Octaua apostolorum Petri & Pauli.

Lectio libri Sapientiae. Ecc. 44.

HI sunt viri misericordiae, quorum iustitiae obliuionem
 non acceperunt. Cum semine eorum permanent bo-
 na: hereditas sancta nepotes eorum. Et in testamentis stetit
 semē eorum: & filij eorum propter eos in æternum manēt.
 Generatio eorum, & gloria eorum nō derelinquetur. Cor-
 pora eorum in pace sepulta sunt: & nomina eorum viuent
 in secula. Sapientiam eorum narrent omnes populi: & lau-
 dem eorum pronuntiet omnis ecclesia sanctorum.

Euang. Iussit Iesus discipulos ascēdere in nauiculā. Mat. 14.
 num. 22. C. vsq; ad num. 34. D. Et cum tran. 15

SS. marty. septem fratrum.

Epist. Mulierem fortem. Prouerb. 31. *vt infra in communi*
 virginum. folio LIII.

Euang. Loquente Iesu ad turbas, ecce mater eius. Mat. 12.
 num. 46. D. vsq; ad finem capitis. 12

S. Pij Papae & marty.

Epist. Beatus vir qui suffert. Iac. 1. num. 12. B. vsque ad num.
 19. C. Scitis fratres. 210 & 211

Euang. Siquis venit ad me. Luc. 14. nu. 26. E. vsq; ad num.
 34. G. Bonum est. 69 & 70

SS. marty. Naboris & Felicis.

Epist. Iustorum animae in manu Dei. Sap. 3. *vt infra in com-*
 muni marty. folio L.

Euang. Cum audieritis praelia. Luc. 21. num. 9. B. vsq; ad nu-
 mer. 19. D. Cum autem videritis. 76

S. Anacleti Papae & marty.

Epist. Benedictus Deus & pater Dñi nostri. ij. Cor. 1. num.
 3. A. vsq; ad num. 8. B. Non enim. 164

Euang. Siquis vult venire post me. Matth. 16. num. 24. D.
 vsque ad num. 28. D. Amen dico 16

In festo S. Bonaventurae episcopi & confess.

Epist. Testificor coram Deo, & Christo. ij. Tim. 4. nu. 1. A.
 vsque ad num. 9. B. Festina ad me. 197

Euang. Homo quidam peregrē proficiscens. Matth. 25. nu-
 mer. 13. f iij mer. 13.

INDEX EPISTOLARVM

- mer. 13. A. vsq; ad num. 24. C. Accedens. 1
S. Alexij confessoris.
- Epist. Est quæstus magnus. j. Tim. 6. num. 6. B. vsq; ad nu.
mer. 12. C. In qua. 194 & 195
- Euang. Ecce nos reliquimus omnia. Matth. 19. num. 27. D.
vsque ad num. 30. D. Multi autem. 19
- S. Simphorosa cum septem filijs marty.*
- Epist. Sancti per fidem vicerunt regna. Hebr. 11. nu. 33. E.
vsq; ad num. 40. G. Non acceperunt. 207
- Euang. Attendite à fermento Pharisæorum. Luc. 12. nu. 1. A.
vsque ad num. 10. B. Et omnis. 66
- S. Margaritæ virg. & marty.*
- Epist. Cōfitebor tibi dñe rex. Eccl. 5. 1. vt infra in cōi virg. LI
Euang. Simile est regnum celorum thesauro. Matt. 13. nu.
mer. 44. F. vsq; ad num. 53. G. Et factum. 13
- S. Praxedis virginis.*
- Epist. De virginibus præceptum Dñi non habeo. j. Cor. 7.
num. 24. E. vsq; ad num. 34. F. Quæ autem nupta. 158
- Euang. Simile est regnū celorum thesauro abscondito. Mat.
13. nu. 44. F. vsq; ad num. 53. G. Et factum. 13
- In festo S. Mariæ Magdalene.*
- Lectio libri sapientiæ. cant. 3.
- S**Virgam & circuibō ciuitatem: per vicos & plateas qua-
eram quem diligit anima mea. Quasi inueni illum, & non in-
ueni. Inuenerunt me vigiles, qui custodiunt ciuitatem,
Num quem diligit anima mea vidistis? Paululum cum per-
transissem eos, inueni quem diligit anima mea. Tenui eum
nec dimittam, donec introducam illum in domum matris
meæ, & in cubiculum genitricis meæ. Adiuro vos filiæ Ieru-
salem p capreas, ceruofq; camporū, ne fusciteris, neq; cui-
gilare faciatis dilectā, donec ipsa velit. Pone me vt signa-
culum super brachium tuū, quia fortis est vt mors dilectio,
dura sicut infernus emulatio. Lampades eius, lāpades ignis,
atq; flammaram. Aquæ multæ non potuerunt extinguere
charitatē, nec flumina obruēt illā. Si dederit homo oēm sub-
stantiā domus suæ pro dilectione, quasi nihil despiciet eā.
Euang.

ET EVANGELIORVM.

XLIII

- Euang. Rogabat Iesum quidam Pharisæus. Luc. 7. num. 36. F.
vsq; ad finem capitis. 59
- S. Apollinaris episcopi & marty.*
- Epist. Seniores q in vobis sunt obsecro. j. Pet. 5. nu. 1. A. vsq;
ad num. 12. D. Per Syluanum. 217
- Euang. Facta est contentio inter discipulos. Luc. 22. num.
24. C. vsq; ad num. 31. D. Ait autem Dominus. 78
- In vigilia S. Iacobi apostoli.*
- Epist. Benedictio Domini super cap. Eccl. 44. vt infra in com-
muni confess. pontifi. LI
- Euang. Hoc est præceptum meum. Ioh. 15. nu. 12. B. vsque
ad num. 17. C. Hæc mando vobis. 100
- In festo S. Iacobi apostoli.*
- Epist. Puto quod Deus nos apostolos. j. Cor. 4. numer. 9. C.
vsque ad num. 16. C. Rogo ergo. 154
- Euang. Accessit ad Iesum mater filiorum Zebedæi. Mat. 20.
num. 20. C. vsq; ad num. 24. C. Et audientes 20
- S. Pantaleonis martyris.*
- Epist. Memor esto Dominum Iesum Christum. ij. Timot. 2.
nu. 8. B. vsq; ad nu. 12. B. & à cap. 3. nu. 10. C. vsq; ad nu.
13. C. Multi autem 196 & 197
- Euang. Nihil opertum quod non reueletur. Mat. 10. num.
26. C. vsq; ad num. 34. D. Nolite arbitrari 9
- SS. Nazarij, Celsi, & Victoris martyrum,
& Innocentij Papæ & confess.*
- Epist. Reddidit Deus iustis mercedem. Sap. 10. vt infra in
communi martyrum. folio L.
- Euang. Cū audieritis prælia. Luc. 21. num. 9. B. vsque ad
num. 19. D. Cū videritis. 76
- S. Martha virginis.*
- Epist. Qui gloriatur, in Dño gloriatur. ij. Cor. 10. nu. 17. D
vsq; ad cap. 11. num. 3. A. Timeo autem. 170
- Euang. Intrauit Iesus in quoddam castellum. Luc. 10. nu-
mer. 38. G. vsq; ad finem capitis. 64
- SS. Abdon & Senen marty.*
- Epist. Exhibeamus nosmetipsos. ij. Cor. 6. num. 4. A. vsque
ad

INDEX EPISTOLARVM

ad num. 11. C. Os nostrum. 167
Euang. Videns Iesus turbas ascendit in montem. Matth. 5.
num. 1. A. vsq; ad num. 12. B. Sic enim. 4

FESTA AVGVSTI

In festo S. Petri ad Vincula.

Epist. Misit Herodes rex manus. Act. 12. num. 1. A. vsq;
ad num. 12. B. Consideransq; 119
Euang. Venit Iesus in partes Cesaree Philippi. Matth. 16. nu.
13. B. vsq; ad num. 20. C. Tunc præcepit. 16

S. Stephani Papæ & martyris.

Epist. A Mileto autè Paulus mittens Ephesum. Act. 20. nu.
17. C. vsq; ad nu. 22. D. Et nunc ecce allig. 128 & 129
Euang. Siquis vult venire post me. Mat. 16. num. 24. D. vsq;
ad num. 28. D. Amen dico 16

In Inuentione S. Stephani protomartyris.

Epist. Stephanus autem plenus gratia & fortitudine. Act. 6.
num. 8. B. vsq; ad num. 11. C. & cap. 7. num. 54. G. vsq;
ad num. 61. G. Saulus autem 111 & 114
Euang. Ecce ego mitto ad vos prophetas. Matth. 23. num.
34. D. vsq; ad finem capitis. 23

In festo S. Dominici confess.

Epist. Testificor coram Deo & Christo. ij. Timot. 4. nu. 1. A.
vsque ad num. 9. B. Festina ad me. 197
Euang. Sint lumbi vestri præcincti. Luc. 12. numer. 35. E.
vsq; ad num. 41. E. Ait autem. 67

In festo S. Mariæ ad Nives.

Epist. Ab initio & ante secula. Eccl. 24. vt infra in Missis Vo-
tinis. folio LIII.
Euang. Loquente Iesu ad turbas. Luc. 11. nu. 27. D. vsq; ad
num. 29. D. Turbis autem 65

In festo Transfigurationis domini nostri
Iesu Christi.

Epist. Non doctas fabulas secuti. ij. Pet. 1. cap. 1. num. 16. C.
vsq; ad num. 20. D. Hoc primum. 118
Euang. Assumpsit Iesus Petrum & Iacobum, & Iohannem.
Mat.

ET EVANGELIORVM. XLV

Mat. 17. nu. 1. A. vsq; ad nu. 10. B. Et interrogauerūt. 17
S. Donati episcopi & martyris.

Epist. Omne gaudium existimate. Iacob. 1. num. 2. A. vsque
ad num. 13. B. Nemo cum. 209
Euang. Videte, vigilate, & orate. Marc. 13. numer. 33. D.
vsq; ad finem capitis. 45

SS. marty. Cyriaci, Largi, & Smaragdi.

Epist. Gratias agimus Deo sine intermissione. j. Theff. 2. nu-
mer. 13. B. vsq; ad num. 17. D. Nos autem fratres. 188
Euang. Euntes in mundū vniuersum. Marc. 16. num. 15. C.
vsq; ad num. 19. D. Et Dominus quidem. 49

In vigilia S. Laurentij.

Epist. Cōfitebor tibi dñe. Eccl. 5. 1. vt infra in cōi vir. fol. LII.
Euang. Siquis vult venire post me. Matth. 16. num. 24. D.
vsq; ad num. 28. D. Amen dico 16

In festo S. Laurentij martyris.

Epist. Qui parcè semināt, parcè & metet. ij. Cor. 9. num. 6. B
vsque ad num. 11. C. In omnibus 169
Euang. Amen amen dico vobis, Nisi granum. Iohā. 12. num.
24. D. vsq; ad num. 27. D. Nunc anima mea. 97

Infra Octa. S. Laurentij fit sicut in die.

In die SS. Tiburtij & Susannę, fit de communi.

S. Clarę de communi virg.

SS. Hyppoliti & Cassiani de communi.

In vigilia Assumptionis Beatę Marię.

LECTIO libri Sapientię. Eccl. 24.

EGO quasi vitis fructificauī suauitatem odoris: & flores
mei fructus honoris, & honestatis. Ego mater pulchrę
dilectionis, & timoris, & magnitudinis, & sanctę spei. In
me omnis gratia vię, & veritatis: in me omnis spes vitę,
& virtutis. Transite ad me omnes qui concupiscitis me: &
à generationibus meis adimplemini. Spiritus enim meus
super mel dulcis: & hæreditas mea super mel, & fa-
uum. Memoria mea in generatione seculorum. Qui edunt
me, adhuc esurient: & qui bibunt me, adhuc sitient. Qui
audiunt me, non confundentur: & qui operantur in me, non
peccā-

INDEX EPISTOLARVM

peccabunt: qui elucidant me, vitam æternam habebunt.
Euang. Loquente Iesu ad turbas. Luc. 11. num. 27. D. vsque
ad num. 29. D. Turbis autem

In die Assumptionis Beate Mariæ virginis.

Lectio libri Sapientiæ. Eccl. 44

IN omnibus requie quæsiui: & in hereditate Domini morabor.
Tunc precepit & dixit mihi creator omnium: & qui creauit me,
requieuit in tabernaculo meo. Et dixit mihi, In Iacob inhabita,
& in Israël hereditare, & in electis meis mitte radices.
Et sic in Sion firmata sum: & in ciuitate sanctificata similiter
requieui: & in Ierusalem potestas mea. Et radicaui in populo
honorificato: & in partes Dei mei hereditas illius: & in plenitudine
sanctorum detentio mea. Quasi cedrus exaltata sum in libano:
& quasi cypressus in monte Sion. Quasi palma exaltata sum in
Cades: & quasi platano rose in Iericho. Quasi oliua speciosa
in campis: & quasi platanus exaltata sum iuxta aquas.
In plateis, sicut cinnamomum, & balsamum aromatizans odorem
dedi, quasi myrrha electa dedi suauitatem odoris.

Euang. Intrauit Iesus in quoddam castellum. Luc. 10. num.
38. G. vsque ad finem capituli.

Infra Octa. B. Mariæ fit sicut in die.

In Octa. S. Laurentij.

Epist. Qui parat seminari, parat & metet. ij. Cor. 9. num. 6. B.
vsque ad num. 11. C. In omnibus.

Euang. Nisi granum frumenti. Iohan. 12. num. 24. D. vsque
ad num. 27. D. Nunc anima mea.

S. Agapiti martyris de communi vnus martyris.

S. Bernardi Abbatis.

Epist. Iustus cor suum. Eccl. 39. *vt infra in cõi cõf. pont. fol. LII.*
Euang. Ecce nos reliquimus omnia. Matth. 19. num. 27. D.
vsque ad num. 30. D. Multi autem.

In Octa. Assumptionis B. Mariæ.

Epist. In omnibus requiem quæsiui. Eccl. 44. *vt supra in die
Assumptionis.*

Euang. Intrauit Iesus in quoddam castellum. Luc. 10. num.
38. G. vsque ad finem capituli.

ET EVANGELIORVM.

XLVI

In Vigilia S. Bartholomæi apostoli.

Epist. Benedictio Domini super caput iusti. *Require infra in
communi Apostolorum.* folio XLIX.

Euang. Hoc est preceptum meum. Ioh. 15. num. 12. B. vsque
ad num. 17. C. Hæc mando vobis.

In festo S. Bartholomæi apostoli.

Epist. Vos estis corpus Christi, & membra de membro. j. Cor.
12. num. 27. D. vsque ad finem capituli.

Euang. Exijt Iesus in montem orare. Luc. 6. num. 12. B. vsque
ad num. 20. C. Et ipse eleuatis.

S. Ludouici confessoris.

Epist. Iustum deduxit Dominus. Sap. 10. *vt in cõi mart. folio L.*

Euang. Homo quidam nobilis abiit in regionem longinquam.
Luc. 19. nu. 12. C. vsque ad nu. 27. D. Veruntamen.

S. Zeserini Papæ & mart.

Epist. Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi. ij. Cor. 1.
num. 3. A. vsque ad num. 8. B. Non enim.

Euang. Siquis vult venire post me. Mat. 16. nu. 24. D. vsque
ad num. 28. D. Amen dico.

*In festo S. Augustini episcopi & confessoris,
& Ecclesiæ doctoris.*

Epist. Testificor coram Deo, & Christo. ij. Tim. 4. num. 1. A.
vsque ad num. 9. B. Festina ad me.

Euang. Vos estis sal terre. Mat. 5. nu. 13. B. vsque ad nu. 20. C.
Dico enim.

In Decollatione S. Iohannis Baptiste.

Lectio Ieremie prophete. cap. 1.

IN diebus illis. Factum est verbum Domini ad me dicens,
Accinge lumbos tuos, & surge, & loquere ad Iuda, omnia
quæ ego precipio tibi. Ne formides a facie eorum: nec
enim timere te faciam vultum eorum. Ego quippe dedi te
hodie in ciuitatem munitam, & in columnam ferream, &
in murum æreum, super omnem terram, regibus Iuda, prin-
cipibus eius, & sacerdotibus, & omni populo terræ.
Et bellabunt aduersum te, & non preualebunt, quia ego
tecum sum, ait Dominus, vt liberem te.

Euang.

INDEX EPISTOLARVM

Euang. Misit Herodes, ac tenuit Iohannem. Marc. 6. num. 17. C. vsque ad num. 30. D. Et conuenientes. 36 & 37
SS. Felicis, & Adaueli martyrum.
 Epist. Reddidit Deus iustis mercedem. Sap. 10. *vt infra in communi martyrum.* folio LI.
 Euang. Qui vos audit, me audit. Luc. 10. num. 16. B. vsq; ad num. 21. D. In ipsa hora. 64

FESTA SEPTEMBRIS.

S. Egidij Abbatum.

Epist. Dilectus Deo & hominibus. Eccl. 45. numer. 1. A. vsque ad num. 6. A. docere Iacob. *vt infra in communi Abbatum.* folio LII.

Euang. Ecce nos reliquimus omnia. Matth. 19. num. 27. D. vsque ad num. 30. D. Multi autem. 19

In die Natiuitatis S. Mariæ virg.

Lectio libri Sapientia. prou. 8.

Dominus possedit me in initio viarum suarum: antequam quicquam faceret à principio. Ab æterno ordinata sum, & ex antiquis: antequam terra fieret. Necdum erant abyssi: & ego iam cõcepta eram. Necdum fontes aquarum eruperant: necdum montes graui mole constiterant: ante oēs colles ego parturiebar. Adhuc terram non fecerat, & flumina, & cardines orbis terræ. Quando præparabat cælos aderam: quando certa lege & gyro vallabat abyssos: quando æthera firmabat sursum: & librabat fontes aquarum. Quando circumdabat mari terminum suum: & legem ponebat aquis, ne transirent fines suos. Quando appendebat fundamenta terræ: cum eo eram cuncta componens: & delectabar per singulos dies: ludens coram eo omni tpe: ludens in orbe terrarum: & delectationis meæ esse cum filiis hominum. Nunc ergo filij audite me. Beati qui custodiunt vias meas. Audite disciplinam: & estote sapientes, & nolite abijcere eam. Beatus vir qui audit me: & qui vigilat ad fores meas quotidie: & obseruat ad postes ostij mei. Qui me inuenerit inueniet vitam: & hauriet salutem à Domino.

Euang.

ET EVELIOR ANGV. XLVII

Euang. Liber generationis Iesu Christi filij Dauid. Mat. 1. A. vsq; ad num. 17. C. Omnes itaq; *x*

In exaltatione S. Crucis.

Epist. Christus factus est pro nobis obediens, Philip. 2. nu. 8. B. vsq; ad num. 12. B. Itaq; carissimi. 182

Euang. Nunc iudicium est mundi. Iohan. 12. numer. 31. E. vsq; ad num. 36. F. Hæc locutus 97

In octa. S. Mariæ.

Epist. Dominus possedit me in initio viarum suarum. Proverb. 8. *vt supra in Die.*

Euang. Liber generationis Iesu Christi filij Dauid. Mat. 1. A. vsq; ad num. 17. C. Omnes itaque. 1

SS. Pontificum & martyrum Cornelij, & Cypriani.

Epist. Iustorum animæ in manu Dei sunt. Sap. 3. *vt infra in communi martyrum.* folio L.

Euang. Cum audieritis prælia. Luc. 21. num. 9. B. vsque ad num. 19. D. Cum autem videritis, 76

In vigilia S. Matthæi apostoli.

Epist. Benedictio Domini super caput iusti. Eccl. 44. *vt infra in communi Apostolorum.* folio XLIX.

Euang. Vidit Iesus publicanum nomine Leui. Luc. 5. num. 27. F. vsq; ad num. 33. F. At illi dixerunt. 56

In festo S. Matthæi apostoli, & euangelista.

Epist. Similitudo vultus quatuor animalium. Ezech. 1. num. 5. A. vsque ad num. 15. D. Cumque aspicerem. *vt supra in festo sancti Marci mense Aprilis.* folio XXXIX.

Euang. Vidit Iesus hominem sedentem in thelonio Mathæum nomine. Matth. 9. num. 9. A. vsq; ad num. 14. B. Tunc accesserunt. 8

SS. mart. Mauritij, & sociorum.

Epist. Respondit vnus de senioribus, & dixit mihi. Apoc. 7. nu. 13. C. vsq; ad finem capituli. 129

Euang. Videns Iesus turbas, ascendit in montem. Matth. 5. num. 1. A. vsque ad num. 12. B. Sic enim. 4

S. Lini

S. Lini papæ, & mart.
Epist. Benedictus Deus, & pater Domini nostri Iesu Christi. ij. Corinth. 3. numer. 3. A. vsque ad numer. 8. B. Non enim. 164
Euang. Siquis vult venire post me. Matt. 16. nu. 24. D. vsq; ad num. 28. D. Amen amen dico. 16
SS. mart. Cypriani, & Iustine.
Epist. Rememoramini pristinos dies. Hebr. 10. num. 32. F. vsque ad num. 39. G. Quod si subtraxerint. 206
Euang. Sedente Iesu super montem Oliueti. Mat. 24. num. 3. A. vsque ad num. 14. B. Et prædicabitur. 24
SS. mart. Cosmæ, & Damiani.
Epist. Iusti autem in perpetuum viuent. Sap. 5. *vt infra in communi martyrum.* folio LI.
Euang. Descendens Iesus de monte. Luc. 6. num. 17. C. vsq; ad num. 24. D. Secundum hæc faciebant. 57
In festo S. Hieronymi presbyteri, confessoris, & eccl. doct.
Epist. Testificor coram Deo, & Christo Iesu. ij. Tim. 4. nu. 1. A. vsq; ad nu. 9. B. Festina ad me. 197
Euang. Vos estis sal terre. Matt. 5. nu. 13. B. vsque ad num. 20. C. Dico enim. 4

FESTA OCTOBRIS.

S. Remigii episcopi & confess.
Epist. Ecce sacerdos magnus. Eccl. 44. *vt infra in communi confessorum pomifi.* folio LI.
Euang. Homo quidam peregrè proficiscens. Matt. 25. num. 14. B. vsq; ad num. 24. C. Accedens autem. 25
S. Francisci confess.
Epist. Mihi autem absit gloriari. Gal. 6. num. 14. D. vsq; ad finem capituli. 176
Euang. Confiteor tibi pater. Mat. 11. nu. 25. D. vsque ad finem capituli.
S. Marci papæ, & confess.
Epist. Plures facti sunt sacerdotes. Hebr. 7. numer. 23. B. vsque

vsque ad numer. 28. D. Lex enim. 204
Euang. Vigilate, quia nescitis qua hora. Mat. 24. num. 42. D. vsque ad num. 48. D. Si autem. 25
SS. Dionysij, Rustici, & Eleutherij.
Epist. Stans Paulus in medio Areopag. Act. 17. nu. 22. E. vsq; ad finem capituli. 125 & 126
Euang. Descendens Iesus de monte. Luc. 6. nu. 17. C. vsque ad num. 24. D. Secundum hæc faciebant. 57
S. Callisti papæ & mart.
Epist. Omnis pontifex ex hominibus. Heb. 5. nu. 1. A. vsque ad num. 5. B. Sic & Christus. 202
Euang. Siquis venit ad me. Luc. 14. num. 26. E. vsq; ad numer. 34. G. Bonum est. 69 & 70
S. Lucæ euangeliste.
Epist. Gratias ago Deo, qui dedit eandem. ij. Cor. 8. nu. 16. C. vsq; ad finem capituli. 168 & 169
Euang. Designauit Dñs, & alios septuagintaduos. Luc. 10. num. 1. A. vsq; ad nu. 12. B. Dico vobis. 63
S. Hilarionis Abbatis.
Epist. Dilectus Deo & hominibus. Eccl. 45. *vt in communi Abbatum.* folio LII.
Euang. Ecce nos reliquimus omnia. Matt. 19. num. 27. D. vsque ad num. 30. D. Multi autem. 19
SS. mart. Chrysanti, & Daria.
Epist. Iustorum animæ in manu Dei. Sap. 3. *vt infra in communi martyrum.* folio L.
Euang. Cum audieritis prælia. Luc. 21. num. 9. B. vsque ad num. 19. D. Cum autem videritis. 76
S. Euaristi papæ, & mart.
Epist. Beatus vir qui suffert. Iac. 1. num. 12. B. vsq; ad num. 19. C. Scitis fratres. 210 & 211
Euang. Siquis venit ad me. Luc. 14. num. 26. E. vsq; ad numer. 34. G. Bonum est. 69 & 70
Vigilia SS. Simonis, & Iudæ apostolorum.
Epist. Spectaculum facti sumus. j. Cor. 4. num. 9. C. vsque ad num. 15. C. Nam si decem. 154
Euang.

INDEX EPISTOLARVM

Euang. Ego sum vitis vera, & pater. Ioh. 15. num. 1. A. vsq;
ad nu. 8. B. quem cum non videritis 99 & 100
In festo apostolorum Simonis & Iudæ.
Epist. Vnicuiq; nostrum data est gratia. Eph. 4. num. 7. A.
vsq; ad num. 14. C. vt iam 178 & 179
Euang. Hæc mando vobis. Ioh. 15. num. 17. C. vsq; ad nu-
mer. 26. D. Cùm autem venerit. 100
In vigilia Omnium Sanctorum.
Epist. Ecce ego Iohannes vidi in medio throni. Apoc. 5. nu-
mer. 6. B. vsq; ad num. 13. D. Et omnem. 228
Euang. Descendens Iesus de monte. Luc. 6. nu. 17. C. vsq;
ad num. 24. D. Secundùm hæc faciebant. 57

FESTA NOVEMBRIS.

In festo Omnium Sanctorum.

Epistola, Ecce, ego Iohannes vidi alterum angelum.
Apoc. 7. numer. 2. A. vsque ad numer. 13. D. Et re-
spondit. 129
Euang. Videns Iesus turbas ascendit in montem. Matth. 5.
num. 1. A. vsq; ad num. 12. B. Sic enim. 4
Commemoratio Omnium fidelium Defunctorum.
Quære in epistolis & euang. Votiuus in fine huius indicis
per ordinem. folio LV.
In octaua Omnium Sanctorum, dicitur
sicut in Die, vt sup.
In Dedicatione Basilicæ Saluatoris.
Epist. Vidi ciuitatem sanctam Ierusalem. Apoc. 21. nu. 2. A.
vsque ad num. 5. B. Et dixit mihi. 238
Euang. Ingressus Iesus perambulabat Iericho. Luc. 19. nu. 1.
A. vsq; ad num. 10. B. venit enim. 74
SS. mart. Fryphonis, Respicii, & Nymphæ.
Epist. Non sunt condigne passionis. Rom. 8. nu. 18. D. vsq;
ad num. 24. D. Spe enim facti. 145
Euang. Attendite à fermento Pharisæorum. Luc. 12. nu. 1. A.
vsq; ad num. 10. B. Et omnis. 66

S. Martini

ET EVANGELIORVM. XXXXIX

S. Martini episcopi, & confess.

Epist. Ecce sacerdos magnus, Eccles. 44. *vt infra in communi*
confess. pontifi. fol. LI.
Euang. Nemo accendit lucernam. Luc. 11. num. 33. E. vsq;
ad num. 37. E. Et cùm. 66
S. Martini papæ & marty.
Epist. Benedictus Deus, & pater Domini nostri Iesu Chri-
sti. ij. Cor. 1. num. 3. A. vsq; ad num. 8. B. Non enim. 164
Euang. Siquis vult venire post me. Mat. 16. num. 24. D. vsq;
ad num. 28. D. Amen dico. 16
S. Gregorij Thaumaturgi episcopi, & confess.
Epist. Ecce sacerdos magnus, Eccles. 44. *vt infra in communi*
confess. pontifi. fol. LI.
Euang. Habete fidem Dei. Marc. 11. numer. 22. C. vsque ad
num. 25. C. Et cùm. 43
In Dedicatione Basilicæ apostolorum
Petri & Pauli.
Epist. Vidi ciuitatem sanctam Ierusalem. Apoc. 21. nu. 2. A.
vsq; ad num. 5. B. Et dixit mihi. 238
Euang. Ingressus Iesus perambulabat Iericho. Luc. 19. nu-
mer. 1. A. vsq; ad num. 10. B. Venit enim. 74
S. Pontiani martyris.
Epist. Beatus vir qui suffert. Iac. 1. num. 12. B. vsque ad nu-
mer. 19. C. Scitis fratres. 210 & 211
Euang. Siquis venit ad me. Luc. 14. numer. 26. E. vsque ad
num. 34. G. Bonum est. 69 & 70
S. Cecilie Virg. & marty.
Epist. Domine Deus meus exaltasti. Eccl. 51. *vt infra in com-*
muni virginum. folio LIII.
Euangel. Simile est regnum cælorum decem virginibus.
Matth. 25. num. 1. A. vsq; ad num. 14. B. Sicut enim. 25
In festo S. Clementis Papæ & martyris.
Epist. Imitatores mei estote Philip. 3. num. 17. D. vsque ad
cap. 4. num. 4. A. Gaudete in Domino. 183
Euang. Vigilate quia nescitis qua hora. Matth. 24. nu. 42. D.
vsque ad num. 48. D. Si autem. 25
Test. No. 2 S. Gri-

S. Grisogoni marty.
 Epist. Iustum deduxit Dominus per vias rectas. Sapien. 10.
vt infra in communi martyrum. folio L
 Euang. Nolite arbitrari, quia venerim. Matth. 10. nu. 34. D
 vsque ad finem capitis. 9 & 10
S. Catherinae virg.
 Epist. Confitebor tibi Domine rex. Ecclef. 5. *vt infra in com*
muni virginum. folio LL
 Euang. Simile est regnum caelorum decem virginibus.
 Matth. 25. num. 1. A. vsq; ad nu. 14. B. Sicut enim. 25
S. Petri Alexandrini.
 Epist. Beatus vir qui suffert tentationem. Iacob. 1. nu. 12. B.
 vsq; ad num. 19. C. Scitis fratres. 210 & 211
 Euang. Siquis venit ad me. Luc. 14. num. 26. e. vsq; ad nu-
 mer. 34. G. Bonum est. 69 & 70

COMMUNE SANCTORVM

In vigilia vnus apostoli.
 Lectio libri Sapientie. Eccl. 44.
Benedictio Dni super caput iusti. Ideo dedit illi
 Dns hereditate: & diuisit ei parte in tribubus
 duodecim: & inuenit gratia in conspectu ois
 carnis. Magnificauit eu in timore inimicoru:
 & in verbis suis mostra placauit. Glorificauit
 eu in conspectu regu: & ostendit illi gloria sua. In fide & leni-
 tate ipsius sanctu fecit illu: & elegit eu ex omni carne. Et de-
 dit illi cor ad precepta, & lege vite & discipline: & excelsum
 fecit illum. Statuit illi testamentu eternu: & circumcinxit eu
 zona iustitie. Et induit eum Dominus coronam glorie.
 Euang. Hoc est preceptum meum. Ioh. 15. num. 12. B. vsq;
 ad num. 17. C. Hac mando vobis. 100

VNIUS MART. PONT. Commune.
Epistola. Beatus vir qui suffert. Iacob. 1. num. 12. B. vsq;
 ad num. 19. C. Scitis fratres. 210 & 211
 Euang.

Euang. Siquis venit ad me. Luc. 14. num. 26. e. vsque ad nu-
 mer. 34. G. Bonum est. 69 & 70
 Alia epist. Benedictus Deus, & pater Dni nostri. ij. Corint. j.
 num. 3. A. vsq; ad num. 8. B. Non enim. 164
 Euang. Siquis vult venire post me. Matth. 16. numer. 24. D.
 vsque ad num. 28. D. Amen dico. 16
 VNIVS MART. NON PONT. Commune.
 Lectio libri Sapientie. Sap. 10.
Iustum deduxit Dominus per vias rectas: & ostendit illi
 regnum Dei. Et dedit illi scientiam sanctorum. Honestauit
 illum in laboribus: & copleuit labores illius. In fraude circu
 uenientium illum affuit illi: & honestum fecit illum. Custo
 diuit eum ab inimicis: & a seductoribus tutauit illum. Et cer
 tamē forte dedit illi: vt vinceret & sciret, quoniam omnium
 potentior est sapientia. Hec venditum iustum non dereli-
 quit: sed a peccatoribus liberauit eum. Descenditque cum
 illo in fouea: & in vinculis non dereliquit eum: donec affer
 ret illi sceptrum regni, & potentiam aduersus eos, qui eum
 deprimebant. Et mendaces ostendit, qui maculauerunt
 eum: & dedit illi claritatem eternam: Dns Deus noster.
 Euag. Nolite arbitrari. Mat. 10. nu. 34. D. vsq; ad fin. 9 & 10
 Alia epist. Memor esto. ij. Tim. 2. nu. 8. B. vsq; ad nu. 12. B.
 & cap. 3. nu. 10. C. vsq; ad num. 13. C. Multi autē. 196
 Euang. Nihil opertum quod non reueletur. Matth. 10. nu-
 mer. 26. C. vsque ad num. 34. D. Nolite arbitrari. 9
Alia in communi vnus marty.
 Epist. Omne gaudium. Iacob. 1. nu. 2. A. vsq; ad num. 13. B.
 Nemo cum tentatur. 210
 Alia epist. Communicantes Christi passionibus. j. Pet. 4.
 num. 13. C. vsque ad finem capitis. 216 & 217
 Euang. Amen ame dico vobis, Nisi granu frumenti. Ioh. 12.
 num. 24. D. vsque ad num. 27. E. Nunc anima. 97
 VNIVS MARTYRIS

Commune Tempore Paschali.
 Lectio libri Sapientie. cap. 5.
Stabant iusti in magna constantia aduersus eos, qui se an-
 gustiaue-
 g ij gustiaue-

INDEX EPISTOLARVM

gustauerunt, & qui abstulerunt labores eorum. Videntes turbabuntur timore horribili: & mirabuntur in subitatione insperate salutis, dicentes intra se, penitentiam agentes, & pre angustia spiritus gementes. Hi sunt, quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudine improperij. Nos insensati vitam illorum estimabamus insaniam: & finem illorum sine honore. Ecce quomodo coputati sunt inter filios Dei: & inter sanctos fors illorum est. Alia epist. Memor esto. ij. Tim. 2. nu. 8. B. vsque ad nu. 12. B. & a cap. 3. nu. 10. C. vsq; ad nu. 13. C. Multi autē. 196 Euang. Ego sum vitis vera: & pater. Iohā. 5. num. 1. A. vsque ad num. 8. B. In hoc clarificatus. 99 & 100

PLVRIVM MARTYRV M

Commune Tempore Paschali.

Epistola. Benedictus Deus, & pater Dñi. j. Pet. 1. nu. 3. A. vsq; ad num. 8. B. Quem cum non videritis. 214 Euang. Ego sum vitis, & vos palmites Ioh. 15. nu. 5. A. vsque ad num. 12. B. Hoc est preceptum. 99 & 100 Alia epist. Post hæc ego Iohannes audiui. Apoc. 19. nu. 1. A. vsq; ad num. 10. B. Et cecidi. 226 & 227 Euang. Amen amen dico vobis: quia plorabitis. Iohan. 16. num. 20. C. vsque ad num. 23. D. Et in illo. 101

Commune plurium mart. Extra tempus Paschale.

Lectio libri Sapientie. cap. 3.

Iustorum anime in manu Dei sunt: & non tanget illos tormentum mortis. Visi sunt oculis insipientium mori: & estimata est afflictio exitus illorum, & quod a nobis, est iter exterminij: illi autem sunt in pace. Et si coram hominibus tormenta passi sunt: spes illorum immortalitate plena est. In paucis vexati, in multis bene disponentur: quoniam Deus tetavit eos, & inuenit eos dignos se. Tanquam aurum in fornace probavit illos: & quasi holocausta hostie accepit illos: & in tempore erit respectus illorum. Fulgebunt iusti, & tanquam scintille in arundinetis discurrerunt. Iudicabunt nationes, & dominabuntur populis: & regnabit Dominus illorum in perpetuum. Euang

ET EVANGELIORVM.

Euang. Cum audieritis prelia. Luc. 21. num. 9. B. vsque ad num. 19. D. Cum autem videritis. 76

Lectio libri Sapientie. cap. 5.

Iusti autem in perpetuum viuent: & apud Dominum est merces eorum: & cogitatio eorum apud Altissimum. Ideo accipiet regnum decoris: & diadema speciei de manu domini. Quoniam dextera sua teget eos: & brachio sancto suo defendet illos. Accipient armaturam zeli illius: & armabit creaturam ad ultionem inimicorum. Induent pro thorace iustitiam: & accipient pro galea iudicium certum. Sumet scutum inexpugnabile equitatem: ibunt directe promissiones. Et ad certum locum deducet illos Dominus Deus noster.

Euang. Descendens Iesus de monte. Luc. 6. num. 17. C. vsq; ad num. 24. D. Secundum hæc faciebant. 76 & 77

Alia epist. Rememoramini pristinos dies. Heb. 10. nu. 32. F vsq; ad num. 39. G. Quod si subtraxerint. 206 & 207

Euang. Sedente Iesu super montem Oliueti. Matth. 24. numer. 3. A. vsq; ad nu. 14. B. Et predicabitur. 24

Lectio libri Sapientie. cap. 10.

Reddidit Deus mercedem laborum sanctorum suorum: & deduxit illos in via mirabili. Et fuit illis in velamento diei, & in luce stellarum nocte. Transtulit illos per mare rubrum: & transuexit illos per aquam nimiam. Inimicos autem illorum demersit in mare: & ab altitudine inferorum eduxit illos. Ideo iusti tulerunt spolia impiorum: & decatauerunt domine, nomen sanctum tuum. Et victricem manum tuam laudauerunt pariter: domine Deus noster.

Item epist. Iustificati ex fide. Rom. 5. numer. 1. A. vsque ad numer. 6. B. Vt quid. 142 & 143

Item epist. Non sunt condignae passionis. Rom. 8. nu. 18. D vsque ad num. 24. D. Spe enim facti. 145

Item epist. Exhibeamus nosmetipsos. ij. Cor. 6. numer. 4. A. vsque ad num. 11. C. Os nostrum. 167

Item epist. Sancti per fidem vicerunt regna. Hebr. 11. num. 33. F. vsq; ad num. 40. G. Non acceperunt. 207

Item episto. Respondit vnus de senioribus, & dixit mihi. Apoc.

INDEX EPISTOLARVM

Apoc. 7. num. 13. C. vsq; ad finem capitis. 229 & 230
 Euang. Videns Iesus turbas ascendit in montem, Matth. 5.
 num. 1. A. vsque ad num. 12. B. Sic enim. 4
 Euang. Confiteor tibi p̄r. Mat. 11. nu. 25. D. vsq; ad fin. 10
 Euang. Vx vobis qui ædificatis. Luc. 11. num. 47. F. vsq; ad
 num. 52. G. Vx vobis. 66
 Euang. Qui vos audit, me audit, Luc. 10. num. 16. B. vsque
 ad num. 21. D. In ipsa hora. 64
 Euang. Attendite à fermento Pharisæorum. Luc. 12. num.
 1. A. vsq; ad num. 12. B. Et omnis. 66

CONFESSORVM PONT. *Commune.*

Lectio libri Sapientię. *Ecc̄l. 44.*

Ecce sacerdos magnus, qui i diebus suis placuit Deo: & inuentus est iustus: & in tempore iracundię factus est reconciliatio. Non est inuentus similis illi: qui conseruaret legem Excelsi. Ideo iureiurando, fecit illum Dominus crescere in plebem suam. Benedictionem omnium gentium dedit illi: & testamentum suum confirmauit super caput eius. Cognouit eum in benedictionibus suis: conseruauit illi misericordiam suam: & inuenit gratiam coram oculis Domini. Magnificauit eum in conspectu regum: & dedit illi coronam glorię. Statuit illi testamentum sempiternum: & dedit illi sacerdotium magnum: & beatificauit illum in gloria. Fungit sacerdotio: & habere laudem in nomine ipsius: & offerre illi incensum dignum in odorem suauitatis.

Euang. Homo quidam peregrę proficiscens. Matth. 25. num. 13. A. vsq; ad num. 24. C. Accedens. 25
 Alia epist. Plures facti sunt sacerdotes. Hebr. 7. num. 23. D. vsque ad num. 28. D. Lex enim. 204
 Euang. Vigilate quia nescitis qua hora. Matth. 24. num. 42. D. vsque ad num. 48. D. Si autem. 25
 Alia epist. Omnis pontifex ex hominibus. Heb. 5. nu. 1. A. vsque ad num. 5. B. Sic & Christus. 202
 Item epist. Mementote præpositorum vestrorum Hebr. 13. num. 7. B. vsq; ad nu. 18. D. Vt cum gaudio. 208 & 209
 Euang.

ET EVANGELIORVM.

Euang. Nemo accendit lucernam. Luc. 11. nu. 33. E. vsq; ad num. 37. E. Et cum. 65
 Euang. Videte, vigilate, & orate. Marc. 13. num. 33. D. vsq; ad finem capitis. 45

DOCTORVM *Commune.*

Epistola. Testificor coram Deo & Christo. ij. Timoth. 4. num. 1. A. vsq; ad num. 9. B. Festina ad me. 197
 Euang. Vos estis sal terrę. Matth. 5. num. 13. B. vsque ad numer. 20. C. Dico enim. 4
 Lectio libri Sapientię. *Ecc̄l. 39.*

Iustus cor suum tradidit ad vigilandum diluculo, ad Dñm, qui fecit illum: & in conspectu Altissimi deprecabitur. Aperiet os suum in oratione: & pro delictis suis deprecabitur. Si enim Dominus magnus voluerit, spiritu intelligentię replebit illum. Et ipse tanquam imbres mittet eloquia sapientię suę: & in oratione confitebitur Domino. Et ipse diriget consiliũ eius & disciplinã: & in absconditis suis consiliabit. Et ipse palã faciet disciplinam doctriņę suę: & i lege testamēti Domini gloriabitur. Collaudabunt multi sapientiã eius: & vsque in seculum non delebitur. Non recedet memoria eius: & nomen eius requiret à generatione in generatione.

CONFESSORVM NON PONT. *Commune.*

Lectio libri Sapientię. *Ecc̄l. 31.*

Beatus vir, qui inuentus est sine macula, & post aurum non abiit: nec sperauit in pecunię thesauris. Quis est hic, & laudabimus eum? Fecit enim mirabilia in vita sua. Qui probatus est in illo, & p̄fectus inuentus est: & erit illi gloria æterna. Qui potuit transgredi, & non est transgressus: facere mala, & non fecit. Ideo stabilita sunt bona illius in Dño: & electas illius enarrabit omnis ecclesia sanctorum.

Euang. Sint lumbi vestri præcincti. Luc. 12. num. 35. E. vsq; ad numer. 41. E. Ait autem. 67
 Alia epist. Spectaculum facti sumus. 1. Cor. 4. numer. 9. C. vsque ad num. 15. C. Nam si decem. 154
 Euang. Nolite timere pusillus grex. Luc. 12. numer. 32. D. vsque

vsque ad numer. 35. E. Sint lumbi. *67*
 Alia epist. Quæ mihi fuerunt lucra. Philip. 3. num. 7. A. vsq;
 ad numer. 13. C. Fratres ego. *183*
 Euang. Homo quidam nobilis abiit. Luc. 19. numer. 12. C.
 vsque ad num. 27. D. Veruntamen. *74*

ABBATVM COMMUNE.

Lectio libri Sapientiæ. Eccl. 45.

Dilectus Deo & hominibus, cuius memoria in benedi-
 ctione est. Similem illū fecit in gloria sanctorū: & ma-
 gnificauit eum in timore inimicorū: & in verbis suis mon-
 stra placauit. Glorificauit eum in conspectu regum: & vi-
 xit illum corā populo suo: & ostendit illi gloriam suam. In
 fide & lenitate ipsius sanctum fecit illū: & elegit eum ex om-
 ni carne. Audiuit enim vocē ipsius: & induxit illū in nube.
 Et dedit illi cor ad præcepta: & legem vitæ & disciplinæ.
 Euang. Ecce nos reliquimus omnia, Matth. 19. num. 27. D.
 vsque ad numer. 30. D. Multi autem. *19*

VIRGINVM ET MART. Commune.

Lectio libri Sapientiæ. Eccl. 51.

Confitebor tibi dñe rex: & collaudabo te Deū saluatore
 meū. Cōfitebor nomini tuo: qm̄ adiutor & p̄tector sa-
 ctus es mihi: & liberaſti corpus meū à perditione. A laqueo
 lingue iniquæ, & à labijs operantiū mendaciū, & in conspe-
 ctu persequentū, factus es mihi adiutor. Et liberaſti me à
 multitudinē misericordiæ nominis tui à rugientibus prepa-
 ratis ad escā: de manibus querentiū animā meā: & de mul-
 tis tribulationibus, quæ circumdederunt me. A pressura flā-
 mæ, quæ circumdedit me: & in medio ignis nō sum estuata.
 De altitudine ventris inferi: & à lingua coinquinata: & à
 verbo mendacij. A regē iniquo: & à lingua iniusta liberaſti
 me. Laudabit vsq; ad mortem anima mea Dñm: qm̄ eruis sa-
 stinentes te: & liberaſ eos de manu angustie Dñe Deus nr̄.
 Euang. Simile est regnum cælorum decem virginibus.
 Mat. 25. num. 1. A. vsq; ad num. 14. B. Sicut enim. *25*

Lectio

Lectio libri Sapientiæ Eccl. 51.

Domine Deus me⁹ exaltaſti super terrā habitationem
 meā: & pro morte defluerenti deprecata sum. Inuocaui
 dñm patrem dñi mei: vt nō derelinquat me in die tribula-
 tionis meæ, & in tēpore superborū sine adiutorio. Laudabo
 nomen tuū assiduē: & collaudabo illud in confessione, &
 exaudita est oratio mea. Liberaſti me de perditione: & eri-
 puisti me de tempore iniquo. Propterea confitebor tibi:
 & laudem dicam nomini tuo Domine Deus noster.
 Euang. Simile est regnum cælorum thesauro abscondito.
 Matth. 13. nu. 44. F. vsq; ad nu. 53. G. & factū est. *14*
 Alia epist. Qui gloriatur, in Domino. ij. Cor. 10. nu. 17. D.
 vsque ad cap. 11. num. 3. A. Timeo autem. *170*
 Euang. Simile est regnum cælorū decē virginibus. *vt supra.*
 Alia epist. De virginibus præceptum Domini non habeo.
 j. Cor. 7. nu. 24. E. vsq; ad nu. 34. F. Quæ aut nupta. *156*
 Euang. Simile est regnum cælorum thesauro. *vt supra.*

Pro vna martyre non virgine.

Epist. Cōfitebor tibi dñe rex. Eccl. 51. *vt in cōi virg. & m̄.*
 Euang. Simile est regnum cælorum thesauro. *vt supra.*

Pro nec virg. nec marty.

Lectio libri Sapientiæ. prou. 31.

Mulierem fortem quis inueniet? Procul & de vltimis
 lijs non indigebit. Reddet ei bonū & non malum, omnibus
 diebus vitæ suæ. Quæsiuit lanam & linum: & operata est cō-
 filio manuum suarum. Facta est quasi nauis institoris, de lō-
 gē portans panem suum. Et de nocte surrexit deditq; prædā
 domesticis suis: & cibaria ancillis suis. Considerauit agrum,
 & emit eum: de fructu manuum suarum plantauit vineā. Ac-
 cinxit fortitudine lumbos suos: & roborauit brachium suū.
 Gustauit et vidit, quia bona est negociatio eius: nō extingue-
 rur in nocte lucerna eius. Manum suam misit ad fortia: et di-
 giti eius apprehenderunt fusum. Manum suam aperuit inopi:
 & palmas suas extendit ad pauperem. Non timebit do-
 mui suæ à frigorib⁹ niuis. Omnes enim domestici eius vesti-
 ti sunt

ti sunt duplicibus. Stragulatam vestem fecit sibi: byssus & purpura indumentum eius. Nobilis in portis vir eius, quando sederit cum senatoribus terre. Sindonem fecit, & vendidit: & cingulū tradidit Chananeo. Fortitudo & decor indumentum eius: & ridebit in die nouissimo. Os suum aperuit sapientia: & lex clemētię in lingua eius. Considerauit semitas domus sue: & panem ociosa non comedit. Surrexerunt filij eius: & beatissimā predicauerūt: vir eius, & laudauit eā. Multę filię congregauerunt sibi diuitias: tu supergressa es vniuersas. Fallax gratia, & vana est pulchritudo: mulier timens Deum ipsa laudabitur. Date ei de fructu manuum suarum: & laudent eam in portis opera eius.

Euang. Simile est regnum celorum thesauro. *vt supra.*
Alia epist. Viduas honora. j. Timoth. 5. num. 2. A. vsque ad num. 11. C. Adolescentiores autem. 194

DEDICATIONIS ECCLESIE *Commune.*

E Pist. Vidi ciuitatem sanctam Ierusalem. Apoc. 21. numer. 2. A. vsq; ad num. 5. B. Et dixit mihi. 238
Euang. Ingressus Iesus perambulabat Iericho. Luc. 19. numer. 1. A. vsque ad num. 10. B. Venit enim. 74

VOTIVÆ S. TRINITATIS.

Pist. Gaudete, perfecti estote. ij. Cor. 13. num. 11. D. vsque ad finem capit. 172
Euāg. Cū venerit paracl. Ioh. 15. nu. 26. D. vsq; ad cap. 16. nu. 4. A. Hęc autem vobis. 100

Votiuā de Angelis

E Pist. Audiui vocē angel. Apoc. 5. nu. 11. C. vsq; ad fi. 228
Euang. Vidit Iesus Nathanael. Iohan. 1. num. 47. G. vsq; ad finem capit. 87

Votiuā de Apostolis.

E Pist. Per manus apostolorum fiebant. Act. 5. nu. 12. B. vsque ad nu. 17. C. Exurgens autem. 111
Euang. Ecce nos reliquimus omnia. Matth. 19. num. 27. D. vsq; ad numer. 30. D. Multi autem erunt. 19

Votiuā

De Spiritu sancto Votiuā.

E Pist. Cū audissent apli qui erant Ierosolymis. Act. 8. num. 14. D. vsq; ad nu. 18. D. Cū vidisset. 114
Euang. Siquis diligit me, sermonem. Iohan. 14. num. 23. C. vsque ad num. 31. D. Surgite. 99

De sancta Cruce Votiuā.

E Pist. Christus factus est pro nobis obediens. Philip. 2. num. 8. A. vsq; ad 12. B. Itaque. 182
Euang. Assumpsit Iesus duodecim discipulos. Matt. 20. numer. 17. B. vsque ad num. 20. C. Tunc accessit. 20

De Passione Domini Votiuā.

Lectio Zacharię prophete. cap. 12. & 13

Hęc dicit Dominus. Effundam super domum Dauid, & super omnes habitantes Ierusalem: spiritum gratię & miserationis: & aspicient in eū quem confixerunt: & plāgent eum planctu, quasi super vnigenitū: & dolebūt super eum, vt doleri solet in morte primogeniti. In illa die erit planctus magnus in Ierusalem, & dicetur. Quę sunt plagę istę in medio manuum tuarū? Et dicet, His plagatus sum in domo eorum, qui diligebant me. Framea sulcitare super pastorem meum: & super virum cohærentem mihi: dicit Dominus exercituum. Percute pastorem, & dispergentur oves: ait Dominus omnipotens.

Euang. Sciens Iesus quia iam consummata sunt. Iohan. 19. numer. 28. E. vsque ad num. 35. F. Et ille. 14

IN MISSIS VOTIVIS DE S. MARIA.

Ab Aduentu, vsq; ad Natiuitatem.

E Pist. Pete tibi signū à Dño. Il. 7. vt in ser. iij. tēp. Aduē. II
Euang. Missus est angelus. Luc. 1. num. 26. C. vsque ad numer. 39. D. Et discessit. 50 & 51

A Natiuitate, vsq; ad Purificationem.

E Pist. Apparuit benignitas & humanitas. Tit. 3. nu. 4. A. vsque ad num. 8. B. Fidelis sermo. 199
Euang. Pastores loquebantur ad inuicem. Luc. 2. nu. 15. B. vsque ad num. 21. C. Et postquā. 52

A Purifi-

INDEX EPISTOLARVM

A Purificatione, vsque ad Pascha.

Lectio libri Sapientia. cap. 24

Ab initio, & ante secula creata sum: & vsq; ad futurum seculu non desina, & in habitatione sancta cora ipso ministraui. Et sic in Sio firmata sum: & in ciuitate sanctificata similiter requieui: & in Ierusalē potestas mea. Et radicaui in populo honorificato: & in partes Dei mei hereditas illius: & in plenitudine sanctorum detentio mea.

Euang. Loquente Iesu ad turbas. Luc. 11. num. 27. D. vsque ad num. 29. D. Turbis autem. 65

A Pascha, vsq; ad Pentecosten.

Epist. Ab initio & ante secula. Eccl. 24. vt supra. Euang. Stabant autem iuxta Crucem. Iohan. 19. num. 25. E. vsque ad num. 28. E. Postea sciens. 104

A Pentecoste, vsque ad Adventum.

Epist. Ab initio & ante secula. Eccl. 24. vt supra. Euang. Loquente Iesu ad turbas. Luc. 11. numer. 27. D. vsque ad num. 29. D. Turbis autem. 65

Pro quacunque necessitate, Votina.

Lectio Ieremiae prophetae. Cap. 14.

Siniuitates nostrae contenderint contra nos, Dne fac propter nomen tuu, qm multae sunt auersiones nostrae. Tibi peccauimus, expectatio Israel, saluator eius in tempore tribulationis. Tu autem in nobis es Dne, & nomen tuu inuocatum est super nos, ne derelinquas nos, dne Deus nr. Euang. Habete fidem Dei. Marc. 11. num. 22. C. vsq; ad num. 25. C. Et cum. 45

Pro peccatis Votina.

Epist. Condelector legi Dei. Rom. 7. num. 22. D. vsq; ad num. 25. D. Igitur ergo. 144 & 145 Euang. Petite & dabitur vobis. Luc. 11. numer. 9. B. vsque ad numer. 14. B. Et erat. 65

Pro eligendo Pontifi.

Epist. Adeamus cum fiducia ad thronum gratiae. Heb. 4. num. 16. D. vsq; ad cap. 5. num. 8. C. Et quidem. 202 Euang. Si diligitis me, mandata mea seruare. Iohan. 14. numer. 14. 202

ET EVANGELIORVM.

mer. 15. B. vsque ad num. 20. C. In illo. 99

Ad tollendum schisma, vel pro quacunque necessitate.

Epist. Obsecro vos, vt dignē. Ephe. 4. numer. 1. A. vsque ad num. 22. D. Deponite. 178 & 179 Euang. Subleuatis Iesus oculis in celum dixit: Pater. Ioh. 17. num. 11. B. vsque ad nu. 23. D. & cognoscat. 101 & 102.

Contra Paganos.

Epist. Orauit Mardocheus ad Dnm dicens: Dne Deus Esth. 13. vt supra in ij. Dnica Quadrag. fol. X. Euang. Quis vestrum habebit. Luc. 11. num. 5. A. vsq; ad numer. 14. B. Et erat eiciens. 65

Pro tempore belli Votina.

Lectio Ieremiae prophetae. cap. 42.

Diebus illis, Accesserunt omnes principes bellatoru, dixeruntque ad Ieremiam prophetam. Ora pro nobis ad Dominum Deum tuum. Et factum est verbum Domini ad Ieremiam. Vocauitque Ioanan filium Careae, & omnes principes bellatorum, & vniuersum populum, a minimo vsque ad magnum, & dixit ad eos. Hae dicit Dominus Deus Israel, ad quem misisti me, vt prosternerem preces vestras in conspectu eius. Si quiescentes manseritis in terra hac, aedificabo vos & non destruum: plantabo, & non euellam. Iam enim placatus sum super malo, quod feci vobis. Nolite timere a facie regis Babylonis, quem vos pauidi formidatis. Nolite metuere eum. dicit Dominus, quia vobiscum sum ego vt saluos vos faciam, & eruam de manu eius. Et dabo vobis misericordias, & miserebor vestri, & habitare vos faciam in terra vestra. Dicit Dns omnipotens. Euang. Accesserunt ad Iesum discipuli dicetes ad Iesum: Dic nobis. Matth. 24. num. 1. A. vsque ad num. 8. A. 24

Pro Pace Votina.

Epistola. Orationem faciebant sacerdotes. ij. Machab. 1. vt supra in Sabb. iij. temporum Quadrag. fol. IX. Euang. Cum sero esset die illo. Iohan. 20. numer. 19. E. vsque ad ad

ad num. 24. F. Thomas autem. 105

Votiuu pro vitanda mortalitate.

Lectio libri Regum. ij. cap. 24.

IN diebus illis: Immisit Dominus pestilentiam in Israël, de mane vsq; ad tempus cōstitutum: & mortui sunt ex populo, à Dan vsq; Bersabee septuaginta millia virorum. Cum que extendisset manū suā angelus Domini super Ierusalē, vt disperderet eā: misertus est Dñs super afflictionē populū sui: & ait angelo percutienti, Sufficit nunc: contine manum tuam. Erat autem angelus Domini iuxta arēā Arauē Iebusēi. Dixitq; Dauid ad Dominum, cū vidisset angelum ecedentē populū. Ego sum q peccaui: ego q iniquē egi: isti q omnes sunt, quid fecerunt: Obscuro dñe, vertatur ira tua cōtra meretrem, & contra domū patris mei. Venit aut Gad propheta ad Dauid in die illa: & dixit ei. Ascēde, & cōstitue altare Dño ī arēā Arauē Iebusēi. Et ascendit Dauid iuxta sermonem Gad, quem p̄ceperat ei Dominus: & propitiatus est dominus terrē, & cohibita est plaga ab Israël.

Euang. Surgens Iesus de synagoga. Luc. 4. num. 38. F. vsque ad finem capit. 55

Votiuu pro infirmis.

EPist. Tristatur aliquis vestrum. Iacob. 5. num. 13. C. vsq; ad num. 17. D. Multum enim. 113

Euang. Cū introisset Iesus Capharnaum. Mat. 8. nu. 5. A. vsque ad num. 14. B. Et cū venisset. 7

Votiuu pro sponso & sponsa.

EPist. Mulieres viris suis subditæ. Ephe. 5. num. 21. E. vsq; ad finem capit. 180

Euang. Accesserunt ad Iesum Pharisei. Matth. 19. num. 3. A. vsque ad num. 7. A. dicunt illi. 18 & 19

PRO DEFUNCTIS.

EPistola, Ecce: mysterium vobis dico. j. Cor. 15. nu. 51. G. vsque ad numer. 58. G. Itaque fratres, 163

Euang. Amen amen dico vobis quia venit hora. Iohā. 5. numer. 28. D. vsque ad num. 30. E. Non possum, 87

In depositione defuncti.

Alia epist. Nolumus vos ignorare de dormientibus. j. Thef. 4. num. 13. C. vsq; ad finem capit. 189

Euang. Dixit Martha ad Iesum, Domine si fuisses. Ioh. 11. nu. 21. C. vsque ad num. 28. D. Et cū. 95

In Annuario defunctorum.

Lectio libri Machabæorum. 2. cap. 12

IN diebus illis. Vir fortissimus Iudas collatione facta: duo decim millia drachmas argenti misit Ierosolymam: offerri eas ibi pro peccatis mortuorum: iuste & religiose de resurrectione cogitans. Nisi enim eos, qui ceciderant, resurreuros speraret: superfluum videretur & vanum orare pro mortuis. Sed quia considerabat q hi, qui cum pietate depositionem acceperant, optimam haberent repositam gratiam: Sancta ergo & salubris est cogitatio, pro defunctis exorare: vt à peccatis soluantur.

Euang. Omne quod dat mihi pater. Iohan. 6. numer. 37. D. vsque ad num. 40. E. Hæc est autem. 89

In quotidianis missis defunctorum.

Epist. Auditi vocem de celo. Apoc. 14. num. 13. C. vsque ad num. 14. C. Et vidi. 134

Euang. Ego sum panis viuus. Iohan. 6. num. 51. F. vsque ad num. 55. E. Caro enim. 89

F I N I S.

ORDO LIBRORVM
NOVI TESTAMENTI.

Euangelia		Secundum Matthæum. 1		
		Secundum Marcum. 31		
		Secundum Lucam. 59		
		Secundum Iohannem. 82		
Acta		Apostolorum. 106		
		Ad Romanos. 139		
		Ad Corinthios Prima. 152		
		Ad Corinthios secunda. 164		
		Ad Galatas. 172		
		Ad Ephesios. 176		
		Ad Philippenses. 181		
		Ad Colossenses. 184		
		Pauli Epistola.		Ad Thessalonicenses prima. 187
				Ad Thessalonicenses secunda. 190
				Ad Timotheum prima. 192
				Ad Timotheum secunda. 195
				Ad Titum. 198
		Ad Philemonem. 199		
		Ad Hebræos. 200		
Jacobi		Epistola 210		
Petri Epistola		Prima. 214		
		Secunda. 217		
Iohannis Epistola		Prima. 220		
		Secunda. 223		
		Tertia. 224		
Iuda		Epistola. 224		
Iohannis		Apocalypsis. 225		

SANCTVM
IESV CHRISTI
EVANGELIVM
Secundum Matthæum.

quibus maioribus Christus secundum carnem descenderit:
angelus instruit Ioseph in Mariae sponse sue
conceptione: partuq; futuro.

CAPVT PRIMVM.

LIBER generationis Iesu Chri, filij
Dauid, filij Abrahæ. ¶ Abrahæ
genuit Isaac. Isaac autem genuit Iacob.
¶ Iacob autem genuit Iudæ, & fratres ei.
¶ Iudas autem genuit Phares, & Zarã de
Thamar. ¶ Phares autem genuit Esron.
Esron autem genuit Aram. ¶ Aram autem ge-
nuit Aminadab. Aminadab autem ge-
nuit Naasson. Naasson autem genuit
Salmon. ¶ Salmon autem genuit Booz de Rahab. ¶ Booz autem
genuit Obed ex Ruth. Obed autem genuit Iesse. ¶ Iesse autem
genuit Dauid regem. Dauid autem rex, genuit Salomonem ex
ea que fuit Uri. ¶ Salomon autem genuit Roboam. Roboam
Test.No. A autem

Luc. 3. f. 31.
Gen. 21. a. 3.
Ge. 25. d. 26.
Ge. 29. d. 25.
1. Par. 2. a. 5.
Rut. 4. d. 18.
1. Para. b. 10.
Num. 7. b. 12.
1. Par. 2. b. 11.
Rut. 4. d. 17.
1. Par. 2. b. 12.

1. Reg. 16. a. 1.
17. b. 12.
2. Reg. 12. f. 24

3. Re. 11. g. 43
1. Par. 3. b. 10
3. Re. 14. g. 31

2. Par. 16. d. 23.
1. Pa. 17. d. 9
2. Paral. 28. d. 27.
4. re. 10. d. 21
4. re. 21. c. 18
4. re. 21. d. 24
4. re. 13. f. 30.
1. Par. 3. c. 16
1. Par. 3. d. 19
1. Esd. 3. a. 2.
5. a. 2.
Agg. 1. a. 1.

2uc. 1. o. 27.

Deut. 24. a. 1

1uc. 1. c. 31.
Act. 4. b. 12.

Esā. 7. c. 14.
* vocabitur

B aut genuit Abiam. Abia aut genuit Asa. Asa aut genuit
8 Iosaphat. Iosaphat aut genuit Iorā. Iorā aut genuit Oziā.
9 Oziā aut genuit Ioatham. Ioatham aut genuit Achaz.
10 Achaz autē genuit Ezechiam. Ezechias autē genuit Manaf
sen. Manasses autē genuit Amō. Amon autē genuit Iosifā.
11 Iosifas autē genuit Iechoniā & fratres eius in transmigra
12 tione Babylonis. Et post transmigrationem Babylonis,
Iechonias genuit Salathiel. Salathiel autē genuit Zoro
13 babel. Zorobabel autē genuit Abiud. Abiud autē genuit
14 Eliacim. Eliacim autē genuit Azor. Azor autē genuit Sa
C doc. Sadoc autē genuit Achim. Achim autē genuit Eliud.
15 Eliud autē genuit Eleazar. Eleazar autē genuit Mathan.
16 Mathan autē genuit Iacob. Iacob autē genuit Ioseph virū
17 Mariā: de qua natus est Iesus qui vocatur Christus. Oēs
itaq; generationes ab Abrahā vsq; ad David, generatio
nes quatuordecim: & à David vsq; ad transmigrationē
Babylonis, generationes quatuordecim, & à transmigra
tione Babylonis vsq; ad Christū, generationes quatuor
18 decim. Christi autē generatio sic erat. Cū esset desponsa
ta mater eius Mariā Ioseph, antequā conuenirēt, inuen
19 ta est in vtero habens de Spū sancto. Ioseph autē vir eius
cūm esset iustus, & nollet eā traducere: voluit occultē di
20 mittere eā. Hęc autē eo cogitante, ecce angelus Dñi appa
ruit in somnis ei, dicēs: Ioseph fili David, noli timere acci
21 pere Mariam coniugem tuā: quod enim in ea natū est,
de Spū sancto est: pariet autē filiū, & vocabis nomē eius
Iesum. ipse enim saluū faciet populū suū à peccatis eorū.
22 (Hoc autē totum factū est vt adimpleret quod dictū est
23 à Dño per prophetā, dicentē: Ecce virgo in vtero habe
bit, & pariet filiū: & vocabunt nomen eius Emmanuel,
24 quod est interpretatū, Nobiscum Deus). Exurgens autē
Ioseph à somno, fecit sicut pcepit ei angelus Dñi: & acce
25 pit coniugē suā. Et nō cognoscebat eā donec peperit fi
lium suum primogenitū: & vocauit nomen eius Iesum.
*Quomodo magi cum muneribus ad Christum, natum peruene
rint: de Herodis in infantes seuitia, & Christi in Aegyptum
exilio,*

exilio, ipsiusq; reditu interram Israël.

C A P. I I.

1 C Vm ergo natus esset Iesus in Beth-léhem Iudæ in
A diebus Herodis regis: ecce Magi ab Oriēte venerūt
2 Ierosolymam, dicentes: Vbi est qui natus est rex Iudæo
rū: vidimus enim stellā eius in Oriente, & venimus ado
3 rare eū. Audiens autē Herodes rex, turbatus est, & oīs Ie
4 rosolyma cū illo. Et congregans oēs principes sacerdotū
& Scribas populi, sciscitabatur ab eis vbi Christus nasce
5 ret. At illi dixerūt ei, In Beth-lehem Iudæ: Sic enim scri
6 ptum est per prophetam: Et tu Beth-lehem Terra-Iu
da, nequaquā minima es in principibus Iuda: ex te enim
7 exiet dux qui regat populum meum Israël. Tunc Hero
8 des clam vocatis Magis, diligēter didicit ab eis tempus
9 stellæ quæ apparuit eis: & mittens illos in Beth-léhem,
dixit: Ite, & interrogate diligēter de puero: & cū inuen
10 ritis renūtiare mihi, vt & ego veniens, adorē eū. Qui cū
audissent regē, abierūt & ecce stella quā viderāt in oriē
te, antecedebat eos, vsq; dū veniens staret supra, vbi erat
11 puer. Videntes autē stellā, gauisi sunt gaudio magno val
de. Et intrantes domū, inuenerunt puerū cū Mariā ma
tre eius, & procidētes adorauerūt eū: & apertis thesau
12 ris suis, obtulerunt ei munera, aurum, tus: & myrrham.
13 Et responso accepto in somnis ne redirent ad Herodē,
per aliam viam reuersi sunt in regionem suā. Qui cū
C recessissent, ecce Angelus Dñi apparuit i somnis Ioseph,
dicens, Surge, & accipe puerū & matrem eius, & fuge in
14 Aegyptum: & esto ibi vsq; dum dicam tibi. Futurum est
enim vt Herodes quærat puerū ad perdendum eū. Qui
15 confurgens accepit puerum & matrē eius nocte: & seces
sit in Aegyptum. Et erat ibi vsq; ad obitum Herodis: vt
16 adimpleretur quod dictum est à Domino per prophe
tam: dicentem, Ex Aegypto vocaui filium meū. Tunc
Herodes vidēs quoniam illusus esset à Magis, iratus est
valde: & mittens occidit oēs pueros qui erāt in Beth-lé
hem, & in omnibus finibus eius, à bimatu & infra, secū
A ij dam

2uc. 1. a. 7.
Iudæ 7.

Mich. 9. a. 8.
Iohā. 7. f. 41.
* reges 5.

Psal. 71. b. 11

Osee 11. a. 1.

Iere. 13. c. 19.

17 dùm tempus quod exquisierat à Magis. ¶ Tunc adimple-
 18 tum est quod dictum est per Ieremiam prophetã, dicen-
 tem; ¶ Vox in Rama audita est, ploratus & ululatus mul-
 19 tus, Rachel plorans filios suos, & noluit consolari, quia
 non sunt. ¶ Defuncto autem Herode, ecce angelus Do-
 20 mini apparuit in somnis Ioseph in Ægypto, ¶ dicēs, Sur-
 21 ge, & accipe puerum & matrem eius, & vade in terram
 22 Israël: defuncti sunt enim qui quærebant animam pue-
 23 ri. ¶ Qui consurgens, accepit puerum & matrem eius, &
 venit in terram Israël. ¶ Audiens autem q̄ Archelaus re-
 gnaret in Iudæa pro Herode patre suo, timuit illd ire: &
 admonit⁹ in somnis, secessit in partes Galilæe. ¶ Et veniēs
 habitauit in ciuitate q̄ vocat Nazareth: vt adimpleret qd̄
 dictum est per prophetas: Quoniã Nazareus vocabitur.
*Iohãnes Baptista (cuius vitę austeritas describit⁹) pœnitentiã iux-
 ta Isaiã vaticinã in deserto pœdicat: & populo ad ipsum cõ-
 fluente, reprehẽdit Pharisæos vnã cũ Sadduceis, docens vt di-
 gnos faciãt fructus pœnitentię: & quantũ suus à Chr̄i baptismo
 differat, sup̄ Christũ autem à Iohãne baptizauit descendit spi-
 ritus sanctus, & vox patris calitus audita est.* CAP. III.

Marc. 1. a. 4.
 Luc. 3. a. 3.
 appropin-
 quabit 3.
 de quo di-
 ctum
 Esai 40 a. 3.
 Marc. 1. a. 3.
 Luc. 3. a. 4.
 Iohã. 1. c. 24.

Inf. 23. d. 33.

Iohã 3. c. 39.
 Act. 13. d. 26.
 potest 6.

1 **I**n diebus aut̄ illis venit Iohannes Baptista pœdicans
 2 in deserto Iudæe, ¶ & dicens, ¶ Pœnitentiam agite: ap-
 3 propinquabit enim regnũ cælorũ. ¶ Hic est enim qui di-
 4 ctus est per Isaiam prophetam, dicentẽ, ¶ Vox clamantis
 5 in deserto, Parate viã Domini, rectas facite semitas eius.
 6 Ipse autem Iohannes habebat vestimentũ de pilis came-
 7 lorum, & zonã pellicẽã circa lumbos suos: esca autem
 8 eius erat locuste & mel syluestre. ¶ Tunc exibat ad eum
 9 Ierosolyma & omnis Iudæa, & omnis regio circa Iorda-
 nem: ¶ & baptizabãtur ab eo in Iordane, cõsistentes pec-
 cata sua. ¶ Videns autem multos Pharisæorum & Sad-
 duceorum veniẽtes ad baptismũ suũ, dixit eis, ¶ Pro-
 10 genes viperarum, quis demonstraui vobis fugere à vé-
 11 rura ira? ¶ Facite ergo fructum dignũ pœnitentię. ¶ Et ne
 12 velitis dicere in tra vos, ¶ Patrẽ habemus Abraham. Dico
 enim vobis quoniam ¶ potens est Deus de lapidibus istis
 suscitare

10 suscitare filios Abrahæ. ¶ Iam enim securis ad radicẽ ar-
 11 borum posita est. ¶ Omnis ergo arbor quæ non facit fru-
 12 ctũ bonũ, excidet, & in ignem mittetur. ¶ Ego quidem
 baptizo vos in aqua in pœnitentiam: qui autẽ post me
 venturus est (fortior me est, cuius nõ sum dignus calcea-
 13 menta portare,) ipse vos baptizabit in Spiritu sancto &
 14 igni. ¶ Cuius ventilabrum in manu sua, & permundabit
 aream suam, & congregabit triticũ suum in horreum,
 15 paleas autem comburet igni inextinguibili. ¶ Tũc venit
 16 Iesus à Galilæa in Iordanem, ad Iohannẽ, vt baptizaret̄
 17 ab eo. ¶ Iohannes autem prohibebat eum, dicens, Ego à
 18 te debeo baptizari, & tu venis ad me? ¶ Respondens autẽ Ie-
 19 sus, dixit ei, Sine modò, sic enim decet nos implere oẽm
 20 iustitiam. Tunc dimisit eum. ¶ Baptizatus autẽ Iesus, cõ-
 21 festim ascendit de aqua, & ecce aperti sunt ei celi: & vi-
 22 dit Sp̄m Dei descendentẽ sicut columbam, & venientẽ
 23 super se. ¶ Et ecce vox de cælis dicens, ¶ Hic est filius meus
 dilectus in quo mihi complacui.
 24 *Christus in deserto post ieiunium quadraginta dierum vincit dia-
 boli tentationes: & capto Iohanne, secedens in Caphernaum,
 pœnitentiam pœdicat: piscatores Petrum & Andreã,
 Iacobum & Iohãnem Zebedæi ad se vocat: annuntians quo-
 que Galilæis euangelium, varias curat infirmitates turbis ip-
 sum comitantibus.* CAP. IIII.

¶ Infr. 7. c. 8.
 exciditur &
 in igne mit-
 titur 4.
 Marc. 1. b. 8.
 Luc. 3. c. 16.
 Iohã. 1. d. 26.
 Act. 13. c. 16.
 & 19. a. 4.

¶ Marc. 1. b. 9.
 Luc. 3. d. 21.

Luc. 9. c. 35.
 2. Pet. 1. c. 17

Mar. 1. b. 11.
 Luc. 4. a. 1.

Deut. 8. a. 3.

Psal. 90. c. 11
 mandauit

Deut. 6. c. 16

1 **T**unc Iesus ductus est in desertũ à Sp̄u, vt tentaret̄ à
 2 diabolo. ¶ Et cũ ieiunasset quadraginta dieb⁹ & qua-
 3 draginta noctibus, postea esuriit. ¶ Et accedẽs tentator di-
 4 xit ei, Si filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant. ¶ Qui
 5 r̄ndens dixit, Scriptũ est, ¶ Non in solo pane viuit homo,
 6 sed in oĩ verbo quod procedit de ore Dei. ¶ Tunc assump-
 7 sit eũ diabolus in sanctã ciuitatẽ, & statuit eũ sup̄ pin-
 8 naculũ templi, & dixit ei, Si filius Dei es, mitte te deor-
 9 sum. Scriptũ est enim, ¶ Quia angelis suis mandabit de
 10 te, & in manibus tollẽt te, ne forte offendas ad lapidẽ pe-
 11 dem tuũ. ¶ Ait illi Iesus rursus, Scriptũ est, ¶ Non tentabis
 12 Dñm Deum tuũ. ¶ Iterũ assumpsit eum diabolus in mon-
 13 tẽ excel-

9 té excelsum valde: & ostēdit ei oīa regna mundi, & glo-
10 riam eorū, & dixit ei, Hæc oīa tibi dabo, si cadēs adora-
ueris me. ¶ Tunc dicit ei Iesus, Vade* Sarana: scriptum
est enim, ¶ Dñm Deum tuum adorabis: & illi soli seruiēs.
11 ¶ Tunc reliquit eum diabolus: & ecce angeli accesserūt,
12 & ministrabant ei. ¶ Cū autem audisset Iesus q̄ Iohānes
13 traditus esset, ¶ secessit in Galilæā: ¶ & relicta ciuitate Na-
C zaret, vēnit ¶ & habitauit in Caphernaū maritima, in fini
14 bus Zabulō & Nephthali, ¶ vt adimpleret quod dictum
15 est p̄ Isaiam prophetam: ¶ Terra Zabulon & terra Neph-
16 thali, via maris trans Iordanem Galilææ - gentium: ¶ po-
17 pulus qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnā: & se-
18 dētibus in regione vmbre mortis, lux orta est eis. ¶ Exin-
de cepit Iesus p̄dicare, & dicere, ¶ Pœnitentiā agite: ¶ appro-
18 pinquabit enim regnū cœlorū. ¶ Ambulans autem Iesus
iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Simonem qui vo-
19 catur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in
20 mare (erāt enim piscatores) ¶ & ait illis, Venite post me:
20 & faciam vos fieri piscatores hominum. ¶ At illi conti-
21 nuō relictis retibus, secuti sunt eum. ¶ Et procedēs inde,
vidit alios duos fratres, Iacobum Zebedæi & Iohannem
D fratrem eius in naui cum Zebedæo patre eorum, reficiē-
22 tes retia sua: & vocauit eos. ¶ Illi autem statim relictis reti-
23 bus & patre, secuti sunt eum. ¶ Et circuibat Iesus totam
Galilæam, docens in synagogis eorum, & p̄dicans euā-
gelium regni: & sanans oēm languorem & oēm infirmi-
24 tatē in populo. ¶ Et abiit opinio eius in totā Syriā, & obtu-
lerunt ei oēs malē habentes, varijs lāguoribus & tormē-
25 tis comprehensos, & qui dæmonia habebant, & lunati
cos, & paralyticos, & curauit eos: ¶ & secutæ sunt eum
turbae multæ de Galilæa, & Decapoli, & de Ierosolymis,
& de Iudæa, & de trans Iordanem.

*Ostō tradit beatitudines: Apostolos salē terræ, & lucem mundi
dicit: nec venit vt soluat legē aut prophetas, sed adimpleat,
docens de non irascendo fratri, sed vt ei reconciliemur, de nō*

con-

*concupiscenda muliere, de membro scandalizante abijciendo,
de vxore extra casum adulterij non dimittenda: non iuran-
dum, nec malo resistendum, inimicos diligendos, & de malē
meritis bene merendum.*

C A P. V.

1 V idens autem turbas, ascendit in montem: & cū se-
A didisset, accesserunt ad eū discipuli eius, ¶ & aperiens
2 os suū, docebat eos dicens: ¶ Beati pauperes spū, qm̄ ip-
3 sorū est regnum cœlorum. ¶ Beati mites: qm̄ ipsi posside-
4 bunt terram. ¶ Beati qui lugent: quoniam ipsi consolabū-
5 tur. ¶ Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam: qm̄ ipsi satu-
6 rabunt. ¶ Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiā
7 consequentur. ¶ Beati mundo corde: qm̄ ipsi Deum vi-
8 debunt. ¶ Beati pacifici: qm̄ filij Dei vocabuntur. ¶ Beati
9 qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: qm̄ ip-
10 sorum est regnum cœlorum. ¶ Beati estis cū maledixerint
11 vobis, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malū
12 aduersum vos mentientes, propter me: ¶ gaudete & exul-
B tate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis. sic enim
13 persecuti sunt prophetas, qui fuerunt ante vos. ¶ Vos estis
sal terræ. ¶ Quod si sal euauerit, in quo salietur: ad nihi-
lum valet vltra, nisi vt mittat foras, & conculcetur ab ho-
14 minibus. ¶ Vos estis lux mundi. Non potest ciuitas absco-
15 di supra montē posita: ¶ neq; accendūt lucernam, & po-
nunt eam sub modio, sed super candelabrum, vt luceat
16 omnibus qui in domo sunt. ¶ Sic luceat lux vestra corā
hominibus: vt videant opera vestra bona, & glorificent
17 patrē vestrum qui in cælis est. ¶ Nolite putare qm̄ veni
soluere legem aut prophetas: non veni soluere, sed adim-
18 plere. ¶ Amen quippe dico vobis, donec transeat cælum,
& terra, iota vnum, aut vnus apex, non præteribit à lege:
19 donec omnia fiant. ¶ Qui ergo soluerit vnum de māda-
C tis istis minimis, & docuerit sic homines: minimus voca-
bitur in regno cœlorum. qui autem fecerit & docuerit:
20 hic magnus vocabit in regno cœlorū. ¶ Dico enim vobis,
quia nisi abundauerit iustitia vestra ¶ plus quā Scriba-
rum & Pharisæorum, non intrabitis in regnū cœlorum.

A iiij Audistis

* Iesus

Luc. 6. c. 10.
Psal. 36. a. 11.

Isai. 61. a. 3.
& 61. c. 13.
& 66. c. 10.
Psal. 13. a. 4.

* ipsi 2.
1. Pet. 2. d. 16
& 3. c. 14.
& 4. d. 14.

* homines

Mat. 9. g. 50.
Luc. 14. g. 34.

Mar. 4. c. 21.
Luc. 8. b. 16.
& 11. c. 33.
1. Pet. 2. c. 12.

Luc. 16. d. 17

Iaco. 2. b. 10

Luc. 11. f. 39

EVANGELIUM MATTHÆI

21 ^{Exo. 20. e. 13. Deut. 5. b. 17.} ¶ Audistis quia dictum est antiquis: ¶ Non occides, qui autem occiderit, reus erit iudicio. ¶ Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. Qui autem dixerit fratri suo, raca, reus erit concilio. Qui autem dixerit, factus tuus: reus erit gehennæ ignis. ¶ Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid quod aduersum te: relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum. ¶ Esto consentiens aduersario tuo citò dum es in via cum eo: ne forte tradat te aduersarius iudici, & iudex tradat te ministro, & in carcerem mittaris. ¶ Amè dico tibi, non exies inde donec reddas notissimum quadrantes. ¶ Audistis quia dictum est antiquis, ¶ Non mœchaberis. ¶ Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo. ¶ Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proijce abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam. ¶ Et si dextra manus tua scandalizat te, abscinde eam, & proijce abs te: expedit enim tibi ut pereat unum membrum tuorum, quam totum corpus tuum eat in gehennam. ¶ Dicitum est autem, ¶ Quicumque dimiserit uxorem suam, det ei libellum repudij. ¶ Ego autem dico vobis, quia omnis qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mœchari: & qui dimissam duxerit, adulterat. ¶ Iterum audistis quia dictum est antiquis, ¶ Non per iurabis: reddes autem Domino iuramenta tua. ¶ Ego autem dico vobis, non iurare omnino, neque per celum, quia thronus Dei est: neque per terram, quia scabellum est pedum eius: neque per Ierosolymam, quia ciuitas est magni regis: neque per caput tuum iuraueris, quia non potes unum capillum album facere aut nigrum. ¶ Sit sermo autem vestester, est, est: non, non: quod autem his abundantius est, à malo est. ¶ Audistis quia dictum est, ¶ Oculum pro oculo, & dentem pro dente. ¶ Ego autem dico vobis non resistere malo: sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe

reconcilia-
re 6.
Luc. 12. g. 58.

Exo. 10. c. 14.
Eccl. 41. d. 25

Infr. 18. a. 9.
Mar. 9. g. 47.

Deu. 24. a. 1.
Inf. 19. b. 7.
Mar. 10. a. 4.
Luc. 16. d. 18.
1. Cor. 7. b. 10

Matth. 19. e. 12.
Exo. 10. b. 7.
Deut. 5. b. 1.
Inf. 23. c. 22.

1. iacob. 5. e. 12

Exo. 11. e. 24.
Deu. 19. d. 21

CAPVT VI.

5

40 præbe illi & alteram: ¶ & ei qui vult tectum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere: dimitte ei & pallium. 41 ¶ Et quicumque te angariauerit mille passus, vade cum illo 42 alia duo. ¶ Qui petit à te, da ei: & volenti mutare à te, ne auertaris. ¶ Audistis quia dictum est, ¶ Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. ¶ Ego autem dico vobis, Diligite inimicos vestros, benefacite his qui odierunt vos: ¶ & orate pro persequentibus & caluniantibus vos: ¶ ut sitis filij patris vestri qui in cælis est, qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. ¶ Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne & publicani hoc faciunt? ¶ Et si salutaueritis fratres vestros tantum, quid amplius facitis? nonne & ethnici hoc faciunt? ¶ Estote ergo vos perfecti, sicut & pater vester celestis perfectus est. *Docet Christus quomodo faciendæ sint elemosynæ et oratio, traditque discipulis formam orandi, & offensas alijs condonandi: item quo modo sit ieiunandum, quod non in terra, sed in cælo thesaurizandum: oculus mundanus, non seruiendum duobus dominis: vetat demum sollicitudinem de victu, vestitu, & de crastino.*

C A P. V I.

1 **A** Tendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum qui in cælis est. ¶ Cum ergo facis elemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis & in vicis, ut honorificentur ab hominibus: Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. ¶ Te autem faciente elemosynam, nesciat sinistra tua quod faciat dextera tua: ¶ ut sit elemosyna tua in abscondito: ¶ & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. ¶ Et cum oratis, non eritis sicut hypocritæ, qui amant in synagogis & in angulis platearum stantes orare, ut videantur ab hominibus: Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. ¶ Tu autem cum oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora patrem tuum in abscondito: & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. ¶ Orantes autem, nolite

Leu. 24. d. 19.
Luc. 6. c. 29.

26.
1. Cor. 6. b. 7.
De. 15. c. 7
Leu. 19. d. 1

Luc. 6. d. 17.
Ro. 12. d. 17.
Luc. 23. e. 14
Act. 7. g. 60.
1. Cor. 4. c. 13

¶ habetis 2.

Rom. 12. b. 8

Luc. 14. e. 14
Esa. 29. d. 15

4. Re. 4. e. 13
Act. 10. a. 9.

faciunt
8 nolite multum loqui, sicut ethnici *putant enim quod in
8 multiloquio suo exaudiatur. ¶ Nolite ergo assimilari eis:
scit enim pater vester quid opus sit vobis, antequam petatis
eum. ¶ Sic ergo vos orabitis. ¶ Pater noster qui es in celo,
10 sanctificetur nomen tuum. ¶ Adueniat regnum tuum: fiat vo-
luntas tua, sicut in celo, & in terra. ¶ Panem nostrum super-
12 substantialem da nobis hodie. ¶ Et dimitte nobis debita
nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.
13 ¶ Et ne nos inducas in tentationem. Sed libera nos a ma-
14 lo. Amen. ¶ Si enim dimiseritis hominibus peccata eorum:
dimittet & vobis pater vester celestis delicta vestra.
15 ¶ Si autem non dimiseritis hominibus: nec pater vester di-
16 mitteret vobis peccata vestra. ¶ Cum autem ieiunatis, nolite
fieri sicut hypocritarum tristes: exterminant enim facies
suas, ut pareant hominibus ieiunantes. Amen dico vobis
17 quia receperunt mercedem suam. ¶ Tu autem cum ieiun-
18 nas, unge caput tuum, & faciem tuam laua: ne videaris
hominibus ieiunans, sed patri tuo qui est in abscondito: &
19 pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. ¶ Nolite
C thesaurizare vobis thesauros in terra: ubi aerugo & tinea
20 demolitur, & ubi fures effodiunt & furantur. ¶ Thesauri-
zate autem vobis thesauros in celo: ubi neque aerugo ne-
que tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt nec fu-
21 rantur. ¶ Ubi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.
22 ¶ Lucerna corporis tui, est oculus tuus. Si oculus tuus
23 fuerit simplex: totum corpus tuum lucidum erit. ¶ Si autem
oculus tuus fuerit nequam: totum corpus tuum tenebrosum
erit. Si ergo lumen quod in te est, tenebrarum
24 sunt: ipsae tenebrae quae erunt? ¶ Nemo potest duobus
dominis seruire. Aut enim unum odium habebit, & alterum dili-
get: aut unum sustinebit, & alterum contemnet. Non po-
25 testis Deo seruire & mammonae. ¶ Ideo dico vobis: ne solici-
ti sitis animae vestrae quid manducetis, neque corpori vestro
quid induamini. Nonne anima plus est quam esca: &
26 corpus plus quam vestimentum? ¶ Respicite volatilia caeli,
D quae non serunt neque metunt, neque congregant in horrea:
&

Inf. 18. d. 33.
Mar. 11. c. 25
Ecl. 18. a. 7

Luc. 12. d. 33
1. Ti. 6. d. 19

Luc. 12. e. 34
Luc. 11. c. 34
-16.
-15.
igitur 2.
Luc. 6. c. 13.

Luc. 12. c. 32

1. Pet. 5. b. 7.
Hil. 54. d. 25
Phil. 4. a. 6.
1. Ti. 6. b. 8.

27 & pater vester caelestis pascit illa. Nonne vos magis pluris
estis illis? ¶ Quis autem vestrum cogitans potest adijcere ad
28 staturam suam cubitum unum? ¶ Et de vestimento quid solliciti
estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt: non labo-
29 rant neque nent. ¶ Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni
30 gloria sua coopertus est sicut unum ex istis. ¶ Si autem fenulum
agri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic
31 vestit: quanto magis vos minima fidei? ¶ Nolite ergo so-
liciti esse, dicentes: Quid manducabimus, aut quid bibemus,
32 aut quo operiemur? haec enim omnia gentes inquirunt.
33 Scit enim pater vester quia his omnibus indigetis. ¶ Quarite ergo
primum regnum Dei & iustitiam eius: & haec omnia adij-
34 cient vobis. ¶ Nolite ergo solliciti esse in crastinum, Crasti-
num enim dies sollicitus erit sibiipsum, sufficit diei malitia sua.
*Docet non iudicandum: de festuca in oculo fratris, et trabe in pro-
prio oculo: sanctum non dandum canibus: omnem petentem,
querentem, & pulsantem a Deo exaudiri: faciendum alijs quod
nobis fieri volumus, per angustam portam ad vitam intran-
dum: quomodo dignoscantur falsi prophetae, & arbor bona
a mala: comparatio de audiente Christi verba, & operante,
ac non operante iuxta illa.*
C A P. V I I.
1 ¶ Nolite iudicare, ut non iudicemini. ¶ In quo enim
A iudicio iudicaueritis, iudicabimini: & in qua mensura
2 furamini fueritis, remetietur vobis. ¶ Quid autem vides
3 festucam in oculo fratris tui: & trabem in oculo tuo non
4 vides? ¶ Aut quomodo dicis fratri tuo, Sine eijciam festu-
5 cam de oculo tuo: & ecce trabs est in oculo tuo? ¶ Hypo-
6 crita, eijce primum trabem de oculo tuo, & tunc videbis
eijcere festucam de oculo fratris tui. ¶ Nolite dare sanctum
canibus: neque mittatis margaritas vestras ante porcos,
7 ne forte conculcent eas pedibus suis, & conuersi diru-
8 pant vos. ¶ Petite, & dabitur vobis: querite, & inuenietis:
9 & quae quaerit inuenit: & pulsanti aperiet. ¶ Aut quis est ex
10 vobis homo, quae si petierit filius suus panem, nunquid lapidem
10 de portiger ei? ¶ Aut si piscem petierit, nunquid serpentem
portiger

* monies.

1. Reg. 3. a. 9

Luc. 6. f. 37.
Rom. 2. a. 1.
Mar. 4. c. 24.
¶ Nolite con-
demnare, ut
non condem-
nemini.
¶ frater

Inf. 21. b. 22.
Mar. 11. c. 24.
Luc. 11. b. 9.
Ioh. 14. b. 13.
& 16. c. 13
Iacob. 1. a. 6.

Luc. 6. d. 31.
Tob. 4. a. 16.
ira 5.
Luc. 13. c. 24.
Quonia 3.
Luc. 6. f. 44.
Sup. 3. b. 10.
Inf. 15. b. 18.
Act. 19. c. 13.
omnes.
Psal. 6. a. 9.
Infr. 25. d. 41.
Luc. 13. c. 27.
Luc. 6. g. 47.
Ro. 2. b. 15.
Jaco. 1. d. 22.
Iaco. 1. c. 23.
Ezc. 13. b. 11.
Mar. 1. e. 71.
Luc. 4. e. 32.
..4.

11 porriget ei: Si ergo vos cum sitis mali, nostis bona-
ta dare filiis vestris: quanto magis p̄ v̄r qui in cælis est,
12 dabit bona petentibus se? Omnia ergo quæcunq; vul-
tis vt faciât vobis hoïes: & vos facite illis. Hæc est enim
13 lex & propheta. Intrate per angustâ portâ: quia lata por-
ta, & spatiosa via est quæ ducit ad perditionē, & multi
14 sunt qui intrant p̄ eam. Quàm angusta porta, & arcta
via est quæ ducit ad vitam: & pauci sunt qui inveniunt
15 eam? Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in
C vestimentis ouium, intrinsecus autē sunt lupi rapaces?
16 à fructibus eorum cognoscetis eos. Nunq̄d colligūt de
17 spinis uvas, aut de tribulis ficus. Sic omnis arbor bona,
fructus bonos facit: mala autē arbor, malos fructus facit:
18 Non potest arbor bona, malos fructus facere: neq; ar-
19 bor mala bonos fructus facere. Omnis arbor quæ non
20 facit fructū bonū, excidet, & in ignem mittet. Igit̄ ex fru-
21 ctibus eorum cognoscetis eos. Non oīs qui dicit mihi
Dñe, Dñe, intrabit in regnum cælorum: sed qui facit vo-
luntatē patris mei qui in cælis est, ipse intrabit in regnū
22 cælorum. Multi dicent mihi in illa die, Dñe dñe, nōne
in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo demo-
nia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecim?
23 Et tunc confitebor illis, Quia nunquam noui vos: disce-
D dite à me qui operamini iniquitatem. Oīs ergo q̄ au-
24 dit verba mea hæc, & facit ea: assimilabit viro sapienti q̄
25 ædificauit domum suam super petram, & descendit plu-
uia, & venerunt flumina, & flauerūt veti, & irruerūt in
domū illam, & non cecidit, fundata enim erat super pe-
26 tram. Et omnis qui audit verba mea hæc, & non facit
ea, similis erit viro stulto, qui ædificauit domum suā sup
27 arenam: & descendit pluuia, & venerūt flumina, & fla-
uerunt venti, & irruerunt in domū illam, & cecidit, &
28 fuit ruina illius magna. Et factum est cum consummas-
set Iesus verba hæc, admirabant turbæ sup doctrina ei.
29 Erat enim docens eos sicut potestatē habens, & non si-
cut scribæ eorum & pharisæi.

Curat-

Curatum leprosum Iesus mittit ad sacerdotes, sanat puerum cen-
turionis, cuius fidem commendat, item socrū Petri febricitā-
tem, aliosq; plurimos malè habētes: verbo spiritus eijcit: scri-
bam sequi volentem reijcit, alium verò patre insepulto se-
qui iubet, nauicula fluctibus periclitante excitatus à discipu-
lis, mare sedat: duos quoq; demoniacos apud Gerasenos libe-
rat, demonibus in porcos ingredi permittens: quo viso Gera-
seni precantur vt à sinibus eorū discedat. C A P. V I I I.

1 C Vm autem descēdisset de mōte, secutæ sunt eū tur-
A bæ multæ: & ecce leprosus veniens, adorabat eum
2 dicens: Dñe si vis potes me mundare. Et extendens Ie-
3 sus manum, tetigit eum, dicens: Volo: mundare. Et con-
4 festim mundata est lepra eius. Et ait illi Iesus: Vide ne-
5 mini dixeris: sed vade, ostende te sacerdoti, & offer mu-
6 nus quod præcepit Moyses in testimonium illis. Cum
7 autem introisset Capharnaum, accessit ad eū Centurio,
8 rogans eum, & dicēs: Dñe puer meus iacet in domo pa-
9 ralyticus, & malè torquet. Et ait illi Iesus: Ego veniam,
10 & curabo eū. Et respondens Centurio, ait: Dñe nō sum
11 dignus vt intres sub tectum meum: sed tantum dic ver-
12 bo, & sanabitur puer meus. Nam & ego homo sum sub
13 potestate constitutus, habens sub me milites: & dico
14 huic, vade, & vadit: & alij, veni, & venit: & seruo meo,
15 fac hoc, & facit. Audiens autem Iesus, miratus est, &
16 sequentibus se dixit: Amen dico vobis, non inuēni tan-
17 tam fidem in Israël. Dico autem vobis q̄ multi ab Oriē
18 te & Occidente venient, & recumbent cum Abraham,
19 & Isaac, & Iacob in regno cælorū: filij autem regni ei-
20 cient in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & stridor dē-
21 tium. Et dixit Iesus Ceturioni, Vade, & sicut credidisti
22 fiat tibi. Et sanatus est puer in illa hora. Et cū venisset
23 Iesus in domum Petri, vidit socrum eius iacentem & fe-
24 bricitantem: & tetigit manū eius, & dimisit eam febris,
25 & surrexit, & ministrabat ei. Vespere autem facto, ob-
26 tulerunt ei multos dæmonia habentes: & eijciebat spūs
verbo

Mar. 1. d. 40.
Luc. 5. c. 12.
Leu. 14. a. 2.
Luc. 7. a. 1.
Iohā. 4. g. 46.
Luc. 7. a. 6.
-13-
Esa. 41. f. 25.
Mal. 1. c. 11.
Luc. 13. c. 29.
Inf. 22. b. 13.
Luc. 13. f. 28.
Psal. 106. b. 10.
Sap. 16. b. 12.
Mar. 1. c. 29.
Lu. 4. f. 38.
Mar. 1. c. 31.
Luc. 4. g. 40.

Esa. 53. a. 4.
Pe. 1. d. 24
nostras
discipulos

Luc. 9. g. 59.

* suum

Marc. 4. d. 6.
Luc. 8. c. 22.

* discipuli
eius.

Marc. 5. a. 1.
Luc. 8. d. 26.

Mar. 5. b. 11.
Luc. 8. d. 32.

Mar. 5. b. 17.
Luc. 8. c. 37.
Act. 16. g. 39.

17 verbo: & omnes malè habentes curauit: ¶ vt adimpleret
quod dictū est per Isaiā prophetam dicentem, ¶ Ipse infir-
18 mitates nras accepit: & ægrotationes* portauit. ¶ Videns
aut̃ Iesus turbas multas circum se, iussit* ire trans fretū.
19 ¶ Et accedēs vnus scriba, ait illi: Magister, sequar te, quo-
20 cunque ieris. ¶ Et dicit ei Iesus: Vulpes foueas habent, &
C volucres cæli nidus: filius autem hoīs non habet vbi ca-
21 put* reclinet. ¶ Alius aut̃ de discipulis eius ait illi: Dñe, p-
22 mitte me primū ire & sepelire patrē meū. ¶ Iesus aut̃ ait il-
li: Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos su-
23 os. ¶ Et ascendente eo in nauiculā, secuti sunt eū discipu-
24 li eius: ¶ & ecce motus magnus factus est ī mari, ita vt na-
25 uicula operiretur fluctibus, ipse verò dormiebat. ¶ Et ac-
cesserunt ad eū*, & suscitauerunt eū, dicentes: Dñe salua
26 nos, perimus. ¶ Et dicit eis: Quid timidi estis modicæ fi-
dei? Tunc surgens imperauit ventis & mari, & facta est
27 tranquillitas magna. ¶ Porro homines mirati sunt dicen-
28 tes: Qualis est hic, quia venti & mare obediūt ei? ¶ Et cū
D venisset trans fretum in regionem Gerasenorum, occur-
rerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeū-
tes, sæui nimis, ita vt nemo posset transire per viā illam.
29 ¶ Et ecce clamauerunt dicentes: Quid nobis & tibi Iesu fi-
30 li filii Dei: Venisti huc ante tempus torquere nos? ¶ Erat
autem non longè ab illis grex multorum porcorum pa-
31 scens. ¶ Dæmones autem rogabant eum dicentes, Si eij-
32 cis nos, mitte nos in gregem porcorū. ¶ Et ait illis: Ite. At
illi exeuntes abierunt in porcos, & ecce impetu abijt to-
tus grex per præceps in mare: & mortui sunt in aquis.
33 ¶ Pastores autem fugerunt: & venientes in ciuitatem, nū-
34 tauerunt omnia, & de ijs qui dæmonia habuerant. ¶ Et
ecce tota ciuitas exijt obuiam Iesu, & viso eo, ¶ rogabant
vt transiret à finibus eorum.

*Paralyticum curat, scribis murmurantibus q̄ dixisset remissa il-
li peccata: vocat Matthæum publicanum, & respondet Phari-
sæis murmurantibus, q̄ cū publicanis ederet, quodq̄ ipsius
discipuli non ieiunarent: mulierem à sanguinis profluuio li-
berat*

*berat: filiam principis mortuam suscitauit, visu duobus cæcis re-
suscitauit, demoniacum mutum sanat: & vbique predicans om-
nes sanat infirmitates, dicens multam esse messem, paucos ve-
rò operarios.*

1 **E**T ascendens* in nauiculam, transfretauit, & ṽnit in
A ciuitatem suam. ¶ Ecce offerebāt ei paralyticū iacē
2 tem in lecto. ¶ Et videns Iesus fidem illorum, dixit paraly-
3 tico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua. ¶ Et ecce
4 quidā de scribis dixerunt intra se, Hic blasphematur. ¶ Et
cū vidisset Iesus cogitationes eorū dixit, Vt quid cogita-
5 tis mala in cordibus vestris? ¶ Quid est facilius dicere, ¶ Di-
6 mittuntur tibi peccata*: an dicere, Surge & ambula? ¶ Vt
autem sciatis quia filius hoīs habet potestātē in terra di-
mittēdi peccata, tūc ait paralytico: Surge, tolle lectū tuū,
7 & vade in domū tuā. ¶ Et surrexit, & abijt in domū suā.
8 ¶ Videntes aut̃ turbæ timuerunt, & glorificauerūt Deū,
9 qui dedit potestatem talē hoīb. ¶ Et cū transiret inde
Iesus, vidit hoīem sedentē in telonio, Matthæū noīe. Et
10 ait illi: Sequere me. Et surgens securus est eum. ¶ Et factū
est: discumbēte eo in domo, ecce multi publicani & pec-
catores venientes, discubebant cū Iesu & discipulis eius.
11 ¶ Et videntes Pharisei, dicebant discipulis eius: Quare cū
B publicanis & peccatoribus manducat magister vester?
12 ¶ At Iesus audiens, ait: ¶ Non est opus valētibus medicus,
13 sed malè habentibus. ¶ Euntes aut̃ discite quid est, ¶ Misere-
cordiam volo, & non sacrificium. Non enim veni voca-
14 re iustos, sed peccatores*. ¶ Tunc accesserunt ad eū discipu-
li Iohannis dicentes: Quare nos & Pharisæi ieiunamus
15 frequenter: discipuli aut̃ tui non ieiunāt? ¶ Et ait illis Ie-
sus, Nunquid possunt filij sponsi lugere, quādiu cū illis
est spon sus? Venient autem dies cū auferet̃ ab eis spō-
16 sus: & tunc ieiunabunt. ¶ Nemo aut̃ im mittit cōmissurā
17 panni rudis in vestimentū vetus: tollit enim plenitudinē
eius à vestimento, & peior scissura fit. ¶ Neque mittunt
vinum nouum in vtres veteres, alicquin rumpuntur
vires, & vinum effunditur, & vtres pereunt. Sed vinum
nouum

* Iesus
Marc. 2. a. 1.
Luc. 5. d. 18.
Iohā. 5. a. 5.

Esa. 43. d. 15
tua

Act. 9. f. 34.

Mar. 2. b. 14.
Luc. 5. c. 17.

Mar. 2. c. 17.
Osee 6. c. 6.
Infr. 12. a. 7.
1. Ti. 1. c. 15.
* ad pœnitentiam 1.
Mar. 2. c. 18.
Luc. 5. f. 33.

nouum in vtres nouos mittunt: & ambo conseruantur.
18 ¶ Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps vnus accessit,
C & adorabat eum, dicens- Dñe filia mea modò defuncta
est: sed veni impone manum-tuam super eam, & viuet.
19 ¶ Et surgens Iesus, sequebatur eum, & discipuli eius. ¶ Et
20 ecce mulier, quæ sanguinis fluxum patiebat duodecim
annis, accessit retrò, & tetigit fimbriam vestimenti eius.
21 ¶ Dicebat enim intra se: Si tetigero tantum vestimentum
22 eius, salua ero. ¶ At Iesus conuersus, & videns eam dixit:
Confide filia, fides tua te saluam fecit. Et salua facta est
23 mulier ex illa hora. ¶ Et cum venisset Iesus in domum prin-
24 cipis, & vidisset tibicines & turbam tumultuam, ¶ di-
cebat, Recedite, nõ est enim mortua puella, sed dormit.
25 Et deridebant eum. ¶ Et cum eiecta esset turba, intrauit: &
D tenuit manum eius, & surrexit puella. ¶ Et exijt fama hæc
26 in vniuersam terram illam. ¶ Et transeunte inde Iesu, se-
27 euti sunt eum duo cæci clamantes & dicentes: Misere-
28 nostri, fili Dauid. ¶ Cum autem venisset domum, accesserunt
29 ad eum cæci. ¶ Et dixit eis Iesus: Creditis quia hoc possum
30 facere vobis? Dicunt ei: Vtiq; Dñe. ¶ Tunc tetigit ocu-
31 los eorum, dicens: Secundum fidem vestra fiat vobis. ¶ Et
32 aperti sunt oculi eorum, & comminatus est illis Iesus, di-
33 cens: Videte ne quis sciat. ¶ Illi autem exeuntes diffama-
34 uerunt eum in tota terra illa. ¶ Egressis autem illis, ecce ob-
35 tulerunt ei hominem mutum, dæmonium habentem.
36 ¶ Et eiecto dæmonio, locutus est mutus, & mirate sunt
37 turbæ dicentes: Nunquam apparuit sic in Israël. ¶ Phari-
38 sæi autem dicebant: In principe dæmoniorum eijcit dæ-
39 mones, & circuibat Iesus omnes ciuitates, & castella,
docens in synagogis eorum, & prædicans euangelium regi-
40 ni, & curans omnem languorem, & omnem infirmita-
41 tem. ¶ Videns autem turbas, misertus est eis: quia erant
42 vexati, & iacentes sicut oues non habentes pastorem.
43 ¶ Tunc dicit discipulis suis: Messis quidem multa, ope-
44 rarij autem pauci. ¶ Rogate ergo Dominum messis, vt
emittat operarios in messem suam,

Mar. 5. b. 12.
uc. 8. f. 41.
adorauit 7.
- 10.
1. eu. 15. d. 24.
Mar. 5. c. 25.
1. uc. 8. f. 43.

* dixit ad eos
1.

* & dixit,
Puella surge

inf. 12. b. 22.
1. uc. 11. b. 14.
inf. 12. b. 24.
Mar. 3. b. 22.
1. u. 11. b. 15.
Mar. 6. a. 6.
1. u. 13. a. 10.

Mar. 6. c. 24.

1. uc. 10. a. 2.
1. uc. 4. e. j. 6

Legatio

Legatio ac instructio duodecim Apostolorum (quorum hic nomi-
na recensentur) ad euangelizandum Iudæis, & dæmoniachos in-
firmosq; curandos: qui aduersus mala hic imminetia præ-
monentur & roborantur: Christus non venit vt mitteret pa-
cem, sed gladium, ipseq; coram hominibus confitendus est,
nec quicquam eius amori præponendum: honorans autem
alios propter Christum honorat Christum, & ita mercedem
recipiet.

C A P. X.

1 ¶ ET cõuocatis duodecim discipulis suis, dedit illis po-
A testatem spirituum immudorum, vt eijceret eos, &
curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem.
2 Duodecim autem Apostolorum nomina sunt hæc: Pri-
3 mus, Simon qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius.
4 Iacobus Zebedæi, & Iohannes frater eius, Philippus &
5 Bartholomæus, Thomas & Matthæus publicanus, & Ia-
6 cobus Alphæi & Thaddæus, Simon Chananæus, & Iu-
7 das Iscariotes, qui & tradidit eum. ¶ Hos duodecim misit
8 Iesus, præcipiens eis dicens: In viam gætium ne abieritis,
9 & in ciuitates Samaritanorù ne intraueritis: sed potius
10 ite ad oues quæ perierunt domus Israël. ¶ Euntes autem
11 prædicate, dicentes, Quia appropinquauit regnum cælo
12 rum. ¶ Infirmos curate, mortuos suscite, leprosos munda-
13 te, dæmones eijcite: gratis accepistis, gratis date. ¶ Nolite
14 possidere aurum, neq; argëtum, neq; pecuniã in zonis ve-
15 stris: non perã in via, neq; duas tunicas, neq; calceamen-
16 ta, neque virgam: dignus enim est operarius cibo suo.
17 ¶ In quacunq; autem ciuitate aut castellum intraueritis, inter-
18 rogate quis in ea dignus sit: & ibi manete donec exeatis.
19 ¶ Intrates autem in domum, salutate eã, dicentes, Pax huic do-
20 mui. ¶ Et si quidẽ fuerit domus illa digna, veniet pax vra
21 super eã: si autem non fuerit digna, pax vestra reuertetur ad
22 vos. ¶ Et quicunq; nõ receperit vos, neq; audierit sermo-
23 nes vestros: exeuntes foras de domo vel ciuitate*, excu-
24 bilius erit terra Sodomorum, & Gomorrhæorù in die iu-
25 dicij, quàm illi ciuitati. ¶ Ecce ego mitto vos sicut oues
26 Test. No. B in

Mar. 3. b. 13.
& 6. a. 7.
Luc. 6. c. 13.
& 9. a. 1. & 10
a. 1.

* Iacobus &
cognomina
tus est.

Act. 13. g. 46.

Mar. 6. b. 8.
Luc. 9. a. 3. &
10. a. 4.
1. Tim. 5. e. 18
Mar. 6. b. 10.
Lu. 9. a. 4. &
10. a. 5.

Mar. 6. b. 11.
Lu. 9. a. 5.
* illa t.
Act. 15. g. 51.
& 18. a. 6.

1. uc. 10. a. 1.

in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes,
 17 & simplices sicut colubæ. ¶ Cauete aut ab hoibus. Tradet
C enim vos in concilijs, & in synagogis suis flagellabunt
 18 vos, & ad præsidēs & ad reges ducemini propter me, in
 19 testimoniū illis & gentibus. ¶ Cū aut tradent vos, nolite
 cogitare quomodo aut quid loquamini: dabit enim vo-
 20 bis in illa hora quid loquamini: non enim vos estis qui
 21 loquimini, sed spūs patris vestri qui loquit in vobis. ¶ Tra-
 det aut frater fratrem in mortē, & pater filiū: & insurgēt
 22 filij in parentes & morte eos afficiēt, & eritis odio om-
 nibus propter nomen meum: qui aut perseuerauerit vs-
 23 que in finem, hic saluus erit: ¶ Cū aut persequerent vos in
 ciuitate ista, fugite in aliā: amē dico vobis, nō cōsumma-
 24 bitis ciuitates Israhēl, donec veniat fili⁹ hominis. ¶ Nō est
 discipulus super magistrū, nec seruus super dñm suum,
 25 ¶ sufficit discipulo vt sit sicut magister eius: & seruo, sicut
 dñs eius. Si patremfamilias Beel-zebub vocauerunt,
 26 quantō magis domesticos eius? Ne ergo timueritis eos.
 Nihil enim est opertum, quod nō reuelabitur: & occul-
 27 tum, quod non sciatur. ¶ Quod dico vobis in tenebris, di-
 cite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate sup te-
 28 sta. ¶ Et nolite timere eos qui occidunt corpus, animam
 autem non possunt occidere: sed potius timete eum qui
 potest & animam, & corpus perdere in gehennam.
 29 ¶ Nonne duo passerēs assē veneunt: & vnus ex illis non ca-
D det super terram sine patre vestro? ¶ Vestri aut & capilli
 30 capitis omnes numerati sunt. ¶ Nolite ergo timere: mul-
 31 tis passeribus meliores estis vos. ¶ Oīs ergo qui confite-
 32 bit me coram hoibus, confitebor & ego eum corā patre
 33 meo qui in cælis est: ¶ qui aut negauerit me corā hoibus,
 34 negabo & ego eū coram patre meo qui in cælis est. ¶ Noli
 te arbitrari quia pacem venerim mittere in terrā: nō ve-
 35 ni pacem mittere, sed gladium: ¶ veni enim separare ho-
 minem aduersus patrem suum, & filiā aduersus matrē
 36 suam, & nurū aduersus socrū suam: & inimici hominis
 37 domestici eius. ¶ Qui amat patrem aut matrē plus quā
 me,

Mar. 13. b. 11.
Lu. 12. b. 11.

Lu. 21. d. 16.

hoibus.

Lu. 6. f. 40.
Ioh. 13. b. 16.
& 13. c. 20.

Mar. 4. c. 22.
Lu. 8. c. 17. &
12. a. 2.

Mar. 8. d. 38.
Lu. 9. c. 26.
& 12. b. 8.
2. Tim. b. 12.
Lu. 13. f. 52

Mih. 7. b. 6.

Lu. 14. f. 26.

me, non est me dignus: & qui amat filium aut filiam sup
 38 me, non est me dignus. ¶ Et quō accipit crucē suā, & seq-
 39 tur me, nō est me dignus. ¶ Qui inuenit animā suam, per-
 det illam, & qui perdidit animā suam propter me: in-
 40 ueniet eam. ¶ Qui recipit vos, me recipit: & qui me reci-
 41 pit, recipit eum qui me misit: ¶ Qui recipit prophetā in
 nomine prophetæ: mercedem prophetæ accipiet. & qui
 recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipiet.
 42 ¶ Et quicumq; potum dederit vni ex minimis istis calicē
 aquæ frigidæ tantū in nomine discipuli: amen dico vo-
 bis, non perdet mercedem suam.
*Iohannes de carcere nuntios mittit ad Iesum: quibus post Christi
 responsum abeuntibus, ipse coram turbis laudat Iohannē: Iu-
 deos verò pueris in foro inuicem acclamantibus assimilat, ex
 probans ciuitatibus obstimatis in quibus plurimas fecerat
 virtutes: confessio Iesu ad patrem: oneratos ad se vocat Chri-
 stus, dicens iugum suum esse suauē.* CAP. XI.

ET factum est: cū consummasset Iesus præcipiens
 1 duodecim discipulis suis, transijt inde, vt doceret, &
 2 prædicaret in ciuitatibus eorum. ¶ Iohannes autem cū
 audisset in vinculis opera Christi: mittens duos de disci-
 3 pulis suis, ait illi, Tu es qui venturus es, an alium expe-
 4 ctamus? ¶ Et respondens Iesus, ait illis: Euntes renuntiate
 5 Iohanni quæ audistis & vidistis. ¶ Cæci vident, claudi am-
 bulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resur-
 6 gunt, pauperes euangelizantur, & beatus est qui nō fue-
 7 rit scandalizatus in me. ¶ Illis aut abeuntibus, cepit Ie-
 8 sus dicere ad turbas de Iohanne: Quid existis in desertū
 videre: arundinē vento agitata? ¶ Sed quid existis videre?
 9 hoīem mollib⁹ vestitū? Ecce q mollibus vestiunt, in do-
B co vobis, & plus quā prophetā. ¶ Hic est enim de quo
 10 scriptū est: ¶ Ecce ego mitto angelū meum ante faciem
 11 tuam, qui præparabit viam tuam ante te. ¶ Amen dico
 vobis, Non surrexit inter natos mulierum maior Iohan-
 ne Baptista: qui autem minor est in regno cælorum, ma-

Mar. 8. d. 34.
Inf. 16. d. 24.
Lu. 9. c. 24.
14. f. 20. & 17
8. 33.
Ioh. 12. d. 25.
Lu. 10. c. 16.
Ioh. 13. c. 20.

Mar. 9. f. 41.

Lu. 7. c. 18.

Isa. 35. a. 5.
& 61. a. 1.

Lu. 7. d. 24.

Mala. 3. a. 1.
Mar. 1. a. 2.
Lu. 7. d. 27.

EVANGELIVM MATTHÆI

lu. 17. d. 16.

12 ior est illo. ¶ A diebus autem Iohannis Baptistæ vsque nunc, regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt

13 illud. ¶ Omnes enim prophetæ & lex, vsque ad Iohan-

mala. 4. b. 5.

14 nem prophetauerunt: ¶ & si vultis recipere, ipse est Elias

15 qui venturus est. ¶ Qui habet aures audiendi, audiat.

luc. 7. c. 31.

16 ¶ Cui autem similem æstimabo generationem istam? Similis est pueris sedentibus in foro: qui clamantes cor-

17 qualibus, ¶ dicunt: Cecinimus vobis, & non saltastis: la-

18 mentauimus & non planxistis. ¶ Venit enim Iohannes

C neque manducans neque bibens: & dicunt, Dæmoniu

19 habet. ¶ Venit filius hominis manducans & bibens, &

& dicunt: Ecce homo vorax & potator vini, publicanorum

& peccatorum amicus, Et iustificata est sapientia à filiis

20 suis. ¶ Tunc cœpit exprobrare ciuitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ virtutes eius, quia non egissent pœnit-

lu. 10. b. 13.

21 tiam. ¶ Væ tibi Corozain, væ tibi Beth-saida: quia si in Tyro & Sidone factæ essent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent.

22 Verûtamen dico vobis: Tyro & Sydoni remissius erit in

23 die iudicij, quàm vobis. ¶ Et tu Caphernaum, nunquid vsque in cælum exaltaberis: vsque in infernum descen-

24 des, quia si in Sodomis factæ fuissent virtutes quæ factæ sunt in te, fortè mansissent vsque in hanc diem. ¶ Verun-

D tamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remissius erit

lu. 10. d. 21.

25 in die iudicij quàm tibi. ¶ In illo tempore respondens Iesus dixit: Confiteor tibi pater Domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus, & prudentibus, & re-

26 uelasti ea paruulis. ¶ Ita pater: quoniam sic fuit placitum ante te. ¶ Omnia mihi tradita sunt à patre meo.

¶ Et nemo nouit filium nisi pater, neque patrem quis nouit, nisi filius, & cui voluerit filius reuelare. ¶ Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. ¶ Tollite iugum meum super vos, & discite à me quia mitis sum, & humilis corde: & inuenietis requiem animabus vestris. ¶ Iugum enim meum suauis est, & onus meum leue.

loh. 7. d. 18,

& 8. b. 19. &

10. c. 15.

luc. 6. d. 16,

1. loh. 5. a. 3

Discipulos

CAPYT XII. QVINTVS DE MATTHEO IIII 11

Discipulos spicas sabbatho vellentes excusat, manum quoq; aridam sabbatho curat: Phariseorum machinationi tacitus cedens, variosq; ab se curatos silere præcipiens, implet Isaiæ vaticinium: demoniaco cæco & muto curato, Phariseos ipsum in Beel-zebub eicere demonia blasphemantes conuincit falsum dicere: dicens blasphemiam in spiritum sanctū irremissibilem, & de omni verbo ocioso reddendam rationē. Scribis autem & Phariseis signum petentibus, dādum dicit Iona signū: & quæ sint mater & fratres ipsius. CAP. XII.

1 IN illo tempore abiit Iesus per sata sabbatho: discipuli

A autem eius esurientes cœperunt vellere spicas, & mā-

mar. 2. d. 24.

lu. 6. a. 1.

2 ducare. ¶ Pharisei autem videntes, dixerunt ei: Ecce, discipuli tui faciunt quod non licet eis facere sabbathis.

3 ¶ At ille dixit eis: Non legistis quid fecerit Dauid quādo

4 esuriit, & qui cum eo erant: quomodò intrauit in domum Dei, & panes propositionis comēdit, quos non licebat ei edere, neq; his qui cum eo erant, nisi solis sacer-

5 dotibus? ¶ Aut non legistis in lege, quia sabbathis facer-

leu. 24. b. 8.

Nu. 28. b. 9.

6 dotes in templo sabbathū violant, & sine crimine sunt?

7 ¶ Dico autem vobis, quia templo maior est hic. ¶ Si autē

8 sciretis quid est, Misericordiam volo, & non sacrificiū:

Osce 6. a. 6.

9 nunquam condemnassetis innocentes: Dominus enim

10 est filius hominis etiam sabbathi. ¶ Et cum inde transf-

11 set, venit in synagogam eorum. ¶ Et ecce homo* manum

12 habens aridam, & interrogabant eum dicentes: Si licet

13 sabbathis curare: vt accusarent eum. ¶ Ipse autem dixit illis: ¶ Quis erit ex vobis homo qui habeat ouem vnā: &

14 si ceciderit hæc sabbathis in foueam, nonne tenebit & le-

15 uabit eam? ¶ Quāto magis melior est homo oue? Itaque

16 licet sabbathis benefacere. ¶ Tunc ait homini: Extēde manum tuam. Et extendit: & restituta est sanitati sicut altera. ¶ Exeuntes autem Pharisei, consilium faciebant ad-

17 uersus eum, quomodò perderent eum. ¶ Iesus autē sciens

18 recessit inde, & secuti sunt eum multi, & curauit eos om-

19 nes: ¶ & præcepit eis ne manifestum eum facerent. ¶ Vt

20 adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam,

B iij dicen-

Ma. 4. a. r.

Sup. 9. d. 32.
Lu. 11. b. 14.

Sup. 9. d. 34.
Mar. 3. c. 22.

Lu. 11. c. 17.

Mar. 3. d. 28.
Luc. 12. b. 10.
1. Ioh. 5. d. 16.
blasphemie

Lu. 6. g. 45.

18 dicentem: ¶ Ecce puer meus quem elegi, dilectus meus in quo bene complacuit animæ meæ. Ponam spiritum
 19 meum super eum, & iudicium gentibus nuntiabit. ¶ Nō contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in pla-
 20 tēis vocem eius: ¶ arūdinem quassatam non confringet, & linum fumigans non extinguet: donec eiciat ad victo-
 21 riam iudicium: ¶ & in nomine eius gentes sperabunt.
 22 ¶ Tunc oblatus est ei dæmonium habens, cæcus & mu-
 23 tus: & curavit eum, ita vt loqueretur & videret. ¶ Et stu-
 24 pebant omnes turbæ, & dicebant, Nunquid hic est fili⁹
 25 Dauid? ¶ Pharisei autem audientes dixerunt: Hic nō eij-
 cit dæmones nisi in Beel-zebub principe dæmoniorum.
 26 ¶ Iesus autem sciens cogitationes eorum, dixit eis, Omne
 27 regnum diuisum contra se desolatibitur: & omnis ciuitas
 28 vel domus diuisa contra se, non stabit. ¶ Et si satanas sa-
 29 tanam eijcit, aduersus se diuisus est: quomodo ergo sta-
 30 bit regnum eius? ¶ Et si ego in Beel-zebub eijcio dæmo-
 31 nes: filij vestri in quo eijciūt? Ideo ipsi iudices vestri erūt.
 32 ¶ Si autem ego in spiritu Dei eijcio dæmones: igitur per-
 33 uenit in vos regnū Dei. ¶ Aut quomodo potest quisquā
 34 intrare in domum fortis, & vasa eius diripere: nisi prius
 35 alligauerit fortem, & tunc domum illius diripiet: ¶ Qui
 36 nō est mecū, cōtra me est: & qui non congregat mecū,
 37 spargit. ¶ Ideo dico vobis: Omne peccatum & blasphe-
 38 mia remittetur hominibus, spiritus autem blasphemia
 39 non remittetur. ¶ Et quicumque dixerit verbum contra fi-
 40 lium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit cōtra spi-
 41 ritum sanctum, non remittetur ei: neque in hoc seculo,
 42 neque in futuro. ¶ Aut facite arborem bonam, & fructū
 43 eius bonū, aut facite arborē malā, & fructū eius malū, si-
 44 quidē ex fructu arbor agnoscitur. ¶ Progenies viperarū
 45 quomodo potestis bona loqui, cū sitis mali? ¶ ex abundā-
 46 tia enim cordis os loquitur. ¶ Bonus homo de bono the-
 47 sauro profert bona: & malus homo de malo thesauro p-
 48 fert mala. ¶ Dico autē vobis, quoniam omne verbum ocio-
 49 sum quod loquuti fuerint hoīes, reddēt rationē de eo in
 50 die

37 die iudicij. ¶ Ex verbis enim tuis iustificaberis, & ex ver-
 38 bis tuis condemnaberis. ¶ Tunc responderunt ei quidam
 39 de Scribis & Phariseis, dicentes: Magister volumus à te
 40 signum videre. ¶ Qui respondens ait illis, ¶ Generatio
 41 mala & adultera signum quærit, & signum non dabitur
 42 ei, nisi signum Ionæ prophetæ. ¶ Sicut enim fuit Ionas
 43 D in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus: sic erit fi-
 44 lius hominis in corde terræ tribus diebus & tribus no-
 45 ctibus. ¶ Viri Niniuitæ surgent in iudicio cum genera-
 46 tione ista, & condemnabunt eam: quia pœnitentiam e-
 47 gerunt in prædicatione Ionæ. Et ecce plus quàm Ionas
 48 hīc. ¶ Regina Austri surget ī iudicio cū generatione ista,
 49 & condemnabit eam: quia vênit à finibus terræ audire sa-
 50 pientiam Salomonis, & ecce plus quàm Salomon hīc.
 51 ¶ Cū autem immundus spiritus exierit ab homine, am-
 52 bulat per loca arida quærens requiem, & non inuenit.
 53 ¶ Tunc dicit: Reuertar in domum meam vnde exiui. Et
 54 veniens inuenit eam vacantem, scopis mundatam & or-
 55 natam. ¶ Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus se-
 56 cum nequiores se, & intrantes habitant ibi: ¶ & fiunt no-
 57 uissima hominis illius peiora prioribus. Sic erit & gene-
 58 ratiō huic pessimæ. ¶ Adhuc eo loquente ad turbas,
 59 ecce mater eius, & fratres stabant foris, quærentes lo-
 60 qui ei. ¶ Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua, & fra-
 61 tres tui foris stant quærentes te. ¶ At ipse respondens di-
 62 centi sibi ait: Quæ est mater mea, & qui sunt fratres
 63 mei? ¶ Et extendens manum in discipulos suos, dixit,
 64 ¶ Ecce mater mea & fratres mei? ¶ Quicumque enim fecerit
 65 voluntatem patris mei qui in cælis est, ipse meus frater,
 66 & soror, & mater est.
 67 *Sedens in nauicula proponit turbis parabolas seminantis ac zi-
 68 zaniarum, quas etiam discipulis interpretatur: item parabolas
 69 de grano sinapis, de fermento in farina occultato, de the-
 70 sauro & margarita inuentis: de rete in mare misso, quæ para-
 71 bolā etiā declarat: docens in patria sua, ait prophetā non esse
 72 sine honore nisi in propria patria.* C. A. P. X I I I.
 73 B iij In

Inf. 16. a. 4.
Lu. 11. d. 19.
1. Cor. 1. c. 22
Ionæ 2. a. 1.

Ion. 3. b. 5.

3. Re. 10. a. 1.
2. Par. 9. a. 1.

Lu. 11. c. 24.

1. Pet. 2. d. 10

Mar. 3. d. 31.
Lu. 8. c. 10.

* loq tecū 2.

* & 9.

Mar. 4. a. 1.
Lu. 8. a. 4.

*semē suū.

*centū aliud
sexaginta, a-
liud triginta.
sic paulō
post.

*mysterium.

Inf. 25. e. 29.

*ut adimplea-
tur.
dicentis.

Isa. 6. e. 9.
Mar. 4. b. 12.
Lu. 8. b. 10.
Job. 12. f. 44.
Act. 18. f. 16.
Rom. 11. b. 8
Luc. 10. d. 13.

Mar. 4. b. 14.
Lu. 8. b. 11.

1 In illo die exiens Iesus de domo, sedebat secus mare.
A **2** ¶ Et congregatæ sunt ad eum turbæ multæ, ita ut in na-
3 uiculam ascendens federet: & omnis turba stabat in li-
4 tore, & locutus est eis multa in parabolis, dicens: Ecce
5 exiit qui seminat, seminare*. ¶ Et dum seminat, quædam
6 ceciderunt secus viam, & venerunt volucres cæli & come-
7 derunt ea. ¶ Alia autem ceciderunt in petrosa, vbi non ha-
8 bebant terram multam: & continuo exorta sunt, quia
9 non habebant altitudinem terre. ¶ Sole autem orto estua-
10 uerunt: & quia non habebant radicem, aruerunt. ¶ Alia
11 autem ceciderunt in spinas: & creuerunt spinæ, & suf-
12 focauerunt ea. Alia autem ceciderunt in terram bonam:
13 & dabant fructum, aliud centesimum, aliud sexagesimū,
14 aliud tricesimum. ¶ Qui habet aures audiendi, audiat.
15 ¶ Et accedentes discipuli dixerunt ei. Quare in parabo-
16 lis loqueris eis? ¶ Qui respondens, ait illis, Quia vobis
17 datum est nosse mysteria regni cælorum: illis autem nõ
18 est datum. ¶ Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit
19 qui autem non habet, & quod habet auferetur ab eo.
20 ¶ Ideo in parabolis loquor eis: quia videntes non vident,
21 & audientes non audiunt, neque intelligunt: ¶ & adim-
22 pletur in eis prophetia Isaie dicens, ¶ Auditū audietis, &
23 non intelligetis: & videntes videbitis, & non videbitis.
24 ¶ Incrassatum est enim cor populi huius, & auribus gra-
25 uiter audierunt, & oculos suos clauferunt: nequando vi-
26 deant oculos, & auribus audiant, & corde intelligant:
27 & conuertantur, & sanem eos. ¶ Vestri autem beati
28 oculi quia vident: & aures vestræ, quia audiunt. ¶ Amen
29 quippe dico vobis quia multi prophætæ, & iusti cupie-
30 runt videre quæ videtis, & non viderunt: & audire quæ
31 auditis, & non audierunt. ¶ Vos ergo audite parabolam
32 seminantis. ¶ Omnis qui audit verbum regni, & non
33 intelligit, venit malus, & rapit quod seminatum est in
34 corde eius: hic est qui secus viam seminatus est. ¶ Qui
35 autem super petrosa seminatus est: hic est qui verbum
36 audit, & continuo cum gaudio accipit illud: ¶ nõ habet
37 autem

autem in se radicem, sed est temporalis: facta autē tribu-
1 latione & persecutione propter verbum, continuo scan-
2 dalizatur. ¶ Qui autem seminatus est in spinis: hic est q.
3 verbum audit, & sollicitudo seculi istius, & fallacia diui-
4 tiarum suffocat verbum, & sine fructu efficitur. ¶ Qui ve-
5 rò in terram bonam seminatus est: hic est qui audit ver-
6 bum, & intelligit, & fructum affert, & facit aliud quidē
7 centesimum, aliud autem sexagesimum, aliud verò trice-
8 simum. ¶ Aliam parabolam proposuit illis, dicens: Simi-
9 le factum est regnum cælorum homini qui seminauit
10 bonum semen in agro suo. ¶ Cum autem dormirent ho-
11 mines, venit inimicus eius, & superfeminauit zizania in
12 medio tritici, & abiit. ¶ Cum autem creuisset herba, &
13 fructum fecisset: tunc apparuerunt & zizania. ¶ Acce-
14 dentes autem serui patrisfamilias, dixerunt ei, Domine,
15 nõne bonum semen seminasti in agro tuo? Vnde ergo
16 habet zizania? ¶ Et ait illis, Inimicus homo hoc fecit. Ser-
17 uia autem dixerunt ei, Vis imus, & colligimus ea? ¶ Et ait,
18 Non: ne fortē colligentes zizania, eradicetis simul cum
19 eis & triticum. ¶ Sinite vtraque crescere vsq; ad messem,
20 & in tempore messis dicam messoribus, Colligite pri-
21 mum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburen-
22 dum, triticum autem cõgregate in horreum meū. ¶ Aliã
23 parabolam proposuit eis, dicens, Simile est regnum cæ-
24 lorum grano sinapis, quod accipiēs homo seminauit in
25 agro suo: quod minimum quidem est omnibus semini-
26 bus, cum autem creuerit maius est omnibus oleribus,
27 & fit arbor, ita ut volucres cæli veniant & habitent in ra-
28 mis eius. ¶ Aliam parabolam locutus est eis. Simile est re-
29 gnum cælorum fermento, quod acceptum mulier absco-
30 dit in farinæ satis tribus: donec fermentatum est totum.
31 ¶ Hæc omnia loquutus est Iesus in parabolis ad turbas:
32 & sine parabolis non loquebatur eis, ¶ vt impleret quod
33 dictum erat per prophetam dicentem, ¶ Aperiam in pa-
34 rabolis os meum, eruñtabo abscondita a constitutione
35 mundi. ¶ Tunc dimissis turbis venit in domum: & ac-
36 cesserunt

Mar. 4. d. 26.

Sap. 2. d. 14.

*igitur.

Mar. 4. d. 30.
Lu. 13. d. 18.

Lu. 13. e. 22.

Mar. 4. d. 31.

Psa. 77. a. 2.

37 cesserunt ad eum discipuli eius, dicentes: Edisseré nobis
 38 parabolam zizaniorum agri. ¶ Qui respondens ait illis,
 39 Qui seminat bonum semen, est filius hominis. ¶ Ager au-
 tem est mundus. Bonum verò semen: hi sunt filij regni.
 40 Zizania autem filij sunt nequam. ¶ Inimicus autem qui
 41 seminavit ea: est diabolus: ¶ Messis verò, consummatio se-
 42 culi est. Messores autem angeli sunt. ¶ Sicut ergo colli-
 43 guntur zizania, & igni comburuntur: sic erit in consum-
 44 matione seculi. ¶ mittet filius hominis angelos suos, &
 45 colligent de regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt
 46 iniquitatem: ¶ & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit
 47 fletus & stridor dentium. ¶ ¶ Tunc iusti fulgebunt sicut
 48 sol in regno patris eorum. Qui habet aures audiendi, au-
 49 diat. ¶ Simile est regnum cælorum thesauro abscondito
 50 in agro: quem qui inuenit homo, abscondit, & præ gau-
 51 dio illius vadit, & vendit vniuersa quæ habet, & emit a-
 52 grum illum. ¶ Iterum simile est regnum cælorum ho-
 53 mini negociatori, quærenti bonas margaritas. ¶ Inuenta
 54 autem vna pretiosa margarita, abiit, & vendidit omnia
 55 quæ habuit, & emit eam. ¶ Iterum simile est regnum cæ-
 56 lorum sagenæ missæ in mare, & ex omni genere-piscium
 57 congreganti. ¶ quam, cum impleta esset, educentes, & se-
 58 cus litus sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos autem
 59 foras miserunt. ¶ Sic erit in consummatione seculi, exi-
 60 bunt angeli, & separabunt malos de medio iustorum.
 61 ¶ Et mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus & stri-
 62 dor dentium. ¶ Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei, Etiam.*
 63 ¶ Ait illis, Ideo, omnis scriba doctus in regno cælorum, si
 64 milis est homini patrifamilias, qui profert de thesauro
 65 suo noua & vetera. ¶ Et factum est: cum consummasset Ie-
 66 sus parabolas istas, transiit inde. ¶ ¶ Et veniens in patriam
 67 suam, docebat eos in synagogis eorum, ita vt mirarentur,
 68 & dicerent, Vnde huic sapientia hæc, & virtutes?
 69 ¶ Nonne hic est fabri filius? Nonne mater eius dicitur
 70 Maria: & fratres eius, Iacobus & Ioseph, & Simon & Iu-
 71 das: & sorores eius, nonne omnes apud nos sunt? Vnde

Apo. 14. c. 15.

Sup. 7. b. 7.
Dan. 12. a. 3.

*Demine

Mar. 6. a. 7.
Lu. 4. c. 16.

Ioh. 6. c. 42.

57 de ego huic omnia ista? ¶ Et scandalizabatur in eo: Iesus
 58 autem dixit eis, Non est propheta sine honore nisi in pa-
 59 tria sua, & in domo sua. ¶ Et non fecit ibi virtutes mul-
 60 tas propter incredulitatem eorum.
 61 *Capit Iohannis datur puellæ saltatrici: Iesus quinq; virorū mil-
 62 lia in deserto quinque panibus & duobus piscibus satiat, su-
 63 blatis duodecim reliquiarum cophinis: & super mare ambu-
 64 lans discipulos tempestate agitados confortat, Petrumq; à sub-
 65 mersione liberat: in Terra Genesar varij curantur languores
 66 tactu vestimenti ipsius.*

CAP. XIII.

1 IN illo tempore ¶ audiuit Herodes tetrarcha famam Ie-
 2 su: ¶ & ait pueris suis, Hic est Iohānes Baptista: ipse sur-
 3 rexit à mortuis, & ideo virtutes operantur in eo. ¶ ¶ Hero-
 4 des enim tenuit Iohannem, & alligauit eum: & posuit in
 5 carcerem propter Herodiadem vxorem* fratris sui.
 6 ¶ Dicebat enim illi Iohannes, Non licet tibi habere eam.
 7 ¶ Et volens illum occidere, timuit populum: quia sicut p-
 8 phetam eum habebant. ¶ Die autem natalis Herodis sal-
 9 tauit filia Herodiadis in medio: & placuit Herodi. ¶ Vn-
 10 de cum iuramento pollicitus est ei dare quodcūq; postu-
 11 lasset ab eo. ¶ At illa præmonita à matre sua. Da mihi, in-
 12 quit, hinc in disco caput Iohannis Baptistæ. ¶ Et contrista-
 13 tus est rex: propter iuramentum autem & eos qui pari-
 14 ter recumbebant, iussit dari. ¶ Misitq; & decollauit Iohan-
 15 nem in carcere. ¶ Et allatum est caput eius in disco: & da-
 16 tum est puellæ, & attulit matri suæ. ¶ Et accedentes disci-
 17 puli eius, tulerunt corpus*, & sepelierunt illud: & veniē-
 18 tes nuntiauerunt Iesu. ¶ ¶ Quod cū audisset Iesus, secessit
 19 inde in nauicula, in locum desertum seorsum, et cū au-
 20 disset turbæ, secutæ sunt eum pedestres de ciuitatibus.
 21 ¶ Et exiens vidit turbam multam, & misertus est eis, &
 22 curauit languidos eorum. ¶ Vespere autem facto accesserunt
 23 ad eum discipuli eius dicētes, Desertus est locus, &
 24 hora iam præterijt: dimitte turbas, vt euntes in castella
 25 emant sibi escas. ¶ Iesus autem dixit eis, Nō habent neces-
 26 seire: ¶ date illis vos manducare. ¶ Respōderūt ei, Nō ha-
 27 bemus

Mar. 6. a. 4
Lu. 4. d. 14.
Ioh. 4. f. 44.

Mar. 6. b. 14.
Lu. 9. a. 1.
Mar. 6. c. 17.
Lu. 3. d. 19.
Philippi 3.

Inf. 21. c. 16.

*eius.
Lu. 9. a. 10.
Mar. 6. d. 31.
Ioan. 6. a. 2.

Mr. 6. c. 17.
Lu. 9. b. 11.
Ioh. 6. b. 7.

18 **B**emus hîc nisi quinq; panes & duos pisces. ¶ Qui ait eis,
 19 Afferte mihi illos huc. ¶ Et cū iussisset turbam discumbe
 re sup scenum, acceptis quinq; panibus & duobus pisci-
 bus, aspiciens in cælum benedixit & fregit, & dedit disci-
 20 pulis panes, discipuli autē turbis. ¶ Et manducaverunt
C oēs, & saturati sunt. Et tulerunt reliquias, duodecim co-
 21 phinos fragmentorum plenos. ¶ Manducantium autem
 fuit numerus, quinq; millia virorum, exceptis mulieri-
 22 bus & paruulis. ¶ Et statim iussit Iesus discipulos ascen-
 dere in nauiculam, & præcedere eum trans fretum, do-
 23 nec dimitteret turbas. ¶ Et dimissa turba, ascendit in mō-
 tem solus orare. Vespere autem factō solus erat ibi.
 24 ¶ Nauicula autem in medio mari iactabatur fluctibus,
 25 erat enim contrarius ventus. ¶ Quarta autem vigilia no-
 26 ctis, venit ad eos ambulans sup mare. ¶ Et videntes eum
 super mare ambulante, turbati sunt, dicentes, Quia phā-
 27 rasma est. Et præ timore clamauerunt. ¶ Statimq; Iesus
 locutus est eis, dicens, Habete fiduciam: ego sum, nolite
 28 timere. ¶ Respondens autem Petrus dixit, Domine si tu
 29 es, iube me ad te venire super aquas. ¶ At ipse ait, Veni. Et
D escendens Petrus de nauicula, ambulabat super aquā
 30 vt veniret ad Iesum. ¶ Videns verò ventum validum, ti-
 muit: & cū cœpisset mergi, clamauit dicens, Domine,
 31 saluum me fac. ¶ Et continuo Iesus extendēs manum, ap-
 prendit eum: & ait illi, Modicæ fidei quare dubitasti?
 32 ¶ Et cū ascendissent in nauiculam, cessauit ventus.
 33 ¶ Qui autem in nauicula erant, venerunt & adorauerunt
 34 eum, dicentes, Verè filius Dei es. ¶ Et cū transfretassent,
 35 venerunt in Terram-Genesar. ¶ Et cū cognouissent eū
 viri loci illius, miserunt in vniuersam regionem illam,
 36 & obtulerunt ei omnes malè habentes: ¶ Et rogabant eū
 vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent. Et quicumq;
 tetigerunt, salui facti sunt.

Mar. 6. c. 45.
cōpuli 7.

loh. 6. b. 17.
Lu 6. b. 13.

ascendisset.

Ma. 6. 8. 53.

Pharisæorum de lauandis manibus alijsq; rebus traditiones, quas Dei mandatis præponebant, & quæ sint coinquinantia hominē: mulier Chanaanæ perseuerāte fide ac supplicatione impetrat

impetrat filia curationem: Iesus curatis iuxta mare Galilææ varijs languoribus, quatuor virorum millia septem panibus paucisq; pisciculis satiatis, sublatis septem sportarum reliquijs.

Tunc accesserunt ad eum ab Ierosolymis Scribæ, &
 A Pharisæi, dicentes: ¶ Quare discipuli tui transgre-
 2 diuntur traditionem seniorum? non enim lauant man-
 3 suas cū panem manducant. ¶ Ipse autem respondens, ait
 illis, Quare & vos transgredimini mandatum Dei, ppter
 4 traditionem vestram? Nam Deus dixit, ¶ Honora patrē,
 matrem: & Qui maledixerit patri, vel matri, morte mo-
 5 riatur. ¶ Vos autem dicitis, ¶ Quicumq; dixerit patri, vel
 6 matri, Munus quodcunq; est ex me, tibi proderit: & nō
 honorificabit patrem suum aut matrem suam: & irritū
 fecistis mandatum Dei propter traditionem vestram.
 7 ¶ Hypocritæ, bene prophetauit de vobis Isaias dicens,
 8 Populus hic labijs me honorat: cor autem eorum longè
 B est à me. ¶ Sine causa autem colunt me, docentes doctri-
 9 nas, & mādāta hominum. ¶ Et conuocatis ad se turbis,
 10 dixit eis, Audite & intelligite. ¶ Non quod intrat in os,
 11 coinquinat hominem: sed quod procedit ex ore, hoc co-
 12 inquinat hominem. ¶ Tunc accedentes discipuli eius di-
 13 xerunt ei, Scis quia Pharisæi, audito verbo hoc scandali-
 14 zati sunt? ¶ At ille respondens ait, ¶ Omnis plantatio quā
 15 non plantauit pater meus cælestis eradicabitur. ¶ Sinite
 illos, cæci sunt, duces cæcorum: cæcus autem si cæco du-
 16 catum præstet, ambo in foueam cadunt. ¶ Respondens
 autem Petrus dixit ei, Ediffere nobis parabolam istam.
 17 ¶ At ille dixit, Adhuc & vos sine intellectu estis? ¶ Non
 18 intelligitis quia omne quod in os intrat, in ventrem va-
 19 dit, & in secessum emittitur? ¶ Quæ autem procedunt de
 ore, de corde exeunt, & ea coinquinant hominem: ¶ de
 corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adul-
 20 teria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemia.
 ¶ Hæc sunt quæ coinquinant hominem. Non lotis au-
 tem manibus manducare, non coinquinat hominem.

Mar 7. a. 2.

traditiones.

Exo. 20. c. 12.
Deu. 5. b. 16.
& 27. b. 15.
Eph. 6. a. 1.
Leui. 20. b. 9.
Pro 20. c. 20.
Exo. 21. c. 16.

Isa. 29. d. 13.
Mat. 7. a. 6.

-5-

Ioh. 15. a. 2.
Lu. 6. f. 39.

&
Mar. 7. c. 17.

Gen. 6. a. 5.
& 8. d. 21.

Et

21 ¶ Et egressus inde Iesus, secessit in partes Tyri & Sydonis.
22 ¶ Et ecce mulier Chananæa à finibus illis egressa clama-
C uit, dicens ei, Miserere mei Domine fili David: filia mea
23 malè à dæmonio vexatur. Qui non respondit ei ver-
24 bum. Et accedentes discipuli eius rogabant eum, dicen-
25 tes, Dimitte eam: quia clamat post nos. ¶ Ipse autem re-
26 spondens, ait, Non sum missus nisi ad oues quæ perierunt
27 domus Israël. ¶ At illa venit & adorauit eum, dicens, Do-
28 mine adiuua me. ¶ Qui respondens ait, Non est bo-
29 num sumere panem filiorum & mittere canibus. ¶ At il-
30 la dixit, Etiam Domine: nam & catelli edunt de micis
31 quæ cadunt de mensa dominorum suorum. ¶ Tunc re-
32 spondens Iesus ait illi, O mulier magna est fides tua: fiat
33 tibi sicut vis. Et sanata est filia eius ex illa hora. ¶ Et
34 cum transisset inde Iesus, venit secus mare Galilææ: & a-
35 scendens in montem, sedebat ibi. ¶ Et accesserunt ad eum
36 turbæ multæ, habentes secum mutos, cæcos, claudos, de-
37 biles, & alios multos: & proiecerunt eos ad pedes eius,
38 & curauit eos. ¶ Ita ut turbæ mirarentur videntes mutos
39 loquentes, claudos ambulantes, cæcos videntes: & ma-
40 gnificabant Deum Israël. ¶ Iesus autem conuocatis disci-
41 pulis suis, dixit, Misereor turbæ: quia triduo iam perse-
42 uerant mecum, & non habent quod manducent: & di-
43 mittere eos ieiunos nolo, ne deficient in via. ¶ Et dicunt
44 ei discipuli, Vnde ergo nobis in deserto panes tantos, ut
45 saturemus turbam tantam? ¶ Et ait illis Iesus, Quot habe-
46 tis panes? At illi dixerunt, Septem, & paucos pisciculos.
47 ¶ Et præcepit turbæ ut discumberent super terram. ¶ Et
48 accipiens septem panes, & pisces, & gratias agens fre-
49 git, & dedit discipulis suis, & discipuli dederunt popu-
50 lo. ¶ Et comederunt omnes, & saturati sunt. Et quod su-
51 per fuit de fragmentis tulerunt, septem sportas plenas.
52 Erant autem qui manducauerunt, quatuor millia homi-
53 num, extra paruulos, & mulieres. ¶ Et dimissa
54 turba, ascendit in nauiculam & uenit in
55 fines Magedan.

Iesus

Iesus signi petitione ipsum tentantes arguit, q̄ signa temporum
non dijudicarent: iubet discipulos cauere à fermento Phari-
sæorum ac Sadducæorum, ipsosq̄ interrogat quem ipsum esse
dicant, & Petro post illius responsionem promittit clauis re-
gni cælorum: suam autem passionem prædicens, à Petro incre-
patur: propter quod Satanam ipsum appellat, docens quemq̄
propriam crucem tollere, & Deum unicuiq̄ iuxta sua opera
redditurum.

CAP. XVI.

1 ¶ ET accesserunt ad eum Pharisei & Sadducei tentantes:
2 & rogauerunt eum ut signum de cælo ostenderet eis.
3 ¶ At ille respondens, ait illis, Facto uespere dicitis, Serenū
4 erit, rubicundum est enim cælum. ¶ Et manè, Hodie tē-
5 pestas, rutilat enim triste cælum. *Faciem ergo cæli diju-
6 dicare nostris: signa autem temporum non potestis?
7 ¶ Generatio mala & adultera signum quærit: & signū nō
8 dabitur ei, nisi signum Ionæ—prophætæ. Et relictis illis
9 abiit. ¶ Et cum uenissent discipuli eius trans fretum, obli-
10 ti sunt panes accipere. ¶ Qui dixit illis, ¶ Intuemini & ca-
11 uete à fermento Phariseorum & Sadducæorū. ¶ At illi
12 cogitabant inter se dicentes, Quia panes non accepim?
13 ¶ Sciens autem Iesus, dixit, Quid cogitatis inter uos mo-
14 dicæ fidei, quia panes non habetis? ¶ Nondum intelli-
15 gitis, neque recordamini quinq; panum, ¶ in quinq; mil-
16 lia hominum, & quot cophinos sumpstis? ¶ neq; septē
17 panum, in quatuor millia hominū, & quot sportas sum-
18 pstis? ¶ Quare non intelligitis quia non de pane dixi uo-
19 bis, Cauete à fermento Phariseorum & Sadducæorum?
20 ¶ Tunc intellexerunt quia non dixerit cauedum à ferme-
21 to panum, sed à doctrina Phariseorum, & Sadducæorū.
22 ¶ Venit autem Iesus in partes Cæsareæ Philippi: & inter-
23 rogabat discipulos suos dicens, Quem *dicunt homi-
24 nes esse filium hominis? ¶ At illi dixerunt, Alij Iohānem
25 Baptistam, alij autem Eliam, alij uerò Ieremiam, aut unū
26 ex prophetis. ¶ Dicit illis Iesus, Vos autē quē me esse dicitis?
27 Respondens Simon Petrus dixit, Tu es Christus fili-
28 us

Mar. 8. b. 12.
Lu. 12. g. 54.

*hypocrita 1.

Sup. 11. c. 29.
Ion. 2. a. 1.
— 6.Mar. 8. b. 14.
Lu. 12. a. 1.Sup. 14. c. 17.
Ioh. 6. b. 9.
Sup. 15. d. 14.Mat. 8. c. 17.
Luc. 9. b. 18
*me

Ioh. 6. g. 69.

Ioh. i. f. 42.

Iud. 18. c. 18.
Ioh. 10. c. 23.

- 9.
- 6.]

Mar. 8. d. 33.
Sup. 10. d. 38
Lu. 9. c. 23. &
14. c. 17. 17.
g. 33.
Ioh. 12. d. 25

Psal. 48. a. 8.
Psa. 61. b. 13.
Act. 17. g. 31
Rom. 1. a. 6.
Mar. 6. a. 1.
Lu. 9. c. 27.

17 lius Dei viui. Respondens autem Iesus dixit ei, Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non reuelavit tibi, sed pater meus qui in caelis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus: & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, & portae inferi non praevalent aduersus eam. Et tibi dabo claves regni caelorum. Et quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in caelis: & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in caelis. Tunc praecipit discipulis suis ut nemini dicerent quia ipse esset Iesus Christus. Exinde cepit Iesus ostendere discipulis suis quia oporteret eum ire Ierosolymam, & multa pati a senioribus & Scribis & principibus sacerdotum, & occidi, & tertium die resurgere. Et assumens eum Petrus, cepit increpare illum, dicens, Absit a te Domine, non erit tibi hoc. Qui conuersus, dixit Petro, Vade post me Satana, scandalum es mihi: quia non sapiens ea quae Dei sunt, sed ea quae hominum. Tunc Iesus dixit discipulis suis, Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet eam. Qui autem perdiderit animam suam propter me, inueniet eam. Quid enim prodest homini, si mundum vniuersum lucret, animam vero suam detrimetum patiat? Aut quam dabit homo commutationem pro anima sua? Filius enim hominis venturus est in gloria patris sui cum angelis suis: & tunc reddet vni cuique secundum opera eius. Amen dico vobis, sunt qui vident filium hominis venientem in regno suo.

Christi in monte transfiguratio, quam iubet discipulos silentio seruare, donec a mortuis resurgat: Eliam dicit venturum, imò iam venisse, sed cognitum non fuisse, nempe Iohannem Baptistam: puerum lunaticum curat, quem discipuli ob modicam fidem curare non potuerant, ostendens quanta sint virtutis fides similis grano sinapis, ieiunium, & oratio: passionem suam praedicat: pro se quoque & Petro didrachma soluit, inuento in ore piscis statere.

Et post

ET post dies sex assumit Iesus Petrum & Iacobum & Iohannem fratrem eius, & ducit illos in montem excelsum seorsum: & transfiguratus est ante eos. Et respicit facies eius sicut sol: vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Et ecce apparuerunt illis Moyses & Elias cum eo loquentes. Respondens autem Petrus, dixit ad Iesum, Domine, bonum est nos hic esse: si vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, & Moyse vnum, & Eliae vnum. Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos. Et ecce vox de nube, dicens, Hic est filius meus dilectus in quo mihi bene complacuit: ipsum audite. Et audientes discipuli, ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde. Et accessit Iesus, & tetigit eos: dixitque eis, Surgite, & nolite timere. Leuantes autem oculos suos, neminem viderunt nisi solum Iesum. Et descendit illis de monte, praecipit eis Iesus, dicens, Nemini dixeritis visionem, donec filius hominis a mortuis resurgat. Et interrogauerunt eum discipuli, dicens, Quid ergo Scribae dicunt quod Elias oporteat primum venire? At ille respondens, ait eis, Elias quidem venturus est, & restituet omnia. Dico autem vobis, quia Elias iam venit, & non cognouerunt eum, sed fecerunt in eo quaecumque voluerunt. Sic & filius hominis passurus est ab eis. Tunc intellexerunt discipuli, quia de Iohanne Baptista dixisset eis. Et cum venisset ad turbam, accessit ad eum homo genibus prouolutus ante eum, dicens, Domine miserere filio meo, quia lunaticus est, & male patitur: nam saepe cadit in ignem, & crebro in aquam. Et obtuli eum discipulis tuis: & non potuerunt curare eum. Respondens Iesus, ait, O generatio incredula & peruersa, quousque ero vobiscum? vsquequo patiar vos? Afferte huc illum ad me. Et increpauit illum Iesus: & exiit ab eo demonium, & curatus est puer ex illa hora. Tunc accesserunt discipuli ad Iesum secretò, & dixerunt, Quare nos non potuimus eiecerere illum? Dixit illis Iesus, Propter incredulitatem vestram. Amen quippe dico vobis, si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic,

*assumpt.
Mar. 9. a. 1.
Luc. 9. d. 28.
duxit.

¶ 1. Pa. 1. d. 17
Sup. 3. d. 17.

¶ Mar. 9. b. 14
Mal. 4. a. 5.
Sup. 11. b. 14
* primum 1.

¶ Mar. 9. c. 14.
Luc. 9. c. 37.

* autem.

¶ Luc. 17. b. 6

Test. No.

C Trāsi

¶ Mar. 9. c. 31
Luc. 9. f. 44.
& 24. a. 7.
Inf. 20. c. 18.

Trāsi hinc illuc, & transibit, & nihil impossibile erit vo-
21 bis. ¶ Hoc autem genus non eijcitur nisi per orationem &
22 ieiunium. ¶ Conuerfantibus autem eis in Galilæa, dixit
illis Iesus, Filius hominis tradendus est in manus homi-
23 num: & occident eum, & tertia die resurget. Et contrista
24 ti sunt vehementer. ¶ Et cū venissent Capharnaum, ac-
D cesserunt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & di-
25 xerunt ei, Magister vester non soluit didrachma? ¶ Ait,
Etiam. Et cū intrasset in domum, præuenit eum Iesus,
dicens, Quid tibi videtur Simon? Reges terre à quibus
accipiunt tributum vel cēsum? à filijs suis, an ab alienis?
26 ¶ Et ille dixit, Ab alienis. Dixit illi Iesus, Ergo liberi sunt
27 filij. ¶ Vt autem non scandalizemus eos, vade ad mare,
& mitte hamum: & eum piscem qui primus ascenderit
tolle: & aperto ore eius inuenies statērem: illum su-
mens, da eis pro me & te.

*Proposito paruulo docet quisnam maior sit in regno celorum,
& quā sit à pusillorum scandalo cauendum: quomodo fra-
ter in nos peccans debeat corripi, & ecclesiam nō audiens pro
ethnico haberi, potestate ligandi atque soluendi discipulis
tradita: docet etiam quā sit apud Deum efficax duorum pe-
titio sibi consentientium, & quoties fratri in nos peccanti sit
ignoscendum, accommodata ad hoc parabola de rege rationē
cum seruis suis ineunte.* CAP. XVIII.

¶ Mar. 9. c. 34
Luc. 9. f. 46.
Inf. 19. b. 14.
1. Co. 14. d. 20

1 **I**N illa hora accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes,
A ¶ Quis, putas, maior est in regno celorum? ¶ Et aduo-
2 cans Iesus paruulum, statuit eum in medio eorū, ¶ & di-
3 xit, Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis, & efficiami-
4 ni sicut paruuli, non intrabitis in regnum celorū. ¶ Qui-
cunque ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic est
5 maior in regno celorum. ¶ Et qui suscepit vnum paru-
6 lum talem in nomine meo, me suscipit: ¶ qui autem scan-
dalizauerit vnum de pusillis istis qui in me credūt, expe-
dit ei vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demer-
7 gatur in profundum maris. ¶ Væ mundo à scandalis. Ne-
cesse est enim vt veniant scandala: verum tamen væ homi-
ni

¶ Mar. 9. f. 42

¶ Luc. 17. d. 1

¶ Sup. 5. c. 30
Mar. 9. g. 43.

8 ni illi per quem scandalum venit. ¶ Si autē manus tua,
vel pes tuus scandalizat te: abscinde eum, & projice abs-
te: bonum tibi est ad vitam ingredi debilem vel claudū,
q̄ duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem
9 æternum. ¶ Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, &
B projice abs te: bonum tibi est vnum oculum habentem
in vitam intrare, q̄ duos oculos habentem mitti in gehē-
10 nam ignis. ¶ Videte ne contemnatis vnum ex his pusillis:
dico enim vobis quia ¶ angeli eorum in cælis semper vi-
11 dent faciem patris mei qui in cælis est. ¶ Venit enī filius
12 hominis saluare qd̄ perierat. ¶ Quid vobis videtur: si
fuerint alicui centum oues, & errauerit vna ex eis: nōne
relinquit nonagintanouem in montibus, & vadit quæ-
13 rere eam quæ errauit? ¶ & si contigerit vt inueniat eam:
amen dico vobis, quia gaudet super eam magis, q̄ super
14 nonagintanouem quæ non errauerunt. ¶ Sic non est vo-
luntas ante patrē vestrum qui in cælis est, vt pereat vnus
15 de pusillis istis. ¶ Si autē peccauerit in te frater tuus, va-
de, & corripe eum inter te & ipsum solum: Si te audierit:
16 lucratus eris fratrem tuum: ¶ si autē te non audierit, ad-
hibe tecum adhuc vnum vel duos, vt ¶ in ore duorum vel
17 trium testium stet omne verbum. ¶ Quod si non audierit
C eos, dic ecclesiæ: si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi
18 sicut ethnicus & publicanus. ¶ Amē dico vobis, quæ-
cunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cæ-
19 lo: & quæcunq; solueritis super terram, erunt soluta & in
super terrā, de oī re quæcunq; petierint, fiet illis à patre
20 meo qui in cælis est. ¶ Vbi enim sunt duo vel tres congre-
21 gati in noīe meo, ibi sum in medio eorum. ¶ Tunc accedes
Petrus ad eum, dixit, ¶ Dñe, quoties peccabit in me frater
22 meus, & dimittā ei: vsq; septies? ¶ Dixit illi Iesus, Nō dico
23 tibi vsq; septies: sed vsq; septuagies septies. ¶ Ideo allimi-
24 latū est regnū celorū homini regi, qui voluit rationē po-
25 nere cū seruis suis. ¶ Et cū cæpisset rationē ponere, obla-
tus est ei vnus qui debebat ei decem millia talenta. ¶ Cūm

¶ Psa. 33. a. 8.

¶ Luc. 19. b. 10
¶ Luc. 15. a. 4.

¶ Leu. 17. a. 3.

¶ Leu. 19. d. 17
Eccl. 19. b. 13
Iac. 5. d. 19.

¶ Deu. 19. c. 15
¶ 2. Co. 13. a. 1
Heb. 10. d. 18
Ioh. 8. c. 17.
2. Thef. 3. d.
14.
1. Cor. 5. c. 9.
Iohan. 20 d.
15.
Luc. 17. a. 4.

aút nõ haberet unde redderet, iussit eum dñs eius venire dari, & vxorẽ eius & filios, & oĩa quẽ habebat, & reddi.
 26 ¶ Pròcidens aút seruus ille, orabat eum, dicens, Patientiã D habe in me, & omnia reddã tibi. ¶ Misertus aút dñs serui
 27 illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei. ¶ Egressus autẽ
 28 seruus ille, inuenit vnum de cõseruis suis qui debebat ei centum denarios: & tenens suffocabat eum, dicens, Redde de quod debes. ¶ Et pròcidens cõseruus eius, rogabat eũ, dicens, Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.
 30 ¶ Ille autẽ noluit: sed abiit, & misit eum in carcerẽ, donec
 31 redderet debitum. ¶ Vidẽtes autẽ cõserui eius quẽ fiebãt, cõtristati sunt valde: & venerunt, & narrauerunt dño suo
 32 oĩa quã facta fuerant. ¶ Tunc vocauit illũ dñs suus: & ait illi, Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, qm̃ rogasti me: nõne ergo oportuit & te misereri cõserui tui, sicut & ego tui miserus sum? ¶ Et iratus dñs eius, tradidit eum tortoribus, quoad usq; redderet vniuersum debitum. ¶ Sic & pater meus cœlestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris.

¶ Luc. 2. c. 13.

¶ Sup. 6. b. 11. Mar. 11. c. 25

Matrimonium docet ex sua institutione esse indissolubile, nec vxorem extra causam fornicationis posse dimitti: inter varios eunuchos laudat illos qui se castrarunt propter regnum cœlorum: paruulis manus imponit: adolescens qui omnia se seruasse praecepta dicebat, audito Christi consilio de omnibus redẽdis abiit tristis: difficile ergo asserit diuitem intrare regnum cœlorum, & quid illis prœmiũ sit qui omnibus relictis ipsam sequuntur.

C A P. X I X.

1 **E**T factum est, cum consummasset Iesus sermones istos, migravit à Galilæa, & venit in fines Iudæe trans Iordanẽ, & secuta sunt eum turbæ multæ, & curauit eos ibi. ¶ Et accesserunt ad eũ Pharisei tentantes eũ, & dicẽtes, Si licet homini dimittere vxorẽ suã, quacunq; ex causã? ¶ Qui rñdens, ait eis, Nõ legistis, quia qui fecit ab initio masculũ & feminã fecit eos: Et dixit, ¶ Propter hoc, dimittet homo patrem, & matrẽ, & adheret vxori suæ: & erunt duo in carne vna. ¶ Itaq; iã nõ sunt duo: sed vna caro. Quod

¶ Mar. 10. a. 1

¶ Mar. 10. a. 2

¶ Gen. 1. d. 27 hominem. Gen. 1. d. 27. 1 pñe. 5. g. 31 1. Co. 6. d. 16

7 Quod ergo Deus cõiunxit, homo non separet. ¶ Dicunt illi, Quid ergo? ¶ Moyses mandauit dare libellum repudij, & dimittere? ¶ Ait illis, Quoniam Moyses ad duritiam cordis vestri permisit vobis dimittere vxores vestras: ab initio autẽ non fuit sic. ¶ Dico autem vobis, quia quicumq; dimiserit vxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimissam duxerit, mœchatur.
 10 ¶ Dicunt ei discipuli eius, Si ita est causa hominis cũ vxore, non expedit nubere. ¶ Qui dixit illis, Non oēs capiunt verbum istud, sed quibus datum est. ¶ Sũt enim eunuchi qui de matris vtero sic nati sunt: & sunt eunuchi qui facti sunt ab hominibus: & sunt eunuchi qui seipsos castrauerunt propter regnum cœlorum. Qui potest capere capiat. ¶ Tunc oblati sunt ei paruuli, vt manus eis imponeret & oraret. Discipuli autẽ increpabant eos. ¶ Iesus verò ait eis, ¶ Sinite paruulos, & nolite eos prohibere ad me venire: taliũ est enim regnũ cœlorũ. ¶ Et cum imposuisset eis manus, abiit inde. ¶ Et ecce vnus accedens, ait illi, Magister bone, quid boni faciam vt habeam vitam æternam?
 17 ¶ Qui dixit ei, Quid me interrogas de bono? Vnus est bonus, Deus. Si autem vis ad vitam ingredi, serua mandata.
 18 ¶ Dicit illi, Quæ? Iesus autem dixit, ¶ Non homicidiũ facies, non adulterabis, Non facies furtum, Nõ falsum testimonium dices, Honora patrem tuum & matrem tuã,
 20 Diliges proximum tuum sicut teipsum. ¶ Dicit illi adolescens, Omnia hæc custodiui à iuuentute mea: quid adhuc mihi deest? ¶ Ait illi Iesus, Si vis perfectus esse, vade, vende quã habes, & da pauperibus, & habebis thesaurũ in cœlum: & veni, sequere me. ¶ Cum audisset autẽ adolescens verbum, abiit tristis: erat enim habes multas possessiones. ¶ Iesus autem dixit discipulis suis, Amen dico vobis, quia diues difficile intrabit in regnum cœlorum. ¶ Et iterum dico vobis, facilius est camelum per foramen acus transire, qm̃ diuitem intrare in regnũ cœlorum. ¶ Auditis autem his, discipuli mirabantur valde, dicentes, Quis ergo poterit saluus esse? ¶ Aspiciens autem Iesus, dixit illis,

¶ Deu. 24. a. 2

¶ Sup. 5. c. 12. Mar. 10. b. 11. Luc. 16. d. 18 1. Cor. 7. b. 13

¶ Mar. 10. b. 19 Luc. 18. c. 15

¶ Sup. 18. a. 3

¶ Mar. 10. b. 17 Luc. 18. d. 18

¶ Exo. 20. c. 15

-8-

¶ Tomãia

D Apud homines hoc impossibile est: apud Deum autē oīa
27 possibilia sunt. ¶ Tunc respondens Petrus, dixit ei, Ecce
28 nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit
nobis? Iesus autē dixit illis, Amen dico vobis, q̄ vos qui
secuti estis me, in regeneratione cūm sederit filius homi-
nis in sede maiestatis suæ, ¶ sedebitis & vos super sedes
29 duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël. ¶ Et omnis
qui reliquerit domū, vel fratres, aut sorores, aut patrē, aut
matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros propter nomen
meum, centuplum accipiet, & vitā æternam possidebit.

¶ Inf. 20. b. 16
Mar. 10. c. 31
Luc. 13. f. 30

30 ¶ Multi autē erunt primi, nouissimi & nouissimi primi.
*Parabolam proponit de operarijs in vineam conductis, quorum
vltimis idem datur denarius cum primis: Iesus discipulis
passionem & resurrectionem suam prædicit, & occasione am-
bitionis filiorum Zebedæi docet discipulos, quōd non potestate
& ostensione domini, sed officio ministerij debeant esse maio-
res: egrediens verò Iericho duos cecos illuminat.* CAP. XX.

A Simile est regnum celorum homini patrifamilias, qui
Sexijt primo mane conducere operarios in vineā suā.
2 ¶ Conuentione autem facta cū operarijs ex denario diut-
3 no, misit eos in vineā suā. ¶ Et egressus circa horam tertiā,
4 vidit alios stantes in foro ociosos, ¶ & dixit illis, Ite & vos
5 in vineā: & qđ iustum fuerit, dabo vobis. ¶ Illi autē abie-
runt. Iterum autem exijt circa sextā & nonam horam: et

*meam.

6 fecit similiter. ¶ Circa vndecimam verò exijt, & inuenit
alios stantes, & dixit illis, Quid hīc statis tota die ociosi?
7 ¶ Dicunt ei, Quia nemo nos conduxit. Dicit illis, Ite &
8 vos in vineam. ¶ Cū serò autē factū esset, dicit dñs vince

*meam.

B procuratori suo, Voca operarios, & redde illis mercedē,
9 incipiens à nouissimis vsq; ad primos. ¶ Cū venissent er-
go qui circa vndecimam horā venerant, acceperunt sin-
10 gulos denarios. ¶ Venientes autem & primi, arbitrati sūt
q̄ plus essent accepturi: acceperunt autē & ipsi singulos
11 denarios. ¶ Et accipientes murmurabant aduersus patrē-
12 familias, ¶ dicentes, Hi nouissimi vna hora fecerūt: & pa-
res illos nobis fecisti qui portauimus pōdus diei & estus.

At

13 ¶ At ille respōdens vni eorū dixit, Amice, nō facio tibi in-
14 iuriam: nōnne ex denario conuenisti mecū? ¶ Tolle quod
tuum est, & vade: volo autem & huic nouissimo dare si-
15 cut & tibi. ¶ Aut non licet mihi quod volo, facere? an ocu-
16 lus tuus nequam est quia ego bonus sum? ¶ Sic erunt no-
uissimi, primi: & primi, nouissimi: multi enī sunt vocati,
17 pauci verò electi. ¶ Et ascēdens Iesus Ierosolymā, assūm-
18 p̄sit duodecim discipulos secretò, & ait illis, ¶ Ecce ascen-
C dimus Ierosolymam, & filius hominis tradetur princi-
pibus sacerdotum & Scribis, & condemnabunt eū mor-
19 te, ¶ & tradent eum Gentibus ad illudendum & flagellā-
20 dum, & crucifigendū, & tertia die resurget. ¶ Tunc ac-
cessit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filijs suis, ado-
21 rans & petens aliquid ab eo. ¶ Qui dixit ei, Quid vis? Ait
illi, Dic vt sedeant hī duo filij mei, vnus ad dexteram tuā,
22 & vnus ad sinistram in regno tuo. ¶ Respondens autem
Iesus, dixit, Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem
23 quem ego bibiturus sum? Dicunt ei, Possumus. ¶ Ait illis,
Calicem quidem meum bibetis: sedere autem ad dexterā
meam ¶ & sinistram, non est meum dare vobis: sed quibꝰ
24 paratum est à patre meo. ¶ Et audientes decem, indignati
25 sunt de duobus fratribus. ¶ Iesus autem vocauit eos ad se:
D & ait, Scitis quia principes gentium dominantur eorū:
26 & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos? ¶ Nō ita
erit inter vos: sed quicumq; voluerit inter vos maior fieri,
27 sit vester minister: ¶ & qui voluerit inter vos primus esse,
28 erit vester seruus. ¶ sicut filius hominis non venit mini-
strari, sed ministrare, & dare animam suam redemptio-
29 nem pro multis. ¶ Et egredientibus illis ab Iericho, secuta
30 est eum turba multa: ¶ & ecce duo cæci sedētes secus viā,
audierunt quia Iesus transiret: & clamauerunt, dicentes,
31 Dñe, miserere nostri, fili Dauid. ¶ Turba autē increpabat
eos vt tacerent. At illi magis clamabant, dicētes, Dñe, mi-
32 serere nostri, fili Dauid. ¶ Et stetit Iesus, & vocauit eos, &
33 ait, Quid vultis vt faciam vobis? ¶ Dicunt illi, Dñe, vt ape-
34 riatur oculi nostri. ¶ Misertus autē eorū Iesus, tetigit ocu-
C iij los

Sup. 19. d. 30
Mar. 10. c. 38
Luc. 13. f. 31.
Inf. 22. b. 14
Mar. 10. c. 32.
Luc. 18. f. 31.

¶ Mar. 10. f. 35

*vel

¶ Mar. 10. f. 41
Luc. 22. c. 25.

¶ Phil. 2. a. 7

¶ Mar. 10. g.
Luc. 18. f. 31.

los eorum. Et confestim viderunt, & secuti sunt eum. Iesus super asinam Ierusalem cum triumpho ingressus, negociatores de templo eiecit, & Phariseis de triumpho indignantibus respondet: discipulis autem de ficulnea Christi verbo arefacta mirantibus, declarat fidei efficaciam: interrogatione de sua potestate retundit questione de Iohannis Baptismo: & ex parabolis de homine duos filios habente, & de patrefamilias, cuius vinitores post alios seruos, etiam filium vinee heredem occiderunt, prædicit regnum Dei à Iudæis ad Gentes transferendum.

C A P. X X I.

Marc. 11. a. 1.
Luc. 19. d. 29.

¶ Esa. 61. e. 11
Zach. 9. b. 9.
Ioh. 12. b. 15

¶ Marc. 11. d. 26
Mar. 11. b. 9.
Iere. 19. f. 38.

¶ Marc. 11. b. 11
Ioh. 2. c. 14.
Deu. 14. d. 25
Ier. 19. g. 45
Isai. 56. a. 7.
Iere. 7. b. 11.

ET cum appropinquaissent Ierosolymis, & venisset Beth-phage ad montē Oliueti, tunc Iesus misit duos discipulos, dicens eis, Ite in castellum quod contra vos est, & statim inuenietis asinam alligatam & pullum eum: ea soluite, & adducite mihi: & si quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia Dñs his opus habet: & cōfestim dimittet vos. Hoc autem factum est vt adimpleretur quod dictū est per prophetam, dicentem, ¶ Dicite filiæ Sion, Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, & sedens super asinam & pullum filium subiugalis. Euntes autem discipuli, fecerunt sicut præcepit illis Iesus. Et adduxerunt asinam & pullū: & imposuerunt super eos vestimēta sua, & eum desuper sedere fecerunt. Plurima autem turba strauerunt vestimenta sua in via: alij autem cædebant ramos de arborib⁹, & sternebant in via: turbæ autem quæ præcedebant & quæ sequebantur, clamabant, dicentes, Hosanna filio Dauid: ¶ benedictus qui venit in nomine Domini: hosanna in altissimis. Et cum intrasset Ierosolymam, commota est vniuersa ciuitas, dicens, Quis est hic? Populi autem dicebant, Hic est Iesus propheta, à Nazareth Galilææ. Et intrauit Iesus in templum Dei, & eiciebat oēs vendentes & ementes in templo, & mensas numulariorum, & cathedras vendentium columbas enerit: & dicit eis, Scriptum est, ¶ Domus mea, domus orationis vocabitur: ¶ vos autem fecistis illam speluncam latronum. Et accesserunt ad eum cæci, & claudi in templo

15 plo: & sanauit eos. ¶ Videntes autem principes sacerdotum & Scribæ mirabilia quæ fecit, & pueros clamantes in templo, & dicentes, Hosanna filio Dauid: indignati sunt, & dixerunt ei, Audis quid isti dicunt? Iesus autem dixit eis, Vtiq;. Nūquā legistis, ¶ Quia ex ore infantū & lactentium perfecisti laudē? Et relictis illis, abiit foras extra ciuitatē in Bethaniam: ibique mansit. Manē autem reuertens in ciuitatem, esuriit. ¶ Et videns fici arborē vnā secus viam, venit ad eam: & nihil inuenit in ea nisi folia tantū, & ait illi, Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Et arefacta est continuō ficulnea. ¶ Et videntes discipuli, mirati sunt dicētes, Quomodō cōtinuō aruit? Respondens autē Iesus, ait eis, Amen dico vobis, si habueritis fidem, & non hæsitaueritis, non solum de ficulnea facietis, sed & si monti huic dixeritis, Tolle & iacta te in mare: fiet. ¶ Et omnia quæcunq; petieritis in oratione credentes, accipietis. Et cum venisset in templū, accesserunt ad eum docentes principes sacerdotum & seniores populi, dicentes, ¶ In qua potestate hæc facis? Et quæ tibi dedit hanc potestatem? Respondens Iesus dixit eis, C Interrogabo vos & ego vnum sermonem: quem si dixeritis mihi, & ego vobis dicam in qua potestate hæc facio. ¶ Baptismus Iohannis vnde erat: è cælo, an ex hominibus? At illi cogitabant inter se, dicentes, ¶ Si dixerimus è cælo, dicit nobis, Quare ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus ex hominibus, timemus turbam: oēs enim habent Iohannem sicut prophetam. Et respondentes Iesu, dixerunt, Nescimus. Ait illis & ipse, Nec ego dico vobis in qua potestate hæc facio. ¶ Quid autem vobis videtur? Homo quidam habebat duos filios: & accedens ad primū, dixit, Fili, vade hodie operare in vinea mea. Ille autē rñdēs, ait, Nolo. Postea autē penitētia motus, abiit. ¶ Accedens autē ad alterum, dixit similiter. At ille rñdēs, ait, Eo Dñe. Et non inuit. ¶ Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicit ei, Primus. Dicit illis Iesus, Amen dico vobis, quia publicani & meretrices præcedunt vos in regnum Dei. ¶ Venit enim

¶ Mar. 1. c. 18
Luc. 19. b. 17

¶ Psal. 8. a. 3.

Mar. 11. b.

Mar. 11. c. 10

¶ Sup. 7. a. 7.
Mar. 11. c. 14
Ioh. 15. b. 7.
1. Ioh. 3. d. 24
Mar. 11. d. 18.
Luc. 20. a. 2.

¶ Sup. 14. a. 5.
habebant.
Marc. 6. c. 10.

Mat. 11. a. 1.
Luc. 10. b. 9.
Iha. 5. a. 1. b. 5.
Ierc. 2. d. 21.

Inf. 26. a. 3.
& 27. a. 2.
Ioh. 11. g. 53.

Ps. 117. c. 22.
Act. 4. b. 11.
Rom. 9. g. 33.
1. Pet. 2. a. 7.
Luc. 20. c. 17.
Mar. 12. a. 10.
Zach. 12. a. 3.
Dan. 2. e. 34.

enim ad vos Iohannes in via iustitiae, & non credidistis ei: publicani autem & meretrices crediderunt ei: vos autem videntes nec poenitentiam habuistis postea, ut crederetis ei. **33** ¶ Aliam parabolam audite: Homo erat paterfamilias **D** qui plantauit vineam, & sepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular, & edificauit turrim, & locauit eam agricolis: & peregre profectus est. ¶ Cum autem tempus fructuum appropinquasset, misit seruos suos ad agricolas, ut acciperent fructus eius. ¶ Et agricolae apprehensis seruis eius, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium vero lapidauerunt. ¶ Iterum misit alios seruos plures prioribus: & fecerunt illis similiter. ¶ Nouissimè autem misit ad eos filium suum, dicens, Verebuntur filium meum. ¶ Agricola autem videntes filium, dixerunt intra se, ¶ Hic est haeres, venite occidamus eum, & habebimus haereditatem eius. **39** ¶ Et apprehensum eum eiecerunt extra vineam, & occiderunt. ¶ Cum ergo venerit dominus vineae, quid faciet agricolis illis? ¶ Aiunt illi, Malos male perdet: & vineam suam locabit alijs agricolis, qui reddent ei fructum temporibus suis. **42** ¶ Dicit illis Iesus, Nunquam legistis in scripturis, Lapidem quem reprobauerunt edificantes, hic est factus in caput anguli? ¶ A domino factum est istud: & est mirabile in oculis nostris: ¶ Ideo dico vobis, quia auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius. ¶ Et qui ceciderit super lapidem istum, confringetur: super quem uero ceciderit, conteret eum. ¶ Et cum audissent principes sacerdotum & Pharisei parabolam eius: cognouerunt quod de ipsis diceret. ¶ Et querentes eum tenere, timuerunt turbas: quoniam sicut prophetam eum habebant.

Parabola de rege qui fecit nuptias filio suo, in quibus discumbens absque veste nuptiali in tenebras eicitur exteriores: tentatur Iesus à Phariseis super censu dando Caesari, & à Sadduceis super resurrectione, quorum redarguit inscitiam, mortuorum euincens resurrectionem: rursumque à legis doctore tentatur super magno legis mandato: vicissim quoque interrogat Phariseos, cuius filius sit Christus.

1 **A** **E**T respondens Iesus, dixit iterum in parabolis eis, dicens, ¶ Simile factum est regnum caelorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo. ¶ Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias: & nolébant venire. ¶ Iterum misit alios seruos, dicens, Dicite inuitatis, Ecce prandium meum parauit: tauri mei & altilia occisa, & omnia parata: venite ad nuptias. ¶ Illi autem neglexerunt: & abierunt, alius in villam suam, alius uero ad negotiationem suam, ¶ reliqui uero tenuerunt seruos eius, & contumelios affectos, occiderunt. ¶ Rex autem cum audisset, iratus est: & missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum succendit. ¶ Tunc ait seruis suis, Nuptiae quidem paratae sunt: sed qui inuitati erant, non fuerunt digni. ¶ Ite ergo ad exitum uiarum: & quoscunq; inueneritis, uocate ad nuptias. ¶ Et egressi serui eius in uias, congregauerunt omnes quos inuenerunt, malos & bonos: & implete sunt nuptiae discumbentium. ¶ Intrauit autem rex ut uideret discumbentes: & uidit ibi hominem non uestitum veste nuptiali, ¶ & ait illi, Amice, quomodo huc intraisti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. ¶ Tunc dixit rex ministris, ¶ Ligatis manibus & pedibus eius, mitte eum in tenebras exteriores: ibi erit fletus & stridor dentium. ¶ Multi enim sunt uocati, pauci uero electi. **15** ¶ Tunc abeuntes Pharisei, consilium inierunt ut caperent eum in sermone. ¶ Et mittunt ei discipulos suos cum Herodianis, dicentes, Magister, scimus quia uerax es, & uia Dei in ueritate doces, & non est tibi cura de aliquo. non enim respicis personam hominum: ¶ dic ergo nobis quid tibi uideatur, licet censum dare Caesari, an non? ¶ Cognita autem Iesus nequitia eorum, ait, Quid me tentatis hypocrite? **19** ¶ Ostendite mihi numisma census. At illi obtulerunt ei denarium. ¶ Et ait illis Iesus, Cuius est imago haec, & superscriptio? ¶ Dicunt ei, Caesaris. Tunc ait illis, ¶ Reddite ergo quae sunt Caesaris, Caesari: & quae sunt Dei, Deo. ¶ Et audientes mirati sunt, & relicto eo, abierunt. ¶ In illo die accesserunt ad eum Sadducei, qui dicunt non esse resurrectionem: & in-

Iu. 14. d. 6.
A. 19. b. 1.

Sap. 8. b. 11.
& 13. f. 420.
Inf. 25. d. 3.
Mar. 12. b. 13
Luc. 20. e. 20

Ro. 13. b. 7

Marc. 12. b. 91.
Luc. 20. d. 18
Act. 23. b. 6.
Deu. 25. a. 5.

Exo. 3. b. 6.

Marc. 12. d. 28.

Deu. 6. a. 5.
Luc. 10. c. 27

Luc. 19. d. 18
Mar. 12. c. 31.
Mar. 12. d. 35
Luc. 20. g. 41
I. 11. 1092. 1.

24 & interrogauerunt eum, dicens, Magister, ¶ Moyses dixit, Siquis mortuus fuerit non habens filium, vt ducat fratrem eius uxorem illius, & suscipiat semen fratri suo. ¶ Erant autem apud nos septem fratres: & primus uxore ducta, defunctus est: & non habens semen, reliquit uxorem suam fratri suo. ¶ Similiter secundus & tertius vsq; ad septimum. ¶ Nouissimè autem omnium & mulier defuncta est. ¶ In resurrectione ergo cuius erit de septem, vxor: oēs enim habuerunt eam. ¶ Respondens autem Iesus, ait illis, Erratis: nesciētes scripturas, neq; virtutē Dei. ¶ In resurrectione enim neq; nubet, neq; nubentur: sed sicut angeli Dei in celo. ¶ De resurrectione autem mortuorum nō legistis quod dictū est à Deo dicēte vobis, ¶ Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob? ¶ Nō est Deus mortuorum, sed viuentium. ¶ Et audiētes turbati, mirabatur in doctrina eius. ¶ Pharisei autem audiētes quod silēdiū imposuisset Sadduceis, conuenerunt in vnum: & interrogauit eum vnus ex eis legis doctor, tentans eum, ¶ Magister, quid est mandatum magnū in Lege? ¶ Ait illi Iesus, ¶ Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota aīa tua, & in tota mēte tua. ¶ Hoc est maximū & primū mandatum. ¶ Secūndū autem simile est huic, ¶ Diliges proximum tuum sicut teipsum. ¶ In his duobus mandatis vniuersa lex pēdet & prophete. ¶ Cōgregatis autem Phariseis, interrogauit eos Iesus, dicens, ¶ Quid vobis videt de Christo? cuius filius est? Dicunt ei, Dauid. ¶ Ait illis, Quō ergo Dauid in Spū vocat eum Dñm, dicens, ¶ Dixit dñs dño meo, Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellū pedū tuorum? ¶ Si ergo Dauid vocat eum Dñm: quō fili? ei? est? ¶ Et nemo poterat ei rēdere vbi: neq; ausus fuit quāquam ex illa die eum amplius interrogare. ¶ Scribis & Phariseis super cathedram Moysi sedentibus præcepit Iesus obedire, ipsorum autem opera non imitari, retēgens ipsorum hypocrisim & ambitionem, discipulos verò contrariam docens humilitatem: deinde multiplex V & illis ob hypocrisim ac reliquas suas iniquitates interminatur, predicēs eorum suorum mensuram in iustorum persecutionibus impleturos, ac Ierusalem deserendam.

Tunc Iesus locutus est ad turbas & ad discipulos suos, dicens: Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisei. ¶ Omnia ergo quæcunq; dixerint vobis, seruate & facite: secundum opera verò eorum nolite facere: dicunt enim & non faciunt. ¶ Alligant enim onera graua & importabilia, & imponunt in humeros hominum: digito autem suo nolunt ea mouere. ¶ Omnia verò opera sua faciunt, vt videantur ab hominibus: dilatant enim phylacteria sua, & magnificant simbrias. ¶ Amant autem primos recubitus in cenis, & primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro, & vocari ab hominibus, rabbi. ¶ Vos autem nolite vocari rabbi. vnus est enim magister vester, omnes autem vos, fratres estis. ¶ Et patre nolite vocare vobis super terram: vnus est enim pater vester qui in celis est. ¶ Nec vocemini magistri: quia magister vester, vnus est, Chrs. ¶ Qui maior est vestru, erit minor vester. ¶ Qui autē se exaltauerit, humiliabitur: & qui se humiliauerit, exaltabitur. ¶ Væ autem vobis Scribæ & Pharisei hypocrite: quia clauditis regnum celorum ante homines. vos enim non intratis: nec introeuntes finitis intrare. ¶ Væ vobis Scribæ & Pharisei hypocrite. ¶ quia comeditis domos viduarum, orationes longas orantes. ¶ Propter hoc amplius accipietis iudicium. ¶ Væ vobis Scribæ & Pharisei hypocrite: quia circuitis mare & aridam, vt faciatis vnum profelytum: & cum fuerit factus, facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos. ¶ Væ vobis duces cæci, qui dicitis, Quicumq; iurauerit per templum, nihil est: qui autem iurauerit in auro templi, debet. ¶ Stulti & cæci, quid enim maius est, aurum, an templum quod sanctificat aurum? ¶ Et quicumq; iurauerit in altari, nihil est: quicumq; autē iurauerit in dono quod est super illud, debet. ¶ Cæci, quid enim maius est, donum, an altare quod sanctificat donum? ¶ Qui ergo iurat in altari, iurat in eo & in omnibus quæ super illud sunt: & quicumq; iurauerit in templo, iurat in illo & in eo qui habitat in ipso: & qui iurat in celo, iurat in throno Dei, & in eo qui sedet

1. Efd. 8. a. 4
Luc. 11. g. 46.
Act. 15. b. 10.
Deu. 6. b. 8.
Nu. 15. d. 38.
Mar. 12. d. 38
Luc. 11. f. 43.
& 20. g. 46.
Iaco. 3. a. 1.
Mala. 1. b. 6.

Luc. 14. c. 11.
& 18. c. 14.

- 8.
Mar. 12. d. 40
Luc. 20. g. 40.

Sup. 5. c. 34.
Luc. 11. f. 42.

Luc. 11. c. 39

plena sunt
7.

Sup. 3. b. 7.

Gen. 4. b. 8.
Heb. 11. a. 4.
1. Pa. 24. l. 22

Luc. 13. g. 34.

4. Efd. 1. a. 10.

23 det super eum. ¶ Væ vobis Scribæ & Pharisei hypocrite: quia decimatis mentam & anethum & cyminum, & reliquistis quæ graviora sunt legis, iudicium, & misericordiam, & fidem. hæc oportuit facere, & illa non omittere.

24 ¶ Duces cæci, excolantes culicem, camelum autem glutie tes. ¶ Væ vobis Scribæ & Pharisei hypocrite: quia mundatis quod deforis est calicis & paropsidis: intus autem

25 ¶ pleni estis rapina & immunditia. ¶ Phariseæ cæce, munda prius quod intus est, calicis & paropsidis, ut fiat id quod

27 deforis est, mundum. ¶ Væ vobis Scribæ & Pharisei hypocrite: quia similes estis sepulchris dealbatis, quæ foris paræt hominibus speciosa, intus verò plena sunt ossibus

28 mortuorum, & omni spurcitia. ¶ Sic & vos foris quidem parætis hominibus iusti: intus autem pleni estis hypocrisis

29 & iniquitate. ¶ Væ vobis Scribæ & Pharisei hypocrite: quia

30 D edificatis sepulchra prophetarum, & ornatis monumenta iustorum, & dicitis, Si fuissimus in diebus patrum nostrorum, non essemus socii eorum in sanguine prophetarum.

31 ¶ Itaque testimonio estis vobismetipsis, quia filij estis eorum qui prophetas occiderunt. ¶ Et vos implete mensuram patrum vestrorum. ¶ Serpentes genimina viperarum, quomodo fugietis à iudicio gehennæ: Ideo ecce ego mitto ad vos prophetas & sapientes & scribas, & ex illis occiditis & crucifigitis, & ex eis flagellabitis in synagogis vestris, & persequemini de civitate in civitatem: ut veniat super vos omnis sanguis iustus qui effusus est super terram, à sanguine Abel iusti usque ad sanguinem Zachariæ filij Barachia, quem occidistis inter templum & altare. ¶ Amen dico vobis, venient hæc omnia super generationem istam. ¶ Ierusalem Ierusalem, quæ occidit prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluit: Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. ¶ Dico enim vobis, non me videbitis a modo donec dicatis, Benedictus qui venit in nomine Domini.

Predicit

Predicit templi eversionem, monetque, ut caueant à venturis seductoribus, futura prænuntians bella ac persecutiones: surgēt pseudochristi & pseudopropheta: de adventu filij hominis, & prædicitur signis in Sole, Luna & Stellis: omnibus ignotum dicit Christus diem iudicii, & de fidei ac malo seruo, propter quæ docet semper esse vigilandum.

C A P. XXIIII.

1 **E**T egressus Iesus de templo, ibat. Et accesserunt discipuli eius ut ostenderent ei ædificationes templi.

2 ¶ Ipse autem respondens dixit illis, Videtis hæc omnia?

3 Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis super lapidē qui non destruatur. ¶ Sedente autem eo super montem Oliueti, accesserunt ad eum discipuli secretò, dicentes,

4 Dic nobis, quando hæc erunt: & quod signum adventus tui, & consummationis seculi? ¶ Et respondens Iesus, dixit eis, Videte ne quis vos seducat: multi enim venient in nomine meo, dicentes, Ego sum Christus: & multos seducent. ¶ Audituri enim estis prælia & opiniones præliorum. Videte ne turbemini, oportet enim fieri: sed nondū est finis. ¶ Consurget enim gens in gentem, & regnum in regnum: & erunt pestilentia, & fames, & terræ motus per loca, hæc autem omnia initia sunt dolorum. ¶ Tūc tradent vos in tribulationem, & occident vos: & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum. ¶ Et tunc scaldalibuntur multi: & inuicem tradent: & odio habebunt inuicem. ¶ Et multi pseudoprophete surgent: & seducent multos. ¶ Et quoniam abundabit iniquitas: refrigescet charitas multorum. ¶ qui autem perseverauerit usque in finem, hic saluus erit. ¶ Et prædicabitur hoc Evangelium regni in vniuerso orbe, in testimonium omnibus gentibus: & tunc veniet consummatio. ¶ Cū ergo videritis abominationem desolationis, quæ dicta est à Daniele propheta, stantem in loco sancto (qui legit intelligat)

16 ¶ tunc qui in Iudæa sunt fugiant ad montes: & qui in templo, non descendant tollere aliquid de domo sua: & qui in agro, non reuertatur tollere tunicam suam. ¶ Væ autem

18 ¶ pregnantibus & nutrientibus in illis diebus. ¶ Orate autem

Mat. 13. a. 1.
Luc. 21. b. 5.

Luc. 19. g. 40

Eph. 5. b. 6
Col. 2. d. 2.

Ioh. 15. c. 20
& 16. a. 2.
Sup. 10. c. 17.
Luc. 21. c. 12.

Mat. 13. b. 14
Luc. 21. d. 20
Dan. 9. g. 27.

t. m.

1 Act. 1. b. 12. 20 tem, vt non fiat fuga vestra in hyeme vel sabbatho. ¶ Erit
 21 enī tunc tribulatio magna qualis non fuit ab initio mū-
 22 di vsque modò, neque fiet. ¶ Et nisi breuiati fuissent dies
 illi, non fieret salua omnis caro: sed propter electos bre-
 23 uiabuntur dies illi. ¶ Tunc si quis vobis dixerit, Ecce hic
 24 est Christus, aut illic: nolite credere. ¶ Surgēt enim pseu-
 dochristi, & pseudoprophetae: & dabunt signa magna &
 prodigia, ita vt in errorem inducantur (si fieri potest) etiā
 25 electi. ¶ Ecce prædixi vobis. ¶ Si ergo dixerint vobis, Ecce in
 26 deserto est, nolite exire: ecce in penitralibus, nolite crede-
 27 re. ¶ Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & paret vsque in
 C Occidentem: ita erit & aduentus filij hominis. ¶ Vbicun-
 28 que fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ. ¶ Sta-
 29 tim autem post tribulationem dierum illorum Sol ob-
 scurabitur, & Luna non dabit lumen suum, & stellæ ca-
 30 dent de cælo, & virtutes cælorum commouebuntur: ¶ &
 tunc parebit signum filij hominis in cælo: & tunc plan-
 gent omnes tribus terræ: & videbunt filium hominis ve-
 nientem in nubibus cæli cum virtute multa & maiesta-
 31 te. ¶ Et mittet angelos suos cum tuba, & voce magna: &
 congregabunt electos eius à quatuor ventis, à summis
 32 cælorum vsque ad terminos eorum. ¶ Ab arbore autem
 33 fici discite parabolam: cum iam ramus eius tener fuerit,
 & folia nata, scitis quia prope est æstas: ¶ ita & vos, cum
 34 videritis hæc omnia, scitote quia prope est in ianuis.
 ¶ Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc,
 35 donec omnia hæc fiant. ¶ Cælum & terra transibunt, ver-
 36 ba autem mea nõ præteribunt. ¶ De die autem illa & ho-
 D ra nemo scit, neque angeli cælorum, nisi solus pater. ¶ Si-
 37 cut autem in diebus Noë, ita erit & aduentus filij homi-
 38 nis. ¶ Sicut enim erant in diebus ante diluuium comedē-
 tes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes vsq; ad eū
 39 diem quo intrauit Noë in arcã, ¶ & nõ cognouerunt do-
 nec venit diluuium, & tulit omnes: ita erit & aduentus
 40 filij hominis. ¶ Tunc duo erunt in agrò: vnus assumerur,
 41 & vnus relinquetur. ¶ duę molentes in mola: vna assume-
 tur,

Mar. 13. c. 21
 Luc. 17. g. 37.
 Mar. 13. a. 4.
 Luc. 21. c. 25.
 Eze. 32. b. 7.
 Isa. 13. b. 10.
 Ioël 2. g. 31.
 & 3. c. 15.
 Apo. 1. b. 8.
 1. Cor. 15. g.
 51.

Mar. 13. d. 31
 Luc. 17. f. 26
 Gen. 7. b. 5.
 1. Pet. 3. d. 20
 Luc. 17. g. 36

42 tur, & vna relinquetur: ¶ Vigilate ergo quia nescitis qua
 43 hora Dñs vester venturus sit. ¶ Illud autem scitote, quo-
 niam si sciret pater familias qua hora sur venturus esset,
 vigilaret, vtique & non sineret perfodi domum suam,
 44 ¶ Ideo & vos estote parati: quia qua nescitis hora filius
 45 hominis venturus est. ¶ Quis, putas, est fidelis seruus &
 prudens, quem constituit Dñs suus super familiam suã,
 46 vt det illis cibum in tempore? ¶ Beatus ille seruus, quem,
 47 cum venerit Dñs eius, inuenerit sic facientem. ¶ Amen
 dico vobis: quoniam super oĩa bona sua constituet eum.
 48 ¶ Si autem dixerit malus seruus ille in corde suo, Moram
 49 facit Dominus meus venire: ¶ & cæperit percutere con-
 50 seruos suos, māducet autem & bibat cum ebriosis: ¶ ven-
 51 niet Dominus serui illius in die qua non sperat, & hora
 qua ignorat, ¶ & diuidet eum, partemq; eius ponet cum
 hypocritis, illic erit fletus & stridor dentium.

Parabolas proponit de decem virginibus, ac talentis distributis seruis, quorum dominus peregrè rediens singulos præmiat aut punit iuxta ipsorum merita: extremum iudicium ponit ob oculos, & causas pmiationis bonorum ac punitiois malorū.

1 Tunc simile erit regnum cælorum decem virginibus,
 A quæ accipientes lampades suas exierunt obuiã spò
 2 so, & sponsã. ¶ Quinque autem ex eis erant fatuę, & quin-
 3 que prudentes: ¶ sed quinque fatuę, acceptis lampadibus,
 4 nõ sumpserūt oleū secū: prudentes verò acceperūt oleū in
 5 vasis suis cū lâpadib; ¶ Morã aut faciēte spòso, dormita-
 6 uerūt oēs & dormierūt. ¶ Media autē nocte clamor factus
 7 est, Ecce sponsus venit, exite obuiã ei. ¶ Tunc surrexerunt
 8 omnes virginẽs illæ: & ornauerunt lampades suas. ¶ Fatuę
 autem sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro,
 9 quia lampades nostræ extinguuntur. ¶ Respoderunt pru-
 dentes, dicentes, Ne fortè non sufficiat nobis & vobis, ite-
 10 potius ad vendentes: & emite vobis. ¶ Dum autem irent
 11 eo ad nuptias, & clausa est ianua. ¶ Nouissimè verò ve-
 niunt

* duo in le-
 sto: vnus as-
 sumetur, &
 vnus relin-
 quetur.
 1. The. 5. d. 17
 Mar. 13. d. 32
 Luc. 12. e. 39.
 Luc. 12. e. 42.

Apo. 16. c. 15

Sup. 13. f. 42,
 Inf. 25. c. 30.

Mar. 13. d. 33
Sup. 14. c. 41
Luc. 19. b. 12.

niunt & reliquæ virgines, dicentes: Domine, Dñe aperi
 12 nobis. At ille respõdens ait: Amē dico vobis, nescio vos.
 13 ¶ Vigilate itaque, quia nescitis diem neq; horā ¶ Sicut
 14 enim homo peregrè proficiscens, vocavit seruos suos, &
 B tradidit illis bona sua. ¶ Et vni dedit quinque talenta, alij
 15 autem duo, alij verò vnum, vniciq; secundum propriā
 16 virtutem: & profectus est statim. ¶ Abijt autem qui quin-
 que talenta acceperat, & operatus est in eis, & lucratus
 17 est alia quinque. ¶ Similiter & qui duo acceperat, lu-
 18 cratus est alia duo. ¶ Qui autem vnum acceperat, abiens
 fodit in terram, & abscondit pecuniam domini sui.
 19 ¶ Post multum verò tēporis venit dñs seruorum illorū,
 20 & posuit rationem cum eis. ¶ Et accedens qui quinque
 talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta, dicens,
 Domine quinque talenta tradidisti mihi, ecce alia quin-
 21 que superlucratus sum. ¶ Ait illi dñs eius: Euge serue bo-
 ne & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa
 22 te constituam: intra in gaudium dñi tui. ¶ Accellit autem
 C & qui duo talenta acceperat, & ait: Dñe duo talen ta tra-
 23 didisti mihi, ecce alia duo lucratus sum. ¶ Ait illi dñs eius:
 Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis:
 super multa te constituam: intra in gaudium Dñi tui.
 24 ¶ Accedens autem & qui vnum talentum acceperat, ait,
 Domine, scio quia homo durus es, metis vbi non semi-
 25 nasti, & congregas vbi non sparsisti: ¶ & timens abij &
 abscondi talentum tuum in terra: ecce habes quod tuum
 26 est. ¶ Respondens autem dñs eius, dixit ei: Serue male, &
 piger, sciebas quia meto vbi non semino, & cōgrego vbi
 27 non sparsi: oportuit ergo te committere pecuniam meā
 numularijs, & veniens ego recepissem vtique quod meū
 28 est cum vsūra. ¶ Tollite itaq; ab eo talerum, & date ei qui
 29 habet decem talenta: ¶ omni enim habenti dabitur, &
 abundabit: ei autem qui non habet, & quod videtur ha-
 30 bere, auferetur ab eo. ¶ Et inutilem seruum eijcite in tene-
 31 bras exteriores, ¶ illic erit fletus & stridor dentiū. ¶ Cū
 autem venerit filius hominis in maiestate sua, & omnes
 angeli

Sup. 13. b. 12
Marc. 4. c. 25
Luc. 8. c. 18.
& 19. d. 26.

Sup. 8. b. 11.
& 11. b. 13.

angeli cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis suæ:
 32 ¶ & congregabuntur ante eum omnes gētes, & separabit
 33 eos ab inuicem, sicut pastor segregat oues ab hœdis: ¶ &
 statuet oues quidem à dextris suis, hœdos autem à sini-
 34 stris. ¶ Tunc dicet rex his qui à dextris eius erunt: Venite
 D benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à
 35 cōstitutione mundi. ¶ Eturiui enim: & dedistis mihi mā-
 ducare sitiui & dedistis mihi bibere hospes eram, & col-
 36 legistis me. ¶ Nudus, & operuistis me: ¶ infirmus, & visita-
 37 stis me: in carcere eram, & venistis ad me. ¶ Tunc respon-
 debunt ei iusti dicentes: Domine, quando te vidimus esu-
 rientem, & pauimus: sitientem, & dedimus tibi potum?
 38 ¶ quando autem te vidimus hospitem, & collegimus te?
 39 aut nudum, & cooperuimus te? ¶ aut quando te vidimus
 40 infirmum, aut in carcere: & venimus ad te? ¶ Et respondēs
 rex, dicit illis: Amen dico vobis, quandiu fecistis vni ex
 41 his fratribus meis minimis, mihi fecistis. ¶ Tunc dicet &
 42 his qui à sinistris erūt: ¶ Discedite à me maledicti in ignē
 æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius: Esuriui
 enim, & non dedistis mihi manducare: sitiui, & non de-
 43 distis mihi potum: ¶ hospes eram, & non collegistis me:
 nudus, & non operuistis me: infirmus, & in carcere, &
 44 non visitastis me. ¶ Tunc respondebunt ei & ipsi dicētes:
 Domine, quando te vidimus esurientem, aut sitientem,
 aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere:
 45 & non ministrauimus tibi? ¶ Tunc respõdebit illis dicēs:
 Amen dico vobis, quandiu non fecistis vni de minorib?
 46 his, nec mihi fecistis. ¶ Et ibunt hi in supplicium æternū:
 iusti autem in vitam æternam.
 Consultant principes sacerdotum de occidendo Iesu, qui vnguen-
 to pretioso à muliere perfunditur murmurantibus discipulis:
 venditur à Iuda, de cuius proditione discipulis in cœna loquitur,
 in qua panem in corpus suum, & vinum in sanguinem
 mutata tradit discipulis: prædicit omnes scandalizandos, tri-
 namq; Petri negationem: & post trinam orationem capitur
 à Iudæis, quorum vni Petrus abscondit auriculam: discipulis
 fugien-

Isa. 58. b. 7.
Ezec. 17. b. 7.
Ecc. 18. d. 39.

IPsa. 6 b. 9.
Sup. 7. c. 25.
Luc. 13. f. 27.

Ioh. 5. e. 29.
Dan. 12. a. 2.

fugientibus, coram Caipha à falsis testibus accusatur, mortisq; reus iudicatus conspuitur ac ceditur, & ter à Petro negatur.

C A P. XXVI.

Mar. 14. a. 1.

Luc. 22. a. 1.

Ioh. 11. a. 3.

& 12. a. 3.

Mar. 14. a. 3.

Deut. 14. b. 11.

habebitis.

Mar. 14. b. 10.

Luc. 22. a. 3.

Mar. 14. b. 12.

Luc. 22. a. 7.

- 5.

Mar. 4. b. 17.

Luc. 11. b. 14.

Ioh. 13. c. 11.

1 **E**T factum est: cum cõsummasset Iesus sermones hos
A omnes, dixit discipulis suis: ¶ Scitis quia post biduũ
2 Pascha fiet, & filius hominis tradetur vt crucifigatur.
3 ¶ Tunc congregati sunt principes sacerdotum & senio-
4 res populi in atrium principis sacerdotũ, qui dicebatur
5 Caiphas: ¶ & consilium fecerunt vt Iesum dolo tenerent
6 & occiderent. ¶ Dicebant autem: Nõ in die festo, ne forte
7 tumultus fieret in populo. ¶ Cum autem Iesus esset in
8 Bethania in domo Simonis Leprosi, ¶ accessit ad eum mul-
9 lier habens alabastrum vnguẽti pretiosi, & effudit super
10 caput ipsius recumbentis. ¶ Videntes autem discipuli, in-
11 dignati sunt, dicentes: Vt quid perditio hæc? ¶ potuit enim
12 Iesus ait illis, Quid molesti estis huic mulieri? opus enim
13 bonum operata est in me. ¶ Nã semper pauperes habetis
14 vobiscum, me autem non semper habetis. ¶ Mittens enĩ
15 hæc vnguentum hoc in corpus meũ, ad sepeliendum me
16 fecit. ¶ Amen dico vobis, vbicunq; prædicatũ fuerit hoc
17 euangelium in toto mundo, dicetur & quod hæc fecit in
18 memoriam eius. ¶ Tunc abiit vnus de duodecim, qui di-
19 cebatur Iudas Iscariotes, ad principes sacerdotum: ¶ & ait
20 illis, Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? At
21 illi constituerunt ei triginta argenteos. ¶ Et exinde quere-
22 bat opportunitatem vt eum traderet. ¶ Prima autẽ die
23 Azymorum accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes: Vbi
24 vis paremus tibi comedere Pascha? ¶ At Iesus dixit, Ite in
25 ciuitatem ad quendam, & dicite ei: Magister dicit, Tem-
26 pus meum prope est, apud te facio Pascha cum discipulis
27 meis. ¶ Et fecerunt discipuli sicut constituit illis Iesus: &
28 parauerunt Pascha. ¶ Vespere autem facto, discumbebat
29 cum duodecim discipulis suis. ¶ Et edentibus illis, dixit:
30 Amen dico vobis quia vnus vestrum me traditurus est.
31 ¶ Et con tristati valde, cœperunt singuli dicere: Nunquid
32 ego

23 ego sum Domine? ¶ At ipse respondens, ait: Qui intingit
24 mecum manum in paropside, hic me tradet. ¶ Filius qui-
25 dem hominis vadit ¶ sicut scriptum est de illo: va autem
26 homini illi, per quem filius hominis tradetur, bonum
27 erat ei si natus non fuisset homo ille. ¶ Respõdens autem
28 Iudas qui tradidit eum, dixit: Nunquid ego sum Rabbi?
29 Ait illi: Tu dixisti. ¶ Cœnantibus autem eis, accepit Iesus
30 panem & benedixit, ac fregit: deditq; discipulis suis, &
31 ait: Accipite, & comedite, hoc est corpus meum. ¶ Et acci-
32 piens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex
33 hoc omnes. ¶ Hic est enim sanguis meus noui testamẽti,
34 qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.
35 ¶ Dico autem vobis, non bibam amoddõ de hoc genimine
36 vitis vsque in diem illum, cum illud bibam vobiscum
37 nouum in regno patris mei. ¶ Et hymno dicto, exierunt
38 in montem Oliueti. ¶ Tunc dicit illis Iesus: ¶ Omnes vos
39 scandalum patiemini in me, in ista nocte. Scriptum est
40 enim, ¶ Percutiam pasto rem, & dispergentur oues gregis.
41 ¶ Postquam autem resurrexero, præcedam vos in Galileã.
42 ¶ Respondens autem Petrus, ait illi: Etsi omnes scandali-
43 zati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor. ¶ Ait illi
44 Iesus: Amẽ dico tibi, quia in hac nocte, antequam gallus
45 cantet, ter me negabis. ¶ Ait illi Petrus, Etiam si oportue-
46 rit me mori tecum, non te negabo. Similiter & omnes
47 discipuli dixerunt. ¶ Tunc venit Iesus cum illis in villam
48 quæ dicitur ¶ Geth-semani: & dixit discipulis suis: Sedete
49 hic donec vadam illuc & orem. ¶ Et assumpto Petro &
50 duobus filij Zedebæi, cœpit contristari & mœstus esse.
51 ¶ Tunc ait illis: Tristis est anima mea vsque ad mortem:
52 sustinete hic, & vigilate mecum. ¶ Et progressus pusillũ,
53 præcidit in faciem suam, orãs, & dicens: Pater mi, si pos-
54 sibile est, transeat à me calix iste: veruntamen non sicut
55 ego volo, sed sicut tu. ¶ Et venit ad discipulos suos, & in-
56 uenit eos dormientes, & dicit Petro: Sic? non potuistis
57 vna hora vigilare mecum? ¶ Vigilare, & orate, vt non in-
58 tretis in tentationem. ¶ Spiritus quidem promptus est,
59 caro

Psal. 40. b. 10

traditur 2.

1. Cor. 11. c. 24

Mar. 14. c. 27

Ioh. 16. d. 32.

Zac. 13. b. 7.

Mar. 14. c. 28.

& 16. b. 7.

Ioh. 13. d. 38

Mar. 14. d. 32

Luc. 22. d. 39

42 caro autem infirma. Iterum secundo abijt, & orauit, dicen: Pater mi, si non potest hic calix transire nisi bibam
 43 illum: fiat voluntas tua. Et venit iterum, & inuenit eos
 44 dormientes: erant enim oculi eorum grauari. Et relictis illis, iterum abijt: & orauit tertio, eundem sermonem
 45 dicens. Tunc venit ad discipulos suos, & dicit illis: Dormite iam, & requiescite, ecce appropinquauit hora, &
 46 filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite
 47 eamus: ecce appropinquauit qui me tradet. Adhuc
 E eo loquente, ecce Iudas vnus de duodecim venit, & cum
 48 eo turba multa cum gladijs & fustibus, missi à principibus sacerdotum & senioribus populi. Qui autem tradidit eum, dedit illis signum, dicens: Quemcumq; osculatus fuero, ipse est: tenete eum. Et confestim accedens ad
 49 Iesum, dixit: Aue rabbi. Et osculatus est eum. Dixitque illi Iesus: Amice, ad quid venisti? Tunc accesserunt, &
 50 manus iniecerunt in Iesum: & tenuerunt eum. Et ecce vnus ex his qui erant cum Iesu, extendens manum, exemit gladium suum: & percutiens seruum principis sacerdotum, amputauit auriculam eius. Tunc ait illi Iesus: Conuerte gladium tuum in locum suum: omnes enim
 51 qui acceperint gladium, gladio peribunt. An putas quia non possum rogare patrem meum: & exhibebit mihi
 52 modò plusq; duodecim legiones angelorum? Quomò ergo implebuntur scripture, quia sic oportet fieri? In illa
 53 hora dixit Iesus turbis, Tãquam ad latronem existis cum gladijs & fustibus comprehendere me? quotidie apud
 54 vos sedebam docēs in templo: & non me tenuistis. Hoc autem totum factum est, vt adimplerentur scripture prophetarum. Tunc discipuli omnes, relicto eo, fugerunt.
 55 At illi tenentes Iesum, duxerunt ad Caipham principem sacerdotum, vbi Scribę & seniores conuenerant. Petrus autem sequebatur eum à longē, vsq; in atrium principis sacerdotum. Et ingressus intrò sedebat cum ministris: vt
 56 videret finem. Principes autem sacerdotum & omne consilium quarebant falsum testimonium cõtra Iesum,
 vt

* appropinquabit
 * tradit
 Mar. 14. c. 43
 Luc. 22. c. 47
 Iohã. 18. a. 3.

Gene. 6. a. 6.
 Apo. 13. c. 10

* modò
 -2-

Isa. 53. c. 10.

Sup. c. 31.
 Mar. 14. c. 53
 Luc. 22. f. 54.
 Ioh. 18. d. 24

* Princeps
 Mar. 14. f. 55

60 vt eum morti traderent: & non inuenerunt, cum multi falsi testes accessissent. Nouissimè autem venerunt duo
 61 falsi testes: & dixerunt, Hic dixit, Possum destruere templum Dei, & post triduũ reedificare illud. Et surgens
 62 princeps sacerdotum, ait illi: Nihil respondes ad ea quę isti aduersum te testificantur? Iesus autē tacebat. Et princeps sacerdotum ait illi: Adiuro te per Deum viuum, vt
 63 dicas nobis si tu es Christus filius Dei? Dicit illi Iesus: Tu dixisti, veruntamen dico vobis, amodò videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cęli. Tunc princeps sacerdotum scidit
 64 vestimenta sua, dicens, Blasphemauit: quid adhuc egem? testibus: ecce, nunc audistis blasphemiam, quid vobis videtur? At illi respondentes dixerunt: Reus est mortis.
 65 Tunc expuerunt in faciem eius, & colaphis eum cęderunt, alij autem palmas in faciem eius dederunt, dicentes: Prophetiza nobis Christe, quis est qui te percussit?
 66 Petrus verò sedebat foris in atrio, & accessit ad eum vna ancilla, dicens, Et tu cum Iesu Galilęo eras. At ille negauit coram omnibus, dicens: Nescio quid dicis. Exeunte autem illo ianuam, vidit eum alia ancilla: & ait his qui erant ibi: Et hic erat cum Iesu Nazareno. Et iterum negauit cum iuramento, Quia nõ noui hominem. Et post pusillum accesserunt qui stabant: & dixerunt Petro, Verè & tu ex illis es: nõ & loquela tua manifestum te facit?
 74 Tunc cępit detestari & iurare quia non nouisset hominem. Et continuò gallus cantauit. Et recordatus est Petrus verbi Iesu quod dixerat: Prius quam gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras, fleuit amarè.
 Iudas relatis argentis, laqueo se suspendit: Iesus coram Pilato accusatus non respondet, vxor autem Pilati dicit ipsum iustum: preeligitur tamen Barabbas: Pilatus lotis manibus Iesum flagellatum tradit crucifigendum: qui à militibus multipliciter illusus ducitur ad crucifigendum: & felleo vino potatus inter latrones crucifigitur, diuisis ipsius vestimentis: & à varijs multę iactantur in ipsum blasphemie, suboriuntur tenebrę,

Ioha. 2. d. 19

Sap. 16. d. 27
 1. Thef. 4. d. 14.
 Ro. 14. b. 10.

Isai. 50. b. 6.
 Mat. 14. g. 65

Luc. 22. f. 55.
 Ioh. 18. d. 25

-3-

*bre, & clamans Iesus, Eli, aceto, potatus, cum clamore ex-
pirat, ac signa varia fiunt: corpus Iesu à Ioseph sepultum, cur-
stoditur à militibus.*

Mar. 15. b. 16
Luc. 22. g. 61
Ioh. 13. a. 1.
Ioh. 18. c. 28

Act. 11. c. 18.

Act. 1. c. 19.

Luc. 11. c. 12

Marc. 15. a. 2
Luc. 23. a. 3.
Ioh. 18. f. 33.

Mar. 15. b. 11
Luc. 23. c. 18.
Ioh. 18. g. 44.
Act. 3. c. 14.

A 1 M Ane autem facto consilium inierunt omnes prin-
2 cipes sacerdotum & seniores populi aduersus Ie-
3 sum, vt eum morti traderet. Et vinctum adduxerunt eum
& tradiderunt Pontio Pilato præfidi. Tunc videns Iudas
qui eum tradidit, q̄ damnatus esset: pœnitentia ductus
4 retulit triginta argenteos principibus sacerdotū & senio-
5 ribus, dicens: Peccaui, tradens sanguinem iustum. At
illi dixerunt: Quid ad nos: tu videris. Et proiectis argen-
6 teis in templo, recessit: & abiens, laqueo se suspendit.
7 Principes autem sacerdotum acceptis argenteis, dixe-
8 runt: Non licet eos mittere in corbonam: quia pretium
9 sanguinis est. Consilio autem inuito emerunt ex illis agrū
10 figuli, in sepulturam peregrinorū. Propter hoc vocatus
11 est ager ille, Hacel-dama, hoc est, ager sanguinis, vsq; in
12 hodiernum diem. Tunc impletum est quod dictum est
13 per Ieremiam prophetam dicentem: Et acceperunt trig-
14 ginta argenteos pretium appretiati quem appretiauerūt
15 à filijs Israël: & dederunt eos in agrum figuli, sicut con-
16 stituit mihi Dñs. Iesus autē stetit ante præsidem, & in-
17 terrogauit eum præses, dicens: Tu es rex Iudæorū? Dicit
18 illi Iesus, Tu dicis. Et quum accusaretur à principibus
19 sacerdotum & senioribus, nihil respondit. Tunc dicit
20 illi Pilatus: Non audis quanta aduersum te dicunt testi-
monia? Et non respondit ei ad vllum verbum: ita vt mi-
raretur præses vehementer. Per diē autem solennē con-
sueuerat præses populo dimittere vnum vinctum quem
voluissent. Habebat autem tunc vinctum insignem, qui
dicebatur Barabbas. Cōgregatis ergo illis, dixit Pilatus:
Quem vultis dimittam vobis: Barabbam, an Iesum qui
dicitur Christus? Sciebat enim quod per inuidiam tra-
didissent eum. Sedente autem illo pro tribunali, misit
ad eum vxor eius, dicens: Nihil tibi & iusto illi, multa enī
passa sum hodie per visum propter eum. Principes autē
sacer-

sacerdotū & seniores persuaserunt populis vt peterent
1 Barabbam, Iesum verò perderent. Respōdens autē præ-
2 ses, ait illis: Quem vultis vobis de duobus dimitti? At
3 illi dixerūt, Barabbā. Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciā
4 de Iesu qui dicitur Christus? Dicūt oēs: Crucifigatur. Ait
5 illis præses: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabāt,
6 dicentes: Crucifigatur. Videns autem Pilatus quia nihil
7 proficeret, sed magis tumultus fieret: accepta aqua, lauit
8 manus coram pp̄lo, dicens: Innocens ego sum à sangui-
9 ne iusti huius, vos videritis. Et respondens vniuersus
10 pp̄ls, dixit: Sanguis eius super nos, & super filios nostros.
11 Tunc dimisit illis Barabbam: Iesum autem flagellatum
12 tradidit eis vt crucifigeretur. Tunc milites præfidi susci-
13 pientes Iesum in prætorium, congregauerunt ad eum
14 vniuersam cohortē: & exuentes eū, chlamydē coccineā
15 circumdederūt ei: & plectentes coronā de spinis, posue-
16 runt super caput eius, & arundinem in dextera eius. Et
17 genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes: Aue rex Iu-
18 dæorum. Et expuentes in eum, acceperunt arundinē, &
19 percutiebant caput eius. Et postq̄ illuserunt ei, exuerūt
20 eū chlamydē: & induerunt eū vestimentis eius, & duxe-
21 runt eum vt crucifigerent. Exeūtes autē inuenerūt homi-
22 nē Cyrenēū, noīe Simonē: hunc angariauerunt vt tol-
23 leret crucem eius. Et venerunt in locū qui dicitur Gol-
24 gotha, quod est, Caluariæ locus. Et dederunt ei vinum
25 bibere cū felle mistum. Et cū gustasset, noluit bibere.
26 Postq̄ autē crucifixi eum, diuiserunt vestimēta eius,
27 sortem mittētes: vt impleretur quod dictū est per pp̄he-
28 tam dicentē: Diuiserunt sibi vestimēta mea, & super ve-
29 stem meā miserūt sortē. Et sedētes seruabant eū. Et impo-
30 suerunt super caput eius causam ipsius scriptam: HIC
31 EST IESVS REX IVDÆORVM. Tunc crucifixi
32 sunt eū duo latrones: vnus à dextris, & vnus à sinistris.
33 Prætereuntes autē blasphemabant eum mouētes capita
34 sua, & dicentes: Valh' qui destruis templum Dei, & in
35 triduo illud reedificas: salua temetipsum: si filius Dei es,
36 descēde

Mar. 15. b. 16.
Iohā. 19. a. 1.

Mar. 15. b. 11
Luc. 23. d. 26

Mar. 15. b. 21.
Luc. 23. c. 33
Ioh. 19. c. 17.

Mar. 15. c. 14.
Luc. 23. c. 34
Ioh. 19. c. 18.
-15.
Psal. 22. c. 19
Ioh. 19. c. 24

-2.
Iohā. 2. d. 19.

cap. 1. d. 18. 42
fal. 21. b. 9. 43
fal. 21. a. 1. 47
fal. 68. c. 21 49
1. Pa. 3. d. 14 50
Mar. 15. d. 40 55
mar. 13. d. 42
Luc. 23. g. 50
Ioh. 19. g. 38

41 descēde de cruce. ¶ Similiter & principes sacerdotū illu-
42 dentes cum scribis & senioribus dicebant: ¶ Alios saluos
fecit, seipsum nō pōt saluum facere: si rex Isrl' est, descēdat
43 nūc de cruce, & credimus ei: ¶ cōfidit in Deo: liberet nūc
44 eum si vult: dixit enī quia filius Dei sum. ¶ Idipsum autē &
latrones qui crucifixi erant cum eo improperebant ei.
45 ¶ A sexta autē hora, tenebrę factę sunt sup vniuersam ter-
46 rā, vsq; ad horā nonā. ¶ Et circa horā nonā clamauit Iesus
voce magna dicens, Eli, Eli, lammasabaſſani? hoc est,
47 Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? ¶ Quidā
48 autē illic stātes & audiētes, dicebāt, Eliā vocat iste. ¶ Et cō-
F tinuō currens vnus ex eis, acceptam spongiam impleuit
49 aceto: & imposuit arundini, & dabat ei bibere. ¶ Ceteri
verō dicebāt, Sine, videamus an veniat Elias liberans eū.
50 ¶ Iesus autē iterū clamans voce magna, emisit spūm. ¶ Et
51 ecce velū templi scissum est in duas partes, à summo vsq;
52 deorsum: & terra mota est, & petre scissę sunt: & monu-
mēta aperta sunt: & multa corpora sanctorum qui dor-
53 mierant surrexerunt. ¶ Et exeuntes de monumentis post
resurrectionem eius, venerunt in sanctam ciuitatem: &
54 apparuerunt multis. ¶ Cetero autem & qui cum eo erāt
custodientes Iesum, viso terramotu & his quę fiebant,
55 timuerūt valde, dicētes, Verē filius Dei erat iste. ¶ Erāt
autem ibi mulieres multę à lōgē, quę secutę erant Iesum
56 à Galilæa, ministrantes ei: inter quas erat Maria Magda-
lene, & Maria Iacobi, & Ioseph mater, & mater filiorum
57 Zebedæi. ¶ Cū autem serō factum esset, venit quidam
G homo diues ab Arimathæa, nomine Ioseph, qui & ipse
58 discipulus erat Iesu. ¶ Hic accessit ad Pilatū, & petijt cor-
59 pus Iesu. Tunc Pilatus iussit reddi corpus. ¶ Et accepto
60 corpore, Ioseph inuoluit illud in sindone munda. ¶ Et po-
suit illud in monumēto suo nouo quod exciderat in pe-
tra. Et aduoluit saxum magnum ad ostiū monumenti, &
61 abijt. ¶ Erat autē ibi Maria Magdalene, & altera Maria, se-
62 dentes cōtra sepulchrū. Altera autē die, quę est post Pa-
rascēuen, conuenerunt principes sacerdotum, & Phari-
sæ

63 facti ad Pilatum, dicentes: Dñe, recordati sumus quia sedū-
64 tor ille dixit adhuc viuens, Post tres dies resurgā. ¶ Iube
ergo custodiri sepulchrū vsq; in diē tertiu: ne fortē veniat
discipuli eius & furent eū, & dicāt plebi, Surrexit à mor-
65 tuis: & erit nouissim⁹ error peior priore. ¶ Ait illis Pilatus,
66 Habetis custodiā: ite, custodite sicut scitis. ¶ Illi autē abeu-
tes, munierūt sepulchrū: signantes lapidē cū custodibus.
Facto terramotu, exterritisq; custodibus, angelus mulieribus
narrat Christi resurrectionem: qui ipsis apparens iubet, sicut
et angelus iusserat, vt discipulis nuntient, quod Dominum in
Galilæa visuri sint: milites sepulchri custodes pecunia corru-
pti dicunt corpus Christi furto sublatum: discipuli videntes
in Galilæa Dominum, iubentur ire ad docendas & baptizan-
das omnes gentes. C A P. XXVIII.
1 Vespere autē sabbathi q̄ lucescit in prima sabbathi,
2 venit Maria Magdalene, & altera Maria videre se-
A pulchrū. ¶ Et ecce terramotus factus est magnus. Angelus
enī Dñi descēdit de cęlo: & accedēs, reuoluit lapidem, &
3 sedebat super eū: erat autē aspectus eius sicut fulgur, & ve-
4 stimentū eius sicut nix. ¶ Prę timore autē eius exterriti sūt
5 custodes, & facti sunt velut mortui. ¶ Rñdēs autē angelus
dixit mulieribus, Nolite timere vos, scio enī quod Iesum q̄
6 crucifixus est queritis. ¶ nō est hīc: surrexit enī sicut dixit,
7 venite, - & videte locū vbi positus erat Dñs. ¶ Et citō eun-
8 tes, dicite discipulis eius quia surrexit: & ecce pręcedit vos
9 in Galilæa, ibi eū videbitis: ecce prędixi vobis. ¶ Et exierūt
citō de monumento cum timore & gaudio magno, cur-
9 rentes nuntiare discipulis eius. ¶ Et ecce Iesus occurrit il-
10 lis, dicens: Auete. Illę autem accesserunt & tenuerunt pe-
des eius, & adorauerunt eū. ¶ Tūc ait illis Iesus, Nolite ti-
11 mere, ite, nuntiate fratribus meis, vt eant in Galilæā, ibi
me videbunt. ¶ Quę cū abijissent, ecce quidā de custodi-
12 bus venerunt in ciuitatem, & nuntiauerunt principibus
C sacerdotum omnia quę facta fuerant. ¶ Et congregati cū
senioribus, cōsilio accepto pecuniam copiosam dederūt
13 militibus, dicentes: Dicite, Quia discipuli eius noctē ve-
nerunt,

Mar. 16. b. 6.
Ioh. 20. e. 11.
vestimenta.
- 3.
præcedet

14 nerunt, & furati sunt eum nobis dormientibus. Et si hoc
 auditum fuerit à præside, nos suadebimus ei, & securos
 15 vos faciemus. At illi accepta pecunia, fecerunt sicut erāt
 edocti. Et divulgatum est verbum istud apud Iudæos,
 16 vsque in hodiernum diem. Undecim autem discipuli
 D abierunt in Galilæam, in montem vbi constituerat illis
 17 Iesus. Et videntes eum adorauerunt quidam autem du-
 18 bitauerunt. Et accedens Iesus locutus est eis, dicens:
 19 Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Euntes
 ergo docete oēs gentes: baptizantes eos in nomine patris,
 20 & filij, & spiritus sancti, docetes eos seruare omnia quæ-
 cunq; mandauì vobis, & ecce ego vobiscum sum omni-
 bus diebus vsque ad consummationem seculi.

Ioh. 17. a. 2.
 Hebr. 1. b. 8.
 Mar. 16. d. 15

Hieronymus in catalogo scriptorum
 Ecclesiasticorum.

ARCVS discipulus & interpres Petri,
 iuxta quod Petrum referentem audierat,
 rogatus Romæ à fratribus breue scripsit
 Euangelium. Quod cum Petrus audisset,
 probauit, & Ecclesia legendum sua autho-
 ritate edidit, sicut Clemens in sexto
 τρωικῶν libro scribit. Et Papias Ierosolymitanus epi-
 scopus meminit huius Marci: & Petrus in epistola prima,
 sub noie Babylonis, figuratiter Romam significās, Salutat vos
 inquit, Ecclesia in Babylone collecta, et Marcus filius meus.
 Assumpto itaq; euangelio quod ipse cōfecerat, perrexit Aeg-
 yptum, & primus in Alexandria Christum annuntians cō-
 stituit ecclesiā, tāta doctrina & vitæ cōtinentia, vt oēs secta-
 tores Christi ad exemplum sui cogeret. Denique Philo disertis-
 simus Iudeorum, videns Alexandria primā Ecclesiā adhuc
 Iudaizantē, quasi in laudē gētis suę librū super eorū cōuersa-
 tione scripsit. Et quō Lucas narrat Ierosolymæ credētes oīa
 habuisse cōmunia: sic ille qđ Alexandria sub Marco fieri docto-
 re cernebat, memorię tradidit. Mortuus est aut octauo Nero-
 nis anno, & sepultus Alexandria: succedente sibi Amiano.

SANCTVM

SANCTVM
 IESV CHRISTI
 EVANGELIUM

Secundūm Marcum.

Iohannes in austeritate vitæ predicat ac baptizat aqua, Christus
 verò spiritu sancto: qui à Iohanne baptizatus, cum bestiis
 egens in deserto, post ieiunium quadraginta dierum à Satana
 tentatur, & Iohanne tradito predicare incipit in Galilæa, vo-
 catisq; Simone & Andrea, Iacobo & Iohanne Zebedei, acce-
 dit Capharnaum & reliqua Galilæa loca, ibiq; predicans cu-
 rat socrum Simonis, & leprosum quem mittit ad sacerdotes,
 plurimosq; demoniacos ac malè habentes cum magna omnium
 admiratione.

INITIUM Euāgelij Iesu Christi filij
 Dei. Sicut scriptum est in Isaia pro-
 pheta, (Ecce ego mitto angelū meū
 ante faciem tuam, qui præparabit viā
 tuam antete). Vox clamantis in de-
 deserto, Parate viam Domini, rectas fa-
 cite semitas eius. Fuit Iohannes in
 deserto baptizans, & prædicās baptif-
 mum pœnitentię in remissione pec-
 catorū. Et egrediebatur ad eū omnis Iudææ regio, & Ie-
 rosolymite vniuersi: & baptizabantur ab illo in Iordanis
 flumine, confitentes peccata sua. Et erat Iohannes vesti-
 tus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos eius: & lo-
 custus & mel syluestre edebat. Et prædicabat dicens: Veni-
 nit fortior me post me: cuius non sum dignus procum-
 bens soluere corrigiam calceamentorum eius. Ego bap-
 tizaui vos aqua: ille verò baptizabit vos spiritu sancto.
 Et factum est: in diebus illis venit Iesus à Nazareth
 in Galilæa: & baptizatus est à Iohanne in Iordane. Et statim ascen-

Malac. 3. a. r.

Isai. 40. a. 3.
 Ioh. 1. c. 15.
 Luc. 3. a. 4.
 Matth. 3. a. 1.
 Matth. 3. a. 5.

Luc. 11. c. 12.
 Matth. 3. c. 12.
 Luc. 3. c. 16.

Ioh. 1. d. 17.
 Act. 1. a. 5.
 & 2. a. 4.
 & 11. c. 16.
 & 19. a. 4.
 Mat. 3. d. 14.
 Luc. 3. d. 12.

* sanctum
Luc. 1. d. 32.

Matth. 4. a. 1.
Luc. 4. a. 1.

Matth. 4. b. 12.
Luc. 4. c. 14.
Ioh. 4. f. 43.

Matth. 4. c. 18.
Luc. 5. a. 1.

Matth. 4. b. 13.
Luc. 4. c. 31.
Matth. 7. d. 18.

Luc. 4. c. 32.

* ante tempus

Matth. 8. b. 14.
Luc. 4. f. 42.

B ascendens de aqua, vidit celos apertos, & Spiritum* tanquam columbam descendentem & manentem in ipso.
 11 ¶ Et vox facta est de celis, Tu es filius meus dilectus, in te
 12 complacui. ¶ Et statim Spiritus expulit eum in desertum.
 13 ¶ Et erat in deserto quadraginta diebus, & quadraginta noctibus: & tentabatur à Satana, eratque cum bestijs, &
 14 angeli ministrabant illi. ¶ Postquam autem traditus est Iohannes, venit Iesus in Galilæam, prædicans euangeliū regni Dei, ¶ & dicēs. Quoniam impletum est tempus, & appropinquavit regnū Dei: penitemini, & credite euangeliō. ¶ Et præteriens secus Mare Galilææ, vidit Simonem & Andream fratrem eius, mittentes retia in mare, (erant enim piscatores), ¶ & dixit eis Iesus, Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum. ¶ Et protinus relictis retibus, secuti sunt eum. ¶ Et progressus inde pusillum, vidit Iacobum Zebedæi & Iohannem fratrem eius, & ipsos componentes retia in naui: ¶ & statim vocavit illos. Et relicto patre suo Zebedæo in naui cum mercenarijs, secuti sunt eum. ¶ Et ingrediuntur Capharnaū: & statim sabbathis ingressus in synagogam, docebat eos. ¶ Et stupebant super doctrina eius, erat enim docens eos quasi potestatem habens, & non sicut Scribæ. ¶ Et erat in synagoga eorum, homo in spiritu immundo: & exclamavit, dicens. Quid nobis & tibi Iesu Nazarene: venisti* perdere nos: scio qui sis, Sanctus Dei. ¶ Et cominatus est ei Iesus, dicens: Obmutesce, & exi de homine. ¶ Et discerpens eum spiritus immūsus, & exclamans voce magna, exiit ab eo. ¶ Et mirati sunt omnes: ita ut cōquirerent inter se dicentes, Quidnam est hoc? quanam doctrina hæc noua: quia in potestate etiam spiritibus immundis imperat, & obediunt ei? Et processit rumor eius statim in omnem regionem Galilææ. ¶ Et protinus egredientes de synagoga, venerunt in domū Simonis & Andree cum Iacobo & Iohanne. Decumbebat autem socrus Simenis febricitans: ¶ & statim dicunt ei de illa. ¶ Et accedens eleuauit eam apprehensa manu eius: & continuo dimisit eam febris, &

mini-

32 ministrabat eis. ¶ Vespere autem facto cum occidisset sol, afferebant ad eum omnes malè habētes & dæmonia habentes: ¶ & erat omnis ciuitas congregata ad ianuam.
 34 ¶ Et curauit multos qui vexabatur varijs languoribus: ¶ & dæmonia multa eieciēbat, & non sinebat ea loqui quoniam niam sciebant eum. ¶ Et diluculo valde surgens, egressus abiit in desertum locum: ibiq; orabat. ¶ Et persecutus est eum Simon, & qui cum illo erant. ¶ Et cum inuenissent eum, dixerunt ei, Quia omnes quærunt te. ¶ Et ait illis, Eamus in proximos vicōs & ciuitates, vt & ibi prædicem: ¶ ad hoc enim veni. ¶ Et erat prædicans in synagogis eorū, & in omni Galilæa: & dæmonia eieciens. ¶ Et venit ad eū leprosus deprecans eum: & genu flexo dicit ei, Si vis, potes me mūdare. ¶ Iesus autem misertus eius extendit manum suam, & tangens eum, ait illi, Volo, Mundare. ¶ Et cum dixisset, statim discessit ab eo lepra, & mūdatus est.
 43 ¶ Et cominatus est ei, statimq; eiecit illū: ¶ & dicit ei, Vnde nemini dixeris: sed vade, ostende te principi sacerdotum, & offer pro emundatione tua ¶ quæ præcepit Moyses, in testimonium illis. ¶ At ille egressus cœpit prædicare & diffamare sermonem: ita vt iam non posset manifestè introire in ciuitatem, ¶ sed foris in desertis locis esset, & conueniebant ad eum vndique.

Murmurantibus Scribis quod paralytico per tectum in grabato demisso, diceret remitti peccata, iubens ipsum ferre grabatū, sanat eum: apud Lenin quem ad se sequendum vocauerat discumbens cum pluribus publicanis, rationem dicit murmurantibus Pharisæis, quare cum peccatoribus conuersetur, & cur ipsius discipuli non ieiument: quos etiam spicas sabbatho vellentes excusat.

CAP. II.

1 ET iterum intrauit Caphernaum post dies*, & auditum est quod in domo esset, ¶ & cōuenerunt multi, ita vt non caperet neque ad ianuam, & loquebatur eis verbum. ¶ Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui à quatuor portabatur. ¶ Et cum non possent offerre eum illi præ turba, nudauerunt tectum vbi erant: & patefacien-

tes

Luc. 4. g. 41.

Luc. 4. g. 43.

Matth. 8. a. 2
Luc. 5. c. 11.

Leu. 14. a. 5.

Leu. 4. d. 41.

Matth. 9. a. 1
Luc. 5. d. 18.
* octo
* cōfestim.
* caperent 6.

Iob 14. a. 4.
Isa 43. d. 25.

Mat. 9. a. 9.
Luc. 5. c. 27.
Leui. 9.

-6.

1. Tim. 1. c. 15
Mat. 9. b. 13.
Luc. 5. f. 32.

Mat. 9. b. 15.
Luc. 5. g. 35.

tes submiserunt grabatum in quo paralyticus iacebat.
 5 ¶ Cum autem vidisset Iesus fidem illorum, ait paralytico,
 6 Fili dimittuntur tibi peccata tua. ¶ Erant autem illic quidam de Scribis sedentes & cogitantes in cordibus suis,
 7 ¶ Quid hic sic loquitur: blasphematur. ¶ Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? ¶ Quo statim cognito Iesus spiritu suo quia sic cogitarent intra se, dicit illis, Quid
 8 ista cogitatis in cordibus vestris? ¶ Quid est facilius, dicere paralytico, Dimittuntur tibi peccata: an dicere, Surge,
 9 tolle grabatum tuum & ambula? ¶ Ut autem sciatis quia B filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata
 10 (ait paralytico) ¶ tibi dico, Surge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam. ¶ Et statim surrexit ille: & sublato grabato abiit coram omnibus, ita ut mirarentur omnes,
 11 & honorificarent Deum dicentes, Quia nunquam sic vidimus.
 12 ¶ Et egressus est rursus ad mare: oisq; turba veniebat ad eum, & docebat eos. ¶ Et cum prateriret, vidit ¶ Leui ¶ Alphæi sedentem ad telonium: & ait illi, Sequere me. Et surgens secutus est eum. ¶ Et factum est: cum accuberet in domo illius, multi publicani & peccatores simul discumbebant cum Iesu & discipulis eius: erant enim
 13 multi qui & sequebantur eum. ¶ Et Scribæ & Pharisei videntes quia manducaret cum publicanis & peccatoribus, dicebant discipulis eius, Quare cum publicanis & peccatoribus
 14 manducat & bibit: magister vester? ¶ Hoc audito Iesus ait illis, Non necesse habent sani, medico: sed qui male habent. ¶ Non enim veni vocare iustos, sed peccatores.
 15 ¶ Et erant discipuli Iohannis & Pharisei ieiunantes: & veniunt, & dicunt illi, Quare discipuli Iohannis & Phariseorum ieiunant, tui autem discipuli non ieiunant? ¶ Et ait illis Iesus, Nunquid possunt filij nuptiarum quandiu sponsus cum illis est, ieiunare? Quando tempore habent
 16 sponsum, non possunt ieiunare. ¶ Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus: & tunc ieiunabunt in illis diebus. ¶ Nemo assumentum panni rudis assuit vestimento veteri: alioquin aufert supplementum novum a veteri,

22 a veteri, & maior scissura fit. ¶ Et nemo mittit vinum novum in vres veteres: alioquin dirumpit vinum vres, & vinum effundetur, & vres peribunt: sed vinum novum in vres novos mitti debet. ¶ Et factum est iterum cum sabbathis ambularet per sata, & discipuli eius coeperunt progredi & velle re spicas. ¶ Pharisei autem dicebant ei, Ecce, quid faciunt sabbathis quod non licet? ¶ Et ait illis, ¶ Nunquam legistis quid fecerit Dauid, quando necessitatem habuit & elurijt ipse & qui cum eo erant? ¶ quomodo introiit in domum Dei sub Abiathar principe sacerdotum, & panes propositionis manducavit, quos non licebat manducare nisi sacerdotibus, & dedit eis qui cum eo erant? ¶ Et dicebat eis, Sabbathum propter hominem factum est: & non homo propter Sabbathum. ¶ Itaque Dominus est filius hominis, etiam Sabbathi.
 Postquam manum aridam curauerat, Phariseorum cedens machinationi, secedit: turbis undiq; ad ipsum confluentibus, quorum infirmos curat: duodecim a se electos (qui hic recensentur) mittit ad predicandum, data ipsis potestate super infirmitates ac demonia: Scribas blasphemantes ipsum in Beelzebub eijcere demonia conuincit falsitatis, dicens blasphemiam in spiritum sanctum irremissibilem, & quæ sint mater & fratres eius.
 CAP. III.
 1 ¶ ET introiit iterum in synagogam: & erat ibi homo habens manum aridam. ¶ Et obseruabant eum si sabbathis curaret, ut accusarent illum. ¶ Et ait homini habenti manum aridam, Surge in medium. ¶ Et dicit eis, Licet sabbathis benefacere, an male: animam saluam facere, an perdere? At illi tacebant. ¶ Et circumspectus cum ira, contristatus super cæcitate cordis eorum, dicit homini, Extende manum tuam. Et extendit & restituta est manus illi. ¶ Exeuntes autem Pharisei, statim cum Herodianis consilium faciebant aduersus eum: quomodo eum perderent. ¶ Iesus autem cum discipulis suis secessit ad mare: & multa turba a Galilæa & Iudæa secuta est eum, & ab Ierosolymis & ab Idumæa, & trans Iordanem & qui circa

Mat. 12. a. 8.
Luc. 6. a. 1.

* discipuli tui.
1. Re. 21. b. 6

Exo. 29. c. 32
Leui. 8. f. 31.
& 24. b. 9.
&

Mat. 12. a. 9
Luc. 6. a. 16.

Mat. 21. b. 14
Ioh. 10. g. 39.

circa Tyrum, & Sydónem, multitudo magna, audientes
 9 quæ faciebat, venerunt ad eum. ¶ Et dixit discipulis suis
 ut nauicula sibi deseruiret propter turbam, ne cõprime-
 10 rent eum: ¶ multos enim sanabat, ita ut irruerent in eum
 11 ut illum tangerent quotquot habebant plagas. ¶ Et spiri-
 tus immundi, cum illum videbant, procidebāt ei: & cla-
 12 mabant dicentes, ¶ Tu es filius Dei. Et vehementer com-
 13 minabatur eis ne manifestaret illum. ¶ Et ascēdens in
 mōtem vocauit ad se quos voluit ipse: & venerunt ad eū.
 14 ¶ Et fecit ut essent duodecim cum illo: & ut mitteret eos
 15 prædicare. ¶ Et dedit illis potestatem curādi infirmitates,
 C & eiiciendi dæmonia. ¶ Et imposuit Simoni nomen Pe-
 16 trus, & Iacobum Zebedæi, & Iohannem fratrem Iacobi:
 17 & imposuit eis nomina Boanerges, quod est, filij toni-
 18 trui. ¶ Et Andream & Philippum, & Bartholomæum &
 Matthæum, & Thomam, & Iacobum Alphæi, & Thad-
 19 dæum, & Simonem Cananæum, ¶ & Iudam Iscariotē qui
 20 & tradidit illum. ¶ Et veniunt ad domum: & conuenit
 21 iterum turba, ita ut non possent neque panem mandu-
 22 care. ¶ Et cum audissent sui, exierunt tenēre eum, dicebant
 22 enim: Quoniam in furorem versus est. ¶ Et Scribæ qui ab
 Ierosolymis descenderant, dicebant, ¶ Quoniam Beel-ze-
 D bub habet: & quia in principe dæmoniorum eiicit dæ-
 23 monia. ¶ Et conuocatis eis, in parabolis dicebat illis:
 24 Quomodò potest sathanas sathanam eiicere? & si re-
 gnum in se diuidatur, non potest regnum illud stare.
 25 ¶ Et si domus super semetipsam dispertiatur: non potest
 26 domus illa stare. ¶ Et si Sathanas confurrexerit in semeti-
 ipsum, dispertitus est, & non poterit stare, sed finem ha-
 27 bet. ¶ Nemo potest vasa fortis ingressus in domum: * diripi-
 pere, nisi prius fortem alliget, & tūc domū eius diripiet.
 28 ¶ Amen dico vobis quoniam omnia dimittentur filijs
 29 hominum peccata, & blasphemiæ quibus blasphemaue-
 runt. ¶ Qui autem blasphemauerit in spiritum sanctum,
 non habet remissionem in æternum, sed reus erit eter-
 30 ni delicti. ¶ Quoniam dicebant, Spiritum immundum
 habet.

Mat. 10. a. 1.
Luc. 6. b. 13.
& 9. a. 1.
Infr. 6. a. 7.

Mat. 9. d. 34
& 12. b. 24.

Luc. 11. b. 15

Mat. 12. c. 31
Luc. 12. b. 10
Ioh. 5. d. 16

* eius r.

* habebit

31 habet. ¶ Et veniunt mater eius & fratres: & foris stantes
 32 miserunt ad eum vocantes eum, ¶ Et sedebat circa eum
 turba: & dicit ei: Ecce mater tua & fratres tui foris quæ-
 33 rūt te: ¶ Et respōdens eis ait, Quæ est mater mea & fratres
 35 mei? ¶ Et circumspectus eos qui in circuitu eius sedebant,
 35 ait, Ecce mater mea & fratres mei. ¶ Qui enim fecerit volū-
 tatem Dei, hic frater meus & soror mea & mater est.
*Parabolam proponit seminantis, quam discipulis declarat: lu-
 cernam dicit super candelabrum ponendam, addens parabolas,
 de semine in terram iacto, quod excrescit dormiente eo qui
 seminauit, & de grano sinapis: discipulis autem seorsum
 omnia interpretatur: in nauī à somno excitatus tempestatem
 maris sedat.*

CAP. IIII.

1 ET iterum cœpit docere ad mare: & congregata est
 A ad eum turba multa, ita ut nauim ascendens sederet
 2 in mari, & omnis turba circa mare super terram erat: ¶ &
 docebat eos in parabolis multa, & dicebat illis in doctri-
 3 na sua. ¶ Audite: ecce, exijt seminās ad seminandū. ¶ Et dū
 4 seminat, aliud cecidit circa viā, & venerūt volucres cæli,
 5 & comederunt illud. ¶ Aliud verò cecidit super petrosa
 6 vbi non habuit terram multam: & statim exortum est,
 quoniam non habebat altitudinem terræ: ¶ & qñ exortus
 est sol, exarstauit, & eò quod nō habebat radicē, exaruit.
 7 ¶ Et aliud cecidit in spinas: & ascenderunt spine, & suffo-
 8 cauerunt illud, & fructum non dedit. ¶ Et aliud cecidit in
 terram bonam: & dabat fructum ascendentem & cre-
 9 scentem, & afferebat vnum triginta, vnum sexaginta,
 10 & vnum centum. ¶ Et dicebat: Qui habet aures audiēdi,
 B audiat. ¶ Et cum esset singularis, interrogauerunt eum hi
 11 qui cum eo erant duodecim, parabolam. ¶ Et dicebat eis,
 12 Vobis datum est nosse mysterium regni Dei: illis autem
 12 qui foris sunt in parabolis omnia fiunt: ¶ vt videntes vi-
 deant: & non videant: & audientes audiant, & non in-
 13 telligant, nequando conuertantur, & dimittantur eis
 peccata. ¶ Et ait illis, Nescitis parabolam hanc? & quomō-
 14 omnes parabolæ cognoscetis? ¶ Qui seminat: verbū semi-

Mat. 11. c. 46
Luc. 8. c. 19.

Mat. 13. a. 1.
Luc. 8. a. 4.

* trigesimū
* sexagesimū
* centesimū
& infra.

Isaie 6. c. 9.
Mat. 13. b. 14
Luc. 8. b. 10.
Ioh. 12. f. 40
Act. 28. f. 16
Rom. 11. b. 8

1. Tim. 6. c. 17.

Mat. 5. b. 15. Luc. 8. c. 16. & 11. e. 33. Mat. 10. c. 26. Luc. 8. c. 17. quod nō veniat in palā.

- 8. qui auditis, 1. Math. 7. a. 2. Luc. 6. f. 38. Mat. 13. b. 12. & 25. c. 29. Luc. 8. c. 18. & 19. d. 26.

* ex Mat. 13. d. 21. Luc. 13. d. 29.

* natum in arborem

Mat. 13. e. 34

15 nat. Hi autem sunt qui circa viam: vbi seminatur verbū,
 & cum audierint, cōfestim venit Sathanas, & aufert ver-
 16 bum quod seminatum est in cordibus eorū. Et hi sunt
 similiter qui super petrosa seminantur: qui cum audier-
 17 rint verbum, statim cum gaudio accipiunt illud: & non
 habent radicem in se, sed temporales sunt: deinde orta
 tribulatione & persecutione propter verbum, cōfestim
 18 scandalizantur. Et alij sunt qui in spinis seminantur: hi
 19 sunt qui verbum audiunt, & arumne seculi, & deceptio
 diuitiarum, & circa reliqua concupiscentiæ introeuntes
 20 suffocant verbum, & sine fructu efficitur. Et hi sunt qui
 super terrā bonam seminati sunt: qui audiunt verbum &
 suscipiunt, & fructificāt. vnum triginta, vnum sexaginta,
 21 & vnum centum. Et dicebat illis: Nunquid venit lucet-
 C na vt sub modio ponatur? aut sub lecto? nōne vt super
 22 candelabrum ponatur? Non est enim aliquid abscon-
 ditum quod non manifestetur: nec factum est occultum,
 23 sed vt in palām veniat. Si quis habet aures audiendi,
 24 audiat. Et dicebat illis. Videte quid audiatis. In qua mē-
 sura mēsi fueritis, remetietur vobis, & adjicietur vobis.
 25 Qui enim habet dabitur illi: & qui non habet, etiam
 26 quod habet, auferetur ab eo. Et dicebat: Sic est regnum
 Dei, quemadmodum si homo iaciat sementem in terrā,
 27 & dormiat, & exurgat nocte & die, & semē germinet,
 28 & increseat dum nescit ille. Vltro enim terra fructificat,
 primū herbam, deinde spicam, deinde plenum frumē-
 29 tum in spica. Et cum se produxerit fructus, statim mit-
 30 tit falcem, quoniam adest messis. Et dicebat, Cui assimi-
 labimus regnum Dei? aut cui parabolæ comparabimus
 31 illud? Sicut granum sinapis, quod cum seminatum fuerit
 D in terra, minus est omnibus seminibus quæ sunt in ter-
 32 ra: & cum seminatum fuerit, ascendit, & fit maius om-
 nibus oleribus, & facit ramos magnos, ita vt possint sub
 33 umbra eius aues cæli habitare. Et talibus multis para-
 34 bolis loquebatur eis verbum, prout poterāt audire. sine
 parabola autem non loquebatur eis: seorsum autem
 discipuli

35 discipulis suis differebat omnia. Et ait illis in illa die, eū
 36 serō esset factum, Transeamus contrā. Et dimittentes
 turbam, assumunt eum ita vt erat in nauī: & aliæ naues
 37 erant cum illo. Et facta est procella magna venti, & flu-
 38 ctus mittebat in nauim, ita vt impleretur nauis. Et erat
 ipse in puppi super ceruical dormiens: & excitant eū, &
 39 dicunt illi: Magister, nō ad te pertinet, quia perimus? Et
 exurgēs cōminatus est vēto, & dixit mari: Tace, obmute-
 40 sce. Et cessauit vētus: & facta est trāquillitas magna. Et
 ait illis: Quid timidi estis: necdū habetis fidē? Et timue-
 runt timore magno, & dicebant ad alterutrum: Quis
 putas, est iste, quia & ventus & mare obediunt ei?
 In regione Gerafenorum demoniacum curat ferocissimum a le-
 gione demonum, quibus permittit vt in porcos ingrediantur,
 nec sinit vt ipsum sequatur is qui liberatus erat: curata mu-
 liere a profluvio sanguinis, venit ad domum Iair, eius filiam
 resuscitat.

CAPIT V.

1 ET venerunt trans fretum maris in regionem Gerafe-
 A norum. Et exeunti ei de nauī, statim occurrit de mo-
 2 numentis homo in spiritu immundo, qui domicilium
 3 habebat in monumentis, & neque catenis iam quisquā
 4 poterat eū ligare: quā sæpe compedibus & catenis vin-
 ctus, dirupisset catenas, & compedes cōminuisset: & ne-
 5 mo poterat eum domare, & semper die ac nocte in mo-
 numentis & in montibus erat clamans & concidens se
 6 lapidibus. Vidēs autē Iesum à lōgē, cucurrit & adorauit
 7 eū: & clamans voce magna, dixit: Quid mihi & tibi Iesu
 8 fili Dei altissimi? adiuro te per Deū ne me torqueas. Di-
 9 cebat enim illi: Exi spiritus immunde ab homine. Et in-
 terrogabat eū: Quod tibi nomē est? Et dicit ei: Legio mi-
 10 hi nomē est: quia multi sumus. Et deprecabatur eū mul-
 B tum, ne se expelleret extra regionē: erat autem ibi circa
 11 montē grex porcorū magnus, pascens: Et deprecabatur
 12 eum spiritus, dicentes: Mitte nos in porcos, vt in eos in-
 13 troeamus. Et concessit eis statim Iesus. Et exeuntes spiri-
 tus immundi, introierunt in porcos: & magno impetu

Mat. 8. d. 23. Luc. 8. c. 22.

Mat. 8. d. 18. Luc. 8. d. 26.

Mat. 8. d. 30. Luc. 8. d. 32.

grex præcipitatus est in mare, ad duo millia, & suffocati
 14 sunt in mari. ¶ Qui autem pascebant eos, fugerunt, & nã
 15 quid esset facti: ¶ & veniunt ad Iesum, & vident illũ, qui
 16 a demonio vexabatur, sedentem, vestitum, & sanã men-
 17 tis: & timuerũt. ¶ Et narrauerunt illis, qui viderant, qua-
 18 liter factũ esset ei qui demoniũ habuerat: & de porcis. ¶ Et
 19 rogare cœperũt eũ, vt discederet de finibus eorũ. ¶ Cũq;
 20 ascenderet nauim, cœpit illũ deprecari qui a demonio
 21 vexatus fuerat vt esset cũ illo, ¶ & nõ admisit eum, sed ait
 22 illi, Vade in domũ tuã ad tuos, & annũtia illis quãta tibi
 23 Dñs fecerit, & miserus sit tui. ¶ Et abiit, & cœpit prædi-
 24 care in Decapoli quanta sibi fecisset Iesus: & omnes mi-
 25 rabantur. ¶ Et cũ transcendisset Iesus in naui rursũ
 26 C trãs fretũ, cõuenit turba multa ad eũ, & erat circa mare.
 27 ¶ Et venit quidã de archisynagogis noĩe Iairus: & videns
 28 eum, prõcidit ad pedes eius, ¶ & deprecabatur eum mul-
 29 tum, dicens, Quoniã filia mea in extremis est, Veni, im-
 30 pone manus super eam, vt salua sit & viuat. ¶ Et abiit cũ
 31 illo, & sequebatur eum turba multa, & comprimebant
 32 eũ. ¶ Et mulier quẽ erat in pfluuio sanguinis annis duo-
 33 decim, ¶ & fuerat multa perpeffa a compluribus medicis,
 34 & erogauerat omnia sua, nec quicquã profecerat, sed ma-
 35 gis deterius habebat: ¶ cũ audisset de Iesu, vênit in tur-
 36 ba retrò, & tetigit vestimentũ eius: ¶ dicebat enĩ, Quia si
 37 vel vestimentum eius tetigero, salua ero. ¶ Et cõfestim sic-
 38 catus est fons sanguinis eius: & sensit corpore quia sana-
 39 ta esset a plaga. ¶ Et statim Iesus in semetipso cognoscens
 40 virtutem quã exierat de illo, cõuersus ad turbam, aiebat,
 41 ¶ Quis tetigit vestimenta mea? ¶ Et dicebãt ei discipuli sui,
 42 ¶ Vides turbã comprimentem te, & dicis, Quis me tetigit?
 43 ¶ Et circūspiciebat videre eam quã hoc fecerat. ¶ Mulier
 44 verò timens & tremens, sciens quod factum esset in se:
 45 venit & prõcidit ante eum, & dixit ei omnẽ veritatẽ. ¶ Ille
 46 autem dixit ei, ¶ Filia, fides tua te saluam fecit: vade in pa-
 47 ce, & esto sana a plaga tua. ¶ Adhuc eo loquẽte, veniunt
 48 ad

Luc. 8. d. 37. Act. 16. d. 39

Mat. 9. c. 18. Luc. 8. f. 41.

manum

1. cõ. 15. d. 24. Mat. 9. c. 10. Luc. 8. f. 43.

Luc. 7. g. 50.

ad archisynagogum, dicẽtes, ¶ Quia filia tua mortua est:
 36 quid vltra vexas magistrum? ¶ Iesus autẽ audito verbo qd
 37 dicebatur, ait archisynago, Noli timere, tantummodò
 38 crede. ¶ Et non admisit quenquam se sequi, nisi Petrum
 39 & Iacobum & Iohannem fratrem Iacobi. ¶ Et veniunt in
 40 domum archisynagogi, & videt tumultum, & flentes, &
 41 eiulantes multũ. ¶ Et ingressus, ait illis, Quid turbami-
 42 ni & ploratis? ¶ puella non est mortua, sed dormit. ¶ Et ir-
 43 ridebant eum. Ipse verò eiecit omnibus, assumit patrem
 44 & matrem puellæ, & qui secum erant, & ingrediuntur
 45 vbi puella erat iacens. ¶ Et tenens manum puellæ, ait illi,
 46 ¶ Talitha cumi, quod est interpretatũ, Puella (tibi dico)
 47 surge. ¶ Et cõfestim surrexit puella: & ambulabat: erat
 48 autem annorum duodecim, & obstupuerunt stupore
 49 magno. ¶ Et præcepit illis vehementer vt nemo id sciret: &
 50 dixit dari illi manducare.
 51 *Christi doctrinam in ipsius patria admirantur, vbi tamen pro-
 52 pter illorum incredulitatem pauca edidit miracula: Aposto-
 53 los mittens ad prædicandum, instruit quid obseruare debeant:
 54 Herodes audita Christi fama, dicit Iohannem Baptistam resur-
 55 rexisse, cuius caput postulanti Herodiadis filie saltatrici pro-
 56 pter iniurandum tradiderat: in deserto quinque panibus &
 57 duobus piscibus quinque millia virorum satiat: super mare
 58 ambulans tempestatem sedat: in terra Genesareth plurimos
 59 tactu simbriae vestimenti sanat.* CAP. VI.
 60 ¶ Egressus inde, abiit in patriã suã: & sequebatur eũ
 61 discipuli sui. ¶ Et factò sabbatho cœpit in synagoga do-
 62 cere: & multi audiẽtes admirabãtur in doctrina eius, di-
 63 cẽtes, Vnde huic hæc oĩa? & quã est sapiẽtia quã data est
 64 illi, & virtutes tales quẽ per manus eius efficiũtur? ¶ Nõ-
 65 ne hic est faber, filius Marię, frater Iacobi & Ioseph & Iu-
 66 de & Simonis? nõnne & sorores eius hĩc nobiscũ sunt?
 67 ¶ Et scandalizabantur in illo. ¶ Et dicebat illis Iesus, ¶ Quia
 68 nõ est ppheta sine honore, nisi in patria sua, & in domo
 69 sua, & in cognatione sua: ¶ & non poterat ibi virtutem vl-
 70 lĩm facere: nisi paucos infirmos impositis manibus cura-
 71 uit:

ab archisynagogo 9. Luc. 8. g. 49.

Mat. 9. c. 14

Act. 9. g. 40.

iussit

Mat. 13. g. 54. Luc. 4. c. 16. Iohã. 4. f. 44.

Ioh. 6. c. 41.

Mat. 13. g. 57. Luc. 4. d. 24. Iohã. 4. f. 44.

6 uit: & mirabatur propter incredulitatem eorum, & cū
 7 cuibat castella in circuitu docēs. ¶ Et vocauit duodecim:
 & cœpit eos mittere binos, & dabat illis potestatem spi-
 8 rituum immundorum. ¶ Et præcepit eis ne quid tollerent
 B in via, nisi virgam tantum: non peram, non panē, neque
 9 in zona aēs, sed calceatos sandalsijs, & ne indueretur dua-
 10 bus tunicis. ¶ Et dicebat eis, Quocunq; introieritis in do-
 11 mū: illic manete donec exeatis inde. ¶ Et quicumque non
 receperint vos, nec audierint vos: exeuntes inde excu-
 12 tite puluerem de pedibus vestris in testimonium illis.
 13 ¶ Et exeuntes prædicabant vt pœnitentiam agerent: & de-
 14 moniā multa eijciebant: & vngebāt oleo multos ægros,
 & sanabant. ¶ Et audiuit rex Herodes (manifestum enī
 factum est nomē eius) & dicebat, Quia Iohannes Bapti-
 sta resurrexit à mortuis: & propterea virtutes operantur
 15 in illo. Alij autem dicebant, Quia Elias est. Alij verò di-
 C cebant, Quia propheta est, quasi vnus ex pphetis. ¶ Quo
 16 audito, Herodes ait, Quem ego decollauī Iohannem, hic
 17 à mortuis resurrexit? Ipse enim Herodes misit ac tenuit
 Iohannem, & vinxit eum in carcerem propter Herodia-
 dem vxorem Philipphi fratris sui, quia duxerat eam.
 18 ¶ Dicebat enim Iohannes Herodi, Non licet tibi habere
 19 vxorem fratris tui. ¶ Herodias autem insidiabarur illi:
 20 & volebat occidere eum, nec poterat. ¶ Herodes enim
 metuebat Iohannem, sciens eum virum iustum & san-
 ctum: & custodiebat eum, & audito eo multa faciebat,
 21 & libenter eum audiebat. ¶ Et cū dies opportunus ac-
 cidisset, Herodes natalis sui cœnam fecit principibus
 22 & tribunis & primis Galilææ. Cūq; introisset filia ip-
 sius Herodiadis, & saltasset, & placuisset Herodi, si-
 mulque recumbentibus: rex ait puellæ, Pete à me quod
 23 vis, & dabo tibi. & iurauit illi, Quia quicquid petieris,
 24 dabo tibi, licet dimidium regni mei. Quæ cū exisset,
 D dixit matri suæ, Quid petam? At illa dixit, Caput Io-
 25 hannis Baptiste. Cūque introisset statim cum festina-
 tione ad regē, petiuit dicēs, Volo vt protinus des mihi in
 disco

Mat. 9. d. 5. 3.
Luc. 13. d. 22
Mat. 10. a. 1.
Sup. 3. b. 14.
Luc. 9. a. 1.

Mat. 10. b. 14
Luc. 9. a. 5.

Act. 13. g. 51.
& 18. b. 6.
Iac. 5. c. 14.

* sanabantur
Mat. 14. a. 11.
Luc. 9. a. 7.

Mat. 14. a. 2.

Luc. 3. d. 19.

Leu. 18. b. 16

* in natali suo 8.

Eth. 5. b. 6.

26 disco caput Iohannis Baptista. ¶ Et contristatus est rex.
 Propter iusiurandum & propter simul discumbētes no-
 27 luit eam contristare: sed misso spiculatore, præcepit af-
 28 ferri caput eius in disco, & decollauit eum in carcere. ¶ Et
 attulit caput eius in disco: & dedit illud puellæ, & puella
 29 dedit matri suæ. ¶ Quo audito, discipuli eius venerunt, &
 30 rulerunt corpus eius: & posuerunt illud in monumēto.
 ¶ Et conuenientes apostoli ad Iesum, renuntiauerunt ei
 31 omnia quæ egerant & docuerāt. ¶ Et ait illis, Venite seorsum
 in desertum locum, & requiescite pusillum. Erant
 enim qui veniebant & redibant multi: & nec spatiū mā-
 32 ducandi habebant. ¶ Et ascendentes in nauim, abierunt
 33 in desertum locum seorsum. ¶ Et viderunt eos abeuntes,
 E & cognouerunt multi: & pedestres de omnibus ciuita-
 34 tibus concurrerunt illuc, & præuenerunt eos. ¶ Et exiēs,
 vidit turbā multam Iesus: & misertus est super eos, quia
 erant sicut oues non habentes pastorem: & cœpit illos
 35 docere multa. ¶ Et cū iā hora multa fieret, accesserūt
 discipuli eius, dicentes, Desertus est locus hic, & iā hora
 36 præterijt: ¶ dimitte illos, vt euntes in proximas villas &
 37 vicos, emant sibi cibos quos manducent. ¶ Et respon-
 dens ait illis, Date illis vos manducare. Et dixerunt ei,
 Euntes emamus ducentis denarijs panes: & dabimus il-
 38 lis manducare. ¶ Et dicit eis, Quot panes habetis? ite &
 videte. Et cū cognouissent, dicunt, ¶ Quinque, & duos
 39 pisces. ¶ Et præcepit illis vt accumbere facerent omnes,
 40 secundum contubernia super viride fœnum. ¶ Et discu-
 41 buerunt in partes per centenos & quinquagenos. ¶ Et ac-
 F ceptis quinque panibus, & duobus piscibus: intuens in
 cœlū benedixit, & fregit panes, & dedit discipulis suis vt
 42 ponerēt ante eos: & duos pisces diuisit omnibus. ¶ Et mā-
 43 ducauerunt omnes, & saturati sunt. ¶ Et sustulerunt re-
 liquias fragmentorum duodecim cophinos plenos: &
 44 de piscibus. ¶ Erant autem qui manducauerant quinque
 45 millia virorū. ¶ Et statim coëgit discipulos suos ascendere
 nauim, vt præcederent eum trans fretum ad Bethsaidam:
 dū ipse

Mat. 14. b. 11
Luc. 9. a. 10.

Mat. 9. d. 36.
& 14. b. 14.

Mat. 14. b. 15

Luc. 9. b. 12.

Mat. 14. b. 16
Luc. 9. b. 13.

Ioh. 6. a. 9.

Mat. 14. c. 14
Ioh. 6. b. 10.

46 dū ipse dimitteret populum. Et cū dimisisset eos, abiit
 47 in montē orare. Et cū serō esset, erat navis in medio
 48 mari, & ipse solus in terra. Et videns eos laborantes in
 remigando (erat enim ventus cōtrarius eis) & circa quar
 tam vigiliam noctis vēnit ad eos ambulans super mare:
 49 & volebat præterire eos. At illi vt viderunt eum ambu
 lantē super mare, putauerunt phātasma esse, & exclama
 50 uerunt. Omnes enim viderunt eū, & cōturbati sunt. Et
 G statim locutus est cū eis, & dixit eis, Confidite, ego sum:
 51 nolite timere. Et ascendit ad illos in nauim, & cessauit
 52 vētus. Et plus magis intra se stupebāt. Nō enī intellexe
 53 runt de panibus: erat enī cor eorū obcæcatū. Et cū trās
 fretassent, venerunt in terram Genesareth & applicue
 54 runt. Cumq; egressi essent de nauē, continuō cognoue
 55 runt eum: & percurrentes vniuersam regionem illam,
 cœperunt in grabatis eos qui se malē habebant circūfer
 56 re, vbi audiebant eum esse. Et quocunq; introibat in vi
 cos vel in villas aut ciuitates, in platēis ponebāt infirmos,
 & deprecabantur eum vt vel fimbriā vestimenti eius tan
 gerent: & quotquot tangebant eum, salui fiebant.

Mat. 15. d. 35

*Phariseos redarguit suos arguentes discipulos, quod non lotis
 ederent manibus, cū ipsi Dei mandata ob suas traditiones
 transgredierentur: declarans quoniam possint hominem coin
 quinare, Syrophœnissæ filiam ad perseverantem illius suppli
 cationē a demonio liberat, et surdū ac mutū sanat.* CAP. VII.

Mat. 15. a. 2.

1 **E**T conueniunt ad eū Pharisei & quidā de Scribis, ve
 A niētes ab Ierosolymis. Et cū vidissent quosdā ex di
 2 scipulis eius cōmunibus manibus, id est, nō lotis mandu
 3 care panes, vituperauerunt. Pharisei enim & omnes Iu
 4 daei, nisi crebrō lauerint manus, non manducant, tenētes
 4 traditionem seniorum: & à foro, nisi baptizentur, non
 comedunt: & alia multa sunt quæ tradita sunt illis ser
 5 uare, baptismata calicum & vrceorum, & æramen
 5 torum & lectorum. Et interrogabant eum Pharisei & Scri
 bæ, Quare discipuli tui non ambulant iuxta traditionē
 seniorum, sed communibus manibus manducant panē?
 At

6 **A**t ille respondens, dixit eis, Bene prophetauit Isaias de
 vobis hypocritis, sicut scriptum est, Populus hic labijs
 7 me honorat, cor autem eorum longē est à me. In va
 8 num autem me colunt, docētes doctrinas præcepta ho
 8 minum. Relinquētes enim mandatum Dei, tenetis tra
 9 ditiones hominum, baptismata vrceorum & calicum: &
 9 alia similia his facitis multa. Et dicebat illis, Bene irritū
 10 facitis præceptum Dei, vt traditionem vestram seruetis.
 10 **M**oyse enim dixit, Honora patrem tuum & matrem
 tuam: & Qui maledixerit patri vel matri, morte moriat.
 11 **V**os autem dicitis, Si dixerit homo patri aut matri, Cor
 12 ban, (quod est donum) quodcunque ex me, tibi pro
 12 fuerit: & vltra non dimittitis eum quicquam facere pa
 13 tri suo aut matri, rescindentes verbum Dei per traditio
 14 nem vestram quam tradidistis: & similia huiusmodi mul
 14 ta facitis. Et aduocans iterum turbam, dicebat illis: Au
 15 dite me omnes, & intelligite. Nihil est extra hominem
 introiens in eum, quod possit eum coinquinare: sed quæ
 16 de homine procedunt, illa sunt quæ cōmunicant homi
 16 nem. Si quis habet aures audiendi, audiat. Et cū introis
 17 set in domum à turba, interrogabant eum discipuli eius
 C parabolam. Et ait illis, Sic & vos imprudentes estis: Nō
 18 intelligitis quia omne extrinsecus introiens in hominē,
 19 non potest eum communicare: quia non intrat in cor
 eius, sed in ventrem vadit, & in secessum exit, purgans
 20 omnes escas? Dicebat autem quoniam quæ de homine
 21 exeunt, illa communicant hominem. Abintus enim de
 22 corde hominum malæ cogitationes procedūt, adulteria,
 23 fornicationes, homicidia, furta, auaritiæ, nequitia, do
 23 lus, impudicitia, oculus malus, blasphemia, superbia, stul
 23 titia. Omnia hæc mala abintus procedunt, & communi
 24 cant hominē. Et inde surgens abiit in fines Tyri & Sy
 24 donis: & ingressus domum, neminem voluit scire, & nō
 25 potuit latēre. Mulier enim statim vt audiuit de eo, cuius
 filia habebat spiritum immundum, intrauit, & prōcidit
 26 ad pedes eius. Erat enim mulier Gentilis, Syrophœnissæ
 genere.

Isa. 29. d. 13. abest. 8.

Facilis Exo. 20. b. 12. Deu. 5. b. 16. Ephe. 6. a. 2. Exo. 21. c. 16. Leu. 20. b. 9. Pro. 20. c. 29.

Mat. 15. b. 20

Gen. 6. a. 9. & 8. d. 21.

Mat. 15. e. 21

27 ⁷ Qui dixit illi, Sine prius saturari filios: non est enim
 28 bonū sumere panē filiorum, & mittere canibus. ⁸ At illa
 D respondit, & dixit illi, Vtiq; Domine. nam & catelli co-
 29 medunt sub mēsa de micis puerorum. ⁹ Et ait illi, Propter
 30 hunc sermonem vade, exijt dæmonium à filia tua. ¹⁰ Et cū
 abiisset domum suam, inuēnit puellam iacentem supra
 31 lectum, & dæmonium exiisse. ¹¹ Et iterum exiens de fini-
 bus Tyri, venit per Sydónem ad mare Galilææ inter me-
 32 dios fines Decapoleos. ¹² Et adducunt ei surdum & mu-
 33 tum: & deprecabantur eum vt imponat illi manum. ¹³ Et
 apprehendens eum de turba seorsum, misit digitos suos
 34 in auriculas eius: & expuens, tetigit linguam eius: ¹⁴ &
 suscipiens in cælum, ingemuit, & ait illi, Ephphetha,
 35 quod est, adaperire. ¹⁵ Et statim apertæ sunt aures eius,
 & solutum est vinculum linguæ eius, & loquebatur re-
 36 ctè. ¹⁶ Et præcepit illis ne cui dicerent. Quantò autem
 37 eis præcipiebat, tantò magis plus prædicabant, ¹⁷ & eò
 amplius admirabantur, dicentes, Bene omnia fecit: &
 surdos fecit audire, & mutos loqui.

Mat. 9. d. 32.
Luc. 11. b. 14.

Gen. 1. d. 38.
Eccl. 39. c. 11

*Septem panibus paucisq; pisciculis satiat quatuor hominum
 millia: discipulos à fermento Pharisæorum cauere iubet: ce-
 cum sensim curat: interrogatis Apostolis, quem Iesum esse
 dicerent, Petrus confitetur ipsum esse Christum: & paulò post
 Satanæ à Christo dicitur, q; increparet illum dum suam præ-
 diceret passionem: de tollenda cruce, & quòd anima nihil de-
 bet esse carius.*

C A P. V I I I.

Mat. 15. d. 32.
* cum Iesu

I ¹ N diebus illis iterū cū turba multa esset*, nec habe-
 A ² rēt qđ manducarent: cōuocatis discipulis, ait illis, ³ Mi
 sereor super turbā: quia ecce iā triduo sustinēt me, nec ha-
 3 bēt qđ māducēt: & si dimisero eos ieiunos in domū suā,
 4 deficiēt in via: quidā enī ex eis delongè venerūt. ⁵ Et rñde-
 runt ei discipuli sui, Vnde illos quis poterit hīc saturare
 5 panibus in solitudine: ⁶ Et interrogauit eos, Quot panes
 6 habetis? Qui dixerunt, Septem. ⁷ Et præcepit turbæ di-
 lcumbere super terram. Et accipiens septem panes, gra-
 tiā,

tias agens, fregit, & dabat discipulis suis vt apponerent,
 7 & apposuerunt turbæ. ⁸ Et habebant pisciculos paucos:
 8 & ipsos benedixit, & iussit apponi. ⁹ Et māducauerūt &
 saturati sunt: & sustulerūt qđ superauerat de fragmētis,
 9 septē sportas. ¹⁰ Erant autem qui manducauerant, quasi
 10 quatuor millia: & dimisit eos. ¹¹ Et statim ascendens na-
 uim cum discipulis suis, uēnit in partes Dalmanutha.
 11 ¹² Et exierunt Pharisei, & cōperunt cōquirere eū eo, que-
 rentes ab illo signum de cælo, tentantes eum, ¹³ Et inge-
 micens spiritu, ait, Quid generatio ista signum quærit?
 13 Amen dico vobis, si dabitur generationi istī signum. ¹⁴ Et
 dimittens eos, ascendit iterum nauim, & abiit trans fre-
 14 tum. ¹⁵ Et oblitus sunt panes sumere: & nisi vnum panem
 15 non habebant secum in nauī. ¹⁶ Et præcipiebat eis, dicēs,
 Videre & cauere à fermento Pharisæorum, & fermento
 16 Herodis. ¹⁷ Et cogitabant ad alterutrum, dicentes, Quia
 17 panes non habemus. ¹⁸ Quo cognito, ait illis Iesus, Quid
 cogitatis, quia panes non habetis? nondum cognoscitis
 18 nec intelligitis: adhuc cæcarum habetis cor vestrū: ¹⁹ oculo-
 habentes, non videtis: & aures habentes, nō auditis?
 19 ²⁰ Nec recordamini? quando quinq; panes fregi in quinq;
 C millia: & quot cophinos fragmentorū plenos sustulistis?
 20 Dicunt ei, Duodecim. ²¹ Quando & septem panes in qua-
 tuor millia, quot sportas fragmentorum tulistis? Et dicūt
 21 ei, Septem. ²² Et dicebat eis, Quomodò nondum intelli-
 22 tis? ²³ Et veniunt Bethsaidam: & adducunt ei cæcum, &
 rogabant eum vt illum tangeret. ²⁴ Et apprehensā manu
 cæci, eduxit eum extra vicum: & expuens in oculos eius
 impositis manibus suis, interrogauit eū si quid videret.
 24 ²⁵ Et aspiciens, ait, Video hoēs velut arbores, ambulātes.
 25 ²⁶ Deinde iterū imposuit manus super oculos eius: & cœ-
 pit videre, & restitutus est, ita vt clarè videret omnia.
 26 ²⁷ Et misit illum in domum suam, dicens, Vade in domū
 27 tuam: & si in vicum introieris, nemini dixeris. ²⁸ Et egres-
 sus est Iesus & discipuli eius in castella Cæsareæ Philip-
 phi: & in via interrogabat discipulos suos, dicens eis,
 Quem

Mat. 15. d. 39

Mat. 16. a. 1
Luc. 11. b. 54

Mat. 16. a. 5

Supr. 6. f. 41.
Ioh. 6. b. 11.

Mat. 16. b. 13

Luc. 9. b. 18.
* Alij

28 ¶ Quem me dicunt esse homines? Qui responderunt illis dicentes: * Iohannem Baptistam, alij Eliam, alij verò quasi vntum de prophetis. Tunc dicit illis, Vos verò quem me esse dicitis? Respondens Petrus, ait ei, Tu es Christus. 30 ¶ Et comminatus est eis, ne cui dicerent de illo. ¶ Et cœpit 31 docere eos, quoniam oportet filium hominis pati multa, & reprobari à senioribus & à summis sacerdotibus 32 & Scribis, & occidi, & post tres dies resurgere. ¶ Et palam verbum loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, cœpit increpare eum. ¶ Qui conuersus & videns discipulos suos, comminatus est Petro, dicens: Vade retro me Satana, quoniam non sapiſ quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum. ¶ Et cõuocata turba cum discipulis suis, dixit eis, Si quis vult me sequi, deneget semetipsum: & tollat crucem suam, & sequatur me. ¶ Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet eam: qui autem perdidit animam suam propter me & Euangelium, saluam faciet 36 eam. ¶ Quid enim proderit homini, si lucretur mundum 37 totum: & detrimentum animæ suæ faciat? Aut quid dabit 38 homo commutationis pro anima sua? ¶ Qui enim me cõfusus fuerit, & verba mea in generatione ista adultera, & peccatrice: & filius hominis confundetur eum, cum venerit in gloria patris sui cum angelis sanctis.

Mat. 10. d. 38
& 16. d. 24.
Luc. 9. c. 23.
& 14. f. 27.
Luc. 17. g. 33
Ioh. 11. d. 25

Mat. 10. d. 33
Luc. 9. d. 16.
& 12. b. 9.
* confeslus
* cõfitebitur

Transfigurato Iesu iunguntur Moyses & Elias: dicit Eliam dũ venerit, omnia restitutum, imò iam venisse nec fuisse susceptum: surdum ac mutum spiritum eicit, qui sola oratione & ieiunio eicitur: suam passionem predicat: disputantes discipulos docet quis eorum sit maior: de eiciente dæmonium qui non sequebatur Iesum: de amputando manus pedis vel oculi scandalo.

C A P. I X.

Mat. 16. d. 27
Luc. 9. d. 27.
Mat. 17. a. 1.
Luc. 9. d. 18.
* assumpsit
* duxit.

1 **E**T dicebat illis, Amen dico vobis, quia sunt quidam de hinc stantibus qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei veniens in virtute. ¶ Et post dies sex 2 assumit Iesus Petrum & Iacobum & Iohannem: & duxit illos in montem excelsum seorsum solos, & transfiguratus 3 est coram ipsis. ¶ Et vestimenta eius facta sunt splendentia

4 tia & candida nimis velut nix, qualia fullo non potest super terram candida facere. ¶ Et apparuit illis Elias cum 5 Moysse: & erant loquentes cum Iesu. ¶ Et respondens Petrus, ait Iesu: Rabbi: bonum est nos hinc esse: & faciamus 6 tria tabernacula, tibi vnũ, & Moysi vnũ, & Eliæ vnum. 7 ¶ Non enim sciebat quid diceret: erant enim timore exterriti: & facta est nubes obumbrans eos, & venit vox de nube dicens: Hic est filius meus carissimus, audite illum. ¶ Et 8 statim circumspectientes, neminem amplius viderunt, nisi Iesum tantum secum. ¶ Et descendentes illis de monte, 9 præcepit illis ne cuiquam quæ dissent, narrent: nisi cum filius hominis à mortuis resurrexerit. ¶ Et verbũ continuerunt apud se: conquiretes quid esset, Cum à mortuis 11 resurrexerit. ¶ Et interrogabant eum dicentes: ¶ Quid ergo dicunt Pharisei & Scribe, quia Eliam oportet venire primũ? ¶ Qui respondens, ait illis: Elias cum venerit primò, 12 restituet omnia: & quomodo scriptum est in filiũ hominis, vt multa patiatur, & contemnatur. ¶ Sed dico vobis 13 quia & Elias venit (& fecerunt illi quæcunq; voluerunt) 14 sicut scriptum est de eo. ¶ Et veniens ad discipulos suos, vidit turbam magnam circa eos, & Scribas conquiretes 15 cum illis. ¶ Et confestim omnis populus videns Iesum, stupefactus est, & expauerunt: & accurrentes, salutabant 16 eum. ¶ Et interrogauit eos, Quid inter vos conquiritis? 17 ¶ Et respondens vnus de turba, dixit, Magister, attuli filiũ meum ad te habentem spiritum mutum: qui vbicumq; eum apprehenderit, allidit illum, & spumat, & stridet dentibus, & arefcit: & dixi discipulis tuis vt eijcerent illũ, 19 & non potuerunt. ¶ Qui respondens eis, dixit, O generatio incredula, quandiu apud vos ero? quandiu vos patiar? 20 afferte illum ad me. ¶ Et attulerunt eum. Et cum vidisset eum, statim spiritus conturbauit illum: & elisus in terrã, 21 volubatur spumans. ¶ Et interrogauit patrem eius, Quantum temporis est ex quo ei hoc accidit? At ille ait, Ab infantia: & frequenter eum in ignem & in aquas misit, vt eum perderet: sed siquid potes, adiuua nos, miserere nostri.

Mat. 17. b. 9.

Mala. 4. a. 5

Isa. 53. a. 3.

Mala. 4. b. 5.
Mat. 17. b. 12

Mat. 17. b. 14.
Luc. 9. e. 37.

* aquam

23 nostri. Iesus autem ait illi, Si potes credere, omnia possi-
 24 bilia sunt credenti. Et continuo exclamans pater pueri,
 cum lachrymis aiebat, Credo Dñe: adiuua incredulitatē
 25 meam. Et cum videret Iesus concurrentem turbam, cō-
 minatus est spiritui immundo, dicens illi: Surde & mute
 26 troeas in eum. Et exclamans, & multum discerpens eū,
 exijt ab eo, & factus est sicut mortuus, ita vt multi dice-
 27 rent, Quia mortuus est. Iesus autem tenēs manum eius,
 28 eleuauit eum: & surrexit. Et cum introisset in domum,
 discipuli eius secretō interrogabant eum, Quare nos nō
 29 potuimus eijcere eum? Et dixit illis, Hoc genus in nullo
 30 potest exire, nisi in oratione & ieiunio. Et inde pro-
 31 fekti prætergredebantur Galileam: nec volebat quenquā
 32 scire. Docebat autem discipulos suos, & dicebat illis,
 Quoniam filius hominis tradetur in manus hominum,
 32 & occidēt eum: & occisus, tertia die resurget. At illi
 33 ignorabant verbum: & timebant interrogare eum. Et
 34 venerunt Caphernaum. Qui cum domi esset, interro-
 gabat eos, Quid in via tractabatis? At illi tacebant: siqui-
 dem in via inter se disputauerant, quis eorū maior esset.
 35 Et residens vocauit duodecim, & ait illis, Siquis vult
 primus esse, erit omnium nouissimus, & omnium mi-
 36 nister. Et accipiens puerum, statuit eum in medio eorū.
 37 quem cum complexus esset, ait illis, Quisquis vnū ex
 huiusmodi pueris receperit in noīe meo, me recipit: &
 38 quicunq; me susceperit, non me suscipit, sed eum qui misit
 me. Respondit illi Iohannes, dicens, Magister, vidimus
 39 quendam in nomine tuo eijcientem demonia qui non
 sequitur nos, & prohibuimus eum. Iesus autem ait, No-
 lite prohibere eum. nemo est enim qui faciat virtutem
 40 in nomine meo, & possit citō malē loqui de me. Qui
 41 enim non est aduersum vos, pro vobis est. Quisquis
 enim potum dederit vobis calicem aquæ in nomine
 meo, quia Christi estis: amen dico vobis, non perdet
 42 mercedem suam. Et quisquis scandalizauerit vnū ex
 his

Mat. 17. d. 22

Luc. 9. c. 21.

Mat. 18. a. 1.
Luc. 9. f. 46.

Luc. 9. f. 49.
Mat. 9. f. 38.

1. Cor. 12. a. 3

Mat. 10. d. 44
rigid.

Mat. 18. a. 6.
Luc. 17. a. 2.

his pusillis credenribus in me: bonum est ei magis si cir-
 43 cundaretur niola asinaria collo eius, & in mare mitteret.
 Et si scandalizauerit te manus tua, abscinde illam: bo-
 44 num est tibi debilem introire in vitam, q̄ duas manus ha-
 bentem, ire in gehennam, in ignem inextinguibilem,
 45 vbi vermis eorum nō moritur, & ignis nō extinguitur.
 Et si pes tuus te scandalizat, amputa illum: bonum est
 46 tibi claudum introire in vitam æternam, quā duos pe-
 des habentē, mitti in gehennā ignis inextinguibilis, vbi
 47 vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.
 Quod si oculus tuus scandalizat te, eijce eum: bonum
 48 est tibi luscum introire in regnum Dei, quā duos ocu-
 los habentem, mitti in gehennam ignis, vbi vermis eorū
 49 non moritur, & ignis non extinguitur. Omnis enim
 50 igne salietur: & omnis victima sale salietur. Bonum est
 sal: quod si sal insulsū fuerit, in quo illud cōdieris: Ha-
 bete in vobis sal, & pacem habete inter vos.
 Nullo modo dimittendam vxorem astruit aliam ducendo: paruu-
 los complexus benedicit eis: diues qui præcepta à iuuentute
 obseruat, non amplectitur Christi consiliū de omnibus di-
 uendendis: quid referent præmij qui omnia relinquunt: rur-
 sum suam prædicat passionē, et occasione ambitionis filiorum
 Zebedæi docet discipulos quod non ostensione dominij, sed of-
 ficio ministry debeant esse maiores. Bartimæum cæcum sanat.

C A P. X.

1 ET inde exurgens, venit in fines Iudææ vltra Iordanē:
 2 & conueniunt iterum turbæ ad eum. Et sicut cōsue-
 uerat, iterū docebat illos. Et accedētes Pharisei, interro-
 3 gabāt eū, Si licet viro vxorem dimittere? tentantes eum.
 4 At ille respondens, dixit eis, Quid vobis p̄cepit Moyses?
 5 Qui dixerunt, Moyses permisit libellum repudij scri-
 6 bere, & dimittere. Quibus respondens Iesus, ait, Ad du-
 7 ritiam cordis vestri scripsit vobis præceptū istud. Ab ini-
 8 tio autem creature malculum & fæminā fecit eos Deus.
 Proptet hoc, relinquet homo patrem suum & matrem:
 & adhærebit ad vxorem suam: & erunt duo in carne

Mat. 5. c. 39
& 18. a. 2.

Exa. 66. g. 42

Leuit. 2. e. 13
Mat. 5. b. 13.
Luc. 14. g. 34

Mat. 19. a. 1.

Deut. 24. a. 1
Gen. 1. d. 27.
Mat. 19. a. 4.
Gen. 2. d. 24.
1. Co. 6. d. 16
Eph. 5. g. 31.
1. Co. 7. b. 10.

9 vna. Itaque iam non sunt duo, sed vna caro. ¶ Quod ergo
10 Deus coniunxit, homo non separet. ¶ Et in domo iterum
11 discipuli eius de eodem interrogauerunt eum. Et ait illis,
B Quicumq; dimiserit vxorem suam & aliam duxerit: adul-
12 terium committit super eam. ¶ Et si vxor dimiserit virum
13 suū, & alij nupserit, mœchatur. ¶ Et si vxor dimiserit virum
14 offerentibus. ¶ Quos cum videret Iesus, indignè tulit, &
ait illis, Sinite paruulos venire ad me, & ne prohibueritis
15 eos: talium enim est regnum Dei. ¶ Amè dico vobis: quis-
16 quis non receperit regnum Dei velut paruulus, non in-
17 trabit in illud. ¶ Et complexans eos, & imponens manus
18 super illos, benedicebat eos. ¶ Et cū egressus esset in viam,
C procurrens quidam genu flexo ante eum, rogabat eum,
Magister bone, quid faciam vt vitam æternam percipiā?
19 Iesus autem dixit ei, Quid me dicis bonum? Nemo bo-
20 nus, nisi vnus Deus. ¶ Præcepta nosti, Ne adulteres, Ne
occidas, Ne fureris, Ne falsum testimonium dixeris, Ne
21 fraudem feceris, Honora patrem tuum & matrem. ¶ At
ille respondens, ait illi, Magister, hæc omnia obseruauī à
22 iuuentute mea. ¶ Iesus autem intuitus eum, dilexit eum,
& dixit ei, Vnum tibi deest: vade, quæcunque habes, vé-
23 de, & da pauperibus, & habebis thesaurum in celo: &
24 veni, sequere me. ¶ Qui contristatus in verbo, abiit mœ-
rens: erat enim habens multas possessiones. ¶ Et circumspi-
ciens Iesus, ait discipulis suis, Quam difficile qui pecu-
25 nias habent, in regnum Dei introibunt. ¶ Discipuli autē
obstupescēbant in verbis eius. At Iesus rursus rñdens, ait
illis, Filioli, quam difficile est confidentes in pecunijs, in
26 regnum Dei introire. ¶ Facilius est camelum per foramen
D acus trāsire, quam diuitem intrare in regnum Dei. ¶ Qui
27 magis admirabantur, dicentes ad semetipsos, Et quis po-
test saluus fieri? ¶ Et intuens illos Iesus, ait: Apud homines
impossibile est: sed non apud Deum. Omnia enim possi-
28 bilia sunt apud Deum. ¶ Et cœpit ei Petrus dicere, Ecce,
29 nos dimisimus omnia, & secuti sumus te. ¶ Respondens
Iesus,

*viam c.
dicens.
Mat. 19. c. 16
Luc. 18. d. 18.

Exo. 20. c. 15.

Mat. 19. d. 27
Luc. 18. e. 28.

Iesus, ait, Amen dico vobis, nemo est qui reliquerit do-
mum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrē, aut
30 filios, aut agros propter me & propter Euangelium: qui
non accipiet centies tantum nunc in tpe hoc: domos, &
fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros, cum per-
31 secutionibus: & in seculo futuro vitam æternam. ¶ Multi
32 autē erunt primi, nouissimi: & nouissimi, primi. ¶ Erant
E autem in via ascendentes Ierosolymam: & præcedebat il-
los Iesus, & stupebant: & sequentes timebant. ¶ Et assu-
mens iterum duodecim, cœpit illis dicere quæ essent ei-
33 euentura. ¶ Quia ecce ascendimus Ierosolymam, & filius
hominis tradetur principibus sacerdotum, & Scribis &
Senioribus, & damnabunt eum morte, & tradent eum
34 gentibus, & illudēt ei, & cōspuent eū, & flagellabūt eū,
35 & interficient eum, & tertia die resurget. ¶ Et accedunt
ad eum Iacobus & Iohannes filij Zebedæi, dicentes, Ma-
gister, volumus vt quodecunq; petierimus, facias nobis.
36 At ille dixit eis, Quid vultis vt faciam vobis? Et dixerūt,
37 Da nobis vt vnus ad dexteram tuam, & alius ad sinistram
38 tuam sedeamus in gloria tua. ¶ Iesus autem ait eis, Nesci-
F tis quid petatis. potestis bibere calicem quem ego bibo:
39 aut baptismo quo ego baptizor, baptizari? ¶ At illi dixe-
rūt ei, Possumus. Iesus autem ait eis, Calicē quidem quē
ego bibo, bibetis, & baptisma quo ego baptizor, bap-
40 tizabimini: sedere autem ad dexteram meam, vel ad sini-
stram, non est meum dare vobis, sed quibus paratū est.
41 ¶ Et audientes decem, cœperunt indignari de Iacobo &
42 Iohanne. ¶ Iesus autem vocans eos, ait illis, Scitis quia hi
qui videntur principari gentibus, dominantur eis: & prin-
43 cipes eorum potestatem habent ipsorum. ¶ Non ita est
autem in vobis, sed quicumq; voluerit fieri maior, erit ve-
44 ster minister: & quicumq; voluerit in vobis primus esse,
45 erit omnium seruus. ¶ Nam & filius hominis nō veni vt
46 redemptio nē pro multis. ¶ Et veniunt Iericho: & pro-
G ficiscēte eo de Iericho, & discipulis eius & plurima mul-
titudine,

Mat. 19. d. 30
Luc. 13. f. 30.

Mat. 20. c. 17
Luc. 18. f. 31.

Mat. 10. e. 20

Mat. 10. e. 24.

Luc. 22. e. 25

Mat. 20. d. 29
Luc. 18. f. 35

22 titudine, filius Timei Bartimæus cæcus, sedebat iuxta viam
 47 mendicans. Qui cum audisset quia Iesus Nazarenus est: cœpit clamare, & dicere, Iesu fili David, miserere mei.
 48 Et cōminabantur ei multi, vt taceret. At ille multo magis clamabat, Fili David, miserere mei. Et stans Iesus præcepit illum vocari. Et vocant cæcum, dicentes ei, Animes
 49 qui or esto, surge, vocat te. Qui projecto vestimento suo
 50 exiliens, vênit ad eum. Et respondens Iesus, dixit illi, Quid tibi vis faciam? Cæcus autem dixit ei, Rabboni vt videam.
 51 Iesus autem ait illi, Vade, fides tua te saluum fecit. Et confestim vidit, & sequebatur eum in via.

Super pullum asina cum honore Ierusalē ingreditur: sicum maledicendo arefacit: ementes ac vendētes de templo eiecit: efficaciam fiducia in Deum ostendit, dicens fratri remittenda que in nos commisit: Scribis non dicit qua potestate hæc faciat, eo quod nec illi responderent ad propositam de Iohannis baptismo questionem.

CAPITULUM XII

Matt. 21. a. 1. I
Luc. 19. c. 19

1 **E**T cū appropinquaret Ierolimę & Bethanię ad montem oliuarū, mittit duos ex discipulis suis, & ait illis,
 2 Ite in castellū quod cōtra vos est, & statim introeūtes illuc, inuenietis pullū ligatū, super quem nemo adhuc hominum sedit: soluite illum, & adducite. Et si quis vobis dixerit, Quid facitis: dicite, quia Domino necessarius est:
 3 & continuo illū dimittet huc. Et abeuntes inuenerunt pullum ligatū ante ianuā foris in biuio: & soluunt eum.
 4 Et quidam de illicstantibus dicebant illis, Quid facitis soluētes pullū? Qui dixerunt eis sicut præceperat illis
 5 Iesus: & dimiserunt eis. Et duxerunt pullū ad Iesum: & imponunt illi vestimenta sua, & sedit super eum. Multi autem vestimenta sua strauerunt in via: alij autem frondes cædebant de arboribus, & sternebant in via. Et qui præibāt, & qui sequebantur clamabant, dicentes, Hosanna
 6 benedictus qui venit in nomine Domini. Hosanna in excelsis.
 7 Et introiuit Ierolimam in templum: & circūspexit omnibus, cū iam vespera esset hora, exijt in Bethaniam

Matt. 21. a. 9.
Luc. 19. f. 38.
Psa. 17. d. 24
Mat. 21. a. 10.
Luc. 19. g. 45.

12 Bethaniam cum duodecim. Et alia die cū exirēt à Bethania, esurit. Cumq; vidisset à longè ficum habentem folia, vênit siquid forte inueniret in ea. Et cū venisset ad eam, nihil inuenit præter folia. Non enim erat tempus ficorum. Et respondens, dixit ei: Iam non amplius in æternum ex te fructum quisquam manducet. Et audiebant discipuli eius. Et veniunt Ierolimam. Et cū introisset in templū, cœpit eiecere vendentes & ementes in templo, & mensas numulatorū, & cathedras vendentiū colymbas euertit, & nō sinebat vt quisquam trāsferret vas per templum: & docebat, dicens eis, Nōne scriptū est, Quia domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus: Vos autem fecistis eam speluncam latronum.
 18 Quo audito, principes sacerdotum & Scribę querebant quomodo eum perderent: timebāt enim eum, quoniam vniuersa turba admirabatur super doctrina eius. Et cū vespera facta esset, egrediebatur de ciuitate. Et cū manē transiret, viderunt ficum aridam factam à radicibus.
 19 Et recordatus Petrus, dixit ei, Rabbi, ecce ficus cui maledixisti, aruit. Et respondens Iesus ait illis, Habete fidē Dei. Amen dico vobis, quia quicumq; dixerit huic mōti, Tollere & mittere in mare, & non hæsitauerit in corde suo, sed crediderit quia quodcunq; dixerit, fiat, fiet ei.
 20 Propterea dico vobis, omnia quæcunq; orantes petitis, credite, quia accipietis, & eueniēt vobis. Et cū stabitis ad orandum, dimittite siquid habetis aduersus aliquem: vt & pater vester qui in cælis est, dimittat vobis peccata vestra. Quod si vos non dimiseritis: nec pater vester qui in cælis est, dimittet vobis peccata vestra. Et veniūt rursus Ierolimā. Et cū ambularet in templo, accedūt ad eum summi sacerdotes & Scribæ & seniores, & dicunt ei, In qua potestate hæc facis? & quis dedit tibi hanc potestatem vt ista facias? Iesus autem respondens ait illis: Interrogabo vos & ego vnum verbum, & respondete mihi: & dicam vobis in qua potestate hæc faciam.
 29 Baptismus Iohannis, de cælo erat, an ex hominibus?

Mat. 11. b. 19

Isa. 56. b. 7.
Iere. 7. b. 11.

Mat. 21. b. 19

Matt. 7. a. 7.
& 21. b. 22.
Luc. 11. b. 9.
Mat. 6. b. 14.
& 18. d. 35.

Mat. 21. b. 15
Luc. 10. a. 1.

1 Respondete mihi. At illi cogitabant secum, dicentes, Si dixerimus de celo, dicit, Quare ergo non credidistis ei?

2 Si dixerimus ex hominibus, timebant populum, omnes enim

3 habebant Iohannem, quia verè propheta esset. Et respondentes dicunt Iesu, Nescimus. Et respondens Iesus ait illis, Neque ego dico vobis in qua potestate hæc faciam.

Parabolam narrat de vinea agricolis elocata, qui seruos ac filium patris familias occiderunt: tentatur à Phariseis de censu Cæsari soluendo, & à Sadduceis de resurrectione: interrogatur à Scriba de primo mandato: ipse verò rogat quò Scriba dicant Christum filium esse David, docens ab ipsis esse cauendum, viduà laudat ob duo minuta in gazophylacium missa. CAP. XII.

1 **E**T cœpit illis in parabolis loqui: Vineam pastinavit homo, & circumdedit sepem, & fodit lacum, & edificauit turrim, & locauit eam agricolis: & peregrè profectus est. Et misit ad agricolas in tempore seruum, vt ab agricolis acciperet de fructu vineæ. Qui apprehensum eum ceciderunt: & dimiserunt vacuum. Et iterum misit ad illos alium seruum: & illum in capite vulnerauerunt, & contumelijs affecerunt. Et rursum alium misit, & illum occiderunt: & plures alios: quosdam cædentes, alios verò occidentes. Adhuc ergo vnum habens filium carissimum: & illum misit ad eos nouissimum, dicens, Quia reuerentur filium meum. Coloni autem dixerunt ad inuicem, Hic est hæres: venite, occidamus eum: & nostra erit hæreditas. Et apprehendentes eum, occiderunt: & eiecerunt extra vineam. Quid ergo faciet Dñs vineæ? Veniet & perdet colonos: & dabit vineam alijs. Nec scripturam hanc legistis? Lapidem quem reprobauerunt edificantes, hic factus est in caput anguli. A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris: Et querabant eum tenere: & timuerunt turbam. cognouerunt enim quoniam ad eos quosdam hanc dixerit. Et relicto eo, abierunt. Et mittunt ad eum quosdam ex Phariseis & Herodianis: vt eum caperet in verbo. Qui venientes dicunt ei: Magister, scimus quia verax es, & non curas

timemus.

Mat. 21. d. 33
Luc. 20. b. 9.
Isaie 5. a. 1.
Iere. 2. d. 21.

Psal. 117. d. 21
Isa. 28. d. 16.
Act. 4. b. 11.
Rom. 9. g. 33
1. Pet. 2. a. 8.
Mat. 21. d. 42

Mat. 22. b. 15
Luc. 20. d. 20

quenquam: nec enim vides in faciem hominum, sed in veritate viã Dei doces. licet dare tributum Cæsari, an non dabimus? Qui sciens versutiam illorũ, ait illis, Quid me tentatis? afferte mihi denarium vt videam. At illi attulerunt ei. Et ait illis, Cuius est imago hæc, & inscriptio? Dixerunt ei, Cæsaris. Respondens autem Iesus dixit illis, Reddite igitur quæ sunt Cæsaris, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo.

18 Et mirabantur super eo. Et venerunt ad eum Sadducei qui dicunt resurrectionem non esse: & interrogabant eum dicentes: Magister, Moyses nobis scripsit, vt si cuius frater mortuus fuerit, & dimiserit vxorem, & filios non reliquerit: accipiat frater eius vxorem ipsius, & resuscitet semen fratri suo. Septem ergo fratres erant: & primus accepit vxorem, & mortuus est non relicto semine. Et secundus accepit eam, & mortuus est: & nec iste reliquit semen. Et tertius similiter. Et acceperunt eam similiter septem, & non reliquerunt semen. Nouissima omnium defuncta est & mulier. In resurrectione ergo cum resurrexerint, cuius de his erit vxor? septem enim habuerunt eam vxorem. Et respondens Iesus, ait illis, Nonne ideò erratis, non scientes scripturas, neque virtutem Dei? Cũ enim à mortuis resurrexerint, neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut angeli in celis. De mortuis autem quòd resurgant, non legistis in libro Moyse, super rubum quomoddò dixerit illi Deus, inquires: Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob? Non est Deus mortuorũ, sed viuorũ. Vos ergo multũ erratis. Et accessit vnus de Scribis qui audierat illos conquirentes, & videns quoniã bene illis responderit, interrogauit eum quòd esset primum omnium mandatum. Iesus autem respondit ei: Quia primum omnium mandatum est: Audi Iesu, Dominus Deus tuus, Deus vnus est. Et diliges Dominum Deum tuũ ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua. Hoc est primũ mandatum. Secundum autem simile est illi: Diliges proximum tuum tanquã teipsum. Maius horum aliud

Rom. 13. b. 7
Mat. 22. c. 23
Luc. 20. d. 27
Deu. 25. a. 5.

Exod. 3. b. 6.
Mat. 22. d. 32
Luc. 20. f. 37

Deut. 6. a. 4
*noster
Dominus 7.
*vester.
Deus 4.
Leu. 19. d. 18
Mat. 22. d. 39
Rom. 13. c. 9
Gal. 5. c. 14.
Iaco. 2. b. 8.

32 **M**andatum non est. Et ait illi Scriba: Bene Magister, in veritate dixisti, quia vnus est Deus, & non est alius praeter eum. Et vt diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine: & diligere proximum tanquam seipsum maius est omnibus holocaustis & sacrificijs. Iesus autem videns quod sapienter respondisset, dixit illi: Non es longè à regno Dei.

35 **E**t nemo iam audebat eum interrogare. Et respondens Iesus, dicebat, docens in templo: Quomodo dicunt Scribae & Iohannes, & Andreas, & Iacobus, & Iohannes, & Andreas, Dic nobis quando ista fient? & quod signum erit quando haec oia incipient consummari?

36 **E**t respondens Iesus, coepit dicere illis: Videte, ne quis vos seducat: multi enim venient in nomine meo, dicentes, quia ego sum, & multos seducent. Cum audieritis autem bella & opiniones bellorum, ne timueritis: oportet enim haec fieri: sed nondum finis. Exurget enim gens contra gentem, & regnum super regnum: & erunt terremotus per loca, & famēs. Initium dolorum, haec. Videte autem vosmetipsos. Tradent enim vos in concilijs, & in synagogis vapulabitis, & ante praesides & reges stabitis propter me, in testimonium illis. Et in oes gentes primum oportet praedicari euangelium. Et cum duxerint vos tradentes, nolite praecogitare quid loquamini: sed quod datum vobis fuerit in illa hora, id loquimini: non enim vos estis loquentes, sed Spiritus sanctus.

37 **T**radet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & consurgens filij in parietes & morte afficient eos. Et eritis odio omnibus, propter nomen meum. Qui autem sustinuerit in fine, hic saluus erit. Cum autem videritis abominationem desolationis stantem, vbi non debet (qui legit intelligat) tunc qui in Iudaea sunt, fugiant in montes: & qui super tectum, ne descendat in domum, nec introeat vt tollat quid de domo sua: & qui in agro erit, non reuertatur retrò tollere vestimentum suum.

38 **V**e autem pregnantibus & nutriendibus in illis diebus. Orate verò vt hyeme non fiant. Erunt enim dies illi tribulationes tales, quales non fuerunt ab initio creaturae quam condidit Deus vsque nunc, neque fient. Et nisi breuiasset Dominus dies, non fuisset salua omnis caro: sed propter electos quos elegit, breuiavit dies. Et tunc si quis vobis dixerit: Ecce, hic est Christus, ecce illic: ne credideritis.

39 **E**xurgent enim pseudochristi & pseudoprophetae: & dabunt signa & portenta ad seducendos, si fieri potest, etiam electos.

Mat. 22. d. 42
Luc. 10. g. 41
Psa. 109. a. 1.
Mat. 23. a. 6.
Luc. 11. f. 43.
& 20. g. 46.
Luc. 21. a. 1.
Dan. 9. g. 27
Mat. 24. b. 16
Luc. 21. d. 31
Mat. 24. d. 26
Luc. 21. b. 8.

Templum dicit euertendum, praedicitq; bella & varias afflictiones ac persecutiones, abominationemq; desolationis: de pseudochristis, & pseudoprophetis: post signa in corporibus caelestibus veniet cum gloria filius hominis, & huius signum datur a sicu: quia autem nemo tempus nouit, iubet omnes vigilare.

Mat. 24. a. 7. I
Luc. 21. a. 5. A **E**T cum egrederet de templo, ait illi vnus ex discipulis suis: Magister, aspice quales lapides, & quales structure.

2 **E**t respondens Iesus, ait illi: Vides has oes magnas edificationes? Non relinquetur lapis super lapidem qui non destruatur. Et cum sederet in monte oliuarum contra templum, interrogabant eum separatim Petrus, & Iacobus, & Iohannes, & Andreas, Dic nobis quando ista fient? & quod signum erit quando haec oia incipient consummari?

3 **E**t respondens Iesus, coepit dicere illis: Videte, ne quis vos seducat: multi enim venient in nomine meo, dicentes, quia ego sum, & multos seducent. Cum audieritis autem bella & opiniones bellorum, ne timueritis: oportet enim haec fieri: sed nondum finis. Exurget enim gens contra gentem, & regnum super regnum: & erunt terremotus per loca, & famēs. Initium dolorum, haec. Videte autem vosmetipsos. Tradent enim vos in concilijs, & in synagogis vapulabitis, & ante praesides & reges stabitis propter me, in testimonium illis. Et in oes gentes primum oportet praedicari euangelium. Et cum duxerint vos tradentes, nolite praecogitare quid loquamini: sed quod datum vobis fuerit in illa hora, id loquimini: non enim vos estis loquentes, sed Spiritus sanctus.

4 **T**radet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & consurgens filij in parietes & morte afficient eos. Et eritis odio omnibus, propter nomen meum. Qui autem sustinuerit in fine, hic saluus erit. Cum autem videritis abominationem desolationis stantem, vbi non debet (qui legit intelligat) tunc qui in Iudaea sunt, fugiant in montes: & qui super tectum, ne descendat in domum, nec introeat vt tollat quid de domo sua: & qui in agro erit, non reuertatur retrò tollere vestimentum suum.

5 **V**e autem pregnantibus & nutriendibus in illis diebus. Orate verò vt hyeme non fiant. Erunt enim dies illi tribulationes tales, quales non fuerunt ab initio creaturae quam condidit Deus vsque nunc, neque fient. Et nisi breuiasset Dominus dies, non fuisset salua omnis caro: sed propter electos quos elegit, breuiavit dies. Et tunc si quis vobis dixerit: Ecce, hic est Christus, ecce illic: ne credideritis.

6 **E**xurgent enim pseudochristi & pseudoprophetae: & dabunt signa & portenta ad seducendos, si fieri potest, etiam electos.

Luc. 19. g. 44
Eph. 5. b. 6.
2. The. 2. a. 3
Mat. 10. b. 19
Luc. 12. b. 11
& 21. c. 14.
Dan. 9. g. 27
Mat. 24. b. 16
Luc. 21. d. 31
Mat. 24. d. 26
Luc. 21. b. 8.

23 electos. Vos ergo videte, ecce prædixi vobis omnia.
 24 ¶ Sed in illis diebus post tribulationem illam sol contem-
 25 nebrabitur, & luna non dabit splendorem suum, & stelle
 D cæli erunt decedentes, & virtutes quæ in cælis sunt, mo-
 26 uebuntur. Et tunc videbunt filium hominis venientem
 27 in nubibus cum virtute multa & gloria. ¶ Et tunc mittet
 angelos suos, & congregabit electos suos à quatuor ven-
 28 tis, à summo terre vsque ad summum cæli. A ficu autem
 discite parabolam. Cum iam ramus eius tener fuerit, &
 nata fuerint folia: cognoscitis quia in proximo sit æstas.
 29 Sic & vos cum videritis hæc fieri, scitote quod in pro-
 30 ximo sit in ostijs. Amen dico vobis, quoniam non tran-
 31 sibi generatio hæc, donec omnia ista fiant. Cælum &
 32 terra transibunt, verba autem mea non transibunt. De
 die autem illo vel hora, nemo scit, neque angeli in cælo,
 33 neque filius, nisi pater. ¶ Videte, vigilate, & orate, nescitis
 34 enim quando tempus sit. Sicut homo qui peregrè pro-
 fectus reliquit domum suam, & dedit seruis suis pote-
 35 statem cuiusque operis, & ianitori præcepit vt vigilet.
 36 ¶ Vigilate ergo, (nescitis enim quando dominus domus
 37 veniat: serò, an media nocte, an gallicantu, an manè,) ne
 cum venerit repente, inueniat vos dormientes. Quod
 autem vobis dico, omnibus dico, Vigilate.
 Consultant principes sacerdotum de occidendo Iesu, qui unguen-
 to pretioso à muliere perfunditur murmurantibus discipulis,
 venditur à Iuda, de cuius prodicione discipulis loquitur in cæ-
 na, in qua panem in corpus suum, & vinum in sanguinem
 mutata tradit discipulis: prædicat omnes scandalizandos, &
 trinam Petri negationem: ac post trinam orationem capitur à
 Iudeis, quorum vni Petrus abscedit auriculam: & discipulis
 fugiētibus, corā Caipha à falsis testibus accusatus, mortis reus
 iudicatus, conspuit ac cadit, et ter à Petro negat. CAP. XIII.

1 Rata autem Pascha & Azyma post biduum: & qua-
 2 dolo tenerent & occiderent. Dicebant enim: Non in
 3 die festo, ne forte tumultus fieret populi. Et cum esset
 Bethaniæ

Eze. 32. b. 7.
 Isa. 13. b. 10.
 Joel 2. c. 10.
 g. 11. & 3. c.
 15.
 Mat. 24. c. 31
 Mat. 24. d. 41
 Mat. 26. a. 1.
 Luc. 22. a. 14
 Mat. 26. a. 2.
 Luc. 22. a. 14
 in populo

Bethaniæ in domo Simonis leprosi, & recumberet, ve-
 nit mulier habens alabastrum unguenti nardi spicati
 pretiosi: & fracto alabastro, effudit super caput eius.
 4 ¶ Erant autem quidam indignè ferentes intra semetipsos,
 5 & dicentes: Vt quid perditio ista unguenti facta est? Po-
 terat enim unguentum istud venundari plusquam tre-
 centis denarijs: & dari pauperibus. Et fremebant in eam.
 6 Iesus autem dixit: Sinite eam, quid illi molesti estis? Bonum
 7 opus operata est in me. Semper enim pauperes habetis
 8 vobiscum: & cum volueritis, potestis illis benefacere: me autem
 9 non semper habetis. Quod habuit hæc, fecit: puenit un-
 10 gere corpus meum in sepulturam. Amē dico vobis, vbiq;
 11 prædicatum fuerit Euangeliū istud in vniuerso mundo, &
 12 quod fecit hæc, narrabitur in memoriam eius. ¶ Et Iudas
 13 Iscariotes vnus de duodecim abiit ad summos sacerdo-
 14 tes, vt pderet eum illis. Qui audientes gauisi sunt: & mise-
 15 runt ei pecuniā se daturus. Et quærebat quo illū oppor-
 16 tunè traderet. Et primo die azymorum quoniam pascha immo-
 17 labat, dicunt ei discipuli: Quod vis eamus & paremus tibi
 18 vt manduces pascha? Et mittit duos ex discipulis suis: &
 19 dicit eis: Ite in ciuitatem: & occurret vobis homo lagenā
 20 aquæ baiulans, sequimini eum: & quocunque introie-
 21 rit, dicite domino domus quia magister dicit: Vbi est re-
 22 sectio mea, vbi pascha cum discipulis meis manducem?
 23 ¶ Et ipse vobis demonstrabit cœnaculum grande, stratū:
 24 & illic parate nobis. Et abierunt discipuli eius, & vene-
 25 runt in ciuitatem: & inuenerunt sicut dixerat illis, & pa-
 26 rauerunt pascha. ¶ Vespere autem facto, venit cum duo-
 27 decim. Et discumbentibus eis & manducantibus, ait
 28 Iesus: Amen dico vobis, quia vnus ex vobis me tradet,
 29 qui manducat mecum. At illi cœperunt contristari, &
 30 dicere ei singulatim: Nunquid ego? Qui ait illis, ¶ Vnus
 31 ex duodecim qui intingit mecum manū in catino. ¶ &
 32 filius quidem hominis vadit sicut scriptum est de eo: vt
 33 autem homini illi per quem filius hominis traderetur,
 34 bonum erat ei si non esset natus homo ille. Et mandu-
 cantibus

Mat. 26. a. 6.
 Ioh. 12. a. 1.
 pitici 2.
 Mat. 26. a. 8.
 Ioh. 12. a. 4.
 habebitis.
 Mat. 26. b. 14.
 Luc. 22. a. 6.
 Mat. 26. b. 16.
 Luc. 22. a. 9.
 Mat. 26. b. 29.
 Luc. 22. b. 14.
 Ioh. 13. c. 21.
 Luc. 22. c. 21.
 Psal. 40. c. 16.
 Act. 1. c. 16.
 Mat. 26. b. 14.
 traditur

Co 11. e. 14. cantibus illis, || accepit Iesus panem & benedicēs fregit,
 23 & dedit eis, & ait: Sumite, hoc est corpus meū. Et acce-
 24 pto calice, gratias agens dedit eis, & biberunt ex illo oēs.
 25 Et ait illis, Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro
 26 multis effunderetur. Amen dico vobis, quia iam non bibā
 27 de* genimine vitis vsque in diem illum cū illud bibam
 28 (nouum) in regno Dei. Et hymno dicto exierunt in mō-
 29 tem oliuarum. Et ait eis Iesus: || Omnes scandalizabimini
 30 -in me in nocte ista: quia scriptum est: || Percutiam pa-
 31 storem, & dispergentur oēs. Sed postquam resurrexe-
 32 ro, || præcedam vos in Galilæam. Petrus autem ait illi: Et si
 33 omnes scandalizati fuerint*: sed nõ ego. Et ait illi Iesus:
 34 Amen dico tibi: quia tu hodie in nocte hac priusquam
 35 gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus. At ille am-
 36 plius loquebatur, Et si oportuerit me simul cōmori tibi,
 37 non te negabo. Similiter autem & omnes dicebant. Et
 38 veniunt in prædium, cui nomen Geth-semani. Et ait di-
 39 scipulis suis: || Sedete hîc donec orem. Et assumit Petrum
 40 & Iacobum & Iohannem secum: & cœpit pauere & te-
 41 dere. Et ait illis: Tristis est anima mea vsque ad mortem:
 42 sustinete hîc, & vigilate. Et cū processisset paululum,
 43 prōcidit super terram: & orabat vt si fieri posset, transi-
 44 ret ab eo hora: & dixit: Abba, pater, omnia tibi possibilis
 45 sunt: transfer calicem hunc à me, sed non quod ego vo-
 46 lo, sed quod tu. Et venit, & inuenit eos dormiētes. Et ait
 47 Petro, Simon dormis? non potuisti vna hora vigilare?
 48 Vigilate & orate vt non intretis in tentationem. Spiri-
 49 tus quidem promptus est, caro verò infirma. Et iterum
 50 abiens, orauit eundem sermonem, dicens: Et reuersus
 51 denuò inuenit eos dormientes (erant enim oculi eorum
 52 grauari) & ignorabant quid responderent ei. Et venit
 53 tertio, & ait illis: Dormite iam & requiescite. Sufficit,
 54 venit hora, ecce filius hominis tradetur in manus pecca-
 55 torum. Surgite eamus: ecce qui me tradet prope est. Et
 56 adhuc eo loquente, venit Iudas Iscariotes vnus de
 57 duodecim, & cum eo turba multa cum gladijs & lignis,
 58 * à summis

hoc
 Ioh. 16. d. 32
 -10.
 Zachus. 47.
 Ioh. 16. b. 7.
 Mat. 26. d. 39
 Luc. 22. d. 40
 Mat. 26. d.
 Luc. 22. c. 47.
 Ioh. 18. p. 3.

44 * à summis sacerdotibus & Scribis & senioribus. Dede-
 45 rat autem traditor eius signum eis, dicens: Quemcumq;
 46 oscularus fuero, ipse est: tenete eum, & ducite cautè. Et
 47 cū venisset, statim accedens ad eum ait, Rabbi: & oscu-
 48 latus est eum. At illi manus iniecerunt in eum: & tenuerunt
 49 eum. Vnus autem quidam de circūstantibus edu-
 50 cens gladium, percussit seruum summi sacerdotis: & am-
 51 putauit illi auriculam. Et respondens Iesus, ait illis: Tan-
 52 quam ad latronem existis cum gladijs & lignis compre-
 53 hendere me? quotidie eram apud vos in templo docens,
 54 & non me tenuistis. Sed vt impleantur scripturæ. Tunc
 55 discipuli eius relinquentes eum, omnes fugerunt. Ado-
 56lescens autē quidam sequebatur eū amictus sindone su-
 57 per nudo: & tenuerunt eum. At ille reiecta sindone, nu-
 58 dus profugit ab eis. Et adduxerunt omnes sacerdotes & Scribæ
 59 & seniores. Petrus autem à longè secutus est eum vsque
 60 intrò in atrium summi sacerdotis: & sedebat eum mini-
 61 stris ad ignem, & calefaciebat se. Summi verò sacerdo-
 62 tes & omne concilium quærebant aduersus Iesum testi-
 63 monium, vt eū morti traderent, nec inueniebant. Multi
 64 enim testimonium falsum dicebant aduersus eum: & cō-
 65 uentia testimonia non erant. Et quidam surgentes,
 66 falsum testimonium ferebant aduersus eum, dicens:
 67 Quoniam nos audiimus eum dicentem: Ego dissoluā
 68 templum hoc manufactum, & per triduum aliud non
 69 manufactum edificabo. Et nõ erat conueniens testimo-
 70 nium illorum. Et exurgens summus sacerdos in mediū,
 71 interrogauit Iesum, dicens: Non respondes quicquam
 72 ad ea quæ tibi obijciuntur ab his? Ille autem tacebat, &
 73 nihil respondit. Rursum summus sacerdos interrogabat
 74 eum: & dixit ei: Tu es Christus filius Dei benedicti?
 75 Iesus autem dixit illi: Ego sum, & videbitis filiū hominis
 76 sedentem à dextris virtutis*, & venientem cum nubibus
 77 caeli. Summus autem sacerdos scindens vestimenta sua,
 78 ait: Quid adhuc desideramus testes? Audistis blasphemiam,
 79 * missi.
 Mat. 26. f. 56
 Luc. 22. f. 54.
 Ioh. 18. c. 13.
 Mat. 26. f. 59.
 Ioh. 1. d. 19.
 post
 Mat. 24. c. 30
 * Dei.

* missi.
 Mat. 26. f. 56
 Luc. 22. f. 54.
 Ioh. 18. c. 13.
 Mat. 26. f. 59.
 Ioh. 1. d. 19.
 post
 Mat. 24. c. 30
 * Dei.

Mat. 26. g. 69
Luc. 22. f. 55
Ioh. 18. c. 17.

Mat. 26. g. 71.

Luc. 22. f. 58.
Ioh. 18. c. 25.

Mat. 26. g. 75
Ioh. 18. c. 28.

Mat. 27. a. 1.
Luc. 22. g. 66
Ioh. 18. u. 28

Mat. 27. b. 1.
Luc. 23. a. 6.
Ioh. 18. f. 33.

Ioh. 19. d. 12.

miam, quid vobis videtur? Qui omnes condemnauerunt eum esse reum mortis. Et cœperunt quidã cõspuere eum, & velare faciem eius, & colaphis eum cœdere, & dicere ei, Prophetiza: & ministri alapis eum cœdebant. ¶ Et cū esset Petrus in atrio deorsum, venit vna ex ancillis summi sacerdotis. ¶ Et cū vidisset Petrum calefacientem se, aspiciens illum, ait: Et tu cum Iesu Naareno eras. ¶ At ille negauit, dicens: Neque scio, neque noui quid dicas. ¶ Et exiit foras ante atrium, & gallus cantauit. ¶ Rursus autem cū vidisset illum ancilla, cœpit dicere circumstantibus, Quia hic ex illis est. ¶ At ille iterum negauit. ¶ Et post pusillum rursus qui astabant, dicebant Petro: Verè ex illis es, nam & Galilæus es. ¶ Ille autem cœpit anathematizare & iurare, Quia nescio hominem istum què dicitis. ¶ Et statim gallus iterum cantauit. Et recordatus est Petrus verbi quod dixerat ei Iesus: Priusquàm gallus caneret bis, ter me negabis. Et cœpit flere.

Iesus coram Pilato accusatus, nihil respondet: præligitur Barabbas, et Iesus traditur crucifigendus, qui multis modis illusus à militibus, ducitur ad crucifigendum: & diuisis ipsius vestimentis, inter latrones crucifixus, audit variorum iactatas in se blasphemias, suboriuntur tenebræ, & clamans Iesus Eli, acetoq; potatus, cum clamore valido expirat, cuius corpus à Ioseph sepelitur.

ET confestim manè consilium facientes summi sacerdotes cum senioribus & Scribis & vniuerso cõeilio, vincientes Iesum, duxerunt & tradiderunt Pilato. ¶ Et interrogauit eum Pilatus: Tu es rex Iudæorum? At ille respondens, ait illi, Tu dicis. ¶ Et accusabant eum summi sacerdotes in multis. ¶ Pilatus autem rursus interrogauit eum, dicens: Non respõdes quicquam? vide in quãtis te accusant. ¶ Iesus aut̃ amplius nihil respondit: ita vt miraretur Pilatus. ¶ Per diem autem festum solebat dimittere illis vnum ex vincis quemcunque petijissent. ¶ Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui cum seditiosis erat vincus, qui in seditione fecerat homicidium. ¶ Et cū ascēdisset

ascēdisset turba, cœpit rogare, sicut semper faciebat illis. ¶ Pilatus autem respondit eis, & dixit: Vultis dimittam vobis regem Iudæorum? Sciebat enim quòd per inuidiã tradidissent eum summi sacerdotes. ¶ Pontifices autem concitauerunt turbam, vt magis Barabbã dimitteret eis. ¶ Pilatus autem iterum respondens, ait illis: Quid ergo vultis faciam regi Iudæorum? ¶ At illi iterum clamauerunt, Crucifige eum. ¶ Pilatus verò dicebat illis: Quid enī mali fecit? At illi magis clamabant, Crucifige eum. ¶ Pilatus autē volens pp̃lo satisfacere, dimisit illis Barabbam, & tradidit Iesum flagellis cæsum vt crucifigeretur. ¶ Milites autem duxerunt eum in atrium prætorij, & cõnocant totam cohortem: ¶ & induunt eum purpura, & imponunt ei plectentes spineam coronam. ¶ Et cœperunt salutare eum, Aue rex Iudæorum. ¶ Et percutiebant caput eius arundine: & conspuebant eum: & ponentes genua, adorabant eum. ¶ Et postquàm illuserunt ei, exuerunt illū purpura, & induerunt eum vestimentis suis, & educunt illum vt crucifigerent eum. ¶ Et angariauerunt prætereūtem quempiam, Simonem Cyrenæum venientem de villa, patrem Alexandri & Rufi, vt tolleret crucem eius. ¶ Et perducunt illum in Golgotha locum: quod est interpretatum Caluarie locus. ¶ Et dabant ei bibe-rite myrrhatum vinum: & non accepit. ¶ Et crucifigentes eum, diuiserunt vestimenta eius, mittentes sortem super eis, quis quid tolleret. ¶ Erat autem hora tertia: & crucifixerunt eum. ¶ Et erat titulus causæ eius inscriptus, **R**EX IUDÆORVM. ¶ Et cum eo crucifigant duos latrones: vnum à dextris, & alium à sinistris eius. ¶ Et impleta est scriptura quæ dicit: ¶ Et cum iniquis reputatus est. ¶ Et prætereuntes blasphemabant eum, mouentes capita sua, & dicentes: Vah qui destruit templum*, & in tribus diebus ædificat. ¶ saluum fac te metipsum descendens de cruce. ¶ Similiter & summi sacerdotes illudentes, ad alterutrum cum Scribis, dicebant: Alios saluos fecit, seipsum non potest saluum facere.

Mat. 27. c. 28
Luc. 23. c. 14.
Ioh. 18. g. 19.
& 19. a. 6.

Mat. 27. c. 27
Ioh. 19. a. 2.

Mat. 27. d. 32
Luc. 23. d. 16

Mat. 27. d. 33
Luc. 23. c. 33
Ioh. 19. c. 17.
Mat. 27. d. 35
Luc. 23. d. 34
Ioh. 19. d. 23

Ioh. 19. d. 12.

Ioh. 2. c. 19.
*destruis
*Dei.
*reædificas

Pfal. 11. a. 1.
Mat. 27. c. 46

Psa. 68. c. 1c.

Mat. 17. f. 55

Luc. 8. a. 2.

Mat. 27. g. 57
Luc. 23. g. 50
Ioh. 19. g. 38.

32 facere. ¶ Christus rex Israël descendat nunc de cruce: vt videamus & credamus. Et qui cum eo crucifixi erant, cō-
 33 uitiabantur ei. ¶ Et facta hora sexta, tenebræ factæ sunt per
 34 totam terram vsque in horam nonam. ¶ Et hora nona exclamauit Iesus voce magna, dicens: ¶ Eloi, eloi, lammasabachthani: qđ est interpretatū, Deus meus, Deus meus,
 35 vt quid dereliquisti me? ¶ Et quidam de circumstantibus audientes dicebant, Ecce Eliam vocat. ¶ Currrens autem
 36 vnus, & implens spongiam aceto, circumponēsq; calamo, potum dabat ei, dicens: Sinite, videamus si veniat
 37 Elias ad deponendū eum. ¶ Iesus autē emissa voce magna
 38 expirauit. ¶ Et velum templi scissum est in duo, à summo
 39 vsq; deorsum. ¶ Videns autem centurio, qui ex aduerso stabat, quia sic clamans expirasset, ait: Verē hic homo filius Dei erat. ¶ Erant autem & mulieres de longē aspicientes: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris & Ioseph mater: & Salome, ¶ & cū esset in Galilæa, ¶ sequebantur eum, & ministrabant ei, & aliæ multæ quę simul cum eo ascenderāt Ierolimam. ¶ ¶ Et cū iam serō esset factum (quia erat Parasceue, quod est ante sabbathum) venit Ioseph ab Arimathea, nobilis decurio, qui & ipse erat expectans regnum Dei: & audacter introiuit ad Pilatū, & petijt corpus Iesu. ¶ Pilatus autē mirabatur si iam obiisset. Et accersito centurione, interrogauit eum si iam mortuus esset. ¶ Et cū cognouisset à centurione: donauit corpus Ioseph. ¶ Ioseph autem mercatus sindonem, & deponens eum inuoluit sindone, & posuit eum in monumento quod erat excisum de petra, & aduoluit lapidem ad ostium monumenti. ¶ Maria autē Magdalene, & Maria Ioseph aspiciēbant vbi poneretur.

Mulieribus ad Christi monumentū obstupescētib; angelus resurrectionē ipsius annuntiat, qui primū Marię Magdalene apparet, deinde duobus discipulis in alia effigie: demū vndecim recumbentibus apparens, exprobrata incredulitate, mittit eos vt in vniuerso mūdo predicent ac baptizent, subiūctis signis quę sequantur credentes, ac ita in cælum ascendit. CAP. XVI. Et

Mat. 28. a. 1.
Luc. 24. a. 1.
Iohā. 20. a. 1.

Mat. 28. a. 5.
Luc. 24. a. 4.
Ioh. 20. c. 14.

* precedet
Mat. 26. c. 12
Sup. 14. c. 28.

* Iesus.
Ioh. 20. d. 16
Luc. 8. a. 2.

Luc. 24. b. 13

Luc. 24. g. 36
Ioh. 20. c. 19.

Mat. 28. d. 19

Act. 16. d. 18
Act. 2. a. 4.
& 10. g. 46.
Act. 28. a. 5.
Act. 28. b. 8.
Luc. 24. g. 51
¶ sedet.

1 ET cū transisset sabbathum, Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, vt venientes vngerēt Iesum. ¶ Et valde manē vna sabbathorum, veniunt ad monumentum, orto iam sole. ¶ Et dicebant ad inuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? ¶ Et respicientes viderunt reuolutum lapidem. ¶ Erat quippe magnus valde. ¶ ¶ Et introeuntes in monumentum, viderunt iuuenem sedētem in dextris, cooperatum stola candida, & obstupuerunt. ¶ Qui dicit illis, Nolite expauescere: Iesum quæritis Nazarenū crucifixum: ¶ surrexit, non est hīc, ecce locus vbi posuerunt eum. ¶ Sed ite, dicite discipulis eius, & Petro quia ¶ precedit vos in Galilæam: ibi eum videbitis, ¶ sicut dixit vobis. ¶ At illæ exeuntes, fugerunt de monumento. inuaserat enim eas tremor & pauor: & nemini quicquam dixerunt, timebāt enim. ¶ Surgens autē ¶ manē prima sabbathi, apparuit primō Marię Magdalene, de quā eiecerat septem dæmonia. ¶ Illa vadens nuntiauit his qui in eo fuerant, lugentibus & stentibus. ¶ Et illi audientes, quia viueret & visus esset ab ea, non crediderunt. ¶ Post hæc autem ¶ duobus ex his ambulātib; ostensus est in alia effigie, euntibus in villam. ¶ & illi euntes nuntiauerunt ceteris: nec illis crediderunt. ¶ ¶ Nouissimē recumbentibus illis vndecim apparuit: & exprobrauit incredulitatem eorum, & duritiam cordis, quia ijs qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt. ¶ Et dixit eis: Euntes in mundum vniuersum prædicate Euangelium omni creaturæ. ¶ Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verō non crediderit, condemnabitur. ¶ Signa autem eos qui crediderint, ¶ Liquis loquentur nouis. ¶ Serpentes tollent, Et si mortiferum quid biberint, non eis nocēbit. ¶ Super ægros manus imponēt: & bene habebūt. ¶ Et Dñs qđ Iesus postq̄ loquutus est eis, ¶ assumptus est in cælū & ¶ sedit à dextris Dei. ¶ Illi autē profecti prædicauerunt vbiq; Dño cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.

Hieronimus in Catalogo scriptorum
Ecclesiasticorum.

LUCAS medicus Antiochenſis, vt eius ſcri-
pta indicant, Græci ſermonis non ignarus
fuit, ſectator Apoſtoli Pauli, & omnis pe-
grinationis eius comes, ſcripſit Euan-
gelium, de quo idem Paulus: Miſimus, inquit,
cum illo fratrem, cuius laus eſt in Euan-
gelio per omnes Eccleſias. Et ad Coloffenſes: Salutat vos Lucas
medicus cariffimus. Et ad Timothum: Lucas eſt mecum ſo-
lus. Aliud quoque edidit volumen egregium, quod titulo
πρὸς Ἐξὺ ἀποστόλων προνοτά, cuius hiſtoria uſq; ad biennium
Romæ commorantis Pauli peruenit, id eſt uſque ad quartum
Neronis annum. Ex quo intelligimus in eadem urbe librum
eſſe compoſitum. Igitur πρὸς Πάυλου Pauli, & Theclæ, & totam
baptizati Leonis fabulam inter apocryphas ſcripturas com-
putamus. Quale enim eſt, vt indiuiduus comes Apoſtoli, in-
ter cæteras eius res, hoc ſolum ignorauerit? Sed & Tertullia-
nus vicinus eorum temporum, reſert preſbyterum quendam
in Aſia ἀποστόλου Pauli, conuictum apud Iohan-
nem, quod author eſſet Libri: & confeſſum ſe hoc Pauli amo-
re feciſſe, & ob id excidiſſe, quidam ſuſpiciantur quotieſcun-
que in epistoſis ſuis Paulus dicit, Iuxta Euan-
gelium meum, de Luca ſignificare volumine: & Lucam non ſolum ab Apo-
ſtolo Paulo didiciſſe Euan-
gelium, qui cum Domino in carne
non fuerat, ſed à cæteris Apoſtoliſ: quod ipſe quoq; in prin-
cipio ſui voluminis declarat, dicens: Sicut tradiderunt nobis
qui à principio ipſi viderunt, & miniſtri fuerunt ſermonis.
Igitur Euan-
gelium ſicut audierat ſcripſit. Acta verò Apo-
ſolorum ſicut viderat, compoſuit. Vixit octoginta & qua-
tuor annos, uxorem non habens. Sepultus eſt Conſtantinopo-
li: ad quam urbem viceſimo Conſtantini anno, oſſa eius cum
reliquis Andreæ Apoſtoli translata ſunt de Achaia.

SAN-

SANCTVM
IESV CHRISTI
EVANGELIVM
Secundum Lucam.

Zacharia ſacerdoti annuntiat Gabriel Iohannis cõceptum ex Eliſabeth ſterili, qui angelo non credens mutus efficitur: idemq; Gabriel Mariæ annuntiat conceptum Ieſu filij Dei de ſpiritu ſancto: ad Mariæ ſalutationem Iohannes exultat in vtero, & Eliſabeth prophetat, ipſaq; Maria canticum gratiarum actionis Domino decantat: in nati Iohannis circuncifione Zacharias pater recepta loquela canticum gratiarum actionis edit.

CAPVT PRIMVM.

QVONIAM quidem multi con-
nati ſunt ordinare narratio-
nem quæ in nobis com-
pletæ ſunt rerum: ſicut tradide-
runt nobis qui ab initio ipſi viderunt,
& miniſtri fuerunt ſermonis,
& viſum eſt & mihi aſſequuto om-
nia à principio diligenter, ex ordine
tibi ſcribere optime Theophile, vt
cognofcas eorũ verborum de quibus eruditus es, veritatẽ.
Fuit in diebus Herodis regis Iudææ, ſacerdos quidã
nomine Zacharias, de vice Abia: & vxor illius de filiabus
Aaron, & nomen eius Eliſabeth. Erant autem iuſti am-
bo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & iuſti-
ficationibus Dñi ſine querela, & non erat illis filius: eo
q̃ eſſet Eliſabeth ſterilis, & ambo proceſſiſſent in diebus
ſuis. Factum eſt autem cum ſacerdotio fungeretur in
ordine vicis ſuæ ante Deum, ſecundum cõſuetudinem
ſacerdotij, forte exijt vt incẽſum poneret ingreſſus in tẽ-
plum Domini. & omnis multitudo populi erat orans
foris hora incenſi. Apparuit autem illi angelus Domi-
ni,

A. d. 1. a. 1.

1. Paral. 24.
a. 10.

Zacharias

Ezo. 30. c. 17.
1. Ezo. 16. d. 17.

G ij ni,

Infr. f. 36.

Mat. 11. b. 14
Mala. 4. b. 6.

Mat. 1. c. 18.

Isai. 7. c. 14.
Infr. 1. c. 21.
Mar. 1. d. 21.

12 n̄, stans à dextris altaris incens̄. ¶ Et Zacharias turbatus
 13 est, videns: & timor irruit super eum. ¶ Ait autem ad illū
 B angelus: Ne timeas Zacharia, qm̄ exaudita est depreca-
 tio tua: & vxor tua Elisabēth pariet tibi filiū, ¶ & vocabis
 14 nomen eius Iohannem, ¶ & erit gaudium tibi, & exulta-
 15 tio, & multi in natiuitate eius gaudebunt. ¶ erit enim ma-
 gnus coram Dño: & vinum & siceram non bibet: & spū
 16 sancto replebitur adhuc ex vtero matris sue, ¶ & multos
 17 filiorum Israēl conuertet ad Dñm Deum ipsorum, ¶ & ip-
 se præcedet ante illum in spiritu & virtute Eliæ: vt con-
 uertat corda patrum in filios, & incredulos ad pruden-
 18 tiam iustorum, parare Dño plebem perfectam. ¶ Et dixit
 Zacharias ad angelum: Vnde hoc sciam? ego enim sum se-
 19 nex: & vxor mea processit in diebus suis. ¶ Et respondens
 angelus dixit ei: Ego sum Gabriel qui asto ante Deum: &
 20 missus sum loqui ad te, & hæc tibi euangelizare. ¶ Et ec-
 ce eris tacens, & nō poteris loqui vsq; in diem quo hæc
 21 fiant, pro eo quod non credidisti verbis meis, quæ imple-
 22 buntur in tempore suo. ¶ Et erat plebs expectans Zacha-
 23 riam: & mirabantur quod tardaret ipse in tēplo. ¶ Egres-
 C sus autem non poterat loqui ad illos, & cognouerunt
 quod visionem vidisset in templo. Et ipse erat innuens il-
 23 lis: & permanfit mutus. ¶ Et factum est: vt impleti sunt
 24 dies officij eius, abiit in domum suam. ¶ Post hos autem
 dies concepit Elisabēth vxor eius: & occultabat se mēsi-
 25 bus quinq; dicens: ¶ Quia sic fecit mihi Dñs in diebus q̄
 bus respexit auferre opprobrium meum inter homines.
 26 ¶ In mense autem sexto, missus est angelus Gabriel à Deo
 27 in ciuitatem Galilææ, cui nomē Nazareth, ¶ ad virginem
 desponsatam viro cui nomen erat Ioseph, de domo Da-
 28 uid: & nomen virginis Maria. ¶ Et ingressus angelus ad
 eam dixit: Aue gratia plena, Dñs tecum: benedicta tu in
 29 mulieribus. ¶ Quæ cum audisset, turbata est in sermone
 30 eius, & cogitabat qualis esset ista salutatio. ¶ Et ait an-
 gelus ei, Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud
 31 Deum, ¶ ecce concipies in vtero, & paries filium: ¶ & vo-
 cabis

Dan. 7. d. 14.
8. g. 17.
Mich. 4. b. 7.

* credidisti
tibi

* in genera-
tionē & ge-
nerationē 1.
* in p̄genies
& p̄genies 7

Isai. 51. b. 9.
Psal. 32. b. 10
Isai. 29. c. 15

Psal. 33. b. 11.
2. R. 2. b. 5.

32 cabis nomen eius Iesum. ¶ hic erit magnus: & filius Altis-
 simi vocabitur, & dabit illi Dñs Deus sedem Dauid pa-
 33 tris eius, ¶ & regnabit in domo Iacob in æternum, & re-
 34 gni eius non erit finis. ¶ Dixit autem Maria ad angelum,
 35 Quomodo fiet istud: quoniã virum non cognosco? ¶ Et
 D respondēs angelus dixit ei: Spiritus sanctus superueniet
 in te, & virtus Altissimi obūbrabit tibi. Ideoq; & quod
 36 nascetur - ex te sanctum, vocabitur filius Dei. ¶ Ecce Eli-
 sabēth cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute
 37 sua: & hic mēsis sextus est illi quæ vocatur sterilis: ¶ quia
 38 non erit impossibile apud Deum omne verbum. ¶ Dixit
 autem Maria, Ecce ancilla Dñi, fiat mihi secundum ver-
 39 bum tuum. Et discessit ab illa angelus. ¶ Exurgens autē
 Maria in diebus illis, abiit in montana cum festinatione
 40 in ciuitatem Iuda: ¶ & intrauit in domum Zacharia, & sa-
 41 lutauit Elisabēth. ¶ Et factum est: vt audiuit salutationem
 Mariæ Elisabēth, exultauit infans in vtero eius, & reple-
 42 ta est spiritu sancto Elisabēth: ¶ & exclamauit voce ma-
 gna, & dixit: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus
 43 fructus ventris tui. ¶ Et vnde hoc mihi vt veniat mater
 44 Dñi mei ad me? ¶ Ecce enim vt facta est vox salutationis
 tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero
 45 meo, ¶ & beata quæ credidit, qm̄ perficientur ea quæ di-
 46 cta sunt ei à Domino. ¶ Et ait Maria.
 E Magnificat anima mea Dominum,
 47 ¶ Et exultauit spiritus meus in Deo salutati meo:
 48 ¶ Quia respexit humilitatem ancillæ suæ: ecce e nim
 ex hoc beatam me dicent omnes generationes.
 49 ¶ Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum
 nomen eius.
 50 ¶ Et misericordia eius à progenie in progenies, ti-
 mentibus eum.
 51 ¶ Fecit potentiam in brachio suo: ¶ dispersit superbos
 mente cordis sui.
 52 ¶ Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles.
 53 ¶ Esuriētes impleuit bonis: & diuites dimisit inanes.
 G iij Suscepit

memorari 54. Suscepit Israël puerum suum, recordatus misericordie suae.

55. Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham & semini eius in secula.

56. Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus.

57. & reuersa est in domum suam. Elisabeth autem impletum est tempus pariendi, & peperit filium.

58. Et audierunt vicini & cognati eius, quia magnificauit Dominus misericordiam suam cum illa, & congratulabantur ei.

59. Et factum est, in die octauo uenerunt circumcidere puerum, & uocabant eum nomine patris sui Zachariam.

60. Et respondens mater eius, dixit: Nequaquam, sed uocabitur Iohannes.

61. Et dixerunt ad illam: Quia nemo est in cognatione tua qui uocetur hoc nomine.

62. Innuebant autem patri eius, quem uellet uocari eum.

63. Et postulans pugillarem, scripsit, dicens: Iohannes est nomen eius. Et mirati sunt uniuersi.

64. Apertum est autem ilico os eius, & lingua eius, & loquebatur benedicens Deum.

65. Et factus est timor super omnes uicinos eorum, & super omnia montana Iudaeae diuulgabantur omnia uerba haec.

66. Et posuerunt omnes qui audierant in corde suo, dicentes: Quis putas puer iste erit?

67. Etenim manus Domini erat cum illo. Et Zacharias pater eius repletus est Spiritu sancto, & prophetauit dicens:

68. Benedictus Dominus Deus Israël: quia uisitauit, & fecit redemptionem plebi suae.

69. Et erexit cornu salutis nobis, in domo Dauid pueri sui.

70. Sicut locutus est per os sanctorum, qui a seculo sunt prophetarum eius.

71. Salutem ex inimicis nostris, & de manu omnium qui oderunt nos.

72. Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris, & memorari testamenti sui sancti.

73. Iuratum quod iurauit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis,

19. d. 18.
 & 41. b. 8.
 & 54. b. 5.
 Iere. 31. a. 3.
 & d. 20.
 1. Sa. 131. c. 11.
 Gen. 17. c. 19.
 & 22. c. 16.
 Sup. b. 14.
 Sup. b. 13.
 Infr. 2. d. 30.
 Mat. 1. d. 2. c.
 plebi 7.
 1. Sa. 131. d. 17.
 Psa. 73. c. 12.
 Iere. 23. a. 6.
 & 30. b. 10.
 Gen. 22. c. 16.
 Ier. 31. f. 33.
 Heb. 6. c. 13.
 & d. 17.

Ut sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi.

75. In sanctitate & iustitia coram ipso, omnibus diebus nostris.

76. Et tu puer, propheta Altissimi uocaberis: praebis enim ante faciem Domini parare uias eius.

77. Ad dandam scientiam salutis plebi eius, in remissione peccatorum eorum.

78. Per viscera misericordiae Dei nostri, in quibus uisitauit nos.

79. Oriens ex alto, illuminare his qui in tenebris & in umbra mortis sedent: ad dirigendos pedes nostros in uiam pacis.

80. Puer autem crescebat & confortabatur spiritu, & erat in desertis usque in diem ostensionis suae ad Israël.

Ex Augusti decreto Ioseph cum Maria ascendit Beth-lehem, ubi illa peperit Saluatorem: cuius natiuitate ab angelo audita, pastores festini ueniunt illum uisuri: puer circumcissus uocatur Iesus, quem post dies purificationis in Ierusalem delatum ut Domino sifteretur, Simon senex benedicit, ac de matris in passione doloribus prophetat, Annaq; prophetissa uetula Domino constitetur: Iesus duodecim annorum plenus sapientia, & gratia, perditus a parentibus, in medio doctorum inuenitur, descenditq; Nazareth factus illis subditus.

CAPVT SECVNDVM.

1. Factum est autem, in diebus illis exijt edictum a Caesare Augusto, ut describeretur uniuersus orbis.

2. Haec descriptio prima facta est a praefide Syriae Cyrino.

3. Et ibant omnes ut profiterentur, singuli in suam ciuitatem.

4. Ascendit autem & Ioseph a Galilea de ciuitate Nazareth in Iudaeam, ciuitatem Dauid, quae uocatur Beth-lehem: quod quod esset de domo & familia Dauid, ut profiteretur cum Maria, desponsata sibi uxore, praegnante.

5. Factum est autem cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret.

6. Et peperit filium suum primogenitum, & pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in praesepe: quia non erat eis locus in diuersorio.

7. Et pastores erant in regione eadem uigilantes, &

i. Pet. 1. 15
 Mala. 4. b. 50
 Sup. b. 17.
 Zach. 3. d. 9.
 & 6. c. 71.
 Mala. 4. a. 2.
 in 1.
 Mich. 5. a. 2.
 Matth. 2. a. 6
 Ioh. 7. f. 42.
 cl.

9 custodientes vigilias noctis super gregē suum. ¶ Et ecce,
B angelus Dñi stetit iuxta illos, & claritas Dei circumfulsit
10 illos, & timuerunt timore magno. ¶ Et dixit illis angelus:
Nolite timere: ecce enim euangelizo vobis gaudium ma-
11 gnum, quod erit omni populo: ¶ quia natus est vobis ho-
12 die Saluator qui est Christus Dñs in ciuitate David. ¶ Et
hoc vobis signum, Inuenietis infantem pannis inuola-
13 tum: & positum in præsepio. ¶ Et subito facta est cū ange-
lo multitudo militiæ caelestis laudantium Deum, & di-
14 cētium, ¶ Gloria in altissimis Deo, & in terra pax ¶ homi-
15 nibus bonæ voluntatis. ¶ Et factū est: vt discesserunt ab
eis angeli in cælum, pastores loquebantur ad inuicem:
Trāseamus vsq; Beth-léhem, & videamus hoc verbum
16 quod factum est, quod Dñs ostendit nobis. ¶ Et venerūt
festinantes, & inuenerunt Mariam & Ioseph, & infantē
17 positum in præsepio. ¶ Videntes autem cognouerunt de
C verbo quod dictum erat illis de puero hoc. ¶ Et omnes q̄
18 audierunt, mirati sunt, - & de his quæ dicta erant à pa-
19 storibus ad ipsos. ¶ Maria autem conseruabat omnia ver-
20 ba hæc, conferēs in corde suo. ¶ Et reuersi sunt pastores,
glorificantes & laudantes Deum in omnibus quæ audie-
21 rant, & viderant sicut dictum est ad illos. ¶ ¶ Et postquā
consummati sunt dies octo vt circuncideretur puer: ¶ vo-
22 catum est nomen eius Iesus, quod vocatum est ab ange-
23 lo prius quā in vtero conciperetur. ¶ Et postquam im-
pleti sunt dies purgationis eius ¶ secundum legem Moysi,
24 tulerunt illum in Ierusalē, vt sisterent eum Dño, ¶ (sicut
scriptum est in lege Dñi, Quia omne masculinum adape-
25 riens vuluam, sanctum Dño vocabitur.) ¶ & vt darent ho-
stiam ¶ secundum quod dictum est in lege Dñi, par turtu-
26 rum, aut duos pullos columbarum. ¶ Et ecce: homo erat
in Ierusalem, cui nomen Simeon, & homo iste iustus &
timoratus, expectans consolationem Israël: & Spūs san-
26 ctus erat in eo. ¶ Et responsum acceperat à Spiritu sancto
non visurum se mortem, nisi prius videret Christū Dñi.
27 ¶ Et vēnit in spiritu in templum. Et cū inducerent pue-
rum

in 4.
quod fecit
Dominus &
ostendit.

Gen. 17. b. 12.
Leuit. a. 31.
sup. i. c. 31.
Mat. i. d. 21.

Leui. 12. a. 6.

Exo. 13. a. 2.
Num. 8. c. 16.

Leui. 12. b. 8.

rum Iesum parentes eius, vt facerent secundum consue-
28 tudinem legis pro eo: ¶ & ipse accepit eum in vlnas suas,
& benedixit Deum, & dixit:
29 ¶ Nunc dimittis seruum tuum Domine secundū ver-
bum tuum in pace:
30 ¶ Quia viderunt oculi mei salutare tuum,
31 ¶ Quod paraisti ante faciem omnium populorum:
32 ¶ Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis
E tuæ Israël.
33 ¶ Et erat pater eius & mater mirantes super his quæ
34 dicebantur de illo. ¶ Et benedixit illis Simeon: & dixit
ad Mariam matrem eius, ¶ Ecce positus est hic in rui-
nam & in resurrectionem multorum in Israël, & in signū
35 cui contradicetur: ¶ & tuam ipsius animam pertransibit
gladius) vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes.
36 ¶ Et erat Anna prophetissa, filia Phanuel, de tribu Aser:
hæc processerat in diebus multis, & vixerat cū viro suo
37 annis septem à virginitate sua. ¶ Et hæc vidua ¶ vsq; ad an-
nos octoginta quatuor: quæ non discedebat de templo,
38 ieiunijs, & obsecrationibus seruiens nocte ac die. ¶ Et
hæc ipsa hora superueniens confitebatur Dño: & loque-
F batur de illo omnibus qui expectabant redemptionem
39 Israël. ¶ ¶ Et vt perfecerunt omnia secundum legem Dñi,
reuersi sunt in Galilæam, in ciuitatem suam Nazareth.
40 ¶ Puer autem crescebat, & confortabatur: ¶ plenus sapien-
41 tia, & gratia Dei erat in illo. ¶ Et ibant parentes eius p̄ oēs
42 annos in Ierusalem, ¶ in die solenni Paschæ. ¶ Et cū fact⁹
esset annorum duodecim, ascendit illis in Ierosoly-
43 mam secundum consuetudinem diei festi, ¶ consumma-
tisq; diebus cū redirent, remansit puer Iesus in Ierusa-
44 lem, & non cognouerunt parentes eius. ¶ Existimantes
autem illum esse in comitatu, venerunt iter diei, & req-
45 rebant eum inter cognatos & notos. ¶ Et non inueniētes,
46 regressi sunt in Ierusalem, requirentes eum. ¶ Et factū est,
post triduum inuenerunt illum in templo sedentem in
medio doctorum, audientem illos, & interrogātem eos.
¶ Stupe-

Isa. 8. c. 14.
Rom. 9. g. 12
1. Pet. 1. b. 8.

erat 5.

Ierusalē 15.

Spiritu 1.

Exo. 23. c. 13
& 34. b. 17.
Deut. 16. a. 1.

Mat. 7. d. 28
Marc. 1. b. 22
Inf. 4. c. 32.
Ioh. 7. b. 15.

47 Stupebant autem omnes qui eum audiebant, super pruden-
48 tia & responsis eius. Et videntes admirati sunt. Et dixit
49 mater eius ad illum: Fili quid fecisti nobis sic? ecce pater
tuus, & ego dolentes querebamus te. Et ait ad illos:
Quid est quod me querebatis? nesciebatis quia in his qui
50 patris mei sunt, oportet me esse? Et ipsi non intellexerunt
51 verbum quod loquutus est ad eos. Et descendit cum eis,
& venit Nazareth: & erat subditus illis. Et mater eius conser-
52 uabat omnia verba hæc in corde suo. Et Iesus proficiebat
sapientia & ætate & gratia apud Deum & homines.

*Iohannes mittitur à Domino impleturus sua prædicatione Isaiæ
vaticinium: & turbis, publicanis, ac militibus dat consilium,
dicens quid singulos facere oporteat: testaturq; Christi excellen-
tiam & baptismi ipsius, super quem ab ipso baptizatum de-
scendit columba, ac vox Patris auditur, textiturq; eius genea-
logia à Ioseph vsq; ad Adam ascendens.* CAP. III.

Mat. 3. a. 2.
Marc. 1. a. 3.

Isa. 40. a. 3.
Ioh. 1. c. 23.

Mat. 3. b. 7.

Arboris

1 Anno autem quintodecimo imperij Tyberij Cæsa-
2 ris, procurante Põtio Pilato Iudæam, tetrarcha autem
Galilææ Herode, Philippo autem fratre eius tetrarcha
Ituræ, & Trachonitidis regionis, & Lysania Abilinæ te-
3 trarcha, sub principibus sacerdotum Anna & Caipha:
factum est verbum Dñi super Iohannem Zachariæ filiū,
4 in deserto. Et venit in omnem regionem Iordanis, præ-
dicans baptismum penitentia in remissionem peccato-
5 rum: sicut scriptum est in libro sermonū Isaiæ propheta:
Vox clamantis in deserto: Parate viam Dñi, rectas fa-
6 cite semitas eius. Omnis vallis implebitur: & omnis mons
& collis humiliabitur, & erunt prava in directa, & aspe-
7 ra in vias planas: & videbit omnis caro salutarem Dei. Dicebat
ergo ad turbas quæ exibant ut baptizarentur ab ipso,
8 Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere à ve-
nitura ira? Facite ergo fructus dignos penitentia, & ne co-
9 peritis dicere: Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis
quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios
Abrahæ. Iam enim securis ad radicem arborum posita
est, Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum, exci-
detur,

10 dederit, & in ignem mittetur. Et interrogabant eum tur-
11 bæ, dicentes: Quid ergo faciemus? Respondens autem,
C dicebat illis: Qui habet duas tunicas, det non habenti: &
12 qui habet escas, similiter faciat. Venerunt autem & pu-
blicani ut baptizarentur: & dixerunt ad illum, Magister,
13 quid faciemus? At ille dixit ad eos: Nihil amplius quam
14 quod constitutum est vobis, faciatis. Interrogabant autem
eum & milites dicentes: Quid faciemus & nos? Et ait il-
15 lis: Neminem concutiatis, neq; calumniam faciatis: & con-
tenti estote stipendijs vestris. Existimante autem popu-
16 lo, & cogitantibus omnibus in cordibus suis de Iohanne,
ne forte ipse esset Christus: Respondit Iohannes, di-
cens omnibus: Ego quidem aqua baptizo vos: veniet au-
tem fortior me, cuius non sum dignus soluere corrigiam
calceamentorum eius: Ipse vos baptizabit in Spū san-
17 cto, & igni, cuius ventilabrum in manu eius, & purga-
bit aream suam, & congregabit triticum in horreū suū,
18 paleas autem comburet igni inextinguibili. Multa qui-
19 dem & alia exhortans euangelizabat populo. Herodes
autem tetrarcha cum corripere ab illo de Herodiade
uxore fratris sui, & de omnibus malis quæ fecit Hero-
20 des: adiecit & hoc super omnia, & inclusit Iohannem
21 in carcerem. Factum est autem cum baptizaretur om-
nis populus, & Iesu baptizato & orante, apertum est ca-
22 lum: & descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut
columba in ipsum: & vox de celo facta est: Tu es filius
23 meus dilectus, in te complacuit mihi. Et ipse Iesus erat
incipiens quasi annorum triginta: ut putabatur, filius Io-
24 seph qui fuit Heli, qui fuit Matthat, qui fuit Levi, qui fuit
25 Melchi, qui fuit Ianne, qui fuit Ioseph, qui fuit Matthathia,
qui fuit Amos, qui fuit Naum, qui fuit Helli, qui fuit
26 Magge, qui fuit Mahath, qui fuit Matthathia, qui fuit
27 Semci, qui fuit Ioseph, qui fuit Iuda, qui fuit Iohanna,
F qui fuit Refa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui
28 fuit Neri, qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Cosan,
29 qui fuit Elmadã, qui fuit Her, qui fuit Iesu, qui fuit Eliezer, qui fuit
Iorim,

exciditur, &
in igne mit-
tetur.
Iac. 2. c. 15.
1. Ioh. 3. c. 17

Mat. 3. e. 11.
Marc. 1. a. 8.
Ioh. 1. d. 26.
Act. 1. a. 5.
& 11. b. 16.
& 19. a. 4.
Mat. 3. c. 12.

Mat. 14. a. 3.
Marc. 6. c. 17.

Mat. 3. c. 13.
Marc. 1. a. 9.
Ioh. 1. d. 32.

Isa. 42. a. 1.
Mat. 4. d. 17
& 17. a. 5.
Infr. 9. d. 33.
2. Pet. 1. c. 19.
Mat. 13. g. 55
Marc. 6. a. 3.
Infr. 4. d. 22.
Ioh. 1. f. 45.
& 6. c. 42.

30 Iorim, q̄ fuit Matthat, q̄ fuit Leui, q̄ fuit Simeō, q̄ fuit Iu
 31 da, q̄ fuit Ioseph, q̄ fuit Iona, q̄ fuit Eliacim, q̄ fuit Mel-
 cha, q̄ fuit Menna, q̄ fuit Marthatha, qui fuit Nathā, qui
 32 fuit Dauid, q̄ fuit Iesse, qui fuit Obed, qui fuit Booz,
 33 qui fuit Salmon, qui fuit Naasson, q̄ fuit Aminadab,
 G qui fuit Aram, qui fuit Esron, qui fuit Phares, qui fuit Iu
 34 da, q̄ fuit Iacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abraham, q̄ fuit
 35 Thare, qui fuit Nachor, q̄ fuit Sarug, qui fuit Ragau,
 36 qui fuit Phaleg, qui fuit Heber, q̄ fuit Sale, q̄ fuit Cainan,
 qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noë, qui
 37 fuit Lamech, q̄ fuit Mathufale, qui fuit Henoch, qui
 38 fuit Jared, qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan, q̄ fuit He-
 nos, qui fuit Seth, qui fuit Adam, qui fuit Dei.

*Iesus post ieiunium quadraginta dierum ac deuicta Satanae tenta-
 tione, in synagoga Nazareth legit factam de se Isaie prophe-
 tiam, dicitq̄ prophetam non esse acceptum in patria propria:
 quapropter volunt eum de monte precipitare, eiecit in Ca-
 phernaum demonium, sanatq̄ socru Simonis, & plures alios
 à varijs languoribus, ac demonia eiecit.* CAP. III.

Matth. 4. a. 1
 Marc. 1. b. 12.

* postea 16.

Deut. 8. a. 2.
 Matth. 4. a. 4.
 * viuit.

Deut. 6. e. 13.
 & 10. d. 20.

Isa. 50. e. 12.

I Iesus autem plenus Spiritu sancto, regressus est à Ior-
 2 danc, & agebatur in spiritu in deserto, q̄ diebus quadra-
 3 ginta, & tentabatur à diabolo. Et nihil māducauit in die-
 4 bus illis: & consummatis illis, * esurijt. Dixit autem illi
 5 diabolus, Si filius Dei es, dic lapidi huic vt panis fiat. Et
 6 respondit ad illum Iesus, Scriptū est, Quia non in solo
 7 pane viuet homo, sed in omni verbo Dei. Et duxit illū
 8 diabolus in montem excelsum, & ostendit illi omnia re-
 9 gna orbis terræ in momento temporis: & ait illi, Tibi
 10 dabo potestatem hanc vniuersam, & gloriam illorum:
 11 quia mihi tradita sunt, & cui volo, do illa. Tu ergo si ado-
 12 raueris coram me, erunt tua omnia. Et respondēs Iesus,
 13 dixit illi, Scriptum est, Dñm Deum tuum adorabis, & il-
 14 li soli seruies. Et duxit illum in Ierusalem, & statuit eum
 15 super pinnam templi: & dixit illi, Si filius Dei es, mitte
 16 te hinc deorsum. Scriptum est enim q̄ Angelis suis mā-
 17 dauit de te, vt conseruent te: & quia in manibus tollent
 18 te, ne

12 te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Et respō-
 13 dens Iesus, ait illi, Dictum est, Non tentabis Dñm Deū
 14 tuum. Et consummata omni tētatione diabolus recef-
 15 sit ab illo vsq; ad tempus. Et regressus est Iesus in virtu-
 16 te Spiritus in Galilæam: & fama exijt per vniuersam re-
 17 gionem de illo. Et ipse docebat in synagogis eorum, &
 18 magnificabatur ab omnib; . Et venit Nazareth vbi erat
 19 nutritus: & intrauit secundum consuetudinem suā die
 20 sabbathi in synagogam: & surrexit legere. Et traditus
 21 est illi liber Isaie prophete. Et vt reuoluit librum, inuē-
 22 nit locum vbi scriptū erat, Spiritus Dñi super me, pro-
 23 pter quod vnxit me, euangelizare pauperibus misit me,
 24 sanare couritos corde, prædicare captiuis remissionē,
 25 & cæcis visum, dimittere cōtactos in remissionē, præ-
 26 dicare annum Dñi acceptum, & diem retributionis. Et
 27 cum plicuisset librum, reddidit ministro, & sedit. Et om-
 28 nium in synagoga oculi erant intendentes in eum. Cœ-
 29 pit autē dicere ad illos, Quia hodie impleta est hæc scri-
 30 ptura in auribus vestris. Et omnes testimonium illi da-
 31 bant: & mirabantur in verbis gratiæ, quæ procedebant
 32 de ore ipsius: & dicebant, Nonne hic est filius Ioseph?
 33 Et ait illis, Vtiq; dicetis mihi hanc similitudinem, Me-
 34 dice, cura te ipsum? quanta audiuimus facta in Caphar-
 35 naum, fac & hîc in patria tua. Ait autem, Amen dico vo-
 36 bis, quia nemo propheta acceptus est in patria sua. In
 37 veritate dico vobis, multæ viduę erant in diebus Elię in
 38 Israël, quando clautum est cælum annis tribus & mensi-
 39 bus sex, cū facta esset fames magna in omni terra: &
 40 ad nullam illarum missus est Elias, nisi in Sarepta Sido-
 41 nię, ad mulierem viduam. Et multi leprosi erant in Isra-
 42 el sub Elisæo propheta: & nemo eorum mundatus est ni-
 43 si Naaman Syrus. Et repleti sunt omnes in synagoga ira
 44 hæc audientes. Et surrexerunt, & eiecerunt illum ext ra
 45 ciuitatem, & duxerunt illum vsq; ad supercilium mon-
 46 tis, super quem ciuitas illorum erat edificata, vt præcipi
 47 bant eum. Ipse autem transiens per medium illorum,
 48 ibat.

Deut. 6. e. 16.

Mat. 4. b. 12.
 Marc. 1. b. 14.
 Ioh. 4. f. 43.

Mat. 13. g. 54
 Mar. 6. a. 1.

Isa. 61. a. 1.

Ioh. 4. f. 44.

3. Re. 17. b. 9
 Iac. 3. d. d. 18

4. Re. 5. d. 14.

Mat. 4. b. 15. Marc. 1. b. 21. Mat. 7. d. 28. Marc. 1. c. 23

Matt. 8. b. 14. Marc. 1. c. 30.

Mar. 1. c. 34.

Ma. 2. d. 45.

Matt. 4. c. 18. Marc. 1. b. 18.

3 1 ibat. ¶ Et descendit in Capharnaum ciuitatem Galilææ:
 3 2 ibiq; docebat illos sabbathis. ¶ Et stupebant in doctrina
 3 3 eius: quia in potestate erat sermo ipsius. ¶ Et in synago-
 F ga erat homo habens dæmonium immundum, & excla-
 3 4 mauit voce magna, ¶ dicens: Sine, quid nobis & tibi Iesu
 Nazarene: uenisti perdere nos: scio te qui sis, Sanctus Dei.
 3 5 ¶ Et increpauit illum Iesus, dicens, Obmutescere, & exi ab
 eo. Et cum proiecisset illum dæmonium in medium, exiit
 3 6 ab illo, nihilq; illum nocuit. ¶ Et factus est pavor in om-
 nibus, & colloquebantur ad inuicem, dicentes: Quod
 est hoc uerbum, quia in potestate & uirtute imperat in
 3 7 mundis spiritibus, & exeunt? ¶ Et diuulgabatur fama de
 3 8 illo in omnem locum regionis. ¶ Surgens autem Iesus de
 synagoga, introiit in domum Simonis. ¶ Socrus autem
 Simonis tenebatur magnis febribus: & rogauerunt illum
 3 9 pro ea. ¶ Et stans super illam imperauit febris: & dimisit il-
 4 0 lam. Et continuo surgens, ministrabat illis. ¶ Cum autē
 G sol occidisset, omnes qui habebant infirmos varijs lan-
 guoribus, ducebant illos ad eum. At ille singulis manus im-
 4 1 ponens curabat eos. ¶ Exhibant autē dæmonia à multis, cla-
 mantia & dicentia, Quia tu es filius Dei: & increpās nō
 4 2 sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum esse Christum. ¶ Facta
 autē die, ¶ egressus ibat in desertum locum: & turbæ requi-
 rebant eum, & uenerunt usq; ad ipsum: & detinebant il-
 4 3 lum ne discederet ab eis. ¶ Quibus ille ait, Quia & alijs ci-
 uitatibus oportet me euangelizare regnū Dei: quia ideo
 4 4 missus sum. ¶ Et erat prædicans in synagogis Galilææ.
 Vbi de manica Petri docuisset, ille laxato ipse iussu rete con-
 cludit copiosam piscium multitudinem: curatum leprosum mie-
 tit ad sacerdotes: paralytico, remissis primū peccatis, ubi et
 ut lectum suum tollat: discumbens cū Leui, quem ex telonio
 uocauerat, causā dat murmurantib⁹ Pharisæis, quare cū pec-
 catoribus conuerset, & cur ipsius discipuli nō ieiunēt. CA. V.

A **F** Actum est autem cum turbæ irruerent in eum ut au-
 dirent uerbum Dei, & ipse stabat secus stagnum Ge-
 2 nezareth. ¶ Et uidit duas naues stantes secus stagnum: pi-
 scatores

3 scatores autem descenderant, & lauabant retia. ¶ Ascen-
 dens autem in vnā nauem quæ erat Simonis, rogauit
 eum à terra reducere pusillum. Et sedens, docebat de na-
 4 ticula turbas. ¶ Ut cessauit autem loqui, dixit ad Simonē,
 5 Duc in altum, & laxate retia uestra in capturam. ¶ Et re-
 spondens Simon, dixit illi: Præceptor, per totam noctem
 laborantes nihil cepimus: in uerbo autem tuo laxabo re-
 6 te. ¶ Et cum hoc fecissent, concluderunt piscium multitu-
 8 dinem copiosam, rumpebatur autem rete eorum. ¶ Et
 7 annuerunt socijs qui erant in alia naui, ut uenirēt & ad-
 iuuarent eos. Et uenerunt & impleuerunt ambas nau-
 8 culas: ita ut mergerentur. ¶ Quod cum uideret Simon Pe-
 trus, prōcidit ad genua Iesu dicens: Exi à me, quia homo
 9 peccator sum Dñe. Stupor enim circumdederat eum &
 omnes qui cum illo erant, in captura piscium quam ce-
 10 perant. ¶ Similiter autem Iacobum & Iohannem filios
 Zebedæi, qui erant socij Simonis. Et ait ad Simonem Ie-
 11 sus: Noli timere: ex hoc iam homines eris capiēs. ¶ Et sub-
 C ductis ad terram nauibus, relictis omnibus secuti sunt
 12 eum. ¶ Et factum est: cum esset in vna ciuitate, & ecce
 vir plenus lepra, & uidens Iesum, - & prōcidens in faciē,
 13 rogauit eum, dicens: Dñe, si vis, potes me mundare. ¶ Et
 extendens manum tetigit eum, dicens, Volo, Mundare.
 14 Et confestim lepra discessit ab illo: ¶ & ipse præcepit illi
 ut nemini diceret: sed, Vade ostende te sacerdoti, & offer
 pro emundatione tua: sicut præcepit Moyses, in testimo-
 15 nium illis. ¶ Perambulabat autem magis sermo de illo,
 & conueniebāt turbæ multæ ut audirent, & curaretur ab
 16 infirmitatibus suis. ¶ Ipse autē secedebat in desertum &
 17 orabat. ¶ Et factum est in vna dierum, & ipse sedebat do-
 D cens. Et erant Pharisæi sedentes & legis doctores qui ue-
 nerant ex omni castello Galilææ & Iudææ & Ierusalē: &
 18 uirtus Dñi erat ad sanandum eos. ¶ Et ecce uiri portantes
 in lecto hominem qui erat paralyticus: & quærebant eum
 19 inferre, & ponere ante eum. ¶ Et non inuenientes qua par-
 te illum inferrent præ turba, ascenderunt supra tectum,
 & per

penè

Matt. 8. d. 14. Marc. 1. d. 40. - 5 -

Lcu. 14. 2. 4.

Matt. 9. a. 2. Marc. 2. a. 3.

& per tegulas sum miserunt eum cum lecto in mediū, an
 20 te Iesum. Quorum fidem vt vidit, dixit, Homo, remittū
 21 tur tibi peccata tua. Et cœperunt cogitare Scribæ & Pha
 risæi, dicentes, Quis est hic qui loquitur blasphemias?
 22 quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? Vt cogno
 E uit autem Iesus cogitationes eorum, respondēs, dixit ad
 23 illos, Quid cogitatis in cordibus vestris? Quid est faci
 lius dicere, Dimittuntur tibi peccata: an dicere, Surge &
 24 ambula? Vt autem sciatis quia filius hominis habet po
 testatem in terra dimittendi peccata (ait paralytico) Tibi
 dico, surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.
 25 Et confestim confurgens coram illis, tulit in quo iace
 26 bat: & abiit in domum suam, magnificans Deum. Et
 stupor apprehendit omnes: & magnificabant Deum. Et
 repleti sunt timore, dicentes, Quia vidimus mirabilia ho
 27 die. Et post hæc exiit, & vidit publicanum nomine Le
 F ui, sedentem ad Telonium, & ait illi, Sequere me. Et re
 28 liētis omnibus, surgens secutus est eum. Et fecit ei conui
 29 uium magnū Leui in domo sua: & erat turba multa pu
 blicanorum, & aliorum qui cum illis erant discumben
 30 tes. Et murmurabant Pharisei & Scribæ eorum, dicen
 31 tes ad discipulos eius, Quare cum publicanis & peccato
 ribus manducatis & bibitis? Et respondens Iesus, dixit
 ad illos, Non egent qui sani sunt, medico: sed qui malè
 32 habent. Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœ
 33 nitentiam. At illi dixerunt ad eum, Quare discipuli Ie
 hannis ieiunant frequenter, & obsecrationes faciunt, si
 34 militer & Phariseorum: tui autem edunt & bibunt?
 G Quibus ipse ait, Nunquid potestis filios sponsi, dum
 cum illis est sponsus, facere ieiunare? Venient autè dies:
 35 & cum ablatu fuerit ab illis sponsus, tunc ieiunabunt
 36 in illis diebus. Dicebat autem & similitudinem ad il
 los, Quia nemo commissuram à nouo vestimento im
 mittit in vestimentum vetus: alioquin & nouum rum
 37 pit, & veteri non conuenit commissura à nouo. Et ne
 mo mittit vinum nouum in vtres veteres: alioquin rum
 per

*mala

*lectum

math. 9. a. 9.
mar. 2. b. 14.

math. 9. b. 17.
mar. 2. b. 16.

1. Ti. 1. c. 15.
mat. 9. b. 14.
mar. 2. c. 18.

mat. 9. b. 17.
mar. 2. c. 20.

per vinum nouum vtres, & ipsum effundetur, & vtres
 38 peribunt. Sed vinum nouum in vtres novos mitten
 39 dum est: & vtraq; conseruatur. Et nemo bibens vetus,
 statim vult nouum: dicit enim, Vetus melius est.
 Discipulos spicas sabbatho vellent excusat, alioq; sabbatho ma
 num curat aridam: electos duodecim nominat Apostolos, &
 cum illis ac multitudine copiosa stans in loco campestri docet
 beatitudines, aliaq; consilia ac precepta euangelica: de festu
 ca in oculo fratris, et arbore bona ac mala ex fructu dignoscē
 da: audiens Christi verba cui comparetur si ea opere cōpleat,
 & cui si non compleat.

CAP. VI.

1 F Actum est autem in Sabbatho secundo, primo, cum
 A transiret per sata, vellebant discipuli eius spicas, &
 2 manducabant confricantes manibus. Quidam autem
 Phariseorum, dicebant illis, Quid facitis quod non licet
 3 in sabbathis? Et respōdens Iesus ad eos, dixit, Nec hoc le
 gistis quod fecit Dauid, cum esurisset ipse & qui cum il
 4 lo erant? quomoddò intrauit in domū Dei, & panes pro
 positionis sumpsit, & manducauit, & dedit his qui cum
 ipso erant, quos non licet manducare nisi tantum sacer
 5 dotibus? Et dicebat illis, Quia dñs est filius hominis,
 6 etiam sabbathi. Factum est autem & in alio sabbatho
 vt intraret in synagogam, & doceret. Et erat ibi homo,
 7 & manus eius dextra erat arida. Obseruabant autē Scri
 bæ & Pharisei si in sabbatho curaret: vt inuenirent vn
 8 de accusarent eum. Ipse verò sciebat cogitationes eorū:
 & ait homini qui habebat manum aridam, Surge, & sta
 9 in medium. Et surgens stetit. Ait autem ad illos Iesus,
 B Interrogo vos, si licet sabbathis benefacere an malè: ani
 10 mam saluam facere an perdere? Et circumspectis omni
 bus, dixit homini, Extende manum tuam. Et extendit: &
 11 restituta est manus eius. Ipsi autem repleti sunt insipiē
 tia: & colloquebantur adinuicem quidnam facerent. Ie
 12 su. Factū est autem in illis diebus, exiit in mōtem ora
 13 re, & erat pernoctans in oratione Dei. Et eū dies factus
 esset, vocauit discipulos suos: & elegit duodecim ex ip
 sis,

mat. 12. a. 1.
mar. 2. d. 23.

1. Re. 21. b. 6.

Exo. 29. c. 32
Leu. 8. f. 31.
& 14. b. 9.

Mat. 12. a. 10
mar. 3. a. 1.

*Interroga
bo 3.

*de
mat. 10. a. 1.
mar. 3. b. 13.
& 6. a. 7.
Infr. 9. a. 1.

14 sis, quos & Apostolos nominavit. ¶ Simonem quem cognominavit Petrum, & Andream fratrem eius, Iacobū
 15 & Iohannem, Philippum & Bartholomæum, ¶ Mattheū & Thomam, Iacobum Alphæi & Simonem qui vocatur
 16 Zelotes, ¶ & Iudam Iacobi, & Iudam Ischariotem, qui fuit
 17 proditor. ¶ Et descendens cum illis, stetit in loco campe-
 C stri, & turba discipulorū eius, & multitudo copiosa ple-
 bis ab omni Iudæa & Ierusalem: & maritima - & Tyri &
 18 Sidonis, ¶ qui venerant ut audirent eum, & sanarentur à languoribus suis. Et qui vexabantur à spiritibus immun-
 19 dis, curabantur. ¶ Et omnis turba quærebat eum tange-
 re: quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes. ¶ Et ipse
 Mat. 5. a. 1. eleuatis oculis in discipulos suos, dicebat, ¶ Beati qui nunc esuri-
 Ifa. 65. b. 12. 21 res: quia vestrum est regnum Dei. ¶ Beati qui nunc esuri-
 Isai 61. a. 3. tis: quia saturabimini. ¶ Beati qui nunc fletis: quia ridebi-
 & 66. b. 10. 22 tis. ¶ Beati eritis cum vos oderint homines & cum sepa-
 Mat. 5. a. 11. 20 rauerint vos, & exprobrauerint, & eiecerint nomen ve-
 23 strum tanquam malum, propter filium hominis. ¶ Gau-
 24 dete in illa die & exultate: ecce enim merces vestra mul-
 ta est in cælo: secundum hæc enim faciebant prophetis
 Amos 6. a. 1. 24 patres eorum. ¶ Veruntamen vae vobis diuitibus, ¶ quia
 Eccl. 31. a. 8. D habetis consolationem vestram. ¶ Vae vobis qui saturati
 Ifa. 65. c. 12. 25 estis: quia esurietis. Vae vobis qui ridetis nunc: quia luge-
 * ve vobis cui bñdixerint vobis 3. 26 bitis & flebitis. ¶ Vae cum benedixerint vobis omnes ho-
 * pphetis 20. mines. secundum hæc enim faciebant ¶ pseudoprophe-
 Mat. 6. c. 44. 27 tis patres eorum. ¶ Sed vobis dico qui auditis, ¶ Diligite
 28 inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos. ¶ Bene-
 Mat. 5. f. 39. 29 bus vos. ¶ Et qui te percutit in maxillam, præbe* & altera-
 1. Cor. 6. b. 7. ram. ¶ Et ab eo qui aufert tibi vestimentum, etiam tunicā
 * ci 30 noli prohibere. ¶ Omni autem petenti te, tribue: & qui au-
 Mat. 7. b. 12. 31 fert quæ tua sunt, ne repetas. ¶ Et prout vultis ut faciant
 Tob. 4. c. 16. 32 vobis homines, & vos facite illis similiter. ¶ Et si diligitis
 Mat. 5. g. 46. eos qui vos diligunt, quæ vobis est gratia: nam & pecca-
 33 tores diligentes se diligunt. ¶ Et si benefeceritis his qui
 E vobis benefaciunt, quæ vobis est gratia: si quidem & pec-
 catores

Matth. 5. a. 1.

Ifa. 65. b. 12. Isai 61. a. 3. & 66. b. 10. Mat. 5. a. 11.

Amos 6. a. 1. Eccl. 31. a. 8. Ifa. 65. c. 12. * ve vobis cui bñdixerint vobis 3. * pphetis 20. Mat. 6. c. 44.

Mat. 5. f. 39. 1. Cor. 6. b. 7. * ci

Mat. 7. b. 12. Tob. 4. c. 16. Mat. 5. g. 46.

34 catores hoc faciunt. ¶ Et si mutuum dedetis his à qui-
 bus speratis recipere: quæ gratia est vobis? nam & pecca-
 tores peccatoribus senerantur, ut recipiant æqualia.
 35 Veruntamen diligite inimicos vestros: benefacite & mu-
 tuum date, nihil inde sperantes, & erit merces vestra mul-
 ta, & eritis filij Altissimi, quia ipse benignus est super in-
 36 gratos & malos. ¶ Estote ergo misericordes sicut & pa-
 37 ter vester misericors est. ¶ Nolite iudicare, & non iudica-
 bimini: nolite condemnare, & non cōdemnabimini. Di-
 38 mittle, & dimittemini. ¶ Date, & dabitur vobis: mensu-
 ram bonam & cōfertam & coagitatam & supereffluentem
 39 dabunt in sinum vestrum. ¶ Eadem quippe mensura
 qua mensi fueritis, remetietur vobis. ¶ Dicebat autem il-
 40 lis & similitudinem: ¶ Nunquid potest cæcus cæcum du-
 cere: nonne ambo in foueam cadunt? ¶ Non est discipu-
 lus super magistrum: perfectus autem omnis erit, si sit si-
 41 cut magister eius. ¶ Quid autem vides festucam in oculo
 fratris tui: trabem autem quæ in oculo tuo est, nõ con-
 42 sideras? ¶ Aut quomodo potes dicere fratri tuo, Frater, si-
 ne eijciam festucam de oculo tuo: ipse in oculo tuo tra-
 bem non videns? ¶ Hypocrita, eijce primùm trabem de
 43 oculo tuo: & tunc perspicies ut eduas festucam de oculo
 fratris tui. ¶ Non est enim arbor bona quæ facit fru-
 ctus malos: neq; arbor mala, faciens fructum bonum.
 44 ¶ Vnaquæq; enim arbor de fructu suo cognoscitur. Ne-
 que enim de spinis colligunt ficus: neque de rubo vinde-
 45 riant vnam. ¶ Bonus homo de bono thesauro cordis sui
 G profert bonum: & malus homo de malo thesauro pro-
 fert malum. Ex abundantia enim cordis, os loquitur.
 46 ¶ Quid autem vocatis me? Dñe, Domine: & non facitis quæ
 47 dico? ¶ Omnis qui venit ad me, & audit sermones meos,
 48 & facit eos: ostendam vobis cui similis sit. ¶ Similis est ho-
 mini ædificati domum, qui fodit in altum, & posuit fun-
 damentum super petram. Inundatione autem facta, illi-
 49 sum est flumen domui illi, & non potuit eam mouere:
 fundata enim erat super petrā. ¶ Qui autem audit, & non
 H ij facit:

Mat. 5. g. 41. Deu. 15. b. 3.

Mat. 5. g. 44.

Matth. 7. a. 1

Matth. 8. a. 1. Mat. 4. c. 24.

Mat. 15. b. 14. * cadent 5. Mat. 10. c. 24. Ioh. 13. b. 16. & 15. c. 20. Mat. 7. a. 3.

Mat. 7. c. 17.

Mat. 7. c. 16. & 12. c. 33.

Mat. 7. c. 21. Ro. 12. b. 13. Iac. 1. d. 21.

facit: similis est homini edificanti domum suā sup terrā sine fundamento: in quam illisus est fluuius, & cōtinuō cecidit, & facta est ruina domus illius magna.

Admiratus centurionis fidem, absens sanat illius seruum: iuxta portam ciuitatis Naim filium vnicum viduæ resuscitat: corā discipulis Iohannis Baptiste per eos interrogantis an esset qui venturus erat, multa edit signa: illisq; abeuntibus Iohannem plurimum extollit. Iudæis nec Iohannis nec Christi vita placuit, quos pueris inuicem in foro acclamantibus assunilat: de peccatrice muliere pedes inunctus, respondet Simoni ob hoc murmuranti, propofita ad hoc parabola duorum debitorum, & remissis mulieri peccatis.

CAP. VII.

A **C**um autem impleisset omnia verba sua in aures plebis, intrauit Capharnaum. ¶ Centurionis autem cuiusdam seruus malè habens, erat moriturus: qui illi erat pretiosus. ¶ Et cum audisset de Iesu, misit ad eum seniores Iudæorum, rogans eum vt veniret, & saluaret seruum eius. ¶ At illi cum venissent ad Iesum, rogabāt eum solicitè, dicentes ei, Quia dignus est vt hoc illi præstes. ¶ Diligit enim gentem nostram: & synagogam ipse ædificauit nobis. ¶ Iesus autem ibat cum illis. Et cum iam non longè esset à domo, misit ad eum centurio amicos, dicens, Domine, noli vexari. Non enim sum dignus vt sub tectum meū intres. ¶ Propter quod & me ipsum nō sum dignum arbitratus vt venirem ad te: sed dic verbo, & sanabitur puer meus. ¶ Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habēs sub me milites: & dico huic, vade, & vadit: & alij veni, & venit: & seruo meo, factu hoc, & facit. Quo audito, Iesus miratus est: & conuersus, sequentibus se turbis, dixit: Amen dico vobis, nec in Israël tantā fidem inueni. ¶ Et reuersi qui missi fuerant, domum: inuenerunt seruum qui languerat, sanum. ¶ Et factum est, deinceps ibat in ciuitatem quæ vocatur Naim: & ibat cum eo discipuli eius, & turba copiosa. Cū autem appropinquaret portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris suæ: & hæc vidua erat, & turba ciuitatis

matth. 8. a. 5.
Iohā. 4. f. 46.

sanaret 1.

Matt. 8. a. 8.

Pf. 106. d. 20.
Sap. 16 b. 12
Iesus.

13 tis multa cum illa. ¶ Quam cum vidisset Dñs, misericordia motus super eam, dixit illi, Noli flere. ¶ Et accessit, & tetigit loculum. Hi autem qui portabant, steterunt. Et ait, Adolescens, tibi dico, surge. Et resedit qui erat mortuus, & cœpit loqui. Et dedit illum matri suæ. ¶ Accepit autem omnes timor: & magnificabant Deum, dicentes, ¶ Quia propheta magnus surrexit in nobis: & quia Deus visitauit plebem suam. ¶ Et exiit hic sermo in vniuersam Iudæam de eo, & in omnem circa regionem. ¶ Et nuntiauerunt Iohanni discipuli eius de omnibus his. ¶ Et cōuocauit duos de discipulis suis Iohannes: & misit ad Iesum, dicens, Tu es qui venturus es: an aliū expectamus? ¶ Cū autem venissent ad eum viri, dixerunt, Iohannes Baptista misit nos ad te, dicens, Tu es qui venturus es: an aliū expectamus? ¶ In ipsa autem hora, multos curauit à languoribus & plagis, & spiritibus malis: & cæcis multis donauit visum. ¶ Et respondens, dixit illis, Euntes renuntiate Iohanni quæ audistis & vidistis: ¶ Quia cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, & pauperes euangelizantur: & beatus est quicumque non fuerit scandalizatus in me. ¶ Et cū discessissent nuntij Iohannis, cœpit de Iohanne dicere ad turbas, Quid existis in desertum videre? arundinem vento moueri? ¶ Sed quid existis videre? hominē mollibus vestimentis indutum? Ecce, qui in veste pretiosa sunt & delicijs, in domibus regum sunt. ¶ Sed quid existis videre? prophetam? Vtiq; dico vobis, & plusquā prophetam. ¶ Hic est de quo scriptū est: Ecce mitto angelum meum ante faciem tuam qui præparabit viam tuam ante te. ¶ Dico enim vobis, maior inter natos mulierum propheta Iohanne Baptista nemo est. Qui autem minor est in regno Dei, maior est illo. ¶ Et omnis populus audiēs & publicani, iustificauerunt Deum, baptizati baptismo Iohannis. ¶ Pharisei autem & legis periti consilium Dei spreuerunt in semetipsos, non baptizati ab eo. ¶ Ait autem Dominus, Cui ergo similes dicam homines generationis

Luc. 24. o. 14
Iohā. 4. c. 19.
& 6. b. 14.
& 7. f. 40.

Mat. 12. a. 2.

Isa. 29. f. 18.
& 33. a. 5.
Mat. 15. d. 30
Isa. 61. a. 1.

Mat. 11. a. 7.

agitam.

Mala. 4. a. 1.
Mat. 11. b. 10.
Marc. 1. a. 2.

- II.
Mat. 11, b. 16

Mat. 3. a. 4.
Mar. 1. a. 6.

Mat. 16. a. 7.
Mar. 14. a. 3.
Ioh. 12. a. 3.
Iesus

Mat. 9. a. 2.
Mar. 5. c. 34.

tionis huius, & cui similes sunt? ¶ Similes sunt pueris se-
dentibus in foro, & loquentibus adinuicem, & dicenti-
bus, Cantauimus vobis tibijs, & non saltastis: lamenta-
uimus, & non plorastis. ¶ Venit autem Iohannes Bapti-
sta, neq; manducans panem, neque bibens vinum, & di-
citis, Dæmonium habet. ¶ Venit Filius hominis mandu-
cans & bibens: & dicitis, Ecce homo deuorator & bibēs
vinum, amicus publicanorum & peccatorum. ¶ Et iusti-
ficata est sapiētia ab omnibus filijs suis. ¶ Rogabat autē
illum quidam de Phariseis vt manducaret cum illo. Et
ingressus domum Pharisei, discubuit. ¶ Et ecce mulier q̄
erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit q̄ accubisset in
domo Pharisei, attulit alabastrum vnguenti: & stās re-
trō secus pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius,
& capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius,
& vnguento vngebat. ¶ Videns autem Phariseus qui vo-
cauerat eum, ait intra se, dicens, Hic si esset propheta, sci-
ret vtique quæ & qualis est mulier quæ t̄ngit eum, quia
peccatrix est. ¶ Et respondens Iesus, dixit ad illum, Simon
habeo tibi aliquid dicere. At ille ait, Magister, dic. ¶ Duo
debtores erant cuidam sceneratori: vnus debebat dena-
rios quingentos, & alius quinquaginta. ¶ Non habenti-
bus illis vnde redderent, donauit vtrifq;. Quis ergo eū
plus diligit? ¶ Respondens Simon dixit, Æstimo quia is
cui plus donauit. At ille dixit ei, Rectē iudicasti. ¶ Et con-
uersus ad mulierem, dixit Simoni, Vides hęc mulierem?
Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dedi-
sti: hęc autē lachrymis rigauit pedes meos, & capillis suis
terxit. ¶ Osculum mihi non dedisti: hęc autē ex quo intra-
ui, nō cessauit osculari pedes meos. ¶ Oleo caput meū nō
vnxisti: hęc autē vnguēto vnxit pedes meos. ¶ Propter qd̄
dico tibi, Remittunt̄ ei peccata multa, qm̄ dilexit multū.
Cui autē minus dimittit̄, minus diligit. ¶ Dixit autē ad illā,
Remittunt̄ tibi pctā. ¶ Et cœperūt, q̄ simul accūbebant,
dicere intra se, Quis est hic q̄ etiā peccata dimittit? ¶ Di-
xit autē ad mulierē, Fides tua te saluā fecit, vade in pace.

Parabolam

Parabolam de seminante proponit, ac discipulis interpretatur:
nihil occultum quod non manifestetur: quos dicat suā esse ma-
trēm suosq; fratres: in mari a somno excitatus vētū increpat:
demoniacū ferocissimum a dæmonū legione liberat, pmittens
dæmonibus, vt in porcos introeant: tacla fimbria vestimentū
eius mulier a fluxu sanguinis curatur, & filia Iairi archify-
nagogi verbo ipsius resuscitatur. C A P V T V I I I .
ET factum est deinceps, & ipse iter faciebat per ciui-
tates & castella prædicans & euangelizans regnum
Dei: & duodecim cum illo, & mulieres aliquæ quæ erāt
curatæ a spiritibus malignis & infirmitatibus, ¶ Maria q̄
vocatur Magdalene, de qua septem dæmonia exierant,
& Iohāna vxor Chusæ procuratoris Herodis, & Susan-
na, & aliæ multæ quæ ministrabant ei de facultatibus
suis. ¶ Cū autem turba plurima conueniret, & de ciui-
tatibus properarent ad eum, dixit per similitudinem:
¶ Exijt qui seminat, seminare semen suum. Et dum semī-
nat, aliud cecidit secus viam, & conculcatum est, & volu-
cres celi comederunt illud. ¶ Et aliud cecidit supra pet-
ram: & natum aruit, quia non habebat humorem. ¶ Et
aliud cecidit inter spinas, & simul exortæ spinæ suffoca-
uerunt illud. ¶ Et aliud cecidit in terram bonam: & ortū
fecit fructum centuplum. Hęc dicens clamabat, Qui ha-
bet aures audiendi, audiat. ¶ Interrogabant autem eum
discipuli eius, quæ esset hęc parabola. ¶ Quibus ipse di-
xit, Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, cæteris
autem in parabolis, ¶ vt videntes, non videant, & audien-
tes, non intelligant. ¶ Est autem hęc parabola: Semen,
est verbum Dei. ¶ Qui autem secus viam: hi sunt qui au-
diunt, deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde
eorum, ne credentes salui fiant. ¶ Nam qui supra petram:
qui cū audierint, cum gaudio suscipiunt verbum: & hi
radices non habent: quia ad tempus credunt, & in tem-
pore tentationis recedunt. ¶ Quod autem in spinas ceci-
dit: hi sunt qui audierūt, & a sollicitudinibus & diuitijs,
& voluptatibus vitæ, euntes, suffocantur, & non referūt
fructum.

Mat. 16. c. 9.
Mat. 13. a. 3.
Mar. 4. a. 2.
Mat. 13. a. 10
Mar. 4. b. 10
Isai. 6. c. 9.
Mat. 13. b. 14.
Mar. 4. b. 12.
Ioh. 12. f. 40.
Act. 18. f. 26.
Rom. 11. b. 2.
qui.

H iij

15 fructum. Quod autem in bonam terram, hi sunt qui in corde bono & optimo audientes verbum retinēt, & fructum afferunt in patientia. ¶ Nemo autem lucernā accendens, operit eam vase, aut subtus lectum ponit: sed supra candelabrum ponit, ut intrantes videant lumen: 17 ¶ Nō est enim occultum quod non manifestetur: nec absconditum quod non cognoscatur, & in palām veniat. 18 ¶ Videte ergo quomodo audiatis. Qui enim habet, dabitur illi: & quicumque non habet, etiā quod putat se habere, auferetur ab illo. ¶ Venerunt autem ad illum mater & fratres eius: & non poterant adire eum præ turba. 20 ¶ Et nuntiatum est illi, Mater tua & fratres tui stant foris, 21 volentes te videre. ¶ Qui respondēs, dixit ad eos, Mī mea & fratres mei, hi sunt qui verbum Dei audiunt & faciūt. 22 ¶ Factū est autem in vna dierum: & ipse ascendit in nauiculam, & discipuli eius, & ait ad illos, Transfretemus trans stagnum. Et ascenderunt. ¶ Et nauigantibus illis obdormiuit: & descendit procella venti in stagnum, & cōplebantur, & periclitabantur. ¶ Accedentes autem suscitauerunt eum, dicentes, Præceptor, perimus. At ille surgens, increpauit ventum & tempestatem aquæ: & cessauit, & facta est tranquillitas. ¶ Dixit autem illis, Vbi est fides vestra? Qui timentes, mirati sunt adinuicem, dicentes, Quis, putas, hic est, quia & ventis & mari imperat, 26 & obediunt ei? ¶ Et nauigauerunt ad regionem Gerasenorum, quæ est contra Galilæam. ¶ Et cū egressus esset ad terram, occurrit illi vir quidam qui habebat dæmonium iam temporibus multis, & vestimento non induebatur, 28 neque in domo manebat, sed in monumētis. ¶ Is vt vidit Iesum, prōcidit ante illum: & exclamans voce magna, dixit, Quid mihi & tibi est Iesu fili Dei Altissimi? obsecro te ne me torqueas. ¶ Præcipiebat enim spiritui immundo vt exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, & vinciebatur catenis, & compedibus custoditus: & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in deserta. 30 ¶ Interrogauit autem illum Iesus, dicens, Quod tibi nomen

Mat. 5. b. 15.
Mar. 4. c. 22.

Mat. 10. c. 26.
Mar. 4. c. 22.

Mat. 13. b. 11.
& 25. c. 29.
Mar. 4. c. 25.
Mat. 13. d. 46
Mar. 3. d. 31.

Mat. 8. c. 23.
Mar. 4. d. 36.

*cūmpelle-
bantur.

Mat. 8. d. 28.
Mar. 5. a. 1.

men est? At ille dixit, Legio, quia intrauerant dæmonia multa in eum. ¶ Et rogabat illum ne imperaret illis vt in abyssum irent. ¶ Erat autem ibi grex porcorum multorum pascentium in monte: & rogabant eum, vt permitteret eis in illos ingredi. Et permisit illis. ¶ Exierunt ergo dæmonia ab homine, & intrauerunt in porcos: & impetu abiit grex per præcep̄s in stagnum, & suffocatus est. 34 ¶ Quod vt viderunt factum qui pascebant, fugerunt: & nuntiauerunt in ciuitatem & in villas. ¶ Exierunt autē videre quod factum est: & venerunt ad Iesum, & inueniunt hominē sedentem à quo dæmonia exierant, vestitum, ac sana mente ad pedes eius, & timuerunt. ¶ Nuntiauerunt autem illis & qui viderant, quomodo sanus factus esset à legione. ¶ Et rogauerunt illum omnis multitudo regionis Gerasenorum vt discederet ab ipsis: quia magno timore tenebatur. Ipse autem ascendens nauim, reuersus est. ¶ Et rogabat illum vir à quo dæmonia exierant: vt cum eo esset. Dimisit autem eum Iesum, dicens, 39 ¶ Redi in domum tuam, & narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per vniuersam ciuitatem, prædicans quanta illi fecisset Iesus. ¶ Factū est autem: cū rediisset Iesus, excepit illum turba, erant autem omnes expectātes eum. 41 ¶ Et ecce venit vir cui nomen Iairus, & ipse princeps synagogæ erat: & cecidit ad pedes Iesu, rogans eum vt intraret in domum eius, quia vnica filia erat ei serè annorū duodecim, & hæc moriebatur. Et contigit dum iret, à turbis comprimebatur. ¶ Et mulier quædam erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim, quæ in medicos erogauerat omnem substantiam suam, nec ab vllō potuit curari, 44 accessit retrò, & tetigit fimbriam vestimenti eius: & cōstetim stetit fluxus sanguinis eius. ¶ Et ait Iesus, Quis est qui me tetigit? Negan̄tibus autem omnibus dixit Petrus, & qui cum illo erant, Præceptor, turbæ te compriment & affligunt, & dicis, Quis me tetigit? ¶ Et dixit Iesus, Tetigit me aliquis. nam ego noui virtutem de me exiisse. ¶ Videns autem mulier, quia non latuit, tremēs venit,

Mat. 8. d. 30.
Mar. 5. a. 11.

Mat. 9. c. 18.
Mar. 5. b. 22.

* &

nit, & pròcidit ante pedes eius: & ob quam causam tetigerit ei, indicavit corà omni populo: & quèadmodù cò
 48 festim sanata sit. ¶ At ipse dixit ei, Filia, fides tua salvà te fe
 49 cit: vade in pace. ¶ Adhuc illo loquente, venit quidam ad
 G principem synagoge, dicès ei, Quia mortua est filia tua,
 50 noli vexare illum. ¶ Iesus autem audito hoc verbo, respò
 dit patri puellæ, Noli timere: crede tantùm, & salua erit.
 51 ¶ Et cùm venisset domum, non permisit intrare secù què
 quam, nisi Petrum, & Iacobum, & Iohannem, & patrè
 52 & matrem puellæ. ¶ Flebant autem omnes, & plangebāt
 illam. At ille dixit, Nolite flere, non est mortua puella,
 53 sed dormit. ¶ Et irridebant eum, sciètes q̄ mortua esset.
 54 ¶ Ipse aut tenens manum eius clamavit, dicès, Puella sur-
 55 ge. ¶ Et reuersus est spiritus eius, & surrexit continuò.
 56 Et iussit illi dare manducare. ¶ Et stupuerunt parètes ei,
 quibus præcepit ne alicui dicerent quod factum erat.

*Discipulos ad prædicandum mittens, seruanda tradit eis præcep-
 ta: Herodes audita Christi fama cupit eum videre: ex quin-
 que panibus & duobus piscibus satiatur Iesus quinq; virorum
 millia: Petrus illum confitetur Christu Dei: q̄ suam prædicit
 passionem, & de propria cruce tollenda: transfigurato iunguntur
 Moyses & Elias in maiestate: ad preces patris dæmoniu
 à filio eicit: contentio oritur inter apostolos de primatu: fi-
 lii Zebedæi volunt igne caelesti consumi Samaritanos nolentes
 Iesum suscipere: volentem sequi non suscipit: alterum aut vo-
 cat, nec permittit vt primum sepeliat patrem.* CAP. IX.

Matt. 10. a. 1.
 Marc. 3. b. 13
 Matt. 10. a. 9
 Marc. 6. a. 8.
 in viam
 -7.
 Act. 13. g. 51.

A C Onuocatis aut duodecim apostolis, dedit illis vir-
 2 tutem & potestatem super omnia dæmonia, & vt
 3 languores curarent. ¶ Et misit illos prædicare regnum
 Dei: & sanare infirmos. ¶ Et ait ad illos, Nihil tuleritis
 4 in via, neque virgam, neq; peram, neq; panem, neque
 pecuniam, neque duas tunicas habeatis. ¶ Et in quacun-
 5 que domum intraueritis, ibi manete, & inde ne exeatis.
 6 ¶ Et quicumque non receperint vos: exeuntes de ciuitate
 illa, etiam puluerem pedu vestroru excutite in testimo-
 nium supra illos. ¶ Egressi autem circuibant per castella
 euange-

7 euangelizantes & curantes vbique. ¶ Audiuit autem He-
 rodes tetrarcha omnia quæ fiebant ab eo: & hæsitabat
 8 eò q̄ diceretur à quibusdam, Quia Iohannes surrexit à
 mortuis: à quibusdã verò, Quia Elias apparuit: Ab alijs
 9 autem, Quia propheta vnus de antiquis surrexit. ¶ Et ait
 Herodes, Iohannem ego decollavi: Quis est autem iste
 10 de quo ego talia audio? Et quærebat videre eum. ¶ Et re-
 uersi apostoli, narrauerunt illi quæcunq; fecerunt: & af-
 sumptis illis secessit seorsum in locum desertum, qui est
 11 Bethsaida. ¶ Quod cùm cognouissent turbæ, secutæ sunt
 B illum: & excepit eos, & loquebatur illis de regno Dei,
 12 & eos qui cura indigebant, sanabat. ¶ Dies autem cœpe-
 rat declinare. Et accedentes duodecim, dixerunt illi, Di-
 mitte turbas, vt eutes in castella villasq; quæ circa sunt,
 diuertant, & inueniant escas: quia hic in loco deserto su-
 13 mus. ¶ Ait autem ad illos, Vos date illis manducare. At il-
 li dixerunt, Non sunt nobis plus quàm quinque panes,
 & duo pisces: nisi fortè nos eamus, & emamus in omnè
 14 hanc turbam escas. ¶ Erant autem serè viri quinq; millia.
 Ait autem ad discipulos suos, Facite illos discumbere p
 15 conuiuia quinquagenos. ¶ Et ita fecerunt. Et discumbe-
 16 re fecerunt omnes. ¶ Acceptis autem quinq; panibus &
 duobus piscibus, respexit in cælum, & benedixit illis: &
 17 fregit, & distribuit discipulis suis, vt ponerent ante tur-
 18 bas. ¶ Et manducauerunt omnes: & saturati sunt. Et su-
 blatum est quod superfuit illis, fragmentorum cophini
 19 duodecim. ¶ Et factum est: cùm solus esset oras, erant
 cum illo & discipuli: & interrogauit illos, dicens, Què
 20 me dicut esse turbæ? ¶ At illi responderut, & dixerunt, Io-
 C hannem Baptistam, alij autem Eliam, alij verò quia vnus
 21 propheta de prioribus surrexit. ¶ Dixit autem illis, Vos
 autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus
 22 dixit, Christum Dei. ¶ At ille increpans illos, præcepit ne
 cui dicerent hoc, ¶ dicens, Quia oportet filium hominis
 multa pati, & reprobari à senioribus & principibus sa-
 cerdotum & scribis, & occidi, & tertia die resurgere,
 Dicebat

Matt. 14. a. 1
 Marc. 6. b. 14
 Mat. 14. b. 13
 Marc. 6. d. 31.
 Mat. 14. b. 15
 Marc. 6. e. 36
 Ioh. 6. b. 9.
 Mat. 16. b. 13
 Marc. 8. c. 17.
 Mat. 17. e. 13
 Marc. 8. d. 31

Mat. 10. d. 38
& 16. d. 24.
Mar. 8. d. 34.
Inf. 14. f. 27.
& 17. g. 33.
Ioh. 12. d. 25.

Mat. 10. c. 33
Mar. 8. d. 38.
2. Tim. 2. b.
12.
Mat. 16. d. 28
Marc. 9. a. 1.
Matt. 17. a. 1.
Marc. 9. a. 2.

Mat. 3. d. 17.
2. Pet. 1. c. 17.

Mat. 17. b. 14
Marc. 9. c. 17.
* illis

23 ¶ Dicebat autem ad omnes: Siquis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me. ¶ Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet illam: nam qui perdidit animam suam propter me, saluam faciet illam. ¶ Quid enim proficit homino, si lucretur vniuersum mundum, se autem ipsum perdat, & detrimentum sui faciat? ¶ Nam qui me erubuerit, & meos sermones, hunc filius hominis erubescet cum venerit in maiestate sua, & patris, & sanctorum angelorum.

27 ¶ Dico autem vobis verè, sunt aliqui hinc stantes, qui non gustabunt mortem donec videant regnum Dei. ¶ Factum est autem post hæc verba ferè dies octo, & assumpsit Petrum & Iacobum & Iohannem, & ascendit in montem vt oraret. ¶ Et facta est, dum oraret, species vultus eius, altera: & vestitus eius albus & refulgens. ¶ Et ecce duo viri loquebantur cum illo. Erant autem Moyses & Elias, vni si in maiestate: & dicebant excessum eius, quem completurus erat in Ierusalem. ¶ Petrus verò & qui cum illo erant, grauari erant somno. Et euigilantes, viderunt maiestatem eius, & duos viros qui stabant cum illo. ¶ Et factum est: cum discederent ab illo, ait Petrus ad Iesum, Præceptor Bonum est nos hic esse: & faciamus tria tabernacula, vnum tibi, & vnum Moysi, & vnum Eliae: nescies quid diceret.

34 ¶ Hæc autem illo loquente, facta est nubes, & obumbravit eos: & timuerunt, intrantibus illis in nubem. ¶ Et vox facta est de nube, dicens, ¶ Hic est filius meus dilectus: ipsum audite. ¶ Et dum fieret vox, inuentus est Iesus solus. Et ipsi tacuerunt, & nemini dixerunt in illis diebus quicquam ex his quæ viderant. ¶ Factum est autem: in sequenti die, descendit illis de monte, occurrit illi turba multa. ¶ Et ecce vir de turba exclamauit: dicens, Magister obsecro te, respice in filium meum quia vnicus est mihi: ¶ & ecce spiritus apprehendit eum, & subito clamat & elidit, & dissipat eum cum spuma, & vix discedit dilaniatus eum: ¶ & rogauit discipulos tuos vt eijcerent illum, & non potuerunt. ¶ Respondens autem Iesus, dixit: O generatio infidelis

infidelis & peruersa, vsquequo ero apud vos & patiar vos? Adduc huc filium tuum. ¶ Et cum accederet, elisit illi demonium, & dissipauit. Et increpauit Iesus spiritum immundum, & sanauit puerum & reddidit illum patri eius. ¶ Stupebant autem omnes in magnitudine Dei: omnibusq; mirantibus in omnibus quæ faciebat, dixit ad discipulos suos: ¶ Ponite vos in cordibus vestris sermones istos, filius enim hominis futurum est vt tradatur in manus hominum. ¶ At illi ignorabant verbum istud, & erat velatum ante eos, vt non sentirent illud: & timebatur eum interrogare de hoc verbo. ¶ Intrauit autem cogitatio in eos, quis eorum maior esset. ¶ At Iesus videns cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, & statuit illum secus se, ¶ & ait illis: Quicumq; susceperit puerum istum in nomine meo, me recipit: & quicumq; me receperit, recipit eum qui me misit. Nam qui minor est inter vos omnes, hic maior est. ¶ Respondens autem Iohannes dixit: Præceptor, vidimus quendam in nomine tuo eijciendum demonia, & prohibuimus eum, quia non sequitur nobiscum. ¶ Et ait ad illum Iesus: Nolite prohibere, qui enim non est aduersum vos, pro vobis est. ¶ Factum est autem dum complerentur dies assumptionis eius, & ipse se faciem suam firmavit vt iret in Ierusalem. ¶ Et misit nuntios ante conspectum suum, & euntes intrauerunt in ciuitatem Samaritanorum vt pararent illi. ¶ Et non receperunt eum, quia facies eius erat euntis in Ierusalem.

34 ¶ Cum vidissent autem discipuli eius, Iacobus & Iohannes dixerunt: Domine, vis dicimus vt ignis descendat de caelo, & consumat illos? ¶ Et conuersus increpauit illos, dicens: Nescitis cuius spiritus estis? ¶ Filius hominis non venit animas perdere, sed saluare. Et abierunt in aliud castrum. ¶ Factum est autem: ambulanti illis in via, dixit quidam ad illum: Sequar te quocumque ieris. ¶ Dixit illi Iesus: Vulpes foueas habent, & volucres caeli nidosa: filius autem hominis non habet vbi caput reclinet.

39 ¶ Ait autem ad alterum: Sequere me. Ille autem dixit: Domine

Inf. 11. c. 24.
Matt. 18. a. 1.
Marc. 9. c. 34.

* nos, pro nobis 6.

Ioh. 1. b. 17.
& 12. g. 47.

Mat. 8. c. 19
* Domine

* suum

mine permittite mihi primū ire, & sepelire patrē meū.
60 [¶]Dixitq; ei Iesus: Sine vt mortui sepeliant mortuos suos:
61 tu autem vade, *annuntia regnū Dei. [¶]Et ait alter: Sequar
te Dñe: sed permittite mihi primū renūtiare his qui do-
62 mi sunt. [¶]Ait ad illum Iesus, Nemo mittēs manum suam
ad aratrum, & respiciens retrō, aptus est regno Dei.

Septuaginta duos prēmittens ad singulas ciuitates, tradit pręcepta quę in predicando obseruent: & gaudenibus de subiectis sibi dęmonibus, dicit non esse ob hoc potissimum gaudendum: comminatur ciuitatibus obstinatis in quibus factę erāt plurima virtutes, & exultans in spiritu confitetur patri: tentanti legisserito post recitatum pręceptum de dilectione Dei & proximi, ostendit quis sit proximus per parabolā hominis a Ierlm descendētis: Martha ministrāti, et de sorore Maria cōquerenti, dicit Mariā elegisse optimā partē. CAP. X.

A [¶]Post hęc autem designauit Dominus & alios septuaginta duos: & misit illos binos ante faciem suam in omnem ciuitatem & locum quōd erat ipse venturus.

[¶]Et dicebat illis: [¶]Messis quidem multa: operarij autē pauci: Rogate ergo dñm messis, vt mittat operarios in messem suam. [¶]Ite, ecce ego mitto vos sicut agnos, inter lupos.

[¶]Nolite portare sacculum, neq; peram, neq; calceamenta: & neminem per viam salutaueritis. [¶]In quamcūque domum intraueritis, primū dicitē: Pax huic domui. [¶]& si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra: sin autem, ad vos reuertetur. [¶]In eadem autem domo manete edentes & bibentes quę apud illos sunt: dignus enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum. [¶]Et in quamcūq; ciuitatem intraueritis, & susceperint vos, manducate quę apponuntur vobis: & curate infirmos qui in illa sunt, & dicitē illis: Appropinquauit in vos regnum Dei. [¶]In quamcūq; autem ciuitatē intraueritis, & non susceperint vos, exeūt in plateas eius dicitē: [¶]Etiam puluerem qui adhaesit nobis de ciuitate vestra, extergimus in vos: tamen hoc scitote quia appropinquauit regnum Dei. [¶]Dico vobis quia

Mat. 9. d. 37
Mat. 10. l. 1. 6
Marc. 6. a. 8.
4. reg. 4. c. 29
Mat. 10. b. 10.
Deut. 24. c. 14
1. Th. 5. c. 18.
A. 13. g. 51

quia Sodomis in die illa remissius erit, quā illi ciuitati,
[¶]Vx tibi Corozaim, vx tibi Bethsaida: quia si in Tyro & Sydone factę fuissent virtutes quę factę sunt in vobis, olim in cilicio & cinere sedentes pēniterent. [¶]Veruntamen Tyro & Sydoni remissius erit in iudicio, quā vobis. [¶]Et tu Capharnaum vsq; ad cælum exaltata, vsq; ad infernū demergēris. [¶]Qui vos audit, me audit: & q; vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit: spernit eum qui misit me. [¶]Reuersi sunt autem septuaginta duo cū gaudio, dicentes, Dñe, etiā dęmonia subijciuntur nobis in nomine tuo. [¶]Et ait illis: Videbam Sathanam sicut fulgur de cælo cadentem. [¶]Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpētes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici, & nihil vobis nocebit. [¶]Veruntamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subijciuntur: gaudete autem q; nomina vestra scripta sunt in cælis.

[¶]In ipsa hora exultauit spiritu & dixit: Cōfiteor tibi pater, Dñe cæli & terrę, quōd abscondisti hęc a sapiētibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Etiam pater, quā sic placuit ante te. [¶]Oīa mihi tradita sunt a patre meo. Et nemo scit quis sit filius, nisi pater: & quis sit pater, nisi filius, & cui voluerit filius reuelare. [¶]Et conuersus ad discipulos suos, dixit: [¶]Beati oculi qui vident quę vos videtis. [¶]Dico enim vobis, quōd multi prophetę & reges voluerunt videre quę vos videtis, & non viderunt: & audire quę auditis, & non audierunt. [¶]Et ecce quidā Legisseritus surrexit, tentans illum, & dicens: Magister quōd faciendo vitam æternam possidebo? [¶]At ille dixit ad eum: [¶]In lege quid scriptum est: quomōdō legis? [¶]Ille respōdēs dixit: [¶]Diliges Dñm Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex oībus viribus tuis, & ex omni mente tua: & proximum tuum sicut teipsum. [¶]Dixitq; illi: Respōdisti, hoc fac et viues. [¶]Ille autē volens iustificare seipsum, dixit ad Iesum: Et quis est meus proximus? [¶]Suscipiens autem Iesus, dixit: Homo quidam descēdebat ab Ierusalem in Iericho, & incidit in latrones, q; etiā despo-

Mat. 11. c. 21.
Mat. 10. d. 40
Ioh. 13. c. 10.
Mat. 11. d. 25.
in spiritu sancto.
Mat. 13. b. 18.
Mat. 22. d. 25
Mat. 12. c. 28
Deut. 6. a. 5.
*Suspiciens

despoliauerunt eum: & plagis impositis abierunt semi-
 31 uiuo relicto. Accidit autem vt sacerdos quidam descen-
 F deret eadem via: & viso illo preteriuu. Similiter & Leui
 32 ta, cum esset secus locum, & videret eum, pertransijt.
 33 Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum:
 34 & videns eum, misericordia motus est. Et appropians al-
 ligauit vulnera eius, infundens oleum & vinum: & im-
 ponens illum in iumentum suum, duxit in stabulum, &
 35 curam eius egit. Et altera die protulit duos denarios, &
 dedit stabulario, & ait: Curam illius habe: & quodcumq;
 36 supererogaueris, ego cum rediero reddā tibi. Quis ho-
 rum triū videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in
 37 latrones? At ille dixit: Qui fecit misericordiam in illum.
 38 Et ait illi Iesus: Vade & tu fac similiter. Factum est autē
 dum irent, & ipse intrauit in quoddam castellum: & mu-
 G lier quaedam Martha nomine, excepit illum in domum
 39 suam, & huic erat soror nomine Maria, quę etiam sedēs
 40 secus pedes Dñi, audiebat verbum illius. Martha autem
 fatagebat circa frequens ministerium: quę stetit & ait:
 Dñe non est tibi curę quod soror mear eliquit me solā
 41 ministrare: Dic ergo illi vt me adiuuet. Et respondens
 dixit illi Dñs: Martha, Martha, sollicita es, & turbaris er-
 42 ga plurima. Porro vnum est necessariū. Maria optimā
 partem elegit, quę non auferetur ab ea.

*Docet discipulos orare, ostendens perseuerāti oratione omnia im-
 petrari: eiecto dæmonio muto confutat dicentes quod in Be-
 elzebub eijceret dæmonia: mulier quaedam dicit, beata habere a
 quę Iesus suserat, de signo Ions, de Regina Austri, & Ni-
 niuitis, oculoq; simplicij: nequam Phariseum qui ipsum
 inuitauerat reprehendit. murmurantem quod illotis prande-
 ret manibus, taxat hypocrisim Phariseorum & Scribarum,
 dicens, quod ab hac generatione exquiretur sanguis omnium
 prophetarum.*

C A P. X I.

1 **E**T factum est cum: esset in quodam loco orans, vt cel-
 A sauit, dixit vnus ex discipulis eius ad eum: Dñe; do-
 ce nos orare, sicut docuit & Iohannes discipulos suos.

2 Et

2 **E**t ait illis, Cū oratis, dicite: Pater sanctificet nomē tuū.
 3 Adueniat regnū tuū. Panē nrm quotidianū da nobis
 4 hodie, & dimitte nobis peccata nra, siquidē & ipsi di-
 mittimus omni debentis nobis. Et ne nos inducas in ten-
 5 tationem. Et ait ad illos: quis vestrum habebit amicu,
 & ibit ad illum media nocte, & dicet illi: Amice, com-
 6 moda mihi tres panes, quoniam amicus meus venit
 de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum:
 7 et ille deintus respondens, dicat: Noli mihi molestus
 esse, iam ostium clausum est, & pueri mei mecum sunt
 8 in cubili: non possum surgere & dare tibi. Et si ille
 perseuerauerit pulsans: dico vobis, etsi non dabit illi sur-
 gens eō quod amicus eius sit, propter improbitatem ta-
 9 mē eius surget, & dabit illi quotquot habet necessarios.
 10 Et ego dico vobis, Petite, & dabitur vobis: quærite &
 inuenietis: pulsate & aperietur vobis. Omnis enim q
 11 petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & pulsanti aperi-
 12 tur. Quis autem ex vobis patrem petit panem, nun-
 quid lapidem dabit illi: Aut piscem, nunquid pro pi-
 13 sce serpentem dabit illi: Aut si petierit ouum, nun-
 quid porriget illi scorpionem? Si ergo vos cum sitis
 14 mali, nostis bona dare filijs vestris: quantō magis
 pater vester de celo dabit spiritum bonum petentibus
 15 Et erat eijciens dæmonium: & illud erat mutum.
 Et cum eiecisset dæmonium, locutus est mutus: & admi-
 16 rate sunt turbæ. Quidam autem ex eis dixerunt: In
 17 Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dæmonia. Et
 18 tentantes, signum de celo quærebant ab eo. Ip-
 19 se autem vt vidit cogitationes eorum, dixit eis: Omne
 C regnum in se diuisum, desolabitur: & domus su-
 20 pra domum cadet. Si autem & Satanas in seipsum
 diuisus est: quomodō stabit regnum eius: quia dicitis in
 21 Beelzebub me eijcere dæmonia. Si autem ego in Beel-
 zebub eijcio dæmonia: filij vestri in quo eijciunt? Ideo
 22 ipsi iudices vestri erunt. Porro si in digito Dei eijcio dæ-
 monia: profectō peruēnit in vos regnum Dei. Cum for-
 Test.No. I tis

Matth. 6. b. 9
 * Fiat volun-
 tas tua, sicut
 in celo & in
 terra 4.
 * quotidie 10

Matth. 7. a. 7.
 & 21. b. 22.
 Mar. 11. c. 24
 Ioh. 14. b. 13
 & 15. a. 7.
 & 16. c. 23.
 Iacob. 1. a. 5.
 Matth. 7. b. 9

* celestis.
 Mat. 9. d. 32
 & 12. b. 22.
 Mat. 3. c. 11.

* desolatur 5.
 * cadit 5.

Mat. 12. c. 39
Ioh. 2. a. 2.
3. Ro. 10. a. 1.
2. Par. 9. a. 1.

Ion. 3. b. 5.
Mat. 5. b. 15.
Marc. 4. c. 21.

22 **tis** armatus custodit atrium suum, in pace sunt ea quae possidet. **¶** Si autem fortior eo superueniens vicerit eum: uniuersa arma eius auferet in quibus confidebat, & spolia eius distribuet. **¶** Qui non est mecum, contra me est: & qui non colligit mecum, dispergit. **¶** Cum immundus spiritus exierit de homine, perambulat per loca inaquosa, quarens requiem, et non inueniens dicit: Reuertar in domum meam vnde exiui. **¶** Et cum venerit, inuenit scopis mundatam & ornatam. **¶** Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus nequiores se: & ingressi habitant tibi. Et fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus. **¶** Factum est autem: cum haec diceret, extollens vocem quaedam mulier de turba, dixit illi: Beatus venter quem portauit, & ubera quae suxisti. **¶** At ille dixit: Quinimo, beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. **¶** Turbis autem concurrentibus cepit dicere: Generatio haec, generatio nequam est: signum quaerit, & signum non dabitur ei, nisi signum Ionae prophetae. **¶** Nam sicut fuit Ionas signum Niniuitis: ita erit & filius hominis generationi isti. **¶** Regina Austri surget in iudicio cum viris generationis huius, & condemnabit illos: quia venit a finibus terrae audire sapientiam Salomonis: & ecce plus quam Salomon hic. **¶** Viri Niniuitae surgent in iudicio cum generatione hac, & condemnabunt illam: quia penitentiam egerunt ad praedicationem Ionae, & ecce plus quam Ionas hic. **¶** Nemo lucernam accendit, & in abscondito ponit, neque sub modio: sed supra candelabrum, ut quae ingrediuntur lumen videant. **¶** Lucerna corporis tui est oculus tuus. **¶** Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus lucidum erit: si autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebrosum erit. **¶** Vide ergo ne lumen quod in te est, tenebrae sint. **¶** Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habens aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum, & sicut lucerna fulgoris illuminabit te. **¶** Et cum loqueretur rogauit illum quidam Phariseus ut pranderet apud se. Et ingressus recubuit.

Phariseus

38 **¶** Phariseus autem cepit intra se reputans dicere quare non baptizatus esset ante prandium. **¶** Et ait Dominus ad illum: **¶** Nunc vos Pharisei quod de foris est calicis & catini mundatis, quod autem intus est vestrum plenum est rapina & iniquitate. **¶** Stulti, nonne qui fecit quod de foris est, etiam id quod deintus est, fecit? **¶** Veruntamen quod superest, date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis. **¶** Sed vae vobis Phariseis, quia decimatis mentam & rutam & omne olus: & praeteritis iudicium & charitatem Dei: haec autem oportuit facere, & illa non omittere. **¶** Vae vobis Phariseis, quia diligitis primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro. **¶** Vae vobis quia estis ut monumenta quae non apparent, & homines ambulantes supra nesciunt. **¶** Respondens autem quidam ex legisperitis, ait illi: Magister, haec dicens etiam contumeliam nobis facis. **¶** At ille ait: Et vobis legisperitis vae: quia oneratis homines oneribus quae portare non possunt, & ipsi vno digito vestro non tangitis sarcinas. **¶** Vae vobis, qui aedificatis monumenta prophetarum: patres autem vestri occiderunt illos. **¶** Profecto testificamini quod consentitis operibus patrum vestrorum: quoniam ipsi quidem eos occiderunt, vos autem aedificatis eorum sepulchra. **¶** Propterea & sapientia Dei dixit: Mitteram ad illos prophetas & apostolos, & ex illis occident & persequentur: ut inquiratur sanguis omnium prophetarum, qui effusus est a constitutione mundi a generatione ista, a sanguine Abel, usque ad sanguinem Zachariae, qui perijt inter altare & aedem. **¶** Ita dico vobis, requiritur ab hac generatione. **¶** Vae vobis legisperitis, quia tulistis clauem scientiae, ipsi non introistis, & eos qui introibant prohibuistis. **¶** Cum autem haec ad illos diceret, ceperunt Pharisei & legisperiti grauius insistere, & os eius opprimere de multis, insidiantes ei, & querentes aliquid capere de ore eius, ut accusarent eum.

Caendum docet a fermento Phariseorum, & quod omne oculum detegatur: quis etiam timendus sit: de blasphemia in spiritu

I ij tum

Mat. 23. c. 15

Inf. 20. g. 46
Mat. 23. a. 6
Mar. 12. d. 38

Mat. 23. a. 4.

Gene. 4. b. 8.
2. Pa. 24. c. 21.

rum sanctum: roborat apostolos aduersus persecutiones, non vult se immiscere in diuidenda fratrum hereditate: per parabolam diuitis reuocat ab auaritia, vetans sollicitum esse de victu & vestitu, hortaturq; vt lumbi præcingantur: quis sit fidelis aut infidelis dispensator: venit vt mittat ignem in terrâ et separatione: reprehedit q; tēpus gratiæ nō diudicet: monet vt quisq; conetur ab aduersariis se liberare. cap. xlii.

Matt. 16 a. 6.
Marc. 8. b. 15
Mat. 10. c. 26
Marc. 4. c. 21.
caim.

Mat. 10. c. 32
Mar. 8. d. 38.
1. Ti. 2. b. 12.

Mat. 12. c. 32.
Mar. 3. d. 28.

Mat. 10. b. 19
Mar. 13. b. 11

1 **M**ultis autem turbis circumstantibus, ita vt se inui-
A cē conculerent, cœpit dicere ad discipulos suos:
Attendite à fermento Phariseorum, quod est hypocri-
2 sis. ¶ Nihil autem opertum est, quod non reueletur: ne-
que absconditum, quod non sciatur. ¶ Quoniam quæ
3 in tenebris dixistis, in lumine dicetur: & quod in aurem
4 loquuti estis in cubiculis, prædicabitur in tectis. ¶ Dico
autem vobis amicis meis: Ne terreamini ab his qui occi-
5 dunt corpus, & post hæc non habent amplius quid fa-
6 ciant. ¶ Ostendam autem vobis quem timeatis: time-
re in gehennam, ita dico vobis, hunc timeate. ¶ Nonne
7 est in obliuione coram Deo? Sed & capilli capitis ves-
stri omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis
8 passeribus pluris estis. ¶ Dico autem vobis: Omnis qui-
B cunque confessus fuerit me coram hominibus, & filius
9 hominis confitebitur illum coram angelis Dei. ¶ qui au-
tem negauerit me coram hominibus, negabitur coram
10 angelis Dei. ¶ Et omnis qui dicit verbum in filium ho-
minis, remittetur illi: ei autem qui in spiritum sanctum
11 blasphemauerit, non remittetur. ¶ Cum autem indu-
cent vos in synagogas, & ad magistratus & potestates,
12 nolite solliciti esse qualiter aut quid respondeatis, aut
13 quid dicatis. Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa
14 hora quid oporteat vos dicere. ¶ Ait autem ei quidam de
15 turba, Magister, dic fratri meo vt diuidat mecum heredi-
tatem. ¶ At ille dixit ei, Homo, quis me constituit iudicē
aut diuisorem super vos? ¶ Dixitque ad illos: Videte &
caute

caute ab omni auaritia: quia non in abundantia cuius-
16 quam vita eius est, ex his quæ possidet. ¶ Dixit autē simili-
tudinem ad illos dicens: ¶ Hominis cuiusdam diuitis hu-
17 beres fructus ager attulit: ¶ & cogitabat intra se dicens:
C Quid faciam, quia non habeo quod congregem fructus
18 meos? ¶ Et dixit, Hoc faciam: Destruā horrea mea, & maio-
ra faciam: & illuc congregabo omnia quæ nata sunt mi-
19 hi, & bona mea: ¶ & dicā animæ meæ: Anima, habes mul-
ta bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bi-
20 be, epulare. ¶ Dixit autem illi Deus: Stulte, hæc nocte ani-
mam tuam repetunt à te: quæ autem paraisti, cuius erūt?
21 ¶ Sic est qui sibi thesaurizat, & non est in Deum diues.
22 ¶ Dixitq; ad discipulos suos: Ideo dico vobis, ¶ Nolite soli-
citi esse animæ vestræ quid manducetis: neq; corpori quod
23 induamini. ¶ Anima plus est quàm esca: & corpus plus
24 quàm vestimentum. ¶ Considerate coruos, quia non se-
minant neque metunt, quibus non est cellarium neque
horreum, & Deus pascit illos. Quantò magis vos pluris
25 estis illis: ¶ Quis autem vestrum cogitando potest adijce-
26 re ad staturam suam cubitum vnum? ¶ Si ergo neq; quod
minimum est potestis, quid de cæteris solliciti estis?
27 ¶ Considerate lilia quomodò crescunt: non laborant, ne-
D que nent: dico autem vobis, nec Salomō in omni gloria
28 sua vestiebatur sicut vnum ex istis. ¶ Si autem scænum quod
hodie est in agro, & cras in clibanū mittitur, Deus sic ve-
29 stit, quantò magis vos, pusillæ fidei? ¶ Et vos nolite quare-
re, quid manducetis, aut quid bibatis: & nolite in subli-
30 me tolli: hæc enim oia gentes mundi quærunt. Pater au-
31 tem vester scit quoniam his indigetis. ¶ Veruntamē que-
rite primū regnum Dei: & hæc omnia adijcentur vo-
32 bis. ¶ Nolite timere pusillus grex, quia conplacuit patri
33 vestro dare vobis regnum. ¶ Vendite quæ possidetis, & da-
te eleemosynam. Facite vobis sacculos qui nō vetera-
scunt, thesaurum non deficientem in cælis: quo fur non
34 appropriat, neq; tinea corrumpit. ¶ Vbi enim thesaurus
E vester est, ibi & cor vestrum erit. ¶ Sint lumbi vestri præ-
cincti,

Eccl. 11. c. 1.

Psa. 54. d. 25
Mat. 6. d. 25.
1. Pet. 5. b. 7.

Mat. 19. c. 21.
Matt. 6. c. 10.

14. 35 cincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris, & vos
36 similes hominibus expectantibus dominum suum quando reuertatur à nuptijs: ut cum venerit & pulsauerit, confite
37 stin aperiant ei. Beati serui illi, quos cum venerit dominus, inuenerit vigilantes. Amen dico vobis, quod præcisa
38 bit illis. Et si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia
39 gilia venerit, et ita inuenerit: beati sunt serui illi. Hoc autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias qua hora sur veniret, vigilaret utique, & non sineret perfodi domum suam.
40 Et vos estote parati: quia qua hora non putatis, filius hominum
41 minis veniet. Ait autem ei Petrus: Domine, ad nos dicitis
42 hanc parabolam: an & ad omnes? Dixit autem Dominus: Quis, putas, est fidelis dispensator & prudens, quem constituit Dominus supra familiam suam, ut det illis in
43 tempore tritici mensuram? Beatus ille seruus, quem cum venerit dominus, inuenerit ita facientem. Verè dico vobis
44 bis, quoniam supra omnia quæ possidet, constituet illum.
45 Quod si dixerit seruus ille in corde suo: Moram facit dominus meus venire: & cœperit percutere seruos & ancillas, & edere, & bibere, & inebriari: veniet dominus serui illius in die qua non sperat, & hora qua nescit, & diuidet eum, partemque eius cum infidelibus ponet. Ille autem seruus qui cognouit voluntatem domini sui, & non præparauit, & non fecit secundum voluntatem eius:
48 vapulabit multis: qui autem non cognouit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum est, multum quæretur ab eo: & cui commendauerunt multum, plus petent ab eo. Ignem veni mittere
49 in terram: & quid volo nisi ut accendatur? Baptismo autem habeo baptizari: & quomodo coarctor, usque dum
50 perficiatur? Putatis quia pacem veni dare in terram? Non
51 dico vobis: sed separationem. Erunt enim ex hoc quinque
52 in domo vna diuisi, tres in duos, & duo in tres: diuidentur pater in filium, & filius in patrem suum: mater in filiam, & filia in matrem, socrus in nurum suam, & nurus
in

14 in focrum suam. Dicebat autem & ad turbas: Cum videritis nubem orientem ab occasu, statim dicitis, Nimbust
15 venit: & ita fit. & cum austrum flantem, dicitis, Quia
16 æstus erit: & fit. Hypocritæ, faciè cæli & terræ nostis probare: hoc autem tempus quomodo non probatis? Quid
17 autem & à vobis ipsis non iudicatis quod iustum est?
18 Cum autem vadis cum aduersario tuo ad principem, in via da operam liberari ab illo: ne forte trahat te ad iudicem, & iudex
19 tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem. Dico tibi non exies inde, donec etià nouissimum minutum reddas.
Occasione Galilæorum in suis sacrificijs interemptorum, & eorum qui in Siloe corruerant, hortatur ad penitentiam, alioquin ex terminandos prædicat instar ficus infructuosæ: archisynagogum redarguit, indignantem quod sabbatho curasset mulierem à spiritu infirmitatis, comparat regnum cælorum grano sinapis ac fermento: de angusta porta, & quod quidem clauso ostio frustra pulsabunt. Herodem dicit vulpem, & Ierusalem ob crudelitatem suam deserendam.

CAP. XIII.

1 Derant autem quidam ipso in tempore, nuntiantes illi de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus misit cum sacrificijs eorum. Et respondens dixit illis: Putatis quod hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia passi sunt? Non, dico vobis: sed nisi penitentiam habueritis, omnes similiter peribitis. Sicut illi decem & octo supra quos cecidit turris in Siloe, & occidit eos: putatis quia & ipsi debitores fuerint præter omnes homines habitantes in Ierusalem? Non, dico vobis: sed si penitentiam non habueritis, omnes similiter peribitis.
2 Dicebat autem hanc similitudinem: Arborem ficus habebat quidam plantatam in vinea sua: & venit quærens fructum in illa, & non inuenit. Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres sunt ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac: & non inuenio. Succide ergo illam: ut quod etiam terram occupat? At ille respondens dicit illi: Domine, dimitte illam & hoc anno, usque dum fodiam circa illam, & mittam stercola: & si quidem fecerit fructum:
I iij fin

10 sin autem, in futurū succides eam. ¶ Erat autem docēs in
 11 synagoga eorum sabbathis. ¶ Et ecce mulier quæ habebat
 C spiritum infirmitatis annis decem & octo: & erat incli-
 12 nata, nec omnino poterat sursum respicere. ¶ Quam cū
 videret Iesus, vocavit eam ad se, & ait illi: Mulier, dimissa
 13 es ab infirmitate tua. ¶ Et imposuit illi manus, & conse-
 14 stim erecta est, & glorificabat Deum. ¶ Respondens autē
 archisynagogus, indignās quia sabbatho curasset Iesus,
 dicebat turbæ: Sex dies sunt in quibus oportet operari,
 in his ergo venite, & curamini: & non in die Sabbathi.
 15 ¶ Respondens autem ad illum Dominus dixit: Hypocri-
 ta, vnusquisq; vestrum sabbatho nō soluit bouem suum
 16 aut asinum à præsepio, & ducit adquare: Hanc autem fi-
 D liam Abrahæ quam alligauit Satanas ecce decē & octo
 annis, non oportuit solui à vinculo isto die sabbathi?
 17 ¶ Et cū hæc diceret, erubescabant omnes aduersarij ei:
 & omnis populus gaudebat in vniuersis quæ gloriose
 18 fiebant ab eo. ¶ Dicebat ergo: Cui simile est regnum
 19 Dei, & cui simile æstimabo illud? ¶ Simile est grano sina-
 pis, quod acceptum homo misit in horrum suum, & cre-
 uit, & factum est in arborem magnam, & volucres cali-
 20 requieuerunt in ramis eius. ¶ Et iterum dixit: Cui simi-
 21 le æstimabo regnum Dei? ¶ Simile est fermento, quod
 E acceptum mulier abscondit in farinae farta tria: donec fer-
 22 mentaretur totum. ¶ Et ibat per ciuitates & castella do-
 23 cens, & iter faciens in Ierusalem. ¶ Ait autem illi quidā:
 Domine, si pauci sunt qui saluantur? Ipse autem dixit ad
 24 illos, ¶ Contendite intrare per angustam portam: quia
 multi, dico vobis, quærent intrare, & non poterunt.
 25 ¶ Cū autem intrauerit paterfamilias, & clauerit os-
 tium, & incipietis foris stare, & pulsare ostium, di-
 centes, Domine aperi nobis: & respondens dicit vo-
 26 bis: Nescio vos, vnde sitis: ¶ tunc incipietis dicere:
 F Manducauimus coram te, & bibimus, & in platēis no-
 27 stris docuisti. ¶ Et dicit vobis: ¶ Nescio vos, vnde sitis:
 28 discēdite à me omnes operarij iniquitatis. Ibi erit fletus &

Mat. 13. d. 31
Mar. 4. e. 30

Mat. 13. e. 33

Mat. 7. b. 13

Mat. 25. a. 10

Mat. 7. e. 23
& 25. d. 41
Psal. 6. b. 9

fridor dentium: cū videritis Abraham, & Isaac, & Ia-
 cob, & omnes prophetas in regno Dei, vos autem expel-
 29 lit foras. ¶ Et venient ab Oriente & Occidente & Aquilo
 30 ne & Austro, & accumbent in regno Dei. ¶ Et ecce sunt
 nouissimi qui erunt primi, & sunt primi, qui erunt no-
 31 uissimi. ¶ In ipsa die accesserunt quidam Phariseorū, dicē-
 tes illi: Exi, & vade hinc: quia Herodes vult te occidere.
 32 ¶ Et ait illis: Ite, & dicitē vultū illi: Ecce eicio dæmonia, &
 33 curantates perficio hodie & cras, & tertia die cōsummor.
 ¶ Veruntamen oportet me hodie & cras & sequenti die
 34 ambulare: quia non capit prophetam perire extra Ierusa-
 lem. ¶ Ierusalem, Ierusalem, quæ occidis prophetas, & la-
 pidas eos qui mittuntur ad te, quoties volui congregare
 filios tuos quæadmodū auis nidum suum sub pēnis, &
 35 noluisti: ¶ Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.
 Dico autem vobis, quia non videbitis me donec veniat
 cūm dicitis: ¶ Benedictus qui venit in nomine Domini.
 In domo principis Phariseorum hydropticū sabbatho curat, ostē-
 dens legisperitis ac Phariseis hoc licere: & horum notans am-
 bitionem, docet inuitatū in nouissimo loco recumbere: parabo-
 la de inuitatis ad cœnā qui se excusarunt: sequens Christiū de-
 bet omnibus renuntiare sublata cruce sua, vsq; ad odium ani-
 mæ propriæ: volens turrim edificare computat primū sinap-
 36 pus, commendatio salis. ¶ CAP. XIII.

1 ¶ ET factum est cū intraret Iesus in domum cuiusdā
 2 principis Pharisæorum sabbatho manducare panē,
 & ipsi obseruabant eum. ¶ Et ecce homo quidam hydro-
 3 picus erat ante illum. ¶ Et respondens Iesus dixit ad Le-
 4 gisperitos & Phariseos, dicens: Si licet sabbatho curare?
 ¶ At illi tacuerunt. Ipse verò apprehensum sanauit eum:
 5 ac dimisit. ¶ Et respondens ad illos dixit: Cuius vestrū as-
 6 nus aut bos in puteum cadet: & non continuò extrahet
 illum die sabbathi? ¶ Et non poterant ad hæc respondere
 7 illi. ¶ Dicebat autem & ad inuitatos parabolam, intendēs
 8 quomodò primos accubitus eligerent, dicens ad illos:
 ¶ Cū inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in pri-
 mo

Mat. 19. d. 10
& 20. b. 10
Mar. 10. d. 31
¶ erant

Mat. 23. d. 37

Inf. 19

77. b. 5. 2. 2. 2.

77. b. 5. 2. 2. 2.

77. b. 5. 2. 2. 2.

9 mo loco, ne forte honoratior te sit inuitatus ab illo: & veniens is qui te & illum vocauit, dicat tibi: Da huic locum: & tunc incipias cum rubore nouissimum locum tenere. ¶ Sed cum vocatus fueris, vade recumbe in nouissimo loco, ut cum venerit qui te inuitauit, dicat tibi: Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus. ¶ Quia omnis qui se exultat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. ¶ Dicebat autem & ei qui se inuitauerat, Cum facis prandium aut coenam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos diuites: ne forte te & ipsi reinuident, & fiat tibi retributio. ¶ Sed cum facis conuiuium, voca pauperes, debiles, claudos, caecos: & beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuatur enim tibi in resurrectione iustorum. ¶ Haec cum audisset quidam de simul discumbentibus, dixit illi: Beatus qui manducabit panem in regno Dei. ¶ At ipse dixit ei: Homo quidam fecit coenam magnam, & vocauit multos. ¶ Et misit seruum suum hora coenae dicere inuitatis ut venissent, quia iam parata sunt omnia. ¶ Et coeperunt simul omnes excusare. Primus dixit ei: Villam emi, & necesse habeo exire & videre illam, rogo te habe me excusatum. ¶ Et alter dixit, Iuga bouum emi quinq; & eo probare illa, rogo te habe me excusatum. ¶ Et alius dixit: Vxorem duceam, & ideo non possum venire. ¶ Et reuersus seruus, nuntiavit haec domino suo. Tunc iratus paterfamilias, dixit seruo suo: Exi cito in plateas, & vicus ciuitatis: & pauperes, & debiles, & caecos, & claudos, introduce huc. ¶ Et ait seruus: Domine factum est ut imperasti: & adhuc locus est. ¶ Et ait dominus seruo: Exi in vias & sepes: & compelle intrare, ut impleatur domus mea. ¶ Dico autem vobis, quod nemo virorum illorum qui vocati sunt, gustabit coenam meam. ¶ Ibant autem turbae multae cum eo, & conuersus dixit ad illos: ¶ Siquis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores, adhuc autem & animam suam: non potest meus esse discipulus. ¶ Et qui non baiulat crucem suam, & venit post

Pro. 15. a. 7.
Mat. 23. b. 12
Inf. 18. c. 14.
Tob. 4. b. 7.
Prou. 3. a. 9.
manducat.
Mat. 22. a. 1.
Apoc. 19. b. 9.
Mat. 10. d. 37
Mat. 10. d. 30
& 16. d. 24.
Mar. 8. d. 34.

18 post me: non potest meus esse discipulus. ¶ Quis enim ex vobis volens turrim aedificare, non prius sedens, computat sumptus qui necessarij sunt, si habeat ad perficiendum: ne posteaquam posuerit fundamentum, & non poterit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei, dicentes: Quia hic homo coepit aedificare & non potuit consummare? ¶ Aut quis rex iturus committere bellum aduersus alium regem, non sedens prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se: alioquin adhuc illo longe agente, legationem mittens, rogat ea quae pacis sunt. ¶ Sic ergo omnis ex vobis qui non renuntiat omnibus quae possidet, non potest meus esse discipulus. ¶ Bonum est sal. Si autem sal euanuerit: in quo condietur? Neque in terram, neque in sterquilinum vile est, sed foras mittetur. Qui habet aures, audiendi audiat.

Scribis & Phariseis murmurantibus quod peccatores reciperet, parabolas proponit de oue & drachma perditis ac inuentis, & de filio prodigo ad patrem reuerso, benigneque ab ipso suscepto, seniore filio indigno hoc ferente: & quantum sit in caelo gaudium super peccatore poenitentiam agente. CAP. XV.

1 ERant autem appropinquantibus ei publicani & peccatores ut audirent illum. ¶ Et murmurabant Pharisei & Scribae, dicentes: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis. ¶ Et ait ad illos parabolam istam, dicens: ¶ Quis ex vobis homo qui habet centum oues: & si perdidit unam ex illis, nonne dimittit nonagintanouem in deserto, & vadit ad illam quae perierat, donec inueniat eam? ¶ Et cum inuenit eam, imponit in humeros suos gaudens: ¶ & veniens domum conuocat amicos & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inueni ouem meam quae perierat. ¶ Dico vobis quod ita gaudium erit in caelo super uno peccatore poenitentiam agente, quam super nonaginta nouem iustis qui non indigent poenitentia. ¶ Aut quae mulier habens drachmas decem: si perdidit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & euertit domum

* nouit
Mat. 5. b. 13.
Marc. 9. b. 50
* quoque
Mat. 18. b. 12.
* euerit.

* cam

9 domum, & querit diligenter donec inueniat? Et cum
 inuenerit, conuocat amicos & vicinas, dicens: Congratu-
 lamini mihi, quia inueni drachmam quam perdideram.
 10 Ita, dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei sup vno
 C peccatore penitentia agente. Ait autem: Homo qui-
 11 dam habuit duos filios: & dixit adolescentior ex illis pa-
 12 tri: Pater, da mihi portionem substantia q̄ me contingit.
 13 Et diuisit illis substantiam. Et non post multos dies, co-
 gregatis omnibus adolescentior filius peregre profectus
 est in regionem longinquam: & ibi dissipauit substantia
 14 suam viuendo luxuriose. Et postquam omnia consum-
 D masset, facta est fames valida in regione illa, & ipse co-
 15 pit egere. Et abiit, & adhæsit vni ciuium regionis illius.
 16 Et misit illum in villam suam vt pasceret porcos. Et cu-
 picbat implere ventrem suum de siliquis quas porci mā-
 17 ducabant: & ne o illi dabat. In se autem reuersus dixit:
 Quanti mercenarij patris mei abūdant panibus: ego au-
 18 tem hīc fame pereor? Surgam & ibo ad patrem meum,
 19 & dicā ei: Pater, peccavi in cælū & coram te: iam nō sum
 dignus vocari filius tuus: fac me sicut vnum de mercena-
 20 rijs tuis. Et surgens venit ad patrem suū. Cū autem
 E adhuc longè esset, vidit illum pater ipse, & misericor-
 dia motus est, & accurrens cecidit super collum eius &
 21 osculatus est eum. Dixitque ei filius: Pater, peccavi in
 cælum, & coram te, iam nō sum dignus vocari filius
 22 tuus. Dixit autem pater ad seruos suos: Citò proferte
 stolam primam, & induite illum, & date annulum in
 23 manum eius, & calceamenta in pedes eius: & adducite
 vitulum saginatum, & occidite, & manducemus & epu-
 24 lemur: quia hic filius meus mortuus erat & reuixit: pe-
 F rierat, & inuentus est. Et ceperunt epulari. Erat autem
 25 filius eius senior in agro, & cū veniret & appropin-
 26 quaret domui, audiuit symphoniam & chorū: & voca-
 27 uit vnum de seruis, & interrogauit quid hæc essent. Isq;
 dixit illi: Frater tuus venit, & occidit pater tuus vitulum
 28 saginatum, quia saluum illum recepit. Indignatus est
 autem

* dissipasset

* in domo

autem, & nolebat introire. Pater ergo illius egressus coe-
 29 pit rogare illum. At ille respondens, dixit patri suo: Ecce
 G tor annis seruo tibi, & nunquā mandatum tuū præteri-
 30 ui, & nunquā dedisti mihi hæcū vt cū amicis meis epu-
 larer: sed postquā filius tuus hic, qui deuorauit substan-
 31 tiam suā cū meretricibus, venit, occidisti illi vitulū sagi-
 natū. At ipse dixit illi: Fili, tu semp mecū es, & oīa mea
 32 tua sunt. Epulari autē & gaudere oportebat, quia frater
 tuus hic mortuus erat, & reuixit: peierat et inuētus este.
 Per parabolam de villico iniquitatis hortatur ad faciendū elec-
 33 mos synas, docens quid mereatur fidelis aut infidelis mammo-
 ne dispensator, quodq; nemo seruire potest Deo & mammonē,
 legem ac prophetas vsq; ad Iohannē fuisse dicit, et nihil de le-
 34 ge periturū, nec dimittendā vllō modō vxorem vt alia ducat,
 de diuite epulone & Lazaro mendico. CAP. XVI.
 1 Dicebat autem, & ad discipulos suos: Homo quidam
 A erat diues qui habebat villicū, & hic diffamatus est
 2 apud illū quasi dissipasset bona ipsius. Et vocauit illū, et
 ait illi, Quid hoc audio de te? redde rationē villicationis
 3 tuæ: iam enim non poteris villicare. Ait autē villicus in-
 tra se: Quid faciam, quia dñs meus aufert à me villicatio-
 4 nem: fodere non valeo, mendicare erubesco. Scio quid
 faciam: vt cū amotus fuero à villicatione, recipiant me
 5 in domos suas. Conuocatis itaq; singulis debitoribus
 6 dñi sui, dicebat primo: Quantum debes dño meo? At il-
 7 le dixit: Centum cados olei. Dixitq; illi: Accipe cautionē
 tuam: & sede, citò scribe quinquaginta. Deinde alij di-
 8 xit: Tu verò quantum debes? Qui ait: Centum coros tri-
 tici. Ait illi: Accipe literas tuas, & scribe octoginta. Et
 laudauit dñs villicum iniquitatis, quia prudenter fecit:
 9 quia filij huius seculi, prudentiores filijs lucis in gene-
 ratione sua sunt. Et ego vobis dico, facite vobis amicos
 10 de mammona iniquitatis, vt cū defeceritis, recipiant vos
 C in aeterna tabernacula. Qui fidelis est in minimo, & in
 11 iori iniquus est. Si ergo in iniquo mammona fideles nō
 fuistis:

12 fuitis: quod verū est, quis crederet vobis? [¶] Et si in alieno fi
Mat. 6. c. 14. 13 deles non fuitis: quod vestrū est, quis dabit vobis? [¶] Ne-
mo seruus potest duobus dñis seruire: aut enim vnum
odiet, & alterū diliget: aut vni adhærebit, & alterū con-
14 temnet. non potestis Deo seruire & māmōnæ. [¶] Audie-
bant autē oīa hæc Pharisæi qui erant auari: & deridebant
15 illum. [¶] Et ait illis: Vos estis qui iustificatis vos corā hoī-
D bus: Deus autē nouit corda vestra: quia vos corā hoībus al-
Mat. 11. b. 12 16 rū est, abominatio est ante Deū. [¶] Lex & prophetæ, vsq;
ad Iohannē: ex eo regnū Dei euangelizat, & omnis in il-
Mat. 5. c. 28. 17 lud vim facit. [¶] Facilius est autē cælum & terrā præterite
Mat. 5. c. 32. 18 quā de lege vnum apicē cadere. [¶] Oīs qui dimittit vxō-
Mat. 10. b. 11 19 rē suam, & alterā ducit, mœchat: & qui dimissā à viro
1. Cor. 7. b. 11 * qui
19 ducit, mœchat. [¶] Homo quidā erat diues & induebat
E purpura & bysso: & epulabat quotidie splēdidē. [¶] Et erat
20 quidam mendicus nōie Lazarus, qui iacebat ad ianuam
21 eius, vlceribus plenus: [¶] cupiens saturari de micis quæ ca-
debant de mensa diuitis, [¶] sed & canes veniebant, & lin-
22 gebant vlcera eius. [¶] Factū est autē vt moreret medicus,
& portaretur ab angelis in sinum Abraham. Mortuus est
23 autē & diues: & sepultus est in inferno. [¶] Eleuans autē ocu-
los suos cū esset in tormentis, vidit Abraham à longe, &
24 Lazarum in sinu eius: [¶] & ipse clamans dixit, Pater Abra-
F ham, miserere mei, & mitte Lazarū vt intingat extremū
digiti sui in aquam, vt refrigeret linguā meā, quia crucior
25 in hac flāma. [¶] Et dixit illi Abraham: Fili recordare quia re-
cepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc
26 autē hic cōsolatur, tu verō cruciaris: & in his oībus, inter
nos & vos chaos magnum firmatum est: vt hi qui volūt
hinc transire ad vos, non possint, neq; inde huc trāsire
27 te. [¶] Et ait: Rogo ergo te pater vt mittas eū in domū patris
28 mei. [¶] habeo enim quinque fratres, vt testetur illis, ne &
29 ipsi veniant in hunc locum tormentorum. [¶] Et ait illi
G Abraham: Habent Moysen & prophetas: audiant illos.
30 [¶] At ille dixit: Non pater Abraham: sed si quis ex mortuis
31 ierit ad eos pœnitentiam agent. [¶] Ait autem illi: Si Moy-
sen

* & nemo,
illi dabat.

sen & prophetas non audiunt, neque si quis ex mor-
tuis resurrexerit, credent.

¶ Scandalizanti pusillos: frater in nos peccans increpandus est, ei pœnitenti ignoscendū: apostolos docet fidei efficaciam, quod q̄, dum oīa ipsis præcepta fecerint, se seruos dicāt inutiles: decē leprosi mundantur, vnico qui Samaritanus erat ad agendas gratias reuertente: dicit aduentū filij Dei non occultum fore, sed illustrē, & inexpectatō superuenturū, sicut diluuiū mūdo, & Sodomis subuersio superuenit. CAP. XVII.

1 **E**T ait ad discipulos suos: Impossibile est vt nō veniāt
A scandala: vā autem illi per quem veniunt. [¶] vtilius est
2 illi si lapis molaris imponatur circa collum eius, & pro-
iciatur in mare, quā vt scādalizet vnū de pusillis istis.
3 [¶] Attendite vobis, Si peccauerit in te frater tuus, increpa
4 illum: & si pœnitentiā egerit, dimitte illi. [¶] Et si septies
in die peccauerit in te, & septies in die conuersus fuerit
5 ad te, dicens: Pœnitet me, dimitte illi. [¶] Et dixerunt aposto-
6 li Dño: A dauge nobis fidem. [¶] Dixit autē Dñs: Si haberetis
B fidē sicut granū sinapis, diceretis huic arbori moro: Era
7 dicare & transplantare in mare: & obediret vobis. [¶] Quis
autē vestrum habens seruum arantem aut pascentem*, q
8 regresso de agro dicat illi, Statim transi, recumbe: [¶] & nō
dicit ei: Para quod cœnem, & præcinge te, & ministra mi
hi donec manducē & bibā, & post hæc tu manducabis
9 bibes? [¶] Nunquid gratiam habet seruo illi, quia fecit
C quæ ei imperauerat? Non puto. Sic & vos cū feceritis
10 oīa quæ præcepta sunt vobis, dicite, Serui inutiles sumus:
11 quod debuimus facere, fecimus. [¶] Et factum est, dū iret
in Ierusalem, trāsibat per mediam Samariam & Galilæā.
12 [¶] Et cū ingrederetur quoddam castellū, occurrerunt ei de-
13 cem viri leprosi, qui steterunt à longe: [¶] & lenauerūt vo-
D cem, dicentes: Iesu præceptor, miserere nostri. [¶] Quos vt
14 vidit, dixit: Ite, ostendite vos sacerdotibus. Et factum est
15 dum irent, mundati sunt. [¶] Vnus autē ex illis, vt vidit quia
mundatus est: regressus est, cū magna voce magnificans
Deum,

Mat. 18. a. 7.
Mar. 9. 42

Mat. 18. c. 21
Leu. 19. d. 17.
Eccl. 19. b. 13
-18.

Mat. 17. c. 10

* boues

Mat. 24. a. 1.

16 Deum, & cecidit in facie ante pedes eius, gratias agens.
 17 & hic erat Samaritanus. Respondens autem Iesus dixit: Non
 18 ne decem mandati sunt: & nouem ubi sunt? Non est in-
 19 uentus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alieni
 20 gena. Et ait illi: Surge, vade: quia fides tua te saluum fecit.
 21 Interrogatus autem a Phariseis quando venit regnum Dei:
 22 respondit eis, & dixit: Non venit regnum Dei cum obser-
 23 uatione: neque dicet, Ecce hic, aut ecce illic. Ecce enim re-
 24 gnium Dei intra vos est. Et ait ad discipulos suos: Veniet
 25 dies quando desideretis videre unum diem filij hominis: & non
 26 videbitis. Et dicent vobis: Ecce hic, & ecce illic. Nolite
 27 ire neque sectemini. Nam sicut fulgur coruscans de sub cae-
 28 lo, in ea quae sub caelo sunt, fulget: ita erit filius hominis in die
 29 sua. Primum autem oportet illum multa pati, & repro-
 30 brari a generatione hac. Et sicut factum est in diebus Noe:
 31 ita erit & in diebus filij hominis. Edebant & bibebant, vxor-
 32 res ducebant & dabantur ad nuptias usque, in die qua in-
 33 trauit Noe in arcam: & venit diluuium, & perdidit oes.
 34 Similiter sicut factum est in diebus Lot: Edebant & bi-
 35 bebant, emebant & vendebant, plantabant & edificabant.
 36 In qua die autem exiit Lot a Sodomis, pluit igne & sulphur
 37 de caelo, & oes perdidit: secundum haec erit qua die filius
 38 hominis reuelabitur. In illa hora qui fuerit in tecto, & vasa
 39 eius in domo, ne descendat tollere illa: & qui in agro, si-
 40 militer non redeat retrò. Memores estote vxoris Lot.
 41 Quicumque quaesierit animam suam saluam facere, perdet illam:
 42 & quicumque perdidit illam, viuificabit eam. Dico
 43 vobis, in illa nocte erunt duo in lecto vno, vnus assume-
 44 tur, & alter relinquetur. duae erunt molentes in vnum:
 45 vna assumetur, & altera relinquetur. Respondentes dicunt
 46 illi: Vbi Domine? Qui dixit illis: Vbicunq; fuerit cor-
 47 pus, illuc congregabuntur & aquila.

Mat. 24. b. 23
 Mar. 13. c. 21
 Mat. 24. c. 75
 Gene. 7. 4. 5
 Gen. 19. c. 24
 Sup. 9. c. 24.
 Mat. 10. d. 39
 Mar. 8. d. 35
 Ioh. 12. d. 25
 Mat. 24. d. 40
 1. Th. 4. d. 17

Per parabolam de iudice iniquitatis & Vidua importuna docet
 semper orandum, per parabolam verò de Phariseo & Pu-
 blicano, quomodo sit orandum: pueros a se repellit vetat: dices
 qui

qui à iuuentute omnia se seruasse praecepta dicebat, audito
 Christi consilio de omnibus relinquendis, abiit tristis: & quid
 erit praeceptum omnia propter Christum relinquentibus: prae-
 dit suam passionem, & prope Iericho caecum illuminat.

C A P V T X V I I I .

1 Dicebat autem & parabolam ad illos quonia oportet
 2 semper orare & non deficere, dicens: Iudex qu-
 3 dam erat in quadam ciuitate, qui Deum non timebat, &
 4 hominem non reuerbatur. Vidua autem quaedam erat
 5 in ciuitate illa: & veniebat ad eum dicens, Vindica me de
 6 aduersario meo. Et nolebat per multum tempus. Post
 7 haec autem dixit intra se: Et si Deum non timeo, nec hominem
 8 reuereor: tamen quia molesta est mihi haec vidua, vindi-
 9 cabo illam, ne in nouissimo veniens sugillet me. Ait au-
 10 tem Dominus: Audite quid iudex iniquitatis dicit. Deus autem
 11 non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se
 12 die ac nocte: & patientiam habebit in illis: dico vobis quia
 13 cito faciet vindictam illorum. Veruntamen filius ho-
 14 minis veniens, putas inueniet fidem in terra: Dixit autem
 15 & ad quosdam qui in se confidebant tanquam iusti, &
 16 aspernabantur ceteros, parabolam istam: Duo homines
 17 ascendebant in templum vt orarent: vnus Phariseus, &
 18 alter Publicanus. Phariseus stans, haec apud se orabat:
 19 Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri hominum
 20 raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic Publicanus. Ieiui
 21 no bis in sabbatho: decimas do oium quae possideo. Et Pu-
 22 blicanus a longe stans, nolebat nec oculos ad caelum le-
 23 uare: sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus propiti-
 24 esto mihi peccatori. Dico vobis, descendit hic iustifica-
 25 tus in domum suam ab illo: quia omnis qui se exaltat hu-
 26 miliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur. Afferebant
 27 autem ad illum & infantes, vt eos tangeret. Quod cum vi-
 28 derent discipuli, increpabant illos. Iesus autem conuocans
 29 illos, dixit: Sinite pueros venire ad me, & nolite vetare
 30 eos, talium est enim regnum Dei. Amen dico vobis, qui
 31 dicit: Non acceperit regnum Dei sicut puer, non intra-
 32 bit

Ecc. 18. c. 22.
 1. Th. 5. c. 17.

* dicens.

Sup. 14. b. 11.
 Mat. 23. b. 12
 Mat. 19. b. 13.
 Mat. 10. b. 13.

18 bit in illud. ¶ Et interrogavit eum quidam princeps, di-
 cens: Magister bone, quid faciens vitam æternam possi-
 19 debo? ¶ Dixit autem ei Iesus: Quid me dicis bonum? ne-
 20 mo bonus nisi solus Deus. ¶ Mandata nostri: Non occi-
 des, Non mæchaberis, Non furtum facies, ¶ Nō falsum te-
 21 stimonium dices, Honora patrem tuum & matrē. ¶ Qui
 22 ait, Hæc omnia custodiui à iuventute mea. ¶ Quo audito,
 Iesus ait ei, Adhuc vnum tibi deest: omnia quæcunq; ha-
 23 bes, vende, & da pauperibus, & habebis thesaurū in cæ-
 24 lo: & veni sequere me. ¶ His ille auditis, contristatus est:
 ¶ Videns autem Iesus illum tristem
 E factum, dixit, Quam difficile, qui pecunias habent, in re-
 25 gnum Dei intrabunt: ¶ Facilius est enim camelum p̄ fora-
 men acus transire, quam diuitem intrare in regnū Dei.
 26 ¶ Et dixerunt qui audiebant, Et quis potest saluus fieri?
 27 ¶ Ait illis, Quæ impossibilia sunt apud hoīes, possibilia
 28 sunt apud Deum. ¶ Ait autem Petrus, Ecce, nos dimisim⁹
 29 omnia, & secuti sumus te. ¶ Qui dixit eis, Amen dico vo-
 bis, nemo est qui reliquit domum, aut parentes, aut fra-
 30 tres, aut vxorem, aut filios propter regnum Dei, ¶ & nō re-
 cipiat multò plura in hoc tēpore, & in seculo venturo vi-
 31 tam æternā. ¶ Assumpsit autem Iesus duodecim, & ait
 Mar. 10. c. 32 F illis, Ecce ascendimus Ierolosymam, & cōsummabuntur
 omnia quæ scripta sunt per prophetas de filio hominis.
 32 ¶ Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur,
 33 & conspuet: ¶ & postquàm flagellauerint, occident eum,
 34 & tertia die resurget. ¶ Et ipsi nihil horum intellexerunt,
 & erat verbum istud absconditū ab eis, & non intellige-
 35 bant quæ dicebant. ¶ Factū est autem, cum appropin-
 quaret Iericho, cæcus quidam sedebat secus viā, mendi-
 36 cans. ¶ Et cū audiret turbam prætereuntem, interrogabat
 G quid hoc esset. ¶ Dixerunt autem ei quoddam Iesus Nazare
 37 nus trāsiret. ¶ Et clamauit, dicens, Iesu fili Dauid miserere
 38 mei. ¶ Et qui præibant, increpabant eum vt taceret. Ipse
 39 verò multò magis clamabat, Fili Dauid miserere mei.
 40 ¶ Stans autem Iesus, iussit illum adduci ad se. ¶ Et cum
 appro-

Mat. 10. b. 17
Mar. 10. c. 32

Mat. 10. d. 29
Mar. 10. g. 46

41 appropinquasset, interrogavit illum, ¶ dicens, Quid tibi
 42 vis faciam? At ille dixit, Domine, vt videam. ¶ Et Iesus di-
 43 xit illi, Respice, fides tua te saluum fecit. ¶ Et confestim vi-
 dit, & sequebatur illum magnificans Deum. Et omnis
 plebs vt vidit, dedit laudem Deo.
 Ad Zachæum plurimis murmurantibus diuertit, parabolam re-
 fert de homine nobili, qui abiens ad regnum accipiendum tra-
 didit decem seruis decem mnas, quem ciues super se regna-
 re nolebant: super pullum asinæ intrans cum honore Ierolosy-
 mam, stat super illam, prædicitq; euertendam, & ingressus ei-
 cit ementes ac vendentes de templo. CAP. XIX.
 1 E T ingressus, perambulat Iericho. ¶ Et ecce vir noīe
 A Zachæus: & hic princeps erat publicanorum, & ip-
 2 se diues, & quærebat videre Iesum quis esset: & non po-
 3 terat præ turba, quia statura pusillus erat. ¶ Et præcurrēs,
 4 ascendit in arborem sycomorum vt videret eum: quia in-
 5 de erat transiturus. ¶ Et cū venisset ad locum, suspiciens
 6 Iesus, vidit illum, & dixit ad eum, Zachæe, festinans descē-
 7 de: quia hodie in domo tua oportet me manere. ¶ Et festi-
 nans descendit, & excepit illum gaudens. ¶ Et cū viderēt
 8 oēs, murmurabant, dicentes q̄ ad hominem peccatorē
 diuertisset. ¶ Stans autem Zachæus, dixit ad Dñm, Ecce
 B dimidium bonorum meorum, Dñe, do pauperibus: & si
 9 quid aliquem defraudauī, reddo quadruplū. ¶ Ait Iesus
 ad eū, Quia hodie salus domui huic facta est: eò q̄ & ip-
 10 se filius sit Abrahæ. ¶ Venit enim filius hoīs querere &
 11 saluum facere quod perierat. ¶ Hæc illis audientibus
 adiciens, dixit parabolam, eò q̄ esset prope Ierusalem, et
 12 quia existimarent q̄ confestim regnum Dei manifestare
 tar. ¶ Dixit ergo, ¶ Homo quidam nobilis abiit in regionē
 C longinquam accipere sibi regnum, & reuertī. ¶ Vocatis
 13 autem decem seruis suis, dedit eis decem mnas, & ait ad
 14 illos, Negociamini dū venio. ¶ Ciues autē eius oderant eū:
 & miserunt legationem post illum, dicentes, Nolumus
 15 hūc regnare super nos. ¶ Et factum est vt rediret accepto
 regno: & iussit vocari seruos, quibus dedit pecuniam: vt
 K ij sciret

¶ Iesum

Mat. 18. b. 18.

Mat. 25. b. 14

16 sciret quantum quisq; negociatus esset. ¶ Venit autē pri-
 17 mus, dicens, Dñe, mna tua decem mnas acquisiuit. ¶ Et
 ait illi, Euge bone serue, quia in modico fuisti fidelis, etis
 18 potestatem habens super decem ciuitates. ¶ Et alter vēnit
 19 dicens, Dñe, mna tua fecit quinq; mnas. ¶ Et huic ait, Et
 20 tu esto super quinq; ciuitates. ¶ Et alter venit, dicēs, Dñe,
 21 ecce mna tua quam habui repositam in sudario. ¶ Timui
 enim te, quia homo austerus es: tollis quod non posuisti
 22 & metis quod non seminasti. ¶ Dicit ei, De ore tuo te iu-
 dico serue nequam. Sciebas q̄ ego homo austerus sum,
 tollens quod non posui, & metens quod non seminasti:
 23 ¶ & quare non dedisti pecuniam meā ad mensam, & ego
 24 veniens, cū vsuris vtique; exegissem illam? ¶ Et astātibus di-
 xit, Auferte ab illo mnam, & date illi qui decem mnas ha-
 25 bet. ¶ Et dixerunt ei, Dñe, habet decē mnas. ¶ ¶ Dico autē
 26 vobis, quia oī habenti dabit, * ab eo autē qui non habet,
 27 & quod habet auferetur ab eo. ¶ Veruntamen inimicos
 meos illos qui noluerunt me regnare super se, adducite
 28 huc: & interficite ante me. ¶ Et his dictis, p̄cedebat ascē-
 dens Ierosolymā. ¶ Et factum est, ¶ cū appropinquasset ad
 E Bethphage & Bethaniam ad montē qui vocat̄ Oliueti,
 30 misit duos discipulos suos, ¶ dicens, Ite in castellū quod
 contra* est: in quod introcūtes, inuenietis pullū asinæ al-
 ligatū, cui nemo vnquam hoīum sedit: soluite illū, & ad-
 31 ducite. ¶ Et siq; vos interrogauerit, Quare soluitis? sic di-
 32 cetis eis, Quia Dñs operā eius desiderat. ¶ Abierunt autē q̄
 missi erāt: & inuenerunt sicut dixit illis, stantē pullum.
 33 ¶ Soluentibus autē illis pullū, dixerunt dñi eius ad illos,
 34 Quid soluitis pullū? ¶ At illi dixerunt, Quia Dñs eum ne-
 cessariū habet. ¶ ¶ Et duxerunt illum ad Iesum. Et iactan-
 35 tes vestimenta sua supra pullū, imposuerūt Iesum. ¶ Eun-
 36 te autē illo substernebant vestimenta sua in via. ¶ Et cūm
 37 appropinquaret iā ad descensum montis Oliueti, cope-
 runt oēs turbā descendentiū gaudentes laudare Deū
 38 voce magna, sup oībus quas viderāt virtutibus, ¶ dicētes,
 Benedictus qui venit rex in noīe Dñi, pax in celo: & glo-
 ria

Sup. 8. c. 18.
Mat. 13. b. 12.
21. c. 29.
Mar. 4. c. 15.
* & abunda-
bit.

Mat. 21. a. 1.
Marc. 11. a. 1.

* vos.

Ioh. 11. b. 14.

* discipulo-
tam 5.

39 ria in excelsis. ¶ Et quidam Phariseorum de turbis, dixe-
 40 runt ad illum, Magister, increpa discipulos tuos. ¶ Quib⁹
 G ipse ait, Dico vobis, quia si hi tacuerint, lapides clama-
 41 bunt. ¶ Et vt appropinquauit, videns ciuitatem, fleuit su-
 42 per illam, dicens, ¶ Quia si cognouisses & tu, & quidem
 in hac die tua, quā ad pacem tibi: nunc autem abscondi
 43 ta sunt ab oculis tuis. ¶ Quia venient dies in te: & circun-
 dabunt te inimici tui vallo, & circūdabūt te, & coangu-
 44 stabunt te vndiq;: ¶ & ad terram prosternent te, & filios
 tuos qui in te sunt: ¶ & non relinquent in te lapidem su-
 per lapidem eō q̄ non cognoueris tempus visitationis
 45 tue. ¶ ¶ Et ingressus in templum, cœpit eicere vendentes
 46 in illo & ementes, ¶ dicens illis, Scriptum est, ¶ Quia do-
 mus mea, domus orationis est. ¶ Vos autē fecistis illā spe-
 47 luncam latronum. ¶ Et erat docens quotidie in templo.
 Principes autē sacerdotū & Scribæ & Principes plebis q̄-
 48 rebant illum perdere: ¶ & non inueniebant quid facerēt
 illi. Oīs enim populus suspensus erat, audiens illum.
 Non dicit sacerdotibus ac Scribis qua potestate hæc faciat, quia
 nec illi respondebant ad propositam de Iohannis baptismo que-
 stionem: parabolam refert de vinitoribus, qui cæsis domini
 seruis, etiam filium eius occiderunt: tentatur Iesus de tributo
 Cæsari dando, & à Sadduceis de resurrectione: quomodo di-
 cunt Christum filium esse Dauid: cauendum à Scribis am-
 bitiosis.

C A P. X X.

1 ET factum est: in vna dierum docente illo populum
 2 in templo, & euangelizante, conuenerunt principes
 3 sacerdotum & Scribæ cum senioribus, ¶ & aiunt, dicen-
 tes ad illum, Dic nobis, in qua potestate hæc facis? aut,
 4 Quis est qui dedit tibi hanc potestatem? ¶ Respondēs au-
 5 tem Iesus, dixit ad illos, Interrogabo vos & ego vnū ver-
 6 bum. Respondete mihi. ¶ Baptismus Iohannis de celo
 erat, an ex hominibus? ¶ At illi cogitabant intra se, dicen-
 tes, Quia si dixerimus de celo, dicet, Quare ergo non cre-
 didistis illi? ¶ Si autē dixerim⁹ ex hominibus: plebs vniuer-
 sa lapidabit nos: certi sunt enim Iohannem prophetā ef-
 se.

Mat. 24. a. 2.
Mat. 13. a. 2.
Inf. 21. a. 6.
Mar. 21. b. 12.
Mat. 11. b. 15.
Isa. 56. c. 7.
Iero. 7. b. 11.

Mat. 11. b. 15
Mar. 11. d. 17.

Mat. 21. c. 35
Marc. 12. ca. 1.
Iha. 5. a. 1.
Iere 2. d. 21.
*quidam
*vindemię 6

Psa. 117. e. 21
Act. 4. b. 11.
Rom. 9. g. 33
1 Petr. 2. b. 8.
Iha. 18. d.
Mat. 21. d. 42

Mat. 22. b. 13
* v. 6.

Ro. 13. b. 7.
Mat. 22. c. 23.
Mat. 12. b. 18

7 se. Et rñderunt se nescire vnde esset. Et Iesus ait illis, Ne
8 que ego dico vobis in qua potestate hæc facio. Cœpit au
9 tem dicere ad plebem parabolam hanc, Homo plātauit
B vineam, & locavit eam colonis: & ipse peregrè fuit mul
10 tis temporibus. Et in tempore misit ad cultiores seruū,
vt de fructu vineæ darent illi. Qui cæsum dimiserunt eū
11 inanem. Et addidit alterum seruum mittere. Illi autem
hunc quoq; cædentes & afficientes contumelia, dimise-
12 runt inanem. Et addidit tertium mittere: qui & illū vul
13 nerantes eiecerunt. Dixit aut dñs vineæ, Quid faciam?
mittam filium meū dilectum: forsitan cū hunc viderint,
14 verebuntur. Quem cū vidissent coloni, cogitauerunt in
C tra se, dicentes, Hic est hæres, occidamus illum, vt nostra
15 fiat hæreditas. Et eiectum illum extra vineā, occiderūt.
16 Quid ergo faciet illis dñs vineæ? veniet, & perdet colo-
nos istos, & dabit vineam alijs. Quo audito, dixerunt il-
17 li, Absit. Ille autem aspiciens eos, ait, Quid est ergo hoc
quod scriptum est, Lapidem quem reprobauerūt ædifi-
18 cantes, hic factus est in caput anguli? Omnis qui cecide-
rit super illum lapidem, conuassabitur: sup quē aut ce-
19 ciderit, comminuet illum. Et querebant principes sacer-
dotum & Scribæ mittere in illum manus illa hora, & ti-
muerunt populum: cognouerunt enim qd ad ipsos dixe-
20 rit similitudinem hanc. Et obseruantes, miserunt insi-
D diatores qui se iustos simularent: vt caperent eum in ser-
21 mone, & traderent illum principatui & potestati præsi-
dis. Et interrogauerunt eum, dicentes, Magister, scim?
quia rectè dicis & doces: & nō accipis personam, sed viā
22 Dei in veritate doces. licet nobis tributum dare Cæsari,
23 an non? Considerans autem dolum illorū, dixit ad eos,
24 Quid me tentatis? ostendite mihi denarium. Cuius ha-
bet imaginem & inscriptionem? Respondentes dixerūt,
25 Cæsaris. Et ait illis, Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæ-
26 sari: & quæ sunt Dei, Deo. Et non potuerunt verbū ei
27 cūerunt. Accefferunt aut quidam Sadducæorum q ne-
gant

E gant esse resurrectionem, & interrogauerunt eum, dicē
28 tes: Magister, Moyses scripsit nobis, Si frater alicuius
mortuus fuerit habens vxorem, & hic sine liberis fuerit,
vt accipiat eam frater eius vxorem, & suscitet semen fra-
29 tri suo. Septem ergo fratres erāt: & primus accepit vxo-
30 rem, & mortuus est sine filijs. Et sequens accepit illam,
31 & ipse mortuus est sine filio. Et tertius accepit illam. Si
militet & oēs septem, & non reliquerunt semen, & mor-
32 tui sunt. Nouissimè omnium mortua est & mulier.
33 In resurrectione ergo, cuius eorum erit vxor? siquidem
34 septem habuerunt eam vxorem. Et ait illis Iesus, Filij
F huius seculi nubunt, & traduntur ad nuptias: illi verò
35 q digni habebuntur seculo illo & resurrectione ex mor-
36 tuis, neq; nubunt, neq; ducunt vxores, neq; vltra mori
poterunt, æquales enim angelis sunt: & filij sunt Dei, cū
37 sint filij resurrectionis. Quia verò refurgant mortui, &
Moyses ostendit, secus rubum, sicut dicit Dñm, Deum
38 Abraham, & Deum Isaac, & Deum Iacob. Deus autem
non est mortuorum, sed viuorum: omnes enim viuunt
39 ei. Respondentes aut quidam Scribarū, dixerunt ei, Ma-
40 gister, bene dixisti. Et amplius non audebant eum quic-
41 quam interrogare. Dixit aut ad illos, Quomodò dicūt
42 Christum, filium esse Dauid? & ipse Dauid dicit in li-
G bro Psalmorū, Dixit Dñs Dño meo, Sede à dextris meis,
43 donec ponam inimicos tuos, scabellum pedum tuorū?
44 Dauid ergo Dominum illum vocat: & quomodò filius
45 eius est? Audiente autem omni populo, dixit discipulis
46 suis, Attendite à Scribis qui volunt ambulare in stolis,
& amant salutationes in foro, & primas cathedras in sy-
47 nagogis, & primos discubitus in conuiujs. Qui deuo-
rant domos viduarum: simulantes longam orationē. Hi
accipient damnationem maiorem.
Vidua duo minuta offerentem præsert diuitibus multa offeren-
tibus: subuersionem templi prædicat, variaq; prælia, afflictio-
nes & persecutiones, aduersus quæ roborat apostolos: prædi-
cit quoq; subuersionem Ierusalem, & Iudæorum captiuitatem

Deu. 25. a. 3.

Exod. 3. b. 6.
Mat. 22. d. 42
Mat. 12. c. 26

Mat. 22. d. 44
Mat. 12. d. 36
Psal. 109. a. 1.

Mat. 23. a. 6.
Mar. 12. d. 38.
Sup. 11. f. 43

tem ac dispersionem: de signis processuris iudicium: cauend
à crapula, ebrietate: curisq; huius vitæ, & vigilandum, ac o-
randum.

CAP. XXI.

Mar. 11. d. 41

A Respicens autem, vidit eos qui mittebant munera
sua in gazophylacium diuites. Vidit autē & quan-
dam viduam pauperulam mittentem ara minuta duo.
Et dixit, Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper, plus q̄
omnes misit. Nā oēs hi, ex abundantia sibi miserūt in mu-
nera Dei: hæc autem ex eo quod deest illi, omnem victū
suum quem habuit, misit. Et quibusdam dicentibus de
templo, quodd bonis lapidibus & donis ornatum esset,
dixit, Hæc quæ videtis, venient dies in quibus non relin-
quetur lapis super lapidem qui non destruat. Inter-
rogauerunt autem illum, dicentes, Præceptor, quando
hæc erunt: & quod signum cū fieri incipient? Qui dixit,
Videte ne seducamini: multi enim venient in nomine
meo, dicētes quia ego sum: & tempus appropinquauit:
nolite ergo ire post eos. Cū autem audieritis prelia &
seditiones, nolite terri: oportet primū hæc fieri, sed
nondum statim finis. Tunc dicebat illis, Surget gens
contra gentem, & regnum aduersus regnum: & terræ-
motus magni erunt per loca, & pestilentia & fames, ter-
roresq; de cælo, & signa magna erunt. Sed ante hæc om-
nia injicient vobis manus suas: & persequentur tradētes
in synagogas & custodias, trahentes ad reges & præfides
propter nomen meum. Continget autem vobis in testi-
monium. Ponite ergo in cordibus vestris non præmedi-
tari quemadmodū respondeatis. Ego enim dabo vo-
bis os & sapientiam: cui non poterunt resistere & con-
tradicere omnes aduersarij vestri. Trademini autem à
parentibus & fratribus, & cognatis & amicis: & morte
afficient ex vobis: & eritis odio oibus propter nomen
meum: & capillus de capite vestro non peribit. In pa-
tientia vestra possidebitis animas vestras. Cū au-
tem videritis circumdari ab exercitu Ierusalem: tunc
scitote, quia appropinquauit desolatio eius. Tunc
qui

Mat. 24. a. 2.
Marc. 13. a. 7.
Sup. 19. g. 44

*hominibus
Mat. 24. b. 15
Mat. 13. b. 14
Dan. 9. g. 27

qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes: & q̄ in medio ei⁹,
discedant: & qui in regionibus, nō intrent in eā. Quia
dies ultionis hi sunt, vt impleant omnia q̄ scripta sunt.
Væ autē prægnantibus, & nutrientibus in illis diebus:
erit enim pressura magna sup terrā, & ira populo huic.
Et cadent in ore gladij: & captiui ducent in omnes gen-
tes. Et Ierusalem calcabitur à Gentibus: donec impleant
tempora nationum. Et erunt signa in sole & luna & stel-
lis: & in terris pressura genium præ confusione sonitus
maris & fluctuum, & arescentibus hoibus præ timore &
expectatione, quæ superuenient vniuerso orbi. Nam vir-
tutes cælorum mouebuntur: & tunc videbunt filiū ho-
minis venientem in nube cum potestate magna & maie-
state. His autē fieri incipientibus respicite & leuate capi-
ta vestra: quoniam appropinquat redemptio vestra.
Et dixit illis similitudinē: Videte ficulneam & omnes
arbores: cūm producunt iam ex se fructum, scitis quā p-
pe est aestas. Ita & vos cūm videritis hæc fieri, scito te quā
prope est regnum Dei. Amen dico vobis, quia non præ-
teribit generatio hæc, donec oīa fiant. Cælū & terrā trā-
sibunt: verba autem mea non transibunt. Attendite au-
tem vobis, ne forte grauentur corda vestra in crapula &
ebrietate & curis huius vitæ: & superueniat in vos repē-
tina dies illa: tanquā laqueus enim superueniet in oēs
qui sedent super faciem omnis terræ. Vigilate itaq; om-
ni tempore orantes, vt digni habeamini fugere ista om-
nia quæ futura sunt, & stare ante filium hoīs. Erat autē
diebus docens in templo: noctibus verò exiens, mora-
batur in monte qui vocatur Oliueti. Et omnis populus
manicabat ad eum in templo audire eum.
Cogitant principes sacerdotum de occidēdo Iesu, quem vendit Iu-
das: Iesus iubet parari pascha: panē in corpus suū & vinū in
sanguinem mutata tradit discipulis, præcipiens vt idem fa-
ciant: Contentio discipulorum quis eorum sit maior: prædicat
trinam Petri negationem, iubens vendi tunicam & emigla-
dium: post prolixam in agonia orationem, & sudorem instar
sanguinis

Mat. 24. c. 29
Mat. 13. c. 14
Isa. 13. b. 10.
Ezec. 31. b. 7
Ioel. 3. c. 15.

Rom. 8. d. 23

Ro. 13. d. 13.

*manē ibat
1.

*sanguinis in terram decurrentis, capitur à Iudæis, quorū rō
Petrus abscedit auriculam: conqueritur q; ad eum quasi ad la-
tronem capiendum exierint: in domo principis sacerdotū ter-
à Petro negat, & à Iudæis ceditur ac illuditur, & manē in cō-
cilio interrogatus fatetur se Dei filium.* CAP. XXI.

*manē acce-
lerabat 1.
Mat. 26. a. 2.
Mar. 14. a. 1.
Mar. 26. b. 14
Mar. 14. b. 10
Mat. 26. b. 17
Mar. 14. b. 12
*quidam
Mat. 10. b. 20
Mar. 14. b. 17
1. Co. 11. c. 24
Mat. 26. d. 1
Mar. 14. c. 20
Ioh. 13. b. 18
Psa 40. b. 10

Appropinquabat autem dies festus Azymorum, qui dicitur Pascha: & quærebant principes Sacerdotū, & Scribæ, quomodo eum interficerent: timebant verò plebem. Intrauit autem Satanas in Iudam qui cognominabatur Iscariotes, vnum de duodecim: & abiit, & locutus est cum principibus sacerdotum & magistratibus, quæ admodum illū traderet eis. Et gauisi sunt, & pacti sunt pecuniam illi dare. Et spondit. Et quærebat opportunitatem vt traderet illum sine turbis. ¶ Venit autem dies Azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha. Et misit Petrum & Iohannem, dicens, Euntes parate nobis Pascha, vt manducemus. At illi dixerunt, Vbi vis parere? Et dixit ad eos, Ecce, introeuntibus vobis in ciuitatem, occurret vobis homo *amphoram aquæ portans: sequimini eum in domum in quam intrat, & dicetis patrifamilias domus, Dicit tibi Magister, Vbi est diuerforium vbi Pascha cum discipulis meis māducem? Et ipse ostēdet vobis cœnaculum magnum stratum: & ibi parate. ¶ Euntes autem inuenerunt sicut dixit illis, & parauerunt Pascha. ¶ Et cum facta esset hora, discubuit, & duodecim apostoli cū eo. Et ait illis, Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscū, antequā patiar. Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei: Et accepto calice gratias egit, & dixit, Accipite & diuidite inter vos. Dico enim vobis q; non bibam de generatione vitis, donec regnū Dei veniat. ¶ Et accepto pane, gratias egit, & fregit: & dedit eis, dicens, Hoc est corpus meū, quod pro vobis datur. hoc facite in meā cōmemorationem. Similiter et calicem, postquam cœnauit, dicens, Hic est calix nouum testamētū à in sanguine meo, qui pro vobis fundetur. ¶ Veruntamen ecce manus

C manus tradentis me, mecum est in mensa. Et quidem filius hominis secundum quod definitum est, vadit: veruntamen vā homini illi per quem tradetur. Et ipsi ceperunt quærere inter se, quis esset ex eis qui hoc facturus esset. Facta est autem & contentio inter eos, quis eorū videretur esse maior. Dixit autem eis, Reges Gentium dominantur eorum: & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur. Vos autem non sic: sed qui maior est in vobis, fiat sicut iunior: & qui præcessor est, sicut ministrator. Nam quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat: nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrū sum, sicut qui ministrat: vos autem estis qui permanistis mecum in tentationibus meis. Et ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus, regnum: vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo, & sedeat super thronos iudicantes duodecim tribus Israël. Ait autē Dñs, Simon, Simon, ecce Satanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum: ego autem rogavi pro te vt non deficiat fides tua: & tu aliquādo cōuersus, confirma fratres tuos. Qui dixit ei, Dñe, tecum paratus sum & in carcerē & in mortem ire. Et ille dixit, Dico tibi Petre, non cantabit hodie gallus, donec ter abneges nosse me. Et dixit eis, Quando misit vos sine sacculo & pera, & calceamentis: nunquid aliquid defuit vobis? At illi dixerunt, Nihil. Dixit ergo eis, Sed nunc qui habet sacculum, tollat similiter & peram: & qui non habet, vendat tunicam suam, & emat gladium. Dico enim vobis, quā adhuc hoc quod scriptum est, oportet impleri in me, Et cū iniquis deputatus est. Etenim ea quæ sunt de me finem habēt. At illi dixerunt, Dñe, ecce duo gladij hic. At ille dixit eis, Satis est. Et egressus ibat secundum consuetudinē in mōtem oliuarum. Secuti sunt autem illum & discipuli. Et cū peruenisset ad locum, dixit illis, Orate, ne intretis in tentationem. Et ipse auulsus est ab eis quantum iactus est lapidis: & positus genibus, orabat, dicens, Pater, si vis, transfer calicem istum à me. Veruntamen non mea voluntas, sed

*traditur 1.
Mat. 20. d. 17
Mar. 10. f. 4.
*minor.
*Simoni,
Simon.
Mat. 26. e. 34
Mar. 14. c. 34.
Mat. 10. b. 9
Isa. 53. d. 12.
Mat. 26. d. 36
Mar. 14. d. 32
Ioh. 18. a. 7.
Mat. 26. d. 39
Mar. 14. d. 35

Mat. 26. e. 47
Mar. 14. c. 43
Ioh. 18. a. 3.

Mat. 26. f. 53
Mar. 14. f. 43.
Ioh. 18. c. c.
1. c. 24.
Mat. 26. g. 69
Mar. 14. g. 66
Ioh. 18. c. 25.

Mat. 26. g. 73
Mar. 14. g. 70
Ioh. 18. c. 26

Mat. 26. c. 34
Mar. 14. c. 30.
Ioh. 13. d. 38

tesum

43 sed tua fiat. Apparuit autem illi angelus de caelo, confortans eum. Et factus in agonia, prolixius orabat. Et factus est sudor eius sicut guttae sanguinis decurrentis in terra.

45 Et cum surrexisset ab oratione, & venisset ad discipulos suos, inuenit eos dormientes pro tristitia. Et ait illis, Quid dormitis? surgite, orate, ne intretis in tetationem. Adhuc eo loquente, ecce turba: & qui vocabatur Iudas, vnus de duodecim, antecedebat eos, & appropinquauit Iesu, vt oscularetur eum. Iesus autem dixit illi, Iuda, osculo filium hominis tradis? Videntes autem hi qui circa ipsum erant, quod futurum erat, dixerunt ei, Domine, si percutimus in gladio? Et percussit vnus ex illis seruum principis sacerdotum: & amputauit auriculam eius dexteram. Respondens autem Iesus, ait, Sinite vsque huc. Et cum tetigisset auriculam eius, sanauit eum. Dixit autem Iesus ad eos qui venerant ad se, principes sacerdotum & magistratus templi, & seniores, Quasi ad latronem existis cum gladijs & fustibus? Cum quotidie vobiscum fuerim in templo, non extendistis manus in me, sed haec est hora vestrâ, & potestas tenebrarum. Comprehendentes autem eum, duxerunt ad domum principis sacerdotum: Petrus vero sequebatur a longè. Accenso autem igne in medio atrij, & circumsedentibus illis, erat Petrus in medio eorum. Quem cum vidisset ancilla quaedam sedentem ad lumen, & eum fuisset intuita, dixit, Et hic cum illo erat.

57 At ille negauit eum, dicens, Mulier, non noui illum.

58 Et post pusillum alius videns eum, dixit, Et tu de illis es.

59 Petrus vero ait, O homo non sum. Et interuallo facto, quasi horae vnius, alius quidam affirmabat, dicens, Verè & hic cum illo erat: nam & Galilaeus est. Et ait Petrus, Homo nescio quid dicis. Et continuo adhuc illo loquente, cecidit gallus. Et conuersus Dominus respexit Petrum. Et recordatus est Petrus verbi Domini, sicut dixerat, Quia prius quam gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras Petrus, fleuit amarè. Et viri qui tenebant illum, illud debant ei, credentes. Et velauerunt eum, & percutiebant faciem

Mat. 27. a. 1.
Marc. 15. a. 1.
Ioh. 18. c. 28.

faciem eius, & interrogabant eum, dicentes, Prophetiza, quis est qui te percussit? Et alia multa blasphemantes dicebant in eum. Et vt factus est dies, conuenerunt seniores plebis & principes sacerdotum & Scribae, & duxerunt illum in concilium suum, dicentes, Si tu es Christus dic nobis. Et ait illis, Si vobis dixerò, non credetis mihi: si autem & interrogauerò, non respondebitis mihi, neque dimittetis. Ex hoc autem erit filius hominis sedes ad dextris virtutis Dei. Dixerunt autem omnes, Tu ergo es filius Dei? Qui ait, Vos dicitis, quia ego sum. At illi dixerunt, Quid adhuc desideramus testimonium? ipsi enim, audiuius de ore eius.

Accusatus coram Pilato mittitur ad Herodem, qui illum spreto illust: Pilatus conatur ipsum dimittere, proposito Barabba homicida, & promissa castigatione: Iudeis tamen instantibus morti adiudicatur, ductusque ad supplicium vetat mulieres super se flere: cum latronibus crucifixus, patrem orat pro crucifixentibus: irridetur a principibus, & a militibus acetum offerentibus: posita superscriptione blasphematur ab vno latronum, alteri vero promittit sui in paradiso consortium: post tenebras aliaque signa clamans expirat, quem Centurio iustum pradicat, & Ioseph corpus eius sepelit. CAP. XXIII.

1 ET surgens omnis multitudo eorum, duxerunt illum, ad Pilatum. Ceperunt autem illum accusare, dicentes, Hunc inuenimus subuertentem gentem nostram, & prohibentem tributa dare Caesari, & dicentem se Christum regem esse. Pilatus autem interrogauit eum, dicens, Tu es rex Iudaeorum? At ille respondens, ait, Tu dicis.

4 Ait autem Pilatus ad principes sacerdotum & turbas: Nihil inuenio causae in hoc homine. At illi inualescebant, dicentes, Commouet populum, docens per vniuersam Iudaeam, incipiens a Galilaea: vsque huc. Pilatus autem audiens Galilaeam, interrogauit si homo Galilaeus esset. Et vt cognouit quod de Herodis potestate esset, remisit eum ad Herodem, qui & ipse Ierosolymis erat illis diebus.

8 Herodes autem viso Iesu, gauisus est valde, erat enim cupiens

Mat. 27. a. 1.

Mat. 22. b. 21
Mar. 12. b. 17
Mat. 27. b. 11.
Marc. 15. a. 2
Ioh. 18. f. 33.

Commouit

8
 9 piens ex multo tempore videre eum, eò q̄ audiret multa
 de eo: & sperabat signum aliquod videre ab eo fieri. In-
 10 terrogabat autem eum multis sermonibus. At ipse nihil
 11 illi respondebat. Stabāt autem principes sacerdotum &
 Scribæ constanter accusantes eum. Spreuit aut̄ illum
 Herodes cum exercitu suo: & illisit indutum veste alba,
 12 & remisit ad Pilatum. Et facti sunt amici Herodes & Pi-
 13 latus in ipsa die: nam antea inimici erant adinvicem. Pi-
 14 latus autem conuocatis principibus sacerdotū & magi-
 stratibus, & plebe, dixit ad illos, Oblulistis mihi hūc ho-
 minem, quasi auertentem populum: & ecce ego coram
 15 vobis interrogās, nullam causam inueni in homine isto
 remisī vos ad illum, & ecce, nihil dignum morte actum
 16 est ei. Emendatum ergo illum dimittam. Necesse autē
 17 habebat dimittere eis per diem festum, vnum. Exclama-
 18 uit autem simul vniuersa turba, dicens, Tolle hūc, & di-
 19 mitte nobis Barabbam, qui erat propter seditionē quā-
 dam factam in ciuitate & homicidium, missus in carce-
 20 rem. Iterum autem Pilatus loquutus est ad eos, volens
 21 dimittere Iesum. At illi succlamabant, dicens, Crucifi-
 22 ge, crucifige eum. Ille autem tertio dixit ad illos, Quid
 23 enim mali fecit iste? nullā causam mortis inuenio in eo.
 24 corripīa ergo illum, & dimittam. At illi instabant vo-
 25 cibus magnis postulantes vt crucifigeretur: & inualese-
 26 nem eorū. Dimisit aut̄ illis eum qui propter homicidiū
 & seditionem missus fuerat in carcerem, quē petebant:
 27 Iesum verò tradidit voluntati eorū. Et cum ducerent
 eū, apprehenderunt Simonem quendam Cyrenensem ve-
 28 nientem de villa: & imposuerunt illi crucē portare post
 Iesum. Sequebat̄ aut̄ illum multa turba populi & mu-
 28 lterū: quæ plangebant & lamentabantur eum. Conuer-
 sus aut̄ ad illas Iesus, dixit: Filie Ierusalem, nolite flere su-
 per me: sed super vos ipsas flere, & super filios vestros.
 29 Quia, ecce, venient dies, in quibus dicent, Beate steriles,

Ioh. 18. g. 38.
12. a. 44

Mat. 27. d. 23
Mar. 15. b. 14

Mat. 27. d. 32
Mar. 15. b. 21

& ventres qui non genuerunt, & hubera q̄ non lactauē
 30 runt. Tūc incipiēt dicere montibus, Cadite sup nos: &
 & collibus, Operite nos. Quia si in viridi ligno hæc fa-
 31 ciunt: in arido quid fiet? Ducebantur aut̄ & alij duo ne-
 32 quā cum eo, vt interficerentur. Et postq̄ venerunt in
 33 locum qui vocatur Caluarīa, ibi crucifixerunt eū: & la-
 34 trones, vnum à dextris, & alterū à sinistris. Iesus aut̄ di-
 cebat, Pater dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt.
 35 Diuidentes verò vestimenta eius, miserunt sortes. Et sta-
 bat populus expectans, & deridebant eum principes cū
 eis, dicens, Alios saluos fecit, se saluum faciat, si hic est
 36 Christus, Dei electus. Illudebant aut̄ ei & milites acce-
 37 dentes, & acetum offerentes ei, dicentes, Si tu es rex Iu-
 38 deorum saluum te fac. Erat aut̄ & superscriptio scripta
 39 super eū literis Græcis, & Latinis, & Hebraicis: Hic est
 rex Iudæorū. Vnus aut̄ de his qui pendebant latronib⁹,
 40 blasphemabat eum, dicens, Si tu es Christus, saluum fac
 te ipsum, & nos. Respondens autem alter, incepta-
 41 bat eum, dicens, Neque tu times Deum, quia in eadē dāna-
 42 tione es. Et nos quidē iustē, nam digna factis recipimus:
 43 hic verò nihil mali gessit. Et dicebat ad Iesum, Dñe, me-
 44 mento mei, cū veneris in regnum tuum. Et dixit illi Ie-
 45 sus, Amē dico tibi: Hodie mecum eris in paradiso. Erat
 aut̄ serē hora sexta: & tenebræ factæ sunt in vniuersam
 46 terrā vsq; in horā nonā. Et obscuratus est sol: & velū tē-
 47 pli scissum est medium. Et clamans voce magna Iesus
 ait, Pater, in manus tuas commendo spiritum meū. Et
 48 hæc dicens, expirauit. Videns aut̄ Centurio quod factū
 49 fuerat, glorificauit Deū, dicens, Verē hic homo iust⁹ erat.
 Et oīs turba eorum qui simul aderant ad spectaculum
 istud, & videbant quæ fiebant, percutientes pectora sua
 50 reuertebantur. Stabant aut̄ oēs noti eius à logē: & mu-
 51 lieres quæ secutæ eum erant à Galilæa hæc vidētes. Et
 ecce vir nomine Ioseph qui erat decurio, vir bonus & iu-
 stus, hic non consenserat consilio & actibus eorum, ab
 Arimathæa ciuitate Iudææ, qui expectabat & ipse regnū
 Dei.

Isai. 2. d. 19.
Ofce 10. b. 8.
Apoc. 6. d. 16
9. a. 6.

Mat. 27. d. 33
Mar. 15. b. 21
Ioh. 19. e. 17

spectans

& j.

Psal. 30. a. 6.

Mat. 27. g. 57
Mar. 15. g. 43
Ioh. 19. g. 38

52 Dei. Hic accessit ad Pilatum, & petijt corpus Iesu: & de
53 positum inuoluit sindone, & posuit eum in monumento
54 exciso, in quo nondum quicquam positus fuerat. Et die
55 erat parasceues, & sabbathum illucescebat. Subsequente
aut mulieres quae cum eo venerant de Galilaea, videntur
monumentum, & quemadmodum positum erat corpus
56 eius. Et reuertentes paraauerunt aromata & unguenta: &
sabbatho quidem siluerunt secundum mandatum.

Mulieribus ad Christi monumentum consternatis quod eius corpus non inuenirent, angeli ipsum resurrexisse nuntiati, & ille apostolis, qui id tanquam deliramentum accipiunt: Petrus ad monumentum currens & ipse admiratur quod corpus non inuenit: duobus in Emmaus euntibus, Iesus scripturas interpretatur, & in fractione panis ab eis agnoscitur: congregatis discipulis palpatum se praebet, et cum eis edens aperit sensum ut scripturas intelligant, ac promisso spiritu sancto in celum ascendit. CAP. XXIII.

Mat. 28. a. 2. I
Mar. 16. a. 2.
Ioh. 20. a. 1.

VNa autem sabbathi valde diluculo venerunt ad monumentum, portantes quae parauerant aromata: & inuenerunt lapidem reuolutum a monumento. Et ingressae, non inuenerunt corpus Domini Iesu. Et factum est: dum mente consternatae essent de isto, ecce duo viri steterunt secus illas in veste fulgenti. Cum timerent autem, & declinareret vultum in terram, dixerunt ad illas, Quid quaeritis uiuentem cum mortuis? non est hic, sed surrexit: recordamini qualiter loquutus est vobis, cum adhuc in Galilaea esset, dicens, Quia oportet filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, & crucifigi: & die tertia resurgere. Et recordatae sunt verborum eius. Et regressae a monumento, nuntiauerunt haec omnia illis undecim, & ceteris omnibus. Erat autem Maria Magdalene, & Iohanna, & Maria Iacobi, & ceterae quae cum eis erant, quae dicebant ad apostolos haec. Et visa sunt ante illos sicut deliramentum verba ista, & non crediderunt illis.

Mat. 16. c. 23
17. c. 23.
Mar. 9. c. 31.
Sup. 9. c. 20.

Mat. 16. c. 21.

12 Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum, & prociubens vidit linteamina sola posita, & abiit secum mirans quod factum fuerat. Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Ierusalem

14 Ierusalem, nomine Emmaus. Et ipsi loquebantur ad inuicem de his omnibus quae acciderant. Et factum est: dum fabularentur, & secum quaerent, & ipse Iesus appropinquans, ibat cum illis. Oculi autem illorum tenebantur ne eum agnoscerent. Et ait ad illos, Qui sunt hi sermones quos confertis ad inuicem ambulantes, & estis tristes? Et respondens vnus cui nomen Cleophas, dixit ei, Tu solus peregrinus es in Ierusalem, & non cognouisti quae facta sunt in illa, his diebus? Quibus ille dixit, Quae? Et dixerunt de Iesu Nazareno, qui fuit vir propheta, potens in opere & sermone coram Deo & omni populo. Et quomodo eum tradiderunt summi sacerdotes & principes nostri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum. Nos autem sperabamus: quia ipse esset redempturus Israel: & nunc super haec omnia, tertius dies est hodie quod haec facta sunt. Sed & mulieres quaedam ex nostris, terruerunt nos, quae ante lucem fuerunt ad monumentum, & non inuento corpore eius, venerunt, dicentes se etiam visionem angelorum vidisse, qui dicunt eum viuere. Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum: & ita inuenerunt sicut mulieres dixerunt, ipsum verum non inuenerunt. Et ipse dixit ad eos: O stulti, & tardi corde ad credendum in omnibus quae loquuti sunt prophetae. Nonne haec oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam? Et incipiens a Moyse & omnibus prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis quae de ipso erant. Et appropinquaerunt castello quod ibant: & ipse finxit se longius ire. Et coegerunt illum, dicentes, Mane nobiscum, quoniam aduesperascit, & inclinata est iam dies. Et intravit cum illis. Et factum est, dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eum: & ipse euauit ex oculis eorum. Et dixerunt ad inuicem, Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas? Et surgentes

tes eadem hora, regressi sunt in Ierusalem: & inuen-
 runt congregatos undecim, & eos qui cum illis erant,
 34° dicentes, Quod surrexit Dominus verè, & apparuit
 35 Simóni. Et ipsi narrabant quæ gesta erant in via: &
 36 quomó cognouerunt eum in fractione panis. ¶ Dum
 F autem hæc loquuntur, stetit Iesus in medio eorum, & di-
 37 cit eis, Pax vobis: ego sum. nolite timere. ¶ Conturba-
 tivoerò & conterriti, existimabant se spiritum videre.
 38° Et dixit eis, Quid turbati estis, & cogitationes ascen-
 39 dunt in corda vestra? ¶ Videte manus meas, & pedes,
 quia ego ipse sum. palpate & videte: quia spiritus car-
 40 nem & ossa non habet, sicut me videtis habere. ¶ Et cum
 41 hoc dixisset, ostendit eis manus & pedes. ¶ Adhuc au-
 tem illis non credentibus & mirantibus præ gaudio, di-
 42 xit, Habetis hîc aliquid quod manducetur? ¶ At illi ob-
 43 tulerunt ei partem piscis assi, & fauum mellis. ¶ Et cum
 44 manducassent coram eis, fumens reliquias dedit eis. ¶ Et
 dixit ad eos, Hæc sunt verba quæ locutus sum ad vos cum
 G adhuc essem vobiscum, quoniã necesse est impleri om-
 nia quæ scripta sunt in lege Moysei, & prophetis, & psal-
 45 mis de me. ¶ Tunc aperuit illis sensum, vt intelligerent
 P sal. 18. a. 7. 46 scripturas: ¶ & dixit eis, Quoniam sic scriptum est, &
 sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis ter-
 47 tia die, ¶ & prædicari in nomine eius pœnitentiam &
 remissionem peccatorum in omnes gentes, incipienti-
 48 bus ab Ierosolyma. ¶ Vos autem testes estis horum.
 49° ¶ Et ego mitto promissum patris mei in vos: ¶ vos au-
 tem sedete in ciuitate, quoadusque induamini virtute
 50 ex alto. ¶ Eduxit autem eos foras in Bethaniam, & ele-
 51 uatis manibus suis benedixit eis. ¶ Et factum est:
 dum benediceret illis, recessit ab eis, & fe-
 52 rebatur in cælum. ¶ Et ipsi adorantes re-
 gressi sunt in Ierlm cū gaudio ma-
 53 gno: ¶ & erant semper in tem-
 plo laudantes & benedi-
 cètes Deū. Amen.

mar. 16. c. 14.
loh. 20. c. 19.

Act. 1. b. 8.
loh. 14. d. 26.
15. d. 26.
ecce 1.
Act. 1. a. 4.
Iohan. 15. d.
mar. 16. d. 19
Act. 1. b. 9.

Hiero

Hieronymus in catalogo scriptorum
Ecclesiasticorum.

IOHANNES Apostolus què Iesus amauit plu-
 rimum, filius Zebedei, frater Iacobi apostoli,
 què Herodes post passionè Dñi decollauerat, no-
 uissimus omnium scripsit euangelium, rogatus
 ab Asia episcopis, aduersus Cerinthum aliosq;
 hereticos, & maximè tunc Ebionitarū dogma consurgens, qui
 asserunt Christum ante Mariam non fuisse. Vnde & compul-
 sus est diuinam eius natiuitatem edicere. Sed & aliam causã
 huius scripturæ ferunt, q; cum legisset Matthæi, Marci, &
 Lucæ volumina, probauerit quidem textum historie, & ve-
 ra eos dixisse firmauerit, sed vnus tantum anni, in quo &
 passus est, post carcerem Iohannis, historiam texuisse. Præ-
 termino itaque anno, cuius acta à tribus exposita fuerant,
 superioris temporis, antequàm Iohannes clauderetur in car-
 cerem, gesta narrauit, sicut manifestum esse poterit his qui
 diligenter quatuor euangeliorum volumina legerint. Quæ res
 etiam *Ἰωαννῆς* quæ videtur Iohannis esse cum cæteris
 tollit. Scripsit autem & vnã epistolam, cuius exordiū est,
 Quod fuit ab initio, quæ ab vniuersis Ecclesiasticis & eru-
 ditis viris probatur. Reliquæ autem duæ, quarum primæ prin-
 cipiū est: Senior electe dñe: & sequētis, Senior Caio carissimo,
 quæ ego diligo in veritate, Iohannis presbyteri asseruntur, cu-
 ius & hodie alterum sepulchrum apud Ephesum ostenditur,
 & nonnulli putant duas memorias eiusdem Iohannis Euan-
 geliste esse: super qua re, cum per ordinem ad Papiã auditorē
 eius ventum fuerit, differemus. Quartodecimo igitur anno,
 secundam post Neronem persecutionem mouente Domitiano,
 in Patmon insulã relegatus, scripsit Apocalypsin, quã inter-
 pretantur Iustinus martyr, & Irenæus. Interfecto autē Domi-
 tiano, & actis eius ob nimiam crudelitatem à senatu rescissis,
 sub Pertinace principe redijt Ephesum, ibiq; vsque ad Tro-
 ianum principem perseuerans, totas Asia fundauit rexitiq;
 Ecclesias: & confectus senio, sexagesimo octauo post passio-
 nem Domini anno mortuus, iuxta eandem urbē sepultus est.

L ij S A N

SANCTVM IESV CHRISTI

EVANGELIVM

Secundum Iohannem.

Verbum est Deus, vita, & lux omnem hominem illuminans, per quod omnia facta sunt, & quod homo factum est, cui testimonium perhibet Iohannes, dicens se vocem, & indignum qui illius soluat corrigiam calceamenti, eumque esse agnum Dei qui tollit peccatum mundi. Andreas alter duorum Iohannis discipulorum qui Iesum secuti sunt adducit ad illum etiam Simonem fratrem suum: Philippus quoque a Iesu vocatus adducit ad eum Nathanael.

CAPVT PRIMVM.

1
A
2
3
4
5
6

Matth. 3. a. 2
Iac. 1. a. 2

Ist. 3. c. 19:
-5.
Iob. 11. a. 3.

IN principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt: & sine ipso factum est nihil, quod factum est: in ipso vita erat, & vita erat lux hominum: & lux in tenebris lucet, & tenebrae eam non comprehenderunt. Fuit homo missus a Deo cui nomen erat Iohannes. Hic venit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine, ut omnes crederent per illum. Non erat ille lux, sed ut testimonium perhiberet de lumine. Erat lux vera, quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. In mundo erat, & mundus per ipsum factus est, & mundus eum non cognovit. In propria venit, & sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios

CAPVT I. IOHANNE

83

13 filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius, qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Et verbum caro factum est, & habitavit in nobis (& vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti a patre) plenum gratiae & veritatis.
14
15 Iohannes testimonium perhibet de ipso, & clamat, dicens: Hic erat quem dixi, qui post me venturus est, ante me factus est, quia prior me erat. Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia. Quia lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christum facta est. Deum nemo vidit vnquam, vnigenitus Filius qui est in sinu patris ipse enarrauit. Et hoc est testimonium Iohannis, quando miserunt Iudaei ab Ierosolymis sacerdotes & Leuitas ad eum, ut interrogarent eum, Tu quis es? Et confessus est, & non negavit: & confessus est, Quia non sum ego Christus. Et interrogauerunt eum, Quid ergo: Elias es tu? Et dixit non sum. Propheta es tu? Et respondit, Non. Dixerunt ergo ei: Quis es, ut responsum demus his qui miserunt nos? quid dicis de te ipso? Ait, Ego vox clamantis in deserto, Dirigite via Domini, sicut dixit Isaias propheta. Et qui missi fuerant, erant ex Phariseis. Et interrogauerunt eum, & dixerunt ei: Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque propheta? Respondit eis Iohannes, dicens, Ego baptizo in aqua: medius autem vestrum stetit quem vos nescitis. Ipse est qui post me venturus est, qui ante me factus est, cuius ego non sum dignus ut soluam eius corrigiam calceamenti. Haec in Bethania facta sunt trans Iordanem, ubi erat Iohannes baptizans. Altera die vidit Iohannes Iesum venientem ad se, & ait: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi. Hic est de quo dixi: Post me venit vir, qui ante me factus est: quia prior me erat. & ego nesciebam eum, sed ut manifestetur in Israel, propterea veni ego in aqua baptizans. Et testimonium perhibuit Iohannes, dicens: Quia vidi spiritum descendentem quasi columbam de caelo, & mansit super eum. Et ego nesciebam

Mat. 1. c. 16.
Iuc. 2. a. 7.

1. Ti. 6. d. 19

1. Ioh. 4. c. 12
1. Tit. 6. c. 16.
Infra 3. c. 16

Infra 3. d. 18

Isa 40. a. 3.
Matth. 3. a. 3.
Marc. 1. a. 3.
Iuc. 3. a. 4.

Matth. 3. c. 11.
Marc. 1. b. 7.
Iuc. 3. d. 16.
Act. 1. a. 5. 2.
a. 2. 11. b. 16.
19 a. 4.

Postera die videri 3.

peccata

Israeli

Matth. 3. d. 16
Marc. 1. b. 10
Iuc. 3. c. 22

L iij

bam

bam eum: sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit: Super quem videris Spiritum descendētem & manentem super eum, hic est qui baptizatus in Spiritu sancto.

34 ¶ Et ego vidi: & testimonium perhibui, quia hic est filius Dei. ¶ Altera die iterum stabat Iohannes, & ex discipulis eius duo. ¶ Et respiciens Iesum ambulāntem, dicit: Ecce agnus Dei. ¶ Et audierunt eum duo discipuli loquentem, & secuti sunt Iesum. ¶ Conversus autem Iesus, & videns eos sequētes se, dicit eis: Quid quæritis? Qui dixerunt ei: Rabbi (quod dicitur interpretatum, magister) vbi habitas? ¶ Dicit eis: Venite, & videte. Venerunt, & viderunt vbi maneret, & apud eum manserunt die illo: hora autē erat quasi decima. ¶ Erat autē Andreas frater Simōnis Petri vnus ex duobus qui audierant à Iohanne, & sequuti fuerant eum. ¶ Inuenit hic primū fratrem suū Simōnem, & dicit ei: Inuenimus Messiam, quod est interpretatū Christus. ¶ Et adduxit eum ad Iesum. Intuitus autem eum Iesus, dixit: Tu es Simon filius Iona: tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus. ¶ In crastinum voluit exire in Galilæam: & inuenit Philippum. Et dicit ei Iesus: Sequere me. ¶ Erat autem Philippus à Bethsaida, ciuitate Andree & Petri. ¶ Inuenit Philippus Nathanaël, & dicit ei: Quē scripsit Moyses in lege & ¶ Prophetæ, inuenimus Iesum filium Ioseph, à Nazareth. ¶ Et dixit ei Nathanaël: A Nazareth pot̄ aliquid boni esse? Dicit ei Philippus: Veni & vide. ¶ Vidit Iesus Nathanaël venientem ad se, & dicit de eo: Ecce verē Israëlita, in quo dolus non est. ¶ Dicit ei Nathanaël: Vnde me nosti? Respondit Iesus & dixit ei: Prius quā te Philippus vocaret, cūm esses sub ficu, vidi te. ¶ Respondit ei Nathanaël, & ait: Rabbi, tu es filius Dei, tu es rex Israël. ¶ Respondit Iesus, & dixit ei: Quia dixi tibi, vidi te sub ficu, credis: maius his videbis. ¶ Et dicit ei: Amen, amen dico vobis, videbitis cælum apertum, & ¶ angelos Dei ascendentes & descendentes supra Filium hominis.

Iohanna

Gen. 3. c. 11.
49. b. 10.
Deu. 18. c. 18
Isai. 40. c. 10.
41. b. 8.
Iero. 13. a. 5.
Eze. 34. e. 23
37. f. 14. g. 25
Dan. 9. l. 24.
8. 25.

¶ a modo r.
Mat. 24. c. 33
18. d. 18.

Iesus

Iesus ad nuptias inuitatus, aquam in vinum conuertit, & à Capharnaum veniens Ierosolymam eiecit de templo negociatores, ac signo à Iudæis petito, dicit, Soluite templum hoc, &c. multi propter signa crediderunt in nomine Iesu, quibus ipse non se credebat.

CAP. II.

1 **E**T die tertia nuptiæ factæ sunt in Cana Galilæe, & erat mater Iesu ibi. ¶ Vocatus est autem & Iesus & discipuli eius ad nuptias. ¶ Et deficiente vino dicit mater Iesu ad eum, Vinum non habent. ¶ Et dicit ei Iesus: Quid mihi & tibi est mulier? nondum venit hora mea. ¶ Dicit mater eius ministris: Quodcunque dixerit vobis, facite. ¶ Erant autem ibi lapidæ hydriæ sex positæ, secundū purificationem Iudæorum, capientes singulæ metretas binas vel ternas. ¶ Dicit eis Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas vsque ad summum. ¶ Et dicit eis Iesus: Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt. ¶ Vt autem gustauit architriclinus aquam vinum factam, & nō sciebat vnde esset, ministri autem sciebant qui hauserant aquam: vocat sponsum architriclinus, & dicit ei: Omnis homo, primū, bonum vinum ponit: & cūm inebriati fuerint, tunc id quod deterius est. Tu autem seruasti bonum vinum vsque adhuc. ¶ Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilæe: & manifestauit gloriam suam, & crediderunt in eum discipuli eius. ¶ Post hoc descendit Capharnaum ipse & mater eius, & fratres eius, & discipuli eius, & ibi manserunt non multis diebus. ¶ Et prope erat Pascha Iudæorum, & ascendit Iesus Ierosolymam: ¶ & inuenit in templo vedentes boues & oues, & columbas, & numularios sedentes. ¶ Et cūm fecisset quasi flagellam de funiculis, omnes eiecit de templo, oues quoq; & boues, & numulariorum effudit es, & mensas subuertit. ¶ Et his qui columbas vendebant, dixit: Auferte ista hinc, & nolite facere domum patris mei, domum negotiationis. ¶ Recordati sunt verò discipuli eius quia scriptum est: ¶ Zelus domus tuæ comedit me. ¶ Responderunt ergo Iudæi & dixerunt ei: Quod signum ostendis nobis quia

Inf. 4. f. 46.

Psal. 68. b. 10

L iiij

Mat. 26. f. 61
27. c. 40.
Mar. 14. f. 58
23. c. 29.

Psal. 3. b. 6.
56. b. 9.

19 quia hæc facis? Respondit Iesus, & dixit ei: Soluite tem-
D plum hoc, & tu in tribus diebus excitabo illud. Dixérūt
20 ergo Iudæi: Quadraginta & sex annis ædificatum est tem-
21 plum hoc, & in tribus diebus excitabis illud? Ille autem
22 dicebat de templo corporis sui. Cùm ergo resurrexisset
de templo corporis sui & crediderunt scripturæ, & ser-
23 moni quem dixit Iesus. Cùm autem esset Ierosolymis
in Pascha in die festo, multi crediderunt in nomine eius,
24 videntes signa eius quæ faciebat. Ipse autem Iesus non
credebat semetipsum eis, eò quòd ipse nosset omnes,
25 & quia opus ei non erat vt quis testimonium perhibe-
ret de homine, ipse enim sciebat quid esset in homine.

*Nicodemum nocte edocet de renascendo ex aqua & spiritu, ac de
sui instar anei serpentis exaltatione, quodq; Deus filium suum
misit ad saluandum mundum, facta questione de purificatio-
ne. Iohannes suis discipulis de Christo murmurantibus, lau-
dat ipsum, dicens illum crescere oportere, se autem minui, &
quòd pater omnia dederit in manu eius, vt qui in eum credit
habeat vitam æternam, qui verò non credit, maneat ira Dei
super eum.*

C A P. I I I.

* renatus.

* renasci.

* sancto.

1. Cor. 14. 2. 8.
aut.

1 Erat autem homo ex Phariseis, Nicodemus nomine,
A princeps Iudæorum. Hic venit ad Iesum nocte, &
2 dixit ei: Rabbi, scimus quia à Deo venisti magister: nemo
enim potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit Deus
3 cum eo. Respondit Iesus, & dixit ei: Amen, amen dico
tibi, nisi quis natus fuerit denuò, non potest videre
4 regnum Dei. Dicit ad eum Nicodemus: Quomodo po-
tesset homo nasci cum sit senex? nunquid potest in ventre
5 matris suæ iterum introire & nasci? Respondit Iesus:
Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua &
6 spiritu, non potest introire in regnum Dei. Quod na-
tum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu,
7 spiritus est. Non miretis quia dixi tibi, oportet vos na-
8 sci denuò. Spiritus ubi vult spirat: & vocem eius audis,
B sed nescis vnde veniat, & quòd vadat: sic est omnis qui
natus

9 natus est ex spiritu. Respondit Nicodemus, & dixit ei:
10 Quomodo possunt hæc fieri? Respondit Iesus, & dixit
11 ei: Tu es magister in Israël, & hæc ignoras? Amen, amen
dico tibi, quia quod scimus loquimur, & quod vidimus
12 testamur, & testimonium nostrum non accipitis. Si ter-
rena dixi vobis, & non creditis: quomodo si dixero vobis
13 celestia, credetis? Et nemo ascendit in cælum, nisi qui de-
14 scendit de cælo, Filius hominis qui est in cælo. Et sicut
Moyles exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet
15 filium hominis, vt omnis qui credit in ipsum non
16 pereat, sed habeat vitam æternam. Sic enim Deus dile-
xit mundum, vt filium suum vnigenitum daret: vt omnis
qui credit in eum non pereat: sed habeat vitam æternam.
17 Non enim misit Deus filium suum in mundum, vt iudi-
18 cet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum. Qui
credit in eum, non iudicatur: qui autem non credit, iam
iudicatus est, quia non credit in nomine vnigeniti fi-
19 lij Dei. Hoc est autem iudicium, quia lux venit in mun-
C dum, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem,
20 erant enim eorum mala opera. Omnis enim qui male
agit, odit lucem, & nõ venit ad lucem, vt non arguantur
21 opera eius: qui autem facit veritatem, venit ad lucem, vt
22 manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta. Post
hæc venit Iesus & discipuli eius in Iudæam terram: & il-
23 lic demorabatur cum eis, & baptizabat. Erat autem &
Iohānes baptizans in Ænon iuxta Salim: quia aquæ mul-
24 tæ erant illic, & veniebant, & baptizabantur. Nondum
25 enim missus fuerat Iohannes in carcerem. Facta est au-
26 tem quæstio ex discipulis Iohannis cum Iudæis de puri-
ficatione. Et venerunt ad Iohannem, & dixerunt ei: Rab-
bi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimonium
perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum.
27 Respondit Iohannes, & dixit: Non potest homo accipe-
D re quicquam, nisi fuerit ei datum de cælo. Ipsi vos mihi
28 testimonium perhibetis, quòd dixerim: Non sum ego
29 Christus: sed quia missus sum ante illum. Qui habet spõ
sam,

Nu. 11. 4. 9.

1. Ioh. 4. b. 9.

* credit.

Supr. 1. a. 9.

* mala 5.

Infr. 4. 2. 1.

Supr. 1. a. 19.

Supr. 1. a. 1.

*autem
Rom. 3. a 4.
Iust. 8. c. 26.

1. Io. 5. b. 10.

30 fam, sponſus eſt: amicus autem ſponſi qui ſtat & audit
eum, gaudio gaudet propter vocem ſponſi. Hoc ergo gau-
dium meum impletum eſt. ¶ Illud oportet crescere: me
31 autem minui. ¶ Qui de ſurſum venit, ſuper omnes eſt.
Qui eſt de terra, de terra eſt, & de terra loquitur. Qui de
32 cælo venit, ſuper oēs eſt. ¶ Et quod vidit & audiuit, hoc
33 teſtatur: & teſtimoniū eius nemo accipit. ¶ Qui * accepit
34 eius teſtimonium, ¶ ſignauit quia Deus verax eſt. ¶ Quem
enim miſit Deus, verba Dei loquitur: nō enim ad men-
35 ſuram dat Deus ſpiritum. ¶ Pater diligit filium, & om-
36 nia dedit in manu eius. ¶ Qui credit in filium, habet vi-
tam æternam: qui autem incredulus eſt filio, non videbit
vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum.

*Ieſus cum muliere Samaritana loquitur de aqua viua, & ado-
rando Deo in ſpiritu, maniſeſtans ei ſe eſſe Meſſiam promiſ-
ſum: & diſcipulis dicit ſe cibum habere quem illi nesciunt,
nempe patris obedientiam: de meſſe & metente ac ſeminante:
multi Samaritanorum credunt in eum: poſt quæ filium reguli
ſanitati reſtituit.*

C A P. I I I I.

ſupe. 3. c. 22.

Gen. 35. d. 19.
8 d. 22.
Iof. 24 g. 31.

*autem

1 **V**T ergo cognouit Ieſus, quia audierunt Phariſæi &
2 Ieſus plures diſcipulos facit, & ¶ baptizat, ¶ Iohan-
3 nes, ¶ (quanquam Ieſus nō baptizaret, ſed diſcipuli eius)
4 reliquit Iudæam, & abiit iterum in Galilæam. ¶ oportebat
5 autem eum tranſire per Samariam. ¶ Venit ergo in ciui-
6 tatem Samariæ quæ dicitur Sichar: ¶ iuxta prædium quod
dedit Iacob Ioseph filio ſuo. ¶ Erat autem ibi fons Iacob.
Ieſus ergo fatigatus ex itinere, ſedebat ſic ſupra fontem.
7 Hora * erat qualiſi ſexta. ¶ Venit mulier de Samaria haurire
8 aquam. Dicit ei Ieſus: Da mihi bibere. ¶ Diſcipuli enim
9 eius abierant in ciuitatem vt cibos emerent. ¶ Dicit ergo
10 ei mulier illa Samaritana, Quomō tu, Iudæus cum ſis, bi-
bere à me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana? non enim
11 coutuntur Iudæi Samaritanis. ¶ Reſpondit Ieſus, & dixit
ei: Si ſcires donum Dei, & quis eſt qui dicit tibi, Da mihi
bibere, tu forſitan petiſſes ab eo, & dediſſet tibi aquam
11 viuam. ¶ Dicit ei mulier: Domine, neque in quo haurias
habes

habes, & puteus altus eſt: vnde ergo habes aquam viuā?
12 ¶ Nunquid tu maior es patre noſtro Iacob, qui dedit no-
bis puteū, & ipſe ex eo bibit, & filij eius, & pecora eius?
13 ¶ Reſpondit Ieſus, & dixit ei: Omnis qui bibit ex aqua
hac, ſitiet iterum: qui autem biberit ex aqua quam ego
14 dabo ei, non ſitiet in æternum: ¶ ſed aqua quam ego dabo
15 ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in vitam æternam. ¶ Dicit
16 ei mulier: Domine, da mihi hanc aquam, vt non ſi-
tiam, ne ue veniam huc haurire. ¶ Dicit ei Ieſus: Vade,
17 voca virum tuum, & veni huc. ¶ Reſpōdit mulier, & di-
xit: Non habeo virum. Dicit ei Ieſus: Bene dixiſti, quia nō
18 habeo virum. ¶ Quinque enim viros habuiſti: & nūc quē
19 habes, non eſt tuus vir: hoc verē dixiſti. ¶ Dicit ei mulier:
20 Domine, video quia Propheta es tu. ¶ Patres noſtri in mō-
te hoc adorauerunt: & vos dicitis, ¶ quia Ieroſolymis eſt
21 locus vbi adorare oportet. ¶ Dicit ei Ieſus: Mulier crede
mihi, quia veniet hora, quando neq; in monte hoc, neq;
22 in Ieroſolymis adorabitis Patrem. ¶ ¶ Vos adoratis quod
nescitis: nos adoramus quod ſcimus, quia ſalus ex Iudæis
23 eſt. ¶ Sed venit hora & nunc eſt, quando veri adoratores
adorabunt patrem in ſpiritu & veritate. Nam & pater
24 tales quærit qui adorent eum. ¶ ¶ Spiritus eſt Deus, & eos
qui adorant eum in ſpiritu & veritate oportet adorare.
25 ¶ Dicit ei mulier, Scio quia Meſſias venit, qui dicitur Chri-
26 ſtus: cum ergo venerit, ille nobis annuntiabit omnia.
27 ¶ Dicit ei Ieſus: Ego ſum qui loquor tecum. ¶ Et continuo
28 venerunt diſcipuli eius: & mirabantur, quia cum mulie-
re loquebatur. Nemo tamen dixit: Quid queris, aut quid
29 loqueris cum ea? ¶ Reliquit ergo hydriam ſuam mulier:
& abiit in ciuitatem, & dicit illis hominibus: ¶ Venite &
30 videte hominem qui dixit mihi omnia quæcunque feci:
31 nunquid ipſe eſt Chriſtus? ¶ Exierunt ergo de ciuitate, &
32 veniebant ad eum. ¶ Interea rogabant eum diſcipuli, di-
33 centes: Rabbi, manduca. ¶ Ille autem dixit eis, Ego cibum
34 habeo manducare quem vos nescitis. ¶ Dicebant ergo di-
35 ſcipuli ad inuicē: Nunquid aliquis attulit ei manducare?
Dicit

Deut. 11. 22

4. Reg. 17. 2.
28 g. 56.

1. Co. 3. 14

Mat. 9. d. 37.
Luc. 10. a. 2.

Mat. 13. g. 57.
Marc. 6. a. 4.
Luc. 4. d. 24.
Mat. 4. b. 12.
Marc. 1. b. 10.
Luc. 4. b. 14.

sup. 1. b. 9.

* creditis

34 ¶ Dicit eis Iesus: Meus cibus est vt faciam volūtatem eius
 35 qui misit me: vt perficiam opus eius. ¶ Nonne vos dicitis,
 quōd adhuc quatuor menses sunt, & messis venit? Ecce
 dico vobis, leuate oculos vestros, & videte regiones, quia
 36 albæ sunt iam ad messē. ¶ Et qui metit, mercedem acci-
 pit, & cōgregat fructum in vitam æternam: vt & qui se-
 37 minat, simul gaudeat & qui metit. ¶ In hoc enim est ver-
 bum verum, quia alius est qui seminat, & alius est qui
 38 metit. ¶ Ego misi vos merere quod vos non laborastis: alij
 39 laborauerunt, & vos in labores eorum introistis. ¶ Ex ci-
 uitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritano-
 rum, propter verbum mulieris testimonium perhibētis,
 40 Quia dixit mihi omnia quecunque feci. ¶ Cū venissent
 ergo ad illum Samaritani, rogauerunt eum vt ibi mane-
 41 ret. Et mansit ibi duos dies. ¶ Et multō plures crediderunt
 F propter sermonem eius. ¶ Et mulieri dicebant, Quia iam
 42 non propter tuam loquelam credimus, ipsi enim audi-
 43 uimus, & scimus quia hic est verē saluator mundi. ¶ Post
 44 duos autem dies exijt inde: & abiit in Galilæam. ¶ Ipse
 enim Iesus testimonium perhibuit, quia Propheta in sua
 45 patria honorem non habet. ¶ Cū ergo venisset in Gali-
 læam, exceperūt eum Galilæi, cū omnia vidissent, quæ
 fecerat Ierosolymis in die festo: & ipsi enim venerant ad
 46 diem festum. ¶ Venit ergo iterum in Cana Galilææ, vbi fe-
 cit aquam vinum. Et erat quidam regulus cuius filius
 47 infirmabatur Capharnaū. ¶ Hic cū audisset, quia Iesus
 G adueniret à Iudæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat
 eū vt descēderet & sanaret filiū eius, incipiebat enī mori.
 48 ¶ Dixit ergo Iesus ad eum: Nisi signa & prodigia videritis,
 49 non creditis. ¶ Dicit ad eum regulus, Domine, descende
 50 prius quàm moriatur filius meus. ¶ Dicit ei Iesus: Vade,
 filius tuus viuūt. Credidit homo sermoni quem dixit ei
 51 Iesus, & ibat. ¶ Iam autem eo descendente, serui occurre-
 runt ei, & nuntiauerunt dicentes, quia filius eius viueret.
 52 ¶ Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit.
 Et dixerunt ei, quia heri hora septima reliquit eū febris.
 ¶ Cognouit

31 Cognouit ergo pater, quia in illa hora erat, in qua dixit
 ei Iesus, Filius tuus viuūt: & credidit ipse & domus eius
 32 tota. ¶ Hoc iterum secundum signum fecit Iesus, cū
 venisset à Iudæa in Galilæam.
 Iesus ad piscinam sanato egroto, qui triginta octo annis lægauerat,
 iubet sabbatho tollere grabatum: & Iudæis id calumnianti-
 bus respondet se omnia sua simul cū patre operari, mortuosq;
 viuificare, ac iudicem ab illo constitutum esse omnium, cui &
 Iohannes, & propria opera ac Pater, imò & Moyses ipse te-
 stimonium perhibent. CAP. V.
 P O S T hæc erat dies festus Iudæorum, & ascendit Iesus
 A Ierosolymam. ¶ Est autem Ierosolymis super Proba-
 2 tica, piscina quæ cognominatur Hebraicè Bethesda,
 3 quinque porticus habens. ¶ In his iacebat multitudo ma-
 gna languentium, cæcorum, claudorum, aridorū expe-
 4 ctantium aquæ motum. ¶ Angelus autem Domini descē-
 debat secundum tēpus in piscinam: & mouebatur aqua.
 Et qui prior descendisset in piscinā post motionē aquæ,
 5 sanus fiebat à quacunque detinebatur infirmitate. ¶ Erat
 autem quidam homo ibi triginta & octo annos habens
 6 in infirmitate sua. ¶ Hunc cū vidisset Iesus iacentem, &
 cognouisset, quia iam multum tempus haberet, dicit ei:
 7 Vis sanus fieri? ¶ Respondit ei languidus: Domine homi-
 8 nem nō habeo, vt cū turbata fuerit aqua, mittat me in
 9 piscinam: dum venio enim ego, alius ante me descendit.
 ¶ Dicit ei Iesus: Surge, tolle grabatum tuum & ambula.
 10 ¶ Et statim sanus factus est homo ille: & sustulit grabatū
 suum, & ambulabat. Erat autem sabbathum in die illo.
 11 ¶ Dicebant ergo Iudæi, illi qui sanatus fuerat, Sabbathum
 12 est, non licet tibi tollere grabatum tuum. ¶ Respondit eis:
 ¶ Qui me sanum fecit, ille mihi dixit, Tolle grabatum tuū
 13 & ambula. ¶ Interrogauerunt ergo eum: Quis est ille ho-
 mo qui dixit tibi: Tolle grabatum tuum, & ambula?
 14 ¶ Is autem qui sanus uerat effectus, nesciebat quis esset.
 Iesus enim declinauit à turba constituta in loco. ¶ Postea
 C inuenit eum Iesus in templo, & dixit illi: Ecce sanus fa-
 ctus

Leu. 23. a. 5.
Deu. 16. a. 1.

Exo. 10. b. 13
Ier. 27. d. 24.

15 tus es: iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contin-
 16 gat. Abijt ille homo, & nuntiauit Iudæis quia Iesus esse
 17 qui fecit eum sanum. Propterea persequebantur Iudæi
 18 Iesum, quia hæc faciebat in sabbatho. Iesus autem respo-
 19 dit eis: Pater meus vsque modò operatur: & ego operor.
 20 Propterea ergo magis querebant eum Iudæi interficere,
 21 quia non solum soluebat sabbathum, sed & patrem suum
 22 dicebat Deum, æqualem se faciens Deo. Respondit ita-
 23 que Iesus, & dixit eis: Amen, amen dico vobis, nõ potest
 24 Filius à se facere quicquam nisi quod viderit Patrem fa-
 25 cientem: quæcunque enim ille fecerit, hæc & Filius simi-
 26 liter facit. Pater enim diligit Filium, & omnia demonstrat
 27 ei quæ ipse facit, & maiora his demonstrabit ei opera, vt
 28 vos miremini. Sicut enim Pater suscitatur mortuos & vi-
 29 uificat, sic & Filius quos vult viuificat. Neque enim Pa-
 30 ter iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit Filio,
 31 vt omnes honorificent Filium, sicut honorificant Patrem.
 32 Qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem, qui
 33 misit illum. Amen, amen dico vobis, quia qui verbum
 34 meum audit, & credit ei qui misit me, habet vitam æter-
 35 nam, & in iudicium non venit: sed transiet à morte in
 36 vitam. Amen, amen dico vobis, quia venit hora & nunc
 37 est, quando mortui audient vocem filij Dei, & qui audie-
 38 rit, viuent. Sicut enim pater habet vitam in semetipso,
 39 sic dedit & filio habere vitam in semetipso: & potestatis
 40 dedit ei etiam iudicium facere, quia Filius hominis est.
 41 Nolite mirari hoc, quia venit hora in qua omnes qui in
 42 monumentis sunt, audient vocem eius: & procedent
 43 qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ: qui verò ma-
 44 la egerunt, in resurrectionem iudicij. Non possum ego
 45 à meipso facere quicquam. Sicut audio, iudico: & iudici-
 46 um meum, iustum est, quia non quæro voluntatem meam,
 47 sed voluntatem eius qui misit me. Si ego testimonium
 48 perhibeo de meipso, testimonium meum non est verum.
 49 Alius est qui testimonium perhibet de me: & scio quia
 50 verum est testimonium quod perhibet de me. Vos mihi
 51 testis

Mar. 3. d. 17.

Qui Dei
Mar. 1. d. 46

Mar. 14. b. 15.
Mar. 6. e. 31.
Luc. 9. a. 10

14 sistis ad Iohannem: & testimoniũ perhibuit veritati. Ego
 15 autem non ab homine testimonium accipio: sed hæc di-
 16 co vt vos salui sitis. Ille erat lucerna ardens & lucens.
 17 Vos autẽ voluistis ad horã exultare in luce eius. Ego autẽ
 18 habeo testimonium maius Iohanne. Opera enim quæ
 19 dedit Pater vt perficiam ea, ipsa opera quæ ego facio, te-
 20 stimoniũ perhibent de me, quia Pater misit me: & qui
 21 misit me Pater, ipse testimonium perhibuit de me, neque
 22 vocem eius vnquam audistis, neque speciem eius vidistis:
 23 & verbum eius non habetis in vobis manens, quia quẽ
 24 misit ille, huic vos non creditis. Scrutamini scripturas,
 25 quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere: & illæ
 26 sunt quæ testimonium perhibent de me: & non vultis
 27 venire ad me vt vitam habeatis. Claritatem ab homini-
 28 bus non accipio. Sed cognoui vos, quia dilectionem Dei
 29 non habetis in vobis. Ego veni in nomine Patris mei, &
 30 non accipitis me: si alius venerit in nomine suo, illum
 31 accipietis. Quomodò vos potestis credere, qui gloriam
 32 abinuicem accipitis: & gloriam quæ à solo Deo est, non
 33 queritis? Nolite putare quia ego accusaturus sim vos
 34 apud Patrem: est qui accusat vos, Moyses, in quo vos spe-
 35 ratis. Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi:
 36 de me enim ille scripsit. Si autem illius literis non cre-
 37 ditis: quomodò verbis meis credetis?
 38 *Quinque panibus & duobus piscibus satiat quinque virorum
 39 millia: fugit volentes ipsum facere regem: super mare ad di-
 40 scipulos vento agitato ambulat, de pane celesti docet, quodq;
 41 ipse sit panis vite, & caro eius cibus quem oporteat mandu-
 42 care, sanguisq; eius potus quem oporteat bibere: quidam di-
 43 scipuli offensi eius sermone deserunt ipsum, Apostoli autem
 44 cum eo permanent, quorum tamen vnium dicit esse diabolum.*
 45 C A P. VI.
 46 **P**ost hæc abijt Iesus trans mare Galilee, quod est Ty-
 47 beriadis: & sequebatur eum multitudo magna, quæ
 48 videbant signa quæ faciebat super his qui infirmabatur.
 49 Subijt ergo in montem Iesus: & ibi sedebat eum discipu-
 50 lis

Mar. 3. d. 17.
17. a. 5.
Deu. 4. b. 12.

*accipitis

Ge. 3. c. 15. 22
d. 18. & 49. b
10.
Deu. 18. c. 15

Mar. 14. b. 15
Mar. 6. e. 31.
Luc. 9. a. 10

Exo. 12. c. 15
Leu. 13. a. 5.
Deut. 6. a. 1.

Mat. 14. c. 17
Mar. 6. c. 38.
Luc. 9. b. 13.

* & duobus
piscibus.

Mat. 14. c. 23
Marc. 6. f. 46.

4 lis suis. Erat autem proximum Pascha, || dies festus Iudeo-
 5 rum. Cum subleuasset ergo oculos Iesus, & vidisset quia
 6 multitudo maxima venit ad eum, dicit ad Philippum:
 7 Vnde ememus panes, vt manducent hi? Hoc autem di-
 8 cebat tentans eum, ipse enim sciebat quid esset facturus.
 9 Respondit ei Philippus: Ducentorum denariorum panes
 10 non sufficiunt eis, vt vnusquisq; modicum quid acci-
 11 piam. Dicit ei vnus ex discipulis eius, Andreas frater Si-
 12 monis Petri: Est puer vnus hic qui habet quinque panes
 13 ordeaceos, & duos pisces: sed hec quid sunt inter tantos?
 14 Dicit ergo Iesus: Facite homines discumbere. Erat autem
 15 scenum multum in loco. Discubuerunt ergo viri, nume-
 16 ro quasi quinq; millia. Accepit ergo Iesus panes, & cum
 17 gratias egisset, distribuit discumbentibus, similiter & ex
 18 piscibus quantum volebant. Vt autem impleti sunt, dixit
 19 discipulis suis: Colligite quae superauerunt fragmenta,
 20 ne pereant. Colligerunt ergo, & impleuerunt duodecim
 21 cophinos fragmentorum ex quinq; panibus ordeaceis,
 22 quae superfuerunt his qui manducauerant. Illi ergo ho-
 23 mines cum vidissent quod Iesus fecerat signum, dicebant:
 24 Quia hic est verè propheta qui vèturus est in mundum.
 25 Iesus ergo cum cognouisset quia venturi essent vt raperent
 26 eum, & facerent eum regem, fugit iterum in montem
 27 ipse solus. Vt autem serò factum est, descenderunt
 28 discipuli eius ad mare. Et cum ascendissent nauim venerunt
 29 trans mare in Capharnaum, & tenebre iam factae
 30 erant, & non venerat ad eos Iesus. Mare autem, vento
 31 magno flante, exurgebat. Cum remigassent ergo quasi
 32 stadia viginti quinque aut triginta, vident Iesum ambulantem
 33 super mare, & proximum naui fieri, & timuerunt.
 34 Ille autem dicit eis: Ego sum, nolite timere.
 35 Voluerunt ergo accipere eum in nauim, & statim nauis
 36 fuit ad terram quam ibant. Altera die, turba quae stabat
 37 trans mare, vidit quia nauicula alia non erat ibi nisi vna,
 38 & quia non introisset eum discipulis suis Iesus in nauim, sed
 39 soli discipuli eius abiissent: alie verò superuenerunt naues
 40 à Tyberia de

40 à Tyberia de iuxta locum vbi manducauerat panem gratias
 41 agentes Domino. Cum ergo vidisset turba quia Iesus non
 42 esset ibi, neque discipuli eius, ascenderunt in nauiculas,
 43 & venerunt Capharnaum, quærentes Iesum.
 44 Et cum inuenissent eum trans mare, dixerunt ei: Rabbi,
 45 quando huc venisti? Respondit eis Iesus, & dixit: Amén,
 46 amen dico vobis, quæritis me, non quia vidistis signa, sed
 47 quia manducaistis ex panibus, & saturati estis. Operamini
 48 non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam,
 49 quem Filius hominis dabit vobis, hunc enim Pater
 50 signauit Deus. Dixerunt ergo ad eum: Quid faciemus
 51 vt operemur opera Dei? Respondit Iesus, & dixit eis: Hoc
 52 est opus Dei, vt credatis in eum quem misit ille. Dixerunt
 53 ergo ei: Quod ergo tu facis signum, vt videamus, & credamus
 54 tibi: quid operaris? Patres nostri manducauerunt manna
 55 in deserto, sicut scriptum est, Panem de caelo dedit eis
 56 manducare. Dixit ergo eis Iesus: Amen, amen dico vobis,
 57 non Moyses dedit vobis panem de caelo, sed Pater meus
 58 dat vobis panem de caelo verum. Panis enim Dei est
 59 qui de caelo descendit, & dat vitam mundo. Dixerunt
 60 ergo ad eum: Dñe semper da nobis panem hunc. Dixit
 61 autem eis Iesus: Ego sum panis vitæ: qui venit ad me, non
 62 esuriet, & qui credit in me, non sitiet vnquam. Sed dixi
 63 vobis quia & vidistis me, & non creditis. Omne quod
 64 dat mihi pater, ad me veniet: & eum qui venit ad me non
 65 eijciam foras. Quia descendi de caelo, non vt faciam
 66 voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me. Hec
 67 est enim voluntas eius qui misit me, Patris: vt omne quod
 68 dedit mihi non perdam ex eo, sed resuscitem illud in nouissimo
 69 die. Hæc est autem voluntas Patris mei qui misit me: vt
 70 omnis qui videt filium, & credit in eum, habeat vitam
 71 æternam: & ego resuscitabo eum in nouissimo die.
 72 Murmurabant ergo Iudæi de illo, quia dixisset: Ego sum
 73 panis qui de caelo descendi: & dicebant, Nonne hic est
 74 Iesus filius Ioseph, cuius nos nouimus patrem & matrem?
 75 Quomodo ergo dicit hic, Quia de caelo descendi? Respondit
 76 Test. No. M dit

* agetes Deo

Sup. 1. e. 32.
Mat. 3. d. 17.
& 17. a. 5.
1. Ioh. 3. d. 25

Exo. 16. a. 4.
d. 14.
Nu. 11. b. 7.
Psa. 77. c. 24.
Sap. 16. c. 20.

Eccl. 24. e. 29

* vius.
Mat. 13. g. 56

dit ergo Iesus, & dixit eis: Nolite murmurare inuicem:
 44 nemo potest venire ad me, nisi Pater qui misit me, tra-
 45 xerit eum, & ego resuscitabo eum in nouissimo die. ¶ Est
 Ifa. 54. f. 13. scriptum in prophetis, ¶ Et erunt omnes docibiles Dei.
 Mat. 11. d. 27 46 Omnis qui audiuit à Patre, & didicit: venit ad me. ¶ Non
 quia Patrem vidit quisquam, ¶ nisi is qui est à Deo, hic vi-
 47 dit Patrem. ¶ Amen, amen dico vobis, qui credit in me,
 48 habet vitam æternam. ¶ Ego sum panis vitæ. ¶ Patres vestri
 Exo. 16. a. 13 49 ¶ manducauerunt manna in deserto, & mortui sunt. ¶ Hic
 50 est panis de cælo descēdēs, vt si quis ex ipso māducauerit
 51 nō moriatur. ¶ Ego sum panis viuus, qui de cælo descēdi.
 F Siquis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum: &
 52 panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. ¶ Li-
 53 tigabant ergo Iudæi ad inuicem, dicētes: Quomodō po-
 54 test hic nobis carnē suā dare ad manducandū? ¶ Dixit er-
 go eis Iesus: Amen, amen dico vobis, nisi manducaueri-
 tis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, nō
 55 habebitis vitam in vobis. ¶ Qui māducat meam carnem,
 & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, & ego
 1. Co. 11. f. 27 55 resuscitabo eum in nouissimo die. ¶ Caro enim mea verē
 56 est cibūs, & sanguis meus verē est potus. ¶ Qui manducat
 meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet,
 57 & ego in illo. ¶ Sicut misit me viuēs pater, & ego viuo p-
 58 pter Patrem: & qui manducat me, & ipse viuet propter
 59 me. ¶ Hic est panis qui de cælo descendit. Non sicut man-
 60 ducauerunt patres vestri manna: & mortui sunt. Qui
 61 manducat hunc panem, viuet in æternum. ¶ Hæc dixit in
 G 60 synagoga, docens in Capharnaum. ¶ Multi ergo audien-
 61 tes ex discipulis eius dixerunt: Durus est hic sermo, & q̄s
 62 potest eū audire? ¶ Sciens autem Iesus apud semetipsum
 quia murmuraret de hoc discipuli eius, dixit eis: Hoc vos
 63 scandalizat? ¶ Si ergo videritis filium hominis ascendente
 Sup. 3. b. 13. 63 ¶ vbi erat prius? ¶ Spiritus est qui viuificat, caro non p̄dest
 quicquam: verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus &
 64 vita sunt. ¶ Sed sunt quidam ex vobis, qui non credunt.
 Sciebat enim ab initio Iesus qui essent non credentes, &
 quis

65 quis traditurus esset eum. ¶ Et dicebat, Propterea dixi
 vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei da-
 66 tum à Patre meo. ¶ Ex hoc multi discipulorum eius abie-
 67 runt retrō: & iam non cum illo ambulabant. ¶ Dixit ergo
 68 Iesus ad duodecim: Nunquid & vos vultis abire? ¶ Respō-
 dit ergo ei Simon Petrus, Domine ad quem ibimus? ver-
 69 ba vitæ æternæ habes: ¶ & nos credimus & cognouimus
 70 quia tu es Christus filius Dei. ¶ Respōdit eis Iesus: Nonne
 ego vos duodecim elegi: & ex vobis vnus diabolus est?
 71 ¶ Dicebat autem Iudam Simonis Iscariotē: hic enim erat
 traditurus eum, cū esset vnus ex duodecim.
 ad scenopēgiæ festum quasi in occulto ascendens conuincit de
 ipsius doctrina Iudæos, quod ipsum iniuste calumniarentur
 de curato homine in sabbatho: sitiētes ad se vocat, & de ipso
 turba variē loquit: ministri q̄ ad eū apprehendendū missi erāt,
 audita eius predicatione collaudāt ipsū: sed, et Nicodemus eū
 defendēs, malē audit à pōtificibus et Phariseis. CAP. VII.
 1 P ost hæc * ambulabat Iesus in Galilæam, non enim
 A volebat in Iudæam ambulare: quia quærebant eum
 2 Iudæi interficere. ¶ Erat autem in proximo dies festus Iu-
 3 daeorum, ¶ Scenopēgia. ¶ Dixerunt autem ad eum fratres
 eius, Transi hinc, & vade in Iudæam, vt & discipuli tui
 4 videāt opera tua quæ facis. ¶ Nemo quippe in occulto qd
 5 facit, & quærit ipse in palam esse: si hæc facis, manifesta
 6 te ipsum mundo. ¶ Neque enim fratres eius credebant in
 7 eum. ¶ Dicit ergo eis Iesus: Tempus meum nondum ad-
 8 uenit: tempus autem vestrum semper est paratum. ¶ Non
 9 potest mundus odisse vos, me autem odit, quia ego testi-
 10 monium perhibeo de illo, q̄ opera eius mala sunt. ¶ Vos
 B ascendite ad diem festum hunc, ego * non ascendo ad diē
 festum istum: quia meum tempus nondum impletū est.
 11 ¶ Hæc cū dixisset, ipse mansit in Galilæa. ¶ Vt autem ascē-
 12 derunt fratres eius, tunc & ipse ascendit ad diem festum,
 non manifestē, sed quasi in occulto. ¶ Iudæi ergo quære-
 bant eum in die festo, & dicebant: Vbi est ille? ¶ Et mur-
 mur multus erat in turba de eo. Quidam enim dice-
 bant,
 M ij

Mat. 16. c. 18.
 Mar. 8. c. 29.
 Luc. 9. c. 20.

* autem
 * Galilæa.
 * Iudæa 1.

Leui. 23. f. 34

* autem
 * nondum
 ascendā 3.

bāt, Quia bonus est. Alij autem dicebant: Non, sed sedu-
 13 cit turbas. ¶ Nemo tamen palām loquebatur de illo, pro-
 14 pter metum Iudæorum. ¶ Nam autem die festo mediante
 15 ascendit Iesus in templum, & docebat. ¶ Et mirabantur
 Iudæi dicentes: Quomodò hic literas scit cum non didi-
 16 cerit? Respondit eis Iesus, & dixit: Mea doctrina non est
 17 mea, sed eius qui misit me. ¶ Siquis voluerit voluntatem
 C eius facere: cognoscet de doctrina, vtrū ex Deo sit, an ego
 18 à meipso loquar. ¶ Qui à semetipso loquitur, gloriam p-
 priam querit: qui autem querit gloriam eius qui misit
 19 eū, hic verax est, & iniustitia in illo non est. ¶ Nonne Moy-
 ses dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legē? ¶ Quid
 20 me queritis interficere? ¶ Respondit turba, & dixit: Da-
 21 monium habes, quis te querit interficere? ¶ Respondit
 Iesus, & dixit eis: Vnum opus feci, & omnes miramini.
 22 ¶ Propterea Moyses dedit vobis circumcisionem: nō quia
 ex Moysē est, sed ex patribus, & in sabbatho circūciditis
 23 hominem. ¶ Si circūcisionem accipit homo in sabbatho,
 D vt non soluatur lex Moysi: mihi indignamini quia totum
 24 hominem sanum feci in sabbatho? ¶ Nolite iudicare se-
 25 cundum faciem: sed iustum iudicium iudicate. ¶ Dicebāt
 ergo quidam ex Ierosolymis: Nonne hic est quem querūt
 26 interficere? ¶ Et ecce palām loquitur, & nihil ei dicunt.
 Nunquid verè cognouerunt principes quia hic est Ch̄s?
 27 ¶ Sed hūc scimus vnde sit, Christus autē cum venerit, ne-
 28 mo scit vnde sit. ¶ Clamabat ergo Iesus in templo docens,
 & dicens: Et me scitis, & vnde sim scitis, & à meipso non
 29 veni, sed est verus qui misit me, quem vos nescitis. ¶ Ego
 30 scio eum quia ab ipso sum, & ipse me misit. ¶ Querēbant
 E ergo eum apprehendere: & nemo misit in illum manus,
 31 quia nondum venerat hora eius. ¶ De turba autem multi
 crediderunt in eum, & dicebant: Christus cum venerit,
 32 nunquid plura signa faciet quam quæ hic facit? ¶ Audie-
 runt Pharisei turbam murmurantem de illo hæc: & mi-
 serunt principes* & Pharisei ministros vt apprehenderēt
 33 eum. ¶ Dixit ergo eis Iesus: Adhuc modicum tempus vo-
 bilcum

Exo. 10. c. 11
& 14. a. 3.
Supr. 5. c. 18.

Leui. 12. a. 3.
Gen 17. b. 10.

Deu. 1. c. 26.

*sacerdotū 1.

34 biscū sum: & vado ad eum qui me misit. ¶ Queretis me,
 & nō inuenietis: & vbi ego sum, vos non potestis venire.
 35 ¶ Dixerunt ergo Iudæi ad semetipsos: Quò hic iturus est,
 quia non inueniemus eum? nunquid in dispersionem
 36 gentium iturus est, & docturus gentes? ¶ Quis est hic ser-
 uo quem dixit: Queretis me & non inuenietis: & vbi
 37 sum ego, vos nō potestis venire? ¶ In nouissimo autē die
 magno festiuitatis stabat Iesus, & clamabat, dicens: Si quis
 38 sitit, veniat ad me, & bibat. ¶ Qui credit in me sicut dicit
 39 scriptura: flumina de ventre eius fluent aque viue. ¶ (Hoc
 autem dixit de Spiritu quem accepturi erant credētes in
 eum, nondum enim erat Spiritus: datus, quia Iesus nō-
 40 dum erat glorificatus.) ¶ Ex illa ergo turba cum audissent
 41 hos sermones eius, dicebant: Hic est verè propheta. ¶ Alij
 dicebant: Hic est Christus. Quidam autem dicebant:
 42 Nunquid à Galilæa venit Christus? ¶ Nonne scriptura di-
 cit, quia ex semine Dauid, & de Beth-léhem castello vbi
 43 erat Dauid, venit Christus? ¶ Dissensio itaque facta est in
 44 turba propter eum. ¶ Quidam autē ex ipsis volebant ap-
 45 prehendere eum: sed nemo misit super eum manus. ¶ Ve-
 46 runt ergo ministri ad pontifices & Phariseos. Et dixe-
 runt eis illi, Quare non adduxistis illum? ¶ Responderūt
 ministri: Nunquā sic locutus est homo, sicut hic homo*.
 47 ¶ Responderunt ergo eis Pharisei: Nunquid & vos sedu-
 48 cti estis? ¶ Nunquid ex principibus aliquis credidit in eū,
 49 aut ex Phariseis? ¶ Sed turba hæc quæ non nouit legē, ma-
 50 ledicti sunt. ¶ Dixit Nicodemus ad eos, ille qui veni ad
 51 eum nocte, qui vnus erat ex ipsis, ¶ Nunquid lex nostra
 iudicat hominem, nisi prius audierit ab ipso, & cogno-
 52 uerit quid faciat? ¶ Responderunt, & dixerunt ei: Nunquid
 & tu Galilæus es? ¶ Scrutare*, & vide quia à Galilæa ppheta
 53 non surgit. ¶ Et reuersi sunt vnusquisq; in domū suam.
 Mulierem in adulterio deprehensam, scribens in terra absoluit
 ab accusatoribus: dicit se lucem mundi, & Phariseos in pec-
 cato suo morituros: qui etiam verè sint eius discipuli, quiue
 serui aut liberi, dicit illos non ex Deo neque ex Abraham: sed

Inf. 13. d. 33.

Leu. 23. f. 27.
Deu. 18. c. 15
Ioel 2. g. 28.
Act. 1. c. 17.

-1.
* sanctus 4.

Mich. 5. a. 2.
Matth 2. a. 6.

* loquitur

Supr. 3. a. 2.

Deut. 17. b. 8
& 19. d. 15.

* scripturas
surrexit 1.

ex patre diabolo esse, qui veritatem dicenti non crederent: blasphemantibus dicit se demonium non habere. sed Patrem honorificare, & anteq̄ Abraham fieret se esse, volentibusq̄ eū lapidare, auferens sui prospectū exit de templo. CAP. VIII.

1 Iesus autē perrexit in mōtem Oliueti: & diluculo ite-
 A rum venit in templum, & omnis populus venit ad eū,
 2 & sedens docebat eos. Adducunt autem Scribæ & Pha-
 3 risæi mulierem in adulterio deprehensam, & statuerunt
 4 eam in medio, & dixerūt ei: Magister, hæc mulier modò
 5 deprehensa est in adulterio. ¶ In lege autem Moyses mā-
 6 dauit nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo qd̄ dicis? Hoc
 autē dicebant tentantes eum: vt possent accusare eum.
 Iesus autē inclinās se deorsum, digito scribebat in terra?
 7 Cū ergo perseuerarent interrogantes eum: erexit se &
 dixit eis, ¶ Qui sine peccato est vestrum, primus in illā la-
 8 pidem mittat. ¶ Et iterum se inclinans, scribebat in terra.
 *hæc
 9 Audientes autem*, vnus post vnum exhibant, incipientes
 à senioribus: & remansit solus Iesus, & mulier in medio
 10 stans. Erigēs autem se Iesus, dixit ei: Mulier, vbi sunt qui
 11 te accusabant? nemo te condemnauit? Quæ dixit, Nemo
 Domine. Dixit autē Iesus: Nec ego te cōdemnabo. Vade,
 12 & iam amplius noli peccare. ¶ Iterū ergo locutus est eis
 B Iesus, dicens: ¶ Ego sum lux mundi, qui sequitur me, non
 13 ambulat in tenebris: sed habebit lumen vitæ. ¶ Dixerunt
 ergo ei Pharisei: Tu de teipso testimonium perhibes, te-
 14 stimonium tuum non est verum. ¶ Respondit Iesus, &
 dixit eis: Et si ego testimonium perhibeo, de meipso, ve-
 15 rum est testimonium meum, quia scio vnde venio, & quò
 16 vado: vos autem nescitis vnde venio, aut quò vado. ¶ Vos
 secundū carnem iudicatis: ego nō iudico quenquam,
 17 & si iudico ego, iudicium meum verum est: quia solus
 18 non sum, sed ego & qui misit me, Pater. ¶ Et in lege vestra
 scriptum est, ¶ quia duorum hominum testimonium ve-
 19 rum est. ¶ Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso:
 & testimonium perhibet de me qui misit me, Pater.
 ¶ Dicebant ergo ei: Vbi est pater tuus? Respondit Iesus,
 Neque

Ioh. 10. b. 10

Deu. 17. b. 7.

1. Ioh. 1. b. 5. ambulabit

Deu. 17. b. 6. & 19. d. 15. Mat. 18. d. 16. 2. Cor. 13. a. 1 Heb. 10. c. 20

Neque me scitis: neque Patrem meum: si me sciretis, for-
 10 sitan & Patrem meum sciretis. ¶ Hæc verba locutus est Ie-
 11 sus in gazophylacio, docens in templo: & nemo apprehē-
 12 dit eum, quia necdū venerat hora eius. ¶ Dixit ergo ite-
 C rum eis Iesus: Ego vado, & quæretis me, & in peccato ve-
 stro moriemini. Quò ego vado, vos non potestis venire.
 12 ¶ Dicebant ergo Iudæi: Nunquid interficiet semetipsum,
 13 quia dicit: Quò ego vado, vos nō potestis venire? ¶ Et di-
 cebat eis: Vos de deorsum estis, ego de supernis sum. Vos
 14 de mundo hoc estis, ego non sum de hoc mundo. ¶ Dixi
 ergo vobis quia moriemini in peccatis vestris: si enim nō
 15 credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro.
 ¶ Dicebant ergo ei: Tu quis es? Dixit eis Iesus: Principium
 16 quī & loquor vobis. ¶ Multa habeo de vobis loqui & iu-
 dicare, sed q̄ me misit verax est: & ego quæ audiui ab eo,
 17 hæc loquor in mundo. ¶ Et non cognouerunt quia patrē
 18 eius dicebat Deū. ¶ Dixit ergo eis Iesus, Cū exaltaue-
 ritis filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, & à
 meipso facio nihil, sed sicut docuit me Pater, hæc loquor:
 19 & qui me misit mecum est: & non reliquit me solum,
 D quia ego quæ placita sunt ei, facio semper. ¶ Hæc illo lo-
 20 quente multi crediderunt in eum. ¶ Dicebat ergo Iesus ad
 21 eos qui crediderunt ei, Iudæos, Si vos māseritis in sermo-
 22 ne meo, verè discipuli mei eritis, & cognoscetis veritatē,
 23 & veritas liberabit vos. ¶ Responderunt ei: Semen Abra-
 hæ sumus, & nemini seruiuimus vnquam, quomòdò tu
 24 dicis: Liberi eritis? ¶ Respondit eis Iesus, Amen, amen di-
 25 co vobis, quia ¶ omnis qui facit peccatum, seruus est pec-
 26 cati. seruus autem non manet in domo in æternum, filius
 27 berit eritis. ¶ Scio quia filij Abraham estis, sed quæritis me
 28 interficere, quia sermo meus non capit in vobis. ¶ Ego qd̄
 E vidi apud Patrem loquor, & vos quæ vidistis apud patrē
 29 vestrum facitis. ¶ Responderunt & dixerunt ei, Pater no-
 30 ster Abraham est. Dicit eis Iesus: Si filij Abraham estis, ope-
 31 ra Abraham facite. ¶ Nunc autem quæritis me interficere
 40 ra Abraham facite. ¶ Nunc autem quæritis me interficere
 M iij hominem,

* quia 1. * quidd 1. Sup. 3. d. 33. Rom. 3. a. 4.

* eius.

Rom. 6. c. 14 2. Pet. 2. d. 19

hominem, qui veritatem vobis locutus sum, quam audi-
 41 ui à Deo, hoc Abraham non fecit. ¶ Vos facitis opera pa-
 tris vestri, Dixerunt itaq; ei: Nos ex fornicatione non
 42 sumus nati, vnum patrem habemus Deum. ¶ Dixit ergo
 eis Iesus, Si Deus pater vester esset, diligeretis vtique me,
 ego enim ex Deo processi, & veni, neque enim à meipso
 43 veni, sed ille me misit. ¶ Quare loquelam meam non co-
 gnoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum.
 1. Ioh. 3. b. 8. 44 ¶ Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vul-
 F tis facere, Ille homicida erat ab initio, & in veritate non
 stetit, quia non est veritas in eo, cum loquitur mendaciū,
 45 ex proprijs loquitur, quia mendax est, & pater eius. ¶ Ego
 46 autem quia veritatem dico, non creditis mihi. ¶ Quis ex
 vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico, quare
 47 vos non creditis mihi? ¶ Qui ex Deo est, verba Dei audit.
 48 Propter ea vos nō auditis, quia ex Deo nō estis. ¶ Respo-
 derunt ergo Iudæi, & dixerunt ei: Nōne bene dicimus
 49 nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? ¶ Res-
 pondit Iesus: Ego dæmonium non habeo, sed honorifi-
 50 co Patrem meum, & vos inhonorastis me. ¶ Ego autem
 non quero gloriam meam: est qui querat, & iudicet.
 51 ¶ Amen, amen dico vobis, si quis sermonem meum ser-
 52 uauerit, mortem non videbit in æternum. ¶ Dixerunt er-
 go Iudæi, Nunc cognouimus quia dæmonium habes.
 Abraham mortuus est & Propheta: & tu dicis, Si quis
 sermonē meū seruauerit, non gustabit mortem in æter-
 53 num. ¶ Nunquid tu maior es patre nostro Abraham, qui
 G mortuus est: & Propheta mortui sunt? Quem teipsum
 54 facis? ¶ Respondit Iesus, Si ego glorifico meipsum, gloria
 mea nihil est. est pater meus qui glorificat me, quem vos
 55 dicitis quia Deus vester est, & non cognouistis eum, ego
 autem noui eum. Et si dixerō quia nō scio eū: ero similis
 vobis, mendax. Sed scio eum, & sermonem eius seruo.
 56 ¶ Abraham pater vester exultauit vt videret diē meū: &
 57 vidit, & gauisus est. Dixerunt ergo Iudæi ad eū, Quinqua-
 58 ginta annos nondum habes, & Abraham vidisti? ¶ Dixit
 eis

arguit 4.
1. Ioh. 4. a. 6.

eis Iesus, Amen, amen dico vobis, antequam Abrahā fie-
 59 ret, ego sum. ¶ Tulerunt ergo lapides, vt iacerent in eum.
 Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo.
*Cæcum à natiuitate sabbatho illuminat, cuius miraculi gloriam
 Pharisei multis technis laborant Christo detrahere: & quia
 is qui cæcus fuerat Christum tuetur, extra synagogā eijcitur,
 sed à Christo edoctus credit, & adorat ipsum, qui in iudicium
 se in mundum venisse ait.* CAP. IX.
 1 ET præteriens Iesus vidit hominem cæcum à natiui-
 A tate: & interrogauerunt eum discipuli eius, Rabbi,
 2 quis peccauit, hic, aut parentes eius, vt cæcus nasceretur?
 3 ¶ Respondit Iesus, Neque hic peccauit, neque parentes
 4 eius: sed vt manifestentur opera Dei in illo. ¶ Me oportet
 operari opera ei⁹ qui misit me, donec dies est. venit nox,
 5 quādo nemo potest operari. ¶ Quam diu sum in mundo,
 6 lux sum mundi. ¶ Hæc cum dixisset, expuit in terram, &
 7 fecit lutum ex spūto, & liniuit lutum super oculos eius.
 8 ¶ & dixit ei, Vade, laua in natatoria Siloe, quod interpre-
 8 tatur, Missus. Abijt ergo, & lauit: & venit videns. ¶ Itaque
 B vicini & qui viderant eum prius quia mendicus erat,
 dicebant, Nōne hic est qui sedebat, & mendicabat? Alij
 9 dicebant, Quia hic est. ¶ Alij autem, Nequaquam, sed simi-
 10 lis est ei. Ille verò dicebat: Quia ego sum. ¶ Dicebant ergo
 11 ei, Quomodò aperti sunt tibi oculi? ¶ Respondit, Ille
 homo qui dicitur Iesus, lutū fecit: & vnxit oculos meos,
 & dixit mihi, Vade ad natatoriam Siloe, & laua. Et abijt,
 12 & laui, & vidi. ¶ Et dixerunt ei, Vbi est ille? Ait, Nescio.
 13 ¶ Adducunt eum ad Phariseos qui cæcus fuerat. ¶ Erat au-
 14 tem sabbathum quādo lutum fecit Iesus, & aperuit ocu-
 15 los eius. ¶ Iterum ergo interrogabant eum Pharisei quo-
 C modò vidisset. Ille autem dixit eis, Lutum mihi posuit
 16 super oculos, & laui: & video. ¶ Dicebāt ergo ex Phariseis
 quidam, Non est hic homo à Deo, qui sabbathum non
 custodit. Alij autem dicebant, Quomodò potest homo
 17 peccator hæc signa facere? Et schisma erat inter eos. ¶ Di-
 cunt ergo cæco iterum, Tu, quid dicis de illo qui aperuit
 oculos

-8.

videbant 7.

18 oculos tuos: Ille autē dixit, Quia propheta est. Non cre-
 19 diderunt ergo Iudæi de illo, quia cæcus fuisset & vidisset:
 donec vocauerunt parentes eius qui viderat, & interro-
 20 gauerunt eos, dicentes, Hic est filius vester, quem vos di-
 citis quia cæcus natus est? Quomodo ergo nunc videt?
 21 Responderunt eis parentes eius, & dixerunt, Scimus quia
 hic est filius noster, & quia cæcus natus est: quomodo
 22 autem nunc videat, nescimus, aut quis eius aperuit o-
 culos, nos nescimus, ipsum interrogate: ætatem habet, ipse
 23 de se loquatur. Hæc dixerunt parentes eius, quoniam ti-
 mebant Iudæos, iam enim cōspirauerant Iudæi: vt si quis
 eum confiteretur esse Christum, extra synagogam fieret.
 24 Propterea parentes eius dixerunt, Quia ætatem habet,
 25 ipsum interrogate. Vocauerunt ergo rursus hominem
 qui fuerat cæcus, & dixerunt ei, Da gloriam Deo, nos sci-
 26 mus quia hic homo peccator est. Dixit ergo eis ille, Si
 peccator est, nescio: vnū scio, quia cæcus cū essem, modò
 27 video. Dixerunt ergo illi, Quid fecit tibi? quomodo ape-
 28 ruit tibi oculos? Respondit eis, Dixi vobis iam, & audi-
 stis: quid iterum vultis audire: nunquid & vos vultis di-
 29 scipuli eius fieri? Maledixerunt ergo ei, & dixerunt, Tu
 discipulus illius sis: nos autem Moyfi discipuli sumus.
 30 Nos scimus quia Moyfi locutus est Deus: hunc autem
 31 nescimus vnde sit. Respondit ille homo, & dixit eis, In
 hoc enim mirabile est quia vos nescitis vnde sit, & ape-
 32 ruit meos oculos: scimus autē quia pētōres Deus nō au-
 33 dit, sed si quis Dei cultor est, & voluntatem eius facit, hūc
 34 exaudit. A seculo nō est auditum quia quis aperuit o-
 35 culos cæci nati. Nisi esset hic à Deo, non poterat facere quic-
 36 quam. Responderunt, & dixerunt ei, In peccatis natus
 37 es totus, & tu doces nos? Et eiecerunt eum foras? Audi-
 38 uit Iesus quia eiecerunt eum foras: & cū inuenisset eū,
 39 dixit ei, Tu credis in filium Dei? Respondit ille, & dixit,
 Quis est Domine, vt credam in eum? Dixit ei Iesus, Et
 vidisti eum: & qui loquitur tecum, ipse est. At ille ait,
 Credo Dñe. Et prōcidens adorauit eum. Et dixit ei Iesus,
 In

In iudicium ego in hunc mundum veni: vt qui nō vidēt,
 videant: & qui vident, cæci fiant. Et audierunt qui-
 40 dam ex Phariseis qui cum ipso erant: & dixerunt ei, Nū-
 41 quid & nos cæci sumus? Dixit eis Iesus, Si cæci essetis, nō
 haberetis peccatum: nunc verò dicitis, Quia videmus.
 Peccatum vestrum manet.

*Christus verum describens pastorem & mercenarium, dicit se
 ostium ouium & bonum pastorem, qui & alias habeat oues
 ad idem ouile adducendas: animam suam ponit vt iterum su-
 mat eam: Iudæi lapidare ipsum volunt, quia se ad opera sua
 referens, dicebat vnum esse cum patre, & filium Dei, quod ta-
 men ostendit non esse blasphemiam.* CAP. X.

A Men, amen dico vobis, qui non intrat per ostium
 in ouile ouium, sed ascendit aliunde: ille fur est &
 2 latro. Qui autem intrat per ostium, pastor est ouium.
 3 Huic ostiarius aperit: & oues vocem eius audiunt: &
 4 proprias oues vocat nominatim, & educit eas. Et cū
 5 proprias oues emiseric, ante eas vadit: & oues illum se-
 6 quuntur, quia sciunt vocem eius. Alienum autem non
 7 sequuntur, sed fugiunt ab eo: quia non nouerunt vocem
 8 alienorum. Hoc prouerbum dixit eis Iesus. Illi autem
 9 non cognouerunt quid loqueretur eis. Dixit ergo eis
 10 iterum Iesus, Amen, amen dico vobis, quia ego sum ostiū
 11 ouium. Omnes quotquot venerunt, fures sunt & latro-
 12 nes: sed non audierunt eos oues. Ego sum ostium. Per
 13 me si quis introierit, saluabitur: & ingredietur & egredie-
 14 tur, & pascua inueniet. Fur non venit nisi vt furetur &
 15 mactet & perdat. Ego veni vt vitam habeant, & abundā-
 16 tius habeant. Ego sum pastor bonus. Bonus pastor ani-
 17 mam suam dat pro ouibus suis. Mercenarius autem &
 18 qui non est pastor, cuius non sunt oues propriæ, videt
 19 lupum venientem, & dimittit oues, & fugit, & lupus ra-
 20 pit, & dispergit oues. Mercenarius autē fugit, quia mer-
 21 cenarius est: & non pertinet ad eum de ouibus. Ego sum
 22 pastor bonus: & cognosco meas, & cognoscunt me meę.
 23 Sicut nouit me pater, & ego agnosco patrem: & animā
 24 meā

Iſa. 40. 6. 11.
 Eze. 23. c. 13
 & 37. f. 24.

mat. 12. d. 27 16 meā pono pro ouibus-meis. ¶ Et alias oues habeo que
 1 u. 10. d. 22. D non sunt ex hoc ouili: & illas oportet me adducere, & vo
 -5. cem meam audient, ¶ & fiet vnum ouile & vnus pastor.
 mat. 28. d. 19 17 ¶ Propterea me diligit pater: ¶ quia ego pono animā meā,
 mar. 16. d. 15. 18 vt iterum sumam eam. ¶ Nemo tollit eam à me: sed ego
 lu. 24. g. 47. pono eam à meipso potestatem habeo ponendi eam:
 Act. 10. f. 35. & potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc man-
 3. g. 47. 15. datum accepi à patre meo. ¶ Dissensio iterum facta est in-
 b. 7. ter Iudæos propter sermones hos. ¶ Dicebant autem mul-
 Galat. 1. b. 9. 20 ti ex ipsis, Dæmonium habet, & insanit: quid eū auditis?
 Eze 37. f. 22. 21 ¶ Alij dicebant, Hæc verba non sunt dæmoniū habentis.
 Ila. 53. b. 7. nunquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire?
 1. Mach. 4. f. 22 ¶ Facta sunt autem Encœnia in Ierosolymis: & hyems
 56. 59. 23 erat. ¶ Et ambulabat Iesus in templo, in porticu Salomo-
 nis. ¶ Circundederunt ergo eum Iudæi, & dicebant ei,
 Quousque animam nostram tollis: si tu es Christus, dic
 25 nobis palām? ¶ Respondit eis Iesus, Loquor vobis: & non
 creditis. Opera quæ ego facio in nomine patris mei, hæc
 26 testimonium perhibent de me: ¶ sed vos nō creditis, quia
 * sicut dixi vobis 1. 27 non estis ex ouibus meis*. ¶ Oues meæ vocem meam au-
 28 diunt: & ego cognosco eas, & sequuntur me. ¶ Et ego vitā
 F æternam do eis: & non peribunt in æternum, & non ra-
 * q. dedit mihi maior 1. 29 piet eas quisquam de manu mea. ¶ Pater meus ¶ quod de-
 dit mihi, maius omnibus est: & nemo potest rapere de
 30 manu Patris mei. ¶ Ego & Pater vnum sumus. ¶ Sustulerūt
 * ergo iterum 4. 31 lapides Iudæi, vt lapidarent eum. ¶ Respondit eis Iesus,
 32 Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo, propter
 33 quod eorum opus me lapidatis? ¶ Respōderunt ei Iudæi,
 De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia, &
 34 quia tu homo cum sis, facis teipsum Deum. ¶ Respon-
 35 dit eis Iesus, Nōne scriptum est in lege vestra, quia ¶ Ego di-
 36 xi, dij estis? ¶ Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus
 G uit, & misit in mundum, vos dicitis, Quia blasphemas:
 37 quia dixi, filius Dei sum? Si nō facio opera patris mei: noli-
 38 te credere mihi. ¶ Si autē facio: & si mihi nō vultis credere,
 operibus

operibus credite: vt cognoscatis & credatis quia Pater in
 me est, & ego in Patre. ¶ Querēbant ergo eum apprehen-
 dere, & exiuit de manibus eorum. ¶ Et abiit iterum trans
 Iordanem in eum locum vbi erat Iohannes baptizans
 41 primū: & mansit illic. ¶ Et multi venerunt ad eum: &
 dicebant, Quia Iohannes quidem signum fecit nullum.
 Omnia autem quæcunque dixit Iohannes de hoc, vera
 42 erant. ¶ Et multi crediderunt in eum.
 Iesus Lazarum quatuor diebus mortuum resuscitat presatus
 multa cum discipulis & cum Martha: quapropter dum pro-
 pter hoc miraculum multi in Christum crederent, pontifices
 & Pharisæi, inuito consilio statuerunt eum occidere, Caipha
 pontifice prophetante oportere Iesum mori, ne totus populus
 periret. Iesus autem secedit in ciuitatem Ephrem.

C A P. X I.

1 ERat autem quidam languens Lazarus à Bethania, de
 A castello Mariæ & Marthæ sororis eius. (¶ Mariæ autē
 2 erat quæ vnxit Dñm vnguento, & exersit pedes eius ca-
 3 pillis suis: cuius frater Lazarus infirmabatur.) ¶ Miserunt
 4 ergo sorores eius ad eum, dicentes, Domine, ecce quem
 5 amas, infirmatur. ¶ Audiens autem Iesus, dixit eis, Infir-
 6 mitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei: vt glo-
 7 rificetur filius Dei per eam. ¶ Diligebat autem Iesus Mar-
 8 tham, & sororem eius Mariam, & Lazarum. ¶ Vt ergo au-
 9 diuit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem
 10 loco duobus dieb: ¶ deinde post hæc dicit discipulis suis,
 11 Eamus in Iudæam iterum. ¶ Dicunt ei discipuli, Rabbi,
 12 nunc quærebant te Iudæi lapidare: & iterum vadis illuc?
 13 ¶ Respondit Iesus, Nōne duodecim sunt horæ diei? Si
 14 quis ambulauerit in die, non offendit, quia lucem huius
 mundi videt: ¶ si autem ambulauerit in nocte, offendit: quia
 15 lux non est in eo. ¶ Hæc ait: & post hæc dicit eis, Lazarus
 16 amicus noster dormit: sed vado vt à somno excitem eum.
 17 ¶ Dixerunt ergo discipuli eius, Domine, si dormit, saluus
 18 erit. ¶ Dixerat autem Iesus de morte eius: illi autem puta-
 19 uerunt quia de dormitione somni diceret. ¶ Tunc ergo
 Iesus

*fororum.
 Matt. 26. a. 7.
 Luc 7. f. 37.
 Infr. 12. a. 3.

*hoc.

15 Iesus dixit eis manifestè, Lazarus mortuus est: & gaudeo
 propter vos, vt credatis, quoniam nō eram ibi: sed eamus
 16 ad eum. ¶ Dixit ergo Thomas qui dicitur Didymus, ad
 17 condiscipulos: Eamus & nos, vt moriamur cum eo. ¶ Ve-
 C nit itaque Iesus: & inuenit eum quatuor dies iam in mo-
 18 numento habentem. ¶ (Erat autem Bethania iuxta Iero-
 19 solymam quasi stadijs quindecim). ¶ Multi autē ex Iudæis
 venerant ad Martham & Mariam, vt consolarentur eas
 20 de fratre suo. ¶ Martha ergo vt audiuit quia Iesus venit,
 21 occurrit illi: Maria autem domi sedebat. ¶ Dixit ergo Mar-
 tha ad Iesum, Domine si fuisses hic, frater meus nō fuisset
 22 set mortuus. ¶ Sed & nunc scio quia quæcunq; poposce-
 23 ris à Deo, dabit tibi Deus. ¶ Dicit illi Iesus, Resurget frater
 24 tuus. ¶ Dicit ei Martha, Scio quia resurget ¶ in resurrectione
 25 ne, in nouissimo die. ¶ Dixit ei Iesus, Ego sum resurrectio
 26 & vita: ¶ qui credit in me, etiā si mortuus fuerit, uiuet. ¶ &
 omnis qui uiuit, & credit in me: nō morietur in æternū.
 27 Credis hoc? ¶ Ait illi, Vtique Domine, ego credidi quia tu
 D es Christus filius Dei* qui in hunc mundum venisti,
 28 ¶ Et cum hæc dixisset, abiit, & vocauit Mariam sorore suā
 29 silentio, dicens, Magister adest, & vocat te. ¶ Illa vt audiuit
 30 ¶ surgit citò, & venit ad eum: ¶ nondum enim venerat Ie-
 sus in castellū: sed erat adhuc in illo loco vbi occurrerat ei
 31 Martha. ¶ Iudæi ergo qui erant cum ea in domo, & con-
 solabantur eam, cum vidissent Mariam quia citò surrexit
 & exiit, secuti sunt eam, dicentes, Quia vadit ad monu-
 32 mentum, vt ploret ibi. ¶ Maria ergo cum venisset vbi erat
 Iesus, videns eum, cecidit ad pedes eius, & dicit ei, Dñe
 33 si fuisses hīc, non esset mortuus frater meus. ¶ Iesus ergo
 E vt vidit eam plorantem, & Iudæos qui venerant cum ea,
 34 plorantes, infremuit spiritu, & turbauit seipsum, ¶ & di-
 xit, Vbi posuistis eum? Dicunt ei, Domine, veni & vide.
 35 ¶ Et lachrymatus est Iesus. ¶ Dixerūt ergo Iudæi, Ecce quō
 36 amabat eum. ¶ Quidam autem ex ipsis dixerunt, Nō po-
 37 terat hic ¶ qui aperuit oculos cæci* facere vt hic non mo-
 38 reretur? ¶ Iesus ergo rursus fremens in semetipso, venit
 ad

Sup 5. e. 29.
Loc. 14 c. 14.
Sup. 6. d. 33.
e. 47.

* viii.
-7.

* surrexit.

upr. 9. a. 6.
naū.

ad monumētum: erat autem spelunca, & lapis superpo-
 39 situs erat ei. ¶ Ait Iesus, Tollite lapidem. Dicit ei Martha
 soror eius qui mortuus fuerat, Domine, iam fœtet, qua-
 40 triduanus est enim. ¶ Dicit ei Iesus, Nōne dixi tibi quo-
 41 niam si credideris, videbis gloriam Dei? ¶ Tulerunt ergo
 lapidem. Iesus autem eleuatis sursum oculis, dixit, Pater,
 42 gratias ago tibi quoniam audisti me. ¶ ego autem sciebam
 quia semper me audis, sed propter populū qui circūstat,
 43 dixi, vt credant quia tu me misisti. ¶ Hæc cum dixisset, vo-
 44 ce magna clamauit, Lazare, veni foras. ¶ Et statim prodijt
 qui fuerat mortuus, ligatus pedes & manus infitis, &
 facies illius sudario erat ligata. Dixit eis Iesus, Soluite eū,
 45 & finite abire. ¶ Multi ergo ex Iudæis qui venerant ad Ma-
 rtham & Martham, & viderant, quæ fecit Iesus, crediderūt
 46 in eum. ¶ Quidam autem ex ipsis abierunt ad Phariseos,
 47 & dixerunt eis quæ fecit Iesus. ¶ Collegerunt ergo Ponti-
 fices & Pharisei concilium, & dicebant, Quid facimus,
 48 quia hic homo multa signa facit? ¶ Si dimittimus eum sic,
 omnes credent in eū: & venient Romani, & tollent* no-
 49 strum locum & gentem. ¶ Vnus autem ex ipsis ¶ Caiphas
 G nomine, cum esset Pontifex anni illius, dixit eis, Vos ne-
 50 scitis quicquam, ¶ nec cogitatis quia expedit* nobis vt
 vnus moriatur homo pro populo, & nō tota gens pereat.
 51 ¶ Hoc autem à semetipso non dixit: sed cum esset Pōtifex
 anni illius, prophetauit q̄ Iesus moriturus erat pro gēte:
 52 ¶ & non tantum pro gente, sed vt filios Dei qui erant di-
 53 spersi, congregaret in vnum. ¶ Ab illo ergo die cogitau-
 54 runt vt interficerent eum. ¶ Iesus ergo iam non in palām
 ambulabat apud Iudæos, sed abiit in regionem iuxta de-
 55 sertum in ciuitatem quæ dicitur Ephrem, & ibi moraba-
 tur cum discipulis suis. ¶ Proximum autem erat Pascha
 Iudæorum: & ascenderunt multi Ierosolymam de regio-
 56 ne ante Pascha vt sanctificarent seipso. ¶ Quærebāt ergo
 Iesum: & colloquebantur adinuicem, in templo stantes,
 Quid putatis, quia non veni ad diem festum? Dederant
 autem Pontifices & Pharisei mandatū, vt si quis cogno-
 uerit

* & 8.
Inf. 18. c. 14.
-7.

* vobis.

uerit ubi sit, indicet, vt apprehendant eum.

Apud Martham & Lazarum receptus, vnguento à Maria vngitur murmurante Iuda fure: cogitarunt autem principes sacerdotum etiam Lazarum occidere: Iesus a seculo veftus cum honore Ierusalem ingreditur: & gentilibus eum videre cupientibus, dicit horam suæ clarificationis instare, sed granum frumenti prius mortificandum: vox Patris auditur de clarificando nomine suo: Princeps huius mundi foras eijciendus: de excæcatione Iudæorum prophetata ab Isaiâ: in Christo honoratur aut spernitur Pater. CAP. XII.

Mat. 26. a. 6.
Marc. 14. a. 3.

*Sinite.

*habebis 4.

Mat. 21. a. 7.
Mar. 11. a. 7.
Luc. 19. f. 35.
Ioh. 9. b. 7.

IESUS ergo ante sex dies Paschæ venit Bethaniam, ubi Lazarus fuerat mortuus, quem suscitavit Iesus. ¶ **R**ecerunt autem ei cœnam ibi, & Martha ministrabat, Lazarus verò vnus erat ex discumbentibus cum eo. ¶ **M**aria ergo accepit libram vnguenti nardi pistici, pretiosi, & vnxit pedes Iesu, & extersit pedes eius capillis suis: & domus impleta est ex odore vnguenti. ¶ **D**ixit ergo vnus ex discipulis eius, Iudas Iscariotes, qui erat eum traditurus, ¶ **Q**uare hoc vnguentum non venijt trecentis denarijs, & datum est egenis? ¶ **D**ixit autem hoc, nõ quia de egenis pertinebat ad eum: sed quia fur erat, & oculos habes, ea quæ mittebatur, portabat. ¶ **D**ixit ergo Iesus, ¶ **S**ine illam, vt in diem sepulturæ mee seruet illud. ¶ **P**auperes enim semper habebis vobiscum: me autem non semper habebitis. ¶ **C**ognouit ergo turba multa ex Iudæis quia illic est: & venerunt, non propter Iesum tantum, sed vt Lazarum viderent, quem suscitavit à mortuis. ¶ **C**ogitauerunt autem principes sacerdotum vt & Lazarum interficeret: ¶ **Q**uia multi propter illum abibant ex Iudæis, & credebant in Iesum. ¶ **I**n crastinum autem turba multa quæ venerat ad diem festum, cum audissent quia venit Iesus Ierusalem: ¶ **A**cciperunt ramos palmarum, & processerunt obuiam ei, & clamabant, Hosanna, benedictus qui venit in nomine Dñi, Rex Israël. ¶ **E**t inuenit Iesus a seculum ¶ **S**edit super eum, sicut scriptum est, ¶ **N**oli timere filia Sion: ecce rex tuus venit sedens super pullum asinæ. ¶ **H**ec nou

non cognouerunt discipuli eius primum: sed quãdo glorificatus est Iesus, tunc recordati sunt quia hæc erant scripta de eo, & hæc fecerunt ei. ¶ **T**estimonium ergo perhibebat turba quæ erat cum eo quando Lazarum vocauit de monumento, & suscitauit eum à mortuis. ¶ **P**ropterea & obuiam venit ei turba: quia audierunt eum fessisse hoc signum. ¶ **P**harisæi ergo dixerunt ad semetipsos, ¶ **V**idetis quia nihil proficimus? ecce mundus totus post eum abiit. ¶ **E**rant autem quidam Gentiles ex his qui accesserunt vt adorarent in die festo. ¶ **H**i ergo accesserunt ad Philippum qui erat à Bethsaida Galilææ, & rogabãt eum, ¶ **D**icentes, Domine, volumus Iesum videre. ¶ **V**enit Philippus, & dicit Andreæ. ¶ **A**ndreas rursus & Philippus dixerunt Iesu, ¶ **I**esus autem respondit eis, dicens, ¶ **V**enit hora, vt clarificetur filius hominis. ¶ **A**men, amen dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit: ipsum solum manet. si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. ¶ **Q**ui amat animam suam, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodit eam. ¶ **S**i quis mihi ministrat, me sequatur: & ubi sum ego, illic & minister meus erit. ¶ **S**i quis mihi ministrauerit, honorificabit eum Pater meus. ¶ **N**unc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater, saluifica me ex hac hora. Sed propterea veni in horam hæc. ¶ **P**ater, clarifica nomen tuum. ¶ **V**enit ergo vox de cælo, ¶ **E**t clarificauit, & iterum clarificabo. ¶ **T**urba ergo quæ stabat & audierat, dicebat tonitruum esse factum. ¶ **A**lij dicebant, ¶ **A**ngelus ei locutus est. ¶ **R**espondit Iesus, & dixit, ¶ **N**on propter me hæc vox venit, sed propter vos. ¶ **N**unc iudicium est mundi: nunc princeps huius mundi eiicietur foras. ¶ **E**t ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum. ¶ **(**hoc autem dicebat, signifi- cãs quia morte esset moriturus.) ¶ **R**õndit ei turba, ¶ **N**os audimus ¶ **l**ex lege, quia Chrs manet in æternũ: & quõ tu dicis, ¶ **O**portet exaltari filiũ hoĩs? ¶ **Q**uis ist iste filius hoĩs? ¶ **D**ixit ergo eis Iesus, ¶ **A**d huc modicum lumen in vobis ¶ **T**est. No. ¶ **N** ¶ **E**st.

Mat. 10. d. 31
& 16. d. 25.
Mar. 8. d. 35.
Luc. 9. c. 24.
& 17. g. 33.

*dicens

Psa. 109. a. 4.
& 116. a. 11.
Isa. 40. b. 6.
Eze. 37. g. 25

Iſa. 53. a. 1.
Rom. 10. c. 16
Iſa. 6. c. 9. 10.
Mat. 13. b. 14.
Mar. 14. b. 12
Luc. 8. b. 19.
Act. 28. f. 27.
Rom. 11. b. 8

11. b. 10. 11. 12.
12. b. 1. 2. 3.
13. b. 1. 2. 3.
14. b. 1. 2. 3.

Mar. 16. a. 16
23. 10. 11.

Mar. 26. a. 21
Mar. 14. a. 11.
Luc. 22. a. 7.

F est. Ambulate dum lucem habetis, vt non vos tenebrae comprehendant, & qui ambulat in tenebris, nescit quò vadat. Dum lucem habetis, credite in lucem, vt filij lucis sitis: Hæc locutus est Iesus: & abiit, & abscondit se ab eis.

36
37 - Cum autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum: vt sermo Iſaiæ prophetae impleretur, quem dixit, Domine, quis credidit auditui nostro: & brachium Domini cui reuelatum est: Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Iſaias, Excaecauit oculos eorum, & indurauit cor eorum: vt non videant oculos, & non intelligant corde, & conuertantur, & sanem eos. Hæc dixit Iſaias, quando vidit gloriam eius, & locutus est de eo: Veruntamen & ex principibus multi crediderunt in eum: sed propter Phariseos non confitebantur, vt è synagoga non eijcerentur: Dilixerunt enim gloriam hominum magis, quam gloriam Dei. Iesus autem clamauit, & dixit, Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me. Et qui videt me, videt eum qui misit me. Ego lux in mundum veni: vt omnis qui credit in me, in tenebris non maneat. Et si quis audierit verba mea, & non custodierit: ego non iudico eum. non enim veni vt iudicem mundum, sed vt saluificem mundum.

48 Qui spernit me, & non accipit verba mea: habet qui iudicet eum. sermo quem locutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo die. Quia ego ex meipso non sum locutus, sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit quid dicam, & quid loquar. Et scio quia mandatum eius vita æterna est. Quæ ergo ego loquor: sicut dixit mihi Pater, sic loquor.

Iesus à cenâ linteo præcinctus lauat pedes discipulorum, renouente primum Petro, exhortans vt idem inuicem faciant: proditorem suum Iohanni indicat, quo post buccellam egresso dicit se clarificatum: de nouo mandato dilectionis: Petro trinam prædicit sui abnegationem.

A Nte diem autem festum Paschæ, sciens Iesus quia venit hora eius vt transeat ex hoc mundo ad Patrem: cum

eum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem dilexit eos. Et cœna facta, cum diabolus iam misisset in cor, vt traderet eum Iudas Simonis Iscariotes: sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia à Deo exiuit, & ad Deum vadit: surgit à cenâ, & ponit vestimenta sua. & cum accepisset linteum, præcinxit se. Deinde misit aquam in peluim, & cepit lauare pedes discipulorum, & extergere linteo quo erat præcinctus. Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dicit ei Petrus, Domine, tu mihi lauas pedes? Rndit Iesus, & dixit ei, Quod ego facio, tu nescis modò, scies autem postea. Dicit ei Petrus, Non lauabis mihi pedes in æternum. Respondit ei Iesus, Si non lauero te, non habebis partem mecum. Dicit ei Simon Petrus, Domine, non tantum pedes meos, sed & manus, & caput. Dicit ei Iesus, Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet, sed est mundus totus. Et vos mundi estis, sed non omnes. Sciebat enim quisnam esset qui traderet eum. propterea dixit, Non estis mundi omnes. Postquam ergo lauit pedes eorum, & accepit vestimenta sua, eum recubuisse, iterum dixit eis, Scitis quid fecerim vobis? Vos vocatis me Magister, & Domine: & benedictis, sum etenim. Si ergo ego laui pedes vestros, Dominus & Magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplum enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. Amen, amen dico vobis, non est seruus maior domino suo, neque apostolus maior est eo qui misit illum. Si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea. Non de omnibus vobis dico: ego scio quos elegerim. Sed vt adimpleatur scriptura, Qui manducat mecum panem, leuabit contra me calcaneum suum. Amodò dico vobis prius quam fiat: vt cum factum fuerit, credaris, quia ego sum. Amen, amen dico vobis, qui accipit si quem misero, me accipit: qui autem me accipit, accipit eum qui me misit. Cum hæc dixisset Iesus, turbatus est spiritu: & protestatus est, & dixit: Amen, amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me.

11. b. 11. 12.
12. b. 1. 2. 3.
13. b. 1. 2. 3.
14. b. 1. 2. 3.
15. b. 1. 2. 3.
16. b. 1. 2. 3.
17. b. 1. 2. 3.
18. b. 1. 2. 3.
19. b. 1. 2. 3.
20. b. 1. 2. 3.
21. b. 1. 2. 3.
Infr. 15. c. 10
Mar. 10. c. 24
Luc. 6. f. 40.
Mat. 10. d. 40
Luc. 10. c. 16
Mar. 26. b. 18
Mar. 14. b. 11

Luc. 22. b. 11
Inf. 11. d. 10

22 ¹ Aspiciabant ergo ad inuicem discipuli, hæsitantes de
 23 quo diceret: ² Erat ergo recumbens vnus ex discipulis
 24 eius in sinu Iesu, quem diligebat Iesus. ³ Innuit ergo huic
 25 Simon Petrus, & dixit ei, Quis est de quo dicit? ⁴ Itaque
 cum recubuisset ille supra pectus Iesu, dicit ei, Domine,
 26 quis est? ⁵ Respondit Iesus: Ille est cui ego intinctum pa-
 nem porrexero. Et cum intinxisset panem, dedit Iudæ Si-
 27 monis, Iscariote. ⁶ Et post buccellam, tunc introiuit in
 eum Satanas. Et dicit ei Iesus, Quod facis, fac citius.
 28 ⁷ Hoc autem nemo sciuit discumbentium ad quid dixe-
 29 rit ei. ⁸ Quidam enim putabant, quia oculos habebat Iu-
 das, quod dixisset ei Iesus, Eme ea que opus sunt nobis ad
 D diem festum: aut egenis vt aliquid daret. ⁹ Cum ergo ac-
 30 cepisset ille buccellam, exiuit continuo. Erat autem nox.
 31 ¹⁰ Cum ergo exisset, dixit Iesus, Nunc clarificatus est filius
 32 hominis: & Deus clarificatus est in eo. ¹¹ Si Deus clarifica-
 33 tinuo clarificabit eum. ¹² Filioli, adhuc modicum vobiscum
 sum. ¹³ Quæretis me: & sicut dixi Iudæis, Quod ego vado,
 34 vos non potestis venire: & vobis dico modò. ¹⁴ Mandatum
 nouum do vobis, vt diligatis inuicem: sicut dilexi
 35 vos, vt & vos diligatis inuicem. ¹⁵ In hoc cognoscent om-
 nes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad
 36 inuicem. ¹⁶ Dicit ei Simo Petrus, Domine, quò vadis? Re-
 spondit Iesus, Quò ego vado, non potes me modò sequi,
 37 sequeris autè postea. ¹⁷ Dicit ei Petrus, Quare nõ possum
 38 te sequi modò? Animam meam pro te ponam. ¹⁸ Respon-
 dit ei Iesus, Animam tuam pro me pones? Amen, amen
 dico tibi, non cantabit gallus, donec ter me neges.

*Consolando discipulos ait multas in domo Patris esse mansiones,
 seq, rursum illos assumpturum: Thomæ dicit, se esse viam, ve-
 ritatem & vitam: Philippo autem, Patrem in se videri, il-
 losq, accepturos quicquid suo nomine petierint, & se alium
 paracletum à Patre eis missurum: docet quis ipsum diligere
 dicendus sit, & qualem pacem relinquat discipulis, qui de ip-
 sius discessu meritò gaudere deberent.*

Sup. 7. c. 34.
Leu. 19. d. 18
Mat. 22. d. 39
Inf. 15. b. 22.

Mat. 26. d. 35
Mar. 14. c. 29
Luc. 22. d. 33

1 **N**on turbetur cor vestrum. Creditis in Deum, & in
 A me credite. ² In domo Patris mei mansiones multe
 2 sunt. si quò minus, dixissem vobis, Quia vado parare vo-
 3 bis locum. ³ Et si abiero, & præparauero vobis locum: iterum
 venio & accipiam vos ad meipsum, vt vbi sum ego, & vos
 4 sitis. ⁴ Et quò ego vado, scitis, & viam scitis. ⁵ Dicit ei Tho-
 5 mas, Domine, nescimus quò vadis: & quomodò possu-
 6 mus viam scire? ⁶ Dicit ei Iesus, Ego sum via, & veritas, &
 7 vita: nemo venit ad Patrem, nisi per me. ⁷ Si cognouissetis
 me, & patrem meum utiq; cognouissetis: & amodò co-
 8 gnoscetis eum, & vidistis eum. ⁸ Dicit ei Philippus, Dñe,
 9 ostende nobis Patrem, & sufficit nobis. ⁹ Dicit ei Iesus,
 Tanto tempore vobiscum sum: & non cognouistis me?
 Philippe, qui videt me, videt & patrem. ¹⁰ Quò tu dicis,
 10 Ostende nobis Patrem? ¹¹ Non credis quia ego in patre,
 & pater in me est: Verba que ego loquor vobis, à meipso
 non loquor. Pater autem in me manens, ipse facit opera.
 11 ¹² Non creditis quia ego in patre, & pater in me est? Allo-
 B quin propter opera ipsa credite. ¹³ Amen, amen dico vo-
 12 bis, qui credit in me, opera que ego facio, & ipse faciet, &
 13 maiora horum faciet, quia ego ad patrem vado. ¹⁴ Et quod-
 cunque petieritis in nomine meo, hoc faciam: vt glorifi-
 14 cetur pater in filio. ¹⁵ Si quid petieritis me in nomine
 15 meo, hoc faciam. ¹⁶ Si diligitis me: mandata mea seruate.
 16 ¹⁷ Et ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vo-
 17 bis, vt maneat vobiscum in æternum. ¹⁸ Spiritum veritatis,
 quem mundus non potest accipere, quia non videt eum,
 nec scit eum. Vos autè cognoscitis eum: quia apud vos
 18 manebit, & in vobis erit. ¹⁹ Non relinquam vos orphanos:
 19 veniam ad vos. ²⁰ Adhuc modicum: & mundus me iam nõ
 C videt. Vos autè videtis me: quia ego viuo, & vos viuetis.
 20 ²¹ In illo die vos cognoscetis quia ego sum in patre meo, &
 21 vos in me, & ego in vobis. ²² Qui habet mandata mea, &
 seruat ea: ille est qui diligit me. Qui autem diligit me, di-
 ligetur à patre meo: & ego diligam eum, & manifestabo
 22 ei meipsum. ²³ Dicit ei Iudas, non ille Iscariotes, Domine,

*Et ait disci-
pulis suis

*cognoscitis

*cognouisti.
*vidit me, vi-
dit 4.

*Et 2.
*creditis

Inf. 16. c. 25.
Matth. 7. a. 7.
& 21. b. 22.
Mar. 11. c. 24
* Patrem

*cognoscetis

23
24
25
26
27
28
29
30
31
A.A. 1. c. 26.
A
2
3
4
5
6
Sup. 13. a. 10.

quid factum est, quia manifestaturus es nobis teipsum.
& non mundo? Respondit Iesus, & dixit ei, Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.
Qui non diligit me, sermones meos non servat. Et sermonem quem audistis, non est meus: sed eius qui misit me, Patris. Hæc locutus sum vobis apud vos manens.
Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcumque dixerò vobis. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quò mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor vestrum, neque formidet. Audistis quia ego dixi vobis, Vado, & venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis vique, quia vado ad Patrem: quia Pater maior me est. Et nunc dixi vobis prius quam fiat: ut cum factum fuerit, credatis. Iam non multa loquar vobiscum. Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam. Sed ut cognoscat mundus quia diligo Patrem: & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio. Surgite, camus hinc.
Christus vitis, Pater agricola, discipuli verò palmites: præceptum Christi de mutua dilectione frequenter iteratum: apostoli amici Christi, quibus secreta sua communicavit, & elegit eos, ut fructum perpetuum afferrent: quos roborat adversus mundi odium ac persecutiones, dicens Iudæos excusationem non habere de peccato suo.
Ego sum vitis vera: & Pater meus agricola est. Omne palmitem in me, non ferentem fructum, tollit eum: & omnem qui fert fructum, purgabit eum, ut fructum plus afferat. Iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis. Manete in me: & ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite: sic nec vos nisi in me manseritis. Ego sum vitis: vos palmites, qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere. Si quis in me non manserit: mittetur foras sicut palmes, & are-

& arefcet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet. Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint: quodcumque volueritis petetis, & fiet vobis. In hoc clarificatus est pater meus: ut fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei discipuli. Sicut dilexit me pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea. Si præcepta mea servaueritis, manebitis in dilectione mea, sicut & ego patris mei præcepta servavi, & maneo in eius dilectione. Hæc locutus sum vobis: ut gaudium meum in vobis sit, & gaudium vestrum impleatur. Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. Maiorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis. Iam non dico vos servos: quia servus nescit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcumque audivi à Patre meo, nota feci vobis. Non vos me elegistis, sed ego elegi vos: & posui vos, ut eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat: ut quodcumque petieritis patrem in nomine meo, det vobis. Hæc mando vobis, ut diligatis invicem. Si mundus vos odit: scitote quia me priorem vobis odio habuit. Si de mundo fuissetis: mundus quod suum erat, diligeret. quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.
Mementote sermonis mei quem ego dixi vobis, Non est servus maior domino suo. Si me persecuti sunt: & vos persequentur. Si sermonem meum servauerint: & vestrum servabunt. Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum: quia nesciunt eum qui misit me. Si non venissem, & locutus fuissem eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Qui me odit, & Patrem meum odit. Si opera non fecissem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent. Nunc autem, & viderunt, & oderunt & me & patrem meum. Sed ut adimpleatur sermo qui in lege eorum scriptus est: Quia odio habuerunt me gratis.

det.
runt: quodcumque volueritis petetis, & fiet vobis.
clarificatus est pater meus: ut fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei discipuli.
Sicut dilexit me pater, & ego dilexi vos.
Manete in dilectione mea.
Si præcepta mea servaueritis, manebitis in dilectione mea, sicut & ego patris mei præcepta servavi, & maneo in eius dilectione.
Hæc locutus sum vobis: ut gaudium meum in vobis sit, & gaudium vestrum impleatur.
Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.
Maiorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.
Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis.
Iam non dico vos servos: quia servus nescit quid faciat dominus eius.
Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcumque audivi à Patre meo, nota feci vobis.
Non vos me elegistis, sed ego elegi vos: & posui vos, ut eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat: ut quodcumque petieritis patrem in nomine meo, det vobis.
Hæc mando vobis, ut diligatis invicem.
Si mundus vos odit: scitote quia me priorem vobis odio habuit.
Si de mundo fuissetis: mundus quod suum erat, diligeret.
quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.
Mementote sermonis mei quem ego dixi vobis, Non est servus maior domino suo.
Si me persecuti sunt: & vos persequentur.
Si sermonem meum servauerint: & vestrum servabunt.
Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum: quia nesciunt eum qui misit me.
Si non venissem, & locutus fuissem eis, peccatum non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo.
Qui me odit, & Patrem meum odit.
Si opera non fecissem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent.
Nunc autem, & viderunt, & oderunt & me & patrem meum.
Sed ut adimpleatur sermo qui in lege eorum scriptus est: Quia odio habuerunt me gratis.

26 ¶ Cum autem venerit paracletus, quem ego mittam vobis à Patre, spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me: & vos testimonium perhibebitis: quia ab initio mecum estis.

Discipulis predicat futuras persecutiones, & quòd eis expediat vt ipse vadat, quòd veniat paracletus qui mundum arguat, ipsosq; doceat, & Christum clarificet: declarat quòd dixerat, Modicum & iam non videbitis me, & c. addens similitudinem de muliere pariète: hortatur vt à Patre petant ipsius nomine: predicatq; ipsorum fugam.

CAP. XVI.

1 **H**æc locutus sum vobis, vt non scandalizemini.

A ¶ Absque synagogis facient vos: sed venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se prestare Deo. ¶ Et hæc facient vobis: quia non nouerunt Patrem, neque me. ¶ Sed hæc locutus sum vobis: vt cum venerit hora eorum, reminiscamini, quia ego dixi vobis. Hæc autem vobis ab initio non dixi: quia vobiscum eram. ¶ Et nunc vado ad eum qui misit me, & nemo ex vobis interrogat me, Quòd vadis? ¶ Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum. ¶ Sed ego veritatem dico vobis: expedit vobis vt ego vadam. si enim non abiero, paracletus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos. ¶ Et cum venerit ille, arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio. ¶ De peccato quidem, quia non credunt in me. ¶ De iustitia verò: quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me. ¶ De iudicio autem: quia princeps huius mundi iam iudicatus est. ¶ Adhuc multa habeo vobis dicere: sed non potestis portare modò. ¶ Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur à semetipso: sed quæcunque audiet loquetur, & quæ ventura sunt annuntiabit vobis. ¶ Ille me clarificabit: quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis. ¶ Omnia quæcunque habet Pater, mea sunt. Propterea dixi, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis. ¶ Modicum & iam non videbitis me: & iterum

perhibebitis 4

crediderit.

& iterum modicum, & videbitis me: quia vado ad Patrem.

17 ¶ Dixerunt ergo ex discipulis eius ad inuicem. Quid est hoc quòd dicit nobis: Modicum, & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me, & quia vado ad Patrem?

18 ¶ Dicebant ergo, Quid est hoc quòd dicit, Modicum: nescimus quid loquitur. ¶ Cognouit autem Iesus, quia volebant eum interrogare: & dixit eis, De hoc queritis inter vos, quia dixi, Modicum, & non videbitis me, & iterum modicum, & videbitis me. ¶ Amen, amè dico vobis, quia plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. ¶ Mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora eius: cum autem peperit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum. ¶ Et vos igitur, nunc quidem tristitiam habetis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum: & gaudium vestrum nemo tolleret à vobis. ¶ Et in illo die me non rogabitis quicquã. ¶ Amen, amen dico vobis, si quid petieritis patrem in nomine meo, dabit vobis. ¶ Vsq; modò non peristis quicquam in nomine meo. Petite & accipietis: vt gaudium vestrum sit plenum. ¶ Hæc in Prouerbijs locutus sum vobis. Venit hora cum iam non in prouerbijs loquar vobis, sed palàm de patre annuntiabo vobis.

26 ¶ In illo die in nomine meo petetis: & non dico vobis quia ego rogabo patrem de vobis. ¶ Ipse enim pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis quia ego à Deo exiui. ¶ Exiui à patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad patrem. ¶ Dicunt ei discipuli eius: Ecce, nunc palàm loqueris, & prouerbiu nullu dicis. ¶ Nunc scimus quia scis oia, & non opus est tibi vt quis te interroget: in hoc credimus quia à Deo existi. ¶ Respondit eis Iesus: Modò creditis? ¶ Ecce venit hora & iam venit, vt dispergamini vnusquisque in propria, & me solum relinquat: & non sum solus, quia pater mecum est. ¶ Hæc locutus sum vobis, vt in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis: sed confidite, ego vici mundum.

Sup. 14. b. 13
Mat. 7. a. 7.
& 21. b. 22.
Mar. 11. c. 24.
Luc. 11. b. 9.
Iacob. 1. a. 5.

Mat. 26. c. 1
Mar. 14. c. 1

Oratio

Oratio Christi ad patrem pro utriusque clarificatione, pro discipulis & ijs qui per illos in ipsum essent credituri, ut seruentur a malo, & omnes sint unum, mundusque cognoscat ipsum fuisse a patre missum.

CAP. XVIII.

A **H**ec locutus est Iesus: & subleuatis oculis in celum, dixit: Pater venit hora, clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet te. Sicut dedisti ei potestatem ois carnis, vt ois qd dedisti ei, det eis vitam eternam: Hec est autem vita eterna, vt cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum. Ego te clarificaui super terram: opus consummaui quod dedisti mihi vt faciam. Et nunc clarifica me tu pater apud te ipsum, claritate quam habui prius quam mundus esset apud te. Manifestaui nomen tuum hominibus quos dedisti mihi de mundo: (Tui erant: & mihi eos dedisti) & sermonem tuum seruaerunt. Nunc cognouerunt quia omnia que dedisti mihi, abs te sunt: quia verba que dedisti mihi, dedi eis: & ipsi acceperunt & cognouerunt verum quia a te exiui: & crediderunt quia tu me misisti. Ego pro eis rogo. Non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi, quia tui sunt. Et mea omnia tua sunt, & tua mea sunt: & clarificatus sum in eis. Et iam non sum in mundo: & hi in mundo sunt, & ego ad te venio, Pater sancte, serua eos in nomine tuo: quos dedisti mihi, vt sint vnus, sicut & nos. Cum essem cum eis, ego seruaabam eos in nomine tuo: quos dedisti mihi, custodiui: & nemo ex eis perijt, nisi filius perditionis, vt scriptura impleatur. Nunc autem ad te venio: & haec loquor in mundo, vt habeant gaudium meum impletum in semetipsis. Ego dedi eis sermonem tuum, & mundus eos odio habuit, quia non sunt de mundo, sicut & ego non sum de mundo. Non rogo vt tollas eos de mundo, sed vt serues eos a malo. De mundo non sunt: sicut & ego non sum de mundo. Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est. Sicut tu me misisti in mundum, & ego misi eos in mundum. Et pro eis ego sanctifico me ipsum: vt sint & ipsi sanctificati in veritate. Non pro eis autem rogo tantum

Mat. 23. d. 11

Mat. 23. d. 11
Luc. 22. d. 39
Ioh. 1. d. 10

Ioh. 18. b. 9.

Ioh. 40. b. 10
Ioh. 18. a. 8.

tantum, sed & pro eis qui credituri sunt per verbum: cum in me: vt omnes vnus sint, sicut tu pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnus sint: vt credat mundus: quia tu me misisti. Et ego claritatem quam dedisti mihi dedi eis: vt sint vnus, sicut & nos vnus sumus. Ego in eis, & tu in me, vt sint consummati in vnum, & cognoscat mundus quia tu me misisti, & dilexisti eos, sicut & me dilexisti. Pater, quos dedisti mihi, volo vt vbi sum ego, & illi sint mecum: vt videant claritatem meam quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante constitutionem mundi. Pater iuste, mundus te non cognouit, ego autem te cognoui: & hi cognouerunt, quia tu me misisti. Et notum feci eis nomen tuum, & notum faciam: vt dilectio quam dilexisti me in ipsis sit, & ego in ipsis.

Ad iudaeos capitur, illis primum ad ipsius verbum in terram cadentibus: ad Annam & Caipham ducitur, respondens interroganti Pontifici a papa caditur, ter a Petro negatur: ductus in pretorium dicit Pilato sum regnum non esse de hoc mundo, Iudaei Iesum mori cupiunt saluto Barabba.

CAP. XVIII.

Hec cum dixisset Iesus, egressus est cum discipulis suis trans torrentem Cedron, vbi erat hortus, in quem introiuit ipse & discipuli eius: sciebat autem & Iudas qui tradebat eum, locum: quia frequenter Iesus conuenerat illuc cum discipulis suis. Iudas ergo cum accepisset cohortem, & a pontificibus & Phariseis ministros: venit illuc cum laternis & facibus & armis. Iesus itaque sciens omnia que ventura erant super se, processit & dixit eis: Que queritis? Responderunt ei: Iesum Nazarenum. Dicit eis Iesus: Ego sum. Stabat autem & Iudas qui tradebat eum, cum ipsis. Vt ergo dixit eis, Ego sum: abiierunt retrorsum, & ceciderunt in terram. Iterum ergo interrogauit eos, Quem queritis? Illi autem dixerunt: Iesum Nazarenum. Respondit Iesus, Dixi vobis quia ego sum: si ergo me queritis, sinite hos abire. Vt impleretur sermo quem dixit: Quia quos dedisti mihi non perdiidi ex eis: quoniam Simon ergo Petrus habens gladium, eduxit eum: & percussit pontificis

Ioh. 18. v.

Ioh. 18. v. 1

Ioh. 18. v. 2

Ioh. 18. v. 3

Ioh. 18. v. 4

Ioh. 18. v. 5

Ioh. 18. v. 6

Ioh. 18. v. 7

Mat. 26. a. 36

Mat. 14. d. 32

Luc. 22. d. 39

Ioh. 18. v. 23

Mat. 26. c. 47

Mat. 14. c. 45

Luc. 22. c. 47

Ioh. 18. v. 24

Ioh. 18. v. 25

Ioh. 18. v. 26

Ioh. 18. v. 27

Ioh. 18. v. 28

Ioh. 18. v. 29

Ioh. 18. v. 30

Ioh. 18. v. 31

Ioh. 18. v. 32

vis vt
Luc. 3. a. 2.
Supr. i. f. 45.
Mat. 16. f. 58
Mar. 14. f. 54
Luc. 22. f. 54.
ille 6.
calefiebat
Mat. 25. f. 57.
Mar. 14. f. 53.
Luc. 22. f. 34
Mat. 26. g. 69
Mar. 14. g. 67.
Luc. 22. f. 56.
ad Caiphā
Mat. 27. a. 2.
Mar. 15. a. 1.
Luc. 23. a. 1.
Act. 10. d. 18
& 11. a. 3.

tificis seruum: & abscidit auriculam eius dexteram. Erat
11 autem nomen seruo Malchus. Dixit ergo Iesus Petro:
Mitte gladium tuum in vaginam. Calicem quem dedit
12 mihi Pater, non bibam illum? Cohors ergo & tribunus,
& ministri Iudeorum comprehenderunt Iesum, & liga-
13 uerunt eum: & adduxerunt eum ad Annam primum,
C erat enim focer Caiphæ, qui erat pontifex anni illius.
14 Erat autem Caiphæ, qui consiliū dederat Iudeis, Quia
15 expedit vnum hominem mori pro populo. Sequebatur
autem Iesum Simon Petrus, & alius discipulus. Discipu-
lus autem ille erat notus pontifici, & introiuit cū Iesu in
16 atrium pontificis. Petrus autem stabat ad ostium foris.
Exiuit ergo discipulus alius qui erat notus pontifici, &
17 dixit ostiariæ: & introduxit Petrum. Dicit ergo Petro ancil-
la ostiariæ: Nunquid & tu ex discipulis es hominis istius?
18 Dicit ille, Nō sum. Stabant autē serui & ministri ad pru-
nas, quia frigus erat, & calefaciebāt se, erat autē cū eis &
19 Petrus stans, & calefaciens se. Pōtifex ergo interrogauit
D Iesum de discipulis suis, & de doctrina eius. Respondit
20 ei Iesus, Ego palam locutus sum mundo, ego semper do-
cui in synagoga, & in templo quōd omnes Iudæi conue-
21 niunt, & in occulto locutus sum nihil. Quid me inter-
rogas? interroga eos qui audierūt quid locutus sim ipsis,
22 ecce hi sciunt quæ dixerim ego. Hæc autem cū dixisset,
vnus assistens ministrorum dedit alāpam Iesu, dicens: Sic
23 respondes pontifici? Respondit ei Iesus, Si malè locutus
sum, testimonium perhibe de malo: si autem bene, quid
24 me cedis? Et misit eum Annas ligatum ad Caiphā pō-
25 tificem. Erat autem Simon Petrus stans, & calefaciens
E se. Dixerunt ergo ei: Nunquid & tu ex discipulis eius es?
26 Negauit ille & dixit: Nō sum. Dicit ei vnus ex seruis
pōtificis, cognatus eius cuius abscidit Petrus auriculam:
27 Nōne ego te vidi in hortu cum illo? Iterum ergo nega-
28 uit Petrus, & statim gallus cātavit. Adducunt ergo Ie-
sum à Caipha in prætorium. Erat autem mane: & ipsi nō
introierunt in prætorium, vt non contaminarentur, sed vt
mandu-

manducarent pascha. Exiuit ergo Pilatus ad eos foras, &
dixit: Quam accusationem affertis aduersus hominem
hunc? Responderunt & dixerunt ei: Si non esset hic ma-
1 lefactor, nō tibi tradidissēmus eū. Dixit ergo eis Pilatus:
Accipite eum vos, & secundū legē vestram iudicate eum.
Dixerunt ergo ei Iudæi: Nobis nō licet interficere quen-
2 quam. Vt sermo Iesu impleretur quem dixit, significās
3 qua morte esset moriturus. Introiuit ergo iterū in præ-
4 torium Pilatus, & vocauit Iesum, & dixit ei: Tu es rex Iu-
5 deorum? Respondit Iesus: A temetipso hoc dicis, an alij
6 dixerunt tibi de me? Rēdit Pilatus, Nūquid ego Iudeus
sum? Gens tua & pontifices tradiderunt te mihi, quid fe-
7 cisti? Respondit Iesus, Regnum meū nō est de hoc mū-
8 do: si ex hoc mūdo esset regnū meum, ministri mei vtiq;
9 decertarent vt non traderer Iudæis: nunc autē regnū meū
10 non est hinc. Dixit itaq; ei Pilatus: Ergo rex es tu? Respō-
11 dit Iesus: Tu dicis, quia rex sum ego. Ego in hoc natus
12 sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhi-
13 beam veritati: omnis qui est ex veritate, audit vocē meā.
14 Dicit ei Pilatus: Quid est veritas? Et cū hoc dixisset, ite-
15 rum exiit ad Iudæos, & dicit eis: Ego nullam inuenio in
16 eo causam. Est autem consuetudo vobis vt vnū dimittā
17 vobis in Pascha, vultis ergo dimittam vobis regē Iudæo-
18 rum? Clamauerunt ergo rursus omnes dicentes: Nō
19 hunc, sed Barabbam. Erat autem Barabbas latro.
20 Pilato flagellatus Iesus, varijsq; modis afflictus, et spinis coro-
natus, ad mortem deponitur: rursusq; a Pilato examinatus,
21 ostendit illum desuper tantum habere in ipsum potestatem,
22 Pilatus meticulousus, Iesum, quem regem dicit Iudeorum
morti adiudicat: Iesus baiulans sibi crucem inter latrones cru-
23 cigitur, positus a Pilato super crucem titulo, diuisisq; a mili-
24 tibus vestimentis, & sorte de tunica missa: Iesus matrem Iohanni
25 nem, matremq; Iohanni commendat, & sitiens aceto potatum
26 consummatisq; omnibus tradit spiritum: fractis latronum
27 cruribus ex aperto Christi latere sanguis & aqua pfluuit: eiusq;
28 corpus myrrha & aloë conditum sepelitur. CAP. XIX. Tunc

Mat. 10. a. 13
Mat. 27. b. 11
Mar. 14. a. 2.
Luc. 23. a. 4.
Mat. 27. b. 5
Mar. 15. a. 6.
Luc. 23. c. 17

1 **T**unc ergo apprehendit Pilatus Iesum, & flagellavit.
 A **E**t milites plectentes coronam de spinis, imposuerunt
 2 **F**unt capiti eius: & veste purpurea circumdederunt eum.
 3 **E**t veniebant ad eum: & dicebant: Ave rex Iudeorum, & da-
 4 **B**ant ei alapas. **E**xiit iterum Pilatus foras, & dicit eis:
 *ergo r. **E**cce adduco vobis eum foras, ut cognoscatis quia nulla in-
 *foras r. **U**enio in eo causam. **E**xiit ergo Iesus portans coronam spi-
 5 **N**eam, & purpureum vestimentum. Et dicit eis: Ecce homo.
 6 **C**um ergo vidissent eum pontifices, & ministri, clama-
 7 **B**ant, dicentes: Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus:
 8 **A**ccipite eum vos, & crucifigite, ego enim non inuenio in
 9 **E**o causam. **R**esponderunt ei Iudaei: Nos legem habemus,
 10 **E**t secundum legem debet mori, quia filium Dei se fecit.
 11 **C**um ergo audisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit.
 12 **E**t ingressus est pretorium iterum, & dicit ad Iesum: Vnde
 13 **E**res tu? Iesus autem responsum non dedit ei. **D**icit ergo ei
 14 **P**ilatus: Mihi non loqueris? nescis quia potestate habeo
 15 **C**rucifigere te, & potestatem habeo dimittere te? **R**espon-
 16 **D**it Iesus: Non haberes potestatem aduersum me ullam,
 17 **N**isi tibi datum esset desuper: propterea qui me tradidit
 18 **T**ibi, maius peccatum habet. **E**x inde quaerebat Pilatus
 19 **D**imittere eum. Iudaei autem clamabant, dicentes: Si hunc
 20 **D**imittis, non es amicus Caesaris: omnis qui se regem fa-
 21 **C**cit, contradicit Caesari. **P**ilatus autem cum audisset hos
 22 **S**ermones, adduxit foras Iesum: & sedit pro tribunali, in
 23 **L**oco qui dicitur Lithostrotos, Hebraice autem Gabbatha.
 24 **E**rat autem parasceue Paschae, hora quasi sexta, & dicit
 25 **I**udaeis: Ecce rex vester. **I**lli autem clamabant: Tolle, tol-
 26 **L**e, crucifige eum. Dicit eis Pilatus: Regem vestrum cru-
 27 **C**cifigam? **R**esponderunt pontifices: Non habemus regem,
 28 **N**isi Caesarem. **T**unc ergo tradidit eis illum, ut crucifige-
 29 **R**etur. **S**usciperunt autem Iesum: & eduxerunt. **E**t ba-
 30 **I**ulans sibi crucem exitit in eum qui dicitur Caluarie lo-
 31 **C**us, Hebraice Golgotha. **V**bi crucifixerunt eum, & cum
 32 **D**psit autem & titulum Pilatus: & posuit super crucem.
 Erat

Mat. 27. c. 27
 Mar. 15. b. 16
 *ergo r.
 *foras r.
 *cum r.
 Mat. 27. d. 33
 Mar. 15. b. 21
 Luc. 23. c. 33
 *autem.

1 **E**rat autem scriptum, Iesus Nazarenus rex Iudeorum.
 2 **H**unc ergo titulum multi Iudeorum legerunt: quia
 3 **P**rope ciuitatem erat locus ubi crucifixus est Iesus. **E**t erat
 4 **S**criptum Hebraice, Graece, & Latine. **D**icebant ergo Pi-
 5 **L**ato pontifices Iudeorum, Noli scribere, Rex Iudeorum,
 6 **S**ed quia ipse dixit: Rex sum Iudeorum. **R**espondit Pila-
 7 **T**us, Quod scripsi scripsi. **M**ilites ergo cum crucifixissent
 8 **E**um, acceperunt vestimenta eius (& fecerunt quatuor
 9 **P**artes: unicuique militi partem) & tunicam. **E**rat autem
 10 **T**unica inconsutilis, desuper contexta per totum. **D**ixe-
 11 **R**unt ergo adinuicem: Non scindamus eam, sed fortia-
 12 **M**ur de illa cuius sit. **V**t scriptura impleretur, dicens:
 13 **P**artiti sunt vestimenta mea sibi, & in vestem meam mi-
 14 **S**erunt sortem. **E**t milites quidem haec fecerunt. **S**tabant
 15 **A**utem iuxta crucem Iesu mater eius, & soror matris eius,
 16 **M**aria Cleopae, & Maria Magdalene. **C**um vidisset ergo
 17 **I**esus matrem & discipulum stantem quem diligebat,
 18 **D**icit matri suae: Mulier ecce filius tuus. **D**einde dicit di-
 19 **S**cipulo: Ecce mater tua. **E**t ex illa hora accepit eam di-
 20 **S**cipulus in sua. **P**ostea sciens Iesus quia omnia iam con-
 21 **S**ummata sunt, ut consummaretur scriptura, dicit, Sitio.
 22 **V**as ergo erat positum acetis plenum. **I**lli autem spon-
 23 **G**iam plenam acetis, hisopo circumponentes, obtulerunt
 24 **O**ri eius. **C**um ergo accepisset Iesus acetum dixit: Con-
 25 **S**ummatum est. **E**t inclinato capite tradidit spiritum.
 26 **I**udaei ergo (quoniam Parasceue erat) ut non remaneret
 27 **I**n cruce corpora sabbatho (erat enim magnus dies illi
 28 **S**abbathi) rogauerunt Pilatum ut frangerentur eorum
 29 **C**ruca, & tollerentur. **V**enerunt ergo milites: & primi
 30 **Q**uidem frangerunt crura, & alterius qui crucifixus est cum
 31 **E**o. **A**d Iesum autem cum venissent, ut viderent eum iam
 32 **M**ortuum, non frangerunt eius crura, sed vnus militum
 33 **L**ancea latus eius aperuit, & continuo exiit sanguis &
 34 **A**qua. **E**t qui vidit testimonium perhibuit: & verum est
 35 **T**estimonium eius. **E**t ille scit quia vera dicit: ut & vos cre-
 36 **D**atis. **F**acta sunt enim haec ut scriptura impleretur: **O**s
 non

Mat. 27. d. 33
 Mar. 15. c. 24
 Luc. 23. c. 34
 Psa. 21. c. 19.
 *suam
 Psa. 68. c. 12
 Exo. 12. p. 41
 Num. 9. a. 1.

Yac. 12. c. 10
Mat. 27. g. 57
Mat. 15. d. 42
Luc. 23. g. 50

Supr. 1. a. 1.
& 7. g. 50.

Mat. 18. a. 1.
Mar. 16. a. 1.
Luc. 24. a. 1.

37 non coniminetis ex eo. Et iterum alia scriptura dicit
38 Videbunt in quem transfixerunt. Post hæc autem ro-
G gavit Pilatum Ioseph ab Arimathæa (ed quod esset disci-
pulus Iesu, occultus autem propter metum Iudæorum)
vt tolleret corpus Iesu. Et permisit Pilatus. Venit ergo &
39 tulit corpus Iesu. Venit autè & Nicodemus, qui vene-
rat ad Iesum nocte primùm ferens mixturam myrrhæ &
40 aloës quasi libras centû. Acceperunt ergo corpus Iesu, &
ligauerunt illud linteis cû aromatibus, sicut mos est Iu-
41 daeis sepelire. Erat autè in loco vbi crucifixus est hortus,
& in horto monumentum nouum, in quo nondû quis-
42 quam positus erat. Ibi ergo ppter parascæuen Iudæorû,
quia iuxta erat monumentum, posuerunt Iesum.

*Maria Magdalene prima venit ad monumentum, deinde Petrus
& Iohannes: illa plorans ad monumentum videt angelos, tan-
demq; Iesum agnoscit, qui apparens apostolis, pacem illis optat
& ostensis manibus ac laterè, dat eis Spiritum sanctum, vt
peccata remittant ac retineant: rursumq; non credenti Thomæ
apparens cum reliquis discipulis, corpus præbet palpandum,
beatos dicens qui in ipso non viso crediderunt: multa Christi
signa non sunt in hoc libro scripta.*

C A P. X X.

1 Na autem sabbathi, Maria Magdalene venit manè
A cum adhuc tenebræ essent, ad monumentû: & vi-
2 dit lapidem sublatum à monumento. Cucurrit ergo &
venit ad Simonè Petrû, & ad aliû discipulû què amabat
Iesus, & dicit illis: Tulerunt Dominum de monumen-
3 to, & nescimus vbi posuerunt eum. Exijt ergo Petrus &
ille alius discipulus, & venerunt ad monumentum.
4 Currebant autè duo simul, & ille alius discipulus præ-
cucurrit citiùs Petro, & venit primus ad monumentum.
5 Et cum se inclinasset, vidit posita linteamina, non tamè
6 introiuit. Venit ergo Simon Petrus sequens eum, & in-
B troiuit in monumentû, & vidit linteamina posita, & su-
7 dariû qd fuerat super caput eius nõ cû linteaminibus po-
8 sitû, sed separatim inuolutû in vnû locû. Tûc ergo introi-
uit & ille discipulus qui venerat primus ad monumentum

tum, & vidit, & credidit. nõdum enî sciebant scripturâ,
10 quia oportebat eû à mortuis resurgere. Abierunt ergo
11 iterum discipuli ad semetiplos. Maria autem stabat ad
C monumentû foris, plorans. Dum ergo fleret, inclinauit
12 se, & prospexit in monumentum: & vidit duos angelos
in albis sedentes, vnû ad caput, & vnû ad pedes, vbi posi-
13 tum fuerat corpus Iesu. Dicit ei illi: Mulier quid ploras?
Dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum: & nescio vbi
14 posuerunt eum. Hæc cum dixisset, conuersa est retror-
sum, & vidit Iesum stantem: & nõ sciebat quia Iesus esset.
15 Dicit ei Iesus: Mulier quid ploras? quem queris? Illa exi-
D stimans quia hortulanus esset, dicit ei: Dñe, si tu sustuli-
sti eum, dicito mihi vbi posuisti eum: & ego eum tollam.
16 Dicit ei Iesus: Maria. Conuersa illa dicit ei: Rabboni (qd
17 dicitur Magister). Dicit ei Iesus: Noli me tangere (non-
dum enim ascendi ad patrem meum) vade autem ad fra-
18 tres meos, & dic eis: Ascendo ad patrem meum & patrem
vestrum, Deum meum & Deum vestrum. Venit Maria
Magdalene annuntians discipulis: Quia vidi Dñm, &
19 hæc dixit mihi. Cû ergo serò esset die illo, vna sabb-
E thorum, & fores essent clausæ, vbi erant discipuli con-
gregati propter metum Iudæorum: venit Iesus, & stetit
20 in medio, & dicit eis: Pax vobis. Et cum hoc dixisset,
ostendit eis manus & latus. Gausi sunt ergo discipuli vi-
21 so Domino. Dixit ergo eis: Pax vobis. Sicut misit
22 me pater, & ego mitto vos. Hoc cum dixisset, insuffla-
23 uit, & dicit eis: Accipite Spiritum sanctû: quorû remi-
F scitis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis,
24 retenta sunt. Thomas autem vnus ex duodecim, qui di-
citur Didymus, non erat cum eis quando venit Iesus.
25 Dixerunt ergo ei alij discipuli: Vidimus Dominum. Ille
autem dixit eis: Nisi videro in manibus eius fixuram cla-
uorû, & mittam digitum meum in locum clauorum, &
26 mittam manum meam in latus eius: nõ credam. Et post
dies octo, iterû erant discipuli eius intus: & Thomas cum
eis. Venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio, & dixit:

Test. No. O Pax

Mat. 28. a. 1.
Mar. 16. a. 5.
Luc. 24. a. 4.

Mat. 16. c. 14.
Luc. 24. c. 36
1. Cor. 15. a. 5

* Iesus.

Mat. 18. c. 18.

* figuram 3.

27 Pax vobis. Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc,
 G & vide manus meas, & affer manum tuam & mitte in
 28 latus meum: & noli esse incredulus, sed fidelis. Respon-
 dit Thomas, & dixit ei: Dominus meus & Deus meus.
 29 Dicit ei Iesus: Quia vidisti me Thoma, credidisti: beati
 Inf. 21. d. 25. 30 qui non viderunt & crediderunt. Multa quidem & alia
 signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum quæ
 31 non sunt scripta in libro hoc. Hæc autem scripta sunt, ut
 credatis quia Iesus est Christus filius Dei: & ut credentes
 vitam habeatis in nomine eius.

*Piscantibus discipulis cõprehendere eos facit Iesus copiosam pi-
 scium multitudinẽ, quo signo Petrus per Iohannem Dominum
 agnoscens, mittit se in mare: & facto prandio de amore in
 Christum ter interrogatus, ter accipit pascendas ipsius oves:
 & de futura passione sua admonetur, frustra de Iohannis
 morte curiosè scrutatur, non omnia Christi facta scripta sunt.*

C A P I T U L U M X X I

*discipulis 4 1 **P**osteà manifestavit se iterum Iesus* ad mare Tyberia-
 A dis. Manifestavit autem sic: Erant simul Simõ Petrus
 2 & Thomas qui dicitur Didymus, & Nathanaël qui erat
 à Cana Galilææ, & filij Zebedæi, & alij ex discipulis eius
 3 duo. Dicit eis Simon Petrus: Vado piscari. Dicunt ei: Ve-
 nimus & nos tecum. Et exierunt & ascēderunt in navim:
 4 & illa nocte nihil prendiderunt. Mane autem iam facto
 stetit Iesus in litore: non tamen cognouerunt discipuli
 5 quia Iesus est. Dicit ergo eis Iesus: Pueri nunquid pul-
 6 mentarium habetis? Responderunt ei: Non. Dicit eis:
 Mittite in dexteram nauigij rete: & inuenietis. Miserunt
 7 ergo: & iam non valebant illud trahere præ multitudine
 B Iesus: Petro, Dominus est. Simon Petrus, cum audis-
 set quia Dominus est: tunica succinxit se (erat enim nu-
 8 dus) & misit se in mare. Alij autem discipuli nauigio ve-
 9 ducentis) trahentes rete piscium. Ut ergo descēderunt
 in terrã, viderunt prunas positas, & piscẽ superpositũ, &
 panẽ.

Supr. 1. g. 45.
 Matt. 4. c. 21.
 Mar. 1. b. 19.

Luc. 3. a. 4.

10 panẽ. Dicit eis Iesus: Afferre de piscibus quos prædidistis
 11 nũc. Ascēdit Simõ Petrus, & traxit rete in terrã, plenum
 magnis piscibus, centum quinquaginta tribus. Et cũ tãti
 12 essent, nõ est scissum rete. Dicit eis Iesus: Venite, prædete.
 Et nemo audebat discumbentiũ interrogare eũ: Tu quis
 13 es: sciẽtes quia Dñs est. Et venit Iesus, & accipit panẽ &
 14 dat eis, & piscẽ similiter. Hoc iam teritiõ manifestatus
 C est Iesus discipulis suis cũ resurrexisset à mortuis. Cũ
 15 ergo prandissent, dicit Simoni Petro Iesus: Simon Iohã-
 nis, diligis me plus his? Dicit ei: Etiam Domine, tu scis
 16 quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei iterũ:
 Simon Iohannis diligis me? Ait illi: Etiam Domine, tu
 17 scis quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei ter-
 tiõ: Simon Iohannis amas me? Contristatus est Petrus
 quia dixit ei teritiõ: Amas me? & dixit ei: Dñe, tu omnia
 18 scis, tu scis quia amo te. Dicit ei*: Pasce oves meas.
 D Amen, amen dico tibi, cũ esses iunior cingebas te, &
 19 ambulabas vbi volebas: cũ autem senueris, extends
 manus tuas, & alius te cinget, & ducet quod nõ vis. Hoc
 20 autẽ dixit, significans qua morte clarificaturus esset Deũ.
 Et cũ hoc dixisset, dicit ei: Sequere me. Conuersus Pe-
 21 trus vidit illum discipulum quem diligebat Iesus, sequẽ-
 tem, qui & recubuit in cœna super pectus eius: & dixit:
 22 Domine quis est qui tradet te? Hunc ergo cũ vidisset
 23 Petrus, dicit Iesu: Domine hic autem quid? Dicit ei Ie-
 sus: Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu
 24 me sequere. Exiuit ergo seimo iste inter fratres, quia di-
 scipulus ille non moritur. Et non dixit ei Iesus: Non mo-
 25 ritur, sed, Sic eum volo manere donec veniã, quid ad te
 Hic est discipulus ille qui testimoniũ perhibet de his
 & scripsit hæc: & scimus quia verum est testimoniũ eius
 25 Sunt autem & alia multa quæ fecit Iesus: quæ si scribã-
 tur per singula, nec ipsum arbitror mūdum capere pos-
 se eos qui scribendi sunt libros.

O ij ACTA

*discentiũ 1.

*accipit.
*dabat.

*Iona 2. &
bis infra.

*nostri.
*Iesus 2.
2. Pet. 1. c. 14

*tu

Sup. 13. c. 25.

*Si 2.
*Si sic 1.

*Si 2.
*Si sic 3.

ACTA APOSTOLORUM.

Iesus promittens apostolis Spiritum sanctum, dicit non esse ipsorum scire secreta rerum futurarum tempora, & post ipsius in celum ascensum dicitur ab angelis similiter vterius: nomina apostolorum: oratio Petri de vno in locu Iudae proditoris sufficiedo, vbi prae missis precibus eligitur sorte Mathias. CAP. I.

1
A
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13

Luc. 24. g. 49
Ioh. 14. d. 26.
Mat. 3. b. 11.
Marc. 1. b. 8.
Luc. 3. c. 16.
Ioh. 2. d. 26.
Infr. 12. c. 7.
16. 19. a. 4.
Infr. 2. a. 1.
2. 4.
Luc. 24. g. 49
Infr. 2. c. 31.
Marc. 16. d. 10.
Luc. 24. g. 51

RI MV M quidem sermonem feci de omnibus, o Theophile, quae cepit Iesus facere & docere, vsq; in diem qua precipiens apostolis per Spiritum sanctum, quos elegit, assumptus est: quibus & praebuit seipsum viuum post passionem suam in multis argumentis, per dies quadraginta apprensus, & loquens de regno Dei. Et conuolens, praecipit eis, ab Ierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem patris, quam audistis (inquit) per os meum: quia Iohannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto non post multos hos dies. Igitur quae conuenerat, interrogabat eum dicentes: Domine si in tempore hoc restitues regnum Israel? Dixit autem eis: Non est uestrum nosse tempora vel momenta, quae pater posuit in sua potestate: sed accipietis virtutem superuenientis Spiritus sancti in vos, & eritis mihi testes in Ierusalem, & in omni Iudaea, & Samaria, & vsq; ad vltimum terrae. Et cum haec dixisset, videtur illis eleuatus est: & nubes suscepit eum ab oculis eorum. Cumque intueretur in celum euntem illum, ecce duo viri astitērunt iuxta illos in vestibus albis, quae & dixerunt: Viri Galileae quid statis aspicientes in celum: hic Iesus qui assumptus est a vobis in celum, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in celum. Tunc reuersi sunt Ierosolymam a monte qui vocatur Oliueti, qui est iuxta Ierusalem, sabbathi habes iter. Et cum introissent in caenaculum ascenderunt vbi manebant Petrus

Petrus & Iohannes, Iacobus & Andreas, Philippus & Thomas, Bartholomeus & Mattheus, Iacobus Alphaei, & Simon Zelotes, & Iudas Iacobi. Hi omnes erant perseverantes vnanimitate in oratione cum mulieribus, & Maria matre Iesu, & fratribus eius. In diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum dixit (erat autem turba hominum simul, ferè centum viginti). Viri fratres, oportet impleri scripturam quam praedixit Spiritus sanctus per os Dauid de Iuda, qui fuit dux eorum qui comprehenderunt Iesum: qui connumeratus erat in nobis, & sortitus est sortem ministerij huius. Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, & suspensus crepuit mediis: & diffusa sunt omnia viscera eius. Et notum factum est omnibus habitantibus Ierusalem, ita ut appellaretur ager ille, lingua eorum, Hacel-dema, hoc est ager sanguinis. Scriptum est enim in libro Psalmorum: Fiat commotio eorum deserta, & non sit qui inhabitet in ea. Et ratio eorum deserta, & non sit qui inhabitet in ea. Et episcopatum eius accipiat alter. Oportet ergo ex his viris qui nobiscum sunt congregati, in omni tempore quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Iesus, incipiens a baptismo Iohannis vsque in diem qua assumptus est a nobis, testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis. Et statuerunt duos, Ioseph, qui vocabatur Barfabas, qui cognominatus est Iustus, & Mathiam. Et orantes dixerunt, Tu Domine qui corda nostri omnium, ostende quem elegeris ex his duobus vnum, accipere locum ministerij huius & apostolatus, de quo praevaticatus est Iudas ut abiret in locum suum. Et dederunt sortes eis: Et cecidit sors super Mathiam, & annumeratus est cum vndecim apostolis.

Esuso super discipulos Spiritu sancto die Pentecostes, admirantur Iudaei quod omnium loquantur linguis: dicentes autem eos multo plenos esse confutat Petrus, citata inter alia sua concionis prophetia Ioel, compunctus, Iudaei audito Petri consilio conuertuntur ad Christum tria circiter millia, simulque perseverant in doctrina apostolorum, fractione panis & orationibus

* nomina 1.
Psal. 40. b. 9.
Ioh. 13. b. 18.
18. a. 3.
Mat. 27. a. 7.
Mat. 27. a. 5.
Psa. 68. c. 16.
* eius. 4.
Psa. 108. b. 8.

bus, habentes omnia communia.

A T cum complerentur dies Pentecostes, erant omnes
 1 pariter in eodem loco: & factus est repente de celo
 2 sonus, tanquam aduenientis spiritus vehementis, & re-
 3 pleuit totam domum ubi erant sedentes. Et apparuerunt
 4 illis dispersitę lingue tanquam ignis, seditq; supra singu-
 5 los eorum: & repleti sunt omnes Spiritu sancto, & cę-
 6 perunt loqui varijs linguis prout Spiritus sanctus dabit
 7 eloqui illis. Erant autem in Ierusalem habitantes Iudęi,
 8 viri religiosi ex omni natione quę sub celo est. Facta au-
 9 tem hac voce conuenit multitudo, & mente confusa est,
 10 quoniam audiebat vnusquisque lingua sua illos loquen-
 11 tes. Stuebant autem omnes, & mirabantur dicentes:
 12 Nonne, ecce, omnes isti qui loquuntur, Galilęi sunt? &
 13 quomodo nos audiimus vnusquisq; linguam nostrā,
 14 in qua nati sumus? Parthi, & Medi, & Ælamitę, & qui
 15 habitant Mesopotamiam, Iudęam, & Cappadociā, Pō-
 16 tum, & Asiam, Phrygiam, & Pamphiliam, Ægyptum, &
 17 partes Libyę quę est circa Cyrēnen, & aduenę Romani,
 18 Iudęi quoque & Profelyti, Cretes, & Arabes: audiui-
 19 mus eos loquentes nostris linguis magnalia Dei. Stue-
 20 bant autem omnes, & mirabantur ad nuicem dicentes:
 21 Quidnam vult hoc esse? Alij autē irridentes dicebant:
 22 Quia musto pleni sunt isti. Stans autem Petrus cum vn-
 23 decim, leuauit vocem suam, & locutus est eis: Viri Iudęi,
 24 & qui habitatis Ierusalem vniuersi, hoc vobis notum sit,
 25 & auribus percipite verba mea. Non enim sicut vos estis-
 26 matis, hi ebrij sunt, cum sit hora diei tertia: sed hoc est
 27 quod dictum est per prophetam Ioël. Et erit in nouissi-
 28 mis diebus (dicit Dñs) effundā de spiritu meo super om-
 29 nem carnem: & pphetabunt filij vestri & filię vestrę, &
 30 iuuenes vestri visiones videbūt, & seniores vestri somnia
 31 somniabunt. Et quidem super seruos meos, & super an-
 32 cillas meas in diebus illis effundam de Spiritu meo, &
 33 prophetabūt: & dabo pdigia in celo sursum, & signa in
 34 terra deorsum, sanguinem & ignem & vaporem fumi.

Sol

20 Sol conuertetur in tenebras, & Luna in sanguinē, anteq̃
 21 veniat dies Dñi magnus & manifestus. Et erit ois quicū-
 22 que inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Viri Istraē-
 23 litę audite verba hęc, Iesum Nazarenum virum appro-
 24 barum a Deo in vobis, virtutibus, & prodigijs, & signis
 25 quę fecit Deus per illum in medio vestri sicut vos scitis:
 26 hunc definito consilio & pręscientia Dei traditum, per
 27 manus iniquorum affligentes, interemistis: quem Deus
 28 suscitauit solutis doloribus inferni, iuxta quod impossi-
 29 bile erat teneri illum ab eo. David enim dicit in eum:
 30 Prouidebam Dominum in conspectu meo semper: quoniam
 31 a dextris est mihi ne commoueat. Propter hoc lætatum
 32 est cor meum, & exultauit lingua mea: insuper & caro
 33 mea requiescet in spe. Quoniam non derelinques ani-
 34 mam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre
 35 corruptionem. Notas mihi fecisti vias vitę: replebis me
 36 incunditate cum facie tua. Viri fratres, liceat audēter di-
 37 cere ad vos de patriarcha David, quoniam defunctus est,
 38 & sepultus est: & sepulchrū eius est apud nos, vsq; in ho-
 39 diernū diē. Propheta igitur cum esset, & sciret quia iure-
 40 iurādo, iurasset illi Deus de fructu lumbi eius sedere su-
 41 per sedem eius: prouidens locutus est de resurrectione
 42 Christi, quia neque derelictus est in inferno, neque caro
 43 eius vidit corruptionē. Hunc Iesum resuscitauit Deus,
 44 cuius omnes nos testes sumus. Dextera igitur Dei exal-
 45 tatus, & pmissione Spiritus sancti accepta a patre, effu-
 46 dit hunc quem vos videris & auditis. Nō enim David
 47 ascendit in cælum: dicit autem ipse, Dixit Dñs Dño meo,
 48 sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabel-
 49 lum pedū tuorum. Certissimē sciat ergo omnis domus
 50 Istraēl quia & Dñm eum & Christum fecit Deus, hunc
 51 Iesum quem vos crucifixistis. His autem auditis com-
 52 puncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum & ad reliquos
 53 apostolos: Quid faciemus viri fratres? Petrus verō ad il-
 54 los, Pœnitentiam (inquit) agite, & baptizetur vnusquis-
 55 que vestrum in nomine Iesu Christi in remissionem pec-
 56 catorum

O iij

catorum

Ioël 2. g. 31.
Rom. 10. c. 13.

* & 5.

Psal. 15. b. 8.

3. Re. 2. b. 10
& 4.

Psal. 131. c. 11

Psal. 15. b. 10
Infr. 13. c. 25.
Supr. 1. b. 8.* hoc donū
quod
Psa. 109. a. 1.

39 Vobis enim est repromissio, & filijs vestris, & omnibus qui longè sunt, quoscumque aduocauerit Dñs Deus noster. Alijs etiam verbis plurimis testificatus est, & exhortabatur eos, dicens: Saluamini à generatione ista praua.

41 Qui ergo receperunt sermonem eius, baptizati sunt: & appositæ sunt in die illa animæ circiter tria millia. Erant autem perseverantes in doctrina apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus. Fiebat autem omni animæ timor: multa quoque prodigia & signa per apostolos in Ierusalem fiebant, & metus erat magnus in vniuersis. Omnes etiam qui credebant, erant pariter & habebant omnia communia. Possessiones & substantias vendebant, & diuidebant illa omnibus, prout cuique opus erat. Quotidie quoque perdurantes vnanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, sumebant cibum curatione & simplicitate cordis, collaudantes Deum, & habentes gratiam ad omnem plebem. Dominus autem agebat qui salui fierent quotidie in idipsum.

Petrus cum Iohanne claudum à matris utero sanat, ac docet ipsos id fecisse per fidem nominis Christi, quem ostendit esse Messiam promissum per Moysen & prophetas, ipsiq; Abrahæ.

C A P. I I I.

1 Petrus autem & Iohannes ascendebant in templum, ad horam orationis nonam. Et quidam vir qui erat claudus ex utero matris suæ, baiulabatur: quem ponebant quotidie ad portam templi, quæ dicitur Speciosa, ut peteret elemosynam ab introeuntibus in templum. Is cum vidisset Petrum & Iohannem incipientes introire in templum, rogabat ut elemosynam acciperet. Intuens autem in eum Petrus cum Iohanne, dixit: Respice in nos. At ille intendebat in eos, sperans se aliquid accepturum ab eis.

6 Petrus autem dixit: Argentum & aurum non est mihi: quod autem habeo hoc tibi do: In nomine Iesu Christi Nazareni surge, & ambula. Et apprehensa manu eius dextera, alleuauit eum, & protinus consolidate sunt

bases

8 bases eius & plantæ. Et exiliens stetit, & ambulabat: & intrauit cum illis in templum ambulans, & exiliens, & laudans Deum. Et vidit omnis populus eum ambulans, & laudantem Deum. Cognoscebant autem illum quod ipse erat qui ad elemosynam sedebat ad Speciosam portam templi: & impleti sunt stupore & extasi in eo quod contigerat illi. Cum tenerent autem Petrum & Iohannem, cucurrit omnis populus ad eos ad porticum quæ appellatur Salomonis, stupentes. Videns autem Petrus, respondit ad populum: Viri Israëlitarum quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra virtute aut pierate fecerimus hunc ambulare? Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob, Deus patrum nostrorum glorificauit filium suum Iesum, quem vos quidem tradidistis, & negastis ante faciem Pilati, iudicante illo dimitti. Vos autem sanctum & iustum negastis, & petistis virum homicidam donari vobis: authorem vero vite interfecistis, quem Deus suscitauit à mortuis, cuius nos testes sumus. Et in fide nominis eius, hunc quem vos videtis & nostis, confirmauit nomen eius: & fides quæ per eum est, dedit integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrum. Et nunc fratres scio quia per ignorantiam fecistis, sicut & principes vestri. Deus autem qui prænuntiauit per os omnium prophetarum, pati Christum suum, sic impleuit. Penitentini igitur & conuertimini, ut deleantur peccata vestra: ut cum venerint tempora refrigerij à conspectu Domini, & miserit eum qui predicatus est vobis Iesum Christum, quem oportet quidem caelum suscipere usque in tempora restitutionis omnium, quem locutus est Deus per os sanctorum suorum à seculo prophetarum. Moyses quidem dixit: Quonia propheta suscitabit vobis Dominus Deus vester de fratribus vestris tanquam me: ipsum audietis iuxta omnia quæcunque locutus fuerit vobis. Erit autem, omnis anima quæ non audierit prophetam illum, exterminabitur de plebe. Et omnes prophetae à Samuel, & deinceps qui locuti sunt, annuntiauerunt dies istos. Vos estis filij propheta-

videat

potestate

Mat. 27. 6. 20
Mar. 15. b. 11
Luc. 24. c. 18
Ioh. 18. g. 40.

vidistis

illi.

quis.

Deu. 18. c. 13

& s.

Gen. 12. 2. 3.
21. b. 11. 21.
d. 18. 16. 2. 4

phetarum & testamenti quod disposuit Deus ad patres nostros dicens ad Abraham: ¶ Et in semine tuo benedicetur omnes familie terræ. ¶ Vobis primum Deus suscitans Filium suum, misit eum benedicentem vobis: vt conuertat se vnusquisque à nequitia sua.

Apostoli post reclusionē in custodia examinati de claudi curatione, ostendunt in solo Christo lapide angulari esse salutem, nec principibus contra Dei iussum obtemperant cessando à doctrina nominis Christi: dimissi verò & orantes accipiunt signa dati Spiritus sancti: nullus ipsorum quicquam proprium habebat. sed suis diuēditis faciebat pretium esse commune, sicut fecit Barnabas diuēdito agro suo.

CAP. IIII.

Iesu 7.

* Israēl j.
* audite

Psa. 117. d. 18
Mat. 11. d. 42
Mar. 12. a. 10.
Luc. 10. c. 17.
Ioa. 28. d. 16.
1. Pet. 2. a. 7.
Rom. 9. g. 33

Loquentibus autem illis ad populum, superuenerunt sacerdotes & magistratus templi & Sadducæi, ¶ dolentes quòd docerent populum, & annuntiarent in Iesum resurrectionem ex mortuis: ¶ & iniecerunt in eos manus, & posuerunt eos in custodiam in crastinum: erat enim iam vespere. ¶ Multi autem eorum qui audierant verbum, crediderunt: & factus est numerus virorū quinq; millia.
¶ Factum est autem in crastinum vt cōgregarentur principes eorum, & seniores & Scribæ in Ierusalem. ¶ Et Annas princeps sacerdotum, & Caiphas, & Iohānes, & Alexander, & quotquot erant de genere sacerdotali. ¶ Et stabuētes eos in medio, interrogabant: In qua virtute, aut in quo nomine fecistis hoc vos? ¶ Tunc repletus Spiritu sancto Petrus, dixit ad eos: Principes ppli & seniores **:
¶ Si nos hodie dijudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iste saluus factus est, ¶ notum sit omnibus vobis & omni plebi Israēl quia in nomine Iesu Christi Nazareni quem vos crucifixistis, quē Deus suscitauit à mortuis, in hoc iste astat corā vobis sanus. ¶ Hic est lapis qui reprobatus est à vobis ædificantibus, qui factus est in caput anguli: ¶ & nō est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri. ¶ Videntes autem Petri constantiam, & C Iohannis, comperto quòd homines essent sineliteris & idiotæ,

idiotæ, admirabantur, & cognoscebant eos quoniam cū Iesu fuerant. ¶ hominem quoque videntes stantem cum eis qui curatus fuerat, nihil poterant cōtradicere. ¶ Iusserunt autem eos foras extra concilium secedere: & conferebāt adinuicē, ¶ dicētes: Quid faciemus hominibus istis: quō quidem notum signum factum est per eos, omnibus habitantibus Ierusalem, manifestum est, & nō possumus negare. ¶ Sed ne amplius diuulgetur in populum, comminemur eis, ne vltra loquantur in nomine hoc vlli hominū. ¶ Et vocantes eos denuntiauerunt, ne omnino loquerentur, neque docerent in nomine Iesu. ¶ Petrus verò & Iohannes respondentes dixerunt ad eos: Si iustum est in conspectu Dei, vos potius audire quàm Deum, iudicare. ¶ Nō enī possumus quē vidimus & audiuius nō loqui.
¶ At illi comminantes, dimiserunt eos, non inuenientes quō punirent eos, propter pplm, quia omnes clarificabāt id quod factū fuerat, in eo quod acciderat. ¶ Annorū enī erat amplius quadraginta homo in quo factū fuerat signum istud sanitatis. ¶ Dimissi autē venerunt ad suos, & annuntiauerūt eis quāta ad eos principes sacerdotum & seniores dixissent. ¶ Qui cū audissent, vnanimiter leuaerunt vocē ad Deū, & dixerunt: Dñe, tu es q̄ fecisti celū & terrā, mare & omnia quæ in eis sunt, ¶ qui Spiritu sancto per os patris nostri Dauid pueri tui dixisti: ¶ Quare fremuerūt gentes, & populi meditati sunt inania? ¶ Astiterunt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum aduersus Dñm, & aduersus Christum eius? ¶ Conuenerunt enim verē in ciuitate ista aduersus sanctum puerum tuū Iesum, quem vnxisti, Herodes, & Pontius Pilatus, cū Gentibus & populis Israēl, ¶ facere quæ manus tua & consiliū tuum decreuerunt fieri. ¶ Et nunc Domine, respice in minas eorum, & da seruis tuis cum omni fiducia loqui verbū tuū, ¶ in eo q̄ manū tuā extendas ad sanitates & signa & prodigia fieri per nomen sancti filij tui Iesu. ¶ Et cū orassent, motus est locus in quo erant congregati, & repleti sunt omnes Spiritu sancto, & loquebantur verbum Dei

* Deus 7.

¶ Sal. 2. 2. 1.

¶ 6.

5.
6.

*Barfabas

32 Dei cum fiducia. ¶ Multitudinis autem credentium erat
 cor-vnū & anima vna: nec quisquam eorum quæ possi-
 33 debat aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia cō-
 munia. ¶ Et virtute magna reddebant apostoli testimoniū
 G resurrectionis Iesu Christi Domini-nostri: & gratia ma-
 34 gna erat in omnibus illis. ¶ Neque enim quisquam egens
 erat inter illos. Quotquot enim possessores agrorum aut
 domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quæ
 35 vendebant: ¶ & ponebant ante pedes apostolorum. Di-
 36 uidebatur autem singulis prout cuiq; opus erat. ¶ Ioseph
 autem qui cognominatus est *Barnabas ab apostolis,
 (quod est interpretatū filius consolationis) Leuites, Cy-
 37 prius genere, cum haberet agrum, vēdidit eum, & attu-
 lit pretium, & posuit ante pedes apostolorum.

*Ananias & vxor sua Saphira agro diuendito pretij partem
 sibi seruant, quod tamen interrogante Petro factum esse ne-
 gant, quam ob causam ad verbum Petri vxor post maritum
 subita morte percutitur: multa per apostolos & maxime
 per Petrum sunt signa, ipsiq; in custodia reclusi ab angelo
 educuntur, & rursum apprehensi non consentiunt vt à predi-
 catione nominis Christi cessent: Gamaltelis autem consilio cōsi-
 dimittuntur, gaudentes quod pro Christi nomine cædi mernis-
 sent, quem continuè annuntiant.*

CAP. V.

*Ad Ananiā
*ad eum

1 **V** Ir autem quidam nomine Ananias, cum Saphira
 A vxore sua vendidit agrum, ¶ & fraudauit de pretio
 2 agri, cōscia vxore sua: & afferens partem quandā, ad pe-
 des apostolorum posuit. ¶ Dixit autē Petrus*, Anania, cur
 tentauit Satanas cor tuum, mentiri te Spiritui sancto, &
 4 fraudare de pretio agri? Nōne manens tibi manebat, &
 venundatum in tua erat potestate? Quare posuisti in
 corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus, sed
 5 Deo. ¶ Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit & expi-
 6 rauit. Et factus est timor magnus super omnes qui au-
 7 dierunt. ¶ Surgentes autem iuuenes amouerunt eum, &
 B efferentes sepelierunt. ¶ Factum est autem quasi horarum
 triū spatium, & vxor ipsius, nesciens quod factū fuerat
 introiuit

6.

8 introiuit. ¶ Respondit autem ei Petrus: Dic mihi-mulier,
 si tanti agrum vendidistis? At illa dixit: Etiam, tanti.
 9 ¶ Petrus autem ad eam: Quid vtique conuenit vobis ten-
 tare Spiritum Dñi? Ecce pedes eorum qui sepelierunt vi-
 10 rum tuum, ad ostium, & efferent te. ¶ Confestim cecidit
 ante pedes eius, & expirauit. Intranses autem iuuenes,
 inuenerunt illam mortuam: & extulerūt, & sepelierūt ad
 11 virū suū. ¶ Et factus est timor magnus in vniuersa eccle-
 12 sia, & in omnes qui audierunt hæc. ¶ Per manus autē apo-
 13 stolorum fiebāt signa & prodigia multa in plebe. Et erāt
 14 vnanimiter oēs in porticu Salomonis. ¶ Ceterorū autē ne-
 mo audebat se coniungere illis: sed magnificabat eos po-
 15 pulus. ¶ Magis autem augebatur credētium in Dño mul-
 16 titudo virorum ac mulierum: ¶ ita vt in platæas eijcerent
 infirmos, & ponerent in lectulis ac grabatis, vt veniente
 Petro saltē vmbra illius obumbraret quēquam illorum,
 17 & liberarentur omnes ab infirmitatibus suis. ¶ Cōcur-
 rebat autem & multitudo vicinarum ciuitatum Ierusalē
 18 afferentes ægros & vexatos à spiri-tibus immūdis: qui cu-
 19 rabantur omnes. ¶ Exurgēs autem princeps sacerdotum
 D & omnes qui cum illo erant, quæ est hæresis Sadducæo-
 20 rum, repleti sunt zelo: ¶ & iniecerunt manus in aposto-
 21 los, & posuerunt eos in custodia publica. ¶ Angelus autē
 Dñi per noctem aperiens ianuas carceris, & edticēs eos,
 22 dixit: ¶ Ite, & stantes loquimini in templo plebi oīa verba
 23 vite huius. ¶ Qui cum audissent, intrauerunt diluculo in
 templum, & docebant. Adueniens autem princeps sacer-
 24 dorum & qui cum eo erant, conuocauerunt concilium
 & oēs seniores filiorū Israël, & miserunt ad carcerem vt
 25 adducerentur. ¶ Cū autem venissent ministri, & apertō
 carcere nō inuenissent illos: reuersi nuntiauerunt, dicē-
 tes: Carcerem quidem inuenimus clausum cum oī dili-
 gentia, & custodes stantes ante ianuas: aperientes autem,
 26 neminē intus inuenimus. ¶ Vt autem audierunt hos ser-
 mones magistratus templi & principes sacerdotum, am-
 27 bigebant de illis quidnam fieret. ¶ Adueniens autem qui-
 dam

dam nuntiavit eis: Quia ecce viri quos posuistis in car-
 26 cerē, sunt in templo stantes & docentes pp̄m. Tūc abijt
 magistratus cum ministris, & adduxit illos sine vi: time-
 27 bāt enim populum ne lapidarentur. Et cum adduxissent
 illos, statuerunt in concilio. Et interrogavit eos princeps
 28 sacerdotū, dicens: Præcipiendo præcepimus vobis ne do-
 ceretis in nomine isto: & ecce replestis Ierlm doctrina ve-
 stra, & vultis inducere sup nos sanguinē hominis istius.
 29 Respondens autem Petrus & apostoli, dixerunt: Obe-
 30 dire oportet Deo magis, q̄ hominibus. Deus patrum no-
 F strorum suscitavit Iesum, quē vos interemistis, suspen-
 31 dentes in ligno. Hunc principem & saluatorem Deus
 exaltavit dextera sua, ad dandam pœnitentiam Israëlī, &
 32 remissionem peccatorum. & nos sumus testes horum
 verborum, & Spiritus sanctus, quem dedit Deus omni-
 33 bus obedientibus sibi. Hæc cum audissent, dissecabatur:
 34 & cogitabant interficere illos. Surgens autem quidam
 in concilio Phariseus, nomine Gamaliel, legis doctor ho-
 norabilis vniuersæ plebi, iussit foras ad breue homines
 35 fieri: dixitq; ad illos: Viri Israëlīte, attendite vobis super
 36 hominibus istis quid acturi sitis. Ante hos enī dies exi-
 G tit Theodas, dicens se esse aliquem, cui cōsensit n̄merus
 virorum circiter quadringentorum, qui occisus est: &
 omnes qui credebant ei, dissipati sunt, & redacti ad ni-
 37 hilum. Post hunc exiit Iudas Galilæus in diebus profes-
 sionis, & auertit populum post se, et ipse petijt: et omnes
 38 quotquot consenserunt ei, dispersi sunt. Et nunc itaq;
 dico vobis, discedite ab hominibus istis, & sinite illos:
 39 quoniam si est ex hominibus consiliū hoc aut opus, dis-
 soluetur: si verò ex Deo est, nō poteritis dissoluere eos,
 ne fortè & Deo repugnare inueniamini. Consenserunt
 40 autem illi. Et conuocantes apostolos, cessis denuntiaue-
 runt ne loquerentur in nomine Iesu, & dimiserunt eos.
 41 Et illi quidem ibant gaudentes à conspectu concilij, qm̄
 digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati.
 42 Et omni autem die non cessabant in templo & circa do-
 mos

puillum
foras Ap̄stos
scedere 5.

reductus
est 10.

2.2.

mos docentes & euangelizantes Christum Iesum.
 Eleo septem diaconorum, crescente in dies credentium nume-
 ro: Stephani vehementia cum signis & prodigijs, in quem plu-
 rimi insurgunt Iudæi: cumq; eum nō possent conuincere, falsis
 testibus nituntur opprimere. CAP. VI.
 1 IN diebus autem illis crescente numero discipulorū,
 A factum est murmur Græcorum aduersus Hebræos, eò
 quòd despiceretur in ministerio quotidiano viduę eorū.
 2 Conuocantes autem duodecim multitudinē discipulo-
 rū, dixerunt: Non est æquū, nos derelinquere verbū Dei,
 3 & ministrare mensis. Considerate ergo fratres, viros ex
 vobis boni testimonij septem, plenos Spiritu sancto &
 4 sapientia quos cōstituamus super hoc opus. Nos verò,
 5 orationi & ministerio verbi instantes erimus. Et placuit
 6 sermo coram oī multitudine. Et elegerunt Stephanum
 virum plenum fide & Spiritu sancto, & Philippum, &
 Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenā,
 6 & Nicolaum aduenam Antiochenum. Hos statuerunt
 ante conspectum apostolorum: & orātes, imposuerunt
 7 eis manus. Et verbū Dei crescebat, & multiplicabatur
 8 numerus discipulorum in Ierusalem valde: multa etiam
 turba sacerdotum obediebat fidei. Stephanus autē ple-
 C nus gratia & fortitudine faciebat prodigia & signa ma-
 9 gna in populo. Surrexerūt autem quidam de synagoga,
 quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenensium, & Ale-
 xandrinorū, & eorū qui erant à Cilicia & Asia, disputā-
 10 tes cum Stephano: & non poterant resistere sapientię &
 11 Spiritui qui loquebatur. Tunc summiserunt viros, qui
 12 dicerent se audiuisse eum dicentem verba blasphemie in
 D Moysen & Deum. Commouerunt itaq; plebem, & se-
 13 niores, & Scribas: & cōcurrentes rapuerunt eum, & ad-
 13 duxerunt in concilium, & statuerunt falsos testes, qui
 14 dicerent, Homo iste non cessat loqui verba aduersus locū
 14 sc̄m & legem. Audiuimus enī eū dicentē, qm̄ Iesus Na-
 zarenus hic, destruet locū istum, & mutabit traditiones
 15 quas tradidit nobis Moyses. Et intuētes eū oēs q̄ sedebāt
 in

Ita. 11. b. 8.
Timotheū
21.

Domini

in concilio, viderunt faciem eius tanquam faciem Angeli. Stephanus data respondendi facultate multa refert de pacto Dei cum Abraham, eiusque minoribus, de Moyse & egressione filiorum Israel ex Aegypto, de tabernaculo testimonij & templo per Salomonem edificato, Iudeos reprehendens quod ipsi & patres eorum spiritu sancto semper resisterint: quam autem diceret se Iesum a dextris Dei videre, lapidatur, testibus vestimenta ad pedes Sauli deponentibus: oraturque per lapidantes.

Gen. 12. 21.
Gen. 15. c. 15
Gen. 17. b. 1
Gen. 21. a. 2.
Gen. 25. c. 24
Gen. 29. d. 32.
Gen. 31. a. b. c. d.
Gen. 35. d. 23.
Gen. 37. f. 28
Gen. 41. c. 17
Gen. 42. a. 2.
Gen. 45. a. 1.
a. 4.

Dixit autem princeps sacerdotum: Si haec ita se habet? **Q**ui ait, Viri fratres & patres audite. Deus glorie apparuit patri nostro Abraham: cum esset in Mesopotamia, priusquam moraretur in Charan: & dixit ad illum, Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram quam monstrauero tibi. Tunc exiit de terra Chaldaeorum, & habitauit in Charan. Et inde, postquam mortuus est pater eius, transfudit illum in terram istam, in qua nunc vos habitatis: & non dedit illi hereditatem, in ea nec passum pedis: & repromisit dare illi eam in possessionem, & semini eius post ipsum, cum non haberet filium. Locutus est autem ei Deus, Quia erit semine eius accola in terra aliena, & seruituti eos subijcient, & male tractabunt eos annis quadringentis: & gentem cui seruierint, iudicabo ego: & post haec exhibunt, & seruient mihi in loco isto. Et dedit illi testamentum circumcisionis, & sic genuit Isaac, & circumcidit eum die octauo: & Isaac, Iacob: & Iacob, duodecim Patriarchas. Et Patriarchae emulantes, Ioseph vendiderunt in Aegyptum. & erat Deus cum eo: & eripuit eum ex omnibus tribulationibus eius. & dedit ei gratiam & sapientiam in conspectu Pharaonis regis Aegypti, & constituit eum prepositum super Aegyptum, & super omnem domum suam. Venit autem famas in vniuersam Aegyptum & Chananaan, & tribulatio magna: & non inueniebant cibos patres nostri. Cum autem diceret autem Iacob esse frumentum in Aegypto: misit patres nostros primum: & in secundo cognitus est Ioseph a fratri-

a fratribus suis, & manifestatum est Pharaoni genus eius. Mittens autem Ioseph, accersuit Iacob patrem suum, & omnem cognationem in animabus septuaginta quinque. Et descendit Iacob in Aegyptum: & defunctus est ipse & patres nostri. Et translati sunt in Sichem, & positi sunt in sepulchro, quod emit Abraham pretio argenti a filiis Hemor filij Sichem. Cum autem appropinquaret tempus promissionis, quam confessus erat Deus Abraham, creuit populus & multiplicatus est in Aegypto, quoadusque surrexit alius rex in Aegypto, qui non sciebat Ioseph. Hic circunueniens genus nostrum, afflixit patres nostros: vt exponerent infantes suos, ne viuificarentur. Eodem tempore natus est Moyses, & fuit gratus Deo, qui nutritus est tribus mensibus in domo patris sui. Exposito autem illo, sustulit eum filia Pharaonis, & nutritiuit eum sibi in filium. Et eruditus est Moyses omni sapientia Aegyptiorum: & erat potes in verbis & in operibus suis. Cum autem impleretur ei quadraginta annorum tempus, ascendit in cor eius vt visitaret fratres suos filios Israel. Et cum vidisset quendam iniuriam patientem, vindicauit illum: & fecit ultionem ei qui iniuriam sustinebat, percusso Aegypto. Existimabat autem intelligere fratres, quoniam Deus per manum ipsius daret salutem illis: at illi non intellexerunt. Sequenti vero die apparuit illis litigantibus: & reconciliabat eos in pace, dicens: Viri, fratres estis, vt quid nocetis alterutrum? Qui autem iniuriam faciebat proximo, repulit eum, dicens, Quis te constituit principem & iudicem super nos? nunquid interficere me tu vis, quemadmodum interfecisti heri Aegyptium? Fugit autem Moyses in verbo isto: & factus est aduena in terra-Madia, vbi generauit filios duos. Et expletis annis quadraginta, apparuit illi in deserto montis Sina angelus in igne flammæ rubi. Moyses autem videns, admiratus est visum. Et accedente illo vt consideraret, facta est ad eum vox Domini, Ego sum Deus patrum tuorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus

*suam
Gen. 46. a. 1.
a. 5.
Gen. 49. d. 32.
Gen. 50. b. 7.
Gen. 23. c. 16
59. b. 13.
Ios. 24. g. 31.
Exod. 1. a. 7.
Exod. 2. a. 2.
Heb. 11. c. 24.
Exo. 2. b. 12.
Exo. 2. b. 13.
Exod. 3. a. 2.
*dicens

Exod. 7. 8. 9. 10. 11. 14. Exo. 16. a. 1. Deu. 18. c. 15. Exo. 19. a. 3. d. 19. Exo. 32. a. 1. Moysi enim huic. Amos 5. g. 25. Hebr. 8. b. 5. Iosue 3. c. 14. Exo 15. a. 4. 1. Re. 16. c. 13. Psal. 131. a. 5. 5. Reg. 6. a. 1. 1. Par. 17 b. 12.

Jacob. Trenefactus autem Moyses, non audebat confiteri. Dixit autem illi Dñs, Solue calceamentum pedum tuorum: locus enim in quo stas, terra sancta est. Vidēs vidi afflictionem populi mei qui est in Ægypto, & gemitum eorum audiuī, & descendi liberare eos. Et nunc veni, & mittam te in Ægyptum. Hunc Moysen quem negauerunt, dicentes: Quis te constituit principē & ducem? hunc Deus principem, & redemptorem miserit, cum manu angeli qui apparuit illi in rubo. Hic eduxit illos faciens prodigia & signa in terra Ægypti, & in rubro mari, & in deserto annis quadraginta. Hic est Moyses qui dixit filijs Israël: Prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris tanquam me ipsum audietis. Hic est qui fuit in ecclesia in solitudine, cum angelo qui loquebatur ei in monte Sina, & cum patribus nostris: qui accepit verba vitæ dare nobis. Cui noluerūt obedire patres nostri: sed repulerunt, & auersi sunt cordibus suis in Ægyptum, dicentes ad Aaron: Fac nobis deos qui præcedant nos: Moyses enim hic qui eduxit nos de terra Ægypti, nescimus quid factum sit ei. Et vitulum fecerunt in diebus illis, & obtulerunt hostiam simulachro, & lætabantur in operibus manuum suarū. Conuertit autem Deus, & tradidit eos seruire militia cæli, sicut scriptum est in Libro prophetarum: Nunquid victimas et hostias obtulistis mihi annis quadraginta in deserto, domus Israël? Et suscepistis tabernaculum Moysi, & sydus Dei vestri Rempham, figuras quas fecistis, adorare eas. Et transferam vos trans Babylonem. Tabernaculum testimonij fuit patribus nostris in deserto, sicut disposuit Deus. loquens ad Moysen, vt faceret illud secundum formam quam viderat. Quod & induxerunt, suscipientes patres nostri cum Iesu in possessionem gentium, quas expulit Deus à facie patrum nostrorum, vsq; in diebus David, qui inuenit gratiam ante Deum, & petijt vt inueniret tabernaculū Deo Jacob. Salomon autem ædificauit illi domum. Sed non Excelsus

Excelsus in manufactis habitat, sicut propheta dicit: Excelsus mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum. Quam domum ædificabitis mihi, dicit Dominus? aut quis locus requietionis meæ est? Nōne manus mea fecit hæc omnia? Dura ceruice & incircuncisis cordibus & auribus, vos semper Spiritui sancto resistitis: sicut patres vestri, & vos. Quem prophetarum non sunt persecuti patres vestri? Et occiderunt eos qui prænuntiabant de aduentu Iusti, cuius vos nunc proditores & homicidæ fuistis: qui accepistis legem in dispositione angelorum, & non custodistis. Audientes autem hæc, dissecabantur cordibus suis, & stridebant dentibus in eum. Cum autem esset plenus Spiritu sancto, intēdens in cælum, vidit gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris Dei. Et ait: Ecce video cælos apertos, & filium hominis stantem à dextris Dei. Exclamantes autem voce magna, continuerunt aures suas, & impetum fecerunt vnanimiter in eum. Et eicientes eum extra ciuitatem, lapidabant, & testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis qui vocabatur Saulus. Et lapidabant Stephanum inuocantem, & dicentem: Domine Iesu, suscipe spiritum meum. Positis autem genibus, clamauit voce magna, dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset, obdormiuit: Saulus autē erat consentiens neci eius. In persecutione disperguntur omnes præter apostolos, Saulo deuastante Ecclesiam: Philippus plurimos in Samaria conuertit, & in his Simonem magum baptizat: missi ab apostolis Petrus & Iohannes, oratione ac manuum impositione impetrant credentibus Samaritanis Spiritum sanctum: Simon autē volens spiritus sancti dationem pecunia emere, durē à Petro corripit: Philippus ab angelo mittit ad Emuchū, quē ubi credit baptizasset, à spiritu raptus deserit in Azotū. CAP. VIII. Facta est autem in illa die persecutio magna in Ecclesia, quæ erat Ierosolymis: & omnes dispersi sunt per regiones Iudææ & Samaria, præter apostolos. Curaue-

per propheta tam. Inf. 17. f. 24. Isa 66. a. 1. 3. Re. 8. c. 27. 2. Pa. 6. c. 18. restitistis virtutis Inf. 22. c. 20. in Domino

Infr. 22. 4. 4.
c. 19. 2. 3. 7. 8.

*Dei.

*artibus 10.

عظمه حاشا

syn. 3m.

Act. fide, syn.

runt autem Stephanum viri timorati, & fecerunt plan-
 ctum magnum super eum. ¶ Saulus autem deuastabat
 Ecclesiam: per domos intrans, & trahens viros ac mulie-
 res, tradebat in custodiam. ¶ Igitur qui dispersi erant, per-
 transibant, euangelizantes verbum*. ¶ Philippus autem
 descendens in ciuitatem Samariæ, prædicabat illis Chri-
 stum. ¶ Intendebant autem turbæ his quæ à Philippo di-
 cebantur, vnanimiter audientes, & videntes signa quæ
 faciebat. ¶ Multi enim eorum qui habebant spiritus im-
 mundos, clamantes voce magna, exhibant. Multi autem
 paralytici & claudi curati sunt. ¶ Factum est ergo gaudiū
 magnum in illa ciuitate. ¶ Vir autem quidam nomine
 Simon, qui antè fuerat in ciuitate magus, seducens gen-
 tem Samariæ, dicēs se esse aliquem magnum: cui auscul-
 tabant omnes à minimo vsq; ad maximum, dicētes: Hic
 est virtus Dei, quæ vocatur magna. ¶ Attendebant autem
 eum, propter quod multo tempore magicis suis* demen-
 tasset eos. ¶ Cū verò credidissent Philippo euangelizā-
 ti de regno Dei: & nomine Iesū Christi, baptizabantur
 viri ac mulieres. ¶ Tunc Simon & ipse credidit: & cū ba-
 ptizatus esset, adhærebat Philippo. Videns etiam signa
 & virtutes maximas fieri, stupens admirabatur. ¶ Cū
 autem audissent apostoli qui erant in Ierosolymis, q̄ re-
 cepisset Samaria verbum Dei: miserunt ad eos Petrum &
 Iohannem. ¶ Qui cū venissent, orauerunt pro ipsis, vt
 acciperent Spiritum sanctum. ¶ Nondum enim in quen-
 quam illorum venerat, sed baptizati tantū erant in no-
 mine Dñi Iesū. ¶ Tunc imponebant manus super illos, &
 accipiebant Spiritum sanctum. ¶ Quum vidisset autem
 Simon, quia per impositionem manus apostolorum da-
 retur Spiritus sanctus: obtulit eis pecuniam, ¶ dicens, Da-
 te & mihi hanc potestatem, vt cuiuscunq; imposuero ma-
 nus, accipiat Spiritum sanctum. ¶ Petrus autem dixit ad
 eum: Pecunia tua tecum sit in perditionem: quā donum
 Dei existimasti pecunia possideri. ¶ Non est tibi pars, ne-
 que fors in sermone isto, cor enim tuum non est rectum
 coram

22 coram Deo. ¶ Pœnitentiam itaq; age ab hac nequitia tua:
 & roga Deum, si fortè remittatur tibi hæc cogitatio cor-
 23 dis tui. ¶ In felle enim amaritudinis, & obligatione iniqui-
 24 tatis video te esse. ¶ Respondens autem Simon, dixit: Pre-
 camini vos pro me ad Dominum, vt nihil veniat sup me
 25 horum quæ dixistis. ¶ Et illi quidem testificati & loquū-
 26 ti verbum Dñi, redibant Ierosolymam, & multis regioni-
 27 bus Samaritanorum euangelizabant. ¶ Angelus autem
 Dñi loquutus est ad Philippum, dicens: Surge, & vade
 contra meridianum, ad viam quæ descendit ab Ierusalē
 in Gazam: hæc est deserta. ¶ Et surgens abiit. Et ecce, vir
 Æthiops, eunuchus potens Candaces reginæ Æthio-
 28 pum, qui erat super omnes gazas eius, venerat adorare
 in Ierusalem: & reuertebatur sedens super currum suū,
 29 legensq; Isaiam prophetam. ¶ Dixit autem Spiritus Phi-
 30 lippo: Accede, & adiunge te ad currum istum. ¶ Accurrēs
 autem Philippus, audiuit eum legentem Isaiam prophē-
 31 tam, & dixit: Putasne intelligis quæ legis? ¶ Qui ait, Et
 quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi? Roga
 32 uitq; Philippum vt ascenderet, & sederet secum. ¶ Locus
 autem scripturæ quam legebat, erat hic: ¶ Tanquā ouis
 F ad occisionem ductus est: & sicut agnus coram tondente
 33 se, sine voce, sic non aperuit os suum. ¶ In humilitate iudi-
 cium eius sublatum est. Generationem eius quis enarra-
 34 bit: quā tolleretur de terra vita eius? ¶ Respondens autem
 Eunuchus Philippo, dixit: Obscero te, de quo propheta
 35 dicit hoc: de se, an de alio aliquo? ¶ Aperiēs autem Philip-
 36 pus os suum, & incipiens à scriptura ista, euangelizauit
 illi Iesum. ¶ Et dum irent per viam, venerunt ad quandā
 aquam: & ait Eunuchus, Ecce aqua, quis prohibet me
 37 baptizari? ¶ Dixit autem Philippus, Si credis ex toto cor-
 38 de, licet. Et respondens ait: Credo filium Dei esse Iesum
 Christum. ¶ Et iussit stare currum: & descenderunt vter-
 39 que in aquā, Philippus & Eunuchus, & baptizauit eū.
 ¶ Cū autem ascendissent de aqua, Spiritus Domini rap-
 puit Philippū, & amplius nō vidit eum Eunuchus. Ibat
 autem

Act. 8. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39.

*Candacis 18

Isa. 53. b. 7.

*tollitur 1.

*quid.

40 autem per viam suam gaudens. Philippus autem in iudeis est in Azoto, & pertransiens euangelizabat ciuitatibus cunctis, donec veniret Caesaream.

Admiranda Sauli persecutoris conuersio, Domino ei apparen- te, & Anania ad ipsum misso, a quo baptizatus cepit Damascus acerrime tueri Iesum esse Christum: discipuli vero ipsum demittunt per murum propter Iudaeorum insidias: quem Barnabas Ierosolymis ducit ad apostolos, unde rursus propter insidias dimittitur Tarsum. Petrus Lydæ sanat Aeneam paralyticum, & in Toppe Tabitham resuscitat.

CAP. IX.

Infr. 22. b. 6.
1. Cor. 15. a. 8.
2. Cor. 12. a. 1.

1 **S**AULUS autem adhuc spirans minarum & cædis in discipulos Domini, accessit ad principem sacerdotum, & petijt ab eo epistolas in Damascum ad synagogas, ut si quos inuenisset huius viæ viros ac mulieres, victos perduceret in Ierusalem. Et cum iter faceret: contigit ut appropinquaret Damasco: & subito circumfulsit eum lux de caelo. Et cadens in terram, audiuit vocem dicentem sibi, Saule, Saule quid me persequeris? Qui dixit, Quis es Dñe? Et ille, Ego sum Iesus, quem tu persequeris: durum est tibi contra stimulum calcitrare. Et tremens ac stupens dixit, Domine, quid me vis facere? Et Dominus ad eum, Surge, & ingredere ciuitatem, & ibi dicerur tibi quid te oporteat facere. Viri autem illi qui comitabantur cum eo, stabant stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes. Surrexit autem Saulus de terra, apertisq; oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahentes, introduxerunt Damascum. Et erat tribus diebus non videns, & non manducauit, neq; bibit. Erat autem quidam discipulus Damasci, nomine Ananias: & dixit ad illum in visu Dñs, Anania. At ille ait, Ecce ego Domine. Et Dñs ad eum, Surge, & vade in vicum qui vocatur Rectus: & quare in domo Iudæ Saulum nomine Tharsensem, ecce enim orat. (Et vidit virum Ananiam nomine, introeuntem, & imponentem sibi manus ut visum recipiat.) Respondit autem Ananias, Dñe, audiui à multis de viro hoc, quanta mala fecerit sanctis tuis in Ierusalem: & hic habet potestatem à principibus sacerdotum alligandi omnes qui inuocant nomen tuum. Dixit autem ad eum Dñs, Vade, quoniam vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus & regibus, & filijs Israël. Ego enim ostendam illi quanta oportet eum pro nomine meo pati. Et abiit Ananias, & introiuit in domum: & impones ei manus, dixit, Saule frater, Dñs misit me Iesus, qui apparuit tibi in via qua veniebas: ut videas & implearis Spiritu sancto. Et confestim ceciderunt ab oculis eius tanquam squamæ, & visum recepit: & surgens baptizatus est. Et cum accepisset cibum, confortatus est. Fuit autem cum discipulis qui erant Damasci, per dies aliquot. Et continuo ingressus in synagogas, prædicabat Iesum, quoniam hic est filius Dei. Stupebant autem omnes qui audiebant, & dicebant, Nonne hic est qui expugnabat in Ierusalem eos qui inuocabant nomen istud: & huc ad hoc venit ut victos illos duceret ad principes sacerdotum? Saulus autem multo magis conualescebat, & confundebat Iudæos qui habitabant Damasci, affirmans quoniam hic est Christus. Cum autem impleverentur dies multi, consilium fecerunt Iudei ut eum interficerent. Nota autem factæ sunt Saulo insidiæ eorum. Custodiebant autem & portas die ac nocte, ut eum interficerent. Accipientes autem eum discipuli nocte, per murum dimiserunt eum, submittentes in sporta. Cum autem venisset in Ierusalem, tentabat se iungere discipulis, & omnes timebant eum, non credentes quod esset discipulus. Barnabas autem apprehensum illum duxit ad apostolos: & narrauit illis quomodo in via vidisset Dominum, & quia locutus est ei, & quomodo in Damasco fiducialiter egerit in nomine Iesu. Et erat cum illis intras & exiens in Ierusalem, & fiducialiter agens in nomine Domini. Loquebatur quoq; Gentibus, & disputabat cum Græcis: illi autem querebant occidere eum. Quod cum cognouissent fratres, deduxerunt eum Caesaream, & dimiserunt Tarsum. Ecclesia quidem per totam Iudæam & Ga-

14 rusalem: & hic habet potestatem à principibus sacerdotum alligandi omnes qui inuocant nomen tuum. Dixit autem ad eum Dñs, Vade, quoniam vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus & regibus, & filijs Israël. Ego enim ostendam illi quanta oportet eum pro nomine meo pati. Et abiit Ananias, & introiuit in domum: & impones ei manus, dixit, Saule frater, Dñs misit me Iesus, qui apparuit tibi in via qua veniebas: ut videas & implearis Spiritu sancto. Et confestim ceciderunt ab oculis eius tanquam squamæ, & visum recepit: & surgens baptizatus est. Et cum accepisset cibum, confortatus est. Fuit autem cum discipulis qui erant Damasci, per dies aliquot. Et continuo ingressus in synagogas, prædicabat Iesum, quoniam hic est filius Dei. Stupebant autem omnes qui audiebant, & dicebant, Nonne hic est qui expugnabat in Ierusalem eos qui inuocabant nomen istud: & huc ad hoc venit ut victos illos duceret ad principes sacerdotum? Saulus autem multo magis conualescebat, & confundebat Iudæos qui habitabant Damasci, affirmans quoniam hic est Christus. Cum autem impleverentur dies multi, consilium fecerunt Iudei ut eum interficerent. Nota autem factæ sunt Saulo insidiæ eorum. Custodiebant autem & portas die ac nocte, ut eum interficerent. Accipientes autem eum discipuli nocte, per murum dimiserunt eum, submittentes in sporta. Cum autem venisset in Ierusalem, tentabat se iungere discipulis, & omnes timebant eum, non credentes quod esset discipulus. Barnabas autem apprehensum illum duxit ad apostolos: & narrauit illis quomodo in via vidisset Dominum, & quia locutus est ei, & quomodo in Damasco fiducialiter egerit in nomine Iesu. Et erat cum illis intras & exiens in Ierusalem, & fiducialiter agens in nomine Domini. Loquebatur quoq; Gentibus, & disputabat cum Græcis: illi autem querebant occidere eum. Quod cum cognouissent fratres, deduxerunt eum Caesaream, & dimiserunt Tarsum. Ecclesia quidem per totam Iudæam & Ga-

* in synagogis prædicabat 8.

2. Co. 11. g.

* eius

& Galilæam & Samariam habebat pacem, & edificabatur ambulans in timore Dñi, & consolatione sancti Spiritus replebatur. Factum est autem, ut Petrus dum transiret vniuersos, deueniret ad sanctos qui habitabant Lydda, & Inuenit autem ibi hominem quendam, nomine Aeneam, ab annis octo iacentem in grabato, qui erat paralyticus. Et ait illi Petrus, Aenea sanet te Dñs Iesus Christus: surge, & sterne tibi. Et continuo surrexit. Et viderunt eum omnes qui habitabant Lydda, & Satona: qui conuersi sunt ad Dñm. In Ioppe autem fuit quædam discipula nomine Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas. Hæc erat plena operibus bonis & eleemosynis quas faciebat. Factum est autem in diebus illis, ut infirmata moreretur. Quam cum lauissent, posuerunt eam in cænaculo. Cum autem prope esset Lydda ab Ioppe, discipuli audientes quia Petrus esset in ea, miserunt duos viros ad eum, rogantes, Ne pigriteris venire usque ad nos. Exiit autem Petrus venit cum illis. Et cum aduenisset, duxerunt illum in cænaculum: & circumsteterunt illum omnes viduæ flentes, & ostendentes ei tunicas et vestes, quas faciebat illis Dorcas. Eiectis autem omnibus foras, Petrus ponens genua orauit: & conuersus ad corpus, dixit: Tabitha surge. At illa aperuit oculos suos: & viso Petro, resedit. Dans autem illi manum, erexit eam. Et cum vocasset sanctos & viduas, assignauit eam viuam. Notum autem factum est per vniuersam Ioppen: & crediderunt multum in Dño. Factum est autem ut dies multos moraretur in Ioppe, apud Simonem quendam coriarium.

Iussu angeli accersit Cornelius centurio Petrum, qui per linteam visionem admonitus Gentes ad Euangelium admittendas esse, venit ad illum: quumq; super omnes, verbum eius de Christo audientes Spiritus sanctus descendisset, iussit eos baptizari.

Vir autem quidam erat in Cæsarea nomine Cornelius, centurio cohortis quæ dicitur Italica, religio-
sus, ac timens Deum cum omni domo sua, faciens eleemosynas

mosynas multas plebi. et deprecas Deum semper: is vidit in visu manifeste, quasi hora diei nona, angelum Dei introeuntem ad se, & dicentem sibi, Corneli. At ille intuens eum timore correptus, dixit, Quis es Dñe? Dixit autem illi, Orationes tuæ & eleemosynæ tuæ ascenderunt in memoriam in conspectu Dei. Et nunc mitte viros in Ioppen, & accersi Simonem quendam qui cognominatur Petrus: hic hospitatur apud Simonem quendam coriarium, cuius est domus iuxta mare. Hic dicit tibi quid te oporteat facere. Et cum discessisset angelus qui loquebatur illi, vocauit duos domesticos suos, & militem metuentem Dñm ex his qui illi parebant. Quibus cum narrasset omnia, misit illos in Ioppem. Postera autem die iter illis facientibus, & appropinquantibus ciuitati, ascendit Petrus in superiora, ut oraret circa horam sextam. Et cum esuriret, voluit gustare. Parantibus autem illis, cecidit super eum mentis excessus: & vidit cælum apertum, & descendens vas quoddam, velut linteum magnum, quatuor initijs submitti de cælo in terram: in quo erant omnia quadrupedia & serpentina terræ, & volatilia cæli. Et facta est vox ad eum, Surge Petre: occide, & manduca. Ait autem Petrus, Absit Dñe, quia nunquam manducaui omne commune & immundum. Et vox iterum fecundò ad eum, Quæ Deus purificauit, tu commune nec dixeris. Hoc autem factum est per te. Et statim receptum est vas in cælum. Et dum intra se hæsitaret Petrus quid nam esset visio quam vidisset, ecce viri, qui missi erant à Cornelio, inquirentes domum Simonis, astiterunt ad Iannam. Et cum vocassent, interrogabant, si Simon, qui cognominatur Petrus, illic haberet hospitium. Petro autem cogitante de visione, dixit Spiritus ei, Ecce viri tres quaerunt te. Surge itaque, & descende, & vade cum eis, nihil dubitans: quia ego misi illos. Descendens autem Petrus ad viros, dixit, Ecce, ego sum quæ quaeritis: quæ cautus es, propter quam venistis? Qui dixerunt, Cornelius centurio, vir iustus & timens Deum, & testimonium habens

*Quod

Inf. 15. b. 7.

bens ab vniuersa gente Iudæorum, respõsum accepit ab angelo sancto accersire te in domum suam, & audire verba abs te. ¶ Introducens ergo eos, recepit hospitio. Sequenti autem die surgens profectus est cū illis: & quidam ex fratribus ab Ioppe comitati sunt eum. ¶ Altera autē die introiuit Cæsaream. Cornelius verò expectabat illos, cōuocatis cognatis suis, & necessarijs amicis. ¶ Et factū est cū introisset Petrus, obuius venit ei Cornelius: & prostratus ad pedes eius adorauit. ¶ Petrus verò eleuauit eum, dicens, Surge, & ego ipse homo sum. ¶ Et loquens cum illo intrauit, & inuenit multos qui conuenerant, & dixitq; ad illos, Vos scitis quomodo abominatum sit viro Iudæo coniungi, aut accedere ad alienigenam: sed mihi ostēdit Deus, neminem communem aut immundum dicere hominem. ¶ Propter quod sine dubitatione veni accersitus. ¶ Interrogo ergo, quam ob causam accersistis me: ¶ Et Cornelius ait, A nudius quarta die, vsq; ad hanc horam, orāgram hora nona in domo mea, & ecce vir stetit ante me in veste candida, & ait, Corneli, exaudita est oratio tua, & elemosynæ tuę commemoratę sunt in cōspectu Dei. ¶ Mitte ergo in Ioppē, & accersi Simonem qui cognominatur Petrus: hic hospitatur in domo Simonis coriarij iuxta mare. ¶ Confestim ergo misi ad te: & tu bene fecisti veniendo. Nunc ergo omnes nos in cōspectu tuo adsumus, audire omnia quęcunq; tibi pręcepta sunt à Domino. ¶ Aperiens autem Petrus os suum, dixit, In veritate comperi quia non est personarum acceptor Deus: sed in omni gente, qui timet eum, & operatur iustitiam, acceptus est illi. ¶ Verbum misit Deus filijs Israël, annuntiāns pacem, per Iesum Christum: (hic est omnium Dominus). ¶ Vos scitis, quod factum est verbum per vniuersam Iudæam: incipiens enim à Galilæa, post baptismum quod predicauit Iohannes. ¶ Iesum à Nazareth quomodo vnxit cum Deus Spiritu sancto & virtute, qui pertransiit beneficiando & sanando omnes oppressos à diabolo, quoniā Deus erat cum illo. ¶ Et nos testes sumus omnium

Deu. 10. d. 17.
1. Pa. 19. c. 7.
Iob 34. b. 19.
Sap. 6. b. 8.
Ecl. 35. b. 16.
Rom. 1. b. 12.
Galat. 2. b. 6.
Ephes. 6. b. 9.
Colo. 3. d. 25.
1. Pet. 1. c. 17.
Matt. 4. c. 18.
1. Uc. 4. b. 14.

nium quę fecit in regione Iudæorum & Ierusalem, quę occiderunt suspendentes in ligno. ¶ Hunc Deus suscitauit tertia die, & dedit eum manifestum fieri non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo: nobis, qui manducauimus & bibimus cum illo postquam resurrexit à mortuis. ¶ Et pręcepit nobis prædicare populo, & testificari quia ipse est qui constitutus est à Deo iudex viuorum & mortuorum. ¶ Huic omnes prophetę testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum. ¶ Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum. ¶ Et obstupuerunt ex circūcisione fideles qui venerant cum Petro, quia & in nationes gratia Spiritus sancti effusa est. ¶ Audiebant enim illos loquentes linguis, & magnificantes Deum. Tunc respondit Petrus, Nunquid aquam quis prohibere potest, vt non baptizentur hi qui Spiritum sanctum acceperunt sicut, & nos? ¶ Et iussit eos baptizari in nomine Domini Iesu Christi. Tunc rogauerunt eum vt maneret apud eos aliquot diebus. ¶ Petrus disceptantibus fratribus quę ad Gentes accessisset, rei ordinem exponit: multis Antiochię conuersis prædicatione discipulorum, mittitur ad eos Barnabas ab Ecclesia Ierosolymitana: qui multis conuersis adducit eum & Saulum à Tharsos, cū quo mittitur Ierusalem, vt in famē ab Agabo propheta prædictam ferant fratribus elemosynam. **C A P. X I.**

Avdierunt autem apostoli & fratres qui erāt in Iudæa, quā & Gentes receperunt verbum Dei. ¶ Cū autem ascendisset Petrus Ierosolymam, disceptabant aduersus illum qui erant ex circūcisione dicentes, ¶ Quare introisti ad viros præputium habentes, & manducaisti cum illis? ¶ Incipiens autem Petrus exponere illis ordinem, dicens: ¶ Ego eram in ciuitate Ioppe orans, & vidi in excessu mētis visionem, descendens vas quoddam velut linteum magnum quatuor inijs summitti de cælo, & venit vsq; ad me. ¶ In quod intuens, considerabam, & vidi quadrupedia terrę, & bestias, & reptilia, & volatilia cæli.

Ier. 31. f. 34.
Mich. 7. d. 18.
Inft. 15. b.
Ebr. 11. 1.
Syr. Ecl.

7 cali. ¹Audiui autem & vocē mī dicentem mihi, Surge Petre,
 8 tre, occide & manduca. ²Dixi autem, Nequaquam Domine: quia
 *omne t. ³commune aut immūdum nunquam introi-
 *mihī t. ⁴uit in os meum. ⁵Respondit autem *vox secundo de ca-
 10 lo: Quae Deus mundauit, tu ne commune dixeris. ⁶Hoc
 B autem factum est per ter: & recepta sunt omnia rursum
 11 in celum. ⁷Et ecce, viri tres confestim astiterunt in do-
 12 mo in qua eram, missi à Caesarea ad me. ⁸Dixit autem spi-
 ritus mihi vt irem cum illis, nihil hāsītans. Venerunt au-
 tem mecum & sex fratres istī: & ingressi sumus in domū
 13 viri. ⁹Narrauit autem nobis, quomodo vidisset angelū
 in domo sua, stantem & dicentem sibi, Mitte in Ioppen,
 14 & accersi Simonem, qui cognominatur Petrus, ¹⁰qui lo-
 quetur tibi verba in quibus saluus eris tu & vniuersa do-
 15 mus tua. ¹¹Cū autem cepissem loqui, cecidit Spiritus
 16 sanctus super eos, sicut & in nos in initio. ¹²Recordatus
 sum autem verbi Dñi, sicut dicebat, ¹³Iohannes quidem
 baptizauit aqua, ¹⁴Vos autem baptizabimini Spiritu san-
 17 cto. ¹⁵Si ergo eādem gratiam dedit illis Deus, sicut & no-
 C bis qui credidimus in Dñm Iesum Christum: ego quis
 18 eram, qui possem prohibere Deum? ¹⁶His rēditis tace-
 runt: & glorificauerunt Deum, dicentes, Ergo & Genti-
 19 bus pēnitentiam dedit Deus ad vitam. ¹⁷Et illi quidem q̄
 dispersi fuerant à tribulatione quae facta fuerat sub Ste-
 phano, perambulauerūt vsq; Phœnicem, & Cyprum &
 Antiochiam, nemini loquētes verbum, nisi solis Iudaeis.
 20 ¹⁸Erant autem quidam ex eis viri Cyprii & Cyrenaei, qui
 cū introissent Antiochiam, loquebantur ad Graecos,
 21 annuntiantes Dñm Iesum. ¹⁹Et erat manus Domini cum
 eis: multusq; numerus credentium conuersus est ad Do-
 22 minum. ²⁰Peruenit autem sermo ad aures Ecclesiae quae
 erat Ierosolymis, super istis: & miserunt Barnabam vsq;
 23 ad Antiochiam. ²¹Qui cū peruenisset, & vidisset gratiā
 D Dei, gauisus est: & hortabatur omnes ²²*proposito cordis
 24 permanere in Domino: ²³quia erat vir bonus, & plenus
 Spiritu sancto & fide. Et apposita est multa turba Dño.
²⁴Profectus

Supr. 1. a. 5.
 Mat. 3. c. 11.
 Mar. 1. b. 8.
 Luc. 1. c. 16.
 Joh. 1. d. 16
 Infr. 19. a. 4.

*in

15 ¹Profectus est autem Tharsum, vt quæreretur Saulū: ²quē
 16 cū inuenisset, perduxit Antiochiam. Et annum totum
 conuersati sunt ibi in Ecclesia: & docuerūt turbam mul-
 tam, ita vt cognominarentur primū Antiochiaē disci-
 17 puli Christiani. ³In his autem diebus superuenerunt ab
 18 Ierosolymis prophetae Antiochiam, ⁴& surgens vnus ex
 eis nomine Agabus, significabat per spiritum famē ma-
 gnā futuram in vniuerso orbe terrarum, quae facta est
 19 sub Claudio*. ⁵Discipuli autem prout quis habebat, pro-
 posuerunt singuli in ministerium mittere habitantibus
 20 in Iudaea, fratribus: ⁶quod & fecerunt mittentes ad senio-
 res per manus Barnabae & Sauli.
 Herodes occiso Iacobo, Petrum retrudit in carcerē, cupiens post
 Pascha eum tradere populo occidendum: sed orante pro eo si-
 ne intermissione ecclesia, angelico eductus auxilio, fratribus
 magnum attulit gaudium facta: autem de ceteris custodibus
 inquisitione, Herodes proficiscitur Caesaream, quumq; diui-
 nos honores à populo oblatos non respueret, percussus est
 ab angelo, & consumptus à vermibus expirauit. CAP. XII.
 1 ¹Eodem autem tempore misit Herodes rex manus, vt
 2 affligeret quosdam de ecclesia. ²Occidit autem Iaco-
 3 bum fratrem Iohannis gladio. ³Videns autem quia pla-
 4 ceret Iudaeis, apposuit apprehendere & Petrum. Erat au-
 5 tem dies Azymorum. ⁴Quem cū apprehēdisset misit
 in carcerem, ⁵tradens quatuor quaternionibus militum
 6 'custodiendum', volens post Pascha producere eum po-
 7 pulo. ⁶Et Petrus quidem seruabatur in carcere. Oratio au-
 8 tem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro
 9 eo. ⁷Cū autem producturus eum esset Herodes, in ipsa
 10 nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vincētus
 11 catenis duabus: & custodes ante ostium custodiebāt car-
 12 cerem. ⁸Et ecce angelus Dñi astitit, & lumen refulsit in
 13 habitaculo, percussioq; latere Petri, excitauit eum, dicēs:
 14 Surge velociter. Et ceciderunt catenae de manibus eius.
 15 ⁹Dixit autem angelus ad eum: Praecingere, & calcea te ca-
 16 ligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi: Circunda tibi vestimen-
 tum

*Caesare 1.
 Inf. 12. d. 14

*tradensq;
 *ad custodiē-
 dum eum.

9 tum tuum, & sequere me. Et exiens sequebatur eum, & nesciebat quia verum est quod fiebat per angelum: existi-
 10 mabat autem se visum videre. Transseuntibus autem primam & secundam custodiam venerunt ad portam ferream quæ ducit ad ciuitatem, quæ vltro aperta est. Et
 11 exeuntes processerunt vicum vnum, & continuo descendit angelus ab eo. Et Petrus ad se reuersus dixit: Nunc scio verè quia misit Dñs angelum suum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Iudæ-
 12 rum. Consideransq; venit ad domum Mariæ matris Iohannis, qui cognominatus est Marcus, vbi erant multi congregati & orantes. Pulsante autem eo ostium ianue, processit puella ad videndum, nomine Rhode. Et vt cognouit vocem Petri, præ gaudio non aperuit ianuam, sed intro currens nuntiavit stare Petrum ante ianuam. At illi dixerunt ad eam, Infanis. Illa autem affirmabat sic se habere. Illi autem dicebant: Angelus eius est. Petrus autem perseuerabat pulsans. Cum autem aperuissent, viderunt eum, & obstupuerunt. Annuens autem eis manu vt taceret, narrauit quomodo Dominus eduxisset eum de carcere: dixitq; Nuntiate Iacobo & fratribus hæc. Et egressus abiit in alium locum. Facta autem die, erat non parua turbatio inter milites quidnam factum esset de Petro. Herodes autem cum requisisset eum, & non inuenisset, inquisitione facta de custodibus, iussit eos duci, descendensque à Iudæa in Cæsaream, ibi commoratus est.
 20 Erat autem iratus Tyrijs & Sydonijs. At illi vnanimes venerunt ad eum, & persuaso Blasto, qui erat super cubiculum regis, postulabant pacem, eò quod alerentur regiones eorum ab illo. Statuto autem die Herodes vestitus veste regia, sedit pro tribunali, & concionabatur ad eos.
 22 Populus autem acclamabat, Dei voces, & non hominis. Confestim autem percussit eum angelus Domini, eò quod non dedisset honorem Deo: & consumptus à vermibus, expirauit. Verbum autem Domini creuebat & multiplicabatur. Barnabas autem & Saulus reuerfi

Petro 3.

ostium

Herodes

uerfi sunt ab Ierosolymis expleto ministerio, assumpto Iohanne qui cognominatus est Marcus.

Saulus & Barnabas iubentur à Spiritu sancto segregari ad opus prædicationis inter Gentes: & Bar-Iesu siue Elymas mago, qui eorum prædicationi resistebat, ad Pauli verbum excacato, credit Sergius Paulus, in Antiochia Pisidiæ Paulus in synagoga latius de Christo disserit, sed Iudæis blasphemantibus, & persecutionem in eos excitantibus, conuertunt ad Gentes iuxta Isaiæ vaticinium. CAP. XIII.

1 ERant autem in ecclesia quæ erat Antiochiæ, prophete & doctores, in quibus Barnabas & Simon qui vocabatur Niger, & Lucius Cyrenæsis, & Manahen qui erat Herodis Tetrarchæ collactaneus, & Saulus. Ministrantibus autem illis Dño, & ieiunantibus, dixit Spiritus sanctus: Segregate mihi Saulum & Barnabam in opus ad quod assumpsi eos. Tunc ieiunantes & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos. Et ipsi quidem missi à Spiritu sancto abierunt Seleuciam, & inde nauigaerunt Cyprium. Et cum venissent Salaminam, prædicabant verbum Dei in synagogis Iudæorum. Habebant autem & Iohannem in ministerio. Et cum perambulassent vniuersam insulam vsq; ad Paphum, inuenerunt quendam virum magum Pseudopphetam, Iudæum, cui nomen erat Bar-Iesu, qui erat cum procōsule Sergio Paulo viro prudente. Hic accersitis Barnaba & Saulo, desiderabat audire verbum Dei. Resistebat autem illis Elymas magus (sic enim interpretatur nomen eius) querens autem tere proconsulem à fide. Saulus autem qui & Paulus, repletus Spiritu sancto, intuens in eum, dixit: O plene omni dolo, & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iustitiæ, non desinis subuerrere vias Dñi rectas. Et nunc ecce manus Domini super te, & eris cæcus, non videns solem vsq; ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo & tenebræ, & circūiens quærebat qui ei manum daret. Tunc proconsul cum vidisset factum, credidit: admirans super doctrina Dñi. Et cum à Papho nauigassent Paulus & quicum

Sup. 11. d. 29

Inf. 14. d. 25.

Roma. 1. a. 1.

Barien

Exod. 1. a. 1.
Exod. 15. c. 16
14. c. 12. f. 29.
Exod. 16. a. 2.

Ios. 14. a. 2.
Iud. 3. b. 9.

1 Reg. 8. a. 5.
1 Reg. 9. b. 16.
c. 17. 10. a. 1.
1. Re. 16. a. 1.
c. 13.
Psa. 88. c. 21.
Isa. 11. a. 3.
Mant. 3. a. 1.
Marc. a. 1.
Luc. 3. a. 3.
Ioh. 1. c. 20.
Matt. 3. c. 11.
Marc. 1. a. 7.
Luc. 3. d. 16.
Ioh. 1. d. 27.
Mat. 27. c. 20
c. 21.

Mar. 15. b. 13
Luc. 23. c. 21
c. 23.
Ioh. 19. a. 6.
Matt. 28. a. 6.
Mar. 16. b. 6.
Luc. 24. a. 5.
Ioh. 20. a. 1.
10. c. 29.

14 cum eo erant, venerunt Pergem Pamphyliae. Iohannes au-
tem discedes ab eis reuersus est Ierololimam. ¶ Illi vero
C pertransientes Pergem, venerunt Antiochiam Pisdiae:
15 & ingressi synagogam die sabbathorum sederunt. ¶ Post
lectionem autem legis & prophetarum, miserunt prin-
cipes synagogae ad eos, dicentes: Viri fratres, si quis est in
16 vobis sermo exhortationis ad plebem, dicite. ¶ Surges
autem Paulus, & manu silentium indicens, ait: Viri Israe-
17 litae, & qui timetis Deum audite. ¶ Deus plebis Israel ele-
git patres nostros, & plebem exaltauit, cum essent inco-
le in terra Aegypti, & in brachio excelso eduxit eos ex
18 ea, & per quadraginta annorum tempus, mores eorum
19 sustinuit in deserto. ¶ Et destruens gentes septem in terra
20 Chanaan, sorte distribuit eis terram eorum, quasi post
quadringentos & quinquaginta annos: & post haec de-
21 dit iudices vsq; ad Samuel prophetam. ¶ Et exinde postu-
lauerunt regem: & dedit illis Saul filium Cis, virum de
22 tribu Beniamin annis quadraginta. ¶ Et amoto illo, su-
D scitauit illis Dauid Regem: cui testimonium perhibes
dixit, Inueni Dauid filium Iesse, virum secundum cor
23 meum, qui faciet omnes voluntates meas. ¶ Huius Deus
ex semine, secundum promissionem eduxit Israel salua-
24 torem Iesum, predicante Iohanne ante faciem aduentus
25 eius baptismum poenitentiae omni populo Israel. ¶ Cu-
impleret autem Iohannes cursum suum, dicebat: Que-
me arbitramini esse, non sum ego, sed ecce venit post me,
cuius non sum dignus calcamenta pedum soluere.
26 ¶ Viri fratres, filij generis Abraham, & qui in vobis timet
27 Deum, vobis verbum salutis huius missum est. ¶ Qui enim
habitabant Ierusalem, & principes eius hunc ignorantes,
& voces prophetarum quae per omne sabbatum legun-
28 tur, iudicantes impleuerunt, & nullam causam mortis
inuenientes in eo: petierunt a Pilato vt interficerent eu.
29 ¶ Cumq; consummassent omnia quae de eo scripta erant,
E deponentes eum de ligno, posuerunt in monumento.
30 ¶ Deus vero suscitauit eum a mortuis tertia die: qui vi-
tus est

31 sus est per dies multos his qui simul ascenderat cum eo
de Galilea in Ierusalem, qui vsq; nunc sunt testes eius ad
32 plebem. ¶ Et nos vobis annuntiamus eam quae ad patres
33 nostros repromissio facta est: quoniam hanc Deus adimple-
uit filijs nostris, resuscitans Iesum, sicut & in Psalmo se-
cundo scriptum est: ¶ Filius meus es tu, ego hodie genui
34 te. ¶ Quod autem suscitauit eum a mortuis, amplius iam
non reuersurum in corruptionem, ita dixit: ¶ Quia dabo
35 vobis sancta Dauid fidelia. ¶ Ideoq; & aliam dicit: ¶ Non da-
bis Sanctum tuum videre corruptione. ¶ Dauid enim in
36 sua generatione cum administrasset, voluntati Dei dormi-
miuit, & appositus est ad patres suos, & vidit corruptio
37 nem. ¶ Quem vero Deus suscitauit, non vidit corruptio
38 nem. ¶ Notum igitur sit vobis viri fratres, quia per hunc
vobis remissio peccatorum annuntiatur, ab omnibus q
39 bus non potuistis in lege Moyfi iustificari. ¶ In hoc om-
40 nis qui credit, iustificatur. ¶ Videte ergo ne superueniat
41 vobis quod dictum est in prophetis, ¶ Videte contempto-
res, & admiramini, & disperdimini, quia opus operor
ego in diebus vestris, opus quod non credetis, si quis enar-
42 rauerit vobis. ¶ Exeuntibus autem illis rogabant vt se-
43 quenti sabbatho loquerentur sibi verba haec. ¶ Cumque
dimissa esset synagoga, secuti sunt multi Iudaeorum, & co-
44 lentium aduenarum Paulum & Barnabam: qui loquen-
ti vero sabbatho, penè vniuersa ciuitas continebat audire
45 verbum Dei. ¶ Videntes autem turbas Iudaei, repleti sunt
zelo, & contradicebant his quae a Paulo dicebantur blas-
46 phemantes. ¶ Tunc constanter Paulus & Barnabas dix-
erunt: Vobis oportebat primum loqui verbum Dei: sed
47 quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis aeter-
nae vitae: ecce conuertimur ad Gentes. ¶ Sic enim praecipit
nobis Dominus: ¶ Posui te in lucem Gentium: vt sis in sa-
48 lutem vsq; ad extremum terrae. ¶ Audientes autem Gen-
tes gaudere sunt, & glorificabant verbum Domini: & credide-
runt quotquot erant praordinati ad vitam aeternam.

Test.No. Q disse-

* vestris
Psal. 2. b. 7.
Hebr. 1. b. 5.
& 5. b. 5.
Isa. 55. a. 3.
Psa. 15. b. 19.
Supr. 2. c. 31.

3. Re. 2. b. 10

* a mortuis

* & r.

Aba. 1. b. 5.

* Deum

Isa. 46. b. 6.

49 ¹ Diffeminabatur autem verbum Dñi per vniuersam re-
50 gionem. ² Iudai autem concitauerunt mulieres religio-
sas & honestas, & primos ciuitatis, & excitauerunt per-
secutionem in Paulum & Barnabam: & eiecerunt eos de
51 finibus suis. ³ At illi excusso puluere pedum in eos, ve-
52 nerunt Iconium. ⁴ Discipuli quoq; replebantur gaudio
& Spiritu sancto.

*Multis Iudæorum ac Ethnicorum Iconij fidem in Christo suscipiē-
tibus, concitatur à Iudæis tumultus in apostolos: qui Lystram
fugiunt, vbi Paulus claudum à matris vtero curat, populūq;
ac sacerdotes ob id ipsis tanquàm dijs sacrificare volentes
agrè compefcunt: sed concitata à Iudæis superuenientibus
turba, Paulus lapidatur, & pro mortuo relinquitur: cumq;
surrexisset, ipse & Barnabas discipulos per varia loca
exhortantes, & presbyteros ordinantes, reuertuntur An-
tiochiam.*

CAP. XIII.

1 **F**ACTUM est autem Iconij vt simul introirent synago-
A gam Iudæorum, & loquerentur ita vt crederet Iudæo
2 rum & Græcorum copiosa multitudo. ³ Qui verò incre-
duli fuerunt Iudæi, suscitauerunt & ad iracundiam cōci-
3 tauerunt animas Gentiū aduersus fratres. ⁴ Multo igitur
tempore demorati sunt fiducialiter agentes in Domino,
testimonium perhibente verbo gratiæ suæ, dante signa
4 & prodigia fieri per manus eorum. ⁵ Diuisa est autem
multitudo ciuitatis: & quidam quidem erāt cum Iudæis,
5 quidam verò cum apostolis. ⁶ Cū autem factus esset
B impetus gentilium & Iudæorum cum principibus suis,
6 vt contumelijs afficerent, & lapidarent eos, ⁷ intelligētes
confugerunt ad ciuitates Licaoniæ Lystram & Derben,
& vniuersam in circuitu regionem, & ibi euangelizan-
7 tes erant. ⁸ Et quidam vir Lystris infirmus pedibus sedita-
bat, claudus ex vtero matris suæ: qui nunquam ambula-
8 uerat. ⁹ Hic audiuit Paulum loquētem. Qui intuitus eū,
& videns quia fidem haberet vt saluus fieret, ¹⁰ dixit ma-
gna voce: Surge sup pedes tuos rectus. Et exiit, & am-
bulabat. ¹¹ Turbæ autem cū vidissent q̄ fecerat Paulus, le-
uauerunt

Mat 10. b. 14
Mar. 6. b. 11.
Luc. 5. a. 5.

* Et cōmota
est oīs multi-
tudo in do-
ctrina eorū.
Paulus autē
& Barnabas
morabantur
Lystris.

uauerunt vocem suam Licaonicè, dicentes: Dij similes fa-
11 cti hominibus, descenderunt ad nos. ² Et vocabant Barna-
bam, Iouem, Paulum verò, Mercurium, quoniā ipse erat
12 dux verbi. ³ Sacerdos quoq; Iouis qui erat ante ciuitatē,
tauros & coronas ante iā nuas afferens, cum populis vo-
13 lebat sacrificare. ⁴ Quod vbi audierūt apostoli Barnabas
& Paulus, conscissis tunicis suis exilierunt in turbas cla-
14 mantes. ⁵ et dicentes: Viri, quid hæc facitis? & nos morta-
les sumus similes vobis homines, annuntiātes vobis ab
his vanis conuerti ad Deum viuum || qui fecit cælum &
15 terram, & mare, & omnia quæ in eis sunt. ⁶ qui in præte-
ritis generationibus || dimisit omnes gentes ingredi vias
16 suas. ⁷ Et quidem non sine testimonio semetipsum reli-
quit, benefaciens de cælo, dans pluuias, & tempora fru-
17 ctifera, implens cibo, & lætitia corda nostra. ⁸ Et hæc di-
18 centes, vix sedauerunt turbas, ne sibi immolarēt. ⁹ Sup-
uenerunt autem quidam ab Antiochia & Iconio Iudæi:
& persuasis turbis, || lapidantesq; Paulum, traxerunt ex-
19 tra ciuitatem existimantes eum mortuum esse. ²⁰ Circun-
dantibus autem eum discipulis, surgens intrauit ciuita-
tem, & postera die profectus est cū Barnaba in Derben.
21 ²¹ Cumq; euangelizassent ciuitati illi, & docuissent mul-
tos, reuersi sunt Lystram & Iconium, & Antiochiam,
22 ²² confirmantes animas discipulorum, exhortantesq; vt
permanerent in fide, & quoniam per multas tribulatio-
23 nes oportet nos intrare in regnum Dei. ²⁴ Et cū cōsti-
tuissent illis p̄ singulas ecclesias presbyteros: & orassent
cum ieiunationibus, commendauerunt eos Dño in quē
24 ²³ crediderunt. ²⁵ Transeuntesq; Pisidiam, venerunt in Pam-
philiam. ²⁶ Et loquentes verbum Dñi in Pergen, descen-
25 ²⁴ derunt in Italiam: || & inde nauigauerunt Antiochiam,
vnde erant traditi gratiæ Dei in opus quod cōpleuerunt.
26 ²⁵ Cū autem venissent, & congregassent ecclesiam, retu-
lerunt quanta fecisset Deus cum illis, & quia aperuisset
27 ²⁶ Gentibus ostium fidei. ²⁷ Morati sunt autem tempus non
modicum cum discipulis.

Q ij

Orta

Psal. 145. a. 6
Apo. 14. b. 7.
Psal. 8. c. 13.

* vestra 7.

2. Cor. 11 f.
24. 25.

* Pergē 1.
* Attaliam
Sup. 13. a. 1.

Orta Antiochia seditione propter Iudeos volentes Gentes ad Deū cōuersas circumcidi, Paulus & Barnabas rem ad apostolos referunt: qui post Petri & Iacobi suffragia communi decreto per literas statuunt, Gentes conuersas non ligari lege Moysi: Paulus cupiens ab Antiochia inuisere loca in quibus prādicauerat, separatur à Barnaba, eò quòd nollet Iohannem assumi.

CAP. XV.

I Galat. 5. a. 1. **A** **E**T quidam descendentes de Iudæa, docebant fratres: **1** Quia nisi circumcidamini secundum morem Moysi, non potestis saluari. **2** Facta ergo seditione nō minima Paulo & Barnabæ aduersus illos, statuerunt vt ascenderent Paulus & Barnabas, & quidam alij ex alijs ad apostolos & presbyteros in Ierusalem, super hac questione. **3** Illi ergo deducti ab ecclesia, pertransibant Phœnicen & Samariam narrantes conuersionem Gentium: & faciebant gaudium magnum omnibus fratribus. **4** Cū autem venissent Ierolimam, suscepti sunt ab ecclesia & ab apostolis & senioribus, annuntiantes quanta Deus fecisset cum illis. **5** Surrexerunt autem quidam de hæresi Phariseorum qui crediderūt, dicentes: Quia oportet circumcidi eos, præcipere quoq; seruire legem Moysi. **6** Cōueneruntque apostoli & seniores videre de verbo hoc. **7** Cū autem magna conquisitio fieret, surgens Petrus dixit ad eos: **8** Viri fratres, vos scitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per os meum audire Gentes verbum Euāgelij, & credere. **9** Et qui nouit corda Deus, testimonijm perhibuit, dans illis Spiritum sanctum sicut & nobis, & nihil discreuit inter nos & illos, fide purificans corda eorum. **10** Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere iugum super ceruices discipulorum, quod neque patres nostri, neque nos portare potuimus? **11** Sed per gratiam Dñi Iesu Christi credimus saluari, quemadmodum & illi. **12** Tacuit autem omnis multitudo, & audiebant Barnabam & Paulum narrantes quanta Deus fecisset signa & prodigia in Gentibus per eos. **13** Et postquam tacuerunt, respondit Iacobus, dicens: Viri fratres audite me.

14 me. **15** Simon narrauit quemadmodum primū Deus uisitauit sumere ex Gentibus populum nomini suo. **16** Et huic concordāt uerba prophetarum, sicut scriptum est, **17** Post hæc reuertar & reedificabo tabernaculū Dauid, quod decedit, & diruta eius reedificabo, & erigam illud: **18** vt requirant cæteri hominum Dñm, & omnes gentes super quas inuocatum est nomen meum, dicit Dominus faciens hæc. **19** Notum à seculo est Dño opus suum. **20** Propter quod ego iudico, non inquietari eos, qui ex Gentibus conuertuntur ad Deum, sed scribere ad eos vt abstineant se à contaminationibus simulachrorum & fornicatione, & suffocatis, & sanguine. **21** Moyses enim à temporibus antiquis habet in singulis ciuitatibus qui eum prædicent in synagogis, ubi per omne sabbathum legit. **22** Tunc placuit apostolis & senioribus cum omni ecclesia, eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam, cum Paulo & Barnabæ, Iudam, qui cognominabatur Barsabas, & Silam viros primos in fratribus, scribentes per manus eorum. **23** Apostoli & seniores fratres, his qui sunt Antiochia, & Syria, & Cilicie fratribus ex Gentibus salutem. **24** Quoniam audiuimus, quia quidam ex nobis exeutes, turbauerunt vos uerbis, euercentes animas uestras, quibus non mandauimus: **25** placuit nobis collectis in vnum eligere viros, & mittere ad vos cum carissimis nostris, Barnabæ & Paulo, hominibus qui tradiderunt animas suas pro nomine Dñi nostri Iesu Christi. **26** Misimus ergo Iudam & Silam, qui & ipsi uobis uerbis referent eadem. **27** Visum est enim Spiritui sancto & nobis, nihil ultra imponere uobis oneris quàm hæc necessaria: **28** vt abstinere ab immolatis simulachrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione, à quibus custodientes uos bene agetis. **29** Vagante. **30** Illi ergo dimissi descenderunt Antiochiā: & congregata multitudine tradiderunt epistolā. **31** Quam cū legissent, gauisi sunt super consolatione. **32** Iudas autem & Silas, & ipsi cū essent propheta, uerbo plurimo confortati sunt fratres, & confirmauerunt. **33** Facto autē ibi alii

Amos 9. e. 11

Inf. 15. e. 29.
21. e. 25.*epistolā continētem hæc
4.Sup. 15. d. 10
Inf. 21. e. 25.

-7-
Ierusalem
11. 2. 10011

quod miffi
tuerant s.

-4-

to Hoftiq
ead morant

quidam
Iudae s.

quato tempore, dimiffi sunt cum pace a fratribus ad eos
 34 qui miserant illos. ¶ Visum est autem Silae ibi remanere.
 35 Iudas autem solus abiit*: ¶ Paulus autem & Barnabas
 36 demorabantur Antiochia, docentes, & euangelizantes
G cum alijs pluribus verbum Domini. ¶ Post aliquot autē
 dies, dixit ad Barnabam Paulus: Reuertentes visitemus
 fratres per vniuersas ciuitates, in quibus praedicauius
 37 verbum Dñi, quomodo se habeant. ¶ Barnabas autem vo
 lebat secum assumere & Iohannem, qui cognominabat
 38 Marcus. ¶ Paulus autem rogabat eum, (vt qui discessisset
 ab eis de Pamphylia, & non esset cum eis in opus*) non
 39 debere recipi. ¶ Facta est autem dissensio, ita vt discederet
 ab inuicem, & Barnabas quidem assumpto Marco nau
 40 garet Cyprum. ¶ Paulus verò electo Sila profectus est, tra
 41 ditus gratiae Dei a fratribus. ¶ Perambulabat autem Sy
 riam & Ciliciam, confirmans ecclesias: -praecipiens cus
 todire praecipua apostolorum & seniorum.

*Paulus Lystris assumptum Timotheum circumcidit, & per va
 rias ciuitates, tradit seruanda apostolorum dogmata: retan
 tur a spiritu sancto praedicare in Asia & Bithynia, vocato au
 tem per visionem Paulo in Macedoniam proficiscuntur, pri
 mumq; Philippis praedicantes, hospitio excipiuntur apud Ly
 diam, sed eiecto per Paulum spiritu Pyihone, virgis caesi mit
 tuntur in carcerem, vbi facto terrae motu, solutisq; eorū vin
 culis, custos carceris conuertitur, posteroq; die magistratus
 orant ut ciuitatem egrediantur.* CAP. XVI.

A Eruenit autem in Derben & Lystram. Et ecce disci
 2 pulus quidam erat ibi nomine Timotheus, filius mu
 3 lieris viduae fidelis, patre Gentili. ¶ Huic testimonium bo
 num reddebant qui in Lystris erant & Iconio fratres.
 4 ¶ Hunc voluit Paulus secum proficisci, & assumens circū
 cidit eum propter Iudaeos qui erant in illis locis. Sciebāt
 enim omnes quod pater eius erat Gentilis. ¶ Cum autem
 pertransirent ciuitates, tradebant eis custodire dogma
 ta, quae erant decreta ab apostolis & senioribus qui erāt
 5 Ierosolymis. ¶ Et ecclesiae quidem confirmabantur fide,
 & abun

6 & abundabant numero quotidie. ¶ Transeuntes autem
 Phrygiam & Galatiae regionem, vetati sunt a Spiritu san
 7 cto loqui verbum* in Asia. ¶ Cum venissent autem in My
 8 siam, tentabant ire in Bithyniam, & nō permisit eos Spi
 9 ritus Iesu. ¶ Cum autem pertransissent Mysiam, descēde
 10 runt Troadē: & visio per noctem Paulo ostensa est: Vir
 Macedo quidam erat stans & deprecans eum, & dicens:
 11 Transiens in Macedoniam adiuua nos. ¶ Vt autem visum
 vidit, statim quaesiuimus proficisci in Macedoniam, cer
 12 ti facti q; vocasset nos Deus euangelizare eis. ¶ Nauigā
 tes autem a Troade, recto cursu venimus Samothraciā,
 13 & sequēti die Neapolim: & inde Philippos: quae est pri
 ma partis Macedoniae ciuitas Colonia. Eramus autē in
 14 hac vrbe diebus aliquot consistentes. Die autem sab
 bathorum egressi sumus foras portam iuxta flumen vbi
 videbatur oratio esse, & sedentes loquebamur mulieri
 15 bus quae contenerant. ¶ Et quaedam mulier nomine Ly
 dia purpuraria ciuitatis Thyatirenorum, colens Deum,
 audiuit: cuius Dñs aperuit cor, intendere his quae dicebā
 16 tur a Paulo. ¶ Cum autem baptizata esset, & domus eius,
 deprecata est, dicens: Si iudicastis me fidelem Dño esse,
 introite in domum meam, & manete: & coegit nos.
 17 ¶ Factum est autem euntibus nobis ad orationem, puellā
 quaedam habentem spiritum pythonem obuiare nobis,
 18 quae quaestum magnum praestabat dominis suis diuinā
 do. ¶ Haec subsecuta Paulum & nos, clamabat dicens: Isti
 19 homines, serui Dei excelsi sunt, qui annuntiat vobis viā
 salutis. ¶ Haec autem faciebat multis diebus. Dolens autē
 20 Paulus, & conuersus, spiritui dixit: Praecipio tibi in nomi
 ne Iesu Christi exire ab ea. Et exijt eadem hora. ¶ Viden
 21 tes autem dñi eius quia exiuit spes quaestus eorum, ap
 prehendentes Paulum & Silam perduxerunt in forum
 ad principes: & offerentes eos magistratibus dixerunt:
 Hi homines conturbant ciuitatem nostram, cum sint Iu
 22 daei: & annuntiant morem quem non licet nobis susci
 pere, neq; facere cum simus Romani. ¶ Et cucurrit plebs
 aduersus

dui
del.

ciuitatis.
conferentes

* suis
2. Co. 11. f. 25
1 Thef. 1. 2. 2
Phil. 1. c. 13.
d. 29.

aduersus eos, & magistratus scissis tunicis eorum, iussu
23 serunt eos virgis caedi. Et cum multas plagas eis imposuis-
sent, miserunt eos in carcerem, precipientes custodi ut
24 diligenter custodiret eos. Qui cum tale praeceptum acce-
E pisset, misit eos in interiorem carcerem, & pedes eorum
25 strinxit ligno. Media autem nocte, Paulus & Silas orantes,
laudabant Deum. Et audiebant eos qui in custodia erant.
26 Subito vero terrae motus factus est magnus, ita ut mo-
uerentur fundamenta carceris. Et statim aperta sunt om-
27 nia ostia, & vniuersorum vincula soluta sunt. Experge-
factus autem custos carceris, & videns ianuas apertas
carceris, euaginato gladio volebat se interficere, astimans
28 fugisse vinctos. Clamauit autem Paulus voce magna, di-
cens: Nihil tibi malefeceris, vniuersi enim hic sumus.
29 Petitoque lumine introgressus est, & tremefactus proci-
30 dit Paulo & Silae ad pedes: & producens eos foras, ait:
31 Domini, quid me oportet facere ut saluus sim? At illi
F dixerunt: Crede in Dominum Iesum: & saluus eris tu, & do-
32 mus tua. Et locuti sunt ei verbum Domini cum omnibus qui erant
33 in domo eius. Et tollens eos in illa hora noctis lauit pla-
gas eorum: & baptizatus est ipse, & omnis domus eius conti-
34 nuò, Cumque perduxisset eos in domum suam, apposuit eis me-
35 sam, & laetatus est cum omni domo sua credens Deo. Et cum dies
36 te hostes illos. Nuntiauit autem custos carceris verba haec
Paulo: Quia miserunt magistratus ut dimittamini: nunc
37 igitur exeuntes, ite in pace. Paulus autem dixit eis: Caecos nos
publicè, indènatos hostes Romanos miserunt in carcerem, et
38 nunc occultè nos eijciunt: Nò ita: sed veniat, & ipsi nos eij-
G ciat. Nuntiauerunt autem magistratibus lictores verba haec:
39 Timueruntque: audito quod Romani essent, & venientes de-
precati sunt eos, & educetes rogabant ut egrederent de vr-
40 be. Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam: & vi-
sis fratribus consolati sunt eos, & profecti sunt.

*Facto Thessalonica magno fructu per Pauli praedicationem, con-
citatur aduersus eum à Iudaeis seditio, similiter & Beræe Pau-
lus*

lus Athenis cum Iudaeis & philosophis differit, ac Diony-
sium Areopagitam ad Christum conuertit cum quibusdam
alijs.

CAP. XVII.

1 C Vm autem perambulassent Amphipolim & Apol-
A Cloniam, venerunt Thessalonicam, vbi erat synago-
2 ga Iudaeorum. Secundum consuetudinem autem Pau-
lus introiit ad eos: & per sabbatha tria disseribat eis de
3 scripturis, adaperiens & insinuans quia Christum oport-
4 uit pati & resurgere à mortuis: & quia hic est Iesus Chri-
stus, quem ego annuntio vobis. Et quidam ex eis credi-
5 derunt, & adiuncti sunt Paulo & Silae, & de colentibus
gentilibus multitudo magna, & mulieres nobiles non
6 paucae. Zelantes autem Iudaei, assumptesque de vulgo vi-
7 ros quosdam malos, & turba facta, concitauerunt ciuita-
8 tem: & assistentes domui Iasonis, quarebant eos produ-
9 cere in populum. Et cum non inuenissent eos, trahebant Ia-
10 sonem & quosdam fratres ad principes ciuitatis, clamantes,
11 Quoniam hi qui orbem concitant, & huc venerunt,
12 quos suscepit Iason, & hi omnes contra decreta Caesaris
13 faciunt, regem alium dicentes esse Iesum. Concitauerunt
14 autem plebem & principes ciuitatis audientes haec. Et
15 accepta satisfactione à Iasone & à cæteris, dimiserunt eos.
16 Fratres vero confestim per noctem dimiserunt Paulum
C & Silam in Beræeam. Qui cum venissent, in synagogam
17 Iudaeorum introierunt. (Hi autem erant nobiliores eo-
rum qui sunt Thessalonicae, qui susceperunt verbum cum
18 omni auiditate, quotidie scrutantes scripturas, si haec ita
19 se haberent. Et multi quidem crediderunt ex eis, & mu-
20 lierum gentiliū honestarum, & viri non pauci). Cum
21 autem cognouissent in Thessalonica Iudaei, quia & Be-
22 ræe praedicatum est à Paulo verbum Dei, venerunt & il-
23 luc, commouentes & turbantes multitudinem. Statimque
24 tunc Paulum dimiserunt fratres, ut iret usque ad mare: Si-
25 las autem & Timotheus remanserunt ibi. Qui autem
26 deducebant Paulum, perduxerunt eum usque ad Athenas:
D & accepto mandato ab eo ad Silam & Timotheum, ut quā-
celeriter

16 celeriter venirent ad illum, profecti sunt. ¶ Paulus autem
 17 ipso, videns idololatriæ deditam ciuitatem. ¶ Disputabat
 18 per omnes dies ad eos qui uiderant. ¶ Quidam autem Epicurei & Stoici philosophi differebant cum eo, & quidam dicebant: Quid uult uel seminator uerborum hic, dicere? Alij uero, Nouorum demoniorum uidetur annuntiator esse,
 19 quia Iesum & resurrectionem annuntiabat eis. ¶ Et apprehensum cum ad Areopagum duxerunt, dicentes: Possumus scire quæ est hæc noua, quæ à te dicitur, doctrina?
 20 ¶ noua enim quedam infers auribus nostris. Volumus ergo scire quidnam uelint hæc esse. ¶ (Athenienses autem omnes, & aduenæ, hospites, ad nihil aliud uacabant nisi aut dicere, aut audire aliquid notum.) ¶ Stas autem Paulus in medio Areopagi, ait: Viri Athenienses, per omnia quasi superstitiosos uos uideo. ¶ Præteriens enim & uidens simulachra uestra, inueni & aram in qua scriptum erat, IGNOTO DEO. Quod ergo ignorantibus colitis, hoc ego annuntio uobis. ¶ Deus qui fecit mundum, & omnia quæ in eo sunt, hic cæli & terræ cum sit Dominus, non in manufactis templis habitat, nec manibus humanis colitur, indiget aliquo, cum ipse det omnibus uitam & inspirationem, & omnia: fecitque ex uno omne genus hominum inhabitare super uniuersam faciem terræ, definiens statuta tempora & terminos habitationis eorum, querere Deum si forte attraherent eum aut inueniant, quauis non longe sit ab uno quoque nostrum. ¶ In ipso enim uiuimus & mouemur & sumus, sicut & quidam uestrorum poetarum dixerunt, ipsius enim & genus sumus. ¶ Genus ergo cum simus Dei, non debemus aestimare auro aut argento, aut lapidi, sculpturæ artis & cogitationis hominis, diuinum esse simile. ¶ Et tempora quidem huius ignorantie despiciens Deus, nunc annuntiat hominibus ut omnes ubique penitentiam agant, eod quod statuit diem in quo iudicaturus est orbem in æquitate, in uiro in quo statuit, fidem præbens

* audierant.
* seminueribus.

* superstitiones 2.

Gene. 1. 2. 1.
sup. 7. f. 48.

* & 1.

Aræus.
1sa. 40. d. 18.

12 præbens omnibus, suscitatis eum à mortuis. ¶ Cum audissent autem resurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam uero dixerunt: Audiemus te de hoc iterum. ¶ Sic Paulus exiuit de medio eorum. ¶ Quidam uero uiri adherentes ei, crediderunt: in quibus & Dionysius Areopagita, & mulier nomine Damaris, & alij cum eis. ¶ Paulus Corinthi suum exercet artificium apud Aquilam: & quamquam ad eius prædicationem blasphemarent Iudæi, audit tamen in uisione multum ibi populum ad fidem conuertendum. ¶ Verum post sesquiannum accusatur à Iudæis apud Gallionem proconsulem, & post multos dies uenit Ephesum, ac varijs regionibus fratres confirmat. ¶ Apollo uehementer Iudæos conuincit, ostendens ex scripturis Iesum esse Christum, quamquam tantum nosset baptismum Iohannis. ¶ CAP. XVIII.

1 Post hæc egressus ab Athenis, uenit Corinthum. ¶ & inueniens quendam Iudæum, nomine Aquilam, Pætium genere, qui nuper uenerat ab Italia, & Priscillam uxorem eius (eod quod præcepisset Claudius discedere omnes Iudæos à Roma,) accessit ad eos. ¶ Et quia eiusdem erat artis, manebat apud eos, & operabatur. (erant autem scenofactoriæ artis.) ¶ Et disputabat in synagoga per omne sabbatum, interponens nomen Domini Iesu, suadebatque Iudæis & Græcis. ¶ Cum uenissent autem de Macedonia Silas & Timotheus, instabat uerbo Paulus, testificans Iudæis esse Christum Iesum. ¶ Contradictentibus autem eis, & blasphemantibus, excutens uestimeta sua, dixit ad eos: Sanguis uester super caput uestrum: mundus ego, ex hoc ad Gentes uadam. ¶ Et migrans inde, intrauit in domum cuiusdam, nomine Titi iusti, colentis Deum, cuius domus erat coniuncta synagogæ. ¶ Crispus autem archisynagogus credidit Domino, cum omni domo sua: & multi Corinthiorum audientes credebant, & baptizabantur. ¶ Dixit autem Dominus nocte per uisionem Paulo: Noli timere, sed loquere, & ne taceas, propter quod ego sum tecum: & nemo apponetur tibi ut noceat te: quoniam populus est mihi multus in hac ciuitate.

¶ Sedit

ibi

11 ⁱSedit autem * annum & sex menses, docens apud eos
 12 verbum Dei. ⁱGallione autem proconsole Achaiae, in-
 13 surrexerunt vno animo Iudaei in Paulum, & adduxerunt
 14 eum ad tribunal, ⁱdicentes: Quia contra legem hic per-
 15 suadet hominibus colere Deum. ⁱIncipiente autē Pau-
 16 lo aperire os, dixit Gallio ad Iudaeos: Si quidem esset ini-
 17 quum aliquid aut facinus pessimum, o viri Iudaei, recte
 18 vos sustinerem. ⁱSi verò quaestiones sunt de verbo & no-
 19 minibus, & legis vestrae, vos ipsi videritis: iudex ergo ho-
 20 rum nolo esse. ⁱEt minauit eos à tribunali. ⁱApprehen-
 21 detes autem omnes Sosthenem principem synagogae,
 22 percutiebant eum ante tribunal, & nihil eorum Gallio-
 23 ni cura erat. ⁱPaulus verò cū adhuc sustinuisset dies mul-
 24 tos, fratribus valefaciens, nauigauit Syriam, (& cum eo
 25 Priscilla & Aquila,) qui sibi totunderat in Cenchris ca-
 26 put, habebat enim vorum. ⁱDeuenitq; Ephesum & illos
 27 ibi reliquit. Ipse verò ingressus synagogam, disputabat
 28 cum Iudaeis. ⁱRogantibus autem eis, vt ampliōri tem-
 29 pore maneret, non consensit, sed valefaciens, & dicens:
 30 Iterū reuertar ad vos, Deo volēte: profectus est ab Ephe-
 31 sium, & descendit Caesaream ascendit, & salutauit eccle-
 32 siam, & descendit Antiochiam. ⁱEt factō ibi aliquanto
 33 tempore, profectus est, perambulans ex ordine Galaticā
 34 regionem, & Phrygiā, confirmans omnes discipulos.
 35 ⁱIudaeus autē quidam, Apollo nomine, Alexandrinus ge-
 36 nere, vir eloquens deuenit Ephesum, potens in scriptu-
 37 ris. ⁱHic erat edoctus viam Domini: & seruens spiritu lo-
 38 quebatur, & docebat diligenter ea quae sunt Iesu, sciens
 39 tantum baptismā Iohannis. ⁱHic ergo coepit fiducialiter
 40 agere in synagoga. Quem cū audissent Priscilla & Aquila,
 41 assumpserunt eum, & diligentius exposuerunt ei viā
 42 Domini. ⁱCū autem vellet ire Achaia, exhortati fra-
 43 tres, scripserunt discipulis vt susciperent eum. Qui cū
 44 venisset, contulit multum his qui crediderant. ⁱVehē-
 45 menter enim Iudaeos reuincebat publice, ostendens per
 46 scripturas, esse Christum Iesum.

Num. 6. c. 18
inf. 21. d. 14

natione

Dei 5.

Paulus

*Paulus Ephesi quosdam discipulos Iohannis tantum baptisate
 baptizatos, iubet in Iesu nomine baptizari, ac manuum impo-
 sitione spiritum sanctum ipsis impetrat, ibiq; praedicans mul-
 ta edit signa: de Iudaeis qui non credentes conabantur nomine
 Iesu à Paulo praedicati adiurare daemonia: multi peccata con-
 fientes libros superstiosos exurunt, Demetrius argentarius
 grauem aduersus Paulum seditionem excitat, quam agrè tan-
 dem sedat Alexander.*

CAP. XIX.

1 **F**ACTUM est autem cū Apollo esset Corinthi, vt Pau-
 2 lus peragratis superioribus partibus veniret Ephe-
 3 sum, & inueniret quosdam discipulos: ⁱdixitq; ad eos, Si
 4 Spiritum sanctum accepistis credentes? At illi dixerunt
 5 ad eum: Sed neq; si Spiritus sanctus est, audinimus. ⁱIlle
 6 verò ait: In quo ergo baptizati estis? Qui dixerunt: In Io-
 7 hannis baptisate. ⁱDixit autem Paulus Iohannes ba-
 8 ptizauit baptismō penitentiae populum, dicens: In eum
 9 qui venturus esset post ipsum vt crederent, hoc est, in Ie-
 10 sum. ⁱHis auditis, baptizati sunt in nomine Domini Ie-
 11 su. ⁱEt cū imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus
 12 sanctus super eos, & loquebantur linguis, & propheta-
 13 bant. ⁱErant autem omnes viri ferè duodecim. ⁱIntro-
 14 gressus autem synagogam, cum fiducia loquebatur per
 15 tres menses, disputans & suadens de regno Dei. ⁱCū
 16 autem quidam indurarentur, & non crederent, maledi-
 17 centes viam Dñi coram multitudine, discedens ab eis,
 18 segregauit discipulos, quotidie disputans in schola tyran-
 19 ni cuiusdam. ⁱHoc autem factum est per biennium, ita vt
 20 omnes qui habitabant in Asia, audirent verbum Dñi, Iu-
 21 daei atq; Gentiles. ⁱVirtutesq; nō quasilibet faciebat De-
 22 per manum Pauli: ita vt etiam super languidos deser-
 23 ren tur à corpore eius sudaria vel semicinctia, & recede-
 24 bant ab eis languores, & spiritus nequam egrediebatur.
 25 ⁱTentauerunt autem quidam - & de circumeuntibus Iu-
 26 daeis exorcistis, inuocare super eos qui habebant spiritus
 27 malos, nomen Domini Iesu, dicentes: A diuro vos per Ie-
 28 sum quem Paulus praedicat. ⁱErant autem quidam Sce-
 29 ur

Matt. 3. c. 11.
Marc. 1. b. 8.
Luc. 3. c. 16.
Ioh. 1. d. 16.
Sup. 1. a. 5. 11
b. 16. 19. a. 4.
Supr. 2. a. 4.

vic coram r

-r.

uæ Iudæi principis sacerdotum septem filij, qui hoc fa-
15 ciebant. Respondens autem spiritus nequam, dixit eis:
16 Iesum noui, & Paulum scio: vos autem qui estis? Et insi-
liens homo in eos in quo erat demonium pessimum, &
dominatus amborum, inualuit contra eos: ita ut nudi
17 & vulnerati effugerent de domo illa. Hoc autem notū
factum est omnibus Iudæis atq; Gentilibus, qui habita-
bāt Ephesi: & cecidit timor super omnes illos, & magni-
18 ficabatur nomen Domini Iesu. Multiq;uē credentium
D veniebant confitentes & annuntiantes actus suos. Mul-
19 ti autem ex eis qui fuerant curiosi sectati, contulerunt
libros, & combusserunt coram omnibus, & computa-
tis pretijs illorum, inuenerunt pecuniam denariorum
20 quinquaginta millium. Ita fortiter crescebat verbum
21 Dei & cōfirmabatur. His autē expletis proposuit Pau-
lus in Spiritu, transita Macedonia & Achaia ire Ierosoly-
mam, dicens: Postquā fuerō ibi, oportet me & Romā
22 videre. Mittens autē in Macedoniam duos ex ministrā-
tibus sibi, Timotheum & Erastum, ipse remansit ad tem-
23 pus in Asia. Facta est autem illo tempore turbatio non
24 minima de via Dñi. Demetrius enim quidam nomine
E argentiarius, faciens ædes argenteas Dianæ, præstabat ar-
25 tificibus non modicum quæstum: quos conuocans &
eos qui huiusmodi erant opifices, dixit: Viri, scitis quia
26 de hoc artificio est nobis acquisitio: & videtis & auditis
quia non solū Ephesi, sed penē totius Asiæ, Paulus hic
suadens auertit multam turbam dicens: Quoniam non
27 sunt dii qui manibus fiunt. Non solū autem hæc peri-
clitabitur nobis pars in redargutionē venire, sed & ma-
gnæ Dianæ templum in nihilum reputabitur, sed & des-
trui incipiet maiestas eius, quam tota Asia & orbis co-
28 lit. His auditis repleti sunt ira, & exclamauerunt, dice-
29 tes: Magna Diana Ephesiorum. Et impleta est ciuitas to-
F ta confusione, & impetum fecerunt vno animo in thea-
trum, raptō Gaio & Aristarcho Macedonibus comitib;
30 Pauli. Paulo autem volente intrare in populum, non p-
miserunt

31 miserunt discipuli. Quidam autem & de Asiæ principibus
qui erant amici eius, miserūt ad eum, rogantes ne se-
32 daret in theatrum, Alij autem aliud clamabant. Erat
enim ecclesia confusa, & plures nesciebant qua ex causa
33 conuenissent. De turba autem detraxerunt Alexandrū,
propellentibus eum Iudæis. Alexander autem manu silē-
34 tio postulato, volebat reddere rationem populo. Quē
vt cognouerunt Iudæum esse, vox facta vna est omnium,
quasi per horas duas clamantium: Magna Diana Ephe-
35 siorū. Et cū sedasset scriba turbas, dixit: Viri Ephesij,
quis enim est hominum, qui nesciat Ephesiorum ciuita-
36 tem cultricem esse magnæ Dianæ, Iouisq; prolis? Cū
ergo his contradici non possit, oportet vos sedatos esse,
37 & nihil temerē agere. Adduxistis enim homines istos,
neq; sacrilegos, neq; blasphemantes deam vestram.
38 Quod si Demetrius, & qui cum eo sunt artifices habēt
duersus aliquem causam, conuentus forenses agūtur,
a proconsules sunt, accusent inuicem. Siquid autem
40 al-
terius rei quæritis: in legitima ecclesia poterit absol-
ui. Nam & periclitamur argui seditionis hodiernæ:
cum nullus obnoxius sit (de quo possimus reddere ra-
tionem) concursus istius. Et quum hæc dixisset, dimi-
sit ecclesiam.
*Paulus peragratis varijs partibus Macedonia, & Græciæ, con-
cionatur Troade in mediam noctem: quumq; adolescens Euty-
chus cadens à tertio cenaculo mortuus esset, Paulus eum re-
suscitauit, & varijs locis pagratis, aduocatos ex Epheso pre-
sbyteros exhortatur, ut vigilantes sint in regēda ecclesia: præ-
dicens quod non essent amplius eum visuri.* CAP. XX.
1 Postquā autē cessauit tumultus, vocatis Paulus di-
A scipulis, & exhortatus eos, valedixit, & profectus est
2 vt iret in Macedoniam. Cū autem perambulasset par-
tes illas, & exhortat⁹ eos fuisset multo sermone, venit ad
3 Græciam. Vbi cū fecisset menses tres, factæ sunt illi insi-
diæ a Iudæis nauigaturo in Syriam: habuitq; consilium
4 vt reuerteretur per Macedoniam. Comitatus est autem
eum

eum⁵ Sopater Pyrrhi Beroensis, Thessalonicésium ve-
 rò Aristarchus, & Secundus, & Gaius Derbéus & Timo-
 5 theus, Asiani verò Tychicus & Trophimus. ⁶ Hi cū pre-
 cessissent, sustinuerunt nos Troade: ⁷ nos verò nauigau-
 B mus post dies Azymorū à Philippis, & venimus ad eos
 Troadem in diebus quinq; vbi demorati sumus diebus
 7 septem. ⁸ Vna autem Sabbathi cū conuenissemus ad
 frāgendum panem, Paulus disputabat cum eis profectu-
 rus in crastinum, protraxitq; sermonem vsque in mediā
 8 noctem. ⁹ Erant autem lampades copiosae in cernaculo
 vbi eramus congregati. ¹⁰ Sedens autem quidam adole-
 scens nomine Eutychus super fenestram, cū mergeret
 somno graui, disputante diu Paulo, ductus somno, cēci-
 dit de tertio cenaculo deorsum, et sublatu¹¹ est mortuus.
 C Ad quem cū descendisset Paulus, incubuit super eum:
 et complexus dixit, Nolite turbari, anima enim ipsius in
 11 ipso est. ¹² Ascendens autem frangensq; panem et gustas,
 12 satisq; allocutus vsq; in lucem, sic profectus est. ¹³ Ad-
 xerunt autem puerum viuentem, & consolati sunt non
 13 minimè. ¹⁴ Nos autem ascendentes nauem, nauigauim⁹
 in Assōn, inde suscepturi Paulum, sic enim disposuerat
 14 ipse per terram iter facturus. ¹⁵ Cū autem inuenisset nos
 15 in Assōn, assumptō eo venimus Mitylénen. ¹⁶ Et inde na-
 uigantes sequēti die venimus contra Chium: & alia ap-
 plicuimus Samum, & sequenti die venimus Milērum.
 16 ¹⁷ Proposuerat enim Paulus transnauigare Ephesum, ne
 qua mora illi fieret in Asia. Festinabat enim si possibile si-
 17 bi esset vt diem Pentecosten faceret Ierosolymis. ¹⁸ A Milē-
 D to autem mittens Ephesum, vocauit maiores natu Ecce-
 18 siae. ¹⁹ Qui cū venissent ad eum, & simul essent, dixit eis:
 Vos scitis à prima die qua ingressus sum in Asiam, quali-
 19 ter vobiscum per omne tempus fuerim, seruiens Domi-
 no cū omni humilitate & lachrymis, & tentationibus
 20 quae mihi acciderunt ex insidijs Iudaeorum: quomodo
 nihil subtraxerim vtilium, quominus annuntiarem vo-
 21 bis, & docerem vos publicè & per domos, ²² testificans
 Iudaeis

* vsq; in A-
 siam 3.
 * Sopater 5.

Iudaeis atq; Gentilibus in Deum poenitentiam & fidem
 22 in Dñm nostrum Iesum Christum. ²³ Et nunc ecce alli-
 gatus ego spiritu, vado in Ierusalē, quae in ea ventura sint
 23 mihi ignorans, nisi quodd Spiritus sanctus per omnes ci-
 24 uitates mihi protestatur dicens: qm̄ vincula & tribula-
 24 tiones Ierosolymis me manēt. ²⁵ Sed nihil horum vereor,
 nec facio animam meam pretiosiore²⁶ quam me, dūmo-
 do consummem cursum meū & ministerium²⁷ quod ac-
 25 cepi à Dño Iesu testificari Euāgeliū gratiae Dei. ²⁶ Et nūc
 ecce ego scio, quia amplius non videbitis faciem meam
 26 vos omnes, per quos transiui praedicans regnum Dei.
 27 ²⁷ Quapropter contestor vos hodierna die quia mundus
 sum à sanguine oīum. ²⁸ Non enim subterfugi, quominus
 28 annuntiarem omne consilium Dei vobis. ²⁹ Attēdite vo-
 bis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit
 29 episcopos, regere ecclesiam Dei, quam acquisiuit sangui-
 29 ne suo. ³⁰ Ego scio qm̄ intrabunt post discessionem meam
 30 lupi rapaces in vos, nō parcentes gregi. ³¹ Et ex vobis ipsi
 31 exurgent viri loquentes peruersa, vt abducāt discipulos
 31 post se. ³² Propter quod vigilate, memoria retinentes quo-
 32 niam per triennium nocte & die non cessauī, cū lachry-
 32 mis monens vnumquenq; vestrum. ³³ Et nunc commen-
 33 do vos Deo & verbo gratiae ipsius, qui potens est edifica-
 33 re, & dare haereditatem in sanctificatis omnibus. ³⁴ Argē-
 34 tum & aurum, aut vestē nullius concupiti. ³⁵ ³⁵ Ipsi scitis
 35 qm̄ ad ea quae mihi opus erant, & his qui mecum sunt,
 35 ministrauerunt manus istae. ³⁶ Omnia ostendi vobis, qm̄
 sic laborantes, oportet suscipere infirmos, ac meminisse
 36 verbi Dñi Iesu, (qm̄ ipse dixit:) Beatius est magis dare,
 36 quam accipere. ³⁷ Et cū haec dixisset, positus genibus suis
 37 orauit cum omnibus illis. ³⁸ Magnus autem fletus factus
 est omnium, & procumbentes super collum Pauli, oscu-
 38 labantur eum, dolentes maximè in verbo quod dixerat,
 quoniam amplius faciem eius non essent visuri. Et dedu-
 cebant eum ad nauem.

Paulo Ierosolymam tendenti post varias nauigationes, vaticina-
 tur
 Test.No. R tur

* vtrbi

* graues 1.

* sicut
 2. Cor. 4. c. 12
 2. The. 2. b. 9
 2. The. 3. b. 8

tur Agabus propheta afflictiones quas passurus erat Ierusalem, nec tamen amicorum lachrymis auerti potest ne ascen- dat Ierusalem, paratus pro Christo mortem subire: cumq; Ie- rusalem peruenisset, Iacobus ipsi suadet vt cu quatuor viris votum habentibus se sanctificet, qd cum faceret rapitur a Iu- daeis, sed ex eorum manibus eripitur a tribuno, a quo cate- nis alligatus ducitur in castra, impetrat tamen facultatem lo- quendi ad populum.

C A P. X X I.

1
A
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
C

Cum autem factum esset vt nauigaremus, abstracti ab eis, recto cursu venimus Coum, & sequenti die Rhodum, & inde Pataram. Et cum inuenissemus nauem transfretantem in Phoenicem: ascendentes nauigauimus. Cum apparuissemus autē Cypro, relinquentes eam ad sinistram, nauigauimus in Syriam, & venimus Tyrum, ibi enim nauis expositura erat onus. Inuentis autem discipulis, mansimus ibi diebus septem: qui Paulo dicebāt per Spūm ne ascenderet Ierosolymam. Et expletis die- bus profecti ibamus, deducentibus nos omnibus cum vxoribus & filijs vsque foras ciuitatem: & positis geni- bus in litore, orauimus. Et cū valefecissemus inuicem, ascendimus nauem, illi autem redierunt in sua. Nos ve- rō nauigatione explicita, a Tyro descēdimus Ptolemai- dam, & salutatis fratribus, mansimus die vna apud illos. Alia autem die profecti, venimus Cæsaream. Et intrātes domum Philippi Euangelista, qui erat vnus de septē, mansimus apud eum. Huic autem erant quatuor filia- e virgines, prophetantes. Et cū moraremur per dies ali- quot, superuenit quidā a Iudæa propheta, nomine Aga- bus. Is cū venisset ad nos, tulit zonam Pauli: & alligās sibi pedes & manus dixit: Hæc dicit Spiritus sanctus. Vi- rum cuius est zona hæc, sic alligabunt in Ierusalem Iu- daei, & tradent in manus Gentium. Quod cū audissemus, rogabamus nos & qui loci illius erant, ne ascēderet Ierosolymā. Tunc respondit Paulus, & dixit: Quid faci- tis stantes & affligentes cor meum? Ego enim nō solūm alligati, sed & mori in Ierusalē paratus sum propter no- mē

14 mē Dñi Iesu. Et cū ei suadere nō possemus, quiuimus, 15 dicentes: Dñi voluntas fiat. Post dies autē istos pparati 16 ascēdebamus in Ierusalē. Venerūt autē & ex discipulis à Cæsarea nobiscū, adducentes secum (apud quem hospi- taremur) Iasonē quendā Cypriū antiquū discipulum. Et cū venissemus Ierosolymā, libēter acceperūt nos fra- tres. Et sequenti autē die introibat Paulus nobiscū ad Iaco- bū, oēsq; collecti sunt seniores. Quos cū salutasset, nar- rabat p singula, q Deus fecisset in gentibus p ministeriū ipsius. At illi cū audissent, magnificabant Deū, dixerūt- que ei. Vides frater quot millia sunt in Iudæis q credide- runt: & oēs æmulatores sunt legis? Audierunt autē de te quia discessionē doceas à Moyle eorū qui p gentes sunt Iudæorū, dicens non debere eos circumcidere filios suos, neq; s̄m consuetudinem ingredi. Quid ergo est? Vtique oportet cōuenire multitudinē: audiēt enim te supuenis- se. Hoc ergo fac, qd tibi dicim⁹: Sūt nobis viri quatuor, votum habentes super se. His assumptis, sanctifica te cū illis: & impēde in illis, vt radant capita: & scient oēs quia quæ de te audierunt, falsa sunt, sed ambulas & ipse custodiens legē. De his autē qui crediderunt ex gētibus nos scripsimus, iudicātes vt abstinēat se ab idōlis, immo lato, & sanguine, & suffocato, & fornicatione. Tūc Pau- lus assumptis viris, postera die purificatus cū illis in tra- iuit in tēplū, annuntians expletionē dierū purificationis donec offerret pro vnoquoq; eorū oblatio. Dū autē se- ptem dies consummarent, hi qui de Asia erant Iudæi, cū vidissent eum in tēplo, concitauerunt oēm populum, & iniecerunt ei manus clamantes: Viri Israēlite, adiuuate, hic est homo qui aduersus populum, & legē, & locum hunc, oēs vbiq; docens, insuper & gentiles induxit in tē- plum, & violauit sanctū locū istum. (Viderāt enim Tro- phimum Ephesum in ciuitate cum ipso, quē æstimaue- runt qm in templum introduxisset Paulus) Cōmotaq; est ciuitas tota, & facta est cōcursio populi. Et apprehen- dentes Paulum, trahebant eū extra templum: & statim

*Mnafonē 1.

Num. 6. c. 18
Sup. 18. c. 8.

Sup. 15. d &
20. c. 29.
Inf. 24. c. 18.

Inf. 16. c. 21.

Inf. 12. a. 3.

Sup. 21. g. 39

Supr. 8. a. 3.

Super. 6. a. 2

31 clausa sunt ianua: ¶ Quarentibus aut eum occidere, nuntiatum est tribuno cohortis: Quia tota confundit Ierusalem. ¶ Qui statim assumptis militibus & ceterionibus, decurrit ad illos. Qui cum vidissent tribunum & milites, celsauerunt pcutere Paulum. ¶ Tunc accedens tribunus apprehendit eum, & iussit eum alligari catenis duabus: & interrogabat quis esset, & quid fecisset. ¶ Alij aut aliud clamabant in turba. Et cum non posset certum cognoscere praetumultu, iussit duci eum in castra. ¶ Et cum venisset ad gradus, contigit ut portaretur a militibus propter vim populi. ¶ Sequebatur enim multitudo populi, clamans: Tolle eum. ¶ Et cum coepisset induci in castra Paulus, dicit tribuno: Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit, Graece nosti? ¶ Nonne tu es Aegyptius qui ante hos dies tumultum concitasti, & eduxisti in desertum quatuor millia virorum sicariorum? ¶ Et dixit ad eum Paulus: Ego homo sum quidem Iudaeus a Tharso. Ciliciae non ignota civitatis municeps, rogo autem te, permitte mihi loqui ad populum. ¶ Et cum ille permisisset, Paulus stans in gradibus, annuit manu ad plebem, & magno silentio facto, alloquutus est lingua Hebraea, dicens.

Vbi Paulus in sui excusationem narrasset suae conversionis ordinem, vociferantur Iudaei ipsum de terra tollendum, eo quod diceret se a Deo missum fuisse ad praedicandum Gentibus: a tribuno aut iussus flagellis caedi & torqueri, liberatus est dicendo se ciuem Romanum esse.

C A P. X X I I.

1 **V**iri fratres & patres, audite quam ad vos nunc reddo rationem. (Cum audissent autem quia Hebraea lingua loqueretur ad illos, magis persistenter silerunt.) ¶ Et dicit: (Ego sum vir Iudaeus, natus Tharso Ciliciae, nutritus autem in ista civitate, secus pedes Gamaliel eruditus iuxta veritatem praenae legis: amulator legis sicut & vos omnes estis hodie: quia haec via persecutus sum usque ad mortem, alligatus & tradens in custodias viros ac mulieres, sicut princeps sacerdotum mihi testimonium reddidit, & omnes maiores natum, a quibus & epistolas accipiens ad fratres, Damascum pergebam, ut adducerem inde ventos

Supr. 9. a. 3.

*timoratus 1.

Sup. 8. a. 3.

Supr. 7 g. 58.

6 etos in Ierusalem, ut punirentur. ¶ Factum est autem eum te me, & appropinquante Damasco media die, subito de caelo circumfulsit me lux copiosa: & decidens in terram, andiui vocem dicentem mihi, Saule, Saule, quid me persequeris? ¶ Ego autem respondi, Quis es Domine? Dixitque ad me, Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris. ¶ Et qui mecum erant, lumen quidem viderunt, vocem autem non audierunt eius qui loquebatur mecum. ¶ Et dixi, Quid faciam Domine? Dominus autem dixit ad me, Surgens vade Damascum: & ibi tibi dicetur de omnibus quae te oporteat facere. ¶ Et cum non viderem praeclearitate luminis illius, ad manum deductus a comitibus, veni Damascum. ¶ Ananias autem quidam, vir secundum legem testimonium habens ab omnibus habitantibus Iudaeis, veniens ad me, & astans dixit mihi, Saule frater, respice. Et ego eadem hora respexi in eum. ¶ At ille dixit, Deus patrum nostrorum praordinavit te, ut cognosceres voluntatem eius, & videres iustum, & audires vocem ex ore eius: quia eris testis illius ad omnes homines, eorum quae vidisti & audisti. ¶ Et nunc quid moraris? Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua inuocato nomine ipsius. ¶ Factum est autem revertenti mihi in Ierusalem, & oranti in templo, fieri me in stupore mentis, & videre illum dicentem mihi, Festina, & exi velociter ex Ierusalem: quoniam non recipient testimonium tuum de me. ¶ Et ego dixi, Domine, ipsi sciunt quia ego eram concludens in carcerem, & cadens per synagogas eos qui credebant in te: ¶ Et cum funderetur sanguis Stephani testis tui, ego assistabam & consentiebam, & custodiebam vestimenta interficientium illum. ¶ Et dixit ad me, Vade, quoniam ego in nationes longe mittam te. ¶ Audiebant autem eum usque ad hoc verbum, & leuauerunt vocem suam, dicentes, Tolle de terra huiusmodi: non enim fas est eum vivere. ¶ Vociferantibus autem eis, & proiicientibus vestimenta sua, & puluerem iactantibus in aerem, iussit tribunus induci eum in castra, & flagellis caedi, & torqueri eum:

ri eum: vt sciret propter quam causam sic acclamarent
 25 ei. Et cum astrinxissent eum loris, dicit astanti sibi Cen-
 turioni Paulus: Si hominem Romanum & indemnatu
 26 licet vobis flagellare? Quo audito, Centurio accessit ad
 tribunum, & nuntiauit, dicens, Quid acturus es: hic enim
 27 homo ciuis Romanus est. Accedens autem tribunus,
 G dixit illi, Dic mihi, si tu Romanus es? At ille dixit, Etia
 28 Et respondit tribunus, Ego multa summa ciuitate hao
 consecutus sum. Et Paulus ait, Ego autem & natus sum.
 29 Protinus ergo discesserunt ab illo qui eum torturi erat.
 Tribunus quoque timuit postquam resciauit, quia ciuis
 30 Romanus esset, & quia alligasset eum. Postera autem
 die volens scire diligentius qua ex causa accusaretur a lu-
 daeis, soluit eum, & iussit sacerdotes conuenire & omne
 concilium: & producens Paulum, statuit inter illos.

*ciuitatem

*Paulus coram sacerdotibus & toto concilio, principem sacer-
 dotum, qui ipsum iusserat in faciem percuti, dicit parietem
 dealbatum, sed excusat se quoniam nescisset eum esse principem sacer-
 dotum: cumque ibidem dixisset se Phariseum, & de resurre-
 ctione mortuorum iudicari, orta est inter Phariseos & Saddu-
 caeos magna dissensio. Dominus nocte Paulum confortat, pro-
 dicens quod etiam Romae esset de ipso testificaturus. Detecta
 multorum de occidendo Paulo coniuratione, tribunus mittit
 eum Caesarem militibus stipatum ad Felicem presidem, scriptis
 ad eum literis, quae hic referuntur.* CAP. XXIII.

1 Intendens autem in concilium Paulus ait, Viri fra-
 A tres, ego omni conscientia bona conuersatus sum an-
 2 te Deum, vsq; in hodiernum diem. Princeps autem sa-
 cerdotum Ananias praecipit astantibus sibi percutere os
 3 eius. Tunc Paulus dixit ad eum, Percutiet te Deus, pa-
 rietes dealbate. Et tu sedens iudicas me secundum legem,
 4 & contra legem iubes me percuti? Et qui astant, dixe-
 5 runt: Summum sacerdotem Dei maledicis? Dixit autem
 Paulus, Nesciebam, fratres, quia princeps est sacerdotu.
 Scriptum est enim: Principem populi tui non maledi-
 6 ces. Sciens autem Paulus quia vna pars esset Saddu-
 caeorum,

*sedes iudi-
cans 1.

Exo. 22. d. 21

caeorum, & altera Pharisaeorum, exclamauit in concilio
 8 Viri fratres, Ilego Phariseus sum filius Pharisaorum: de
 7 spe & resurrectione mortuorum ego iudicor. Et cum
 hac dixisset, facta est dissensio inter Phariseos & Saddu-
 8 caeos, & soluta est multitudo. Sadducei enim dicunt
 non esse resurrectionem, neque Angelum, neque Spiri-
 9 tum: Pharisei autem vtraque confitentur. Factus est au-
 tem clamor magnus. Et surgentes quidam Pharisaorum,
 pugnant dicentes, Nihil mali inuenimus in homine
 isto. Quid si Spiritus locutus est ei, aut Angelus? Et cum
 magna dissensio facta esset, timens tribunus ne discerpe-
 retur Paulus ab ipsis, iussit milites descendere, & rapere
 11 eum de medio eorum, ac deducere eum in castra. Se-
 quenti autem nocte assistens ei Dominus ait, Constans
 C esto: sicut enim testificatus es de me in Ierusalem, sic te
 12 oportet & Romae testificari. Facta autem die collegere-
 runt se quidam ex Iudeis, & deuouerunt se, dicentes, ne-
 que manducatuos neque bibituos donec occiderent
 13 Paulum. Erant autem plusquam quadraginta viri,
 14 qui hanc coniurationem fecerant: qui accesserunt ad
 principes sacerdotum, & seniores, & dixerunt, Deuotio-
 ne deuouimus nos nihil gustatuos, donec occidamus
 15 Paulum. Nunc ergo vos notum facite tribuno cum co-
 ncilio, vt producat illum ad vos, tanquam aliquid certius
 cognituri de eo. Nos vero, priusquam appropiet, parati
 16 sumus interficere illum. Quod cum audisset filius foro-
 ris Pauli insidias, venit & intrauit in castra, nuntiauitq;
 17 Paulo. Vocans autem Paulus ad se vnum ex centurio-
 D nibus, ait, Adolescentem hunc perduc ad tribunal, ha-
 18 bet enim aliquid indicare illi. Et ille quidem assumens
 eum duxit ad tribunal, & ait, Vincit Paulus rogauit
 me hunc adolescentem perducere ad te, habentem ali-
 19 quid loqui tibi. Apprehendens autem tribunus ma-
 num illius, secessit cum eo seorsum, & interrogauit il-
 20 lum, Quid est quod habes indicare mihi? Ille autem
 dixit, Iudeis conuenit rogare te, vt crastina die producas
 Paulum

Philip. 3. b. 5
Pharisei 1.
Inf. 14. f. 22.

Mat. 22. c. 23.

..j.

*VOCANS 6.

Paulum in concilium, quasi aliquid certius inquisitioni
 21 sint de illo. Tu verò ne credideris illis, insidiantur enim
 ei ex eis viri amplius quam quadraginta, q̄ se deuouerunt
 E non māducare neq; bibere, donec interficiant eū: et nūc
 22 parati sunt, expectantes promissum tuū. Tribunus igit̄
 dimisit adolescentem, p̄cipiens ne cui loqueret̄ qm̄ hęc
 23 nota sibi fecisset. Et cōuocatis duobus cēturionibus di-
 xit illis, Parate milites ducentos, vt eant vsq; Cæsaream,
 & equites septuaginta, & lancearios ducētos, à tertia ho-
 24 ra noctis: & iumenta p̄parate, vt imponentes Paulū,
 25 eū saluū p̄ducerent ad Felicē p̄sidē. (Timuit enim ne
 fortē raperēt eū Iudæi, & occiderēt, & ipse postea calum-
 26 niā sustineret, tanquā accepturus pecuniā) Scribēs epi-
 F stolā continētē hęc: CLAVDIVS Lysias optimo p̄sidi
 27 di Felici salutē. Virū hunc cōprehensum à Iudæis, & in-
 cipientē interfici ab eis, sup̄ueniēs cū exercitu, eripui, co-
 28 gnito, q̄a Romanus est. Volensq; scire causam quā obij-
 29 ciebat illi, deduxi eū in conciliū eorū. Quē inueni ac-
 30 cūsari de q̄stionibus legis ipsorū: nihil verò dignū mor-
 te aut vinculis habentē crimē. Et cū mihi platurū esset de
 31 insidijs quas parauerāt illi, misi eū ad te, denuntiās & ac-
 cūsatoribus, vt dicāt apud te, Vale. Milites verò, s̄m p̄re-
 32 ceptū sibi, assumentes Paulū, duxerunt p̄ noctē in Anti-
 33 patridē. Et postera die dimissis equitibus vt cū eo irent,
 33 reuersi sunt ad castra. Qui cū venissent Cæsareā, & tra-
 G didissent epistolā p̄sidi, statuerūt ante illū & Paulū. Cū
 34 legisset autē, & interrogasset de qua prouincia esset: & co-
 35 gnoscēs q̄a de Cilicia, Audiā te, inq̄t, cū accusatores tui
 venerint. Iussitq̄ue in pratorio Herodis custodiri eum.

*Accusatus Paulus coram Felice p̄sidi a Tertullo Iudæorum
 oratore, respondet negans imposta sibi crimina, confitens ta-
 men se Christianū, & dixisse se de resurrectione mortuorū iu-
 dicari. Felix & ipsius vxor Iudæa audiunt Paulum de fide
 Christiana: quum autem non acciperet à Paulo pecuniam, re-
 liquit eum vincitum, accipiens successorem Portium Fe-
 sum.*

1 P^{ost} quinque autem dies descendit princeps Sacer-
 A dotum Ananias, cum senioribus quibusdam & Ter-
 tullo quodam oratore, qui adierunt p̄sidentem aduersus
 2 Paulum. Et citato Paulo cœpit accusare Tertullus, di-
 cens: Cū in multa pace agamus p̄ te, & multa corrigan-
 3 tur per tuam prouidentia: semper & vbique suscipimus
 4 optime Felix, cum omni gratiarum actione. Ne diutius
 B autē te protraham, oro breuiter vt audias nos p̄ tua cle-
 5 mētia. Inuenimus hunc hominem pestiferum, & conci-
 tantē seditiones oībus Iudæis in vniuerso orbe, & autho-
 6 rem seditionis sectæ Nazarenorum, qui etiā templum
 violare conatus est, quem & apprehensum voluimus se-
 7 cundū legem nostrā iudicare. Superueniens autem
 8 tribunus Lysias, cū vi magna eripuit eū de manibus no-
 stris, iubens accusatores eius ad te venire, à quo poteris
 9 ipse iudicās, de omnibus istis cognoscere, de quibus nos
 accusamus eum. Adiecerūt autem & Iudæi, dicētes hęc
 C ita se habere. Respōdit autem Paulus, (annuente sibi
 10 p̄sidi dicere) Ex multis annis te esse iudicem gēti huic
 11 sciens, bono animo pro me satisfaciam. Potes enim co-
 gnoscere quia non plus sunt mihi dies quam duodecim,
 12 ex quo ascendi adorare in Ierusalem. Et neq; in templo
 inuenerunt me cum aliquo disputantem, aut cōcursum
 13 facientem turbæ, neq; in synagogis, neq; in ciuitate: ne-
 que probare possunt tibi de quibus nunc me accusant.
 14 Confiteor autem hoc tibi, q̄ secundū sectam, quā di-
 D cunt hærēsim, sic deseruio patri Deo-meo, credens om-
 15 nibus quæ in lege & prophetis scripta sunt: spem ha-
 bens in Deum, quam & hi ipsi expectant, resurrectionē
 16 futuram iustorum & iniquorum. In hoc & ipse studeo
 sine offenculo conscientiam habere ad Deū, & ad ho-
 17 mines semper. Post annos autem plures, eleemosynas fa-
 E cturus in gentē meā veni, & oblationes, & vota: in qui-
 18 bus inuenerūt me purificatū in tēplo: nō cū turba, neq;
 19 cum tumultu. Quidā autem ex Asia Iudæi, quos oportebat
 apud te p̄sisto esse & accusare, siquid haberēt ad-
 uersum

patrio 1.
-7.

Sup. 11. c. 26
Et apprehē-
derunt me,
clamantes &
dicētes, Tol-
le inimicum
nostrum.

20 uersum me: aut hi ipsi dicant, siquid inuenérunt in me
 21 iniquitatis, cū stem in concilio, nisi de vna hac solūmo-
 F dō voce, qua clamaui inter eos stans, Quoniam de resur-
 22 rectione mortuorū ego iudicor hodie à vobis. Distu-
 lit autem illos Felix, certissimè sciens de via hac, dicens,
 23 Cū tribunus Lysias descenderit, audiam vos. Insuperque
 Centurioni custodire eum, & habere requiem, nec quē-
 24 quam de suis prohibere ministrare ei. Post aliquot au-
 G tem dies veniens Felix cum Drusilla vxore sua, quæ erat
 Iudea, vocauit Paulum, & audiuit ab eo fidem quæ est in
 25 Christum Iesum. Disputate autem illo de iustitia & ca-
 stitate, & de iudicio futuro, tremefactus Felix respōdit,
 Quod nūc attinet, vade: tempore autem opportuno ac-
 26 certam te: simul & sperans, q̄ pecunia ei daretur à Pau-
 lo, propter quod & frequenter accersens eum, loqueba-
 27 tur cum eo. Biennio autem expleto accepit successorem
 Felix Portium Festum. Volens autem gratiam præstare
 Iudeis Felix, reliquit Paulum vinctum.

*Festus non obsequitur Iudeis insidiosè petentibus vt Paulus Ie-
 rosolymam ducatur: sed Cæsarea audit eius accusatores, &
 Pauli responsionem, qui à Festo requisitus an vellet de his iu-
 dicari Ierosolymis, appellat Cæsare. Festus pauli causam Re-
 gi Agrippæ indicat, qui ipsam audire cupit, posteroq; die in-
 bente Festo adducitur corā Agrippa & Bernice. CAP. XXV.*

1 Festus ergo cū venisset in prouinciam, post triduū
 A Ascendit Ierosolymam à Cæsarea. Audieruntq; eum
 2 principes sacerdotum, & primi Iudeorum aduersus Pau-
 3 lum: & rogabant eum, postulātes gratiam aduersus eū,
 vt iuberet perducere eum in Ierusalem, insidias tendentes
 4 vt interficerent eum in via. Festus autem respondit, ser-
 uari Paulum in Cæsarea: se autem maturius profecturū.
 5 Qui ergo in vobis (ait) potentes sunt, descendentes si-
 6 mul, siquod est in viro crimen, accusent eum. Demora-
 B tus autem inter eos dies nō amplius quàm octo aut de-
 7 ce, descendit Cæsaream, & altera die sedit pro tribuna-
 li. & iussit Paulum adduci. Qui cū perductus esset, circū-
 steterūt

steterūt eum qui ab Ierosolyma descēderant Iudæi, mul-
 tas & graues causas obijcientes, quas non poterāt proba-
 re, Paulo rationem reddente, Quoniam neque in le-
 gem Iudeorum, neque in templum, neque in Cæsarem
 9 quicquam peccaui. Festus autem volens gratiam præ-
 C stare Iudæis, respondens Paulo, dixit, Vis Ierosolymam
 10 ascendere, & ibi de his iudicari apud me? Dixit autem
 Paulus, Ad tribunal Cæsaris sto, vbi me oportet iudica-
 11 ri: Iudæis non nocui, sicut tu melius nosti. Si enim no-
 cui, aut dignum morte aliquid feci, non recuso mori. Si
 verò nihil est eorum quæ hi accusant me, nemo potest
 12 me illis donare. Cæsarem appello. Tunc Festus cum
 concilio locutus, respondit, Cæsarem appellasti: ad Cæ-
 13 saream ibis. Et cū dies aliquot transacti essent, Agrip-
 D pa rex & Bernice descenderunt Cæsaream ad salutandū
 14 Festum. Et cū dies plures ibi demorarentur, Festus re-
 gi indicauit de Paulo, dicēs, Vir quidam est derelictus à
 15 Felice vinctus, de quo cū essem Ierosolymis, adierunt
 me principes sacerdotum & seniores Iudeorum, postu-
 16 lantes aduersus illum damnationem. Ad quos respon-
 di, Quia non est Romanis consuetudo donare aliquem
 hominem, prius quàm is qui accusatur presentes ha-
 beat accusatores, locumq; defendendi accipiat ad abluē-
 17 da crimina. Cū ergo huc conuenissent, sine vlla di-
 E latione sequenti die sedens pro tribunali, iussi adduci vi-
 18 rum. De quo cū steterent accusatores, nullam cau-
 sam deferebant, de quibus ego suspicabar malum.
 19 Quæstiones verò quasdam de sua superstitione habe-
 bant aduersus eum, & de quodam Iesu defuncto quem
 20 affirmabat Paulus viuere. Hæsitans autem ego de hu-
 21 iusmodi quæstione, dicebam si vellet ire Ierosolymam,
 & ibi iudicari de istis. Paulo autem appellante vt serua-
 retur ad Augusti cognitionem iussi seruari eum, donec
 22 mittam eum ad Cæsarem. Agrippa autem dixit ad Fe-
 stum, Volebam & ipse hominem audire. Cras, inquit,
 23 audies eum. Altera autem die cū venisset Agrippa,
 &

& Bernice cum multa ambitione, & introissent in auditorium cum tribunis & viris principalibus ciuitatis, iubente Festo adductus est Paulus. **E**t dicit Festus, Agrippa rex, & omnes qui simul adestis, nobiscum viti, videtis hunc, de quo omnis multitudo Iudæorum interpellauit me Ierosolymis, petentes & acclamantes non oportere eum viuere amplius. **E**go verò comperi, nihil dignum morte eum admisisse. Ipso autem hoc appellante ad Augustum, iudicauit mittere. **D**e quo quid certum scribam domino, non habeo. Propter quod produxi eum ad vos, & maximè ad te, rex Agrippa, vt in terrogatione facta habeam quid scribam. **S**ine ratione enim mihi videtur, mittere vinctum, & causas eius non significare.

*ethic 4.

Paulus coram Agrippa suam causam defendit, referens suæ ad Christum conuersionis ordinem, & se Iudæis ac Gentibus sub diuina protectione predicasse ostendens: Festusq; ipsum ex nimia scientia insanire dicenti respondet, omnesq; optas esse Christianos: Agrippa dicit eum potuisse dimitti, nisi Casarem appellasset.

C A P. X X V I.

Agrippa verò ad Paulum ait, Permittitur tibi loqui pro temetipso. Tunc Paulus extenta manu cepit rationem reddere. **D**e omnibus quibus accusor à Iudæis, rex Agrippa, æstimo me beatum, apud te cum sum defensusus me hodie, maximè te sciente omnia quæ apud Iudæos sunt consuetudines, & quæstiones: propter quod obsecro, patienter me audias. **E**t quidem vitam meam à iuuentute, quæ ab initio fuit in gente mea in Ierosolymis nouerunt omnes Iudæi: præscientes me ab initio (si velint testimonium perhibere) quoniam secundum certissimam sectam nostræ religionis vixi Pharisæus. **E**t nunc in spe quæ ad patres nostros repromissionis facta est à Deo, sto iudicio subiectus: **I**n qua duodecim tribus nostræ nocte, & die deseruientes, sperant deuenire. De qua spe accusor à Iudæis, rex. **Q**uid incredibile iudicatur apud vos, si Deus

*omnes.

*in quam 1.

Deus mortuos suscitatur? **E**t ego quidè existimaueram, me aduersus nomen Iesu Nazareni debere multa contra ria agere. **Q**uod & feci Ierosolymis, & multos sanctorum ego in carceribus inclusi, à principibus sacerdotum potestate accepta: & cum occiderentur, detuli sententiam. **E**t per oēs synagogas frequenter puniens eos, compellebam blasphemare: & amplius insaniēs in eos, persequabar vsq; in exterarum ciuitates. **I**n quibus dum irè Damascum cum potestate & permissu principum sacerdotum, die media, in via, vidi, rex, de cælo supra splendorem solis circumfulsisse me lumen, & eos qui mecum simul erant. **O**mnesq; nos cum decidissemus in terram, audiui vocem loquentē mihi Hebraica lingua: Saule, Saule, quid me persequeris? durum est tibi contra stimulum calcitrare. **E**go autē dixi, Quis es Dñe? Dominus autem dixit, Ego sum Iesus, quem tu persequeris. **S**ed exurge & sta super pedes tuos: ad hoc enim apparui tibi vt cōstituam te ministrum & testem eorum quæ vidisti, & eorum quibus apparebo tibi, eripiēs te de populis & gētibus in quas nunc ego mitto te, aperire oculos eorum, vt conuertantur à tenebris ad lucem, & de potestate satanæ ad Deum, vt accipiant remissionem peccatorum, & sortem inter sanctos per fidem quæ est in me. **V**nde, rex Agrippa, nō fui incredulus cælesti visioni: sed his qui sunt Damasci primū, & Ierosolymis, & in oēm regionem Iudææ, & Gētibus annuntiabam vt pœnitentiam agerent, & conuertentur ad Deū, digna pœnitentiæ opera faciēs. **H**ac ex causâ me Iudæi cum essem in templo, comprehensum teabant-volentes me interficere. **A**uxilio autem adiutus Dei, vsq; in hodiernum diem sto, testificās minori atq; maiori, nihil extra dicens quàm ea quæ prophete locuti sunt futura esse, & Moyses, si passibilis Christus, si primus ex resurrectione mortuorum, lumen annuntiatorus est populo & Gētibus. **H**ac loquēte eo, & rationē reddente, Festus magna voce dixit, Insanis Paule: multæ literæ te ad insaniam conuertunt. **E**t Paulus: Non insano

Sup. 8. 2. 1. 9. a. 2. 2. 2. 4.

Sup. 9. 2. 3.

Sup. 9. a. 3. 12. b. 9.

*populo 1.

Sup. 9. d. 10. c. 28. 1. 1. c. 14. 14. a. 1.

Sup. 11. f. 32. -4.

26 nio (inquit) optime Feste: sed veritatis & sobrietatis ver-
 loquor: latere enim eum nihil horum arbitror. Neque enim
 27 in angulo quicquam horum gestum est. ⁹ Credis rex Agrip-
 28 pa prophetis? Scio quia credis. ¹⁰ Agrippa autem ad Pau-
 lum: In modico suades me Christianum fieri. ¹¹ Et Paulus:
 29 Opro apud Deum, & in modico, & in magno: non tantum
 te, sed etiam omnes qui adiungunt hodie fieri tales, qualis
 30 & ego sum, exceptis vinculis his. ¹² Et exurrexit rex, & p-
 31 ses, & Bernice, & qui assidebant eis. ¹³ Et cum secessissent, lo-
 quebantur ad invicem, dicentes, Quia nihil morte aut vin-
 32 culis dignum quid fecit homo iste. ¹⁴ Agrippa autem Festo di-
 xit, Dimitti poterat homo hic, si non appellasset Caesarem.

*Paulus à centurione Iulio ducitur Romam versus, nauigans per
 varia loca: aduersante autem ipsis vento, vix perueniunt ad que-
 dam in Creta locum: à quo, licet predicaret Paulus periculo-
 sam esse navigationem, discedentes, patiuntur ingentem tem-
 pestatem: tandemque, post Pauli consolationem, qui narrans
 factam sibi de omnium salute reuelationem, hortabat eos ad cibum
 sumendum, passi naufragium omnes euadunt incolumes. CAP. XXVII.*

I ¹ **V**T autem iudicatum est navigare eum in Italiam,
² & tradi Paulum cum reliquis custodijs centurioni
 noie Iulio cohortis Augustae, ³ ascendentes nauem Adru-
 metinam incipientes navigare circa Asiae loca, sustulimus,
 perseverante nobiscum Aristarcho Macedone Thessalo-
 3 nicensi. ⁴ Sequenti autem die devenimus Sidonem. Hu-
 mane autem tractans Iulius Paulum, permisit ad amicos ire,
 4 & curam sui agere. ⁵ Et inde cum sustulisset, subnaviga-
 5 vimus Cyprum: propterea quod essent venti contrarii. ⁶ Et
 pelagus Ciliciae & Pamphyliae navigantes, venimus Ly-
 6 stram, quae est Lyciae: & ibi inueniens centurio nauem
 7 Alexandrinam navigantem in Italiam, transposuit nos
 B deuenissemus contra Gnidum, prohibente nos vento,
 8 adnavigauimus Cretae iuxta Salmonem: & vix iuxta nauig-
 antes, venimus in locum quemdam qui vocatur Boni-
 portus,

facit 2.

Co. 11. f. 25

⁹ portus, cui iuxta erat ciuitas Thalassa. ¹⁰ Multo autem tem-
 pore peracto, & cum iam non esset tuta navigatio, eodem tempore
 10 iunium iam praeterisset, consolabatur Paulus, ¹¹ dicens eis,
 Viri, video quoniam cum iniuria & multo damno non
 solim oneris & nauis, sed etiam animarum nostrarum
 11 incipit esse navigatio. ¹² Centurio autem gubernatori &
 nauclero magis credebat, quam his quae à Paulo dicebantur.
 12 ¹³ Et cum aptus portus non esset ad hyemandum, plu-
 rimi statuerunt consilium navigare inde, si quo modo
 13 possent deuenientes Phoenicem, hyemare, portum Cre-
 14 tae respicientem ad Africum & ad Chorum. ¹⁵ Aspirante au-
 tem Austro, aestimantes propositum se tenere, cum sustu-
 14 lissent de Asson, legebant Cretam. ¹⁶ Non post multum
 autem misit se contra ipsam ventus Tryphonicus qui vo-
 15 catur Euroaquilo. ¹⁷ Cumque arrepta esset nauis, & non pos-
 16 set conari in ventum, data naue statibus, ferebamur. ¹⁸ In-
 insulam autem quandam decurrerent, quae vocatur Clau-
 17 da, potuimus vix obtinere scapham. ¹⁹ Qua sublata, adiu-
 torijs utebantur, accingentes nauem, ²⁰ timentes ne in Syr-
 18 tim inciderent, summissio vase sic ferebantur. ²¹ Valide au-
 tem nobis tempestate iactatis, sequenti die iactum fecerunt:
 19 & tertia die suis manibus armamenta nauis proiecerunt.
 20 ²² Neque autem sole, neque sideribus apparentibus per plu-
 21 res dies, & tempestate non exigua imminente, iam abla-
 ta erat spes omnis salutis nostrae. ²³ Et cum multa ieiuna-
 tio fuisset, tunc stans Paulus in medio eorum, dixit, Opor-
 22 tebat quidem o viri, audito me, non tollere à Creta, lucrifacere
 23 vobis bono animo esse: amissio enim nullius animae erit
 24 ex vobis, praeterquam nauis. ²⁵ Astitit enim mihi hac no-
 24 ste angelus Dei cuius sum ego, & cui deservio, ²⁶ dicens,
 Ne timeas Paule, Caesari te oportet assistere: & ecce do-
 25 nauit tibi Deus omnes qui nauigant tecum. ²⁷ Propter quod
 E bono animo estote viri: credo enim Deo, quia sic erit,
 26 quemadmodum dictum est mihi. ²⁸ In insula autem quan-
 27 dam oportet nos deuenire. ²⁹ Sed postea quam quartade-
 cima

& 6. cos.

& 3.

cima nox superuenit, nauigantibus nobis in Adria circa
 mediam noctem, suspicabantur nauā apparere sibi ali-
 28 quam regionem. Qui & summittentes bolidem, inue-
 nerunt passus viginti: & pusillum inde separati, inue-
 29 runt passus quindecim. Timētes autē ne in aspera loca
 incideremus, de puppi mittētes ancoras quatuor, opta-
 30 bant diē fieri. Nautis verō quārentibus fugere de nauī,
 cū misissent scapham in mare, sub obtentu quasi incipe-
 31 rent à prora ancoras extendere, dixit Paulus Centurio-
 F ni & militibus, Nisi hi in nauī manserint, vos salui fieri
 32 non potestis. Tunc abscederunt milites funes scaphę: &
 33 passi sunt eam excidere. Et cū lux inciperet fieri, rogabat
 Paulus omnes sumere cibum, dicens, Quartadecima die
 hodie expectantes ieiuni permanetis, nihil accipientes.
 34 Propter quod rogo vos accipere cibū pro salute vestra:
 35 quia nullius vestrum capillus de capite peribit. Et cū
 hęc dixisset, sumens panem, gratias egit Deo in conspe-
 36 ctu oīum: & cū fregisset, cœpit manducare. Animę quō
 37 res autem facti omnes, & ipsi sumserunt cibum. Era-
 mus verō vniuersę animę in nauī ducentę septuaginta
 38 sex. Et satiati cibo alleuiabant nauem, iactantes triticū
 39 in mare. Cū autem dies factus esset, terram non agno-
 G scebant: sinum verō quendam considerabant habentem
 40 litus, in quem cogitabāt, si possent eijcere nauem. Et cū
 ancoras iustulissent, committebant se mari, simul laxan-
 41 tes iuncturas gubernaculorum: & leuato artēmonē fe-
 mus in locum dithalassum, impegērunt nauem: & prora
 quidē fixa manebat immobilis, puppis verō soluebatur
 42 à vi maris. Militum autem cōsiliū fuit vt custodias occi-
 43 derent: nequis cū enatasset effugeret. Centurio autē vo-
 lens seruare Paulum, prohibuit fieri: iussitq; eos qui pos-
 sent enatare, emittere se primos, & euadere, & ad terrā
 44 exire: & ceteros alios in tabulis ferebant: quosdam su-
 per ea quę de nauī erant. Et sic factum est, vt omnes ani-
 mę euaderent ad terram.

Mat. 10. c. 10
 Luc. 12. b. 7.

Paulus

Paulus ceteriq; ipsius comites humanē à Barbaris excipiuntur
 in insula Mitylene, in qua percussus à vipera Paulus nihil
 mali patitur, patremq; Publij principis insulę sanitati resti-
 tuit, ac alios multos curat: & ab eo loco nauigantes, tandē Ro-
 mam perueniunt, vbi Paulus conuocatis primis Iudeorū cau-
 sam exponit cur Cesare appellauerit: dieq; ab ipsis consti-
 tuto prædicat de Christo, cuius verbis multi non credunt,
 quod Paulus ostendit ab Isaia prædictum esse, & per bien-
 nium de fide in Christum prædicat omnibus ad ipsum acceden-
 tibus.

CAP. XXVIII.

1 ET cū euasissemus, tunc cognouimus quia Mityle-
 A ne, insula vocabatur. Barbari verō præstabant non
 2 modicam humanitatem nobis. Accensa enim pyra refi-
 3 ciebant nos oēs, propter imbrem qui imminebat & fri-
 4 gus. Cū congregasset autē Paulus sarmentorū aliquā-
 5 tam multitudinem, & imposuisset super ignem, vipera à
 6 calore cū processisset, inuasit manū eius. Vt verō vi-
 7 derunt Barbari pendentē bestiam de manū eius, adinui-
 8 cem dicebant, Vtiq; homicida est homo hic, qui cū eua-
 9 serit de mari, vltio non sinit eum viuere. Et ille quidem
 10 excutiens bestiam in ignem, nihil mali passus est. At illi
 11 existimabant eum in tumorem conuertendum, & subi-
 12 to casurū & mori. Diu autem illis expectantibus & vi-
 13 dentibus nihil mali in eo fieri, conuertentes se, dicebāt
 eum esse Deū. In locis autē illis erāt prædia principis in
 14 sulę, nomine Publij, qui nos suscipiens triduo benignē
 15 exhibuit. Cōtigit autem patrem Publij febris & dys-
 16 senteria, vexatum iacere. Ad quem Paulus intrauit: &
 17 cū orasset, & imposuisset ei manus, saluauit eum. Quo-
 18 facto, & omnes qui in insula habebant infirmitates, acce-
 19 debant, & curabantur. qui etiam multis honoribus nos
 20 honorauerunt, & nauigantibus imposuerunt quę neces-
 21 saria erant. Post menses autē tres, nauigauimus in na-
 22 ui Alexandrina, quę in insula hyemauerat, cui erat insi-
 23 mus ibi triduo. Inde circunlegentes deuenimus Rhe-
 Test.No. S gium

Melita r.

aut r.
 speranti-
 bus 15.

gium: & post vnum diem flante Austro, secunda die ve-
14 nimus Puteolos: vbi inuētis fratribus rogati sumus ma-
15 nere apud eos dies septem: & sic venimus Romam. Et
inde cū audissent fratres, occurrerūt nobis vsq; ad Appij
D forum, ac tres Tabernas. Quos cū vidisset Paulus, gra-
16 tias agens Deo, accepit fiduciam. Cū autem venisse-
mus Romam, permissum est Paulo manere sibi cum
17 custodiente se milite. Post tertium autem diem conuo-
cauit primos Iudæorum. Cūque conuenissent, dicebat
eis, Ego, viri fratres, nihil aduersus plebem faciens, aut
morem paternum, vincētus ab Ierolymis traditus sum
18 in manus Romanorum, qui cū interrogationem de
me habuissent, voluerunt me dimittere, eò q̄ nulla esset
19 causa mortis in me. Contradicientibus autem Iudæis,
E coactus sum appellare Cæsarem, non quasi gentem meā
20 habens aliquid accusare. Propter hanc igitur causam ro-
gavi vos videre & alloqui. Propter spem enim Israël, ca-
21 tena hac circumdatus sum. At illi dixerunt ad eum, Nos
neque literas accepimus de te à Iudæa, neque adueniens
aliquis fratrum nuntiavit, aut locutus est quid de te ma-
22 lum. Rogamus autem à te audire quæ sentis: nam de se-
cra hac notum est nobis quia vbiq; ei contradicitur.
23 Cū constituissent autem illi diem, venerunt ad eum
F in hospitium plures: quibus exponebat, testificans re-
gnum Dei, suadensq; eis de Iesu ex Lege Moyfi & Pro-
24 phetis, à mane vsq; ad vesperam. Et quidā credebāt de
25 his quæ dicebantur: quidam verò non credebāt. Cūq;
inuicem non essent consentientes, discedebant, dicente
Paulo vnum verbum: Quia bene Spiritus sanctus locu-
26 tus est per Isaiam prophetam ad patres nostros, dicens,
Vade ad populum istum, & dic ad eos, Aure audietis,
& non intelligetis: & videntes videbitis, & non perspi-
27 cietis. Incrassatum est enim cor populi huius, & aurib;
G grauitè audierunt, & oculos suos cōpresserunt: ne forte
videāt oculis, & aurib; audiant, & corde intelligāt, & cō-
28 uertantur, & sanem eos. Notum ergo sit vobis, quoniā
Gentibus

Isa. 6. c. 9.
Mat. 13. c. 14
Mar. 4. b. 12.
Luc. 8. b. 10.
Ioh. 12. f. 40.
Rom. 11. b. 8

Gentibus missum est hoc salutare Dei, & ipsi audient.
29 Et cū hæc dixisset, exierunt ab eo Iudæi, multam ha-
30 bentes inter se quæstionem. Mansit autem biennio to-
to in suo conducto: & suscipiebat omnes qui ingredie-
31 bantur ad eum, prædicans regnum Dei, & docens quæ
sunt de Domino Iesu Christo cum omni fiducia, sine
prohibitione.

HIERONYMVS

In Catalogo scriptorum
Ecclesiasticorum.

PAVLVVS apostolus, qui antè Saulus, ex-
tra numerum duodecim apostolorū, de tri-
bu Ben-iamin & oppido Iudææ Giscalis
fuit, quo à Romanis capto, cum parenti-
bus suis Tharsum Cilicia commigravit, à
quibus ob studia legis missus Ierolymā,
à Gamaliele viro doctissimo, cuius Lucas meminit, eruditus
est. Cū autem interfuisset neci martyris Stephani, & acce-
ptis à Pontifice templi epistolis, ad persequēdos eos qui Chri-
sto crediderāt, Damascum pergeret, reuelatione compulsus
ad fidem, quæ in Actibus Apostolorum scribitur, in vas ele-
ctionis de persecutore translatus est. Cūq; primū ad prædi-
cationem eius Sergius Paulus procōsul Cypri credidisset, ab
eo, quod eum Christi fidei subegerat, sortitus est nomen Pau-
lus, et iuncto sibi Barnaba, multis vrbibus peragratis, reuer-
tensq; Ierolymam, à Petro, Iacoboq; & Iohanne, Gentium
apostolus ordinatur. Et quia in Actibus Apostolorum plenis-
simè de eius conuersione scriptum est, hoc tantū dicam, qd
post passionem Domini vicesimo quinto anno, id est, secundo
Neronis, eo tempore quo Festus procurator Iudææ successit
Felici, Romam vincētus mittitur, & biennium in libera ma-
nens custodia, aduersus Iudæos de aduentu Christi quotidie di-
sputauit. Sciēdum autem in prima satisfactione, (necdum Ne-
ronis imperio roborato, nec in tanta erumpente scelera, quā-

ta de eo narrant historia,) Paulum à Nerone dimissum, vt
Euangelium Christi in Occidentis quoque partibus prædica-
ret, sicut ipse scribit in secunda Epistola ad Timotheum (eo
tempore quo & passus est, de vinculis dictat Epistolam.)
In prima mea satisfactione, nemo mihi adfuit, sed omnes me
dereliquerunt: non eis imputetur. Dominus autem mihi ad-
fuit, & confortauit me, vt per me prædicatio compleretur,
& audirent omnes Gentes: & liberatus sum de ore leonis.
Manifestissime leonem, propter crudelitatem, Neronem signi-
ficans. Et in sequentibus: Liberatus sum de ore leonis. Et
statim: Liberauit me Dominus ab omni opere malo, & sal-
uauit me in regnum suum caeleste: quod scilicet præsens sibi
sentiret imminere martyrium. Nam & in eadem Epistola præ-
miserat: Ego enim iam immolor, & tempus resolutionis meæ
instat. Hic ergo decimoquarto Neronis anno, eodem die quo
Petrus, Romæ pro Christo capite truncatus, sepultusq; est
in via Ostiensi, anno post passionem Domini tricesimo septi-
mo. Scripsit autem nouem ad septem Ecclesias Epistolas, ad
Romanos vnam, ad Corinthios duas, ad Galatas vnam, ad
Ephesios vnam, ad Philippenses vnam, ad Colosenses vnam,
ad Thessalonicenses duas. Præterea ad discipulos suos, Ti-
motheo duas, Tito vnam, Philemoni vnam. Epistola au-
tem quæ fertur ad Hebræos, non eius creditur, propter sty-
li sermonisq; distantiam: sed vel Barnabæ, iuxta Tertullia-
num, vel Lucæ Euangelistæ, iuxta quosdam: vel Clemen-
tis Romanæ postea Ecclesiæ Episcopi, quem aiunt sententias
Pauli proprio ordinasse & ornasse sermone: vel certe quia
Paulus scribebat ad Hebræos, & propter inuidiam sui apud
eos nominis, titulum in principio salutationis amputauerat,
scripserat vt Hebræus Hebræis Hebræicè, id est suo elo-
quio disertissime, vt ea quæ eloquenter scripta fuerat
in Hebræo, eloquentius verteretur in Græcum: &
hanc causam esse, quod à cæteris Pauli Epistolis
discrepare videatur. Legunt quidam & ad
Laodicenses, sed ab omnibus
exploditur.

Argumen-

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM
PAVLI AD ROMANOS,
Ex libro D. Augustini in expositione inchoata
eiusdem Epistolæ.

Epistola quam Paulus Apłs scripsit ad Romanos, quantū
ex eius textu intelligi potest, quæstionē habet talē, Vtrū
Iudæis solis Euāgelii Dñi nostri Iesu Christi venerit propter
merita operum, an verò nullis operū meritis præcedentibus,
oibus gentibus Venerit iustificatio fidei quæ est in Christo Ie-
su: vt, non quia iusti erant hoies crederent, sed credendo iusti-
ficati, deinceps iuste viuere inciperent. Hoc ergo docere intē-
dit Apostolus, oibus Venisse gratiam Dñi nostri Iesu Christi.
Quam propterea etiam gratiā vocari ostendit: quia non qua-
si debitiū iustitiæ redditiū est, sed gratuitū datiū. Cæperāt enim
nonnulli qui ex Iudæis crediderāt tumultuari aduersus Gen-
tes, & maxime aduersus apostolū Paulum: q; incircuncisos,
& à legis veteris vinculis liberos, admittebat ad Euāgelij
gratiā: prædicans eis, vt in Christum crederent, nullo impo-
sito carnalis circuncisionis iugo. Sed planè tāta moderatione,
vt nec Iudæos superbire permittat, tanquām de meritis ope-
rū legis, nec Gentes merito fidei aduersus Iudæos inflari, q;
ipsi receperint Christi, quæ illi crucifixerūt. Tanquam enim,
sicut alio loco dicit, pro ipso Domino legatione fungens: hoc
est, pro lapide angulari, vtrumq; populū tā ex Iudæis quām
ex Gentibus connectit in Christo per vinculū Gratiæ: vtrisque
auferens omnem superbiam meritorū, & iustificandos vtrof-
que, per disciplinam humilitatis associans. Itaq; epistolam sic
exorsus est: Paulus seruus Iesu Christi, &c.

ALIVD ARGVMENTVM
in eandem Epistolam.

ROMANI, Sunt partis Italiæ. Hi puenti sunt à falsis apo-
stolis: & sub nomine Domini nostri Iesu Christi, in legem &
Propbetas erant inducti. Hos reuocat apostolus ad veram et
Euāgelicam fidem, scribens eis à Corintho per Phæben mi-
nistram Ecclesiæ Cenchreenfis.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD ROMANOS.

Paulus commendato suo munere Euangelico, ob magnum prædicandi Euangelij zelum, optabat Romanos inuisere: ostendens Ethnicos, qui ex Creaturis Deum cognoscentes, illius cultum à se abiecerant, colendo creaturarum imagines, meritò à Deo desertos: & in pœnam illius in abominanda, quæ hîc recensentur, incidisse scelera.

CAP. I.

Act. 13. a. 2.

- 2.

DAVLVS seruus Iesu Christi, vocatus Apostolus, segregatus in Euangelium Dei (quod ante præmiserat per prophetas suos in scripturis sanctis) de filio suo, (qui factus est ex semine Dauid secundum carnem, qui prædestinatus est filius Dei in virtute, secundum spiritum sancti-

ficationis, ex resurrectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri, per quem accepimus gratiam & apostolatam ad obediendum fidei in omnibus Gentibus pro nomine eius, in quibus estis & vos vocati Iesu Christi) omnibus qui sunt Romæ dilectis Dei, vocatis sanctis, Gratia vobis & pax à Deo patre nostro, & Domino Iesu Christo. Primum quidem gratias ago Deo meo per Iesum Christum pro omnibus vobis, quia fides vestra annuntiatur in vniuerso mundo. Testis enim mihi est Deus, cui seruius in spiritu meo in Euangelio filij eius, quod sine intermissione memoriã vestri facio semper in orationibus meis, obsecrans si quo modo tandem aliquando prosperum iter habeam in voluntate Dei, veniendi ad vos. Desidero enim videre vos, ut aliquid imperarim vobis gratiæ spiritualis ad confirmandos vos: id est, simul

simul consolari in vobis per eam quæ inuicem est, fidem vestram atque meam. Nolo autem vos ignorare fratres, quia sapere proposui venire ad vos, (& prohibitus sum usque adhuc) ut aliquem fructum habeam in vobis, sicut & in cæteris gentibus. Gracis ac barbaris, sapientibus & insipientibus debitor sum. Ita (quod in me) promptum est, & vobis qui Romæ estis, euangelizare. Non enim erubescam Euangelium. Virtus enim Dei est, in salutem omni crediti, Iudæo primum & Græco. Iustitia enim Dei in eo reuelatur ex fide in fidem, sicut scriptum est: Iustus autem ex fide viuere. Reuelatur enim ira Dei de cælo, super omnem impietatem & iniustitiam hominum qui veritatem Dei in iniustitia detinent: quia quod notum est Dei, manifestum est in illis. Deus enim illis manifestauit. Inuisibilia enim ipsius, à creatura mundi, per ea quæ facta sunt intellecta, conspiciuntur: sempiterna quoque eius virtus & diuinitas: ita ut sint inexcusabiles. Quia cum cognouissent Deum: non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipientium cor eorum. Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. Et mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium. (Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiã: ut concupiscentiis afficiant corpora sua in semetipsis.) qui contumeliter veritatem Dei in mendaciis: & coluerunt, & seruierunt creaturæ potius quam creatori, qui est benedictus in secula. Amen. Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominie. Nam semina eorum immutauerunt in naturalē usum, in eum usum qui est contra naturam. Similiter autem & masculi relicto naturali usu feminae, exarserunt in desiderijs suis inuicem, masculi in masculos turpitudinem operantes, & mercedem (quam oportuit) toris sui in semetipsis recipientes. Et sicut non probauerunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea quæ non conueniunt: reple

& 4.

Abac. 2. 2. 4.
Heb. 10. 5. 38
Gal. 3. b. 11.
viuet 2.
- 1.

Eph. 4. d. 17.
d. 18.

medacio 1:

30 eos omni iniquitate, malitia, fornicatione, auaritia, neq-
tia, plenos inuidia, homicidio, contentione, dolo, mali-
31 gnitate, susurrone, detractores, Deo odibiles; contume-
lios, superbos, elatos, inuentiones malorum, parentibus
32 non obediens, insipientes, incompositos, sine affectio-
ne, absq; fœdere, sine misericordia. Qui cum iustitiam
Dei cognouissent, non intellexerunt, quoniam qui talia
agunt, digni sunt morte: non solum qui ea faciunt, sed
etiam qui consentiunt facientibus.

*Iudæos redarguit qui ex data sibi lege Gentes condemnabant,
eadem ipsi patrâtes, cum Deus vniciq; redditurus sit iuxta
ipsius opera, aded vt etiâ Gentes ea quæ legis sunt naturali lu-
mine præstantes, pro circumcisis habendi sint, eosq; iudicatu-
ri, qui ex sola legis cognitione & carnis circumcisione gloria-
tur, contraria legi operantes.*

C A P. I I.

1 Propter qd inexcusabilis es o ho ois qui iudicas. In
A quo enim iudicas alteru, teipsum condenas: eade eni
2 agis quæ iudicas. Scimus enim qm iudiciu Dei est fm
3 veritate in eos q talia agut. Existimas aut hoc o homo q
iudicas eos q talia agut, & facis ea, qa tu effugies iudiciu
4 Dei? An diuitias bonitatis eius, & patientia, & loganimi-
tatis cotenis, ignorans qm benignitas Dei ad pœnitentiã
5 te adducit? Secundũ aut duritiã tuã & impœnitens cor,
thesaurizas tibi irã, in die iræ & reuelationis iusti iudicij
6 Dei, q reddet vniciq; fm opera eius: ijs qd qui fm
7 patientiã boni operis, gloriã et honorẽ et incorruptionẽ
B qrun: vitã æternã. ijs aut q sunt ex cõtentione, & q nõ
8 acquiescunt veritati, credunt aut iniquitati, ira & indignatio.
9 Tribulatio & angustia in oẽm aĩam hoĩs operãtis malũ,
10 Iudæi primũ & Græci: gloria aut & honor & pax oĩ ope-
11 rãti bonũ, Iudæo primũ & Græco. nõ enim est acceptio
12 psonarũ apud Deũ. Quicũq; enim sine lege peccauerũt,
sine lege pibunt: & qeunq; in lege peccauerũt, p legẽ iu-
13 dicabuntur. Non enim auditores legis iusti sunt apud
14 Deũ, sed factores legis iustificabuntur. Cũ enim gentes
C quæ legẽ nõ habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciũt:
eiusmodi

Matth. 7. a. 2.
qui i.
diem 2.
Matth. 16. d.
Deu. 10. d. 17
2. Par. 19. c. 7
Iob. 34. b. 19.
Act. 10. c. 34.
& 2.
Mat. 1. d. 21.
Iaco. 1. d. 21.

15 eiusmodi legem nõ habentes, ipsi sibi sunt lex: qui ostẽ-
dunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium
reddente illis cõscientia ipforum, & inter se inuicem cogi-
16 tationum accusantium, aut etiam defendentium, in
die cum iudicabit Deus occulta hominum, secundũ
17 Euangelium meum per Iesum Christum. Si autem tu
Iudæus cognominaris, & requiescis in lege, & gloriaris
18 in Deo, & nosti voluntatem eius, & probas vtiora in-
19 structus per legem, & confidis teipsum esse ducem cæco-
20 rum, lumen eorum qui in tenebris sunt: eruditorem in-
spicientium, magistrum infantium, habentem formã sciẽ-
21 tiæ & veritatis in lege. Qui ergo alium doces, teipsum
D non doces? qui prædicas non furandum, furaris? Qui di-
22 cis non mœchandũ, mœcharis? qui abominaris idola,
23 sacrilegium facis? Qui in lege gloriaris, per præuarcio-
24 nem legis Deum inhonoras? (Nomen enim Dei p vos
25 blasphematur inter Gentes, sicut scriptum est.) Circum-
cunctio quidem prodest, si legem obserues: si aut præua-
26 ricator legis sis, circumcunctio tua præputium facta est. Si
igitur præputiũ iustitias legis custodiat: nõne præputiũ
27 illius in circumcunctione reputabitur? & iudicabit id quod
ex natura est præputium, legẽ consummans te, qui per li-
28 teram & circumcunctionem præuarcator legis es? Non
29 enim qui in manifesto Iudæus est, neq; qui in manife-
sto, in carne, est circumcunctio, sed qui in abscondito, Iudæus
est, & circumcunctio cordis, in spiritu, non litera: cuius
laus non ex hominibus, sed ex Deo est.

*Quodam modo precellunt Iudæi propter factas illis à Deo pro-
missiones, quæ complebuntur, quanquam nonnulli eorum sue-
runt increduli: omnes autem & Iudæi et Gentiles peccato sunt
obnoxij, à quo non liberat lex, sed fidei in Christum propi-
tatorium, vt non sit cuiquam de legis operibus glorian-
dum.*

A P. I I I.

1 Vid ergo amplius Iudæo est? aut quæ utilitas cir-
A cuncunctionis? Multum per omnem modum. Pri-
2 mũ quidem quia credita sunt illis eloquia Dei.
Quid

cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus,

Isa. 52. b. 5.
Eze. 36. d. 10

2. Ti. 2. b. 13. 3
euacuabit 5
Iob. 3. d. 33. 4
Psal. 115. a. 11
Psal. 50. a. 6.

Præcausa-
ti r.
Gal. 3. d. 21.
Psal. 13. a. 1.
5. a. 3.

Psal. 5. c. 11.

Psal. 139. a. 4
Psal. 9. b. 7.
Isa. 59. b. 7.
Prou. 1. b. 16.

Psal. 35. a. 2.
Gal. 2. d. 16.

propitiato-
rem.

3 Quid enim si quidam illorum non crediderunt? Nun-
4 quid incredulitas illorū fidem Dei euacuauit? Absit.
Est autem Deus verax: omnis autem homo mendax, si-
5 cut scriptum est: Vt iustificeris in sermonibus tuis, &
vincas cū iudicaris. Si autem iniquitas nostra iustitiam
6 Dei commendat, quid dicemus? Nunquid iniquus est
Deus qui infert iram? (secundū hominem dico.) Absit.
7 Si enim veritas Dei in meo mendacio abundauit, in glo-
riam ipsius: quid adhuc & ego tanquā peccator iudi-
8 cor, & non (sicut blasphemamur, & sicut aiunt quidā
B nos dicere) Faciamus mala, vt veniant bona? quorum
9 damnatio iusta est. Quid ergo, præcellimus eos? Nequa-
quam. Causati enim sumus Iudæos & Græcos, omnes
10 sub peccato esse, sicut scriptum est: Quia non est iustus
11 quisquam, non est intelligens, non est requirens Deū.
12 Omnes declinauerunt, simul iuuitiles facti sunt, non est
13 qui faciat bonum, non est vsq; ad vnum. Sepulchrum
patens est guttur eorum, linguis suis dolosè agebant.
14 Venenum aspidum sublabijs eorum. Quorum os ma-
C ledictione & amaritudine plenum est. Veloces pedes
15 eorum ad effundendum sanguinem. Contritio & infe-
16 licitas in vijs eorum: & viam pacis non cognouerunt.
17 Non est timor Dei ante oculos eorum. Scimus autem
18 quoniam quæcunque lex loquitur, ijs qui in lege sunt lo-
19 quitur, vt omne os obstruatur, & subditus fiat omnis
20 mundus Deo: quia ex operibus legis non iustificabitur
omnis caro coram illo. Per legem enim cognitio pecca-
21 ti. Nunc autem sine lege iustitia Dei manifestata est: te-
22 stificata à lege & prophetis. Iustitia autem Dei per fidē
Iesu Christi, in omnes, & super oēs qui credunt in eum:
23 non enim est distinctio. Oēs enim peccauerūt, & egent
24 gloria Dei. Iustificati gratis per gratiam ipsius, per re-
25 demptionem quæ est in Christo Iesu, quem proposuit
D ostensionem iustitiæ suæ, propter remissionem præce-
dentium

26 dentium delictorum, in sustentatione Dei, ad ostensio-
nem iustitiæ eius in hoc tempore: vt sit ipse iustus & iu-
27 stificans eum qui est ex fide Iesu Christi. Vbi est ergo
gloriatio-tua? Exclusa est, Per quam legem? factorum?
28 Non, sed per legem fidei. Arbitramur enim iustificari
29 hominem per fidem sine operibus legis. An Iudæorum
Deus tantum: nonne & Gentium? Imò & Gentium,
30 qm̄ quidem vnus est Deus qui iustificat circuncisionē
31 ex fide, & præputium per fidem. Legem ergo destrui-
per fidem: Absit, sed legem statuimus.

Non ex legis operibus cōingit iustificatio, sed ex fide in Deum,
quæ Abraham reputata fuit ad iustitiam ante datam ipsi circū-
cisionem, quam postea accepit, futurus non lege sed iustitia fi-
dei, pater omnium qui ipsius fidem imitarentur: credidit autē
Deo se patrem fore multarum Gentium per promissum sibi se-
mē, cū tam ipse quā vxor eius Sara annos excessissent aptos
ad generandum.

CAP. IIII.

1 Vid ergo dicemus inuenisse Abraham patrem no-
A strum secundū carnem? Si enim Abraham
2 ex operibus iustificatus est: habet gloriam, sed
3 non apud Deum. Quid enim dicit scriptura? Credidit
4 Abraham Deo: & reputatum est illi ad iustitiā. Ei autē q
ope atur, merces non imputatur secundū gratiam, sed
5 secundū debitum. Ei verò qui non operatur, creden-
6 ti autē in eum qui iustificat impiū, reputatur fides eius
ad iustitiam—secundū propositum gratiæ Dei. Sicut
7 & Dauid dicit beatitudinem hoīs, cui Deus accepto fert
8 iustitiam sine operibus. Beati, quorum remissæ sunt ini-
9 quitates, & quorum testā sunt peccata. Beatus vir cui
non imputauit Dñs peccatum. Beatitudo ergo hæc in
circuncisione—manet, an etiam in præputio? Dicimus
10 enim quia reputata est Abraham fides ad iustitiam. Quo-
modò ergo reputata est: in circūcisione, an in præputio?
11 Non in circuncisione, sed in præputio. Et signum acce-
pit circuncisionis, signaculū iustitiæ fidei quæ est in præ-
putio: vt sit pater omnium credentium per præputium,
vt

-.j.

iustifica-
bit 3.

legis
Gen. 15. b. 6.
Gal. 3. a. 6.
Iaco. 2. d. 23.

-.2.

Psal. 31. a. 2.

imputabit
6.
tantum,
-5.

Gen. 17. b. 10
b. 11.
A 21. b. 2. d. 10

12 vt reputetur & illis ad iustitiam: & sit pater circumciso
nis non ijs tantum qui sunt ex circumcisione, sed & ijs
qui sectantur vestigia fidei quæ est in præputio patris no
13 stri Abrahæ. Non enim per legem promissio Abrahæ
C aut semini eius vt hæres esset mundi: sed per iustitiam fi
14 dei. Si enim qui ex lege, heredes sunt: exinanita est fi
15 des, abolita est promissio. Lex enim irâ operat. Vbi enim
16 non est lex: nec præuaticatio. Ideo ex fide: vt secundum
gratiam firma sit promissio omni semini, non ei qui ex
lege est solû, sed & ei qui ex fide est Abrahæ, qui pater
17 est omnium nostrum, (sicut scriptum est: Quia patrem
multarum gentium posui te) ante Deum, cui credidisti,
qui viuificat mortuos: & vocat ea quæ non sunt, tanquã
18 ea quæ sunt. qui contra spem in spem credidit: vt fieret
D pater multarum gentium sicut stellæ cæli, & arena maris. Et nõ in
firmatus est fide: nec considerauit corpus suum emortu
20 tum, cum ferè centum esset annorum, & emortuã yul
21 uam Saræ. In repromissione etiam Dei non hesitauit
22 dissidentia: sed confortatus est fide, dans gloriã Deo: ple
23 nitimè sciens, quia quæcumq; promisit, potens est & fa
24 cere. Ideo & reputatû est illi ad iustitiam. Non est aut
25 scriptum tantû propter ipsum quia reputatû est illi ad
iustitiam: sed & propter nos, quibus reputabitur credẽ
tibus in eum, qui suscitauit Iesum Christum Dñm no
strum à mortuis, qui traditus est propter delicta nra,
& resurrexit propter iustificationem nostram.
*Ex fide, inquit, iustificati non solùm spe gloriãmur, verum etiam
in aduersitatibus: nam si Christus pro nobis adhuc impijs mor
tuis est, multò magis saluabit iam iustificatos per sanguinem
ipsius: & sicut per vnã Adæ inobedientiam omnes pecca
uimus, ac mortui sumus, ita per vnus Christi obedientiã, ex
multis delictis iustificamur ad vitam.*

Iustificati ergo ex fide, pacẽ habeamus ad Deũ p Do
minum nostrũ Iesum Christum: p quẽ & habemus
accessum

accessum per fidem in gratiã istam, in qua stamus, et glo
riamur, in spe gloriæ filiorum Dei. Non solùm autem:
sed & gloriamur in tribulationibus, scientes q tribula
tio patientiam operatur, patientia autẽ probationem,
probatio verò spem. spes autem nõ confundit: quia cha
ritas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum san
ctum qui datus est nobis. Vt quid enim Christus, cum
adhuc infirmi essemus, secundũ tempus pro impijs mor
uus est? Vix enim pro iusto quis moritur: nam pro bo
no forsitan quis audeat mori. Commendat autem cha
ritatem suam Deus in nobis: quoniam cum adhuc pec
catores essemus, Christus pro nobis mortuus est. Mul
tò igitur magis nunc iustificati in sanguine ipsius, salui
erimus ab ira per ipsum. Si enim cũ inimici essemus, re
conciliati sumus Deo per mortem Filij eius: multò ma
gis reconciliati, salui erimus in vita ipsius. Non solùm
autẽ: sed & gloriamur in Deo per Dñm nostrum Iesum
Christum, per quem nunc recõciliationem accepimus.
Propterea sicut per vnum hominem peccatum in hunc
mundum intrauit, & per peccatum mors: & ita in om
nes homines mors pertransijt, in quo oës peccauerunt.
Vsq; ad legem enim peccatum erat in mundo: peccatũ
autem non imputabatur, cũ lex non esset. Sed regna
uit mors ab Adam vsq; ad Moyse, etiam in eos qui nõ
peccauerunt in similitudinem præuaticationis Adæ, qui
est forma futuri. Sed non sicut delictum, ita & donum.
Si enim vni delicto multi mortui sunt: multò magis gra
tia Dei & donum, in gratia vnus hominis Iesu Christi in
plures abundauit. Et non sicut per vnum peccatum,
ita & donum, nam iudicium quidem ex vno, in condem
nationem: gratia autem ex multis delictis, in iustificatio
nem. Si enim in vnus delicto mors regnauit per vnum,
multò magis abundantiam gratiæ & donationis & iusti
tiæ accipientes in vita regnabunt per vnum Iesum Chri
stum. Igitur sicut per vnus delictum in omnes homi
nes in condemnationem: sic & per vnus iustitiam, in
omnes

Iacob. 1. a. 3.

Heb. 9. d. 14.

Heb. 9. d. 15.

g. 28.

1. Pet. 3. d. 18

si

secundum

tempus

imputatur.

cum lex nõ

est s.

peccatis s.

19 omnes homines in iustificationem vite. Sicut enim per inobedientiam unius hominis, peccatores constituti sunt multi: ita & per unius obedientiam iusti constituentur multi.

20 Lex autem subintravit ut abundaret delictum. Vbi autem abundavit delictum, superabundavit gratia: ut sicut regnavit peccatum in morte, ita & gratia regnet per iustitiam in vitam æternam, per Iesum Christum Dominum nostrum.

* in morte s.

In Christo baptizati sumus, ut mortui peccato deinceps in novitate vite ambulemus, sicut Christus semel mortuus ac sepultus, ad novam vitam non amplius moriturus, resurrexit: non ergo iam obediamus peccato aut concupiscentiis, liberati per Christi gratiam à peccato, & servi facti iustitiæ, tradamus membra nostra in obsequium, iustitiæ ad vitam, quæ prius tradideramus immunditiæ ad mortem.

C A P. V I.

*fratres
Gala. 3. d. 17.
Col. 2. b. 12.

Eph. 4. f. 23.
Colof. 3. b. 0
Heb. 9. d. 14.
12. a. 2.
1. Pet. 2. a. 1.

1 Vid ergo dicemus? Permanebimus in peccato ut gratia abundet? Absit. Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo? An ignoratis quia quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam patris, ita & nos in novitate vite ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius: simul & resurrectionis erimus. Hoc scientes quæ vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruat corpus peccati, ut ultra non serviamus peccato. Qui enim mortuus est, iustificatus est à peccato. Si autem mortui sumus cum Christo: crederemus quia simul etiam vivemus cum Christo, scilicet quod Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. Quod enim mortuus est, peccato, mortuus est semel: quod autem vivit, vivit Deo. Ita & vos existimate vos mortuos quidem esse peccato: viventes autem Deo in Christo Iesu Domino nostro. Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, ut obediat concupiscentiis eius. Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato: sed exhibete vos Deo, tamquam

ex

ex mortuis viventes, & membra vestra arma iustitiæ Deo. Peccatum enim vobis non dominabitur, non enim sub lege estis, sed sub gratia. Quid ergo? peccabimus, quoniam non sumus sub lege, sed sub gratia? Absit. Nescitis quoniam niam cui exhibetis vos servos ad obediendum, servi estis eius cui obeditis, siue peccati ad mortem, siue obedientiæ ad iustitiam? Gratias autem Deo quod fuistis servi peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrinæ in qua traditi estis. Liberati autem à peccato, servi facti estis iustitiæ. Humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ: sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiæ & iniquitati, ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra servire iustitiæ, in sanctificatione. Cum enim servi essetis peccati, liberi fuistis iustitiæ. Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. Nunc verò liberati à peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem verò vitam æternam. Stipendia enim peccati, mors. Gratia autem Dei, vita æterna, in Christo Iesu Domino nostro.

In similitudinem mulieris cuius vir defunctus est, nos per Christum soluti sumus à lege, qua peccatorum affectus reddebatur vehementiores, ut serviamus Christo in novitate spiritus: occasione autem legis peccatum iudicantis, magis se exeruit & crevit peccatum, quanquam lex sancta esset ac spiritualis, imò & nunc adversante carnis fomite allicimur, quantumvis repugnantes ad ea quæ secundum rationem detestamur, legibus sunt contraria.

C A P. V I I.

1 A N ignoratis fratres (sciētibus enim legem loquor) quia lex in homine dominatur quanto tempore vivit? Nam quæ sub viro est mulier: vivente viro alligata est legi. Si autem mortuus fuerit vir - eius: soluta est à lege viri. Igitur vivente viro, vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro: si autem mortuus fuerit vir eius, liberata est à lege viri: ut non sit adultera si fuerit cum alio viro. Itaque fratres mei & vos mortificati estis legi per corpus

Ioh. 8. d. 34.
1. Pet. 1. d. 19

2. Cor. 7. e. 39
liberata 1.

5 pus Christi: ut sitis alterius qui ex mortuis resurrexit, ut
 fructificemus Deo. Cum enim essemus in carne, passio-
 nes peccatorum, quae per legem erant, operabantur in
 6 membris nostris, ut fructificarent morti. Nunc autem
 B soluti sumus à lege mortis, in qua detinebamur, ita ut
 seruiamus in nouitate spiritus, & non in vetustate liti-
 7 re. Quid ergo dicemus? lex peccatum est? Absit. Sed pec-
 catum non cognoui, nisi per legem: nam concupiscen-
 8 tiam nesciebam, nisi lex diceret: Non concupisces. Oc-
 casione autem accepta, peccatum per mandatum opera-
 tum est in me omnem concupiscentiam. Sine lege enim
 9 peccatum mortuum erat. Ego autem vivebam sine le-
 ge aliquando. Sed cum venisset mandatum, peccatum
 10 reuixit. Ego autem mortuus sum, & inuentum est mi-
 hi mandatum, quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem.
 11 Nam peccatum occasione accepta per mandatum, sedu-
 12 xit me, & per illud occidit. Itaque lex quidem sancta, &
 13 mandatum sanctum, & iustum, & bonum. Quod ergo
 bonum est, mihi factum est mors? Absit: sed peccatum,
 ut appareat peccatum, per bonum operatum est mihi
 14 mortem, ut fiat supra modum peccans peccatum per mā-
 C daturum. Scimus enim quod lex spiritualis est: ego autē
 carnalis sum, venundatus sub peccato. Quod enim ope-
 15 ror, non intelligo: non enim quod volo*, hoc ago: sed
 16 quod odi*, illud facio. Si autem quod nolo, illud facio:
 17 consentio legi, quoniam bona est. Nunc autem iam
 non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum.
 18 Scio enim quia non habitat in me, hoc est in carne mea
 bonum. Nam velle adiacet mihi: perficere autem bo-
 19 num, non inuenio. Non enim quod volo bonum, hoc
 D facio: sed quod nolo malum, hoc ago. Si autem quod
 20 nolo, illud facio, iam non ego operor illud, sed quod ha-
 21 bitat in me peccatum. Inuenio igitur, legem, volenti
 22 mihi facere bonum, quoniam mihi malum adiacet. Cō-
 delector enim legi Dei secundum interiorem hominem:
 23 video autē aliam legem in membris meis, repugnātem
 legi

Exo. 20. c. 19
Deu. 5. c. 21.

1. Tim. 1. b. 8

* bonum
* malum

legi mentis meae, & captiuantem me in lege peccati quae
 24 est in membris meis. (Infelix ego homo, quis me libe-
 25 rabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum
 Christum Dominum nostrum.) Igitur ego ipse mente
 serui legi Dei: carne autem, legi peccati.
 Concludit, Christo per baptismum infusos ab omni damnatione
 esse liberos, qui non carnem sectantur, sed spiritum quem
 acceperunt, spiritum inquam adoptionis, qui Dei filios ac su-
 tur & gloriae cum Christo cohæredes efficit: ad cuius gloriae re-
 uelationem non solum vniuersa aspirat creatura vanitati in-
 terim subiecta, sed & hi qui spiritus acceperunt primitias,
 illam certa spe expectant, spiritu eos roborante, & quid oran-
 dum sit instruente. Declarat etiam incomparabilem Dei erga
 suos exhibitam in Christo charitatem, asserens nihil posse eos
 à charitate Dei separare, quae est in Christo Iesu. CAP. VIII.
 1 Nihil ergo nunc damnationis est ijs qui sunt in Chri-
 A sto Iesu: qui non secundum carnem ambulant. Lex
 2 eni spiritus vitae in Christo Iesu, liberavit me à lege pec-
 3 cati & mortis. Nam quod impossibile erat legi, in quo
 infirmabatur per carnem: Deus filium suum mittens in
 4 similitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum
 in carne, ut iustificatio legis impleretur in nobis, qui non
 5 secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum.
 6 Qui enim secundum carnem sunt, quae carnis sunt sa-
 piunt: qui verò secundum spiritum sunt, quae sunt spiritus sentiunt.
 7 Nam prudentia carnis, mors est: prudentia autē spiritus, vita,
 8 & pax. quoniam sapientia carnis, inimica est Deo: legi enim
 9 Dei non est subiecta, nec enim potest. Qui autē in carne sunt,
 10 Deo placere non possunt. Vos autem in carne non estis,
 11 sed in spiritu: si tamen spiritus Dei habitat in vobis. Siquis autē spi-
 12 ritum Christi non habet: hic non est eius. Si autē Christus
 in vobis est, corpus quidem mortuum est pro peccato, spiritus verò
 13 viuuit pro iustificatione. Quod si spiritus eius qui suscita-
 14 uit Iesum à mortuis, habitat in vobis, qui suscitauit Iesum
 Christum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora ve-
 15 stra, pro inhabitantem spiritum eius in vobis. Ergo fratres,
 Test. No. T debitores

* inimicitia
est in Deo
* subijctur

* vita r.
* iusticiam r.

13 debitores sumus: non carni, ut scilicet in carne uiuamus. Si enim
 in carne uixeritis, moriemini: si autem spiritu facta car-
 nis mortificaueritis: uiuetis. Quicumque enim spiritu Dei
 14 aguntur: ipsi sunt filii Dei. Non enim accepistis spiritum ser-
 uitutis iterum in timore: sed accepistis spiritum adoptionis
 15 filiorum, in quo clamamus Abba, (Pater.) Ipse enim spiri-
 ritus, testimoniū reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei.
 17 Si autem filii, & heredes: heredes quidem Dei, coheredes autem
 18 Christi, si in eo copartimur, ut & conglorificemur. Existimo
 enim quod non sunt condignae passionis huius temporis,
 19 ad futuram gloriam, quae reuelabitur in nobis. Nam ex-
 pectatio creaturae, reuelationem filiorum Dei expectat.
 20 Vanitati enim creatura subiecta est, non uolens, sed propter
 21 eum qui subiecit eam in spe: quia & ipsa creatura liber-
 rabitur a seruitute corruptionis in libertatem gloriae fi-
 22 liorum Dei. Scimus enim quod omnis creatura ingemiscit, &
 23 parturit usque adhuc. Non solum autem illa, sed & nos ipsi
 primitias spiritus habentes, & ipsi intra nos gemimus, ado-
 24 ptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem cor-
 25 poris nostri. Spe enim salui facti sumus. Spes autem quae
 uidetur, non est spes: nam quod uidet quis, quid sperat?
 26 Si autem quod non uidemus, speramus: per patientiam
 27 expectamus. Similiter autem & Spiritus adiuuat in fir-
 mitatem nostram: nam quid oremus sicut oportet nesci-
 mus: sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus in-
 28 narrabilibus. Qui autem scrutatur corda, scit quid desi-
 deret Spiritus: quia scilicet Deum postulat pro sanctis.
 29 Scimus autem quomodo diligentibus Deum, omnia cooperan-
 tur in bonum, ipsis qui secundum propositum uocati sunt sancti.
 30 Nam quos praesciuit, & praedestinauit conformes fieri
 31 imaginis Filij sui: ut sit ipse primogenitus in multis fra-
 32 tribus. Quos autem praedestinauit, hos & uocauit: & quos
 uocauit, hos & iustificauit: quos autem iustificauit, illos
 33 & glorificauit. Quid ergo dicemus ad haec? si Deus pro-
 34 nobis quis contra nos? Qui etiam proprio filio non pe-
 percit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo
 non

33 non etiam cum illo omnia nobis donauit? Quis accusa-
 34 bit aduersus electos Dei? Deus qui iustificat. Quis est
 qui condemnet? Christus Iesus qui mortuus est, imò qui
 & resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiā interpellat
 35 pro nobis. Quis ergo nos separabit à charitate Christi?
 36 tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an pericu-
 lum? an persecutio? an gladius? (sicut scriptum est: Quia
 propter te mortificamur tota die: aestimati sumus sicut oves
 37 occisionis.) Sed in his omnibus superamus propter eum
 38 qui dilexit nos. Certus sum enim, quia neque mors, neque
 uita, neque angeli, neque principatus, neque uirtutes, neque in-
 39 stantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque
 profundum, neque creatura alia poterit nos separare à cha-
 ritate Dei, quae est in Christo Iesu Domino nostro.
 Propter Iudaeorum ruinam, de qua uehementer dolet, promissio-
 nes non frustrari asserit, Israelitis factas à Deo Abrahae filijs:
 nimirum cum illae non pertineant ad omnes carnales Abrahae
 filios, sed tantum ad eos qui ex Iudaeis & Gentilibus gratia
 Dei electione filij Abrahae per fidem constituuntur: Deus
 autem cuius uult miseretur, & quem uult indurat: Iudaei
 uero quia non ex fide Christi quem reiecerant, sed ex legis ope-
 ribus iustitiam quaerebant, sunt in sua iniquitate relictii, Gen-
 tibus per fidem Christi iustificatis.

CAP. IX.

Veritatem dico in Christo, non mentior, testimo-
 nium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu
 sancto, quoniam tristitia mihi magna est, & continuus dolor cor-
 2 di meo. Optabam enim ego ipse anathema esse à Christo
 3 pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem,
 4 qui sunt Israelitae, quorum adoptio est filiorum, & gloria,
 & testamentum, & legislatio, & obsequium, & promissa,
 5 quorum patres, & ex quibus est Christus secundum car-
 6 nē, qui est super omnia Deus benedictus in secula. Amen.
 7 Non autem quoddam exiderit uerbum Dei. Non enim omnes
 8 qui ex Israël, ipsi sunt Israelitae: neque qui semē sunt Abra-
 hae, omnes filij: sed in Isaac uocabitur tibi semen: id est,
 non qui filij carnis, hi filij Dei: sed qui filij sunt promissionis,

Tim. 1. b. 7
 Galat. 4. a. 5.
 --.5.

39.

in spem 2.

Philimon
 1. Cor. 13. a. 13.

magnifica
 ut 9.
 100.

*Iasta

Acta 9. a. 2.

1. Cor. 13. b. 9

101. b. 10.

*testamēta 3

*quia 15.

Gen. 21. b. 12

Gal 4. d. 18.

9 æstimantur in semine. ¶ Promissionis enim verbum hoc
 C est. ¶ Secundum hoc tps veniam: & erit Sara filius. ¶ Non
 10 solum autem - illa, sed & Rebecca ex vno cõcubitu ha-
 11 bés Isaac patris nostri. ¶ Cum enim nondũ nati fuissent,
 aut aliquid boni egissent aut mali (vt secundũ electionẽ
 12 propositum Dei maneret, non ex operibus, sed ex vocã-
 13 te dictum est ei: ¶ Quia maior seruiet minori. ¶ sicut scri-
 14 ptum est: ¶ Jacob dilexi, Esau autem odio habui. ¶ Quid er-
 go dicemus? nunquid iniquitas apud Deum? Absit.
 15 ¶ Moyse enim dicit: ¶ Miserebor cuius misereor: & miseri-
 D cordiam præstabo cui miserebor. ¶ Igitur non volentis,
 16 neq; currentis, sed miserentis est Dei. ¶ Dicit enim scri-
 17 ptura Pharaoni: ¶ Quia in hoc ipsum excitauit te, vt osten-
 18 dam in te virtutem meam: & vt annuntietur nomẽ meũ
 19 in vniuersa terra. ¶ Ergo cuius vult miseretur, & quẽ vult
 20 indurat. ¶ Dicis itaque mihi: Quid adhuc queritur? volũ-
 E tati enim eius quis resistit? ¶ O homo, tu quis es qui re-
 21 spondeas Deo: ¶ Nunquid dicit figmẽtum ei qui se finxit,
 ex eadem massa facere aliud quidẽ vas in honorem, aliud
 22 verò in contumeliam? ¶ Quòd si Deus volens ostendere
 iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in mul-
 23 ta patientia, vasa iræ apta in interitum, vt ostenderet di-
 uicias gloriæ suæ in vasa misericordiæ quæ preparauit in
 24 gloriam. ¶ Quos & vocauit nos: nõ solũ ex Iudæis, sed etiã
 25 ex gentibus, ¶ sicut in Osee dicit: ¶ Vocabo nõ plebẽ meã,
 plebem meam: & non dilectam, dilectã: & nõ misericor-
 26 diam consecutam, misericordiã cõsecurã. ¶ Et erit in loco
 F vbi dictũ est eis: Non plebs mea vos: ibi vocabuntur filij
 27 Dei viui: ¶ Isaias autem clamat pro Israël: ¶ Si fuerit nume-
 rus filiorum Israël tanquã arena maris, reliquæ saluæ
 28 fient. ¶ Verbũ enim consummans & abbrevians in equi-
 29 tate: quia verbũ breuiatũ faciet Dñs super terrã. ¶ & sicut
 G prædixit Isaias: ¶ Nisi Dñs sabaoth reliquisset nobis se-
 men: sicut Sodoma facti essemus, & sicut Gomorrha si-
 30 miles fuisset. ¶ Quid ergo dicemus? Quòd Gẽtes quæ
 non

Gen. 18. b. 10
 - 2.
 Illi 4.
 Gen. 25. e. 2.
 patre nostro
 Gen. 25. c. 13.
 Mala. 1. d. 2.
 Exo. 33. d. 19
 Exod. 9. c. 16
 Isa. 45. b. 9.
 Ier. 18. a. 6.
 Sap. 15. b. 7.
 aptata
 Osee 2. d. 23
 1. Pet. 2. b. 10
 Osee 1. d. 10
 Isa. 10. c. 22.
 Osee 1. b. 10
 Isa. 9. 9.

non sectabantur iustitiam, apprehederunt iustitiam, iu-
 31 stitiam autem quæ ex fide est. ¶ Israël verò sectado legem
 32 iustitiæ, in legem iustitiæ non peruēnit. ¶ Quare? Quia nõ
 ex fide, sed quasi ex operibus: offenderunt enim in lapidẽ
 33 offensionis, ¶ sicut scriptum est: ¶ Ecce pono in Sion lapi-
 dem offensionis, & petram scandali: & omnis qui credit
 in eum, non confundetur.
 Orat apostolus pro Iudæis, quos zelum Dei & legis habere asse-
 rit, non secundum scientiam, nam Christum finem legis ignoran-
 tes, ex legis operibus iustitiam querebant: de diuersitate iusti-
 tiæ ex operibus legis ab ea quæ ex fide est, quæ tam Iudæo
 quàm Græco in Christum credenti communis est, vbiq; autem
 terrarum prædicata est Christi fides, quam repellentibus Iu-
 dæis, susceperunt Gentes. C A P. X.
 1 ¶ Patres, voluntas quidẽ cordis mei & obsecratio ad
 A Deũ, sit p illis in salutem. ¶ Testimonium enĩ perhi-
 2 beo illis q; æmulationem Dei habent, sed non secundum
 3 scientiam. ¶ Ignorantes enim iustitiam Dei, & suam quæ-
 4 rentes statuere, iustitiæ Dei non sunt subiecti. ¶ Finis enĩ
 5 legis Christus: ad iustitiam omni credenti. ¶ Moyses enim
 6 scripsit, quoniam iustitiam quæ ex lege est, qui fecerit ho-
 mo, viuet in ea. ¶ Quæ autem ex fide est iustitia, sic dicit:
 ¶ Ne dixeris in corde tuo, Quis ascendet in celum? id, est
 7 Christum deducere. ¶ Aut quis descendet in abyssum? ho-
 8 est, Christum à mortuis reuocare. ¶ Sed quid dicit scri-
 9 ptura: ¶ Propẽ est verbum in ore tuo, & in corde tuo, hoc
 9 est verbum fidei quod prædicamus. ¶ Quia si confitearis
 in ore tuo Dñm Iesum, & in corde tuo credideris q; Deus
 10 illum suscitauit à mortuis: saluus eris. ¶ Corde enim cre-
 11 ditur ad iustitiã, ore aut cõfessio fit ad salutem. ¶ Dicit enĩ
 C scriptura: ¶ Omnis qui credit in illum, non confundetur.
 12 ¶ Non enim est distinctio Iudæi & Græci; nam idem Dñs
 13 omniũ, diues in oēs qui inuocant illum. ¶ Omnis enim
 14 quicumq; inuocauerit nomẽ Dñi, saluus erit. ¶ Quò ergo
 inuocabunt in quem non crediderunt? Aut quò credent
 ei quem nõ audierunt? Quomò aut audiẽt sine prædicatẽ?
 T iij ¶ Quomò

sectans s.
 Isa. 8. c. 14.
 28. d. 16.
 1. Pet. 2. b. 7.
 1. Ier. 18. a. 5
 Eze. 20. b. 11
 Deu. 30. c. 14
 Deu. 30. c. 14
 Isa. 28. d. 16.
 Ioel 2. g. 21.
 Act. 2. c. 21.

Isa. 52. b. 7.
Mach. 1. d. 15
obedierunt.
Isai. 53. a. 1.
Ioh. 12. f. 18.

Psal. 18. a. 5.
Deu. 32. c. 21

Isa. 65. a. 1.

Isai. 65. a. 2.
-6.

1. a. 8. l. 10. 1
11. 9. 10. 1
12. 10. 1

3. Re 19. b. 10

3. Re. 19. b. 19

-4.
anic
-1. DA

15 Quomodo vero predicabunt nisi mittatur: sicut scriptum est,
Quam speciosi pedes euangelizantium pacis, euangelizantium
16 bonorum: Sed non omnes obediunt: Euangelio. Isaias enim
Dicit: Domine, quis credidit auditui nostro: Ergo fides ex au-
17 ditu: auditus autem per uerbum Christi: Sed dico: Nunquid
18 non audierunt: Et quidem, in omnem terram exiit sonus
19 eorum: & in fines orbis terre uerba eorum: Sed dico: Nunquid
Israhel non cognouit: Primus Moyses dicit: Ego ad emulationem
20 uestram adducam in non gentem: in gentem insipientem, in iram uos
21 mittam. Isaias autem audet: & dicit: Inuentus sum a non querentibus
me, palam apparui iis qui me non interrogabant.
Ad Israhel autem dicit: Tota die expandi manus meas
ad populum non credentem, & contradicentem - mihi.
*Deus quosdam ex populo Iudaico gratuita sua electione sibi ser-
uauit per fidem in Christum saluandos, reliquis ob incredulitatem
in sua cecitate, iuxta prophetarum uaticinia relictis, ac Gentibus
in locum ipsorum ex gratuita Dei bonitate assumptis: quas monet
apostolus ne aduersus Iudeos glorientur, quodque Iudaei ad
tempus deserti, tandem ad Christum conuerterent, exclamans
ob diuina sapientiae incomprehensibilitatem.* CAP. XI.
1 Dico ergo: Nunquid Deus repulit populum suum: Absit.
2 Nam & ego Israhelita sum, ex semine Abraham, de tribu Ben-
iamin. Non repulit Deus plebem suam quam praesciuit. An
3 nescitis in Elia quid dicit scriptura: quem admodum interpellat
Deum aduersum Israhel: Domine, prophetas tuos occiderunt,
4 altaria tua suffoderunt: & ego relictus sum solus, & querunt
animam meam. Sed quid dicit illi diuini responsi: Reliqui
5 mihi septem millia uirorum, qui non curauerunt genua Baal.
6 Sic ergo & in hoc tempore, reliquiae secundum electionem
7 gratiae saluae factae sunt. Si autem gratia: iam non ex operibus.
8 alioquin gratia: iam non est gratia. Quid ergo? Quod querebat
9 Israhel, hoc non est consecutus: electio autem consecuta est,
10 ceteri uero excusati sunt. sicut scriptum est: Dedit illis Deus
11 spiritum compunctionis: oculos, ut non uideant: & aures
12 ut non audiant usque in hodiernum diem. Et David dicit:
Fiat

13 Fiat mensa eorum in laqueum, & in captionem, & in scandalum,
14 & in retributionem illis. Obscurentur oculi eorum, ne uideant:
15 & dorsum eorum semper incurua. Dico ergo, nunquid sic
16 offenderunt ut caderent? Absit. Sed illorum delictum, salus est
17 gentibus, ut illos emulentur. Quod si delictum illorum diuitiae
18 sunt mundi: & diminutio eorum diuitiae Gentium: quanto magis
19 plenitudo eorum? Vobis enim dico Gentibus, quamdiu quidem ego
20 sum gentium apostolus, misterium meum honorificabo, si quo ad
21 emulandum prouocem carnem meam, & saluos faciam aliquos ex
22 illis. Si enim amissio eorum, reconciliatio est mundi: quae
23 assumptio nisi uita ex mortuis? Quod si delibatio sancta est, &
24 massa: & si radix sancta, & rami. Quod si aliqui ex ramis
25 fracti sunt, tu autem cum oleaster es, inferus es in illis, &
26 socius radicis & pinguedinis oliuae factus es, noli gloriari
27 aduersus ramos. Quod si gloriaris, non tu radicem portas, sed
28 radicem te. Dicis ergo: Fracti sunt rami, ut ego inserar. Bene:
29 propter incredulitatem fracti sunt, tu autem fide stas. noli
30 altum sapere, sed time. Si enim Deus naturalibus ramis non
31 pepererit: ne forte nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem &
32 seueritatem Dei: in eos quidem qui ceciderunt, seueritatem: in
33 te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate, alioquin &
34 tu excideris. Sed & illi, si non permanserint in incredulitate,
35 inferentur: potens est enim Deus iterum inferere illos: Nam si
36 tu ex naturali excisus es oleastro, & contra naturam inferus es
37 in bonam oliuam: quanto magis ij qui secundum naturam,
38 inferentur suae oliuae? Nolo enim uos ignorare fratres
39 mysterium hoc (ut non sitis uobis ipsis sapientes) quia caritas
40 ex parte contigit in Israhel, donec plenitudo Gentium intraret:
41 & sic omnis Israhel saluus fieret, sicut scriptum est: Veniet
42 ex Sion, qui eripiat & auertat impietatem a Iacob. Et hoc
43 illis a me testamentum: cum abstulero peccata eorum. Secundum
44 euangelium quidem, inimici propter uos: secundum electionem
45 autem, carissimi propter patres. Sine poenitentia enim sunt
46 docti & uocatio Dei. Sicut enim aliquando & uos non cre-

Isa. 6. c. 9.
Mat. 13. b. 11
Ioh. 12. f. 40
Act. 28. f. 16
Psal. 68. c. 21
Cor. 1. p. 13.

Isa. 59. d. c.

Sap. 9. e. 13.
Ila. 40. e. 13.
1. Co. 2. d. 16

didistis Deo, nunc autem misericordiam consecuti estis
3 1 propter incredulitatem illorum: ita & isti nunc non crediderunt in vestram misericordiam, ut & ipsi misericordiam
3 2 consequantur. Concluserunt enim Deus omnia in incredulitatem, ut omnium miseretur. O altitudo diuitiarum sapientiae & scientiae Dei: quam incomprehensibilia sunt iudicia eius,
3 3 & inuestigabiles viae eius? Quis enim cognouit sensum
3 4 Domini? Aut quis consiliarius eius fuit? Aut quis prior
3 5 dedit illi, & retribuetur ei? Quonia ex ipso, & per ipsum
3 6 & in ipso sunt omnia ipsi gloria in secula, Amen.

Instruit Romanos ut a seculi vanitate abstracti, totos se Deo dedant, de susceptis donis non se efferentes, aut illorum limites transgredientes, sed in modum membrorum eius dem corporis omnia ad proximi utilitatem ordinantes, ipsis quoque inimicis benefaciant.

C A P. X I I.

Phil. 4. d. 18.

1 **O**bscuro itaque vos fratres per misericordiam Dei, ut
A exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placente, rationabile obsequium vestrum. Et nolite conformari huic seculo, sed reformamini in nouitate sensus vestri, ut probetis quae sit voluntas Dei bona, & beneplacens & perfecta. Dico enim per gratiam quae data est mihi, omnibus qui sunt inter vos: Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem, unicuique sicut
4 Deus diuisit mensuram fidei. Sicut enim in vno corpore
B multa membra habemus, omnia autem membra non eundem
5 actum habent: ita multi vnum corpus sumus in Christo,
6 singuli autem alter alterius membra. Habentes autem
7 donationes secundum gratiam quae data est nobis, differentes: siue prophetiam secundum rationem fidei, siue ministerium in
8 ministrando, siue qui docet in doctrina, qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in simplicitate, qui praestit in
9 sollicitudine, qui miseretur in hilaritate. Dilectio sine simulatione. Odientes malum, adherentes bono. Charitatem fraternitatis inuicem diligentes. Honore inuicem
10 praeuenientes, sollicitudine non pigri, Spiritu seruantes.
11 Domino seruantes, spe gaudetes, in tribulatione patientes,
12 Orationi

Amos 5. d. 15
Eph. 4. a. 3.
1. Pe. 2. d. 22.
1. Co. 13.
Heb. 13. a. 1.
2. Pet. 1. b. 5.

13 Orationi instantes. Necessitatibus sanctorum communiter
14 cantes. Hospitalitatem sectantes. Benedicite persequentibus vos: benedicite, & nolite maledicere. Gaudete cum
15 gaudentibus, flete cum flentibus. Id ipsum inuicem sentientes. Non alta sapientes, sed humilibus consentientes.
16 Nolite esse prudentes apud vosmetipsos. Nulli malum pro malo reddentes. Prouidentes bona non tantum coram Deo, sed
17 etiam coram omnibus hominibus. Si fieri potest, quod ex
18 vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes. Non vosmetipsos defendentes carissimi, sed date locum irae: scriptum est enim, Mihi vindicta: ego retribuam, dicit Dominus. Sed si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi. hoc enim
19 faciens, carbones ignis congeres super caput eius. Noli
20 vinci a malo: sed vince in bono malum.

Hortatur ut superioribus obtemperent inferiores, etiam propter conscientiam, quamquam civile tantum gerant magistratum, omnibusque debita reddant: de proximi dilectione ad quam vniuersa lex reducitur, & de tempore gratiae, ut transactis legis tenebris, relictijs vitijs, amplectantur Christi virtutes.

C A P. X I I I.

1 **O**mnis aia potestatibus sublimioribus subdita sit.
A Non est enim potestas nisi a Deo: quae autem sunt, a Deo ordinatae sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Nam principes non sunt timori boni operis, sed
2 mali. Vis autem non timere potestatem? Bonum fac, & habebis laudem ex illa. Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris: time non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est: vindex in iram, ei qui malum agit. Ideo
3 necessitate subditi estote: non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. Ideo enim & tributa praestatis, ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum seruientes. Reddite ergo omnibus
4 debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem. Nemini quicquam debeatis: nisi, ut inuicem diligatis. qui enim diligit proximum, legem impleuit. Nam, Non adulterabis, Non occides, Non furaberis, Non falsum testimonium dices,
5 Non

Heb. 13. a. 1.
1. Pet. 4. b. 9.
Mat. 5. g. 44.
1. Co. 13. c. 1.
prou. 3. a. 7.
Esa. 5. c. 21.
pro. 20. d. 21.
1. Pet. 3. b. 9.
2. Co. 8. d. 22.
Heb. 12. d. 14.
Ecl. 3. a. 1.
Mat. 5. f. 39.
Deu. 32. e. 35.
Heb. 10. f. 30.
pro. 25. c. 21.
vindicta 1.
* &

Sap. 6. a. 4.
Tit. 3. a. 1.
1. Pet. 2. c. 13.
ordinat 1.
1. Pet. 2. c. 13.

Mat. 22. c. 21

Exo. 20. b. 14
Deut. 5. b. 18

Mat. 19. 2. 18.
Mat. 22. d. 39
Mar. 12. c. 14.
Gal. 5. c. 14.
Iacob. 2. b. 8.
1. pet. 2. c. 11.
Induite 4.

Iaco. 4. c. 12.

4.

Non concupisces, & si quod est aliud mandatum: in hoc verbo instauratur, || Diliges proximum tuum sicut teipsum. 10 Dilectio proximi, malum non operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio. 11 Et hoc scientes tempus, quia hora est iam nos de somno surgere. Nunc enim ppior est nostra 12 salus, quam cum credidimus. Nox precessit, dies autem appropinquavit. Abijciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis. 13 Sicut in die honeste ambulemus: non in comestationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicijs, non in contentione & æmulatione: sed induimini Dominum Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desiderijs.

Fide firmiores debent eos qui adhuc infirmi sunt, fouere, & non contemnere, & nec hi nec illi iudicare quenquam ob ciborum aut dierum discrimen, sciētes quod omnes eundem habeamus Dominum, cui & viuimus & morimur, cui etiam rationem pro se vnusquisque redditurus est: & quanquam nullus cibis iam sit immundus, nemo tamen quicquam edere debet, aut cui fratris offendiculo, aut contra suam conscientiam. CAP. XIII.

1 Infirmum autem in fide assumite: non in disceptationibus cogitationum. 2 Alius enim credit se manducare omnia: qui autem infirmus est, olus manducet. 3 Is qui manducat, non manducantem non spernat: & qui non manducat, manducantem non iudicet. Deus enim illum assumpsit. 4 Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? Domino suo stat aut cadit. Stabit autem: potens est enim Deus statuere illum. 5 Nam alius iudicat diem inter diē: alius autem iudicat oem diē, vnusquisque in suo sensu abundet. 6 Qui sapit diē, Dño sapit. Et qui manducat, Dño manducat: gratias enim agit Deo. Et qui non manducat, Dño non manducat, & grās agit Deo. 7 Nemo enim nostrum sibi viuit: & nemo sibi moritur. 8 Siue enim viuimus, Dño viuimus: siue morimur, Dño morimur. Siue ergo viuimus, siue morimur: Dñi sumus. 9 In hoc enim Christus mortuus est, & resurrexit: vt & mortuorum & viuorum dominetur. 10 Tu autem quid iudicas fratrem tuum? aut tu quare spernis fratrem tuum?

Omnes

1 Omnes enim stabimus ante tribunal Christi. 2 scriptum est enim: Viuo ego, dicit Dñs, quoniam mihi flectetur oculus genui: & omnis lingua confitebitur Deo. 3 Itaque vnusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo. 4 Non ergo amplius inuicē iudicemus, sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratris vel scandalum. 5 Scio, & confido in Dño Iesu, quia nihil commune per ipsum: nisi ei qui existimat, quid commune esse, illi commune est. 6 Si enim propter cibum frater tuus contristatur: iam non secundum charitatem ambulat. 7 Noli cibo tuo illum perdere pro quo Christus mortuus est. 8 Non ergo blasphemetur bonum nostrum. 9 Non est enim regnum Dei esca & potus: sed iustitia, & pax, & gaudium in Spiritu sancto. 10 Qui enim in hoc seruit Christo, placet Deo, & probatus est hominibus. 11 Itaque quæ pacis sunt, sectemur: & quæ ædificationis sunt, inuicē custodiamus. 12 Noli propter escam destruere opus Dei. 13 omnia quidem sunt munda: sed malum est homini qui per offendiculum manducat. 14 Bonum est non manducare carnem, & non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur, aut infirmatur. 15 Tu fidem habes? penes te et ipsum habe coram Deo, Beatus qui non iudicat semetipsum in eo quod probat. 16 Qui autem discernit, si manducauerit, damnatus est: quia non ex fide. 17 Omne autem quod non est ex fide, peccatum est.

Firmiores debent infirmorum ferre & subleuare imperfectiones, non suas, sed proximorum utilitati ac mutue paci studentes. Christus iuxta factas patribus promissiones predicauit Iudeis. Genibus vero ex misericordia apostoli, non prauis promissionibus. Excusat se Paulus, quod liberius Romanis scripserit, tanquam Gentium apostolus, ostendens quomodo sit hoc munus exequutus: dicens quod ad ipsos quoque sit venturus, ubi datam à Macedonibus eleemosynam elargitus fuerit Ierosolymitanæ ecclesie, petens vt pro se interirent. CAP. XV.

18 Debemus autem nos firmiores, imbecillitates infirmorum sustinere, & non nobis placere. Vnusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum, ad ædificationem. 19 Etenim

1. Cor. 5. b. 10
1. Sa. 45. d. 2
phil. 2. b. 29
flectet 5.

1. Cor. 2. b. 12

1. Cor. 2. b. 12

Tat. 1. d. 15
1. Cor. 2. d. 25

1. b. 1. 31

3 ¶ Etenim Christus non sibi placuit, sed, sicut scriptum est,
 4 ¶ Improperia inproperantiū tibi, ceciderūt sup me. ¶ Que-
 cunq; enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta
 sunt: vt per patientiam & consolationem scripturarum,
 5 spem habeamus. ¶ Deus autem paciētię & solatiij || det vo-
 6 bis idipsum sapere in alterutrū s̄m Iesum Christum: ¶ vt
 B vnanimēs, vno ore honorificetis Deū & patrē Dñi nostri
 7 Iesu Christi. ¶ Propter quod suscipite inuicē: sicut & Chri-
 8 stus suscepit vos in honorem Dei. ¶ Dico enim Christum
 Iesum, ministrum fuisse circumcisionis propter veritatē
 9 Dei, ad confirmandas promissiones patrum. ¶ Gentes autē
 super misericordia honorare Deum, sicut scriptum est:
 C ¶ Propterea confitebor tibi in Gentibus Dñe, & nomini
 tuo cantabo. ¶ Et iterum dicit, Laetamini Gentes eum ple-
 11 be eius. ¶ Et iterum, || Laudate omnes gentes Dominum:
 12 & magnificate eum omnes populi. ¶ Et rursus Isaias ait,
 || Erit radix Iesse: & qui exurget regere Gentes, in eum Ge-
 13 tes sperabunt. ¶ Deus autem sp̄i repleat vos omni gaudio
 & pace in credendo: vt abundetis in spe, ¶ & virtute Sp̄i-
 14 tus sancti. ¶ Certus sum autē fratres mei & ego ipse de vo-
 bis, quoniam & ipsi pleni estis dilectione, repleti omni
 15 scientia, ita vt possitis alterutrum monere. ¶ Audaciū au-
 tem scripsi vobis fratres ex parte, tanquā in memoriam
 D vos reducens: propter gratiam quę data est mihi à Deo,
 16 ¶ vt sim minister Christi Iesu in Gētibus: sanctificās Eua-
 geliū Dei, vt fiat oblatio Gentium accepta- & sanctifica-
 17 ta in Sp̄itu sancto. ¶ Habeo igitur gloriam in Christo Ie-
 18 su ad Deum. ¶ Non enim audeo aliquid loqui eorum quę
 per me non ¶ efficit Christus in obedientiam Gentium,
 19 verbo & factis, ¶ in virtute signorum & prodigiorum, in
 virtute Sp̄itus sancti: ita vt ab Ierusalem per circuitum
 E vsque ad Illyricum repleuerim Euāgelium Christi.
 20 ¶ Sic autem predicauī Euāgelium hoc, nō vbi nominatus
 est Christus, ne super alienum fundamentū ædificarem:
 21 ¶ sed sicut scriptum est, || Quibus nō est annuntiatum de
 22 co, videbunt, & qui non audierunt intelligent. ¶ Propter
 qd

psal. 68. b. 10
 2. Cor. 1. b. 10
 psal. 17. d. 50.
 2. Reg. 22. d. 50.
 psal. 116. a. 1.
 II. c. 10.
 * in t.
 --s.
 * efficit.
 Ita. 52. d. 13.

qđ & impediēbar plurimū venire ad vos. ¶ Nunc verò
 vterius locum non habens in his regionibus, cupiditatē
 autem habens veniendi ad vos ex multis iam precedēti-
 4 bus annis: ¶ cū in Hispaniam proficisci cōperō, spero
 qđ præteries videam vos, & à vobis deducar illuc, si vobis
 5 primū ex parte fructus fuero. ¶ Nunc igitur proficiscar in
 6 Ierlm ministrare sanctis. ¶ Probauerunt enim Macedonia
 & Achaia collationē aliquam facere in pauperes sancto-
 7 rū qui sunt in Ierlm. ¶ Placuit enim eis: & debitores sunt
 8 eorum. ¶ Nam si spiritualium eorum participes facti sunt
 9 gentiles: debēt & in carnalibus ministrare illis. ¶ Hoc igitur
 10 cū consummauero, & assignauro eis fructū hunc:
 11 per vos proficiscar in Hispaniam. ¶ Scio autem qđ venies
 ad vos, in abundantia benedictionis Christi veniam.
 12 ¶ Obsecro ergo vos fratres p̄ Dñm nostrū Iesum Christū,
 & per charitatē sancti Sp̄s, vt adiuuetis me in oronibus
 13 p̄ me ad Deū, ¶ vt liberer ab infidelibus qđ sunt in Iudęa,
 & obsequij mei oblatio accepta fiat in Ierlm sanctis, vt
 14 veniā ad vos in gaudio p̄ voluntatē Dei, vt refrigerer vo-
 15 biscū. ¶ Deus autem pacis sit cū omnibus vobis. Amen.

*Commendat apostolus quosdam apud Romanos, propter non-
 nullas eorum præminentias nominatim salutandos, quosdam
 verò vitandos hortatur: & de alijs dicit qđ saluant Romanos.*

A **C**ommodo autē vobis Phœben sororē nostram, quę
 est in ministerio Ecclesię, quę est in Cenchris: ¶ vt eā
 2 suscipiatis in Dño dignē sanctis: & assistatis ei in quocū-
 que negotio vestri indigerit. etenim ipsa quoque assistit
 3 multis, & mihi ipsi. ¶ Salutate Priscam & Aquilam adiu-
 4 tores meos in Christo Iesu, ¶ (qui p̄ anima mea suas cer-
 5 vices supposuerunt: quibus nō solus ego gratias ago, sed
 6 & cunctę Ecclesię Gentium) ¶ & domesticam Ecclesiam
 7 eorum. Salutate Epenetum dilectum mihi: qui est primi-
 8 tius Asię in Christo. ¶ Salutate Mariam, quę multū la-
 9 borauit in vobis. ¶ Salutate Andronicū & Iuliam ¶ co-
 gnatos & cōcaptiuos meos, qui sunt nobiles in aposto-
 10 lis

* & prohibi-
 tus sum vsq;
 adhuc.
 I. Cor. 9. b. 11
 --s.
 --s.
 Act. 18. a. 2.
 g. 26.
 * Iesu
 * vobis
 * Iuliam r.

8 lis, qui & ante me fuerunt in Christo. ¶ Salutate Ampliatū dilectissimū mihi in Dño. ¶ Salutate Urbanū adiutorē nostrum in Christo Iesu, & Stachyn dilectum meum.
 9 ¶ Salutate Apellen probum in Christo. ¶ Salutate eos qui sunt ex Aristoboli. ¶ Salutate Herodionē cognatū meū. Salutate eos qui sunt ex Narcissi domo, qui sunt in Dño.
 10 ¶ Salutate Tryphānam & Tryphosam: quæ laborant in Dño. Salutate Perfidem carissimam, quæ multū laborauit in Dño. ¶ Salutate Rufum electū in Dño: & matrē eius & meam. ¶ Salutate Asyncritum, Phlegontem, Hermam, Patrobam, Hermen: & qui cum eis sunt, fratres. ¶ Salutate Philologum & Iuliam, Nereum, & sororē eius, & Olympiadem: & oēs qui cum eis sunt, sanctos. ¶ Salutate inuicē in osculo sc̄to. Salutant vos oēs Ecclesiæ Christi. ¶ Rogo autem vos fratres, vt obseruetis eos qui dissensiones & offendicula præter doctrinā, quā vos didicistis, faciunt: & declinate ab illis. ¶ Huiuscemodi enī Christo Dño nostro non seruiunt, sed suo ventri: & per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium. ¶ Vestra enī obedientia in omnem locum diuulgata est. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos sapientes esse in bono: & simplices in malo. ¶ Deus autem pacis conterat Satanam sub pedibus vestris velociter. Gratia Dñi nostri Iesu Christi vobiscū. ¶ Salutat vos Timotheus adiutor meus, & Lucius, & Iason, & Sosipater cognati mei. ¶ Saluto vos ego Tertius, qui scripsi epistolam, in Dño. ¶ Salutat vos Caius hospes meus, & vniuersa Ecclesia. Salutat vos Erastus arcarius ciuitatis, & Quarrus, frater. ¶ Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis, Amen. ¶ Ei autem qui potens est vos confirmare iuxta Euangelium meum & prædicationem Iesu Christi, secundum reuelationem mysterij temporibus æternis taciti, (quod nunc patens est per scripturas prophetarum secundum præceptum æterni Dei, ad obeditionem fidei) in cunctis Gen- tibus cogniti, soli sapienti Deo per Iesum Christum, cui honor, & gloria in secula seculorum. Amen.

A. C. 16. a. 7.
Phil. 2. c. 19.
vniuersæ ec-
clesiæ 6.
Eph. 3. d. 20.

Argu.

Argumentum in primam Epistolam Pauli ad Corinthios.

ORINTHII, sunt Achaici, & hi similiter ab Apostolo audierunt verbum veritatis: & subuersi sunt multifariē à falsis apostolis: quidam à Philosophia verborum eloquentia: alij secta legis Iudaicæ inducti sunt. Hos renocat apostolus ad veram fidem & Evangelicam sapientiam: scribens eis ab Epheso per Timotheum discipulum suum.

EPISTOLA PAVLI AD CORINTHIOS PRIMA.

Paulus Deo gratias agit de donis datis Corinthiis: ceterum dolet quod de baptizatoribus essent inter ipsos schismata, gaudens quod missus ad prædicandum Euangelium paucos baptizauerit: ostendens etiam reprobam mundi sapientiā, & electos simplices, sicut & sita est salus in Christi morte, cuius prædicatio indicatur mundo stultitia, credentibus verò virtus ac sapientia: ideo enim contemptibilia mundi elegit Deus, ne quis in se gloriatur.

CAP. I.

PAVLVS vocatus Apostolus Iesu Christi, per voluntatem Dei, & Sosthenes frater, ¶ Ecclesiæ Dei quæ est Corinthi, sanctificatis in Chro Iesu, vocatis sanctis, cū omnibus qui inuocant nomen Dñi nostri Iesu Christi in omni loco ipsorum & nostro. ¶ Gratia vobis & pax à Deo patre

tre

1. Th. 5. d. 24

eadem mē-
te, & eadem
sententia 3.

A. 18. f. 24.

meo
A. 18. c. 8.

vestrum

1. Pet. 1. c. 16.

Iudi. 1. a. 1.

4.

Rom. 1. b. 16.

1. a. 9. c. 14.

1. a. 33. c. 18.

4 tre nostro & Dño Iesu Christo. ¶ Gratias ago Deo meo
semper p vobis in gratia Dei quæ data est vobis in Chri-
5 sto Iesu, ¶ quod in omnibus diuites facti estis in illo, in
6 omni verbo, & in omni sciētia, ¶ (sicut testimoniū Chri-
7 sti confirmatum est in vobis,) ¶ ita vt nihil vobis desit in
vlla gratia, expectantibus reuelationem Domini nostri
8 Iesu Christi, ¶ qui & cōfirmabit vos vsq; in finem sine cri-
mine, in die aduentus Domini nostri Iesu Christi. ¶ Fide-
9 lis Deus: per quem vocati estis in societatem filij eius Ie-
10 su Christi Domini nostri. ¶ Obscuro autē vos fratres, per
nomen Domini nostri Iesu Christi, vt id ipsum dicatis
oēs, & nō sint in vobis schismata: sitis autem perfecti ¶ in
11 eodem sensu, & in eadē sciētia. ¶ Significatū est enī mihi
de vobis fratres mei, ab ijs qui sunt Chloes, quia conten-
12 tiones sunt inter vos. ¶ Hoc autem dico, quod vnusquisq;
vestrum dicit, Ego quidem sum Pauli, ego autem ¶ Apollo,
13 ego verò Cepha, ego autē Christi. ¶ Diuisus est Christus?
Nunquid Paulus crucifixus est pro vobis: aut in nomine
14 Pauli baptizati estis? ¶ Gratias ago Deo * q; neminem ve-
15 strum baptizauit, nisi ¶ Crispum & Caium: ¶ ne quis dicat
16 q; in nomine meo baptizati estis. ¶ Baptizauit autē & Ste-
phana domum. Ceterum nescio si quem alium * bap-
17 tizauerim. ¶ Nō enim misit me Christus baptizare, sed euā-
gelizare: ¶ non in sapientia verbi, vt non euacuetur crux
18 Christi. ¶ Verbum enim crucis pereuntibus quidem stul-
titia est: ijs autem qui salui fiunt, id est nobis, ¶ Dei virtus
19 est. ¶ Scriptum est enim, ¶ Perdam sapientiam sapientium:
20 & prudentiam prudentium reprobabo. ¶ ¶ Vbi sapiēs: vbi
scriba: vbi conquistor huius seculi? Nōne stultam fecit
21 Deus sapientiā huius mundi? ¶ Nam quia in Dei sapientiā
non cognouit mundus per sapientiam Deum: placuit
D Deo per stultitiam prædicationis saluos facere credētes.
22 ¶ Quoniam & Iudæi signa petunt, & Græci sapientiam
23 querūt: ¶ nos autē prædicamus Christū crucifixum, Iudæis,
24 quidē scandalū, Gentibus autē stultitiā, ¶ ipsis autē vocatis
Iudæis atq; Græcis Christū Dei virtutē & Dei sapientiā:
¶ quia

¶ quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus: &
25 quod infirmū est Dei, fortius est hominibus. ¶ Videte enī
26 vocationē vestrā, fratres, quia nō multi sapiētes s'm carnē,
27 nō multi potētes, non multi nobiles: ¶ sed quæ stulta sunt
mundi elegit Deus, vt cōfundat sapiētes: & infirma mūdi
28 elegit Deus, vt confundat fortia: ¶ & ignobilia mundi, &
contemptibilia elegit Deus, & ea quæ nō sunt, vt ea quæ
29 sunt destrueret: ¶ vt nōn gloriatur omnis caro in cōspectu
30 eius. ¶ Ex ipso autem vos estis in Christo Iesu, qui factus
est nobis sapientia à Deo, & ¶ iustitia & sanctificatio &
31 redemptio: ¶ vt, quemadmodum scriptum est: ¶ Qui glo-
riatur, in Domino gloriatur.
¶ Ostendit Paulus se Christum, & hunc crucifixum magna mode-
stia, verbisq; simplicibus prædicasse Corinthijs, quanquā per-
fectis etiam loqueretur sapientiam mundo absconditam, quæ
solo Dei spiritū cognosci potest: animalis enim non percipit
quæ Dei sunt.

C A P. I I.

1 E T ego cū venissem ad vos fratres, veni nō in subli-
mitate sermonis aut sapientiæ, annuntians vobis te-
2 stimoniū Christi. ¶ Nō enim iudicaui me scire aliquid in-
3 ter vos nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. ¶ Et ego
in infirmitate & timore & tremore multo fui apud vos:
4 ¶ & ¶ sermo meus & prædicatio mea non in persuasibili-
5 bus, humana sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus
& virtutis: ¶ vt fides vestra non sit in sapientia hominum,
6 sed in virtute Dei. Sapiētiā autem loquimur inter per-
7 fectos: ¶ sapientiā verò non huius seculi, neq; principum
8 huius seculi, qui destruuntur: ¶ sed loquimur Dei sapien-
tiam in mysterio, quæ abscondita est, quæ prædestinavit
9 Deus ante secula in gloriam nostram: ¶ quæ nemo princi-
pum huius seculi cognouit: Si enī cognouissent, nunquā
10 Dñm gloriæ crucifixissent. ¶ Sed sicut scriptum est, ¶ Quod
oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis
ascendit quæ præparauit Deus ijs qui diligūt illū. ¶ Nobis
autē reuelauit Deus per spūm suū. Spiritus enī oīa ser-
uatur,
Test. No. V tatur,

Jere. 23. a. 5.
a. 6.
Ier. 9. f. 22.
g. 23.
2. Cor. 10. d.
17.

Supr. 1. c. 17.

A. 17. a. 1.

Sup. 1. c. 17.

1. a. 64. a. 4.

2. Pet. 1. c. 16.

examinatur 1. 1. Sa. 16. c. 17. Sap. 9. c. 13. Ro. 17. d. 34. dñi aut qd intruxit eū

11 tatur, etiam profunda Dei. Quis enim hominū scit quae sunt hominis, nisi spiritus hominis qui in ipso est? ita & quae Dei sunt nemo cognouit, nisi spiritus Dei. Nos autē non spūm huius mūdi accepimus, sed spūm qui ex Deo est: ut sciamus quae à Deo donata sunt nobis. Quae & loquimur nō in doctis humanae sapientiae verbis: sed in doctrina Spiritus, spiritualibus spiritualia comparantes.

12 Animalis autem homo nō percipit ea quae sunt spiritus Dei: stultitia enī est illi, & nō potest intelligere: quia spiritualiter examinatur. Spiritualis autē iudicat omnia: & ipse à nemine iudicatur. Quis enim cognouit sensum Domini qui instruat eum? Nos autem sensum Christi habemus.

Corinthijs adhuc carnalibus non potuit Paulus predicare recondita fidei mysteria: contendebant enim de his qui tantum ministri erant, cum solus Deus possit gratiae ac virtutum dare incrementa, solusq; Christus sit fidei fundamentum: super quā quis bene aut malè superedificauerit, patebit in die examinis. Non est violandum Dei templum, quod sumus nos: nec in Dei ministris gloriandum.

C A P. I I I.

carnales 1.

Psa. 61. b. 13. Gal. 6. b. 5.

1 **E**T ego fratres non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tanq̄ paruulis in Christo, 2 plac vobis potū dedi, nō escā: nondū enī poteratis. sed nec nūc quidē potestis: adhuc enī carnales estis. Cū enim sit inter vos zelus & contentio, nōne carnales estis, & s̄m hominē ambulatis? Cū enim quis dicat, Ego quidē sum Pauli: aliū autem, Ego Apollo: nōne homines estis? Quid igitur est Apollo? quid verò Paulus? Ministri eius cui credidistis, & vniciq; sicut Dñs dedit. Ego plātaui, Apollo rigauit: sed Deus incrementū dedit. Itaque neq; qui plantat est aliquid, neq; qui rigat: sed qui incrementū dat, Deus. Qui autē plātat & qui rigat, vnū sunt. Vnusquisq; autē propriā mercedē accipiet s̄m suū laborē. Dei enī sumus adiutores: Dei agricultura estis. Dei edificatio estis. Secundū gratiā Dei quae data est mihi, ut sapiēs

piēs architectus fundamentū posui: aliū autē superedificat. Vnusquisq; autē videat quō superedificet. Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, prāter id quod positū est: quod est Christus Iesus. Siquis autē superedificat super fundamentū hoc, aurū, argentū, lapides pretiosos, ligna, scēnum, stipulā, vniuscuiusq; opus manifestū erit: dies enim Dñi declarabit, quia in igne reuelabitur: & vniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit. Si cuius opus manserit quod superedificauit: mercedem accipiet. Si cuius opus arserit, detrimentū patietur; ipse autē saluus erit: sic tñ quasi per ignē. Nescitis quia templū Dei estis: & Spūs Dei habitat in vobis? Siquis autē templū Dei violauerit, disperdet illū Deus. Templum enī Dei sc̄tū est: quod estis vos. Nemo se seducat: si quis videtur inter vos sapiēs esse in hoc sc̄culo, stultus fiat ut sit sapiēs. Sapientia enim huius mundi, stultitia est apud Deū. Scriptū est enī: Cōprehendā sapiētes in astutia eorū. Et iterū, Dñs nōnīr cogitationes sapiētium qm̄ vanae sunt. Nemo itaq; gloriatur in hominibus. Omnia enim vestra sunt: siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas, siue mundus, siue vita, siue mors, siue praesentia, siue futura, omnia enim vestra sunt: vos autem Christi: Christus autem Dei.

Non temerè iudicandum est de Dei ministris: reprehenduntur Corinthij qui de ministris acceptis donis gloriabantur, ac si illa se haberent, & se extollentes contemebant etiam apostolos, quanquā Paulus illos in Christo genuerat: dicit se breui v̄turum Corinthū, quō pseudoapostolos redarguat.

C A P. I I I I.

1 **S**ic nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. Hic iam quaeritur inter dispensatores ut fidelis quis inueniatur. Mihi autē pro minimo est ut à vobis iudicer, aut ab humano die: sed neq; me ipsum iudico. Nihil enim mihi conscius sum: sed nō in hoc iustificatus sum: qui autē iudicat me, Dñs est. Itaq; nolite ante tps iudicare: quoad usq; veniat Dñs, qui & illuminabit abscondita tenebrarū, & manifestabit consilia cordiū:

Infr. 6. d. 19. 2. Co. 6. d. 16.

Iob 5. a. 13. Psal. 93. b. 11

2. Cor. 6. a. 4.

6 cordiū: & tu claus erit vnicuiq; à Deo. ¶ Hæc aut̃ fratres
transfiguravi in me & Apollo, pp̃ vos: vt in nobis discat̃
tis, ne sup̃rà q̃ scriptū est, vnus aduersus alterū inflatur p̃
7 alio. ¶ Quis enī te discernit? Quid aut̃ habes qđ non acce-
B pisti? Si autē accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?
8 ¶ Iam saturati estis, iā diuites facti estis: sine nobis regna-
tis: & vtinam regnetis, vt & nos vobiscū regnemus.
9 ¶ Puto enim quōd Deus nos apostolos nouissimos ostē-
C dit, tanquā morti destinatos: quia spectaculum facti
10 sumus mundo, & angelis & hominibus. ¶ Nos stulti p̃-
pter Christum: vos autem prudentes in Christo. nos in-
firmi: vos autem fortes. vos nobiles: nos autē ignobiles.
11 ¶ Vsq̃ in hanc horā & esurimus, & sitimus, & nudi su-
12 mus, & colaphis cēdimur, & instabiles sumus, ¶ & labo-
ramus operantes manibus nostris. maledicimur: & be-
13 nedicimus. persecutionem patimur: & sustinemus. ¶ bla-
spemamur: & obsecramus. tanq̃ purgamenta huius mū-
14 di facti sumus, omnium peripsēma vsq; adhuc. ¶ Non vt
confundam vos hæc scribo: sed vt filios meos carissimos
15 moneo. ¶ Nam si decem millia p̃dagogorum habeatis in
Christo: sed non multos patres. Nam in Christo Iesu, per
16 euangelium ego vos gentiū. ¶ Rogo ergo vos imitatores
17 mei estote. ¶ Ideo mihi ad vos Timotheum, qui est filius
D meus carissimus & fidelis in Domino: qui vos commo-
nefaciet vias meas quæ sunt in Christo Iesu, sicut vbiq̃
18 in omni Ecclesia doceo. ¶ Tanquā non venturus sim ad
19 vos, sic inflati sunt quidam. ¶ Veniam autem ad vos citō,
si Dominus voluerit: & cognoscam nō sermonem eorū
20 qui inflati sunt: sed virtutem. ¶ Non enim in sermone est
21 regnum Dei: sed in virtute. ¶ Quid vultis: in virga veniam
ad vos: an in charitate, & spiritu mansuetudinis?
*Corinthios reprehendit, quōd in incestu publice viuētem tolera-
rent, quem absens tradit Satanae, monens vt expurgato vi-
tiorum fermento puri Pascha celebrent, nec vult eos commi-
sceri Christianis palam criminosis.*

C A P. V.

Ommino

Omnino auditur inter vos fornicatio, & talis forni-
catio, qualis nec inter Gentes, ¶ ita vt vxorem patris
aliquis habeat. ¶ Et vos inflati estis: & non magis luctum
habuistis, vt tollatur de medio vestrum qui hoc opus fe-
cit: ¶ Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu,
iam iudicavi vt præsens, eum qui sic operatus est, ¶ in no-
mine Dñi nostri Iesu Christi, congregatis vobis & meo
spiritu, cum virtute Dñi nostri Iesu * tradere huiusmodi
Satanae in interitū carnis, vt spiritus saluus sit in die Dñi
nostri Iesu-Christi. ¶ Non est bona gloriatio vestra. ¶ Ne-
scitis quia modicū fermentū totam massam corrumpit?
¶ Expurgate * vetus fermentum, vt sitis noua conspersio,
sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum immolatus est
Christus. ¶ Itaque epulemur, non in fermento veteri, ne-
que in fermento malitiæ & nequitia: sed in azymis syn-
ceritatis & veritatis. ¶ Scripsi vobis in epistola, ne cōmi-
sceamini fornicarijs: ¶ non vtique fornicarijs huius mūdi,
D aut auaris, aut rapacibus, aut idōlis seruiētibus: alioquin
11 debueratis de hoc mūdo exisse. ¶ Nunc autem scripsi vo-
bis non cōmisceri, si is qui frater nominatur, est fornicator,
aut avarus, aut idōlis seruiens, aut maledicus, aut
ebriosus, aut rapax: cum eiusmodi nec cibum sumere.
12 ¶ Quid enim mihi de ijs qui foris sunt iudicare? Nonne
13 de ijs qui intus sunt vos iudicatis? ¶ nā eos qui foris sunt,
Deus iudicabit. Auferte malum ex vobis ipsis.
*Corripit eos quōd iudicio contenderent coram iudice ethnico:
enumerans quedam peccata, quibus inuolati regnum Dei non
possidebunt: quædam licere dicit quæ non expediant: & va-
rias ob causas ostendit vitandam fornicationem.*

C A P. V I.

A Vdet aliquis vestrum habens negocium aduersus
alterum, iudicari apud iniquos, & non apud san-
ctos? ¶ An nescitis quoniam sancti de * mundo iudicabūt?
Et si in vobis iudicabitur mūdus: indigni estis qui de mi-
nimis iudicetis? ¶ Nescitis quoniam angelos iudicabimus?
¶ quanto magis secularia? ¶ Secularia igitur iudicia si ha-
bueritis:

V iij

Leui. 18. b. 8.
20. b. 11.

Colof. 2. a. 5.

* hoc 1.

* Christi 9.

Gal. 5. b. 9.

* igitur 4.

*regnaretis 9
*regnare-
mus 5.Act. 10. g. 14
1. The. 1. b. 9
2. The. 3. b. 8*sicut & ego
Christi,

*hos.

buertis: contemptibiles qui sunt in ecclesia, illos con-
5 tuite ad iudicandum. Ad verecundiam vestram dico. Sic
B non est inter vos sapiens quisquam, qui possit iudicare
6 inter fratrem suum? Sed frater cum fratre iudicio con-
7 tendit: & hoc apud infideles? Iam quidem omnino deli-
ctum est in vobis, quod iudicia habetis inter vos. Quare non
magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem pa-
8 timini? Sed vos iniuriam facitis & fraudatis: & hoc fra-
9 tribus? An nescitis quia iniqui regnum Dei non posside-
bunt? Nolite errare: Neque fornicarij, neque idolis seruien-
tes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum con-
10 cubitores, neque fures, neque auari, neque ebriosi, neque ma-
C ledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt. Et hæc qui-
11 dem fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iusti-
ficati estis in nomine Domini nostri Iesu Christi, & in Spiritu
12 Dei nostri. Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt.
Omnia mihi licent: sed ego sub nullius redigar potestate.
13 Escæ ventri, & venter escis: Deus autem & hunc & hæc
destruet: corpus autem non fornicationi, sed Domino: & Dominus
14 corpori. Deus verò, & Dominum suscitauit: & nos suscitabit
15 per virtutem suam. Nescitis quoniam corpora vestra membra
D sunt Christi: Tollens ergo membra Christi, faciam mem-
16 bra meretricis? Absit. An nescitis, quoniam qui adhæret me-
retatrici, unum corpus efficitur: Erunt enim (inquit) duo
17 in carne vna. Qui autem adhæret Domino: vnus spiritus est.
18 Fugite fornicationem. Omne peccatum quodcumque fecerit ho-
mo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum
19 peccat. An nescitis quoniam membra vestra, templum sunt
spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis à Deo, & non
20 estis vestri? Empti enim estis pretio magno. Glorificate
& portate Deum in corpore vestro.

Gen. 2. d. 24.
Mat. 19. a. 5.
Mar. 10. a. 8.
enim.
Eph. 5. g. 31.

Sup. 3. d. 17
2. Co. 6. d. 17

Inf. 7. d. 23.
1. Pet. 1. c. 18.

Corinthios instruit de matrimonio, eiusque, vsu & indissolubili vinculo, inuictis commendans coelibatum: & quomodo fidelis coniuge infideli se habere debeat: quodque vnusquisque in quo vita statu ad fidem vocatus est, permaneat: virginiam ma-
trimonio

trimonio præfert, uxorem mortuo marito liberam dicens, vt
cui velit in Domino nubat. CAP. VII.

D E quibus autem scripsistis mihi: Bonum est homini
mulierem non tangere. Propter fornicationem autem
vnusquisque suam uxorem habeat, & vnaquæque suum virum ha-
beat. Vxori vir debitum reddat: similiter autem & vxor viro.
Mulier sui corporis potestatem non habet: sed vir. Similiter
autem & vir, sui corporis potestatem non habet: sed mulier.
Nolite fraudare inuicem, nisi forte ex consensu ad tempus,
vt vacetis orationi: & iterum reuertimini in idipsum, ne
tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram. Hoc autem di-
co secundum indulgentiam, non secundum imperium.
Volo autem omnes homines esse sicut me ipsum: sed vnus-
quisque proprium donum habet ex Deo: alius quidem sic,
8 alius verò sic. Dico autem non nuptis & viduis: bonum
est illis si sic permaneant sicut & ego. Quod si non se-
9 continent: nubant. Melius est enim nubere, quam vri. Illis autem
10 qui matrimonio iuncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus,
11 uxorem à viro non discedere: quod si discesserit, manere in-
nuptam, aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non di-
12 mittat. Nam cæteris, ego dico, non Dominus. Si quis frater
uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum
13 illo: non dimittat illam. Et si qua mulier habet virum infi-
C delem, & hic consentit habitare cum illa: non dimittat
14 virum. Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem
fidelem: & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelē.
alioquin filij vestri immundi essent: nunc autem sancti sunt.
15 Quod si infidelis discedit: discedat. non enim seruituti
subiectus est frater aut soror in huiusmodi. In pace autem
16 vocauit nos Deus. Vnde enim scis mulier, si virum saluū
17 facies? aut vnde scis vir, si mulierem saluam facies? nisi
vnicique sicut diuisit Dominus, vnumquemque sicut vocauit
Deus, ita ambulet, & sicut in omnibus ecclesijs doceo.
18 Circuncisus aliquis vocatus est: non adducat præputium.
D In præputio aliquis vocatus est: non circuncidatur. Cir-
19 cuncisio nihil est, & præputium nihil est: sed observatio
V iij mandato-

1. Pet. 3. b. 7.

*ieiunio
& 1.

*manear 12.

Mat. 5. c. 32.
19. b. 9.
Mar. 10. b. 9.
10. 11.
Luc. 16. d. 18

Eph. 4. a. 2. 20 mandatorum Dei. ¶ Vnusquisq; in qua vocatione vocatus est: in ea permaneat. ¶ Seruus vocatus es? non sit tibi cura: sed & si potes fieri liber: magis vrere. ¶ Qui enim in Dño vocatus est seruus, libertus est Dñi: similiter qui liber vocatus est, seruus est Christi. ¶ Pretio empti estis, non lite fieri serui hominum. ¶ Vnusquisq; in quo vocatus est, 24 frater in hoc permaneat apud Deū. ¶ De virginibus autē 25 præceptū Dñi non habeo: consilium autem do, tanq̄ misericordiā consecutus à Dño vt sim fidelis. ¶ Existimo ergo hoc bonum esse pp̄ instantem necessitatem, qm̄ bonū 27 est homini sic esse. ¶ Alligatus es vxori? noli querere solutionē. Solutus es ab vxore? noli querere vxorē. ¶ Si autem acceperis vxorem: non peccasti. Et si nupsit virgo, non peccauit: tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi. Ego autem vobis parco. ¶ Hoc itaq; dico fratres, tps breue est, reliquum est, vt & qui habent vxores, tanq̄ non habentes sint: & qui flent, tanq̄ non flentes: & qui gaudent, tanq̄ non gaudentes: & qui emunt, tanq̄ non possidentes: & qui viuuntur hoc mundo, tanq̄ non viuunt. ¶ Præterit enim figura huius mundi. ¶ Volo autem vos sine sollicitudine esse. Qui sine vxore est: sollicitus est quæ Dñi sunt, quō placeat Deo. ¶ Qui autem cum vxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quō placeat vxori: & diuisus est. ¶ Et mulier innupta & virgo, cogitat quæ Dñi sunt: vt sit sc̄ta & corpore & spū. Quæ autem nupta est, cogitat quæ sunt mundi: quō placeat viro. ¶ Porro hoc ad vtilitatem vestram dico: nō vt laqueū vobis injiciam, sed ad id quod honestum est, & quod facultatem præbeat sine impedimento Dñm obseruandi. ¶ Si quis aut turpē se videri existimat super virgine sua, q̄ sit superadulta, & ita oportet fieri: quod vult faciat, non peccat, si nubat. ¶ Nā qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatē, potestatem autem habens suæ voluntatis, & hoc iudicauit in corde suo, seruare virginem suam: bene facit. ¶ Igitur & qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit: & qui nō iungit, melius facit. ¶ Mulier alligata est legi quāto tempore

Sup. 6. d. 10.
1. Pet. 1. c. 18
fratres 1.
maneant.
enim
autem 6.

obsecrandi.

1.

Rom. 7. a. 2.

21 pore vir eius viuūt. q̄ si dormierit vir eius, liberata est: cui vult nubat, tantū in Domino. ¶ Beatior autem erit, si sic permanferit secundū meum consilium. puto autem q̄ & ego spiritum Dei habeam. ¶ Quamquam idolothytis vesci non sit ex se illicitum, cum idolum nullius sit efficacie aut potestatis, non sunt tamen illa edenda aut repugnante conscientia: aut cum infirmorum offendiculo.

C A P. V I I I

DEijs autem quæ idōlis sacrificantur, scimus quia omnes scientiam habemus. Scientia inflat: charitas verò ædificat. ¶ Si quis autē se existimat scire aliquid, nō dum cognouit, quemadmodū oporteat eum scire. ¶ Si quis autē diligit Deū, hic cognitus est ab eo. ¶ De escis autē quæ idōlis immolātur, scimus quia nihil est idōlū in mundo, & quod nullus est Deus, nisi vnus. ¶ Nam etsi sunt dii multi, & dñi multi ¶ nobis tñ vnus Deus, Pater, ex quo omnia & nos in illum: & vnus Dñs, Iesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum. ¶ Sed nō in omnibus est scientia. Quidam autē conscientia vsq; nunc idōli, quasi idolothytum manducant: & conscientia ipsoꝝ cū sit infirma, polluitur. ¶ Esca autem nos nō commendat Deo. Neq; enim si manducauerimus, abundabimus: neque si non manducauerimus, deficiemus. ¶ Videte autē ne forte hæc licentia vestra offendiculum fiat infirmis. ¶ Si enim quis viderit eū qui habet scientiam, in idolio recubentem: nōne cōscientia eius, cū sit infirma, ædificabitur ad māducandum idolothyta? ¶ Et peribit infirmus in tua conscientia frater, pp̄ quē Christus mortuus est: ¶ Sic autem peccantes in fratres, & percutientes cōscientiam eorum in infirmam: in Christum peccatis. ¶ Quapropter si esca scandalizat fratrem meum: non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem.

Non accipiebat Paulus victum à Corinthijs quibus concionabatur, vt omnem amputaret offendiculi occasionem, licet hoc sibi fuisse

à lege.

illo

eum

Rom. 14. c. 15
conscientia

Ro. 14. d. 21.

bi fuisse licitum multis probet argumentis: sed in omnem formam vertit, quod plures ad Dei cultum adducat: Corinthios exhortando ad imitationem eorum qui in stadio currunt, aut in agone certant, sui quoque ait se domare corpus.

C A P. I X.

1 **N**on sum liber? Non sum apostolus? Nonne Christum Iesum Dominum nostrum vidi? Nonne opus meum vobis estis in Domino? Et si alij non sum apostolus: sed tamen vobis sum. Nam signaculum apostolatus mei vobis estis in Domino. Mea defensio apud eos qui me interrogant, haec est: Nunquid non habemus potestatem manducandi & bibendi? Nunquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi, sicut & ceteri apostoli, & fratres Domini, & Cephas? Aut ego solus & Barnabas, non habemus potestatem hoc operandi? Quis militat suis stipendijs unquam? Quis plantat vineam: & de fructu eius non edit? Quis pascit gregem: & de lacte gregis non manducat? Nunquid secundum hominem haec dico? An & lex haec non dicit? Scriptum est enim in lege Moysi, Non alligabis os boui triturati. Numquid de bobus cura est Deo? An propter nos utique dicit? Nam propter nos scripta sunt, quoniam debet in spe qui arat, arare: & qui triturat, in spe fructus percipiendi. Si nos vobis spiritualia seminavimus: magnum est si nos carnalia vestra metamus? Si alij potestatis vestrae participes sunt: quare non potius nos? Sed non usi sumus hac potestate: sed omnia sustinemus, ne quod offendiculum demus Evangelio Christi. Nescitis quoniam qui in sacrario operantur, quae de sacrario sunt edunt: & qui altari deseruiunt, cum altari participant? Ita & Dominus ordinavit ijs qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere. Ego autem nullo horum usus sum. Non autem scripsi haec, ut ita fiat in me: bonum est enim mihi magis mori, quam ut gloriam meam quis euacuet. Nam & si euangelizauero, non est mihi gloria: necessitas enim mihi incumbit: ut enim mihi est, si non euangelizauero. Si enim volens hoc ago: mercedem habeo. si autem inuitus: dispensatio

Deu. 25. 2. 4.
1 Tim. 5. 5.
18.
* hoc

Rom. 15. f. 27

Deu. 18. a. 1.
- 8.

18 factio mihi credita est. Quae est ergo merces mea? Ut Euangelium praedicans, sine sumptu ponam Euangelium, ut non abutar potestate mea in Euangelio. Nam cum liber essem ex omnibus, omnium me seruum feci: ut plures lucrifacerem. Et factus sum Iudaeis tanquam Iudaeus: ut Iudaeos lucrarer. Ijs qui sub lege sunt: quasi sub lege essem (cum ipse non essem sub lege) ut eos qui sub lege erant, lucrifacerem. Ijs qui sine lege erant, tanquam sine lege essem (cum sine lege Dei non essem: sed in lege essem Christi) ut lucrifacerem eos qui sine lege erant. Factus sum infirmis infirmus: ut infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus sum: ut omnes facerem saluos. Omnia autem facio propter Evangelium: ut particeps eius efficiar. Nescitis quod in stadio currunt, omnes quidem currunt: sed unus accipit brauium? Sic currite ut comprehendatis. Omnis autem qui in agone contendit ab omnibus se abstinere, & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant: nos autem incorruptam. Ego igitur sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aërem verberans: sed castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne forte cum alijs praedicauerim, ipse reprobus efficiar.

Commemoratione ingratorum Iudeorum frequenter ob varia peccata a Deo punitorum, hos a similibus absterret: de tentatione humana, & Dei in tentationibus auxilio: non solum idololatria fugienda est, sed & mensa eorum qui idololatriam vescuntur, tum quod per hoc videantur aliquid idolis deferre: tum quod scandalo sint infirmioribus.

C A P. X.

1 **N**Olo enim vos ignorare fratres quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes in mare transierunt, & omnes in Moyse baptizati sunt in nube & in mari: & omnes eandem escam spiritalem manducauerunt, & omnes eundem potum spiritalem biberunt: (bibebat autem de spiritali, consequente eos: petra: petra autem erat Christus,) sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo: nam prostrati sunt in deserto. Haec autem in figura facta sunt nostris,

Exo. 15. d. 21.
Num. 9. c. 18.
Exo. 14. c. 22.
Exo. 16. d. 14
Exo. 17. b. 6.
Nu. 20. b. 10
b. 11.
Nu. 26. p.

Nu. 11. 2. 4.

1. 5.
1. 105. b. 14.
2. 30. 32. b. 6.

Nu. 25. a. 2.

Nu. 21. b. 5.
b. 6.

Nu. 11. g. 32.
14. f. 37.

apprehen-
dit 1.

nam oēs 6.
& devno
calice.

Ecl. 37. d. 38
Sup. 6. ca. 12.

Psal. 13. a. 1.
49. b. 12.
enim 1.
ad cenā,
immolati-
um 7.

stri, vt non simus concupiscentes malorum, sicut & illi
 7 concupierunt. Neque idololatrę efficiamini, sicut qui-
 8 dam ex ipsis: quemadmodum scriptum est: Sedit populus
 9 manducare & bibere, & surrexerunt ludere. Neque forni-
 10 cemur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, & ceciderunt
 11 vna die viginti tria millia. Neque tētemus Christum: sicut
 12 quidam eorum tentauerunt, & a serpentibus perierunt.
 13 Neque murmuraueritis: sicut quidam eorum murmura-
 14 uerunt, & perierunt ab exterminatore. Hęc autem om-
 15 nia in figura contingebant illis: scripta sunt autem ad cor-
 16 reptionem nostram, in quos, fines seculorum deuenerunt.
 17 Itaq; qui se existimat stare, videat ne cadat. Tentatio
 18 vos non apprehendat, nisi humana. fidelis autem Deus
 19 est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis:
 20 sed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt possitis
 21 sustinere. Propter quod, carissimi mihi, fugite ab idolorū
 22 cultura. Vt prudentibus loquor: vos ipsi iudicate quod
 23 dico. Calix benedictionis cui benedicimus: nōne com-
 24 municatio sanguinis Christi est? & panis quę frāgimus,
 25 nōne participatio corporis Dñi est? Quā vnus panis,
 26 vnū corpus multi sumus. omnes quī de vno pane par-
 27 ticipamus. Videte Israhēl secundū carnē: nōne qui edunt
 28 hostias, participes sunt altaris? Quid ergo? dico quod
 29 idōlis immolatum sit aliquid: aut quod idōlū sit aliquid?
 30 Sed quę immolant Gentes, dēmonijs immolant, & non
 31 Deo. Nolo autem vos socios fieri dēmoniorum. Non po-
 32 testis calicem Dñi bibere, & calicē dēmoniorū: nō pote-
 33 stis mensa Dñi participes esse, & mensa dēmoniorum.
 34 An emulamur Dñm? Nunquid fortiores illo sumus?
 35 Omnia mihi licent, sed nō oīa expediunt. Omnia mihi
 36 licent, sed quod alterius. Omne quod in macello venit mādu-
 37 cate, nihil interrogantes pp conscientiam. Dñi est terra
 38 & plenitudo eius. Si quis vocat vos infidelium, & vultis
 39 ire: oē quod vobis apponitur manducate, nihil interro-
 40 gātes pp conscientiā. Siquis aut dixerit: Hoc immolatum
 41 est

6 est idōlis, nolite manducare pp illū qui indicauit, & pp
 7 conscientiam, conscientia autē dico, nō tuā, sed alterius.
 8 Vt quid enī libertas mea iudicatur ab aliena cōscientia?
 9 Si ego cum gratia participo: quid blasphemor pro eo q
 10 gratias ago? Siue ergo māducatis, siue bibitis, siue aliud
 11 quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. Sine offensio-
 12 ne estote Iudæis & Gētibus, & ecclesię Dei: sicut & ego
 13 per omnia omnibus placeo, nō quęrens quod mihi vti-
 14 le est, sed quod multis: vt salui fiant.
 15 Vir aperto, mulier autem velato debet orare capite. Corinthios
 16 reprehēdit quod ad celebrandam cęnam dominicam inuicem
 17 non expectarent, sed inter se dissiderent, referens interim sacra-
 18 menti Eucharistię a Christo institutionem, & scelus ac pōnium
 19 indignę ad illud accedentium.

C A P. X I.

1 Mitatores mei estote, sicut & ego Christi. Laudo autē
 2 vos fratres, q; per omnia mei memores estis: & sicut
 3 tradidi vobis, pręcepta mea tenetis. Volo autē vos scire,
 4 quod omnis viri caput Christus est: caput autē mulieris,
 5 vir: caput verō Christi, Deus. Omnis vir orans aut pphe-
 6 tās velato capite, deturpat caput suum. Omnis autē mu-
 7 lier orans aut prophetans non velato capite, deturpat ca-
 8 put suum, vnū enim est ac si decaluetur. Nam si non
 9 velatur mulier, tondetur. Si verō turpe est mulieri ton-
 10 deri aut decaluari: velet caput suū. Vir quidem nō debet
 11 velare caput suum, qm imago & gloria Dei est: mulier
 12 autē gloria viri est. Non enim vir ex muliere est, sed mu-
 13 lier ex viro. Etenim non est creatus vir pp mulierem, sed
 14 mulier pp virum. (Ideo debet mulier potestatem habe-
 15 re supra caput propter angelos.) Veruntamen neq; vir
 16 sine muliere: neq; mulier sine viro in Dño. Nā sicut mu-
 17 lier de viro, ita & vir per mulierem: omnia autē ex Deo.
 18 Vos ipsi iudicate, decet mulierē non velatā orare Deum,
 19 Nec ipsa natura docet vos, q; vir quidē si comā nutriat?
 20 ignominia est illi: mulier verō si comam nutriat, gloria
 21 est illi, qm capilli pro velamine ei dati sunt. Siquis autē
 22 videtur

* alia 3.

Col. 3. c. 17.

Eph. 5. c. 13.

* & 11.

- 5.

Gen. 2. d. 21.
d. 22.
* velamen
* suum, &

16 videtur contentiosus esse: nos talem consuetudinē non
 17 habemus neq; ecclesia Dei. Hoc aut̄ præcipio non lau-
 18 dās, q̄ nō in melius, sed in deterius conuenitis. Primū
 19 quidem conuenientibus vobis in ecclesiam audio scissu-
 20 ras esse inter vos, & ex parte credo. Nam oportet & hæ-
 21 reses esse: vt & qui probati sunt, manifesti fiant in vobis.
 22 Conuenientibus ergo vobis in vnum, iam nō est domi-
 23 nicam cœnā manducare. Vnusquisq; enī suā cœnā præ-
 24 sumit ad manducandū. Et alius quidē esurit: alius autem
 25 ebrius est. Nunquid domos non habetis ad manducan-
 26 dum & bibendum: aut ecclesiam Dei cōtemnitis: & cō-
 27 funditis eos qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo
 28 vos in hoc: non laudo. Ego enim accepi à Dño quod &
 29 tradidi vobis, qm̄ Dñs Iesus in qua nocte tradebatur, ac-
 30 cepit panem: & gratias agens fregit, & dixit: Accipite &
 31 manducate, hoc est corpus meū quod p̄ vobis traditur:
 32 hoc facite in meā cōmemorationē. Similiter & calicem,
 33 postq̄ cœnauit, dicens: Hic calix, nouū testamentū est in
 34 meo sanguine, hoc facite, quotiescunq; bibetis, in meam
 35 cōmemorationē. Quotiescunq; enī manducabitis panē
 36 hunc, & calicē bibetis, mortē Dñi annuntiabitis, donec
 37 veniat. Itaq; quicumq; manducauerit panē hunc, vel bi-
 38 berit calicē Dñi indignē: reus erit corporis & sanguinis
 39 Dñi. Probet autem seipsum homo: & sic de pane illo
 40 edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit in-
 41 dignē: iudicium sibi manducat & bibit, non dijudicans
 42 corpus Domini. Ideo inter vos multi infirmi & im-
 43 becilles, & dormiunt multi. Quod si nosmetipsos
 44 dijudicaremus: non vtique iudicaremur. Dum iudi-
 45 camur autem à Domino corripimur: vt non cū hoc mū-
 46 do damnemur. Itaque fratres mei, cū conuenitis ad
 47 manducandum, inuicem expectate. Siquis esurit, domi-
 48 manducet: vt non in iudicium conueniatis. Cætera au-
 49 tem, cū venero disponam.

ecclēsijs 2.

Mat. 26. c. 25
Mar. 14. c. 22.
Lu. 22. b. 19.

Iohā 6. f. 59.
1. Cor. 13. b. 5

*Varijs datur varijs eiusdē spiritus sancti charismata, vt in modū
 mēbrorū humani corporis quisq; suo singat officio, & mutua
 opera*

opera omnes indigere se cognoscentes mutuo se foueant: &
 ita Christus sua prouidit ecclesia de varijs hominum statibus.

C A P. X I I.

1 DE spiritualibus autē, nolo vos ignorare fratres. Sci-
 2 tis qm̄ cū Gentes essetis, ad simulachra muta p̄-
 3 ducebamini eūtes. Ideo notum vobis facio, q̄ nemo in
 4 spiritu Dei loquens, dicit anáthema Iesu. Et nemo pōt
 5 dicere: Dñs Iesus, nisi in Spū sc̄to. Diuisiones verò gra-
 6 tiarū sunt: idē autē Spūs. Et diuisiones ministratiōnū sūt,
 7 idē autē Dñs. Et diuisiones operationū sunt, idē verò De⁹,
 8 qui operatur omnia in oībus. Vnicuiq; autē datur mani-
 9 festatio Spūs ad vtilitatē. Alij quidē per Spūm datur ser-
 10 mo sapiētia, alij autē sermo sciētia, s̄m eundem Spiritum:
 11 alteri fides in eodē Spiritu: alij gratia sanitarum, in vno
 12 Spiritu: alij operatio virtutū, alij prophetia, alij discretio
 13 spiritūū, alij genera linguarū, alij interpretatio sermonū.
 14 Hęc autē oīa operatur vnus atq; idem Spūs, diuidens sin-
 15 gulis prout vult. Sicut enī corpus vnum est, & membra
 16 habet multa, oīa autē membra corporis cū sint multa,
 17 vnū tñ corpus sunt, ita & Christus. Etenim in vno spū
 18 oēs nos in vnū baptizati sumus, siue Iudei, siue Gentiles,
 19 siue serui, siue liberi: & oēs in vno Spū potati sumus, Nā
 20 & corpus nō est vnū membrū, sed multa. Si dixerit pes:
 21 Qm̄ nō sum manus, nō sum de corpore: num ideo nō est
 22 de corpore? Et si dixerit auris, Qm̄ non sum oculus, non
 23 sum de corpore: num ideo nō est de corpore? Si totū cor-
 24 pus oculus, vbi auditus? Si totum auditus, vbi odoratus?
 25 Nunc autē posuit Deus membra, vnumquodq; eorum in
 26 corpore sicut voluit. Quod si essent oīa vnū membrum,
 27 vbi corpus? Nunc autem multa quidem membra, vnum
 28 autem corpus. Non potest autem oculus dicere manui:
 29 Opera tua non indigeo. aut iterum caput pedibus, Non
 30 estis mihi necessarii. Sed multò magis quę videntur mē-
 31 bra corporis infirmiora esse, necessaria sunt: & quę
 32 putamus ignobiliora membra esse corporis, his honorē
 33 abundantiorē circūdamus: & quę inhonesta sunt no-
 34 stra,

Marc. 9. f. 36.
Iesum 1.
Rom. 12. b. 6
1. Pe. 4. c. 10

Rom. 12. a. 3
Eph 4. b. 7.
Rom. 12. 2. 4.

24 stra, abundantiore[m] honestatem habent. ¶ Honesta autē
 nostra, nullius egent: sed Deus temperavit corpus, ei cui
 25 deerat abundantiore[m] tribuendo honorem, ¶ ut non sit
 schisma in corpore, sed id ipsum pro inuicem sollicita sint
 26 membra. ¶ Et si quid patitur vnū membrum: cōpatiuntur
 D omnia membra. siue gloriatur vnū membrum: cōgau-
 27 dent omnia membra. ¶ Vos autē estis corpus Christi, &
 28 membra de membro. ¶ Et quosdā quidem posuit Deus in
 ecclesia, primū apostolos, secundō prophetas, tertio
 doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationū, opi-
 29 tulationes, gubernationes, genera linguarum*. ¶ Nūquid
 omnes apostoli? Nunquid omnes prophetæ? nūquid oēs
 30 doctores? nūquid omnes virtutes? nūquid omnes gra-
 tiam habent curationum? nunquid omnes linguis lo-
 31 quuntur? nunquid omnes interpretantur? ¶ Amulamini
 autem charismata meliora. Et adhuc excellentiore[m]
 viam vobis demonstro.

Rom. 12. b. 5
Eph. 4. b. 11.

* interpreta-
riones sermo-
num.

*Ostendit charitatis necessitatem & ipsius officia, perpetuitatem
ac precellentiam supra fidem & spem, reliquaq; Dei dona.*

C A P. X I I I.

1 **S**I linguis hominum loquar & angelorum, charitatis
 A autem non habeam: factus sum velut aes sonans, aut
 2 cymbalum tinniens. ¶ Et si habuero prophetiam, & noue-
 rim mysteria omnia, & omnem scientiam, & si habuero
 3 omnem fidem ita vt montes transferam, charitatem au-
 tem non habuero: nihil sum. ¶ Et si distribuero in cibos
 pauperū oēs facultates meas, & si tradidero corpus meū
 ita vt ardeam, charitatem autem non habuero: nihil mihi
 4 prodest. ¶ Charitas patiens est, benigna est. Charitas non
 B emulatur, non agit perperam, non inflatur, ¶ non est
 5 ambitiosa, non quarit quæ sua sunt, non irritatur, non
 6 cogitat malum, ¶ non gaudet super iniquitate, congaudet
 7 autem veritati: ¶ oīa suffert, oīa credit, omnia sperat, oīa
 8 sustinet. ¶ Charitas nunquam excidit: siue prophetiæ eua-
 C cuabūtur, siue linguæ cessabunt, siue scientia destruetur.

9 Ex parte enī cognoscimus, & ex parte pphetamus. ¶ Cūm
 10 autē venerit qd perfectū est, euacuabitur qd ex parte est.
 11 ¶ Cūm essem paruulus, loquebar vt paruulus, sapiebam vt
 12 paruulus, cogitabā vt paruulus. ¶ Quādo autē factus sum
 D vir, euacuauī quæ erant paruuli. ¶ Videmus nūc p speculū
 in enigmate: tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco
 ex parte, tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum.
 13 ¶ Nunc autem manent, fides, spes, charitas, tria hæc: ma-
 ior autem horum est charitas.

*Donum linguarum inferius esse dicit dono prophetia, imò inutile
si desit cui interpretetur: tradit ergo eis normā qua his donis
ordinatè vtant, & mulieres in ecclesiis silere iubet. CAP. XIII.*

1 **S**ECTAMINI charitatē, emulamini spiritalia, magis autē
 A vt prophetetis. ¶ Qui enim loquitur lingua, nō homi-
 2 nibus loquitur, sed Deo: nemo enim audit. ¶ Spiritu autē
 3 loquitur mysteria: ¶ nam qui pphetat hominibus, loqui-
 tur ad ædificationem, & exhortationē, & consolationē.
 4 ¶ Qui loquitur lingua, semetipsum ædificat, qui autē pro-
 5 phetat, ecclesiam ædificat. ¶ Volo autem omnes vos loqui
 linguis, magis autem prophetare. Nam maior est qui p-
 phetat, quā[m] qui loquitur linguis, nisi fortē interprete-
 6 tur vt ecclesia ædificationem accipiat. ¶ Nunc autem fra-
 7 tres, si venero ad vos linguis loquens, quid vobis prode-
 ro, nisi vobis loquar aut in reuelatione, aut in sciētia, aut
 8 in prophetia, aut in doctrina? ¶ Tamen quæ sine aīa sunt
 9 vocem dantia, siue tibia, siue cithara, nisi distinctionem
 sonituū dederint, quomodō scietur id quod canitur, aut
 10 quod citharizatur? Etenim si incertā vocē det tuba: quis
 11 parabit se ad bellū? Ita & vos per linguam nisi manifestū
 sermonem dederitis: quomodō scietur id quod dicitur?
 12 eritis enim in aēra loquentes. ¶ Tam multa, vt puta, gene-
 C ra linguarum sunt in hoc mundo, & nihil sine voce est.
 13 ¶ Si ergo nesciero virtutem vocis, ero ei cui loquor barba-
 rus, & qui loquitur mihi barbarus. ¶ Sic & vos, quā[m] emu-
 latores estis spirituū: ad ædificationem ecclesiæ querite
 vt abundetis. ¶ Et ideo qui loquitur lingua: oret vt inter-
 Test.No. X preterur.

* Spiritus

..62

14 pretetur. Nam si orem lingua, spiritus meus orat, mens
 15 autem mea sine fructu est. Quid ergo est? Orabo spiritu,
 16 orabo & mente: psallam spiritu, psallam & mente: Cate-
 D rum si benedixeris spiritu: qui supplet locū idiotæ? quo-
 modò dicet, Amen super tuam benedictionem? quoniā
 17 quid dicas, nescit. nam tu quidē bene gratias agis, sed al-
 18 ter nō edificatur. Gratias ago Deo meo, q̄ omnium ve-
 19 strum lingua loquor. Sed in ecclesia volo quinque verba
 sensu meo loqui, vt & alios instruam: quā decē millia
 20 overborū in lingua. Fratres nolite pueri effici sensib⁹, sed
 21 malitia paruuli estote, sensibus autem perfecti estote. In
 lege scriptum est. Quoniam in alijs linguis & labijs
 alijs loquar populo huic, & nec sic exaudient me, dicit
 22 Dñs. Itaq; lingua in signum sunt non fidelibus, sed infide-
 libus: prophetia autem, nō infidelibus, sed fidelibus.
 23 Si ergo conueniat vniuersa ecclesia in vñum, & omnes
 E linguis loquantur, intrent autem idiotæ aut infideles,
 24 nōne dicent quod infanitis? Si autem omnes prophe-
 tent, intret autem quis infidelis vel idiota conuincitur ab
 25 omnibus, dijudicatur ab omnibus: occulta cordis eius
 manifesta fiunt: & ita cadens in faciem adorabit Deum,
 26 pronuntians q̄ verē Deus in vobis sit. Quid ergo est
 fratres: Cū conuenitis, vnusquisq; vestra psalmū ha-
 bet, doctrinam habet, apocalypsim habet, linguā habet,
 27 interpretationē habet, oīa ad ædificationem fiant. Siue
 lingua quis loquitur, secundum duos, aut vt multū tres,
 28 & per partes, & vnus interpretetur. Si autem non fuerit
 F interpretes, taceat in ecclesia, sibi autem loquatur & Deo.
 29 Prophetæ autem duo aut tres dicant, & ceteri dijudicēt.
 30 Quod si alij reuelatum fuerit sedenti, prior taceat. Po-
 31 testis enim omnes per singulos prophetare, vt omnes di-
 32 scant, & omnes exhortentur: & spiritus prophetarum,
 33 prophetis subiecti sunt. Nō enim est dissensionis Deus,
 sed pacis: sicut & in omnibus ecclesijs sanctorum do-
 34 ceo. Mulieres in ecclesijs taceant, non permittitur eis
 35 loqui, sed subditas esse, sicut & lex dicit. Siquid autem
 volunt

*quis supplet locū idiotæ.

*enim. Isa. 28. c. 11.

*prophetiæ.

*quid

*subiectus est.

1. Tim. 2. d. 11 Gen. 3. c. 16.

G volunt discere, domi viros suos interrogent. Turpe est
 36 enim mulieri loqui in ecclesia. An à vobis verbum Dei
 37 processit: aut in vos solos peruēnit? Siquis videtur pro-
 pheta esse, aut spiritualis, cognoscat quæ scribo vobis,
 38 quia Domini sunt madata. Siquis autem ignorat, igno-
 39 ratur. Itaque fratres æmulamini prophetare, & loqui
 40 linguis nolite prohibere. Omnia autem honestè & se-
 cundum ordinem fiant in vobis;
 Christum docet à mortuis resurrexisse, multisq; ac demum Paulo,
 qui se minimum dicit apostolorum, apparuisse, ac nostram hic
 astruit resurrectionem, & ordinem ac modum eius, vñ tū di-
 uersa resuscitatorū gloria, non in anima solū, sed etiā in corpo-
 re: mors autem in resurrectione absorbebitur. CAP. XV.
 1 Notū autē vobis facio fratres, Euangeliū qd̄ prædicaui
 A vobis, qd̄ & accepistis, in quo & statis, per qd̄ &
 2 saluamini, qua rōne prædicauerim vobis, si tenetis, nisi
 3 frustra credidistis. Tradidi enim vobis in primis quod &
 4 accepi, quoniam Christus mortuus est pro peccatis no-
 5 stris secundum scripturas: & quia sepultus est, & quia
 6 resurrexit tertia die, secundum scripturas. Et quia visus
 7 est Cephæ, & post hoc vndecim. Deinde visus est plus q̄
 8 quingentis fratribus simul: ex quibus multi manent vs-
 9 que adhuc, quidam autem dormierunt. Deinde visus est
 10 Iacobo, deinde apostolis omnibus. Nouissimè autem
 B omnium tanquā abortiuo, visus est & mihi. Ego enī
 9 sum minimus apostolorum, qui non sum dignus vocari
 10 apostolus, quoniam persecutus sum ecclesiam Dei.
 11 Gratia autem Dei sum id quod sum: & gratia eius in me
 vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboraui:
 11 non ego autem, sed gratia Dei mecū. Siue enim ego, siue
 12 illi: sic prædicamus, & sic credidistis. Si autem Christus
 prædicatur quod resurrexit à mortuis: quomodò quidam
 dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non
 13 est? Si autem resurrectio mortuorum non est: neque
 14 Christus resurrexit. Si autem Christus non resurrexit,
 inanis est ergo prædicatio nostra, inanis est & fides vestra.
 X ij Inuenimur

Gal 1. b. 12.

1. Pe. 2. d. 24. 1. Cor. 15. b. 3. c. 8. Iohan. 2. a. 1 Mat. 12. c. 3. 0 Mat. 28. a. 6. Mar. 16. a. 6. Luc. 24. a. 6. c. 34. Ioh 20. c. 19.

Act 9. a. 3.

Ephe. 3. b. 8.

15 Inuenimur autem & falsi testes Dei: quoniam testimonium diximus aduersus Deum, quod suscitauerit Christum, quem non suscitauit, si mortui non resurgunt.

16 Nam si mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit.

17 Quod si Christus non resurrexit: vana est fides vestra,

18 adhuc enim estis in peccatis vestris. Ergo & qui dormierunt in Christo, perierunt.

19 Si in hac vita tantum, in Christo sperantes sumus: miserabiliores sumus omnibus hominibus.

20 Nunc autem Christus resurrexit a mortuis, primitiæ dormientium: quoniam quidem per hominem mors: & per hominem resurrectio mortuorum.

21 Et sicut in Adam omnes moriuntur: ita & in Christo omnes uiuificabuntur.

22 Vnusquisque autem in suo ordine, primitiæ Christus: deinde ij qui sunt Christi, qui in aduentu eius crediderunt.

23 Deinde finis: cum tradiderit regnum Deo & patri, cum euacauerit omnem principatum & potestatem & virtutem.

24 Oportet autem illum regnare: donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius.

25 Nouissima autem inimica destruetur mors.

26 Omnia enim subiecit sub pedibus eius.

27 Cum autem dicat: Omnia subiecta sunt ei: sine dubio, præter eum qui subiecit ei omnia.

28 Cum autem subiecta fuerint illi omnia: tunc & ipse filius subiectus erit ei qui subiecit sibi omnia, ut sit Deus omnia in omnibus.

29 Alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? ut quid & baptizantur pro illis? ut quid & nos periclitamur omni hora?

30 Quotidie morior pro uestra gloria fratres, quam habeo in Christo Iesu Domino nostro.

31 Si (secundum hominem) ad bestias pugnaui Ephesi, quid mihi prodest, si mortui non resurgunt? manducemus & bibamus, cras enim moriemur.

32 Nolite seduci, corrumpunt mores bonos colloquia mala.

33 Euigilate iusti & nolite peccare, ignorantiam enim Dei quidam habent, ad reuerentiã vobis loquor.

34 Sed dicit aliquis: Quomodo resurgunt mortui? quali autem corpore venient?

35 Insuper, tu quid seminās non uiuificatur, nisi prius moriatur.

36 Et quod seminās,

Apoc. 1. b. 5.
Col. 1. c. 18.
enim
Gen. 3. a. 6.
Rom. 5. c. 12.
6. d. 23.
1. Th. 4. d. 15.
- 2.
- 2.

Psal. 109. a. 1.
Heb. 1. d. 13.
10 c. 13.
Nouissimè.
Psal. 8. b. 8.
Hebr. 2. b. 8.

propter

1sa. 22. d. 15.
56. d. 12.
2p. 2. b. 6.
iustè 4.

dicit 4.
veniant 8.

feminas, non corpus quod futurum est feminas, sed nudum granum, ut puta, tritici, aut alicuius egerorum.

17 Deus autem dat illi corpus sicut uult, & unicuique seminum proprium corpus.

18 Non omnis caro, eadem caro: sed alia hominum, alia pecorum, alia volucrum, alia piscium.

19 Et corpora caelestia, & corpora terrestria: sed alia quidem caelestium gloria, alia autem terrestrium.

20 Alia claritas Solis, alia claritas Lunæ, & alia claritas Stellarum.

21 Stella enim à stella differt in claritate: sic & resurrectio mortuorum.

22 Seminatur in corruptione, surget in incorruptione.

23 Seminatur in infirmitate, surget in gloria.

24 Seminatur in infirmitate, surget in virtute.

25 Seminatur corpus animale, surget corpus spiritale.

26 Si est corpus animale, est & spiritale, sicut scriptum est: Factus est primus homo Adam in animam uiuentem: nouissimus Adam in spiritum uiuificantem.

27 Sed non prius quod spiritale est: sed quod animale, deinde quod spiritale.

28 Primus homo de terra terrenus: secundus homo de caelo, caelestis.

29 Qualis terrenus, tales & terreni: & qualis caelestis, tales & caelestes.

30 Igitur sicut portauimus imaginem terreni: portemus & imaginem caelestis.

31 Hoc autem dico fratres, quia caro & sanguis regnum Dei possidere non possunt, neque corruptio incorruptelam possidebit.

32 Ecce mysterium uobis dico. Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur.

33 In momento, in ictu oculi, in nouissima tuba (canet enim tuba) & mortui resurgent incorrupti: & nos immutabimur.

34 Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem.

35 Cum autem mortale induerit immortalitatem, tunc fiet sermo qui scriptus est: Absorpta est mors in uictoria.

36 Vbi est mors uictoria tua? ubi est mors stimulus tuus?

37 Stimulus autem mortis peccatum est: uirtus uero peccati, lex.

38 Deo autem gratias qui dedit uobis uictoriam per Dominum nostrum Iesum Christum.

39 Itaque fratres mei dilecti, stabiles estote, & immobiles, abundantes in opere Domini semper, scientes quod labor uester non est inanis in Domino.

uoluit 8.

Gen. 2. b. 7.

- 8.

corruptum hoc induerit incorruptionem & c.
Ose. 13. d. 14.
Heb. 2. d. 14.
1. Ioh. 5. a. 5.

Vbi de colligenda pro Christianis qui Ierosolymis agebant, elemosyna hortatus esset, commendat eis Timotheum ac Stephanæ familiam, deinde salutationes subiungit. CAP. XVI.

1 **D**E collectis autè quæ fiunt in sanctos, sicut ordinavi
 A ecclesijs Galatiæ, ita & vos facite. Per vnã sabbat
 2 thi vnusquisq; vestrum apud se seponat, recõdens quod
 ei bene placuerit, vt non cum venero, tunc collecte fiant.
 3 ¶ Cum autem præsens fuero: quos probaueritis per epi
 stolas, hos mittam perferre gratiam vestram in Ierusalẽ.
 4 ¶ Quod si dignum fuerit vt & ego eam, mecum ibunt.
 5 ¶ Veniam autem ad vos, cum Macedoniam pertransiero:
 6 nam Macedoniam pertransibo. ¶ Apud vos autem forsitã
 B manebo, vel etiam hyemabo, vt vos me deducatis quod
 7 cunque iero. ¶ Nolo enim vos modò in transitu videre,
 spero enim me aliquantulum tẽporis manere apud vos,
 8 si Dominus permiserit. ¶ Permanebo autem Ephesi, vsq;
 9 ad Pentecosten. ¶ Ostium enim mihi apertum est magnũ
 10 & euident: & aduersarij multi. ¶ Si autem venerit Timo
 theus, videte vt sine timore sit apud vos. opus enim Do
 11 mini operatur, sicut & ego. ¶ Nequis ergo illum spernat.
 deducite autem illum in pace: vt veniat ad me, expecto
 12 enim illum cum fratribus. ¶ De Apollo autem fratre, vo
 C bis notum facio, quoniam multum rogavi eum vt veni
 ret ad vos cum fratribus: & vtique non fuit voluntas eius
 vt nunc veniret, veniet autem cum ei vacuum fuerit.
 13 ¶ Vigilate, state in fide, viriliter agite, & confortamini.
 14 ¶ Omnia vestra in charitate fiant. ¶ Obsecro autem vos fra
 15 tres, nostis domum Stephanæ & Fortunati * quoniam sunt
 primitiæ Achaicæ, & in ministerium sanctorum ordina
 16 uerunt seipfos: vt & vos subditi sitis eiusmodi, & omni
 17 cooperanti & laborati. ¶ Gaudeo autem in presentia Ste
 D phanæ & Fortunati & Achaici, quoniam id quod vobis
 18 deerat, ipsi suppleuerunt. ¶ refecerunt enim & meum spi
 ritum, & vestrum. Cognoscite ergo qui huiusmodi sunt.
 19 ¶ Salutant vos * ecclesiæ Asia. Salutant vos in Domino
 multum, Aquila, & Priscilla cum domestica sua eccle
 sia.

2. Thimo
7. d. 2. mo
-3-
2.
* & Achaici
omnes

20 fia*. ¶ Salutant vos omnes fratres. Salutate inuicem in
 21 osculo sancto. ¶ Salutatio me manu Pauli. ¶ Siquis non
 22 amat Dñm nostrũ Iesum Christũ, sit anáthema. Marana
 23 tha. ¶ Gratia Domini nostri Iesu-Christi vobiscum. ¶ Cha
 24 ritas mea cum omnibus vobis in Christo Iesu. Amen.

Argumentum in secundam Epistolam Pauli ad Corinthios.

POST actam à Corinthijs penitentiam, cõsolatoriam scribit eis epistolam apostolus à Troade per Titum: & collaudans eos, hortatur ad meliora, contristatos quidem eos, sed emendatos ostendens.

EPISTOLA PAULI APOSTOLI AD CORINTHIOS

Secunda.

Ostendit apostolus ex quantis in Asia ortis aduersitatibus eripuerit eum Dominus, vt & ipse alios cõsolaretur: deinde manifestans cordis sui ac doctrinæ synceritatem, ostendit quod licet iuxta id quod proposuerat, ad eos nõ venerit, nulla ipsius id actum est leuitate: asserens firmam esse suæ prædicationis veritatem.

CAPVT PRIMVM.

1 **P**AULVS Apostolus Iesu Christi
 A per voluntatẽ Dei: & Timotheus
 2 frater ecclesiæ Dei quæ est Corin
 thi, cũ omnibus sanctis, qui sunt
 3 in vniuersa Achaia. ¶ Gratia vobis
 & pax à Deo Patre nro, & Dño
 Iesu Christo. ¶ Benedictus Deus
 & Pater Dñi nostri Iesu Christi,
 pater misericordiarum, & Deus
 totius

* apud quos & hospitor
-3-
Ephes. 1. a. 3.
1. Pet. 1. a. 3.

4 totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, ut possimus & ipsi consolari eos qui in oppressura sunt, per exhortationem qua exhortamur & ipsi a Deo. quoniam sicut abundat passiones Christi in nobis, ita & per Christum abundat consolatio nostra. Sive autem tribulamur per vestra exhortatione & salute: sive exhortamur, per vestra exhortatione & salute que operatur tolerantiam earundem passionum quas & nos patimur: & spes nostra firma est per vobis: sciens quod sicut socii passionum estis, sic eritis & consolationis. Non enim volumus ignorare vos fratres, de tribulatione nostra, quae facta est in Asia, quoniam supra modum grauari sumus supra virtutem, ita ut tenderet nos etiam viuere. Sed ipsi in nobismetipsis risum mortis habuimus, ut non simus fidentes in nobis, sed in Deo qui suscitatur mortuos, qui de tantis periculis nos eripuit & eruit, in quem speramus quoniam & adhuc eripiet. adiuantibus & vobis in oratione per nobis, ut ex multarum personarum facerem, eius quae in nobis est donationis, per multos gratiae agant per nobis. Nam gloria nostra haec est testimonium conscientiae nostrae, quod in simplicitate & sinceritate Dei, & non in sapientia carnali, sed in gratia Dei conuersati sumus, in hoc mundo: abundantius autem ad vos. Non enim alia scribimus vobis, quam quae legistis & cognoscitis. Spero autem quod usque in finem cognoscetis: sicut & cognouistis nos ex parte, quod gloria vestra sumus, sicut & vos nostra in die Domini nostri Iesu Christi. Et hac confidentia volui prius venire ad vos, ut secundam gratiam haberetis: & per vos transire in Macedoniam, & iterum a Macedonia venire ad vos, & a vobis deduci in Iudaeam. Cum ergo hoc voluissem, nunquid leuitate usus sum? Aut quae cogito, secundum carnem cogito, ut sit apud me EST, & NON? Fidelis autem Deus, quia sermo noster qui fuit apud vos, non est in illo EST, & NON. Dei enim filius Iesus Christus, qui in vobis per nos praedicatus est, per me & Sylluanum & Timotheum, non fuit EST & NON, sed EST in illo fuit. Quotquot enim promissiones Dei, sunt, in illo EST: ideo & per ipsum, Amen Deo, ad gloriam

* siue consolamur pro vestra consolatione.
-6.
* in tolerantiam 4.
* ut spes nostra firma sit

* cognouistis

* sit 18.

1 gloriam nostram. Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, & qui vixit nos, Deus: qui & signauit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris. Ego autem teste Deum inuoco in animam meam, quod parcens vobis, non veni ultra Corinthum: non quia dominamur fidei vestrae, sed adiutores sumus gaudij vestri. nam fide statis. Ostendit quod ad ipsos non venerit, ne maioris esset causa tristitia, exhortans ut fornicarium illum recipiant in gratiam, simul indicans quod magno quidem labore, magno tamen etiam fructu predicauerit, licet praedicationis suae fragrantia quibusdam mortis occasio fuerit. CAP. III. Statui autem hoc ipsum apud me, ne iterum in tristitia venirem ad vos. Si enim ego contristo vos: & quis est qui me laetificet, nisi qui contristatur ex me? Et hoc ipsum scripsi vobis, ut non cum venero, tristitiam super tristitiam habeam, de quibus oportuerat me gaudere: confidens in omnibus vobis, quia meum gaudium, omnium vestrum est. Nam ex multa tribulatione & angustia cordis scripsi vobis per multas lacrymas: non ut contristemini: sed ut sciatis quam charitatem habeam abundantius in vobis. Si quis autem contristauit, non me contristauit: sed ex parte, ut non onerem omnes vos. Sufficit illi qui eiusmodi est, obiurgatio haec quae fit a pluribus: ita ut e contrario magis donetis & consolemini, ne forte abundantiori tristitia absorbeat qui eiusmodi est. Propter quod obsecro vos ut confirmetis in illum charitate. Ideo enim & scripsi, ut cognoscam experimentum vestrum in omnibus obediens sitis. Cui autem aliquid donastis: & ego. Nam & ego quod donavi, siquid donavi, propter vos, in persona Christi, ut non circumueniamur a Satana, non enim ignoramus cogitationes eius. Cum venissem autem Troadem propter Euangelium Christi, & ostium mihi apertum esset in Domino, non habui requiem spiritui meo, eo quod non inuenerim Titum fratrem meum: sed valesciens eis profectus sum in Macedonia. Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu

* donatis 3.

D Iesu, & odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni
15 loco. quia Christi bonus odor sumus Deo, in ijs qui sal-
16 ui fiunt, & in ijs qui pereunt. quia alijs quidem odor mortis
in mortem: alijs autem odor vitæ in vitam. Et ad hæc quis
17 tam idoneus? Non enim sumus sicut plurimi, adultera-
tes verbum Dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo, co-
ram Deo, in Christo loquimur.

*Non eget apostolus hominum commendatione, cum fructus sue
predicationis eum commendat: multo enim maiore in honore
esse debent ministri novi testamenti ac spiritus, quam veteris
testamenti ac literæ: & quod Iudæi velamen adhuc habebant
super cor suum in lectione scripturarum, quod fide in Chri-
stum auferitur.*

C A P. III.

1 **I**ncipimus iterum nosmetipsos commendare: aut nunquid
A legemus (sicut quidam) commendationis eplis ad vos, aut
2 ex vobis? Epistola nostra vobis estis, scripta in cordibus nostris,
3 quæ scitur & legitur ab omnibus hominibus, quia manife-
stati quod epistola estis Christi, ministrata à nobis, & scripta
non atramento, sed Spiritu Dei viui: non in tabulis lapi-
4 deis, sed in tabulis cordis carna libus. Fidei autem ta-
5 lem habemus per Christum ad Deum: non quod sufficientes
simus, cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed suffi-
6 cientia nostra ex Deo est. quia qui & idoneos nos fecit mini-
B stros novi testamenti: non litera, sed Spiritu. litera enim
7 occidit: Spiritus autem viuificat. Quod si ministratio mor-
8 tis, literis deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita ut non
possent intendere filij Israël in facie Moysi, propter glo-
9 riam vultus eius, quæ euacuatur: quomodo non magis
ministratio Spiritus erit in gloria? Nam si ministratio dam-
10 nationis, in gloria est, multo magis abundat ministerium
C in hac parte, propter excellentem gloriam. Si enim quod
11 euacuatur per gloriam est, multo magis quod manet in
12 gloria est. Habentes igitur tale spiritum, multa fiducia vti-
13 mur, & non sicut Moyses ponebat velamen super faciem
suam.

* litteræ, sed
spiritus.

1. ad cor.

..3.

10. 14. d. 31

suam, ut non intenderent filij Israël in facie eius quod euacuatur,
4 sed obtuli sunt sensus eorum. Usque in hodiernum enim diem,
5 id ipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non
6 reuelatum (quod in Christo euacuatur), sed usque in ho-
7 diernum diem, cum legitur Moyses, velamen positum est super
8 cor eorum. Cum autem conuersus fuerit ad Deum: auferetur
9 velamen. Dominus autem Spiritus est. Vbi autem Spiritus Domini:
10 ibi libertas. Nos vero omnes, reuelata facie gloriam Domini
11 specularis: in eandem imaginem transformamur à clari-
12 tate in claritatem, tanquam à Domini Spiritu.
13 Quod sincera apostolorum predicatione verbum Dei omnibus
manifestatum est, præterquam illis quorum mentes excæcate
sunt: quia multa aduersa patiatur apostoli, nunquam tamen succumbant, momentanea
autem tribulatio parit magnam æternamque gloriam.

C A P. III.

1 **D**eo habentes hanc ministrationem: iuxta quod mise-
A ricordiam consecuti sumus, non deficimus, sed abdi-
2 camus occulta dedecoris, non ambulantes in astutia, ne-
3 que adulterantes verbum Dei, sed in manifestatione veri-
4 tatis commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam
5 hominum coram Deo. Quod si etiam opertum est Euā-
6 gelium nostrum, in ijs qui pereunt est opertum, in qui-
7 bus Deus huius seculi excæcauit mentes infidelium, ut non
8 fulgeat illuminatio Euāgelij gloriæ Christi, qui est ima-
9 go Dei. Non enim nosmetipsos predicamus, sed Iesum
10 Christum Dominum nostrum: nos autem seruos vestros
11 per Iesum, quoniam Deus qui dixit de tenebris lucem splen-
12 descere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem
13 scientiæ claritatis Dei, in facie Christi Iesu. Habemus au-
14 tem thesaurum istum in vasculis fictilibus: ut sublimitas sit
15 virtutis Dei, & non ex nobis. In omnibus tribulationem
16 patimur, sed non angustiamur: aperiimur, sed non desti-
17 tuimur: persecutionem patimur, sed non derelinquimur:
18 deiecimur, sed non perimus: semper mortificationem Iesu
19 in corpore nostro circumferentes, ut & vita Iesu manife-
20 stetur in corporibus nostris. Semper enim nos qui viuimus
mus.

quod 6.

Ioh. 4. d. 14.

* eis 2.

..2.

..11.

* qui 3.

* humilia-
mur, sed non
confundimur

11 mus, in mortem tradimur propter Iesum, vt & vita Iesu
 12 manifestetur in carne nostra mortali. Ergo mors in no-
 13 bis operatur, vita autem in vobis. Habentes autem eun-
 dem spiritum fidei, sicut scriptum est: || Credidi propter
 quod locutus sum, & nos credimus propter quod & lo-
 14 quimur: scientes quoniam qui suscitauit Iesum, & nos
 15 cum Iesu suscitabit, & constituet vobiscum. Omnia eni
 D propter vos, vt gratia abundans per multos in gratiarum
 16 actione, abundet in gloriam Dei. Propter quod non
 deficimus: sed licet is qui foris est noster homo corrup-
 pitur, tamen is qui intus est renouatur de die in diem.
 17 Id enim quod in presenti est momentaneum & leue tri-
 bulationis nostrae, supra modum in sublimitate aeter-
 18 num gloriae pondus operatur in nobis: non contem-
 plantibus nobis quae videntur, sed quae non videntur.
 Quae enim videntur, temporalia sunt: quae autem non
 videntur, aeterna sunt.

*Ex certa spe futurae gloriae desiderant apostoli absolui à corpo-
 re, cum aliter illa frui non possint: semper autem cupientes
 Christo omnium iusto iudici placere, dant suis discipulis oc-
 casionem, de ipsis gloriandi coram aduersarijs: & legatione
 pro Christo fungentes, ne ipsum quidem Christum quem praedi-
 cant, & cuius morte reconciliatus est Deo mundus, iam se-
 cundum carnem nouerant.*

C A P. V.

1 Scimus enim quoniam si terrestris domus nostra hu-
 A rius habitationis dissoluatur, & aedificationem ex Deo
 2 habemus domum non manufactam aeternam in caelis. Na & in
 hoc ingemiscimus, habitationem nostram quae de caelo est, su-
 3 perindui cupientes: || si tamen vestiti, non nudi inueniamur. Na
 A p o. 16. 9. 13 4 & qui sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus grauati
 eo quod nolumus expoliari, sed superuestiri, vt absorbeat
 5 quod mortale est a vita. Qui autem efficit nos in hoc ipsum,
 6 Deo: quod dedit nobis pignus Spiritus. Audetes igitur semper, &
 7 sciendes quoniam dum sumus in corpore, peregrinamur a Domino,
 8 (per fidem enim ambulamus, & non per speciem) aude-
 B mus autem, & bonam voluntatem habemus magis pere-
 grinari

grinari a corpore, & praesentes esse ad Dominum. Et ideo con-
 tendimus, siue absentes, siue praesentes placere illi. || Omnes
 enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt
 referat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue
 1 bonum, siue malum. Scientes ergo timorem Domini homi-
 2 nibus suademus: Deo autem manifesti sumus. Spero au-
 3 tem & in conscientijs vestris manifestos nos esse. Non
 4 iterum commendamus nos vobis, sed occasionem damus
 5 vobis gloriandi pro nobis, vt habeatis ad eos qui in facie
 6 gloriantur, & non in corde. Siue enim mente excedimus,
 7 Deo: siue sobrii sumus, vobis. Charitas enim Christi vr-
 8 get nos: aestimantes hoc, quoniam si vnus pro omnibus
 9 mortuus est, ergo omnes mortui sunt. & pro omnibus
 10 mortuus est Christus, vt & qui viuunt, iam non sibi vi-
 11 uant, sed ei qui pro ipsis mortuus est & resurrexit. Itaque
 12 nos ex hoc neminem nouimus secundum carnem. Et li-
 13 cognouimus secundum carnem Christum: sed nunc iam
 14 non nouimus. Si qua ergo in Christo noua creatura, ve-
 15 tera transierunt, ecce facta sunt omnia noua. Omnia au-
 16 tem ex Deo, qui nos reconciliauit sibi per Christum: &
 17 dedit nobis ministerium reconciliationis. quoniam quidem
 18 Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non repu-
 19 tans illis delicta ipsorum, & posuit in nobis verbum reco-
 20 ciliationis. Pro Christo ergo legatione fungimur, tanquam
 21 Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo, reco-
 22 ciliamini Deo. Eum qui non nouerat peccatum, pro nobis
 peccatum fecit: vt nos efficeremur iustitia Dei in ipso.
 Exhortatur ne acceptam negligant gratiam, ostendens quantum
 laborauerit vt probatum se Dei ministrum exhiberet, & ad-
 monens vt a conuictu & consortio infidelium separentur.

C A P. VI.

A Diuantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam
 Dei recipiatis. (Ait enim: || Tempore accepto exaudi-
 diui te: & in die salutis adiuui te. Ecce, nunc tempus ac-
 ceptabile: ecce, nunc dies salutis.) || nemini dantes ullam
 offensionem, vt non vituperetur ministerium nostrum:
 sed

Ro. 14. b. 10.

* excedimus.

Ista. 43. c. 19.
Apoc. 11. b. 9.* & 7.
Ista. 49. e. 8. j

1. Co. 10. g. j

1. Cor. 4. 2. 1.

4 ¶ sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustijs, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigilijs, in ieiunijs, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei, per arma iustitiæ à dextris, & à sinistris, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam: ut seductores & veraces, sicut qui ignoti & cogniti: quasi morientes, & ecce viuimus: ut castigati, & non mortificati: quasi tristis, semper autem gaudentes: sicut egentes, multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes, & omnia possidentes. Os nostrum patet ad vos o Corinthij, cor nostrum dilatatum est. Non angustiamini in nobis: angustiamini autem in visceribus vestris. eandem autem habentes remunerationem (tanquam filijs dico) dilatamini & vos. Nolite iugum ducere cum infidelibus. Quæ enim participatio iustitiæ cum iniquitate? Aut quæ societas luci ad tenebras? Quæ autem conuentio Christi ad Belial? Aut quæ pars fidei cum infideli? Qui autem cõsensu temulo Dei cum idõlis? Vos enim estis tẽplum Dei viui: sicut dicit Deus: Quoniam inhabitabo in illis: & in ambulo, & ero illorum Deus: & ipsi erunt mihi populus.

17 ¶ Propter quod exite de medio eorum, & separamini dicit Dominus: & immundum ne tetigeritis: & ego recipiam vos: & ero vobis in patrem, & vos eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus omnipotens.

1. Cor. 3. d. 17
6. d. 19,
1. eu. 26. b. 12

1sa. 52. c. 11.

Iere. 31. a. 1.
b. 19.

Ostendit apostolus quanto amore Corinthios prosequatur, & quantum de correcta ipsorum vita in magnis suis tribulationibus gaudium acceperit, quantumue bonum pepererit tristitia, quam ex sua acceperant epistola.

C A P. V I I.

1 **H**As ergo habentes promissiones carissimi, mundemus nos ab omni iniquitate carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei. Capite nos. Neminẽ lesimus, neminẽ corrupimus, neminẽ circum-

* vestram

nimus. Nõ ad cõdemnationẽ dico, prædixi enĩ quõd in cordibus nostris estis ad cõmoriendum & ad conuitedũ. Multa mihi fiducia est apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis: repletus sum consolatione: superabundo gaudio in oĩ tribulatione nostra. Nam & cum venissemus in Macedoniam, nullã requiem habuit caro nostra, sed omnẽ tribulationem passi sumus: foris pugnæ, intus timores. Sed qui consolatur humiles, consolatus est nos Deus, in aduentu Titi. Non solũ autem in aduẽtu eius, sed etiam in consolatione, qua consolatus est in vobis, referens nobis vestrum desiderium, vestrum fletum, vestram æmulationẽ p me, ita magis vt gauderem. Quõd & si contristauĩ vos in epistola, nõ me pœnitet: etsi pœniteret, videns qd ep̃la illa (& si ad horam) vos cõtristauit, nunc gaudeo: non quia cõtristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam. Contristati enim estis s̃m Deum, vt in nullo detrimentum patiamini ex nobis. Quæ enim s̃m Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur: seculi autem tristitia mortẽ operatur. Ecce enim hoc ipsum, secundũ Deum cõtristati vos, quantam in vobis operatur sollicitudinem: sed defensionẽ, sed indignationem, sed timorẽ, sed desideriu, sed æmulationem, sed vindictã: in omnibus exhibuistis vos, incontaminatos esse negocio. Igitur etsi scripsi vobis, nõ propter eum qui fecit iniuriã, nec propter eum qui passus est: sed ad manifestandam sollicitudinẽ nostram, quã habemus pro vobis coram Deo. Ideo consolati sumus. In consolatione autem nostra, abundantius magis gauisi sumus super gaudio Titi, quia resectus est spiritus eius ab omnibus vobis: & siquid apud illum de vobis gloriatus sum, non sum cõsufus: sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus, ita & gloriatio nostra, quæ fuit ad Titum, veritas facta est & viscera eius abundantius in vobis sũt: reminiscens omnium vestrum obedientiam, quomodo cum timore & tremore excepistis illum. Gaudeo qd in omnibus confido in vobis.

1. Pet. 2. d. 3.

* ad vos 6.

Hortatur

Hortatur eos ad eleemosynam pauperibus, qui Ierosolymis agebant prompto animo tribuendam, tum Macedonum commendatione, tum Christi exemplo, admonens ut quod iam dudum facere proposuerant, id nunc pro cuiusque facultate præstent: & ministros collaudat quos ad eam mittit colligendam, gaudens quod Titus humane fuerit ab eis exceptus. CAP. VIII.

1 **N**otam autem facimus vobis fratres, gratiam Dei quæ
A data est in ecclesijs Macedonijs, quæ in multo experi-
2 mento tribulationis abundantia gaudij ipsorum fuit, &
3 altissima paupertas eorum abundavit in diuitias simpli-
4 citatis eorum. quia secundum virtutem (testimonium
5 illis reddo) & supra virtutem voluntarij fuerunt, quæ cum
6 multa exhortatione obsecrantes nos gratiam & commu-
7 nicationem ministerij quod fit in Sanctos. Et non sicut
8 sperauimus, sed semetipsos dederunt, primum Domino,
9 deinde nobis per voluntatem Dei: ita ut rogaremus Ti-
10 tum, ut quemadmodum cœpit, ita & perficiat in vobis
11 etiam gratiam istam. Sed sicut in omnibus abudatis fide
12 & sermone, & scientia, & omni sollicitudine, in super &
13 charitate vestra in nos, ut & in hac gratia abundetis. Nō
14 quasi imperans dico: sed per aliorum sollicitudinem, etiā
15 vestræ charitatis ingenium bonum comprobans. Scitis
16 enim gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam pro-
pter vos egenus factus est, cum esset diues, ut illius inopia
17 vos diuites essetis. Et consilium in hoc do: hoc enim vo-
18 bis vtile est, qui non solum facere, sed & velle cœpistis ab
19 anno priore: nunc verò & facto perficite: ut quemadmo-
20 dum promptus est animus voluntatis, ita sit & perficiē-
21 di ex eo quod habetis. Si enim voluntas prompta est, se-
22 cundum id quod habet, accepta est, non secundum id
23 quod non habet. Non enim ut alijs sit remissio, vobis au-
24 tem tribulatio, sed ex æqualitate. In præsentī tempore
25 vestra abundantia illorum inopiam suppleat: ut & illo-
26 rum abundantia vestræ inopiæ sit supplementum, ut
27 fiat æqualitas, sicut scriptum est: Qui multum, non ab-
28 dauit: & qui modicum, non minorauit. Gratias au-
29 tem

Ero. 16. d. 18.
habuit 11.

tem Deo, qui dedit eandem sollicitudinē pro vobis in corde
7 Titi, quæ exhortationē quidē suscepit: sed cum sollicitior
8 esset, sua voluntate profectus est ad vos. Misimus etiam
9 cum illo fratrem, cuius laus est in Euangelio per omnes
10 Ecclesias: non solum autem, sed & ordinatus est ab Ec-
11 clesijs comes peregrinationis nostræ, in hac gratiam quæ
12 ministratur à nobis ad Dñi gloriam, & destinata[m] vo-
13 luntatem nostram, deuitantes hoc, ne quis vos vitupe-
14 ret in hac plenitudine quæ ministratur à nobis. Proui-
15 demus enim bona non solum coram Deo, sed etiam corā
16 hominibus. Misimus autem cum illis & fratrem no-
17 strum, quem probauimus in multis sæpè sollicitum esse:
18 nunc autem multò sollicitiorē, confidentia multa in vos,
19 siue pro Tito qui est socius meus & in vos adiutor, siue
20 fratres nostri apostoli ecclesiarum, glorię Christi. Oste-
21 sionem ergo quæ est charitatis vestræ & nostræ glorię, p
22 vobis, in illos ostendite in facie Ecclesiarum.

Proficitur hortando ad eleemosynam prompto & abundanter
tribuendam, admonens ne ex hoc inopiam metuant, sed diuina
fidant providētia, variosq; recenset illius eleemosynæ fructus.

C A P. I X.

1 **N**am de ministerio quod fit in sanctos ex abundanti
2 est mihi scribere vobis. Scio enim promptum ani-
3 mum vestrū pro quo de vobis gloriōr apud Macedones.
4 Quoniam & Achaia parata est ab anno præterito, & ve-
5 stra æmulatio puocauit plurimos. Mihi autem fratres ut
6 ne quod gloriamur de vobis euacuetur in hac parte, ut
7 quemadmodum dixi parati sitis: ne cum venerint Ma-
8 cedones mecum, & inuenerint vos imparatos, erubescā-
9 mus nos, ut non dicamus vos in hac substantia. Necessa-
10 rium ergo existimaui rogare fratres ut perueniāt ad vos,
11 & præparent repromissam benedictionem hanc paratā
12 esse sic, quasi benedictionem, non tanquam auaritiam.
13 Hoc autem dico, Qui parçē seminat, parçē & metet: &
14 qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus &
15 metet. Vnusquisque prout destinauit in corde suo: non

Test No.

Y

ex

Ro. 12. d. 17.

in vobis.
gloria 2.

Ecc. 35. b. 11

Psal. 111. b. 9.
 *seculum seculi.

Cex tristitia aut ex necessitate. || hilarem enim datorem diligit Deus. Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis: vt in omnibus semper omnem sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum, sicut scriptum est: Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in aeternum. Qui autem administrat semen seminanti, & panem ad manducandum prestabit: & multiplicabit semen vestrum, & augebit incrementa frugum iustitiae vestrae: vt in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem, quae operatur per nos gratiarum actionem Deo. Quoniam ministerium huius officij non solum supplet ea quae defunt sanctis, sed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino, per probationem ministerij huius, glorificantes Deum in obedientia confessionis vestrae in Euangeliu Christi, & simplicitate communicationis in illos, & in oes, & in ipsorum obsecratione pro vobis, desiderantium vos propter eminentem gratiam Dei in vobis. Gratias Deo super inenarrabili dono eius. *Incipit suam aperire potestatem, & exaltatos pro Christo labores propter pseudoapostolos, qui ipsum deprimentes & abiectionem predicantes, fructum praedicationis eius impediunt.*

C A P. X.

Ipsa autem ego Paulus obsecro vos pro mansuetudine & modestia Christi, qui in facie quidem humilis sum inter vos, absens autem confido in vobis. Rogo autem, ne praesens audeam pro ea confidentia qua existimor audere in quosdam: qui arbitrantur nos tanquam secundum carnem ambulemus. In carne enim ambulantes, non secundum carnem militamus. Nam arma militiae nostrae non carnalia sunt: sed potentia Deo ad destructionem munitio, consilia destruentes, & omnem altitudinem ex tollentem se aduersus scientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, & in promptu habentes vlcisci omnem inobedientiam, cum impleta fuerit vestra obedientia. Quae secundum faciem sunt, videte. Si quis confidit sibi, Christi se esse: hoc cogitet iterum apud se, quia sicut ipse

Ipsa Christi est: ita & nos. Nam & si amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra, quam dedit nobis Dominus in aedificationem, & non in destructionem vestram: non erubescam. Vt autem non existimer tanquam terere vos per epistolas, (quonia quidem epistola inquit, graues sunt & fortes: praesentia autem corporis infirma, & sermo contemptibilis) hoc cogitet qui eiusmodi est, quia quales sumus verbo per epistolas absentes, tales & praesentes in facto. Non enim audemus inferere aut comparare nos quibusdam, qui seipsum commendat: sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes, & comparantes nosmetipsos nobis. Nos autem non in immensum gloriabimur: sed secundum mensuram regulae, qua mensus est nobis Deus, mensuram pertingendi vsque ad vos. Non enim quasi non pertingentes ad vos, superextendimus nos. Vsq; ad vos enim peruenimus in Euangelio Christi. Non in immensum gloriantes in alienis laboribus: spem autem habentes crescentis fidei vestrae, in vobis magnificari secundum regulam nostram in abundantiam, etiam in illa quae ultra vos sunt, euangelizare, non in aliena regula, in ijs quae praeparata sunt gloriari. Qui autem gloriatur: in Domino gloriatur. Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est: sed quem Deus commendat.

Propter pseudoapostolos peruertentes Pauli praedicationem metuens Corinthiis, ostendit quare nihil subsidij ab eis acceperit: deinde vt ostendat plus fidei sibi tribuendum esse, quam illis: sua recenset encomia: & primum aduersa quae perpeffus est, praedicando Christi fidem, & labores ac sollicitudines. CAP. XI.

Vtinam sustineretis modicum quid in simplicitate mea: sed & supportate me. Emulor enim vos Dei emulatione. Despondi enim vos vni viro, virginem castam exhibere Christo. Timeo autem ne sicut serpens Heuam seduxit astutia sua: ita corrumpatur sensus vestri, & excidat a simplicitate quae est in Christo. Nam si is qui venit alium Christum praedicat quem non praedicauius, aut alium spiritum accipitis quem non accepistis: aut aliud Euangeliu quod non recepistis: recte

Y ij pate-

Eph. 4. b. 8.

Iere. 9. g. 23.

1. Cor. 1. d. 31.
 *Dominus 3.

Gene. 3. a. 4.

5 pateremini. Existimo enim nihil me minus fecisse a mag-
 6 nis apostolis. Nam etsi imperitus sermone, sed non sciē-
 B tia. In omnibus autē manifestati sumus vobis. Aut nū-
 7 quid pētm feci, me ipsum humilians, vt vos exaltemini?
 quoniam gratis Euangelium Dei euangelizauī vobis?
 8 Alias Ecclesias expoliaui, accipiens stipēdium ad mini-
 9 sterium vestrum. Et cum essem apud vos, & egērem, nul-
 li onerosus fui: nam quod mihi deerat, suppleuerunt fra-
 10 tres qui venerunt a Macedonia: & in omnibus sine onere
 C me vobis seruaui, & seruabo. Est veritas Christi in me,
 quoniam hæc gloriatio nō infringetur in me in regioni-
 11 bus Achaie. Quare: quia nō diligo vos: Deus scit. Quod
 12 autem facio: & faciam, vt amputem occasionem eorum
 qui volunt occasionem: vt in quo gloriantur, inueniātur
 13 sicut & nos. Nam eiusmodi pseudoapostoli, sunt opera-
 14 rij subdoli, transfigurantes se in apostolos Christi. Et
 non mirum: ipse enim Satanas transfigurat se in angelū
 15 lucis. Non est ergo magnum si ministri eius transfigure-
 D tur velut ministri iustitiæ: quorū finis erit secundū ope-
 16 ra ipsorum. Iterum dico, (ne quis me putet insipientem
 esse: alioquin velut insipientem accipite me, vt & ego mo-
 17 dicum quid gloriē): quod loquor, non loquor secundū
 * Domini 2. Deum, sed quasi in insipientia, in hac substantia gloriē.
 18 Quoniam multi gloriantur secundū carnem: & ego
 19 gloriabor. Libenter enim suffertis insipientes: cum sitis
 20 ipsi sapientes. Sustinetis enim si quis vos in seruitutem
 E redigit, si quis deuorat, si quis accipit, si quis extollitur, si
 21 quis in faciē vos cedit. Secundū ignobilitatē dico, quasi
 nos infirmi fuerimus: in hac parte. In quo quis audet (in
 22 insipientia dico) audeo & ego. Hebræi sunt: & ego. Israē-
 23 litæ sunt: & ego. Semen Abrahæ sunt: & ego. Ministri
 Christi sunt: & ego (vt minus sapiēs dico) plus ego: in la-
 F boribus plurimis, in carceribus abūdantius, in plagis su-
 24 pra modū, in mortibus frequenter. A Iudæis quinquies,
 25 quadragenas, vna minus accepi. Ter virgis cæsus sum,
 semel lapidatus sum, ter naufragiū feci, nocte & die in
 profun-

Deu. 25. a. 7.
 Act. 16. c. 21.
 Act. 14. c. 18.
 Act. 17. a. 2.
 8. 41.

26 profundū maris fui, in itineribus sæpē, periculis flumi-
 nū, periculis latronū, periculis ex genere, periculis ex Gē-
 27 tibus, periculis in ciuitate, periculis in solitudine, pericu-
 lis in mari, periculis in falsis fratribus, in labore & ærta,
 in vigilijs multis, in fame & siti, in ieiunijs multis, in fri-
 28 gore & nuditate, præter illa quæ extrinsecus sunt: instātia
 29 mea quotidiana, sollicitudo oīum ecclesiarū. Quis infir-
 G mar, & ego nō infirmior: quis scādalizat, & ego nō vrōr:
 30 Si gloriari oportet: quæ infirmitatis meæ sunt, gloriabor. De
 31 & pater Dñi nostri Iesu Christi, qui est benedictus in se-
 32 cula, scit quod non mentior. Damasci præpositus Gentis
 Aretæ regis, custodiebat ciuitatem Damascenorum, vt
 33 me comprehenderet: & per fenestram in sporta dimissus
 sum per murum, & sic effugi manus eius.
 Narrat factas sibi ante annos quatuordecim, diuinas visiones, &
 de dato sibi carnis stimulo: ostendens quod eum compulerint vt se
 laudet, quū ab illis potius debuisset cōmendari pp accepta ab
 ipso beneficia, p quorum salute adhuc immolari paratus est:
 sed metuit ne ad eos veniens inueniat aliquos dissensionibus
 alijsq, vitijs adhuc inuolutos. CAP. XII.
 1 Si gloriari oportet (nō expedit quidē) veniā autē ad vi-
 A siones & reuelationes Dñi. Scio hoīem in Chro an-
 2 nos quatuordecim (siue in corpore, nescio: siue extra
 corpus, nescio: Deus scit) raptū huiusmodi vsq; ad tertiū
 3 celū. Et scio huiusmodi hoīem (siue in corpore, siue extra
 4 corpus, nescio: Deus scit) quū raptus est in Paradisum: &
 5 audiuit arcana verba, quæ nō licet homini loqui. Pro hu-
 6 iusmodi gloriabor: p me autē nihil gloriabor, nisi in infir-
 7 mitatibus meis. Nā & si voluero gloriari, nō ero insipiēs:
 veritatē enī dicā, pareo autē: ne quis me existimet supra id
 7 quod videt in me, aut aliquid audit ex me. Et ne magnitu-
 8 do reuelationū extollat me, datus est mihi stimulus car-
 9 nis meæ, angelus Satane, vt me colaphizet. Propter quod
 C ter Dñm rogauī, vt discederet a me: & dixit mihi, Sufficit
 tibi gratia mea, nā virtus in infirmitate perficitur. Libēter
 igitur gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in
 Y iij me

Act. 9. d. 24.

Act. 9. a. 1. 22 d 17.

in 1. 5.

26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33.

10 me virtutis Christi, propter quod placeo mihi in infirmitatibus, in
 11 contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in
 12 angustiis pro Christo. Cum enim infirmior: tunc potes sum. Factus
 D. sum insipiens: vos me coegistis. Ego enim a vobis debui
 commendari: nihil enim minus fui ab iis qui sunt supra
 13 modum apostoli, tamen nihil sum. Signa tamen operum mei
 facta sunt super vos in omni patientia, in signis & prodigiis &
 14 virtutibus. Quid est enim quod minus habuistis præ cæteris
 ecclesiis: nisi quod ego ipse non grauavi vos? Donate mihi
 15 hanc iniuriam. Ecce, tertio hoc paratus sum venire ad vos:
 E & non ero grauis vobis. Non enim quero que vestra sunt: sed
 vos. Nec enim debet filij parentibus thesaurizare, sed paren-
 16 tes filijs. Ego autem libentissimè impendam & superimpedam
 ipse pro aiabus vestris: licet plus vos diligens minus
 17 diligar. Sed esto: ego vos non grauavi: sed cum essem astu-
 18 tus, dolo vos cepi. Nunquid per aliquem eorum quos misi
 19 ad vos, circumueni vos? Rogavi Titum: & misi cum illo
 F fratrem. Nunquid Titus vos circumuenit? nonne eodem
 20 spiritu ambulauimus? nonne iisdem vestigijs? Olim putatis
 quod excusamus nos apud vos? Coram Deo, in Christo lo-
 quimur: omnia autem carissimi, propter ædificationem ve-
 21 stram. Timeo enim ne forte cum venero, non quales volo,
 G inueniam vos: & ego inueniar a vobis, qualem non vul-
 tis, ne forte contentiones, emulationes, animositates, dis-
 sensiones, detractiones, susurrations, inflationes, sedi-
 22 tiones sint inter vos: ne iterum cum venero, humiliet me
 Deus apud vos: & lugeam multos ex iis qui ante pecca-
 uerunt, & non egerunt penitentiam super immunditia
 & fornicatione & impudicitia quam gesserunt.

*Comminatur ijs qui peccauerunt, quod ad penitentiam prouocet, ne
 ad ipsos veniens cogatur seuerè eos castigare data sibi à Christo
 potestate, cuius virtutè meritò deberent in seipsis agnoscere:
 additq; generalè exhortationè, & salutationes.*

Den. 19. b. 15
 Mat. 18. b. 16
 Ioh. 8. c. 17.
 Heb. 10. c. 18

C A P. X I I I.
 E Cce tertio hoc venio ad vos: In ore duorum vel trium
 testium stabit omne verbum. Prædixi & prædico vt
 præsens

præsens, & nunc absens ijs qui ante peccauerunt, & cæteris
 3 omnibus, quoniam si venero iterum, non parcā. An experimentum
 queritis eius qui in me loquitur Christus: qui in vobis non
 4 infirmatur, sed potens est in vobis? Nam etsi crucifixus est
 B ex infirmitate: sed viuit ex virtute Dei. Nam & nos infir-
 mi sumus in illo: sed viuimus cum eo ex virtute Dei in
 5 vobis. Vosmetipsum têtate si estis in fide: ipsi vos proba-
 te. An non cognoscitis vosmetipsum, quia Christus Iesus in
 6 vobis est, nisi forte reprobi estis? Spero autem quod cognosci-
 7 tis: quia nos non sumus reprobi. Oramus autem Deum, vt ni-
 C hil mali faciatis, non vt nos probati appareamus, sed vt vos
 8 quod bonum est, faciatis, nos autem vt reprobi simus. Non
 enim possumus aliquid aduersus veritatem: sed pro veritate.
 9 Gaudemus enim, quoniam nos infirmi sumus, vos autem po-
 10 tentes estis. Hoc & oramus, vestram cõsummationem. Ideo
 hæc absens scribo: vt non præsens durius agam secundum potestatem
 D quam Dominus dedit mihi in ædificationem, & non in
 11 destructionem. De cætero fratres, gaudete, perfecti esto-
 te: exhortamini: idem sapite: pacem habete, & Deus pacis
 12 & dilectionis erit vobiscum. Salutate inuicem in osculo
 13 sancto. Salutant vos omnes sancti. Gratia Domini nostri
 Iesu Christi, & charitas Dei, & cõmunicatio sancti Spiritus
 sit cum omnibus vobis. Amen.

*bis 4.

* viuimus 9.
1. Cor. 11. f. 18

* cognosce-
tis 8.

Argumentum in Epistolam
 Pauli ad Galatas.

*CALATÆ, sunt Græci. Hi verbū veritatis primū ab
 apostolo acceperunt, sed post discessum eius, têtati sunt
 à falsis apostolis vt in legem & circumcisionem verterentur.
 Hos apłs renocat ad fidem veritatis, scribens eis ab Epheso.*

Y iij EPI.

AD GALATAS.
EPISTOLA
PAULI APOSTOLI
AD GALATAS.

Reprehendit Galatas apostolus quod abduci se permiserint à veritate quā ab ipso acceperāt, quā sola hęc tenēda sit, eamq; nō ab homine, sed per Christi reuelationē ipse didicerit, & tāta solertia postea illam docuerit, quanta ipsam antea impugnabat: addens quomodo ipsum Deus ad euangelizandū segregauerit.

CAPVT PRIMVM.

PAULVS Apostolus non ab hominibus, neq; per hominem, sed per Iesum Christū, & Deum patrē qui suscitauit eū à mortuis, & qui mecum sunt oēs fratres: ecclesijs Galatię. Gratia vobis & pax à Deo patre & Dño nostro Iesu Christo, qui dedit

semetipsum pro peccatis nostris, vt eriperet nos de p̄senti seculo nequā, s̄m volūta tē Dei & patris nostri: cui est gloria in secula seculorū. Amen. Miror, q̄ fictā citō trāsferimini ab eo q̄ vos vocauit in grām Ch̄i, in aliud Euangeliū: qđ nō est aliud, nisi sunt aliqui q̄ vos cōturbāt, & volūt cōuētere Euangeliū Christi. Sed licet nos, aut angelus de cælo euāgelizet vobis preterq̄ qđ euāgelizauimus vobis, anáthema sit. Si cut p̄diximus, & nūc iterū dico: Si quis vobis euangeli-
zauerit preter id qđ accepistis, anáthema sit. Modō enī hoībus suadeo, an Deo? An quēro hoībus placere? Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem.

Cor. 15. 4. 1 1 || Notum enim vobis facio fratres Euangeliū quod euāgelizatum

gelizatum est à me, quia non est secundūm hominem. Neq; enim ego ab homine accepi illud, neq; didici: sed per reuelationem Iesu Christi. Audistis enim conuersationem meam aliquādo in Iudaismo, quoniā supra modum persequēbar ecclesiam Dei, & expugnabā illam, & proficiebam in Iudaismo supra multos coetaneos meos in genere meo, abundantius emulatores existēs paternarū mearum traditionum. Cū autem placuit ei qui me segregauit ex utero matris meę, & vocauit per gratiam suā, vt reuelaret filiū suū in me, vt euangelizarem illum in Gentibus, cont̄nūd non acquieui carni & sanguini, neque veni Ierosolymam ad antecessores meos apostolos: sed abij in Arabiam, & iterum reuersus sum Damascum.

Deinde post annos tres veni Ierosolymam videre Petrū: & mansi apud eum diebus quindecim. Alium autē apostolorum vidi neminem: nisi Iacobum fratrem Domini. Que autem scribo vobis: ecce coram Deo, quia non mentior. Deinde veni in partes Syrię & Cilicię. Eram autem ignōtus facie ecclesijs Iudę, que erant in Christo: tantū autem auditum habebant, Quoniam qui persequēbatur nos aliquādo, nunc euangelizat fidem, quā aliquādo expugnabat, & in me clarificabant Deum.

Paulus euangeliij veritatem liberē semper docuit inter Gentes, approbantibus id primis apostolis, & nihil ad illud addentibus, sed Paulum in socium recipientibus, qui etiam palam reprehendit Cepham, ostendens q̄ nō ex legis operibus quisquā iustificetur, sed per fidem in Christum.

CAP. II.

Deinde post annos quatuordecim, iterum ascēdi Ierosolymam cum Barnaba, asumpto & Tito. Ascēdi autem secundūm reuelationem: & contuli cum illis Euangeliū quod p̄dico in Gentibus, seorsum autē ijs qui videbantur, aliquid esse: ne fortē in vacuum currerē aut cucurrissem. Sed neque Titus qui mecum erat, eūm esset Gentilis, compulsus est circumcidi: sed propter subin-
ductos falsos fratres qui subintroierunt explorare libertatem nostram, quā habemus in Christo Iesu, vt

nos

Eph. 3.

7.
maiores est
3.
-3.

subiectione

Deu. 10. d. 17
2. Par. 9. c. 17
Ioh. 34. b. 19
Supr. 6. b. 8
Eccl. 35. b. 16
1. om. 2. b. 11.
Eph. 6. b. 9.
Col. 3. d. 25.
Act. 10. c. 34.
1. Pe. 1. c. 17.
-6.

Patru

Rom. 3. c. 19.
c. 20

credidimus

Ro. 3. c. 20

5 nos in seruitutem redigerent. Quibus neq; ad horā cessimus subiectioni: vt veritas Euangelij permaneat apud vos. Ab ijs autem qui videbantur esse aliquid (quales aliquando fuerint, nihil mea interest. Deus personam hominis non accipit) mihi enim qui videbantur esse aliquid, nihil contulerunt. Sed e contra, cum vidissent quod creditum est mihi Euangelium præputij, sicut Petro circumcissionis (qui enim operatus est Petro in apostolatū circumcissionis: operatus est & mihi inter Gentes) & cum cognouissent gratiam quæ data est mihi, Iacobus & Cephas, & Iohannes qui videbantur columnæ esse, dextras dederūt mihi & Barnabæ societatis: vt nos in Gentes, ipsi autem in circumcissionē: tantum vt pauperum memores essemus. quod etiā sollicitus fui hoc ipsum facere. Cū autē venisset Cephas Antiochiam: in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat. Prius enim quā venirent quidam à Iacobo, cum Gentibus edebat: cum autem venissent, subtrahebat & segregabat se, timēs eos qui ex circumcissione erant. Et simulationi eius consenserunt cæteri Iudæi, ita vt & Barnabas duceretur ab eis in illam simulationem. Sed cum vidissem quod non rectē ambularent ad veritatem Euangelij, dixi Cephæ coram omnibus: Si tu cum Iudæis, gentiliter viuus, & non Iudæicè: quomodò Gentes cogis Iudaizare? Nos natura Iudæi, & nō ex Gentibus peccatores. Scientes autem quod non iustificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Iesu Christi: & nos in Christo Iesu credimus, vt iustificemur ex fide Christi, & non ex operibus legis: propter quod ex operibus legis nō iustificabitur omnis caro. Quod si quærentes iustificari in Christo, inuēti sumus & ipsi peccatores: nunquid Christus peccati minister est? Absit. Si enim quæ destruxi, iterum hæc ædifico: præuicariorem me constituo. Ego enim per legem, legi mortuus sum, vt Deo viuam: Christo confixus sum cruci. Viuo autem, iam non ego: viuūt verò in me Christus. Quod autem nunc viuo in carne: in fide viuo filij Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro

21 pro me. Non abiecio gratiam Dei. Si enim per legem iustitia, ergo gratis Christus mortuus est. Sicut Abraham, ita & posteris, non ex legis operibus, sed ex fide in Christum datus est Spiritus sanctus: subditi autē legi, quum nemo præstet legem, maledicti sunt: sed hanc maledictionem Christus in se suscipiens, nos ab ea liberauit: promissiones verò factæ Abraham per fidem complentur, licet interim lex tanquā per Moysen data fuerit, quæ nō poterat iustificare. CAP. III. **O** Insuperati Galatæ, quis vos fascinoit non obedire veritati, ante quorum oculos Iesus Chrs̄ scriptus est, in vobis crucifixus? Hoc solū à vobis volo discere, Ex operibus legis Spūm accepistis, an ex auditu fidei? Sic stultus estis, vt cum spūm ceperitis, nūc carne consummemini? Tanta passi estis sine causa: si tñ sine causa. Qui ergo tribuit vobis Spūm, & operat virtutes in vobis: ex operibus legis, an ex auditu fidei? Sicut, Abraham credidit Deo, & reputatū est illi ad iustitiā. Cognoscite ergo quia qui ex fide sunt, ij sunt filij Abraham. Prouidēs autē scriptura quia ex fide iustificat Gētes Deus, pronuntiauit Abraham, Quia benedicentur in te oēs gētes. Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cū fideli Abraham. Quicumq; enī ex operibus legis sunt: sub maledicto sunt. Scriptū est enī: Maledictus oīs qui nō permanerit in oībus quæ scripta sunt in libro legis, vt faciat ea. Quis autē in lege nemo iustificatur apud Deum, manifestum est: quia iustus ex fide viuūt. Lex autē non est ex fide: sed qui fecerit ea, viuēt in illis. Chrs̄ nos redemit de maledicto legis, factus p nobis maledictū (quia scriptum est: Maledictus omnis qui pendet in ligno) vt in Gentibus benedictio Abraham fieret in Christo Iesu: vt pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem. Fratres (secundum hominem dico) tñ hominis confirmatum testamentum nemo spernit, aut superordinat. Abraham dictæ sunt promissiones: & semini eius. Non dicit, Et feminibus, quasi in multis: sed quasi in vno, Et semini tuo qui est Christus. Hoc autem dico, testamentum confirmatū est à Deo: quæ post quadringētos & triginta annos

Gen. 15. d. 17

credere 6.

Scriptū est 6
Gen. 15. b. 6.
Rom. 4. a. 3
c. 18
Iaco. 2. d. 23.
Cognosci-
tis 4.
Gen. 12. a. 3.
21. d. 85. 16.
a. 4.
Ecc. 44. d. 10
Deu. 27. d. 25

Abac. 2. a. 4.
Rom. 1. b. 17
viuēt 3.
Leui. 18. a. 5.
Deu. 21. d. 23

Heb. 9. c. 15

annos facta est lex, nō irritum facit ad euacuandā promissio-
18 sionē. Nam si ex lege hereditas, iam nō ex promissione.
19 Abrahā autē per repromissionem donauit Deus. Quid
igitur lex? Propter transgressiones posita est, donec veni-
ret semē cui promiserat, ordinata per angelos in manu me-
20 diatoris. Mediator autē, vnus non est: Deus autem vnus
21 est. Lex ergo aduersus promissā Dei: Absit. Si enim data
D esset lex quae posset viuificare: verē ex lege esset iustitia.

transgressio-
nem

Rom. 3. b. 2.

22 Sed conclusit scriptura omnia sub peccato: vt promissio
23 ex fide Iesu Christi daretur credentibus. Prius autem q̄
veniret fides: sub lege custodiebamur conclusi, in eā fidē
24 quae reuelanda erat. Itaque lex, p̄dagogus noster fuit in
25 Ch̄ro: vt ex fide iustificemur. At vbi venit fides: iā nō su-
26 mus sub p̄dago. Oēs enim filij Dei estis per fidem in
27 Ch̄ro Iesu. Quicunq; enī in Ch̄ro baptizati estis: Ch̄m
28 induistis. Nō est Iudeus, neq; Gr̄cus, nō est seruus, neq;
liber, nō est masculus neq; femina. Omnes enim vos
29 vnum estis in Christo Iesu. Si autē vos Christi: ergo semē
Abrahā estis, secundū promissionem haeredes.

Rom. 6. 2. 3.

2. d. 7. 1. 10. 7.

Rom. 4. 4. 2.

1. 1. b. 2. 10. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

1. 1. 1. 1. 1. 1. 1.

*Ante Christum natum, Iudaei in modum heredis adhuc paruuli,
sub lege continebantur, tanquam sub tutore: conatur autem
eos a legis seruitute renouare, qui fide acceperint filiorū ado-
ptionem, commemorans quanto seruire ipsum ac predicationem
ipsius antea acceperat, & simul ad hoc typū afferens de duo-
bus Abrahā filiis, duo testamēta designantibus, per quod do-
cet legis emulatores a Christi hereditate eiciēdos.* CAP. III.

Dei

1 **D**ico autem, quanto tempore haeres paruulus est, ni-
hil differt a seruo, cum sit dñs omnīū: sed sub tu-
2 toribus & actoribus est vsq; ad praefinitū tempus a patre:
ita & nos, cum essemus paruuli, sub elementis mūdi era-
4 mus seruientes. At vbi venit plenitudo t̄pis, misit Deus
5 filium suum factum ex muliere, factum sub lege: vt eos
qui sub lege erant, redimeret, vt adoptionem filiorum re-
6 ciperemus. Quoniam autem estis filij: misit Deus Spi-
7 ritum filij sui in corda vestra clamantē: Abba Pater. Ita-
que iam non est seruus, sed filius. Quod si filius: & ha-
res

res per Deum. Sed tunc quidem ignorantes Deū, ijs qui
natura nō sunt dij, seruibatis. Nunc autem cū cognou-
ueritis Deum, imō cogniti sitis a Deo: quomodō cōuer-
timini iterum ad infirma & egena elementa, quibus de-
10 nuō seruire vultis? Dies obseruatis, & menses, & tēpora,
11 & annos. Timeo vos, ne fortē sine causa laborauerim in
12 vobis. Estote sicut ego, quia & ego sicut vos: Fratres, ob-
13 secro vos, Nihil me legisistis. Scitis autē quia per infirmita-
14 tem carnis euāgelizauī vobis iam pridē: & tentationem
15 vestra in carne mea, nō spreuistis neq; respuistis, sed si-
16 cut angelū Dei excepistis me, sicut Ch̄m Iesum. Vbi est
ergo beatitudo vestra? Testimonium enī perhibeo vobis,
17 quia si fieri posset, oculos vestros eruissetis, & dedissetis
18 mihi. Ergo inimicus vobis factus sum verum dicens vo-
19 bis? Emulantur vos non bene: sed excludere vos volūt,
20 vt illos æmulemini. Bonum autem æmulamini in bono
21 semper: & nō tm̄ cū presens sum apud vos. Filioli mei,
22 quos iterū parturio, donec formeretur Christus in vobis.
23 Vellē autem esse apud vos modō, & mutare vocē meā:
24 qm̄ confundor in vobis. Dicite mihi qui sub lege vultis
25 esse, legem non legistis? Scriptum est enī qm̄ Abraham
duos filios habuit: vnum de ancilla, & vnum de libera.
26 Sed qui de ancilla, sc̄m carnem natus est: qui autem de
27 libera, per repromissionē. Quae sunt per allegoriā dicta.
28 Haec enim sunt duo testamenta. Vnum quidem a mōte
29 Sina, in seruitutem generans: quae est Agar, (Sina enim
mons est in Arabia: qui coniunctus est ei, quae nunc est
30 Ierlm̄) & seruit cum filiis suis. Illa autem quae sursum est
31 Ierlm̄, libera est: quae est mater nostra. Scriptum est enī:
32 Lætare sterilis, quae non parit: erumpe & clama, quae nō
33 parturit: quia multi filij deseruē, magis q̄ eius quae habet
34 virum. Nos autem fratres sc̄m Isaac promissionis filij
35 sumus. Sed quomodō tunc is qui secundū carnem na-
tus fuerat, persequeretur eum qui secundū spiritum:
36 ita & nunc. Sed quid dicit scriptura? Eijce ancillam &
filium eius: non enim haeres erit filius ancillae cum filio
idolorum

meam 1.

Gen. 16. d. 15
Gen. 21. a. 1.

in

Mat. 24. a. 1.

Rom. 9. b. 8.

Gen. 21. a. 10

3 1 liberae. Itaque fratres, non sumus ancilla filij, sed liberae: qua libertate Christus nos liberauit.

Qui legis operibus iustificari cupit, ex pers est fructus Christi, in quo nec prodest circumcisio, nec praputium, sed fides qua per dilectionem operatur. Hortatur ergo vt caueat a seductoribus, studeantq; mutua dilectioni: caro autem semper repugnans spiritui trahit ad carnis opera, qua separant a regno calorum: spiritus vero affert fructus quibus illud consequimur, etiam si legis opera non prestemus.

CAP. V.

A. 17. 2. 1. 2. 2.

1 Sate: & nolite iterum iugo seruitutis contineri. Ecce ego Paulus dico vobis, qm si circucidamini, Christus vobis nihil proderit. Testificor autem rursus omni homini circucideti se, qm debitor est vniuersae legis faciendae. Euacuati estis a Christo, qui in lege iustificamini: a gratia excidistis. Nos enim spiritu, ex fide, spem iustitiae expectamus. Nam in Christo Iesu neq; circumcisio

* Nemini es
senseritis.
* hac.
1. Cor. 5. b. 6.

aliquid valet, neq; praputium: sed fides qua per charitatem operatur. Currebatis bene: quis vos impediuit veritati non obedire? Persuasio, no est ex eo qui vocat vos. Modicum fermentum totam massam corrumpit. Ego confido in vobis in Dno: q; nihil aliud sapietis: qui autem conturbat vos, portabit iudicium, quicumq; est ille. Ego autem fratres, si circumcisionem adhuc praedico: quid adhuc persecutionem patior: Ergo euacuatum est scandalum crucis.

* spiritus
Leu. 19. d. 18
Mat. 22. d. 39
Mar. 12. d. 31
Rom. 13. c. 8
Iacob. 2. b. 8
Ro. 13. d. 14.
1. Pet. 2. c. 11.

2 2 Vtinam & absceindantur qui vos conturbant. Vos enim in libertatem vocati estis fratres: tm ne libertatem in occasione detis carnis, sed per charitatem seruite inuicem. Omnis enim lex in vno sermone impletur: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Quod si inuicem mordetis & comeditis: videte ne ab inuicem consumamini. Dico autem: Spiritu ambulate, & desideria carnis no perficietis. Caro enim concupiscit aduersus spiritum: spiritus autem aduersus carnem. haec enim sibi inuicem aduersantur: vt non quaecunq; vultis, illa faciatis. Quod si spiritu ducimini: non estis sub lege. Manifesta sunt autem opera carnis, quae sunt, fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum

2 0 idolorum seruitus, veneficia, inimicitiae, contentiones, 2 1 amulationes, irae, rixae, dissensiones, sectae, inuidiae, homicidia, ebrietates, comestiones, & his similia. quae praedico vobis, sicut praedixi, qm qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Fructus autem Spiritus est: charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Aduersus huiusmodi non est lex. Qui autem sunt Christi, carne sua crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs. Si viuimus spiritu: spiritu & ambulemus. No efficiamur inanis gloriae cupidi, inuicem prouocantes, inuicem inuidentes.

Cum humilitate inuandus est proximus, nec aliorum laudes curandae: semperq; bene operandum est, vt tempore suo metamus vitam eternam. Rursum monet, vt caueant a seductoribus, qui cum legem suadeant, ipsi illam non obseruant: Paulus autem in solo Christo crucifixo gloriatur, ad quem nec circumcisio, nec praputium quicquam faciunt.

CAP. VI.

1 Fratres, & si preoccupatus fuerit ho in aliquo delicto, 2 Vos q spirituales estis, huiusmodi instruite in spu lenitatis, consideras teipsum, ne & tu tenteris. Alter alteri onera portate: & sic adimplebitis legem Christi. Na si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit: ipse se seducit. Opus autem suum probet vnusquisq; & sic in semetipso tm gloriam habebit, & no in altero. Vnusquisq; enim onus suum portabit. Comunicet autem is q catechizatur verbo, ei qui se catechizat, in oibus bonis. Nolite errare: Deo no iridet. Quae enim seminauerit ho: haec & metet. Qm qui seminat in carne sua: de carne & metet corruptionem. q autem seminat in spiritu: de spiritu metet vitam eternam. Bonum autem faciendes, no deficiamus. tpe enim suo metemus no deficiendes. Ergo du tps habemus, operemur bonum ad oes, maxime autem ad domesticos fidei. Videte qualibus literis scripsi vobis mea manu. Quicumq; voluit placere in carne: hi cogunt vos circucidi, tm vt crucis Christi persecutione non patiant. Neq; enim q circuciduntur, legem custodiunt: sed 4 voluit vos circucidi, vt in carne vestra glorientur. Mihi autem

1. Cor. 3. b. 8
* verbum 5.

2. The. 3. c. 12

* carnal.

D autem absit gloriari, nisi in cruce Dñi nostri Iesu Christi:
15 per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mūdo. In
Christo enim Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque
16 pręputium: sed noua creatura. Et quicunq; hanc regulā
secuti fuerint, pax super illos, & misericordia, & super
17 Israēl Dei. De cetero nemo mihi molestus sit: ego enim
18 stigmata Dñi Iesu in corpore meo porto. Gratia Domini
nostri Iesu Christi, cum spiritu vestro fratres. Amen.

Argumentum in Epistolam
Pauli ad Ephesios.

EPHESII, sunt Asiani. Hi accepto verbo verita-
tis, persisterunt in fide. Hoc collaudat Apostolus,
scribens eis a Roma de carcere per Tychicū diaconū.

EPISTOLA
PAULI APOSTOLI
AD EPHESIOS.

Deum benedicit apostolus, qui prędestinatos plurimis, ijsq; maxi-
mis per Christum filium affecit beneficijs: agitq; Deo gratias
ob fidem ac dilectionem Ephesiorum erga proximos, orans vt
perfectam adipiscantur sapientiam, ostendens etiam Christi a
mortuis suscitati exaltationem, qui constitutus est caput super
omnem Ecclesiam.

CAP. PRIMVM.

1

A

2

3

1. Cor. 1. a. 5.
1. Et. 1. a. 3.

4

PAVLVS Apostolus Iesu Christi
per voluntatem Dei: omnibus
sanctis qui sunt Ephesi: & fide-
libus in Christo Iesu. Gratia vo-
bis & pax a Deo patre nostro,
& Dño Iesu Chro. Benedictus
Deus & Pater Dñi nostri Iesu
Christi, qui benedixit nos in oī
bñdictione spūali, in celestib; in
Chro: sicut elegit nos in ipso añ mundi constitutionē, vt
essemus sancti & immaculati in conspectu eius in chari-
tate.

5 rate. Qui prędestinavit nos in adoptionem filiorum, p
6 Iesum Christum, in ipsum: s̄m propositū voluntatis suę:
7 in laudē glorię gratię suę, in qua gratificauit nos in di-
8 lecto filio suo. In quo habemus redemptionem p san-
9 guinem eius (remissionem peccatorum) s̄m diuitias gra-
10 tię eius, quę superabundauit in nobis in omni sapētia
11 & prudentia, vt notum faceret nobis sacramentum vo-
12 luntatis suę, secundū beneplacitū eius, quod proposuit
13 in eo, in dispensatione plenitudinis temporum, in stau-
14 rare omnia in Christo, quę in cęlis & quę in terra sunt,
15 in ipso. In quo etiam nos sorte vocati sumus: prędestina-
16 ti s̄m propositum eius qui operatur omnia, s̄m consiliū
17 voluntatis suę: vt simus in laudem glorię eius nos, qui
18 antē sperauimus in Christo: in quo & vos, cum audisse
19 tis verbum veritatis, (Euangelium salutis vestrę) in quo
20 & credentes signati estis Spū promissionis sancto, qui
21 est pignus hęreditatis nostrę, in redemptionem acquisi-
22 tionis, in laudem glorię ipsius. Propterea & ego audiēs
23 fidem vestram quę est in Dño Iesu, & dilectionem in
24 omnes sanctos: non cesso gratias agens pro vobis, me-
25 moriam vestri faciēs in orationibus meis, vt Deus, Dñi
26 nostri Iesu Christi pater, glorię, det vobis spiritum sapiē-
27 tię & reuelationis, in agnitione eius, illuminatos oculo
28 cordis vestri, vt sciatis quę sit spes vocationis eius, &
29 quę diuitię glorię hęreditatis eius in sanctis, & quę sit
30 supereminens magnitudo virtutis eius in nos, qui credi-
31 mus: secundū operationē potentię virtutis eius, quam
32 operatus est in Christo, suscitans illum a mortuis, & cō-
33 stituens ad dexteram suam in cęlestibus, supra omnem
34 principatum & potestatē & virtutem, & dominationē,
35 & omne nomen quod nominatur non solū in hoc secu-
36 lo, sed etiam in futuro. Et omnia subiecit sub pedibus
37 eius: & ipsum dedit caput supra oēm ecclesiā, quę est cor-
38 pus ipsius, plenitudo eius, qui oīa in oībus adimpletur.
39 Peccatis antea mortui, per Christum viuificati sunt, non suis
40 operibus, sed gratis per fidem Christi. Ostendit Gentes quę
41 prius

in dispensationem 1.

Christo

agnitionem

Infr. 3. b. 7.

Psal. 8. b. 8.
super omnia ipsi eccle-
się s.

Col. 2. c. 13. 1. a. 3. conuiuificauit

*qui. *quod 1.

*inimicitia 4

*inimicitia 8

Rom. 5. a. 2.

prius alienæ erant à Dei promissionibus, iam per Christum, & fidem, quæ Dei donum est, factas esse sanctorum conciuues, idemq; habere fundamentum cum Patriarchis ac Prophetis.

C A P. I I.

ET vos *cū essetis mortui delictis & peccatis vestris, in quibus aliquando ambulastis secundū seculum mundi huius, s̄m principem potestatis aëris huius, sp̄s, qui nunc operatur in filios diffidētiae, in quibus & nos oēs aliquando conuersati sumus in desiderijs carnis nostræ, facientes volūtatē carnis & cogitationum, & eramus natura filij iræ sicut & cæteri: Deus autem (qui diues est in misericordia) propter nimiam charitatē suam qua dilexit nos, & cū essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos Christo, (cuius gratia estis saluati,) & conresuscitauit, & confedere fecit in cælestibus in Christo Iesu, vt ostenderet in seculis superuenientibus abundantes diuitias gratiæ suæ, in bonitate super nos in Christo Iesu. Gratia enim estis saluati per fidem (& hoc non ex vobis, Dei enim donum est) non ex operibus, vt ne quis gloriatur. Ipsius enim sumus factura, creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ preparauit Deus vt in illis ambulemus. Propter quod memores estote q̄ aliquando vos *eratis Gentes in carne, qui dicebamini præputiū ab ea quæ dicitur circuncisio in carne, manufacta: qui eratis illo in tempore sine Christo, alienati à cōuersatione Israël, & hospites testamētorum, promissionis sp̄m non habentes, & sine Deo in hoc mundo. Nunc autem in Christo Iesu vos qui aliquando eratis longè, facti estis prop̄ in sanguine Christi. Ipse enim est pax nostra, qui fecit vtraq; vnum, & medium parietem maceriæ solues, inimicitias in carne sua: legē mandatorū decretis euacuans: vt duos condat in semetipso in vnum nouum hominē, faciens pacem, & reconciliet ambos in vno corpore, Deo per crucem, interficiens inimicitias in semetipso. Et veniens euangelizauit pacem vobis qui longè fuistis, & pacem ijs qui prop̄: qm̄ per ipsum habemus accessum

cessum ambo in vno Spiritu ad patrem. Ergo iam non estis hospites & aduenæ, sed estis ciues sanctorum & domesticici Dei, superædificati super fundamentum apostolorum & prophetarum, ipso summo angulari lapide Iesu Christo: in quo omnis ædificatio constructa, crescit in templum sanctū in Dño, in quo & vos cōædificamini in habitaculum Dei in Spiritu sancto.

Paulus docuit hoc mysterium, prophetis & apostolis reuelatū q̄ Gentes per Christum participes factæ sint promissionū Dei, quæ orat vt spiritu corroborentur, & in charitate radicati ad plenū in diuinis mysterijs edoceantur.

C A P. I I I.

HVius rei gratia, ego Paulus vinc̄tus Christi Iesu, p̄ vobis Gentibus: si tamen audistis, disp̄sationem gratiæ Dei quæ data est mihi in vobis, qm̄ s̄m reuelationem notum mihi factum est sacramentum, sicut supra scripsi in breui: prout potestis legentes intelligere prudentiā meam in mysterio Christi: quod alijs generationibus non est agnitum filijs hominum, sicuti nunc reuelatū est sanctis apostolis eius & prophetis in spiritu. Gentes esse cohæredes & concorporales & cōparticipes promissionis eius in Christo Iesu per Euangeliū: Cuius factus sum minister s̄m donum gratiæ Dei, quæ data est mihi s̄m operationem virtutis eius. Mihi oīum sanctorum minimo, data est gratia hæc, In Gētibus euangelizare inuestigabiles diuitias Christi, & illuminare oēs quæ sit dispensatio sacramenti absconditi à seculis in Deo, qui omnia creauit, vt innotescat * principibus & potestatibus in cælestibus, per ecclesiam, multiformis sapientia Dei, s̄m præfinitionem sæculorum, quam fecit in Christo Iesu Dño nostro. In quo habemus fiduciam & accessum in confidentia, per fidē eius. Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis, quæ est gloria vestra. Huius rei gratia flecto genua mea ad Patrem Dñi nostri Iesu Christi, ex quo oīs paternitas in cælis, & in terra nominat, vt det vobis s̄m diuitias gloriæ suæ, virtutem corroborari per Sp̄m eius in interiori homine: Christum

Sup. 1. d. 19. 1. Cor. 15. b. 9

*nūne 1. *principibus 3.

*in cælo 9.

*virtute 3.

17 ^{Ro. 16. d. 25.} Christum habitare per fidem in cordibus vestris, in cha-
 18 ^{Ro. 16. d. 27.} ritate radicati & fundati, ^{Ro. 16. d. 27.} vt possitis comprehendere cū
 D omnibus sanctis, quæ sit latitudo, & longitudo, & subli-
 19 mitas, & profundum, ^{Ro. 16. d. 27.} scire etiam supereminentem sciē-
 20 tiæ charitatem Christi, vt impleamini in omnem ple-
 21 nitudinem Dei. ^{Ro. 16. d. 27.} ¶ Ei autem qui potens est omnia fa-
 cere superabundanter quàm petimus aut intelligimus,
 21 secundum virtutem quæ operatur in nobis: ^{Ro. 16. d. 27.} ipsi glo-
 ria in ecclesia, & in Christo Iesu in omnes generationes
 seculi seculorum. Amen.

*Ad vnitatem spiritus hortatur, ostendēs Christum diuersa diuer-
 sis dedisse charismata: & ad sui corporis edificationē varios
 in ecclesia instituisse ordines ad finem vsq; mundi: monet igitur
 vt exuto veteri hoīe nouum induant, vtriusq; partes ex-
 plicās: rursumq; monet vt in hoc corpore manentes, separent
 ab ijs qui mente excæcati sequuntur effrenē carnis desideria,
 & novos induant mores damnatis prioribus.*

C A P. I I I I.

I ^{Phil. 1. d. 27.} **O**bscuro itaq; vos ego vincētus in Dño, vt dignè am-
 A ^{Col. 1. b. 10.} **B**uletis vocatione qua vocati estis, ^{1. Thef. 2. c.} cū omni humi-
 2 ^{1. 4. a. 1.} litate & mansuetudine, cum patientia, supportantes in-
 3 ^{Ro. 12. c. 10.} uicem in charitate, ^{1. Cor. 7. b. 10.} ¶ solliciti seruare vnitatem spūs in vin-
 4 culo pacis. ^{Mal. 2. b. 10.} ¶ Vnum corpus & vnus spiritus: sicut ^{Deu. 4. f. 35.} vocati
 5 estis in vna spe vocationis vestræ. ^{Rom. 12. a. 3.} ¶ Vnus Dñs, vna fides,
 6 ^{1. cor. 11. b. 11.} vnum baptisma. ^{2. Co 10. d. 13.} ¶ Vnus Deus & Pater omnium, qui est
 7 ^{Pfal. 67. c. 19.} super omnes, & per omnia, & in omnibus nobis. ^{1. Cor. 11. d. 28.} ¶ Vni-
 8 cuiq; ^{1. Cor. 11. d. 28.} autem nostrum data est gratia ^{1. Cor. 11. d. 28.} s̄m mensuram do-
 9 nationis Christi. ^{1. Cor. 11. d. 28.} ¶ Propter quod dicit: ^{1. Cor. 11. d. 28.} Ascendens in al-
 B ^{1. Cor. 11. d. 28.} tum, captiuam duxit captiuitatem: dedit dona hoībus.
 9 ¶ (Quod autem ascendit, quid est, nisi quia & descendit
 10 primū in inferiores partes terræ? ^{1. Cor. 11. d. 28.} Qui descendit ipse est
 & qui ascendit supra omnes cælos vt impleret omnia.)
 11 ¶ Et ipse dedit quosdam quidem ^{1. Cor. 11. d. 28.} apostolos, quosdā autē
 12 prophetas, alios verò Euangelistas, alios autē pastores, &
 13 ^{1. Cor. 11. d. 28.} sterij, in ædificationem corporis Christi: ^{1. Cor. 11. d. 28.} donec occurra-
 mus

C ^{Zach. 8. c. 16.} mus omnes in vnitatem fidei & agnitionis filij Dei, in
 virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis
 14 Christi: ^{Zach. 8. c. 16.} vt iam non simus paruuli fluctuantes, & circū-
 feramur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in
 15 astutia ad circunventionem erroris. ^{Zach. 8. c. 16.} ¶ Veritatem autem fa-
 cientes in charitate, crescemus in illo per omnia, qui est
 16 caput Christus: ^{Zach. 8. c. 16.} ex quo totum corpus compactū & con-
 nexum per oēm iuncturam subministrationis, secundū
 operationem in mensuram vniuscuiusq; membri, aug-
 mentum corporis facit in ædificationem sui in charita-
 17 te. ^{Zach. 8. c. 16.} ¶ Hoc igitur dico & testificor in Dño vt iam non am-
 D ^{Zach. 8. c. 16.} buletis sicut & Gentes ambulantes in vanitate sensus sui,
 18 ¶ tenebris obscuratū habentes intellectū, alienati à vita
 Dei per ignorantiam quæ est in illis, propter cæcitatem
 19 cordis ipsorum, ¶ qui desperantes, semetipsos tradiderūt
 impudicitæ in operationem immunditiæ omnis, in aua-
 20 ritiam. ^{Zach. 8. c. 16.} ¶ Vos autē non ita didicistis Christum: ^{Zach. 8. c. 16.} s̄i tamē il-
 21 lum audistis, & in ipso edocti estis, (sicut est veritas in Ie-
 22 su.) ^{Zach. 8. c. 16.} ¶ Deponite vos, secundum pristinam conuersationē
 E ^{Zach. 8. c. 16.} veterem hominem, qui corrumpitur s̄m desideria erro-
 23 ris. ^{Zach. 8. c. 16.} ¶ Renouamini autem spū mentis vestræ, ¶ & induite
 24 nouum hoīem qui secundum Deum creatus est in iusti-
 25 tia, & sanctitate veritatis. ^{Zach. 8. c. 16.} ¶ Propter qđ deponētes men-
 26 dacium loquimini veritatem vnusquisq; cum proximo
 suo, qm̄ sumus inuicem membra. ^{Zach. 8. c. 16.} ¶ Irascimini & nolite
 F ^{Zach. 8. c. 16.} peccare, sol non occidat super iracundiam vestrā. ^{Zach. 8. c. 16.} ¶ No-
 27 lite locum dare diabolo. ^{Zach. 8. c. 16.} ¶ Qui furabatur, iam non fure-
 28 tur: magis autem laboret, operando manibus suis quod
 bonum est, vt habeat vnde tribuat necessitatem patienti.
 29 ¶ Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat, sed si-
 30 quis bonus: ad ædificationem fidei, vt det gratiam audite
 G ^{Zach. 8. c. 16.} tibus. ^{Zach. 8. c. 16.} ¶ Et nolite contristare Spiritum sanctū Dei, in quo
 signati estis in die redemptionis. ^{Zach. 8. c. 16.} ¶ Omnis amaritudo, &
 31 ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à
 32 vobis cum omni malitia. ^{Zach. 8. c. 16.} ¶ Estote autem inuicem be-
 nigni, misericordes, donantes inuicem, sicut & Deus in
 Christo

Zach. 8. c. 16.

Rom. 1. a. 9.
1. Pet. 4. a. 3.
Rom. 1. c. 11

deponere
Colof. 3. b. 8
Heb. 12. a. 1.
1. Pet. 4. a. 2
Rom. 6. a. 4.
12. a. 2.
Col. 3. b. 12.
1. Pet. 2. a. 1.
Zac. 8. c. 16.
Pfal. 4. a. 5.

Iacob. 4. b. 7

opportuni-
tatis i.

in diem 8.

Col. 3. b. 11.

Christo donauit vobis.

Hortatur vt Christum imitentur, longe separati ab omni vitio ac scelerato, & redimentes tempus, assumant spiritualia quae tradit, exercitia: vxores vult subditas esse viris, viros aut diligere vxores, sicut Christus dilexit Ecclesiam.

C A P. V.

Ioh. 13. d. 34
& 15. b. 12.
1. Ioh. 4. c. 13.

Colof. 3. a. 5.

*pertinet 1.

*qui est idolorum seruus
Matt. 24. a. 4.
Mar. 13. a. 5.
Luc. 21. b. 8.
Colo. 2. d. 18
1. The. 2. a. 3

* & 4.

Colo. 4. a. 5.
Rom. 12. a. 2
1. The. 4. a. 3

*sancto.

1 Stote ergo imitatores Dei, sicut filij carissimi: ¶ &
Ambulate in dilectione sicut & Christus dilexit nos,
2 & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam
3 Deo in odorem suauitatis. ¶ Fornicatio autem & omnis
immunditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis, sicut
4 decet sanctos: ¶ aut turpitudine, aut stultiloquiū, aut scurrilitas,
quae ad rem non pertinet: sed magis gratiarum
5 actio. ¶ Hoc enim scitote intelligentes, quod omnis fornicator,
aut immundus, aut auarus, (quod est idolorum seruitus) non
habet hereditatem in regno Christi & Dei,
6 ¶ Nemo vos seducat inanibus verbis, propter haec enim
7 venit ira Dei in filios diffidentiae. ¶ Nolite ergo effici particeps
eorum. ¶ Eratis enim aliquando tenebrae: nunc autem
8 lux in Domino. Vt filij lucis ambulate, (fructus enim lucis
9 est in omni bonitate, & iustitia, & veritate,) ¶ probantes
10 quid sit beneplacitum Deo: ¶ & nolite communicare operibus
infructuosis tenebrarum, magis autem redarguite.
11 ¶ Quae enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe est & dice
12 re. ¶ Omnia autem quae arguuntur, a lumine manifestantur.
13 ¶ Tur. omne enim quod manifestatur, lumen est. ¶ Propter
14 quod dicit: Surge qui dormis & exurge a mortuis: & illuminabit
te Christus. ¶ Videte itaque fratres quomodo
15 cautè ambuletis, non quasi insipientes, sed vt sapientes: ¶
16 redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. ¶ Propterea
17 nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quae sit voluntas
Dei. ¶ Et nolite inebriari vino in quo est luxuria,
18 sed implemini Spiritu*, loquentes vobismetipsis in psal
Emis & hymnis, & canticis spiritualibus, cantantes & psal
19 lentes in cordibus vestris Domino: ¶ gratias agentes semper
per pro omnibus in nomine Domini nostri Iesu Christi Deo
20 &

21 & Patri. ¶ Subiecti inuicē, in timore Christi, ¶ Mulieres
22 viris suis subditae sint, sicut domino: quoniam vir caput est mulieris,
23 sicut Christus caput est ecclesiae. Ipse, saluator corporis
24 eius. ¶ Sed sicut ecclesia subiecta est Christo, ita & mulieres
F viris suis in omnibus. ¶ Viri diligite vxores vt
25 stras, sicut & Christus dilexit ecclesiam, & seipsum tradidit
26 pro ea: vt illam sanctificaret, mundans eam lauacro aquae
27 in verbo*, vt exhiberet ipse sibi gloriosam ecclesiam, non habentem
maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed vt sit sancta &
28 immaculata. ¶ Ita & viri debent diligere vxores suas vt corpora
sua. Qui suam vxorem diligit, seipsum diligit. ¶ Nemo enim vnquam
29 suam odio habuit: sed nutrit & fouet eam, sicut & Christus
G ecclesiam, quia membra sumus corporis eius, de carne eius, & de
ossibus eius. ¶ Propter hoc relinquet homo patrem & matrem
suam, & adhærebit vxori suae, & erunt duo in carne vna. ¶
30 Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in ecclesia.
¶ Veruntamen & vos singuli, vnusquisque vxorem suam sicut seipsum
31 diligit: vxor autem timeat virum suum. ¶ Filij parentibus serui
dominis obediunt, rursusque parentes erga filios, & domini erga seruos
sui memores sint officij: monet Dei armaturam, cuius partes explicat,
induendam ad resistendum spiritualibus inimicis, petens etiam vt pro se
oret.

C A P. VI.

1 Filij, obedite parentibus vestris in Domino, hoc enim iustum est.
A ¶ Honora patrem tuum & matrem tuam: (quod est mandatum
primū in promissione,) ¶ vt bene sit tibi, & sis longeuus super
terram. ¶ Et vos patres, nolite ad iracundiam prouocare filios
vestros: sed educate illos in disciplina & correptione Domini.
2 ¶ Serui obedite dominis carnalibus, cum timore & tremore, in
simplicitate cordis vestri, sicut Christo: non ad oculum seruientes,
quasi hominibus placentes, sed vt serui Christi, facientes voluntatem
Dei ex animo: ¶ cum bona voluntate seruientes, sicut Domino & non
hominibus. ¶ scientes quoniam vnusquisque quodcumque fecerit
bonum

Gen. 3. c. 16.
Col. 3. d. 18.
1. Pe. 1. 3. a. 1.
1. Cor. 11. a. 3
-7.
Col. 3. d. 19.

*vite
*ipsam 2.

Gen. 2. d. 24.
Mat. 19. a. 5.
Mat. 10. a. 7.
1. Cor. 6. d. 16

*vt 7.
-7.

Col. 3. d. 18
Exo. 20. c. 12
Deu. 5. c. 16.
Eccle. 3. b. 9.
7. c. 29.
Mat. 15. a. 4.
Mar. 7. b. 16.
Colo. 3. d. 22
Tit. 2. b. 9.
1. Pet. 2. c. 18

EPISTOLA PAULI AD EPHESIOS

B bonum, hoc recipiet à Domino, siue seruus, siue liber.
 9 Et vos dñi eadem facite illis, remittentes minas: sciétes
 quia & illorum & vester Dñs, est in cælis: & personarú
 10 acceptio non est apud eum. De cætero fratres, cõforta-
 11 mini in Dño, & in potentia virtutis eius. Induite vos ar-
 maturam Dei: vt possitis stare aduersus insidias diaboli.
 12 qm non est nobis colluctatio aduersus carné & sangui-
 nem, sed aduersus principes & potestates, aduersus mú-
 di rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequi-
 13 tia, in cælestibus. Propterea accipite armaturam Dei: vt
 C possitis resistere in die malo, & in omnibus perfecti sta-
 14 te. State ergo succincti lumbos vestros in veritate, & in
 15 duti loriam iustitiæ, & calceati pedes in præparatione
 16 Euangelij pacis: in omnibus sumentes scutum fidei, in
 17 quo possitis oia tela nequissimi ignea extinguere. & gl'a
 leã salutis assumite: & gladiú spús: (quod est verbú Dei.)
 18 p oem oratione & obsecratione orantes omni tempore
 in spiritu: & in ipso vigilâtes in omni instantia, & obse-
 19 cratione p oibus sanctis, & pro me, vt det mihi sermo
 D in aptione oris mei cù fiducia, notú facere mysteriú Euã-
 20 gelij, pro quo legatione fungor in catena, ita vt in ipso
 21 audeã, prout oportet me loqui. Vt aut & vos sciatis q
 circa me sunt, qd agam: oia vobis nota faciet Tychicus
 22 carissimus frater & fidelis minister in Dño: quẽ misi ad
 vos in hoc ipsum, vt cognoscatis q circa nos sunt, & cõ-
 23 solet corda vestra. Pax fratrib? & charitas cù fide à Deo
 24 Patre, & Dño Iesu Chro. Gratia cù oibus qui diligunt
 Dñm nrm Iesum Christum in incorruptione. Amen.

Deu. 10. d. 17
 1. Par. 19. c. 7
 Job. 34. b. 19
 Sap. 6. b. 8.
 Eccl. 35. b. 16
 Ro. 1. 2. b. 11
 Galat. 2. b. 5
 Col. 3. d. 25.
 Aã. 10. c. 34.
 1. Pet. 1. c. 17

* & omnibus perfectus 1.

Esa. 50. d. 17.
 1. Thef. 5. b. 8
 Luc. 18. a. 11

Colof. 4. a. 2.
 1. Thef. 3. a. 1

* nostre

Argumentum in Epistolam Pauli
 Ad Philippenses.

PHILIPPENSES sunt Macedones. Hi accepto
 verbo veritatis, pliterunt in fide, nec receperunt
 falsos apostolos. Hos collaudat apostolus, scribens
 eis à Roma de carcere, per Epaphroditum.

EPISTO-

EPISTOLA
 PAULI APOSTOLI
 AD PHILIPPENSES.

*Ex magno affectu quem habet erga Philippenses, manifestat eis
 q pressuræ suæ in maiorem Euangelij fructum cesserint, quam
 utilitatem si non spectaret, omnino dissolui cuperet & esse cù
 Christo: eos q, adhortatur vt dignè ad Christi euangelium con-
 uersentur, dicens q pro ipso iam afflictiones sustinuerint.*

CAPVT PRIMVM.

PAULVS & Timotheus serui Iesu
 Christi, omnibus sanctis in Chri-
 sto Iesu, qui sunt Philippis cum
 2 episcopis & diaconis. Gratia vo-
 3 bis & pax à Deo Patre nostro, &
 4 Dño Iesu Christo. Gratias ago
 Deo meo in omni memoria ve-
 stri, (semper in cunctis orationi-
 bus meis pro omnibus vobis, cù
 5 gaudio deprecationem faciès,) super communicatione
 6 vestra in euangelio Christi à prima die vsq; nunc, confi-
 dens hoc ipsum quia qui cepit in vobis opus bonu, pfi-
 7 ciet vsq; in diẽ Chri Iesu. sicut est mihi iustum, hoc senti-
 8 re p oibus vobis, ed q habeã vos in corde, & in vinculis
 9 meis, & in defensione, & cõfirmatione Euangelij, socios
 10 gaudij mei oes vos esse. Testis enim mihi est Deus, quo
 11 modò cupiam omnes vos in visceribus Iesu Christi. Et
 hoc oro, vt charitas vestra magis ac magis abúder in sciẽ-
 12 tia & in omni sensu: vt probetis potiora, vt sitis sinceri,
 13 & sine offensa in diem Christi, repleri fructu iustitiæ p
 Iesum Christum, in gloriam & laudem Dei. Scire autẽ
 vos volo fratres, quia quæ circa me sunt, magis ad profe-
 13 etum venerunt euangelij: ita vt vincula mea manifesta
 fierent

ferent in Christo in omni pratorio, & in ceteris oibus,
 14 ut plures e fratribus in Dño, confidentes in vinculis me
 is, abundantius audent sine timore verbum Dei loq.
 15 Quidam quidem & propter inuidiam & contentione:
 quidam autem & propter bonam voluntatem Christu
 16 predicant. Quidam ex charitate: sciētes qm in defensio
 C nem Euangelij positus sum. Quidam autem ex contē
 17 tione Christum annuntiant, non syncerē: existimantes
 18 pressuram se suscitare vinculis meis. Quid enim: Dum
 19 omni modo, siue per occasionem, siue per veritatē Chri
 stus annūtiatur: & in hoc gaudeo, sed & gaudebo. Scio
 enim quia hoc mihi proueniet ad salutem, per vestram
 orationem & subministrationem Spiritus Iesu Christi,
 20 sm expectationem & spem meam, quia in nullo cōsun
 dar, sed in omni fiducia sicut semper, & nunc magnifica
 bitur Christus in corpore meo, siue per vitā, siue p mor
 21 tem. Mihi enim viuere Chrs est, & mori lucrū. Quid
 22 si viuere in carne hic mihi fructus operis est, & qd eligā
 D ignoro. Coarctor autē e duobus desiderium habens dis
 23 solui & esse cum Christo, multo magis melius: p perma
 24 nere autem in carne, *necessarium propter vos. Et hoc
 25 cōfidens, scio quia manebo & permanebo omnibus vo
 26 bis, ad profectum vestrum & gaudium fidei: vt gratula
 tio vestra abundet in Christo Iesu in me, per meum ad
 27 uentum iterum ad vos. Tantū dignē Euangelio Chri
 sti conuersamini, vt siue cūm venero, & videro vos, siue
 absens, audiam de vobis quia statis in vno spiritu, vnani
 28 mes collaborantes fidei Euangelij. Et in nullo terreami
 ni ab aduersarijs: quā illis est causa perditionis, vobis au
 29 tē salutis, & hoc a Deo: quia vobis donatū est p Chri
 sto, nō solūm vt in eum credatis, sed vt etiam pro illo pa
 30 tiamini, idē certamen habentes quale & vidistis in me,
 & nunc audistis de me.

*hoor.

*magis 4.

Ephes. 4. a. 1.
Colo. 1. b. 10
1. The. 2. c. 12

audids 1.

*Ad mutuam dilectionem & concordiam, animiq, modestiā miro
 affectu eos hortatur, exemplo Christi, in cuius nomine omne ge
 nu nunc flectitur, vtq, suam in timore operentur salutem: con
 gratulatur*

*gratulatur tum illis q inter malos sanctē viuant, tum sibi q
 tales habeat discipulos. Timotheum laudat a syncera Euang e
 lij pr. edicatione & obedientia: similiter & Epaphroditum,
 quē ad eos mittit postquam ab aegritudine cōualuit.*

C A P. I I.

1 S Iqua ergo consolatio in Christo, siquod solatiū cha
 A ritatis, siqua societas spiritus, siqua viscera miserato
 2 nis: implete gaudium meum, vt idem sapiatis, eandem
 3 charitatem habentes, vnanimis idipsum sentiētes: ni
 hil per contentionem, neque per inanem gloriam: sed in
 4 humilitate, superiores sibi inuicem arbitantes: nō quā
 5 sua sunt singuli considerantes, sed ea quā aliorum. Hoc
 6 enim sentite in vobis, quod & in Christo Iesu: qui cūm
 in forma Dei esset, nō rapinam arbitratus est esse se equa
 7 lem Deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui acci
 piens, in similitudinem hoium factus, & habitu inuētus
 8 vt homo. Humiliauit semetipsum, factus obediens vs
 B que ad mortem: mortē autem crucis. Propter quod &
 9 Deus exaltauit illum: & donauit illi nomen quod est su
 10 per omne nomen: vt in nomine Iesu oē genu flectatur,
 11 caelestium, terrestrium, & infernorum: & oīs lingua con
 fiteatur quia Dñs Iesus Christus in gloria est Dei patris.
 12 Itaq; carissimi mei, (sicut semper obedistis:) nō vt in p
 sentia mei tantū, sed multo magis nunc in absentia mea,
 13 cum metu & tremore vestram salutē operamini. Deus
 est enim: qui operatur in vobis & velle & perficere, pro
 14 bona voluntate. Oīa autē facite sine murmurationibus
 15 & hesitationibus, vt sitis sine querela, & simplices filij
 Dei, sine reprehensione in medio nationis prauæ & per
 16 uersæ, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo: ver
 C bum vitæ continentēs ad gloriam meam in die Christi,
 quia non in vacuum cucurri, neq; in vacuum laboraui.
 17 Sed & si immolor, supra sacrificium & obsequiū fidei
 18 vestrae, gaudeo & congratulor omnibus vobis. Idipsum
 19 autem & vos gaudete, & congratulamini mihi. Spero
 autem in Dño Iesu, Timotheum me citō mittere ad vos:

*ac misera
tiones 7.

1. Cor. 10. f
24 13. b. 5.

Hebr. 2. b. 2.

Esa. 45. d. 23.
Ro. 14. b. 11.

1. Pet. 4. e. 9.

Acto. 16. a. 1.

vt

1. Cor. 10. f.
24. 23. b. 5.

2. Co. 11. e. 12
Ad. 23. b. 6.

EPISTOLA PAULI

ut & ego bono animo sim, cognitis quæ circa vos sunt.
20 ¶ Neminem enim habeo tam vnanimem, qui sincera affe-
21 ctione pro vobis sollicitus sit. ¶ Omnes enim q̄ sua sunt
22 quærunt: non quæ sunt Iesu Christi. ¶ Experimentū autē
eius cognoscite, quia sicut patri filius, mecum seruiuit in
23 Euangelio. ¶ Hunc igitur spero me mittere ad vos, mox
24 ut videro quæ circa me sunt. ¶ Confido autē in Domino
25 qm̄ & ipse veniam ad vos citò. ¶ Necessarium autē existi-
maui, Epaphroditum fratrem & cooperatōrē & commi-
D litonem meum, vestrum autem apostolū, & ministrum
26 necessitatis meæ, mittere ad vos. ¶ qm̄ quidem omnes vos
desiderabat: & mæstus erat, propterea quòd audieratis il-
27 lum infirmatum. ¶ Nam & infirmatus est vsq; ad mortē:
sed Deus misertus est eius: non solūm autem eius, verū
28 etiam & mei, ne tristitiam sup̄ tristitiā haberē. ¶ Festinan-
tius ergo misi illum, ut visō eo, iterum gaudeatis, & ego
29 sine tristitia sim. ¶ Excipite itaq; illum cum omni gaudio
30 in Dño: & eiusmodi cum honore habetote. ¶ qm̄ propter
opus Christi, vsq; ad mortem accessit, tradens aīam suā,
ut impleret id quod ex vobis deerat erga meū obsequiū.
*Paulus omnia hæc detrimentum arbitratus est, quòd Dei iustitiā
ex fide in Christum adipisceretur, semper proficiens ut tandē
perfectionem consequeretur: quapropter Philippenseshorta-
tur ut ipsum, & non discipulos, crucis Christi inimicos, imi-
tentur.*

CAP. III.

1 **D**E cætero fratres mei gaudete in Dño. Eadem vobis
A scribere, mihi quidem non pigrum, vobis autē ne-
2 cessarium. ¶ Videte canes, videte malos operarios, videte
3 concisionem. ¶ Nos enim sumus circumcisio, qui spū scti
4 ne fiduciam habentes, ¶ quanquam & ego habeā confi-
dentiam in carne. Siquis alius videtur cōfidentē in carne,
5 ego magis, ¶ circumcisus octauo die, ex genere Israël, de tri-
bu Ben-iamin, Hebræus ex Hebræis, ¶ sm̄ legem Phari-
6 sæus, sm̄ æmulationem persequens ecclesiam Dei, sm̄
7 iustitiam quæ in lege est conuersatus sine querela. ¶ Sed
qn̄

AD PHILIPPENSES. CAP. III. 183

quæ mihi fuerūt lucra, hæc arbitratus sum propter Chri-
8 stum detrimenta. ¶ Verūtamen existimo omnia detrimē-
B tum esse propter eminentem scientiam Iesu Christi Dñi
mei: propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror
9 ut stercore, ut Christum lucrificiam: ¶ & inueniar in illo
non habens meam iustitiam quæ ex lege est, sed illā quæ
10 ex fide est Christi, quæ ex Deo est iustitia in fide: ¶ ad co-
gnoscēdum illum, & virtutem resurrectionis eius, & so-
11 cietatem passionū illius: cōfiguratus morti eius, ¶ si quo
modo occurrā ad resurrectionem quæ est ex mortuis.
12 ¶ Nō q̄ iam acceperim, aut iam perfectus sim: sequor au-
C tem si comprehendā in quo & cōprehensus sum à Chri-
13 sto Iesu. ¶ Fratres, ego me non arbitror comprehendisse.
Vnum autem: quæ quidem retrò sunt obliuiscens, ad ea
14 verò quæ sunt priora extendens meipsum, ¶ ad destina-
tum persequor, ad brauium supernæ vocationis Dei in
15 Christo Iesu. ¶ Quicumq; ergo pfecti sumus, hoc sentia-
mus: & siqd̄ aliter sapitis, & hoc vobis Deus reuelauit.
16 ¶ Veruntamen ad quòd peruenimus, ut idem sapiamus,
17 in eadem permaneamus regula: ¶ Imitatores mei estote
D fratres & obseruate eos qui ita ambulant, sicut habetis
18 formam nostram. ¶ Multi enim ambulant, quos sepè
dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos cru-
19 cis Christi: ¶ quorum finis interitus: quorum Deus vèter
est: & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt.
20 ¶ Nostra autē conuersatio in cælis est: vnde etiam Saluato-
rem expectamus, Dominum nostrum Iesum Christum,
21 ¶ qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratū
corpori claritatis suæ, secundū operationem qua etiā
posuit subijcere sibi omnia.
*Ad perseuerantiam & spirituale gaudium, modestiam, preces
& gratiarum actiones eos componit, pacem Dei ipsis exo-
ptans, utq; mordicus teneant quæcumq; Dei sunt, laudans ip-
sos, q̄ p̄ Epaphroditū necessaria ad ipsum miserint.* CAP. III.
1 **I**Taq; fratres mei carissimi, et desideratissimi, gaudium
A -meum & corona mea, sic state in Domino carissimi.
Eucho-

¶ Iesu

¶ passionis

¶ reuelabit 6.

¶ nostr.
Ro. 16. cap.

2 ¶ *Quodiam.* Euchodiam rogo & Synthychen deprecor id ipsum sa-
 3 pere in Dño. ¶ Etiam rogo, & te germane compar, adiu-
 ua illas quæ mecum laborauerunt in Euangelio cū Cle-
 mente, & cæteris adiutoribus meis, quorū nomina sunt
 4 in libro vitæ. ¶ Gaudete in Dño semper: iterum dico gau-
 5 dete. ¶ Modestia vestra nota sit omnibus hominibus, Do-
 6 minus prope est. ¶ Nihil solliciti sitis: sed in omni oratio-
 7 ne & obsecratione cum gratiarū actione petitiones ve-
 8 stras innotescant apud Deum. ¶ Et pax Dei quæ exuperat
 oēm sensum, custodiat corda vestra & intelligentias ve-
 9 stras in Christo Iesu. ¶ De cætero fratres, quæcunq; sunt
 vera, quæcunq; pudica, quæcunq; iusta, quæcunq; san-
 cta, quæcunq; amabilia, quæcunq; bonæ famæ, si qua vir-
 10 tus, si qua laus-disciplinæ, hæc cogitate. ¶ Quæ & didici-
 stis, & accepistis, & audistis, & vidistis in me, hæc agite,
 11 & Deus pacis erit vobiscū. ¶ Gaudisus sum autem in Dño
 vehementer, quā tandem aliquando restoruisistis pro me
 sentire, sicut & sentiebatis: occupati autem eratis. ¶ Non
 quasi propter penuriam dico, ego enim didici, in quib?
 12 sum, sufficiens esse. ¶ Scio & humiliari, scio & abūdare:
 (vbiq; & in omnibus institutus sum) & satiari, & esuri-
 13 re, & abundare, & penuriam pati. ¶ omnia possum in eo
 14 qui me confortat. ¶ Veruntamen bene fecistis, communi-
 15 cantes tribulationi meæ. ¶ Scitis autem & vos Philippen-
 ses, q̄ in principio Euangelij, quādo profectus sum à Ma-
 cedonia, nulla mihi ecclesia communicauit in ratione
 16 dati & accepti, nisi vos soli: ¶ quia & Thessalonicam, se-
 17 del & bis in vsum mihi misistis. ¶ Non quia quæro da-
 18 rum: sed requiro fructum abundantem in ratione v̄a.
 ¶ *in ratione vestram.* Habeo autem omnia, & abūdo: repletus sum, acceptis
 ab Epaphrodito quæ misistis, odorem suauitatis, hostiā
 19 acceptam, placentem Deo. ¶ Deus autem meus impleat
 omne desiderium vestrum secundū diuitias suas, in glo-
 20 ria in Christo Iesu. ¶ Deo autem & patri nostro gloria in
 21 secula seculorum. Amē. ¶ Salutate omnem sanctum in
 22 Christo Iesu. ¶ Salutant vos qui mecum sunt fratres. Salu-
 tant

tant vos omnes sancti: maximè autem qui de Cæsaris do-
 23 mo sunt. ¶ Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spiri-
 tu vestro. Amen.

Argumentum in Epistolam Pauli
 ad Colossenses.

COLOSSENSES, & hi sicut Laodicenses,
 sunt Asiani, & ipsi præuenti erant à pseu-
 do apostolis. Nec ad hos accessit ipse apo-
 stolus, sed & hos per epistolam corrigit.
 Audierant enim verbū ab Archippo: qui
 & ministerium in eos accepit. Ergo apo-
 stolus iam ligatus, scribit eis ab Epheso per Tychicum diaco-
 num & Onesimum Acolythum.

EPISTOLA
 PAULI APOSTOLI
 AD COLOSSENSES.

*Audita fide, charitate ac spe Colossensium, orat pro ipsis aposto-
 lus, quò in scientia Dei bonisq; operibus perficiantur: Chri-
 stum Dei imaginem dicit, per quem omnia creata sunt, & qui
 caput est ecclesie, quo omnia pacificata sunt, hortatur ergo
 vt immobiles in fide permaneant, seq; dicit effectum Christi
 ministerium, ad predicandum mysterium à seculis absconditū,
 & nunc manifestatum.*

CAPVT I.

PAVLVS apostolus Iesu Christi p
 voluntatem Dei, & Timotheus
 frater: ¶ ijs qui sunt Colossis san-
 ctis & fidelib? fratribus in Chri-
 sto Iesu. ¶ Gratia vobis & pax à
 Deo patre nostro, & Dño Iesu
 Christo. Gratias agimus Deo &
 Patri Dñi nostri Iesu Ch̄i sem-
 per pro vobis orantes: ¶ audien-
 tes

tes demsi vestram in Christo Iesu: & dilectionem quam
 5 habetis in sanctos omnes, propter spem quam reposita est
 vobis in caelis, quam audistis in verbo veritatis Euange-
 6 lij, quod peruenit ad vos, sicut & in vniuerso mundo est,
 & fructificat, & crescit, sicut in vobis, ex ea die qua audi-
 7 stis & cognouistis gratiam Dei in veritate, sicut didici-
 8 stis ab Epaphra carissimo conseruo nostro, qui est fide-
 9 lis pro vobis minister Christi Iesu, qui etiam manifesta-
 uit nobis dilectionem vestram in spiritu. Ideo & nos ex
 qua die audiimus, non cessamus pro vobis orantes & po-
 10 stulantes, vt impleamini agnitione voluntatis eius, in om-
 ni sapientia & intellectu spiritali: vt ambuletis dignè
 Deo per omnia placentes: in omni opere bono fructifican-
 11 tes, & crescentes in scientia Dei: in omni virtute confortati
 secundum potentiam claritatis eius, in omni patientia & lo-
 12 ganimitate cum gaudio, gratias agentes Deo & patri qui
 dignos nos fecit in partem sortis sanctorum, in lumine.
 13 qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in
 14 regnum filij dilectionis suae, in quo habemus redemptionem
 15 nem, remissionem peccatorum, qui est imago Dei inui-
 16 sibilis, primogenitus omnis creaturae: quoniam in ipso condita
 17 sunt vniuersa in caelis, & in terra, visibilia, & inuisibili-
 18 lia, siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue
 19 potestates: omnia per ipsum, & in ipso creata sunt: & ipse
 ante omnes, & omnia in ipso constant. Et ipse est
 20 caput corporis Ecclesiae, qui est principium primogeni-
 21 tus ex mortuis: vt sit in omnibus ipse primatum tenens:
 22 quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare:
 23 et per eum reconciliare omnia in ipsum pacificans per sanguinem
 24 crucis eius, siue quae in terris, siue quae in caelis sunt. Et vos
 cum essetis aliquando alienati & inimici sensu, in operibus
 25 malis, nunc autem reconciliauit in corpore carnis eius per mortem,
 26 exhibere vos sanctos, & immaculatos, & irreprehensibiles coram
 27 ipso, si tamen permanetis in fide fundati & stabiles, & immobiles
 28 a spe Euangelij quod audistis, quod praedicatum est in vniuersa
 creatura

*Patri 2.
*Deo patris.
21.

*&
*vel 1.
Iob. 1. a. 4.

1. Co. 15. e. 31
Apo. 1. b. 5.

creatura quae sub caelo est, cuius factus sum ego Paulus
 24 minister. Qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis, &
 adimpleo ea quae desunt passionum Christi, in carne mea
 25 pro corpore eius, quod est Ecclesia: cuius factus sum ego
 minister secundum dispensationem Dei, quae data est mihi
 26 hi in vobis, vt impleam verbum Dei, mysterium quod absconditum
 27 fuit a saeculis & generationibus, nunc autem manifestatum
 28 est sanctis eius, quibus voluit Deus notitas facere diuitias
 29 gloriae Sacramenti huius in Gentibus, quod est Christus in
 vobis spes gloriae, quem nos annuntiamus, corripientes
 omnem hominem, & docetes omnem hominem in omni
 sapientia, vt exhibeamus omnem hominem perfectum in
 Christo Iesu. in quo & laboro, certando secundum operationem
 eius quam operatur in me in virtute.

Hortatur vt caueant ne vllis aut persuasionibus aut imposturis philosophorum, seu legem inducere volentium seducantur a Christi fide, per quem a peccatis, a potestate Diaboli, & ab aduerso ipsis chirographo liberati sunt.

C A P. I I.

1 Volo enim vos scire qualem sollicitudinem habeam
 2 pro vobis & pro ijs qui sunt Laodiceae, & quicumque
 3 non viderunt faciem meam in carne: vt consolentur corda
 4 ipsorum, instructi in charitate, & in oes diuitias plenitudinis
 5 intellectus, in agnitione mysterij Dei Patris, Christi Iesu, in
 6 quo sunt oes thesauri sapientiae & scientiae absconditi. Hoc
 7 autem dico, vt nemo vos decipiat in sublimitate sermonum.
 8 Nam etsi corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum:
 gaudens, & videns ordinem vestrum, & firmamentum eius
 quae in Christo est, fidei vestrae. Sicut ergo accepistis
 Iesum Christum Dominum, in ipso ambulate, radicati & super-
 aedificati in ipso, & confirmati fide sicut & didicistis,
 abundantes in illa in gratiarum actione. Videte ne quis
 vos decipiat per philosophiam, & inanem fallaciam,
 secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi,
 & non secundum Christum:

* & 3.
* & 7.
2. Cor. 5. a. 3.
* noskum
- 4 -
* in ca 3.

9 quia in ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis cor-
 10 poraliter: & estis in illo repleti, qui est caput ois princi-
 11 patus & potestatis, in quo & circumcisi estis circumcisio
 C ne no manufacta in expoliatione corporis carnis, *in cir-
 12 cuncisione Christi, & consepulti ei in bapuzimo: in quo &
 resurrexistis per fidem operationis Dei, qui suscitauit il-
 13 lum a mortuis. ¶ Et vos cum mortui essetis in delictis, &
 prapuzio carnis uestrae, conuiuificauit cum illo: donans
 14 uobis omnia delicta, delens quod aduersus nos erat, & ip-
 *decretis 3.
 15 solum tulit de medio, affigens illud cruci: & expoliās prin-
 cipatus, & potestates, traduxit confidenter palam, trium-
 16 phans illos in semetipso. ¶ Nemo ergo uos iudicet in cibo
 -1.
 17 aut in potu, aut in parte diei-festi, aut in neomenia, aut
 18 sabbathorum; quae sunt umbra futurorum, corpus autē
 Mat. 24. 2-4.
 19 Christi. ¶ Nemo uos seducat, uolens in humilitate & reli-
 gione angelorum quae non uidit ambulans, frustra infla-
 19 tus sensu carnis suae, & non tenēs caput, ex quo totum
 corpus p nexus, & cōiunctiones subministratum & cō-
 20 structum, crescit in augmentum Dei. ¶ Si ergo mortui es-
 -2.
 21 stis cum Christo, ab elementis huius mundi: quid ad-
 22 huc tanquam uiuentes in mundo decernitis? ¶ Ne tetige-
 *Netetigeris,
 22 ritis, neq; gustaueritis, neq; contrectaueritis: quae sunt
 neq; gultaue-
 23 ritis neq; con-
 23 trēctaueris
 23 nas hominum: quae sunt rationem quidem habentia
 sapientiae in superstitione & humilitate, & non ad par-
 cendum corpori, non in honore aliquo ad saturita-
 tem carnis.

*In moribus eos informat, ut exuto veteri homine cum actibus
 suis, quos hic explicat, nouum induant, in quo non est distin-
 ctio nationis aut conditionis, assumantq; virtutes, ac varijs mo-
 dis Deum laudent, cuncta ad ipsam referentes. Docet deinde
 quomodo se habere debeant uxores & mariti, filij, & patres,
 serui ac domini.*

CAP. III.

1 **I**gitur si surrexistis cum Christo, quae sursum sunt
 A **Q**uærte, ubi Christus est in dextera Dei sedens: quae
 sursum

sursum sunt sapite, no que super terram. ¶ Mortui enim
 estis, & uita uestra est abscondita cum Christo in Deo.
 ¶ Cū Christus apparuerit, uita uestra: tunc & uos appare-
 bitis cum ipso in gloria. ¶ Mortificate ergo membra ue-
 stra quae sunt super terram, fornicationem, immunditiā,
 libidinem, concupiscentiam malam, & auaritiā, q̄ est
 simulachrorum seruitus, propter quae uenit ira Dei su-
 per filios incredulitatis. ¶ In quibus & uos ambulastis ali-
 quando, cū uiueretis in illis. ¶ Nūc autem deponite &
 8 uos omnia, iram, indignationē, malitiā, blasphemiam,
 9 turpem sermonem de ore uestro. ¶ Nolite mentiri in ui-
 cem: expoliantes uos ueterem hoīem cum actibus suis,
 10 & induentes nouum, eum qui renouat in agnitionem,
 11 in imaginem eius qui creauit illum, ubi non est, ¶ Gen-
 12 tilis & Iudaeus, circumcisio & prapuziū, Barbarus & Sey-
 12 tha, seruus & liber, sed oīa, & in oībus Chr̄s. ¶ Induite
 uos ergo sicut electi Dei, sancti, & dilecti, uiscera miseri-
 cordiae, benignitatis, humilitatis, modestiam, patientiam,
 13 & supportantes inuicem, & donantes uobismetipsis, sicut
 C aduersus aliquem habet querelam, sicut & Dñs donauit
 14 uobis, ita & uos. ¶ Super oīa autem haec, charitatem-ha-
 15 bete, quod est uinculum perfectionis: ¶ Et pax Chr̄i exul-
 tet in cordibus uestris, in qua & uocati estis in vno cor-
 16 pore, & grati estote. ¶ Verbu Chr̄i habitet in uobis abun-
 danter, in omni sapientia, docentes & commonetes uos
 metipfos, *psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus, in
 17 gratia cantantes in cordibus uestris Deo. ¶ Oē quodcū
 18 que facitis in uerbo aut in opere, omnia in noīe Dñi Iesu
 18 Christi, gratias agentes Deo & Patri per ipsum. ¶ Mu-
 19 lieres subditae estote uiris sicut oportet in Dño. ¶ Viri, di-
 20 ligite uxores: & nolite amari esse ad illas. ¶ Filij, obedite
 patribus p oīa, hoc enim placitum est in Dño. ¶ Pa-
 21 tres, nolite ad indignationem prouocare filios uestros: ut
 22 non pusillo animo fiant. ¶ Serui, obedite p oīa dñis car-
 22 nalibus, non ad oculum seruientes, quasi hoībns placen-
 23 tes, sed in simplicitate cordis, timentes Deum. ¶ Quodcū
 que

* autem
 * enim 12.
 Ephes. 5. 2. 3.

Rom. 6. 2. 4.
 b. 12.
 Ephes. 4. f. 2. 3.
 Heb. 12. 2. 1.
 1. Pet. 2. 2. 1.
 4. 2. 2.

* masculus
 & femina.

Eph. 6. b. 11.

-1.

* in
 1. Co. 10. g. 36

* facite 9.
 Eph. 5. c. 22.
 1. Pet. 3. a. 1.
 Eph. 5. f. 25.
 * uestras
 -4.
 Ephes. 6. a. 5.
 Tit. 2. c. 9.
 2. Pet. 2. c. 18

que facitis, ex animo operamini sicut Dño, & non homi-
 24 nibus: ¶scientes q̄ à Dño accipietis retributionem hære-
 Rom. 2. b. 6. 25 ditatis. Domino Christo seruite: ¶qui enim iniuriam fa-
 Act. 10. f. 34. cit, recipiet id quod iniquè gessit, & nõ est personarum
 - 1. acceptio- apud Deum.

*Pro se cupit ipsos precari, & cautè ac discretè cum infidelibus
 conuersari, mittitq̄, qui manifestent eis quæ apud ipsum agã-
 tur, & variorum salutationes adscribit, cupiens vt hæc & si-
 militer Laodicensium epistola apud utramq̄, legatur eccle-
 siam.*

C A P. I I I I.

1 D Omini, quod iustum est & æquum, seruis præsta-
 A te: scientes q̄ & vos Dñm habetis in cælo. ¶Oratio
 2 ni instatè: vigilantes in ea in gratiarum actione. ¶Oran-
 3 tes simul & pro nobis, vt Deus aperiat nobis ostium ser-
 monis ad loquendum mysterium Christi (propter quod
 4 etiam vinctus sum) ¶vt manifestem illud ita vt oportet
 5 me loqui. ¶In sapientia ambulatè ad eos qui foris sunt,
 6 tempus redimentes. ¶Sermo vester semper in gratia fa-
 B le sit conditus: vt sciatis quomoddò oporteat vos vniciui-
 7 que respondere. ¶Quæ circa me sunt, omnia vobis nota
 faciet Tychicus carissimus frater, & fidelis minister, &
 8 conseruus in Domino, ¶quem misi ad vos ad hoc ip-
 sum vt cognoscat quæ circa vos sunt, & consoletur cor-
 9 da vestra, ¶cum Onesimo carissimo & fideli fratre qui
 ex vobis est. ¶Omnia quæ hîc aguntur, nota faciét vobis.
 10 ¶Salutat vos Aristarchus concaptiuus meus, & Marcus
 consobrinus Barnabæ (de quo accepistis mandata. Si ve-
 11 nerit ad vos, excipite illum) ¶& Iesus qui dicitur iustus, q̄
 C sunt ex circûcisione, hi soli sunt adiutores mei in regno
 12 Dei: qui mihi fuerunt solatio. ¶Salutat vos Epaphras qui
 ex vobis est seruus Chri Iesu, semp sollicitus pro vobis in
 orationib⁹, vt stetis pfecti & pleni in omni volûtate Dei.
 13 ¶Testimonium enim illi perhibeo quod habet multã la-
 bore p vobis, & pro ijs q̄ sunt Laodiceæ, & q̄ Hierapoli.
 14 ¶Salutat vos ¶Lucas medicus carissimus, & Demas. ¶Sa-
 15 lutate fratres qui sunt Laodiceæ, & Nympham, & quæ
 in

Rom. 2. b. 6.
 Act. 10. f. 34.
 - 1.

1. Th. 5. c. 17.
 Eph. 6. c. 18.
 2. The. 3. a...

Eph. 5. d. 15.

*qui omnia

1. Tit. 4. b. 11

in domo eius est ecclesiam. ¶Et cū lecta fuerit apud vos
 6 epistola, facite vt & in Laodicensium ecclesia legatur: &
 7 eam quæ Laodicensium est, vos legatis. ¶Et dicite Archip-
 po, Vide ministerium quod accepisti in Dño, vt illud im-
 8 pleas. ¶Salutatio mea manu Pauli. Memores estote vin-
 culorum meorum. Gratia* vobiscum. Amen.

Argumentum in primam Epistolam ad
 Thessalonicenses.

THESALONICENSES sunt Macedones,
 qui accepto verbo veritatis perstiterunt in fi-
 de, etiam in persecutione ciuium suorum. Præ-
 terea nec receperunt falsos apostolos, nec ea
 quæ à falsis apostolis dicebantur. Hos collau-
 dat apostolus, scribens eis ab Athenis per Tychicum diaco-
 num, & Onesimum Acolythum.

EPISTOLA
 PAULI APOSTOLI
 AD THESSALONICENSES

Prima.

Thessalonicenses commendat, actis Deo gratijs, quod susceptam
 semel fidem seruauerint, Pauli, imò ipsius Domini imitatores
 effecti, ac forma reliquis credentibus, palàm ostendentes, quæ
 apud ipsos fructum, Pauli prædicatio habuerit. C A P. I.

PAULVS & Siluanus & Timó-
 theus ecclesiæ Thessalonicen-
 sium in Deo patre, & Domi-
 no Iesu Christo. Gratia vobis
 & pax*, ¶Gratias agimus Deo
 semper pro omnibus vobis:
 memoriam vestri facientes in
 orationibus nostris sine inter-
 missione, ¶memores operis fi-
 dei vestræ & laboris, & charitatis, & sustinentiæ spei
 AA iij Domi-

* ea que Laodiceum est
 vobis legat

* Dñi nostri
 Iesu Christi

* à Deo patre
 nostro, & Do-
 mino Iesu
 Christo.

B Domini nostri Iesu Christi, ante Deum & patrem nostrum: scientes fratres dilecti à Deo, electio nem vestram: quia Euangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum, sed in virtute & in spiritu sancto, & in plenitudine multa, sicut scitis quales fuerimus in vobis, propter vos. Et vos imitatores nostri facti estis, & Dominus excipientes verbum in tribulatione multa cum gaudio spiritus sancti: ita ut facti sitis forma omnibus creditibus in Macedonia & in Achaia. A vobis enim diffamatus est sermo Domini, non solum in Macedonia & in Achaia, sed in omni loco, fides vestra quae est ad Deum, profecta est, ita ut non sit nobis necesse quicquam loqui. Ipsi enim de nobis annuntiant qualem introitum habuerimus ad vos: & quomodo conuersi estis ad Deum à simulachris seruire Deo viuo & vero, & expectare Filium eius de caelis (quem suscitauit ex mortuis) Iesum, qui eripuit nos ab ira ventura.

Ostendit quam sincerum se exhibuerit in predicando ipsis Euangelium, gratias Deo agens quod susceptum Dei verbum sedulo seruauerint, passi multa à contribulibus, sicut Ecclesia Iudaea à Iudaeis, qui Unam cum Christo etiam pios omnes persequeuntur: declarat etiam quam ardentem gerat erga ipsos affectionem.

C A P. I I.

A Nam ipsi scitis fratres introitum nostrum ad vos, quia non inanis fuit: sed antè passi, & contumelios affecti (sicut scitis) in Philippis fiduciam habuimus in Deo nostro, loqui ad vos Euangelium Dei in multa sollicitudine. Exhortatio enim nostra non de errore, neque de immunditia, neque in dolo: sed sicut probati sumus à Deo, ut crederetur nobis Euangelium, ita loquimur, non quasi hominibus placere: sed Deo qui probat corda nostra. Neque enim ali quando fuimus in sermone adulationis sicut scitis, neque in occasione auaritia, Deus testis est: nec querentes ab hominibus gloriam, neque à vobis, neque ab alijs. Cum possemus vobis oneri esse ut Christi apostoli: sed facti sumus paruuli in medio vestrum, tanquam si nutrix foueat filios suos.

B suos. Ita desiderantes vos, cupidè volebamus tradere vobis non solum Euangelium Dei, sed etiam animas nostras, quoniam carissimi nobis facti estis. Memores enim estis fratres laboris nostri & fatigationis, nocte & die operantes, ne quem vestrum grauaremus, predicauimus in vobis euangelium Dei. Vos testes estis & Deus, quam sanctè & iustè, & sine querela, vobis, qui credidistis, fuimus: sicut scitis qualiter unumquemque vestrum (sicut pater filios suos) deprecantes vos & consolantes, testificati sumus ut ambularetis dignè Deo qui vocauit vos in suum regnum & gloriam. Ideo & nos gratias agimus Deo sine intermissione, quoniam cum accepissetis à nobis verbum auditus Dei, accepistis illud non ut verbum hominum, sed (sicut est verè) verbum Dei, qui operatur in vobis qui creditis. Vos enim imitatores facti estis fratres ecclesiarum Dei quae sunt in Iudaea, in Christo Iesu: quia eadem passi estis & vos à contribulibus vestris, sicut & ipsi à Iudaeis, qui & Dominum occiderunt Iesum, & prophetas, & nos persecuti sunt, & Deo non placent, & omnibus hominibus aduersantur, prohibentes nos Gentibus loqui ut salua fiant, ut impleant peccata sua semper, praenit enim ira Dei super illos usque in finem. Nos autè fratres desolati à vobis ad tempus horae, aspectu, non corde abundantius festinauimus faciem vestram videre cum multo desiderio, quoniam volumus venire ad vos, ego quidem Paulus, & semel & iterum: sed impediuit nos Satanas. Quae est enim nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriae? Nonne vos ante Dominum nostrum Iesum Christum estis in aduentu eius? Vos enim estis gloria nostra & gaudium.

Metuens ne propter suas afflictiones à fide mouerentur, misit ad eos Timotheum, qui ipsos roboraret. Illo autem reuerso, gratias Deo agit, quod in fide ac dilectione firmi permaferint, ostendens quantum cupiat illos inuisere, ut suppleat quod deest fidei ipsorum.

C A P. I I I.

A Propter quod non sustinentes amplius placuit nobis remanere Athenis, solis: & misimus Timotheum fratrem

Act. 10. 5. 34. 1 Co. 4. c. 12. 2. The. 1. b. 8

peruenit autem 8.

Act. 16. a. 1.

2 trem nostrum, & ministrū Dei in euangelio Christi, ad
 3 cōfirmandos vos & exhortandos pro fide v̄ra: ¶ vt nemo
 moueatur in tribulationibus istis, ipsi enim scitis quod
 4 in hoc positi sumus. ¶ Nā & cū apud vos essemus, predi-
 cebamus vobis passuros nos tribulationes, sicut & factū
 5 est, & scitis. ¶ Propterea & ego amplius non sustinens, mi-
 6 si ad cognoscendā fidē vestram, ne fortē tentauerit vos is
 motheo ad nos à vobis, & annuntiante nobis fidē & cha-
 7 ritatē vestram, & quia memoriā n̄si habetis bonā semp,
 8 desiderantes nos videre sicut nos quoq; vos: ¶ ideo cōsola-
 9 ti sumus fratres, in vobis, in oī necessitate & tribulatiōe
 10 n̄ra p̄ fidē v̄ram, ¶ qm̄ nunc viuimus si vos statis in Dño.
 11 ¶ Quam enim gratiarū actionē, possumus Deo retribuere
 12 p̄ vobis, in oī gaudio quo gaudemus p̄ vos ante Deū
 13 n̄m, ¶ nocte ac die abundantius orātes vt videamus faciē
 14 v̄ram, & cōpleamus ea q̄ desunt fidei v̄ræ: ¶ Ipse autē De⁹
 15 & P̄r noster, & Dñs noster Iesus Christus dirigat viā no-
 16 stram ad vos. ¶ Vos autē Dñs multiplicet: & abundare fa-
 17 ciat charitatē in inuicē, & in oēs, quemadmodū & nos
 18 in vobis, ¶ ad cōfirmanda corda vestra sine querela, in san-
 19 ctitate, ante Deū & Patrem nostrū, in aduentu Dñi no-
 20 stri Iesu Christi cum omnibus sanctis eius. Amen.

*Hortatur vt tradita sibi precepta obseruent, abstinentes à forni-
 catione, ac se mutua diligentes, manibus q̄ operantes, quod nul-
 lius quicquam desiderare cogantur: docet modum nostræ re-
 surrectionis, ne inordinata iustitia se crucient propter eos qui
 moriuntur.*

C A P. I I I I.

1 **D**E cætero ergo fratres, rogamus vos & obsecramus
 2 in Dño Iesu, vt quemadmodū accepistis à nobis
 3 quō oporteat vos ambulare, et placere Deo, sicut et am-
 4 bulatis, vt abūdētis magis. ¶ Scitis enim q̄ præcepta dede-
 5 rim vobis p̄ Dñm Iesū. ¶ Hæc est enī volūtas Dei, sancti-
 6 ficatio v̄ra: vt abstinēatis vos à fornicatiōe, ¶ vt sciat vnus-
 7 quisq; vestrū vas suū possidere in sanctificatione & ho-
 8 nore:

¶ sic &ambu-
 letis 3.
 ¶ dederimus
 2.
 Ro. 12. a. 2.
 Eph. 5. d. 17.

9 nore: ¶ nō in passione desiderij, sicut & Gentes q̄ ignorāt
 10 Deū, ¶ & neq; supergrediat, neq; circūueniat in negocio
 11 fratris suū: qm̄ vindex est Dñs de his oībus, sicut ¶ dixi-
 12 mus vobis, & restificati sum⁹. ¶ Nō enim vocauit nos De⁹
 13 in immūditia: sed in sanctificationē. ¶ Itaq; qui hæc sper-
 14 nit, non hoīem spernit, sed Deū, q̄ etiā dedit Sp̄m suū
 15 sanctū in nobis. ¶ De charitate autē fraternitatis nō necesse
 16 habemus scribere vobis: ¶ ipsi enim vos à Deo didicistis
 17 vt diligatis inuicē. ¶ Etenim illud facitis in oēs fr̄es in vni-
 18 uersa Macedonia. Rogamus autē vos fr̄es vt abūdētis ma-
 19 gis: ¶ & operā detis vt q̄ti sitis, & vt v̄m negociū agatis,
 20 & operemini manibus v̄ris, sicut p̄cepimus vobis: ¶ & vt
 21 honestē ambuletis ad eos q̄ foris sunt: & nullius aliquid
 22 desideretis. ¶ Nolumus autē vos ignorare fr̄es de dormiē-
 23 tibus, vt non contristemini, sicut & cæteri qui sp̄e nō ha-
 24 bent. ¶ Si enim credimus q̄ Iesus mortuus est, & resurre-
 25 xit: ita & Deus eos qui dormierūt per Iesum, adducet cū
 26 eo. ¶ Hoc enim vobis dicimus in verbo Dñi, ¶ quia n̄s q̄
 27 viuimus, qui residui sumus in aduentu Dñi, nō puenie-
 28 mus eos qui dormierunt. ¶ Qm̄ ipse Dñs in iussu & in vo-
 29 ce Archangeli, & in tuba Dei descendet de cælo: & mor-
 30 tui qui in Ch̄o sunt, resurgent primi. ¶ Deinde nos q̄ vi-
 31 uimus, q̄ relinquimur: simul rapiemur cū illis in nubi-
 32 bus obuiam Christo in aëra, & sic semper cum Dño cri-
 33 mus. ¶ Itaq; consolamini inuicem in verbis istis.
 34 *Diem iudicij dicit insperatum ad futurum, qui tamen ipsos nō po-
 test incautos opprimere, cū semp ad illū se præparent, ad quod
 illos etiā hortatur: monet quoq; de obedientia erga suos prese-
 flos, & quomodō erga inuicē et erga Deum se habere debeat:
 orat pro ipsis, vtiq; pro se orent precatur.*

C A P. V.

1 **D**E tēporibus autē & momentis fr̄es, non indigetis vt
 2 scribamus vobis. ¶ Ipsi enim diligētē scitis q̄a dies
 3 Dñi, sicut fur in nocte, ita veniet. ¶ cū enim dixerint, pax
 4 & securitas: tunc repētinus eis supueniet interitus, sicut
 5 dolor in vtero habenti, & nō effugient. ¶ Vos autē fratres
 6 non

¶ 2.
 - 2.
 Ioh. 13. d. 34
 15 c. 17.
 1. Ioh. 2. l. 10
 4. c. 13.

2. Cor. 14. c.
 23. c. 51.
 ¶ in aduen-
 tum 6.

¶ Demiao 4

2. Pet. 3. c. 10
 Apo. 13. a. 1.
 16. c. 15.
 ¶ parturienti
 ¶ habentis

Ifa. 59. a. 19.
Eph. 6. o. 14.

Pro. 17. b. 13
o. d. 21.
Ro. 11. d. 17.
1. Pet. 3. b. 9.
Ecl. 18. c. 22
Luc. 18. a. 1.
Colof. 4. a. 1.

1. Cor. 1. b. 9.

..1.

non estis in tenebris: vt vos dies illa tanquam fur cōpre-
 5 hendat. oēs enim vos, filij lucis estis, & filij diei: non su-
 6 mus noctis neq; tenebrarū. ¶ Igitur nō dormiamus sicut
 7 & ceteri: sed vigilemus & sobrij simus. ¶ Qui enim dor-
 8 miūt, nocte dormiūt: & qui ebrij sunt, nocte ebrij sunt.
 9 ¶ Nos autē qui diei sumus, sobrij sumus, induiti loricam fi-
 10 dei & charitatis, & galeā spem salutis: ¶ qm̄ non posuit
 11 nos Deus in iram, sed in acquisitionem salutis per Dñm
 12 nostrum Iesum Christū, ¶ qui mortuus est pro nobis: vt
 13 siue vigilemus, siue dormiamus, simul cū illo viuamus.
 14 ¶ Propter quod consolamini inuicem: & ædificate alteru-
 15 trū, sicut & facitis. ¶ Rogamus autē vos fratres vt noueri-
 16 tis eos q laborant inter vos, & presunt vobis in Dño, &
 17 13 monent vos: ¶ vt habeatis illos abundantius in charitate
 18 propter opus illorum. pacem habete cū eis. ¶ Rogamus
 19 autē vos fratres, corripite inquietos, consolamini pusilla-
 20 nimes, suscipite infirmos, patientes estote ad oēs. ¶ Vide
 21 te nequis malū pro malo alicui reddat: sed semper quod
 22 bonum est sectamini inuicem, & in omnes. ¶ Semp gau-
 23 dete. ¶ Sine intermissione orate. ¶ In oibus gratias agite.
 24 ¶ hæc est enim voluntas Dei in Ch̄o Iesu in oibus vobis.
 25 ¶ Spūm nolite extinguere. ¶ Prophetias nolite spernere.
 26 ¶ Oīa autē probate: quod bonum est tenere. ¶ Ab oī specie
 27 mala abstinete vos. ¶ Ipse autē Deus pacis sanctificet vos p
 28 oīa: vt integer spūs vester, & anima & corpus sine q̄rela,
 29 in aduentū Dñi nostri Iesu Ch̄i seruet. ¶ Fidelis est qui
 30 vocauit vos, qui etiam faciet. ¶ Fratres orate pro
 31 nobis. ¶ Salutate fratres oēs in osculo sc̄to.
 32 ¶ Adiuro vos per Dñm, vt legatur
 33 Epistola hæc oibus sanctis
 34 fratribus. ¶ Gratia Dñi
 35 nostri Iesu Christi
 36 vobiscum.
 37 AMEN.

Argumentum

Argumentum in epistolā secundā ad Thessalonicenses.

Ad Thessalonicenses secundam scribit Epistolā apostolus: & notū facit eis de temporibus nouissimis, & de aduersarij deiectione. Scribit hanc Epistolam ab Athenis, per Titum diacōnum, & Onesimum Accolythum.

EPISTOLA PAULI APOSTOLI AD THESSALONICENSES Secunda.

Gratias Deo agit pro fide ac tolerantia Thessalonicensium in persecutionibus, propter quas dicit illos gloriam, aduersarios verò ultionem in die iudicij, recepturos: orans vt digni habeantur vocatione Dei.

C A P. I.

1
A
2
3
B

PAVLVS & Siluan⁹ & Ti-
 motheus: ecclesie Thessa-
 lonicensium in Deo patre
 nostro & Dño Iesu Chri-
 sto. ¶ Gratia vobis & pax
 à Deo p̄re nostro et Dño
 Iesu Christo. ¶ Gratias age-
 re debemus semper Deo
 pro vobis, fratres, ita vt
 dignum est, qm̄ supercre-
 scit fides vestra, & abun-
 4 dat charitas vniuscuiusq; vestrū in inuicē: ¶ ita vt & nos-
 ipsi in vobis gloriemur in ecclesijs Dei, pro patientia ves-
 tra, & fide in omnibus persecutionibus vestris, & tribu-
 lationi-

* in
* retributio-
nem

5 lationibus quas sustinetis, in exemplū iusti iudicij Dei,
 6 vt digni habeamini * regno Dei, pro quo & patimini. * Si
 tamen iustū est apud Deum retribuere * tribulationē, ijs
 7 qui vos tribulant: & vobis qui tribulamini requiē nobi
 C scum in reuelatione Dñi Iesu de cælo cū angelis virtutis
 8 eius, in flamma ignis dātis vindictā ijs qui nō nouerūt
 Deum, & qui non obediunt Euangelio Dñi nostri Iesu
 9 Christi. * qui pēnas dabūt in interitū eternas à facie Dñi
 10 & à gloria virtutis eius: * cū venerit glorificari in san-
 D ctis suis, & admirabilis fieri in omnibus qui crediderūt,
 quia creditū est testimonium nostrum super vos in die
 11 illo. * In quo etiam oramus semper pro vobis: vt digne-
 tur vos uocatione sua Deus noster, & impleat omnem
 12 voluntatem bonitatis*, & opus fidei in virtute, vt clari-
 ficetur nomen Domini nostri Iesu Christi in vobis, &
 vos in illo secundum gratiam Dei nostri, & Domini
 Iesu Christi.

* scz

*De die Domini monet ne credant seducloribus, ostendens ventu-
 rum prius filium perditionis, qui varia edet prodigia falla-
 cia, quibus reprobi seducentur: de electione & fide Thessalo-
 nicensium gratias agit, monens vt seruent acceptas ab ip-
 so traditiones, & pro eorum consolatione ac confirmatione
 orat.*

C A P. I I.

Eph. 1. b. 6.

1 **R**ogamus autem vos fratres per aduentum Domini
 A nostri Iesu Christi, & nostre congregationis in ip-
 2 sum: vt non citò moueamini à vestro sensu, neque ter-
 reamini, neque per spiritum, neque per sermonem, ne-
 que per epistolam tāquam per nos missam, quasi instet
 3 dies Domini. * Ne quis vos seducat vllō modo, quoniā
 nisi venerit discessio primū, & reuelatus fuerit homo
 4 peccati, filius perditionis, * qui aduersatur & extollitur
 supra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita vt
 5 in tēplo Dei sedeat, ostendens se tāquam sit Deus. * Num
 B retinetis q̄ cū adhuc essem apud vos, hæc dicebam vo-
 6 bis: * Et nunc quid detineat scitis: vt reueletur in suo tē-
 7 pore. * Nam mysterium iam operatur iniquitatis: tantū
 vt

8 vt qui tenet nunc, teneat, donec de medio fiat. * Et tunc
 reuelabitur ille iniquus: quem Dominus Iesus interfici-
 9 et spiritu oris sui: & destruet illustratione aduentus sui
 eum, * cuius est aduentus secundum operationem Sata-
 næ, in omni virtute, & signis, & prodigijs mendacibus,
 10 & in omni seductione iniquitatis, ijs qui pereunt, eō
 C quōd charitatem veritatis non receperunt vt salui fie-
 11 rent. * Ideo mittet illis Deus operationem erroris, vt cre-
 12 dant mendacio: vt iudicentur omnes qui non credide-
 13 runt veritati, sed consenserunt iniquitati. * Nos autem
 debemus gratias agere Deo semper pro vobis fratres di-
 lecti à Deo, quōd elegerit * vos Deus primitias in salutē,
 14 in sanctificatione spiritus & fide veritatis: * in quam &
 D vocauit vos per Euangelium nostrum, in acquisitionem
 15 gloriæ Domini nostri Iesu Christi. * Itaque fratres state,
 & tenete traditiones quas didicistis, siue per sermonem,
 16 siue per epistolam nostram. * Ipse autem Dominus no-
 ster Iesus Christus, & Deus pater noster qui dilexit nos,
 & dedit cōsolationē eternam, & spem bonam in gratia,
 17 exhortetur corda vestra, & confirmet in omni opere, &
 sermone bono.

1sa. 11. a. 4.

* nos
* ad quod 1.

*Cupit vt pro se precentur, confidens quōd seruaturi sint ipsius
 præcepta: monet q̄, vt subtrahant se à Christianis nolentibus
 seruare quæ ipse instituerat, nec manibus laborare: cauet ta-
 men ne tales vt inimicos existiment, sed vt fratres corri-
 piant.*

C A P. I I I.

1 **D**e cætero fratres, || orate pro nobis, vt sermo Dei
 A decurrat & clarificetur, sicut & apud vos: * & vt libe-
 2 remur ab importunis, & sicut hominibus: non enim
 3 omnium est fides. * Fidelis autem Dominus est, qui cō-
 4 firmabit vos & custodiet à malo. * Confidimus autem
 de vobis in Domino, quoniam quæ præcipimus, & fa-
 5 citis, & facietis. * Dominus autem dirigat corda vestra
 6 in charitate Dei, & patientia Christi. * Denuntiamus
 B autem vobis fratres in nomine Domini nostri Iesu Chri-
 sti, vt subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordi-
 nate

Eph. 6. d. 12.
Colos. 4. a. 3.

* præcipimus

Act. 10. g. 34
1. Cor. 4. c. 12
2. The 2. b. 9.

*Audimus 1.

Gala. 6. c. 9.

natè, & non secundùm traditionem quam acceperunt a
7 nobis. ¶ Ipsi enim scitis quemadmodùm oporteat imi-
8 tari nos: quoniam non inquieti fuimus inter vos: ¶ ne-
que gratis panem manducauimus ab aliquo, sed in la-
bore & in fatigatione nocte & die operantes, ne quem
9 vestrum grauaremus. ¶ Non quasi non habuerimus po-
C testatem: sed vt nosmetipsos formam daremus vobis ad
10 imitandum nos. ¶ Nam & cum essemus apud vos, hoc
denuntiabamus vobis: quoniam si quis non vult ope-
11 rari, nec manducet. ¶ Audiuius enim inter vos quos-
dam ambulantes inquietè, nihil operantes: sed curiosè
12 agentes. ¶ Iis autem qui eiusmodi sunt, denuntiamus,
& obsecramus in Domino Iesu Christo, vt cum silen-
13 tio operantes, suum panem manducet. ¶ Vos au-
D tem fratres nolite deficere beneficientes. ¶ Quòd si
14 quis non obedit verbo nostro, per epistolam hunc no-
tate: & ne commisceamini cum illo, vt confundatur:
15 ¶ & nolite quasi inimicum existimare, sed corripite vt
16 fratrem. ¶ Ipse autem Dominus pacis det vobis pacem
sempiternam in omni loco. Dominus sit cum omni-
17 bus vobis. ¶ Salutatio mea manu Pauli: quod est si-
18 gnum in omni epistola. ita scribo. ¶ Gratia Domini no-
stri Iesu Christi cum omnibus vobis.

A M E N.

A R G V M E N T V M

in primam Epistolam
ad Timotheum.

Timotheum instruit & docet de ordinatione episcopatus
& diaconij, ac ecclesiasticæ discipline, scribens ei à Laodicea per Tychicum diaconum.

EPISTOLA

E P I S T O L A

PAVLI APOSTOLI

AD TIMOTHEVM

Prima.

Præceptum reuocat quod Timotheo tradiderat, de retrahendis quibusdam à peruersa doctrina, & tradenda sana: lex ob iniustos posita est: Deo gratias agit, quòd eum ab ecclesia persecutione ad apostolatum vocauerit: qui misericordiam consecutus est, vt ostendatur Dei longanimitas ad peccatorum informationem: Timotheum monet vt strenuum agat militem.

C A P V T P R I M V M.

PAVLVS apostolus Iesu Christi secundùm imperium Dei Saluatoris nostri, & Christi Iesu spei nostræ: ¶ Timotheo dilecto filio in fide. Gratia, misericordia, - & pax à Deo patre, & Christo Iesu Dño nostro. ¶ Sicut rogavi te vt remaneres Ephesi cum irè in Macedoniam, vt denuntiares

quibusdam ne aliter docerent, neque intenderent fabulis & genealogijs interminatis: quæ questiones præstāt magis quàm ædificationem Dei quæ est in fide. ¶ Finis autè præcepti est charitas de corde puro, & cōscientia bona, & fide non ficta. ¶ A quibus quidam aberrantes, conuersi sunt in vaniloquium, ¶ volentes esse legis doctores, nō intelligētes neque quæ loquunt, neque de quibus affirmāt. ¶ Scimus autem quia bona est lex, si quis ea legitimè vta-
tur: ¶ sciens hoc quia lex iusto nō est posita, sed iniustis, & non subditis, impijs, & peccatoribus, sceleratis & contaminatis, patricidis, & matricidis, homicidis, ¶ fornicarijs, masculorum cōcubitoribus, plagarijs, mēdacibus, periuris,

A. 1. 6. 1.

-4-

Rom. 7. 6. 11

¶ sciantes

*in.

Mat. 9. b. 13.
Mar. 1. c. 17.
- 11.

*deformatio
nem 1.

11 perintis, & si quid aliud sanæ doctrinæ aduersatur, que
 C est s̄m Euangelium gloriæ beati Dei, quod creditum est
 12 mihi. ¶ Gratiarum ago ei qui me confortauit * Ch̄ro Iesu Dño
 nostro, quia fidelem me existimauit, ponens in ministe-
 13 rio: qui prius blasphemus fui, & p̄sequutor, & cõtume-
 liosus. sed misericordiam Dei cõsecutus sum, quia igno-
 14 rans feci in incredulitate. ¶ Superabũdauit aut̄ gratia Dñi
 15 nostri cū fide & dilectione, quæ est in Christo Iesu. ¶ Fide-
 lis sermo, & omni acceptione dignus: q̄ ¶ Christus Iesus
 venit in hunc mundum peccatores saluos facere, quo-
 16 rum primus ego sum. ¶ Sed ideo misericordiã cõsecutus
 D sum: vt in me primò ostenderet Christus Iesus oẽm pa-
 tientiam, ad * informationem eorum qui credituri sunt
 17 illi in vitam æternã. ¶ Regi aut̄ seculorum immortalis, in-
 uisibili, soli Deo honor & gloria in in secl̄a seculorũ. Am̄.
 18 ¶ Hoc præceptũ cõmendo tibi fili Timothee: s̄m p̄cedẽ
 19 tes in te prophetias vt milites in illis bonam militiã, ha-
 bens fidem & bonam conscientiam, quam quidã repel-
 20 lentes, circa fidẽ naufragauerũt. ¶ ex quibus est Hymeneus &
 Alexãder: quos tradidi Satani, vt discat nõ blasphemare.
*Vult pro regibus & magistratibus fieri orationes ac gratiarum
 actiones, vnumq; dicit esse Deum, & vnum mediatorem:
 quomodo orare debeant vir ac mulier: & quomodo hæc orna-
 ri debeat, cuius non est docere, sed in silentio discere.*

C A P. I I.

7.
a. Tim. 1. c. 11

1 O bsecro igitur primũ oĩum fieri obsecrationes, ora-
 A tionem, postulationem, gratiarum actionem pro om-
 2 nibus hominibus, pro regibus, & oĩbus qui in sublimi-
 tate sunt: vt quietam & tranquillã vitã agamus in omni
 3 pietate & castitate. ¶ hoc enim bonũ est & acceptum co-
 4 ram saluatore nostro Deo: qui omnes hoĩes vult saluos
 5 fieri, & ad agnitionẽ veritatis venire. ¶ vnus enim Deus,
 B vnus & mediator Dei & hoĩum homo Ch̄s Iesus: q̄ de-
 6 dit redẽptionẽ semetipsum pro oĩbus: cuius testimoniũ
 7 temporibus suis cõfirmatum est. ¶ In quo positus sum
 ego p̄dicator, & apostolus (veritatẽ dico, non mentior)
 doctor

8 doctor Gentium in fide & veritate. ¶ Volo ergo viros ora-
 C re in omni loco: leuantes puras manus, sine ira & disce-
 9 ptatione. ¶ Similiter & mulieres in habitu ornato: cū va-
 recundia & sobrietate ornantes se, non in tortis crinib;,
 10 aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa, sed quod de-
 11 cet mulieres promittentes pietatem p̄ opera bona. ¶ Mu-
 12 lier in silentio discat, cum oĩ subiectione. ¶ Docere aut̄
 D mulieri non p̄mitto, neq; dominari in virum: sed esse in
 13 silẽtio. ¶ Adam enim primus formatus est, deinde Heua
 14 ¶ & Adã nõ est seductus. ¶ mulier aut̄ seducta, in p̄uaria-
 15 tione fuit. ¶ Saluabitur autem per filiorum generatio-
 nem: si p̄ermanserint in fide & dilectione & sanctifica-
 tione cum sobrietate.

*Docet Timotheum quales esse debeant episcopi, diacones, ac mu-
 lieres: vt sciat quomodo conuersari debeat in ecclesia quæ
 est columna veritatis: simulq; commendat dominicæ incarna-
 tionis sacramentum.*

C A P. I I I.

1 F idelis sermo. Siquis episcopatum desiderat, bonum
 A opus desiderat. ¶ Oportet ergo episcopum irrepre-
 2 hẽsibilem esse, vnus vxoris virum, sobrium, prudentẽ,
 3 ornatum, pudicum, hospitem, doctorem, non vino-
 4 lentum, non percussorem: sed modestũ, non litigiosum,
 5 non cupidum, suæ domui bene præpositũ, filios habẽ-
 6 tem subditos cum omni castitate. ¶ Siquis aut̄ domui suę
 B præesse nescit: quomodo ecclesiæ Dei diligẽtiam habe-
 7 bit: ¶ Non neophytum: ne in superbiam elatus, in iudiciũ
 8 incidat diaboli. ¶ Oportet aut̄ illum & testimonium ha-
 bere bonum ab ijs qui foris sunt: vt non in opprobrium
 9 incidat & laqueũ diaboli. ¶ Diaconos similiter pudicos,
 C non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrũ
 10 sectantes: ¶ habentes mysterium fidei in conscientia pu-
 11 ra. ¶ Et hi aut̄ probent̄ primũ: & sic ministrent, nullum
 11 crimen habentes. ¶ Mulieres similiter pudicas, nõ detra-
 12 hentes, sobrias, fideles in oĩbus. ¶ Diaconi sint vnus vxo-
 13 ¶ Qui enim bene ministrauerint, gradum bonũ sibi acq-
 Test No. BB rent,

1. Petr. 3. a.

1 Co. 14. f. 34
Gen. 1. d. 27.

Gen. 3. b. 6.

* permiserit.

Tit. 1. b. 7.
enim
Tit. 1. b. 6.
- 5.

* sed

30

D rent, & multam fiduciam in fide que est in Christo Iesu.
14 ^Hac tibi scribo: sperans me ad te venire citò. ^{si aut tar}
15 dauero: vt scias quomodo oporteat te in domo Dei con
uersari, q̄ est ecclesia Dei viui, columna & firmamētum
16 veritatis. ^{Et manifestè magnum est pietatis sacramētū,}
quod manifestatum est in carne, iustificatum est in spiri
tu, apparuit angelis, prædicatum est Gētibus, creditum
est in mundo, assumptum est in gloria.

*Prædicat quosdam falsam tradituros doctrinam, potissimum de
nuptijs ac cibis: discipulum autem monet vt spreta vana do
ctrina, exerceat se ad pietatem, quæ corporali exercitatio
ni præfertur: & quanquam sit adolescens, præbeat se reliquis
exemplum.*

C A P. I I I I.

1 ^Spiritus autem manifestè dicit, quia ^{in nouissimis tē-}
A ^{poribus discedent quidam à fide, attendentes sp̄iti}
2 ^{bus erroris & doctrinis dæmoniorum, in hypocrisi lo-}
3 ^{quentiū mendaciū, & cauteriatam habentium suā con-}
4 ^{scientiā, prohibentium nubere, abstinere à cibis quo}
5 ^{Deus creauit ad peipiendū cū gratiarū actione fidelib,}
6 ^{& ijs qui cognouerunt veritatē. Quia oīs creatura Dei}
7 ^{bona est, & nihil reiiciendum quod cū gratiarū actione}
8 ^{pecipit. Sanctificatur enim p̄ verbum Dei & orationem.}
9 ^{Hac proponens fratribus, bonus eris minister Ch̄i Ie-}
10 ^{su, enutritus verbis fidei & bonæ doctrinæ, quā assecut}
11 ^{es. Ineptas autē & aniles fabulas deuita: exerce autē te}
12 ^{ipsum ad pietatē. Nā corporalis exercitatio, ad modicū}
13 ^{utilis est: pietas autē ad oīa utilis est, p̄missionē habēs vi-}
14 ^{te q̄ nūc est, & futuræ. Fidelis sermo, & oī acceptioe di-}
15 ^{gn.} ^{In hoc enī laboram et maledicimur, quia speram}
16 ^{in Deū viuū qui est saluator oīum hoīum, maximè fide-}
17 ^{lium. Præcipe hæc & doce. Nemo adolescentiā tuā con-}
18 ^{tēnat: sed exēplū esto fidelis in verbo, in conuersatione,}
19 ^{in charitate, in fide, in castitate. Dū venio, attende lectio-}
20 ^{ni, exhortationi doctrinæ. Noli negligere gratiā q̄ in te}
21 ^{est: quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione}
22 ^{manuum presbyterij. Hæc meditare, in his esto: vt pro-}
23 ^{fectus}

2 Tim. 3. a. 1.
1. Pet. 3. a. 1.
Iudæ 1. d. 18.

2. Ti. 2. d. 23.
Tiu 3. c. 9.
- 13.

*quod spera-
uimus 1.

* &

16 ^{fectus tuus manifestus sit omnibus Attende tibi & do-}
21 ^{ctrina: insta in illis. Hoc enim faciens, & teipsum saluū}
22 ^{facies, & eos qui te audiunt.}

*Docet quomodo seniores, anus, ac iuuenulas gubernare debeat,
rursus seniores ac iuniores viduas: & de conditionibus in eli-
genda vidua requisitis: presbyteri probè suo fungentes mune-
re dupliciter honorentur: nec facillè aduersus presbyterum ac-
cusationem suscipiat, sed peccantes publicè arguat: hæc man-
data seruet: nemini citò manus imponens: modico vino vitæ:
& de varijs hominum peccatis.*

C A P. V.

1 ^Seniorem ne increpaueris: sed obsecra vt patrē: iuue-
A ^{nes, vt fratres: anus, vt matres: iuuenulas, vt sorores}
2 ^{in omni castitate. Viduas honora: quæ verè viduæ sunt.}
3 ^{Siqua autem vidua filios aut nepotes habet, discat pri-}
4 ^{mum domum suam regere, & mutuam vicē reddere pa-}
5 ^{rentibus: hoc enim acceptum est coram Deo. Quæ autē}
6 ^{verè vidua est & desolata: speret in Deum, & instet ob-}
7 ^{secrationibus & orationibus nocte & die. Nam quæ in}
8 ^{delicijs est: viuens mortua est. Et hoc præcipe vt irrepre-}
9 ^{hensibiles sint. Siquis autem suorum, & maximè dome-}
10 ^{sticorum curam non habet, fidem negauit, & est infide-}
11 ^{li deterior. Vidua oligata non minus sexaginta anno-}
12 ^{rum, quæ fuerit vnus viri vxor, in operibus bonis testi-}
13 ^{monium habens, si filios educauit, si hospitio recepit, si}
14 ^{sanctorum pedes lauit, si tribulationem patientibus sub-}
15 ^{ministrauit, si omne opus bonum subsecuta est. Adole-}
16 ^{scētiore autē viduas deuita. Cū enim luxuriatæ fue-}
17 ^{rint in Christo, nubere volunt: habentes damnationē,}
18 ^{quia primam fidem irritā fecerunt. simul autem & ocio-}
19 ^{se discunt circuire domos: non solum ociosæ, sed & ver-}
20 ^{bosæ & curiosæ, loquentes quæ non oportet. Volo er-}
21 ^{go iuniores nubere: filios p̄creare, matres familias esse:}
22 ^{nullam occasionem dare aduersario maledicti gratia.}
23 ^{Iam enim quædam conuersæ sunt retro satanam. Si quis}
24 ^{fidelis habet viduas, subministret illis, & non grauetur}

* discant 1.

* sperat 10.
* instat 10.

* Siquis pro
siqua.

* post
vt

Deu. 25. a. 4.
1. Co. 9. a. 9.
* alligabis
Mat. 10. b. 10.
Luc. 10. b. 7.

EPISTOLA PAULI

Cecclesia: vt ijs qua verè viduæ sunt, sufficiat. ¶ Qui bene
17 præfunt presbyteri, duplici honore digni habeantur: ma-
18 ximè qui laborant in verbo & doctrina. ¶ Dicit enim scri-
ptura: ¶ Non in frenabis os boui trituranti: &, Dignus est
19 operarius mercede sua. ¶ Aduersus presbyterum accusatio-
nem noli recipere: nisi sub duobus aut tribus testibus.
20 ¶ Peccantes, coram omnibus argue: vt & ceteri timorem
21 habeant. ¶ Testor coram Deo & Christo Iesu & electis
D angelis, vt hæc custodias sine præiudicio, nihil faciens in
22 aliam partem declinando. ¶ Manus cirò nemini impo-
sueris, neq; communicaueris peccatis alienis. Te ipsum
23 castum custodi. ¶ Noli adhuc aquam bibere: sed modi-
co vino vtere propter stomachum tuum, & frequentes
24 tuas infirmitates. ¶ Quorundam hoium peccata mani-
festa sunt, præcedentia ad iudicium: quosdam autè sub-
25 sequuntur. ¶ Similiter & facta bona, manifesta sunt: & q̄
aliter se habent, abscondi non possunt.

*Serui dominis suis obsequantur, siue fidelibus siue infidelibus: ser-
giendi sunt qui his relictis Vana docent: quantum mali indu-
cat auaritia, qua deuotata hortatur Timotheum ad virtutes
amplectendas, seruata fide quam baptismo confessus est, vt q̄
in finem vsq; seruet hæc mandata: diuites autè reprimat à sup-
bia, inducens ad eleemosynas.*

CAP. VI.

Quicumq; sunt sub iugo serui, dominos suos omni
A honore dignos arbitrentur: ne nomen Dñi & do-
2 doctrina blasphemetur. ¶ Qui autem fideles ha-
bent dños, nò còtènant, quia fratres sunt, sed magis ser-
uiant, q̄a fideles sunt & dilecti, qui beneficij participes
3 sunt. Hæc doce, & exhortare. ¶ Sigs aliter docet, & nò ac-
quiescit sanis sermonibus Dñi nostri Iesu Chri, & ei què
4 secundum pietatem est, doctrinæ: ¶ superbus est, nihil sciens,
sed languens circa quæstiones, & pugnas verborum: ex
quibus oriunt inuidia, contentiones, blasphemia, suspi-
5 ciones malæ, ¶ conflictationes hoium mente corrupto-
B ri, & qui veritate priuati sunt, existimantium quæstum
6 esse pietatem. ¶ Est autem ouæstus magnus, pietas cum
suffi-

AD TIMOTHEVM. I. CAP. VI. 195

7 sufficientia. ¶ Nihil enim intulimus in hunc mundum:
8 haud dubium, q̄ nec auferre quid possimus. ¶ Habentes
autè alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus.
9 ¶ Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem
& laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & no-
10 cium, q̄ mergunt hoies in interitum & pditionem. ¶ Ra-
dix enim oium malorum est cupiditas: quam quidam ap-
petentes errauerunt à fide, & inseruerunt se doloribus
11 multis. ¶ Tu autè o homo Dei, hæc fuge: sectare verò iusti-
C tiam, pietatem, fidem, charitatè, patientiã, mansuetudinè.
12 ¶ Certa bonum certamè fidei: apprehende vitam æternã,
in qua vocatus es, et confessus bonã cõfessionè corã mul-
13 tis testibus. ¶ Præcipio tibi coram Deo, qui viuificat oia,
& Chro Iesu ¶ qui testimonium reddidit sub Pontio Pila
14 to bonã confessionem: ¶ vt serues mandatum sine macu-
la, irreprehensibile vsq; in aduentum Dñi nri Iesu Chri.
15 ¶ quem suis temporibus ostendet ¶ beatus & solus potes,
16 Rex regum, & dñs dominantium, ¶ qui solus habet im-
mortalitatè, & lucem inhabitat inaccessibile, ¶ què nullus
hoium vidit, sed nec videre potest: cui honor & imperiũ
17 sempiternum. Amen. ¶ Diuitibus huius seculi p̄cipe nò
D sublime sapere, ¶ neq; sperare in incerto diuitiarũ, sed in
18 Deo viuo, (qui p̄stat nobis oia abundè ad fruendũ) ¶ bene
agere, diuites fieri in bonis operibus, facillè tribuere, cõ-
19 municare, ¶ thesaurizare sibi fundamentum bonũ in fu-
20 turum, vt apprehendãt verã vitã. ¶ O Timothee, depositũ
21 custodi: deuotans prophanas vocum nouitates, & oppo-
sitiones falsi nominis scientiæ, ¶ quam quidam promittè-
tes, circa fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen.

Argumentum in epistolam Pauli
secundã ad Timotheum.

Tem Timotheo scribit de exhortatione martyri, &
omni regula veritatis, & quid futurum sit tem-
poribus nouissimis: & de sua passione, scribens ei
ab vrbe Roma.

Iob 1. c. 21.
Eccl. 5. c. 14.
-1.
Pro. 21. d. 26.
Mat. 6. d. 25.

-1.
&

Mat. 27. b. 11.
Ioh. 18. g. 37

Apo. 17. & 14
& 19. c. 16.
Ioh. 1. c. 18.
1. Ioh. 4. c. 12
* in
Luc. 12. b. 15

EPISTOLA

PAULI APOSTOLI

AD TIMOTHEVM

Secunda.

Gratias Deo agit ob fidem Timothei, quam intrepida predicatio ne iubet ueri: Christus mortem destruxit, & Paulum in Gentium doctorem elegit, seruans ei debitum ipsius laboribus premium: dicit quod omnes Asiani ipsum reliquerint, laudans Onesiphori familiam quod inde multa receperit obsequia.

CAPVT PRIMVM.

1
A

AVLVs Apostolus Iesu Christi p voluntatem Dei fm promissionem vite que est in Christo Iesu: Timotheo carissimo filio, gratia, misericordia, *pax a Deo patre, & Christo Iesu Domino nostro. Gr̃as ago Deo cui seruiò a progenitoribus in conscientia pura, q sine inter-

2

missione habeam tui memoriã in orationibus meis, no-

3

cte ac die desiderans te videre, memor lachrymarũ tuarum, vt gaudio implear, recordatione accipiens eius fidei quæ est in te non ficta, quæ & habitauit primũ in auia tua Loide, & matre tua Eunice: certus sum aut q & in te. Propter quã causam admonéo te vt resuscites gratiam Dei, quæ est in te p impositione manuum mearũ.

4

5

5

6

6

7

7

8

8

9

9

10

10

11

11

12

12

13

13

14

14

15

15

16

16

17

17

18

18

19

19

20

Ro. 8. c. 15.
Tit. 1. b. 7.

positum suum, & gratiam, q̃ data est nobis in Christo Iesu ante tempora secularia. Manifestata est aut nunc p illu-
C minationem saluatoris nostri Iesu Christi, qui destruxit quædam mortem, illuminauit autem vitam & incorruptionem p Euangelium: in quo positus sum ego p̃dicator & apostolus & magister gentium. Ob quam causam etiã hæc patior: sed non confundor. Scio enim cui credidi, & certus sum quia potens est depositũ meũ seruare in illis diebus. Formam habeo sanorũ verborũ q̃ a me audisti in fide & in dilectione in Christo Iesu. Bonum depositũ custodi p spũm sanctũ qui habitat in nobis. Scis hoc, quod auerſi sunt a me oēs qui in Asia sunt: ex quibus est Phigelus & Hermogenes. Det misericordiã Dñs Onesiphori domui, quia sæpè me refrigerauit, & catenã meã nõ erubuit: sed cum Romã venisset, sollicitè me quæsiuit, & inuenit. Det illi Dñs inuenire misericordiã a Dño in illa die. Et quanta Ephesi ministravit, tu meliùs nosti.

Hortatur Timotheum ad alios syncerè docendum & patiendum pro Christo, facta mentione futuri premij ac resurrectionis Christi: vt cõtentiones & prophana vaniloquia deuinet, stultasq; legis quæstiones: de magna domo varia habente vasa, et quas virtutes seruus Dei sectari debeat.

1
A
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

Tit. 1. a. 3.
1. Tim. 1. b. 7.
enim
Philetus
Inf. 4. d. 19.

coronabit.

Mat. 10. d. 33
Mar. 8. d. 38.
Rom. 1. a. 3.

Deo
--i.

proficiet 7.
serpet 7.

min
mullat
e b. pdal

1. Tim. 1. b. 7
Tit. 3. c. 9.

-i.

1. Tim. 4. a. 1.
Reg. 3. a. 5
Iud. d. 18.

12 mo. Nam si cōmortui sumus: & conuiuemus. Si sustine
 13 bimus: & conregnabimus. Si negauerimus: & ille nega
 14 bit nos. Si non credimus: ille fidelis pmanet, negare le-
 15 ipsum non potest. Hæc cōmone testificans corā Dño.
 C Noli contendere verbis (ad nihil enim vtile est) - nisi ad
 16 subuersionē audientiū. Sollicitē cura te ipsum probabilē
 17 exhibere Deo, operariū inconfusibile, rectē tractatē ver
 18 bū veritatis. Prophana autē & inaniloqa deuita: multū
 19 enim proficiunt ad impietatē: & sermo eorū vt cancer
 20 serpit: ex quibus est Hymenæus & Philētus: qui a veri
 21 tate exciderūt, dicentes resurrectionem esse iā factam: &
 22 subuerterūt quorundā fidē. Sed firmum fundamentum
 D Dei stat, habens signaculum hoc. Cognouit Dñs q sunt
 23 eius, & discedat ab iniq tate oīs qui nominat nomē Dñi.
 24 In magna autē domo, non solū sunt vasa aurea & argē
 25 tea, sed & lignea & fictilia: & qdā qdē in honorem, qdā
 26 autē in cōtumeliam. Siquis ergo emūdauerit se ab istis:
 27 verū vas in honorem sanctificatum & vtile Dño, ad omne
 28 opus bonum paratum. Iuuenilia autem desideria fuge:
 29 sectarē verō iustitiam, fidē, charitatem, & pacē cū ijs qui
 30 inuocant Dñm de corde puro. Stultas autē & sine disci
 31 plina quæstiones deuita: sciens quia generant lites. Ser
 32 uum autem Dñi non oportet litigare: sed māsuētum esse
 33 ad oēs, docibilem, patientē, cum modestia corripientē
 34 eos qui resistunt - veritati: nequando Deus det illis peni
 35 tentiam ad cognoscendā veritatē. Et respiscant à diabo
 36 li laqueis, à quo captiui tenentur ad ipsius voluntatem.
 Prædicat hoīes futuros varijs inuolutos peccatis, qui muliercu
 37 las seducentes veritati resistunt: Timotheum autē hortatur vt
 38 suo exēplo virtutes amplectatur, ac tolerantiam in persecu
 39 tionibus: & de sacrarum literarum vtilitate.

C A P. I I I I.

1 H Oc autem scito, quod in nouissimis diebus in
 2 stabunt tempora periculosa: & erunt homines se
 3 ipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemī, paren
 4 tibus non obediētes, ingrati, scelesti, sine affectio
 5 ne,

3 ne, sine pace, criminatores, incōtinētes, immites, sine be
 4 nignitate, proditores, proterui, tumidi, & voluptatum
 5 amatores magis q Dei: habentes spēm quidem pietatis,
 6 virtutē autē eius abnegantes. Et hos deuita. Ex his enim
 7 sunt qui penetrant domos: & captiuas ducunt muliercu
 8 las oneratas peccatis, q ducunt varijs desiderijs: semp di
 9 scentes, & nunq ad scientiā veritatis puenientes. Quē
 10 admodū autē Iannes & Mambres resistunt Moysi: ita
 11 & hi resistunt veritati, hoīes corrupti mēte, reprobi cir
 12 ca fidē: sed vltra non proficiunt: insipientia enim eorum
 13 manifesta erit oībus, sicut & illorū fuit. Tu autē assecut
 14 es meam doctrinā, institutionē, propositum, fidem, lon
 15 ganimitatem, dilectionē, patientiam, psecutiones, pas
 16 siones: qualia mihi facta sunt Antiochia, Iconij, Lystris:
 17 quales psecutiōes sustinui: & ex oībus eripuit me Dñs.
 18 Et omnes qui piē volunt viuere in Christo Iesu, persecu
 19 tionem patientur. Mali autē homines & seductores pro
 20 ficient in peius: errantes, & in errorē mittētes. Tu verō
 21 pmane in ijs q didicisti, & credita sunt tibi: sciens à quo
 22 didiceris, & quia ab infantia sacras literas nosti, quæ te
 23 possunt instruere ad salutē, p fidem q est in Chro Iesu.
 24 Omnis scriptura diuinitus inspirata, vtilis est ad docē
 25 dum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum
 26 in iustitia: vt perfectus sit homo Dei, ad omne opus bo
 27 num instructus.

*Timotheum per Christum iudicem obtestatur, vt aduersus falsos
 doctores, & eos qui tales sibi coaceruant, constanter prædi
 cet, tolerando quæcunque infligentur aduersa: prædicat q suā
 passionem & futurum pximium: aduocans Timotheum, eo
 q à multis desertus sit, & ab Alexandro multa passus. In pri
 ma sui defensione ab omnibus desertus fuit, sed à Domino li
 beratus.*

C A P. I I I I.

1 T Estificor coram Deo & Iesu Christo q iudicaturus
 2 est viuos & mortuos, & p aduentum ipsius, & re
 3 gnū eius: p dica verbū: in sta opportunē, importunē: ar
 4 gue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina. Erit
 5 enim

Exo. 7. b. 11.
8. 22.

1. Pet. 1. d. 10
corripien
dum.

enim tepus cū sanā doctrinā non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabūt sibi magistros, pruriētes auribus,
 4 ¶ & à veritate quidē auditū auertēt, ad fabulas aut cōuer-
 5 tent. ¶ Tu verò vigila, in oībus labora, opus fac euangeli-
 6 ste, ministerium tuū imple. Sobrius esto. ¶ Ego enim iā
 7 delibor: & tepus resolutionis meæ instat. ¶ Bonū certamē
 B certavi, cursū consummaui, fidē seruauī. ¶ In reliquo,
 8 reposita est mihi corona iustitiæ, quā reddet mihi Dñs in
 illa die, iustus iudex: nō solū aut mihi, sed & ijs q̄ diligūt
 9 aduētū eius. Festina ad me venire citō: ¶ Demas enim me
 10 reliquit, diligēs hoc sc̄m, & abiit Thessalonicā: ¶ Crescēs
 11 in Galatiā, Titus in Dalmatiā. ¶ Lucas est medicū solus.
 Marcū assume, & adduc tecū: est enim mihi utilis in
 12 ministeriū. ¶ Tychicū aut misi Ephesum. ¶ Penulā quam
 13 reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum, & li-
 14 bros, maximē aut mēbranas. ¶ Alexāder erarius multa ma-
 C la mihi ostendit. ¶ reddet illi Dñs fm̄ opera eius: quē &
 15 tu deuota, valde enim restitit verbis nr̄is. ¶ In prima mea
 16 defensione nemo mihi affuit, sed oēs me dereliquerunt:
 17 nō illis imputet. ¶ Dñs aut mihi assistit & cōfortauit me,
 vt p̄ me p̄dicatio impleat̄, & audiant oēs Gentes, & libe-
 18 ratus sum de ore leonis. ¶ Liberauit me Dñs ab oī opere
 D malo, & saluū faciet in regnū suū cæleste, cui gloria in
 19 sc̄la sc̄lorū, Am̄. ¶ Saluta Priscā & Aquilā, ¶ & Onesipho
 20 ri domū. ¶ Erastus remansit Corinthi. Trophimū aut reli-
 21 qui infirmū Mileti. ¶ Festina ante hyemen venire. Saluta
 te Eubulus, & Pudens, & Linus, & Claudia, & fr̄es oēs.
 22 ¶ Dñs Iesus Chr̄s cum spū tuo. Gratia vobiscum. Amen.

Col. 4. d. 14.
 ministerio.
 reddat.
 impleatur.
 liberabit
 autem.
 Priscillam
 Sup. i. d. 16.

Argumentum in Epistolam Pauli ad Titum.

Titum commonefacit & instruit de constitutione presbyterij, & de spirituali conuersatione, & hereticis vitandis, qui in traditionibus Iudaicis credunt, scribens ei à Nicopoli.

EPI-

EPISTOLA PAULI APOSTOLI

AD TITUM.

CAPVT PRIMVM.

PAVLVS seruus Dei, apostolus autem Iesu Christi secundum fidem electorum Dei & agnitionem veritatis: quæ secundum pietatem est, in spem vitæ æternæ, quam promissit qui non mentitur Deus, ante tempora secularia: manifestauit autem temporibus suis verbum suum in prædicatione, quæ cre-

data est mihi fm̄ præceptum saluatoris nostri Dei. ¶ Tito dilecto filio fm̄ communem fidem, gratia & pax à Deo patre & Christo Iesu saluatore nostro. ¶ Huius rei gratia reliqui te Crete, vt ea quæ desunt corrigas, & cōstituas per ciuitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi. ¶ Sigs sine crimine est, vnus vxoris vir, filios habes fideles, nō in accusatione luxuriæ, aut non subditos. ¶ Oportet enim episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem, non superbū, non iracundū, non vinolentū, non percussorem, non turpis lucri cupidū: sed hospitalem, benignū, sobriū, iustum, sanctū, continentem: amplectentem eum qui secundum doctrinā est, fidelem sermonem, vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui cōtradiciunt arguere. ¶ Sunt enim multi inobedientes, vaniloqui & seductores, maximē qui de circūcisio-

2. Tim. 1. 6. 9.
 1. Tim. 3. 2. 2.
 1. Tim. 3. 2. 2.
 prudentem.
 & 4.

11 cūcissione sunt: quos oportet redargui, qui vniuersas do-
 12 mos subuertunt, docentes q̄ nō oportet, turpis lueri gra-
 13 tia. Dixit quidā ex illis proprius ipsorum p̄pheta, Crete
 14 ses semp mendaces, malæ bestia, ventres pigri. Testimo-
 15 nium hoc verum est. Quam ob causam increpa illos du-
 16 rē, vt sani sint in fide, nō intendentes Iudaicis fabulis,
 & mandatis hoīum auersantiū se à veritate. ¶ Oīa mū-
 da mundis: coingnatis autē & infidelibus nihil est mūdū,
 sed inq̄nata sunt eorū & mens & conscientia. ¶ Cōfite-
 rur se nosse Deū: factis autem negant, cū sint abominati
 & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi.

*Quomodo docere debeat senes, anus, adolescentulas, ac iuuenes,
 præbendo se omnibus vitæ exemplum, & in quibus nos eru-
 diat gratia Dei quæ apparuit: beneficia etiam per Christum
 nobis exhibita ostendit*

1 **T**V autē loquere q̄ decent sanam doctrinā. ¶ Senes, vt
 2 sobrij sint, pudici, prudētes, sani in fide: in dilectio-
 3 ne, in patientia. ¶ Anus similiter, in habitu sancto, nō cri-
 4 minatrices, non multo vino seruiētes, bene docētes, vt
 5 prudentiā doceant adolescentulas, vt viros suos amēt, si-
 6 lios suos diligant, prudētes, castas, sobrias, domus cu-
 7 ram habētes, benignas, subditas viris suis, vt nō blasphemēt
 8 verbū Dei. ¶ Iuuenes similiter hortare vt sobrij sint.
 9 ¶ In oībus teipsum præbe exemplum bonorū operum, in
 10 doctrinā, in integritate, in grauitate, ¶ verbū sanum, ir-
 11 reprehensibile: vt is qui ex aduerso est vereat, nihil habēs
 12 malum dicere de nobis. ¶ Seruos dñis suis subditos esse,
 13 in oībus placentes, non cōtradicentes: non fraudantes,
 14 sed in oībus fidē bonā ostendentes, vt doctrinā Saluato-
 15 ris nr̄i Dei ornent in oībus. ¶ Apparuit enim gratia Dei
 16 Saluatoris nr̄i oībus hoībus, erudiens nos, vt abnegan-
 17 tes impietate & secularia desideria, sobriē, & iustē, & piē
 18 viuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem & ad-
 19 uentum gloriæ magni Dei, & Saluatoris nostri Iesu
 20 Christi. ¶ Qui dedit semetipsum pro nobis, vt nos redi-
 21 meret ab omni iniquitate, et munda ret sibi populum ac-
 22 ceptabilem,

Ro. 14. d. 20.

Integritatē,
grauitatē 1.

Eph. 6. a. 5.
Colo. 3. d. 22
1. Pet. 2. c. 18.

Salutaris 1.

1 **A**ceptabilem, sectatorem bonorum operum. ¶ Hæc loque-
 2 re, & exhortare, & argue cum omni imperio. Nemo
 3 te contemnat.

*Ad quas virtutes suos debeat adhortari, & à quibus vitijs de-
 hortari, & q̄ à peccatis prioribus sola Dei benignitate salua-
 ti simus per lauacrū regenerationis, facti in spe heredes vitæ
 æternæ: monet q̄, vt hæc docens vanam deuitet doctrinam, si-
 militer & hereticos.*

CAP. IIII.

1 **A**Dmone illos principibus, & potestatibus subdi-
 2 tos esse, dicto obedire, ad oē opus bonū paratos es-
 3 se, ¶ neminē blasphemare, non litigiosos esse, sed mode-
 4 stos: omnem ostendentes mansuetudinē ad oēs homi-
 5 nes. ¶ Eramus enim aliquando & nos insipientes, incre-
 6 duli, errantes, seruiētes desiderijs & voluptatibus varijs,
 7 in malitia & inuidia agentes, odibiles, odiētes inuicem.
 8 ¶ Cū autē benignitas & humanitas apparuit saluatoris
 9 nostri Dei: ¶ non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos,
 10 sed fm suam misericordiam saluos nos fecit p̄ lauacrū
 11 regenerationis & renouationis Spūs sancti, ¶ quem effu-
 12 dit in nos abūdē per Iesum Christum saluatorem nr̄m:
 13 ¶ vt iustificati gratia ipsius, heredes simus secundum spē
 14 vitæ æternæ. ¶ Fidelis sermo est, & de his volo te confirma-
 15 re: vt curent bonis operibus præesse qui credunt Deo.
 16 Hæc sunt bona & vtilia hominibus. ¶ Stultas autē qua-
 17 stiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas legis
 18 deuita, sunt enim inutilis & vanæ. ¶ Hereticum hoīem
 19 post vnam & secundam correptionem deuita: ¶ sciens
 20 quia subuersus est qui eiusmodi est, & delinquit, cūm
 21 sit proprio iudicio condemnatus. ¶ Cūm misero ad te Ar-
 22 teman aut Tychicum, festina ad me venire Nicopolim:
 23 ibi enim statui hyemare. ¶ Zenam legisperitum et Apollo-
 24 solicitē præmitte, vt nihil illis desit. ¶ Discāt autē & nostri
 25 bonis operibus p̄esse ad vsus necessarios: vt nō sint infru-
 26 ctuosi. ¶ Salutant te qui mecum sunt omnes. Saluta eos
 27 qui nos amant in fide. Gratia Dei cum omnibus vobis.
 28 Amen.

1. Tim. 1. b. 9

1. Ti. 4. b. 7.
1. Ti. 1. d. 13

Argumen-

Argumentum in Epistolam Pauli
Ad Philemonem.

PHILEMONI familiares literas facit pro Onesimo ser-
uo eius, scribens ei ab vrbe Romanæ carcere, per ipsum
Onesimum.

EPISTOLA
PAULI APOSTOLI
AD PHILEMONEM.

Philemoni, cuius charitatem ac fidem collaudat, Onesimū seruum
ipsius remittit, quem illi commendat, & eius culpam in se re-
cipit, indicās se cupere ipsum habere, vt sibi ministret in euā-
gelij prædicatione.

1 A VLEVS vinctus Christi Iesu, &
2 Timotheus frater, Philemoni di-
3 lecto & adiutori nro, & Appie
4 sorori carissimæ, & Archippo
commilitoni nro & ecclesiæ q̄
in domo tua est. Gratia vobis
& pax à Deo præ nro, & dño Ie-
su Ch ro. Gratias ago Deo meo,
semp memoriam tui faciens in
5 orationibus meis, & audiens charitatem tuam & fidē quā
6 habes in Dño Iesu, & in omnes sanctos: vt communica-
7 tio fidei tuæ euidens fiat in agnitione oīs boni quod est
8 in vobis in Christo Iesu. Gaudiū enim magnum habui
& consolationem in charitate tuā, quia viscera sancto-
9 rum requieuerant per te frater. Propter quod multam
fiduciam habens in Christo Iesu imperandi tibi quod ad
rem pertinet: propter charitatem magis obsecro, cū sis
talī, vt Paulus lenex, nunc autem & vinctus Iesu Chri-
sti.

10 sti. Obsecro te pro meo filio quem genui in vinculis,
11 Onesimo: qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem
12 & mihi & tibi utilis: quem remisi tibi. Tu autem illū
13 vt mea viscera, suscipe. quem ego volueram mecum de-
14 tinere, vt pro te mihi ministraret in vinculis Euangelij:
15 sine cōsilio autem tuo nihil volui facere, vt ne velut ex
16 necessitate bonum tuum esset, sed voluntariū. Forſitan
17 enim ideo discessit ad horam à te, vt æternum illum reci-
18 peres: iam nō vt seruum, sed pro seruo carissimum fra-
19 trem, maximè mihi, quātò autem magis tibi & in carne
20 & in Domino? Si ergo habes me socium, suscipe illum
21 sicut me. Si autem aliquid nocuit tibi aut debet: hoc
22 mihi imputa. Ego Paulus scripsi mea manu: ego reddā,
23 vt non dicam tibi, q̄ & te ipsum mihi debes. Ita frater.
24 Ego te fruam in Domino. Refice viscera mea in Domino.
25 Confidens in obedientia tua scripsi tibi: sciens quoniā
26 & super id quod dico facies. Simul autem & para mi-
27 hi hospitium: nam spero per orationes vestras donari
28 me vobis. Salutate Epaphras conceptiuus meus in
29 Christo Iesu. Marcus, Aristarchus, Demas, & Lucas ad-
30 iutores mei. Gratia Domini nostri Iesu Christi cum
31 spiritu vestro. A M E N.

id est c.

Christo

EPISTOLA
PAULI APOSTOLI

AD HEBRÆOS.

Tantum veteri testamento per angelos dato nouum per Chri-
stum datum præfertur, quantum Christus angelis dignior
est, quos origine, dominio, potentia, & honore antecellit.

CAPVT PRIMVM.

MULTIFARIAM multisque modis olim
Deus loquens patribus in prophetis: nouissimè diebus istis locutus est nobis in Fi-
lio, quem constituit hæredem vniuerso-
rum,

3 rum, per quem fecit & secula, ¶ qui cum sit splendor
 gloriae, & figura substantiae eius, portansque omnia verbo vir-
 tutis suae, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexte-
 4 ram maiestatis in excelsis: ¶ tamen melior angelis effectus, quam
 B tamen differenter pre illis nomen hereditavit. ¶ Cui enim di-
 5 xit aliquando angelorum, ¶ Filius meus es tu, ego hodie
 1. Re. 7. b. 14 genui te: Et rursum ¶ Ego ero illi in patrem, & ipse erit mi-
 6 hi in filium: ¶ Et cum iterum introducit primogenitum in or-
 Psa. 96. b. 8. bem terrae, dicit: ¶ Et adorent eum omnes angeli Dei. ¶ Et ad
 C angelos quidem dicit: ¶ Qui facit angelos suos, spiritus: &
 Psa. 103. a. 4 ministros suos, flammam ignis. ¶ Ad filium autem: ¶ Thronus tuus
 Psa. 44. b. 7. Deus in seculum seculi: virga aequitatis, virga regni tui. ¶ Dilexi
 9 sti iustitiam, & odisti iniquitatem: propterea vinxit te Deus,
 10 Deus tuus oleo exultationis praecipue participibus tuis. ¶ Et
 Psa. 101. d. 26. ¶ Tu in principio Domine terram fundasti, & opera manuum tua-
 11 rum sunt caeli. ¶ Ipsi peribunt, tu autem permanebis: & omnes ut vesti-
 12 mentum veterascunt. ¶ Et velut amictum mutabis eos, & mu-
 13 tabuntur: tu autem idem ipse es, & anni tui non deficiunt. ¶ Ad
 quem autem angelorum dixit aliquando: ¶ Sede a dextris
 meis, quoad usque ponam inimicos tuos scabellum pe-
 14 dum tuorum: ¶ Nonne omnes sunt administratorij spi-
 ritus, in ministerium missi propter eos qui hereditatem
 1. Cor. 15. d. 25. 14. capiant.
 15. capiant.
 16. capiant.

*Quum angelicorum praeceptorum transgressores dignam acceperint
 retributionem, multo magis ea sequetur transgressores praecepto-
 rum Christi, qui per susceptam humanitatem & crucem mino-
 ratus est ab angelis, & ex eo factus auctor salutis in ipsam
 credentium.*

C A P. I I.

1 P Ropterea abundantius oportet obseruare nos ea quae
 A audiuimus: ne forte perefluamus. ¶ Si enim qui per
 2 angelos dictus est sermo, factus est firmus, & omnis pra-
 uaricatio & inobedientia accepit iustam mercedis retri-
 3 butionem: ¶ quomodo nos effugiemus si tantam neglexe-
 rimus

rimus salutem: quae cum initium accepisset enarrati per
 Dominum, ab eis qui audierunt, in nos confirmata est.
 4 ¶ Contestante Deo, signis, & portentis, & varijs virtuti-
 bus, & Spiritus sancti distributionibus secundum suam
 5 voluntatem. ¶ Non enim angelis subiecit—Deus orbem
 6 terrae futurum, de quo loquimur. ¶ Testatus est autem in
 B quodam loco quis dicens: ¶ Quid est homo quod me-
 mor es eius: aut filius hominis quoniam visitas eum?
 7 ¶ Minuisti eum paulominus ab angelis: gloria & honore
 coronasti eum, & constituisti eum super opera manu-
 8 tuarum. ¶ Omnia subiecisti sub pedibus eius. In eo enim
 quod omnia ei subiecit: nihil dimisit non subiectum ei.
 9 Nunc autem necdum videmus omnia subiecta ei. ¶ Eum
 C autem qui modico quam angeli, minoratus est, videmus
 Iesum propter passionem mortis, gloria & honore coro-
 natum: ut gratia Dei pro omnibus gustaret mortem.
 10 ¶ Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem
 omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctor
 11 salutis eorum, per passionem consummare. Qui enim
 sanctificat, & qui sanctificantur: ex vno omnes. Propter
 12 quam causam non confunditur fratres eos vocare, ¶ di-
 cens: ¶ Nuntiabo nomen tuum fratribus meis: in medio
 13 ecclesiae laudabo te. ¶ Et iterum, ¶ Ego ero fidens in eum.
 Et iterum: ¶ Ecce ego & pueri mei quos dedit mihi Deus.
 14 ¶ Quia ergo pueri communicauerunt carni & sanguini,
 D & ipse similiter participauit eisdem: ¶ ut per mortem de-
 strueret eum qui habebat mortis imperium, id est diabo-
 15 lum, ¶ & liberaret eos qui timore mortis per totam vitam
 16 obnoxij erant seruituti. ¶ Nusquam enim angelos ap-
 17 prendit, sed semen Abrahae apprehendit. ¶ Unde de-
 buit per omnia fratribus similari: ut misericors fieret, &
 fidelis pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta popu-
 18 li. ¶ In eo enim in quo passus est ipse & tentatus, potens
 est, & eis qui tentantur, auxiliari.
 19. c. 2. ¶ *congruentior est Christus, utpote filius, quam Moyses, qui
 1. mulus fidelis erat in domo Dei: curandum igitur ut huic in
 Test. No. CC omnibus*

Mat. 28. d. 18.
 1. Co. 15. d. 26
 Eph. 1. d. 22.
 Phil. 2. b. 8.
 Psa. 8. a. 5.
 Psa. 21. c. 23.
 Psa. 17. a. 1.
 1. Cor. 15. g. 54
 Ose. 13. d. 14
 1. Co. 15. g. 54

omnibus obtemperemus, ne in modum incredulorum Iudaeorum ab eius requie repellamur. CAP. III.

*Christus 6.
Nu. 12. b. 7.

psa. 94. b. 8.

Nu. 14. f. 57.
Nu. 14. d. 21.
d. 24.

*in requiem
ipius.

Vnde fratres sancti, vocationis caelestis participes, considerate apostolum & pontificem confessionis nostrae Iesum*, qui fidelis est ei qui fecit illum, sicut & Moyses in omni domo eius. Amplioris enim gloriae iste praeter Moysen dignus est habitus, quanto amplioris honorem habet domus, qui fabricavit illam. Omnis namque domus fabricatur ab aliquo, qui autem omnia creavit, Deus est. Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo eius tamquam famulus in testimonium eorum quae dicenda erant. Christus vero tanquam filius in domo sua: quae domus sumus nos, si fiduciam & gloriam spei usque ad finem firmam retineamus. Quapropter sicut dicit Spiritus sanctus. Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra, sicut in exacerbatione secundum diem tentationis in deserto. Vbi tentaverunt me patres vestri, proberunt & viderunt opera mea quadraginta annis. Propter quod in sensus sui generationi huic, & dixi: Semper errant corde. Ipsi autem non cognoverunt vias meas, quibus iuravi in ira mea, Si introibunt in requiem meam.

Videte fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis discedendi a Deo vivo, sed adhortamini vosmetipsum per singulos dies, donec hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. Participes enim Christi effecti sumus: si tamen initium substantiae eius usque ad finem firmum retineamus. Dum dicitis: Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra quemadmodum in illa exacerbatione. Quidam enim audientes, exacerbaverunt, sed non universi qui profecti sunt ex Aegypto per Moysen. Quibus autem in sensus est quadraginta annis? Nonne illis qui peccaverunt, quorum cadauera prostrata sunt in deserto? Quibus autem iuravit non introire in requiem ipsius, nisi illis qui increduli fuerunt? Et videmus quia non potuerunt introire propter incredulitatem.

Quando-

Quandoquidem Iudaei ob incredulitatem non introierunt in promissam requiem, & reliquum est ut alij ingrediantur, curandum est ne ea frustremur, sed credentes in ipsam admittamur. De viuo, & efficaci Dei verbo quod omnia conspicit, de quo eius infirmitate, ut nostris compateretur infirmitatibus.

CAP. IIII.

Timeamus ergo ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem eius, existimetur aliquis ex vobis deesse. Etenim & nobis nuntiatum est, quemadmodum & illis: sed non profuit illis sermo auditus, non admittus fidei ex ijs quae audierunt. Ingrediemur enim in requiem qui credidimus, quemadmodum dixit: Sicut iuravi in ira mea, si introibunt in requiem mea: & quidem operibus ab institutione mundi perfectis. Dixit enim quodam loco de die septima sic, Et requieuit Deus die septima ab omnibus operibus suis. Et in isto rursum, Si introibunt in requiem mea. Quomodo ergo superest introiri quosdam in illam, & ijs quibus prioribus annuntiatum est non introierunt propter incredulitatem. Iterum terminat diem quandam. Hodie, in David dicendo, post tantum temporis, sicut supra dictum est, Hodie si vocem eius audieritis: nolite obdurare corda vestra. Nam si eis Iesus requiem praestitisset, nunquam de alia loqueret posthac die. Itaque relinquitur sabbatismus populo Dei. Qui enim ingressus est in requiem eius: et ipse requieuit ab operibus suis, sicut a suis Deus. Festi nemo ergo ingredi in illam requiem, ut ne in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum. Vivus est enim sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti: & pertingens usque ad divisionem aerae ac spiritus, copagum quoque ac medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis. Et non est vlla creatura invisibilis in conspectu eius: omnia autem nuda & aperta sunt oculis eius, ad quem nobis sermo. Habentes ergo pontificem magnum qui penetrauit caelos Iesum filium Dei: teneamus confessionem. Non enim habemus pontificem qui non possit copati infirmitatibus nostris: tatum autem per omnia pro simi-

psa. 94. b. 11.

Gen. 1. a. 2.

Supr. 3. b. 7.

* &

psa. 33. c. 16.
Ecc. 13. d. 20.

*spei nostrae.

CC ij mili-

16 militudine absq; peccato. Adeamus ergo cum fiducia ad thronū gratiæ: vt misericordiam cōsequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno.

Christus debito ordine factus noster Pontifex, precesq; patri offerens, exauditus est, & discens ex ijs qua passus est obedientiā, factus est obtemperantibus causa salutis æternæ: sed recōditorum de ipso mysteriorum capaces non erant ij ad quos hic scribebat apostolus.

C A P. V.

1 Omnis nanq; pontifex ex hominibus assumptus, p
A hoibus constituitur in ijs que sunt ad Deum: vt of
2 ferat dona & sacrificia pro peccatis: qui condolare pos
3 sit ijs qui ignorant & errant: qm̄ & ipse circumdatus est
4 infirmitate, & propterea debet quemadmodū pro po
5 pulo, ita etiam pro semetipso offerre pro peccatis. Nec
6 quisquam sumit sibi honorē, sed qui vocatur à Deo, tan
7 quam Aaron. Sic & Chr̄s non semetipsum clarificauit
8 vt pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum, Filius me
9 es tu: ego hodie genui te. Quemadmodū & in alio loco
10 dicit: Tu es sacerdos in æternum, sm̄ ordinem Melchi
11 sedec. Qui in diebus carnis suæ, preces, supplicationes
12 que ad eum qui possit illū saluum facere à morte cū cla
13 more valido & lachrymis offerēs, exauditus est pro sua
14 reuerētia. Et quidem cū esset filius, didicit ex ijs que
15 passus est, obedientiā: & consummatus, factus est oibus
16 obtemperantibus sibi, causa salutis æternæ, appellatus à
17 Deo pōtifex iuxta ordinem Melchi-sedec. De quo nobis
18 grandis sermo & interpretabilis ad dicēdum, qm̄ imbe
19 cilles facti estis ad audiendū. Etenim cū deberetis ma
20 gistri esse propter tempus, rursus indigetis vt vos doceamini
21 qua sint elemēta exordij sermonū Dei: & facti estis
22 quibus lacte opus sit, non solido cibo. Omnis enim qui
23 lactis est particeps, expers est sermonis iustitiæ: paruulus
24 enim est. Perfectorum autem est solidus cibus: eorum
25 qui pro consuetudine exercitatoꝝ habent sensus ad di
26 scernētionem boni ac mali.

* eius
1. pa. 26. c. 18
psal. 1. b. 7.
psal. 109. a. 4.
* & 10.
* Dei
* in interpre
tabilis 7.

Non

Non intendit de primis fidei initijs tractare, quandoquidem rebaptizari nequeunt qui post susceptum baptismum rursus in peccata relabuntur, imò re timenda illis est æterna maledictio: consolando autem Hebræos hortatur vt Abrahæ longanimitatem imitantes, reddant se participes eorum que iureiurando promisit illi Deus.

C A P. V I.

1 Vapropter intermittentes inchoationis Chr̄i ser
A monem, ad perfectionē feramur, nō rursus iaciē
2 tes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mor
3 tuis, & fidei ad Deum, baptisimatū doctrinā, impositi
4 onis quoq; manuum, ac resurrectionis mortuorū, & iudi
5 cij æterni. Et hoc faciemus, si quidē pmiserit Deus. Im
6 possibile enim est eos qui semel sunt illuminati, gustauerunt etiā donum cęleste, & participes facti sunt Spūs san
7 cti, gustauerunt nihilominus bonum Dei verbū, virtutesq; seculi venturi, & prolapsi sunt: rursus renouari ad
8 pœnitentiā, rursus crucifigentes sibi metipsis filium
9 Dei, & ostentui habentes. Terra enim sæpē venientem
10 sup se bibens imbrem, & generans herbā opportunam
11 illis à quibus colitur, accipit benedictionem à Deo. pro
12 ferens autē spinas ac tribulos, reproba est, & maledictio
13 xima, cuius consummatio in combustionē. Confidim
14 autē de vobis dilectissimi meliora & viciniōra salutī, ta
15 met si ita loquimur. Non enim iniustus Deus, vt obliuiscat operis vestri & dilectionis quam ostendistis in noīe
16 ipsius, qui ministrastis sanctis & ministratis. Cupimus
17 autem vnumquemq; vestrum eandē ostentare sollicitudi
18 nem ad expletionem spei vsq; in finem, vt non segnes efficiamini, verū imitatores eorum qui fide & paciētia hæ
19 reditabunt promissiones. Abrahæ nanque promittens
20 Deus, qm̄ neminē habuit per quem iuraret maiore, iura
21 uit per semetipsum, dicens: Nisi benedicēs benedicam
22 te, & multiplicans multiplicabo te. Et sic longanimiter
23 ferens, adeptus est repromissionē. Hoīes enim p maiore
24 sui iurant: & oīs controuersiæ eorū finis, ad cōfirmatio
25 nem, est iuramentum. In quo abundantius volēs Deus
26 ostendere

Mat. 12. d. 45
Inf. 10. c. 16.
2. Pe. 2. d. 10
Ge. 22. v. 16.
Gen. 12. v. 3.
18. c. 18. v. 21.
d. 17.

D ostendere pollicitationis haredibus immobilitate cōst-
18 lij sui: interposuit iusiurandum: ¶ vt p duas res immobi-
les, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimū so-
latiū habeamus, qui confugimus ad tenendā propositā
19 spem, ¶ quam sicut ancorā habemus aīe tutā ac firmā, &
20 incedentem vsq; ad interiora velaminis, ¶ vbi præcursor
pro nobis introijt Iesus, secūdum ordinē Melchi- sedec
pontifex factus in æternum.

*Quum Melchisedec sacerdotium, ex decimarum acceptione, &
benedictione Leuiticum excelleret, Christi sacerdotium necessi-
tate quadam secundū ordinē Melchisedec in perpetuum insti-
tutum, ac iuramento firmatum præcellit Leuiticum, & ipsum
vnā cum lege euacuat.* C A P. VII.

Ge. 14. d. 18.

Hic enim Melchi- sedec, rex Salē, sacerdos Dei sum-
A mi, qui obuiavit Abrahæ regresso à cæde regum,
2 & benedixit ei: ¶ cui & decimas oīum diuisit Abrahā, pri-
mū quidem qui interpretatur rex iustitiæ: deinde autē &
3 rex Salem, quod est rex pacis, ¶ sine patre, sine matre, sine
genealogia, neq; initium dierū, neq; finem vitæ habens,
assimilatus autē filio Dei, manet sacerdos in perpetuum.
4 ¶ Intuemini autē quātus sit hic, cui & decimas dedit de p-
cipuis Abrahā patriarcha. ¶ Et quidē de filijs Leui sacer-
5 dotium accipientes, ¶ mandatū habent decimas sumere
à populo secundū legē, id est, à fratribus suis: quanquam
6 & ipsi exierint de lumbis Abrahæ. ¶ Cuius autē generatio
B non annumeratur in eis, decimas sumpsit ab Abrahā, &
7 hunc q̄ habebat repromissiones benedixit. ¶ Sine vlla autē
8 cōtradictione, qđ minus est, à meliore benediciē. ¶ Et hīc
quidē, decimas morientes hoīes accipiunt: ibi autē conte-
9 stā, quia viuūt. ¶ Et (vt ita dictū sit) per Abrahā & Leui q̄
10 decimas accepit decimatus est: ¶ adhuc enim in lūbis pa-
11 trijs erat, quando obuiavit ei Melchi- sedec. ¶ Si ergo con-
summatio p sacerdotiū Leuiticū erat (populus enim sub
ipso legē accepit) quid adhuc necessarium fuit fm ordi-
C nem Melchi- sedec, alium surgere sacerdotē, & non fm
ordinem

Nu. 18. c. 11.
Deu. 18. a. 1.
a. 1.
Ios. 14. a. 4.

accipit r.

12 ordinem Aaron dici: Translato enim sacerdotio necessē
13 est vt & legis translatio fiat. ¶ In quo enim hęc dicunt: de
14 alia tribu est, de qua nullus altario præsto fuit. ¶ Manife-
stum est enim quod ex Iuda ortus sit Dñs noster: in qua
15 tribu nihil de sacerdotibus Moyses locutus est. ¶ Et am-
plius adhuc manifestum est: si secūdū similitudinē Mel-
16 chi- sedec exurgat alius sacerdos, ¶ qui non fm legem mā-
dati carnalis factus est, sed fm virtutem vitæ insolubilis.
17 ¶ Contestatur enim, Qm̄ tu es sacerdos in æternum fm
18 ordinem Melchi- sedec. ¶ Reprobatio quidē fit præcedē-
tis mandati, propter infirmitatem eius & inutilitatem:
19 ¶ nihil enim ad perfectum adduxit lex, in introductio verò
20 melioris spei, per quam proximamus ad Deū. ¶ Et quātū
D est non sine iureiurando (alij quidē sine iureiurando sa-
21 cerdotes facti sunt: ¶ hic autē cum iureiurando p eum q̄
dixit ad illum: ¶ Iurauit Dñs, & non pœnitebit eum: tu es
22 sacerdos in æternum) ¶ in tantū melioris testamenti spon-
23 sor factus est Iesus. ¶ Et alij quidē plures facti sunt sacer-
24 dotes, idcirco q̄ morte prohiberentur pmanere: ¶ hic au-
tem, eò q̄ maneat in æternum, sempiternum habet sacer-
25 dotiū. ¶ Vnde & saluare in perpetuum potest ¶ accedēs p
semetipsum ad Deum: semper viuens ad interpellādum
26 pro nobis. ¶ Talis enim decebat vt nobis esset pōtifex,
sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus
27 & excelsior cælis factus, ¶ qui non habet necessitatē quo-
tidie, (quemadmodum sacerdotes,) ¶ prius pro suis deli-
ctis hostias offerre, deinde pro populi. hoc enim fecit se-
28 mel se offerēdo. ¶ Lex enim homines cōstituit sacerdotes
infirmitatem habentes: sermo autē iurisiurandi q̄ post
legem est, Filium in æternum perfectum.

*Excellentius est Christi sacerdotium Leuitico, quum ipse in dexte-
ra Patris sedeat in cælis, & maiorum sacramentorū minister
fuerit quàm sacerdotes veteris legis: ostendit etiam noui testa-
menti necessitatem ex imperfectione veteris, & ex promissio-
ne Dei per Ieremiam.* C A P. VIII.

CC iiij

Capitulum

sacerdotio.

Psa. 109. a. 4.

Psa. 109. a. 4.

accedentes
8.

eis 7.

Leuit. 9. b. 7.
16. b. 6.

Deus
1. Cor. 11. 17

Exo. 25. a. 9.
d. 40.
Act. 7. f. 44.

1. Cor. 31. f. 13

1. Cor. 11. 17

1. Cor. 11. 17

1 **C**apitulum autem super ea quae dicuntur, Talem ha-
 2 **A**bemus Pontificem, qui cōsedit in dextera sedis ma-
 3 gnitudinis in caelis: sanctōrū minister, & tabernaculi ve-
 4 ri, quod fixit Dñs & non homo. Oīs enim pontifex, ad
 5 offerendū munera & hostias constituitur: vnde necesse
 6 est & hunc habere aliquid quod offerat: si ergo esset su-
 7 per terram, nec esset sacerdos, cūm essent qui offerret se-
 8 cundū legem munera, qui exemplari & vmbrae deser-
 9 uunt caelestium. Sicut responsum est Moyfi, cūm cōsum-
 10 maret tabernaculum, Vide (inquit) oīa facito secundū
 11 exemplar quod tibi ostensum est in monte. Nunc autē
 12 melius sortitus est ministerium, quantō & melioris te-
 13 stamenti mediator est, quod in melioribus repromissio-
 14 nibus sancitum est: Nam si illud prius culpa vacasset: nō
 15 utiq; secundi locus inquireretur. Vituperans enim eos
 16 dicit: Ecce dies venient, dicit Dñs, & consummabo su-
 17 per domum Israhel; & super domum Iuda testamentum
 18 nouum, non secundū testamentum quod feci patribus
 19 eorum in die qua apprehendi manum eorum vt educe-
 20 rem illos de terra Aegypti, qm ipsi non permanserunt
 21 in testamento meo: & ego neglexi eos, dicit Dñs. Quia
 22 hoc est testamentum quod disponam domui Israhel post
 23 dies illos, dicit Dominus: Dando leges meas in mentem
 24 eorum, & in corde eorum superscribam eas, & ero eis
 25 in Deum, & ipsi erunt mihi in populum: & non doce-
 26 bit vnusquisque proximum suum, & vnusquisque fra-
 27 trem suum, dicens: Cognosce Dominum quoniam om-
 28 nes scient me à minore vsque ad maiorem eorum, quia
 29 propitius ero iniquitatibus eorum: & peccatorum eo-
 30 rum iam non memorabor. Dicendo autem nouum, ve-
 31 terauit prius. Quod autem antiquatur & senescit, pro-
 32 pe interitum est.

*Ex his quae in veteri erant testamento, & imperfectione illarum
 hostiarū, ostendit noui perfectionē, in quo Christus Pontifex,
 & hostia semel oblata emundat conscientia à peccatis, quem
 ad testamēti sui confirmationē mori fuit necesse.* CAP. IX.

Habuit

1 **H**abuit quidem & prius, iustificationes culturae, &
 2 sanctū seculare. Tabernaculū enī factū est primū,
 3 in quo erant cadelabra, & mēsa, & propositio panū, quae
 4 dicitur sancta. Post velamentū autē, secūdū, tabernaculū,
 5 quod dicitur Sancta Sanctorū: aureum habens turibu-
 6 lum, & arcam testamenti circumtectā ex omni parte au-
 7 ro, in qua vna aurea habens manna, & virga Aaron quae
 8 frondūerat, & tabulae testamenti, superq; eā erāt Che-
 9 rubim gloriae obumbrantia propitiatorū, de quibus nō
 10 est modō dicendū p singula. His verd ita compositis, in
 11 priori quidem tabernaculo semp introibāt Sacerdotes,
 12 factificiorū officia cōsummantes, in secūdo autē, semel
 13 in anno solus pontifex: nō sine sanguine quē offerret pro
 14 sua & populi ignorantia: hoc significante Spū sancto,
 15 nondū propalata esse sanctorū viam, adhuc priore ta-
 16 bernaculo habēte statum. quae parabola est tēporis in-
 17 stantis: iuxta quam munera & hostiae offerunt, q nō pos-
 18 sunt iuxta conscientiam pfectam facere seruientem, solū
 19 modō in cibis & in potibus, & varijs baptismatib;
 20 & iustitijs carnis vsq; ad tempus correctionis impositis.
 21 Christus autē assistēs pontifex futurorū bonorū, p am-
 22 plius & perfectius tabernaculū nō manufactum, id est,
 23 non huius creationis: neq; p sanguinem hircorū aut vi-
 24 tularum: sed per propriū sanguinē in troiuit semel in
 25 sancta, aeterna redemptione inuenta. Si enim sanguis
 26 hircorū & taurorum, & cinis vitulae aspersus, inquina-
 27 tos sanctificat ad emundationem carnis: quātō magis
 28 sanguis Christi, qui p Spūm sanctū semetipsum obtulit
 29 immaculatum Deo emundauit cōscientiam nostrā ab
 30 operibus mortuis, ad seruendum Deo viuenti: Et ideo
 31 noui testamenti mediator est, vt morte intercedente, in
 32 redemptionē earū prauaricationū quae erant sub priori
 33 testamento, repromissionem accipiant qui vocati sunt.
 34 aeternae hereditatis. Vbi enim testamētū est: mors ne-
 35 cesse est intercedat testatoris. Testamentū enim, in mor-
 36 tuis confirmatum est: alioquin nondū valet, dū viuūt q
 37 testatus

Exo. 25. a. 8.
26. a. 1. 36.
a. 8.

3. Reg. 8. a. 9.
2. Par. 5. c. 10
Exo. 25. c. 22

Exo. 10. b. 10
Leu. 16. a. 2.
f. 30.
offerret.

& 6.

Act. 10. f. 18.
1. Pet. 1. c. 19
1. Ioh. 1. c. 7.
Apoc. 1. b. 5.
Leui. 9. b. 8.
16. b. 6. c. 14.
Nu. 16. a. 4.
Luc. 1. g. 77.
Rom. 5. a. 5.
a. 6.
emundabit
7.
vestram 7.

Gal. 3. b. 15.

18 testatus est. Vnde nec primū quidē sine sanguine dedi-
 19 catum est. Lecto enim omni mandato legis à Moysē vni-
 uerso populo: accipiens sanguinem vitulorū, & hircorū
 cū aqua & lana coccinea & hysopo, ipsum quoq; librū:
 20 & omnem populum asperxit, dicens: Hic sanguis testa-
 21 menti quod mandauit ad vos Deus. Etia tabernaculum
 22 & oīa vasa ministerij sanguine similiter asperxit. Et oīa
 penē in sanguine secundū legem mundantur: & sine
 23 sanguinis effusione nō fit remissio. Necesse est ergo exē-
 24 plaria quidem cælestium hīs mundari: ipsa aut cælestia,
 25 melioribus hostijs quam istis. Non enim in manufacta
 Sacta Iesus introiuit, exemplaria verorum: sed in ipsum
 26 cælum, vt appareat nunc vultui Dei pro nobis. Neq; vt
 sēpē offerat semetipsum, quemadmodū Pontifex intrat
 27 in Sacta p singulos annos in sanguine alieno: alioquin
 oportebat eum frequenter pati ab origine mundi: nunc
 autem semel in consummatione seculorum, ad destitu-
 28 tionem peccati, per hostiam suam apparuit. Et quem-
 admodū statutum est hominibus semel mori, post hoc
 29 autem iudicium: sic & Christus semel oblatus est ad
 multorum exhaurienda peccata, secundō sine peccato
 apparebit expectantibus se, in salutem.

Exo. 14. c. 8.
Mat. 26. c. 18

In consum-
mationem 2
destruccio-
nem 5.
Rom 5. a. 6.
h. 18.
1. Pet. 3. c. 18

*Propter imperfectionem hostiarum veteris testamenti necessa-
 rium fuit nouum induci, cuius vnica hostia auferrentur vni-
 uersa peccata: cui nisi fide, spe, charitate ac bonis operibus ad-
 heserimus, acerbius puniemur quam veteris testamenti tras-
 gressores: laudat interim Hebræos quod & multa passi sint,
 & patientibus assiterint.*

C A P. X.

1 **V** Mbram enim habens lex, futurorum bonorū, non
 2 ipsam imaginem rerum per singulos annos eisdē
 3 iplis hostijs quas offerunt indesinenter, nunq̄ potest ac-
 4 cedētes perfectos facere: alioquin cessassent offerri, ideo
 5 q̄ nullam haberent vltra conscientiam peccati, cultores
 6 semel mundati. sed in ipsis commemoratio peccatorū
 7 per singulos annos fit: impossibile enim est sanguine
 8 taurorum & hircorum auferri peccata. Ideo ingrediens
 9 mūdum,

1. Cor. 16. c. 14

10 mūdum, dicit: Hostiam & oblationem noluit: corpus
 11 autem aprasti mihi, holocaustomata, & pro peccato, nō
 12 tibi placuerunt. Tūc dixi. Ecce venio, in capite libri scri-
 13 ptum est de me, Vt faciam Deus voluntatem tuā. Superi-
 14 rius dicēs: Quia hostias & oblationes & holocaustoma-
 15 ta, & pro peccato noluit, nec placita sunt tibi, quæ se-
 16 cūdū legē offerūtur: tunc dixi, Ecce venio vt faciā Deus
 17 voluntatem tuam: aufert primū, vt sequens statuāt. In
 18 qua voluntate sanctificati sumus p oblationē corporis
 19 Iesu Christi semel. Et oīs quidē sacerdos præsto est quo-
 20 tidie ministrans, & eisdē sēpē offerens hostias, quæ nun-
 21 quam possunt auferre peccata: hic autem vnam p pec-
 22 catis offerens hostiā, in sempiternū sedet in dextera Dei,
 23 & de cætero expectans, donec ponantur inimici eius sca-
 24 bellum pedū eius. Vna enim oblatione, consummauit
 25 in sempiternum sanctificatos. Contestat aut nos & Spi-
 26 ritus sanctus. Postq̄ enim dixit: Hoc aut testamentum
 27 quod testabor ad illos post dies illos, dicit Dñs, dando
 28 leges meas in cordibus eorū, & in mentibus eorū super-
 29 scribam eas, & peccatorum & iniquitatū eorū iā nō re-
 30 cordabor amplius. Vbi aut horū remissio, iam non est
 31 oblatio pro peccato. Habentes itaq; fratres fiduciam in
 32 introitu sanctorū in sanguine Christi: quē initiauit no-
 33 bis viam nouā & viuētē per velamen, id est, carnē suā,
 34 & sacerdotē magnum super domū Dei, accedamus cū
 35 vero corde in plenitudine fidei, aspersi corda à conscien-
 36 tia mala, & abluti corpus aqua munda, teneamus spei
 37 nostræ confessionem indeclinabilē (fidelis enim est qui
 38 repromisit,) & consideremus inuicem in prouocationē
 39 charitatis & bonorum operum: non deserentes colle-
 40 ctionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdā, sed
 41 consolantes, & tantō magis quantō videritis appropin-
 42 quantem diē. Voluntariē enim peccatibus nobis post
 43 acceptā notitiā veritatis, iā nō relinquitur pro pecca-
 44 tis hostia: terribilis aut q̄dam expectatio iudicij, & ignis
 45 æmulatio, quæ consumptura est aduersarios. Irritā quis
 46 faciens

Pfe. 39. b. 7.

Psa. 109. v. 1.
1. Co. 15. d. 27

Ye. 11. f. 17.
Sup. 8. b. 8.
Dabo

Sup. 6. a. 4.

Deu. 17. b. 6.
19. d. 15.
Mat. 18. b. 16.
Ioh. 8. c. 17.
2. Co. 13. a. 1.

Deu. 32. c. 35
vindicata 1.
Ro. 12. d. 18.
-5.

Abac. 1. a. 5.
1. Pet. 1. a. 6.
Ro. 1. c. c. 17
Gal. 3. b. 12.
viueti.

-6.

faciens legē Moyſi, ſine vlla miſeratione, ¶ duobus vel tri-
bus teſtibus mori: ¶ quāto magis putatis, deteriora me-
F reri ſupplicia qui filiū Dei conculcauerit, & ſanguinē te-
ſtamenti pollutū duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & ſpi-
30 ritui gratiæ contumeliā fecerit: ¶ Scimus enim qui dixit,
¶ Mihi vindictā, ego retribuam. Et iterū: -Quia ¶ iudica-
31 bit Dñs populū ſuum. ¶ Horrendum eſt incidere in ma-
32 nus Dei viuētis. ¶ Rememoramini autē priſtinos dies, in
quibus illuminati, magnū certamen ſuſtinuiſtis paſſio-
33 num, ¶ & in altero quidē opprobrijs & tribulationibus
ſpectaculū facti: in altero autē ſocij taliter cōuerſantiū ef-
34 fecti. ¶ Nā & vincētis cōpaſſi eſtis: & rapinā bonorū vſo-
G rū: cum gaudio ſuſcepſiſtis, cognoſcentes vos habere me-
35 liorē & manentē ſubſtantiam. ¶ Nolite itaq; amittere cō-
fidentia vestrā, quæ magnam habet remuneratiōē. ¶ Pa-
36 tientia enim vobis neceſſaria eſt: vt voluntatē Dei facien-
37 tes, reportetis promiſſionē. ¶ Adhuc enim modicum ali-
38 quantulūq; qui venturus eſt, veniet, & nō tardabit. ¶ Iu-
ſtus autem meus ex fide ¶ viuūt. quod ſi ſubtraxerit ſe:
39 non placebit animæ meę. ¶ Nos autem non ſumus ſub-
tractionis -ſilij in perditionem: ſed fidei in acquiſitio-
nem animæ.

*Fidem magnificē commendat ex actis patrum, à mundi exordio
vſq; ad David ac prophetas: & in vniuerſum quanta patra-
rint ac paſſi ſint per fidem: nec tamen plenam adhuc accepe-
runt retributionem.*

C A P. X I.

Ge. 1. a. 1. a. 1

Gen. 4. a. 4.

Mar. 23. d. 34

Ge. 25. c. 24.
Eccle. 44. c.
6. 49. d. 16.

1 **E**ſt autem fides, ſperandarum ſubſtantia rerū, argu-
A mentum non apparentiū. ¶ In hac enim teſtimoniū
2 conſecuti ſunt ſenes. ¶ Fide, ¶ intelligimus aptata eſſe ſecu-
3 la verbo Dei: vt ex inuiſibilibus viſibilia fierēt. ¶ Fide, ¶ plu-
4 rimam hoſtiam Abel quā Cain, obtulit Deo: ¶ per quā
teſtimonium conſecutus eſt eſſe iuſtus, teſtimoniū per-
hibente muneribus eius Deo, & p̄ illam defunctus ad-
huc loquit. ¶ Fide, ¶ Henoch translatus eſt, ne videret mor-
5 tē, & non inueniebatur: quia tranſtulit illum Deus: ante
transla-

trāſlationem enim teſtimonium habuit placuiſſe Deo.
6 ¶ Sine fide autem impoſſibile eſt placere - Deo. ¶ Credere
B enim oportet accedentem ad Deum, quia eſt, & inquire
7 tibus ſe remunerator ſit. ¶ Fide, ¶ Noë reſpōſo accepto de
ijs quæ adhuc non videbantur, metuens, aptauit arcā in
ſalutem domus ſuæ, per quam damnauit mundū, & iu-
8 ſtitæ quæ per fidem eſt, hæres eſt inſtitutus. ¶ Fide, ¶ qui
vocatur Abraham obediuit in locum exire quē acceptu-
9 rus erat in hæreditatem: & exijt neſciens quō iret. ¶ Fide,
demoratus eſt in terra repromiſſionis, tāquā in aliena,
in caſulis habitando, cum Iſaac & Iacob cohæredibus re-
10 promiſſionis eiſdem. ¶ Expectabat enim fundamēta ha-
C bentem ciuitatē: cuius artiſex & cōditor Deus. ¶ Fide, ¶ &
11 ipſa Sara ſterilis virtutem in conceptione ſeminis acce-
pit, etiam præter tempus ætatis, quā fidelem credidit eſſe
12 eum qui repromiſerat. ¶ Propter quod & ab vno orti ſūt
(& hoc emortuo) tanquā ſydera cæli in multitudine, &
13 ſicut arena quæ eſt ad oram maris innumerabilis. ¶ Iuxta
fidem defuncti ſunt omnes iſti, nō acceptis repromiſſio-
nibus, ſed à longē eas aſpiciētēs, & conſitē-
14 tes quia peregrini & hoſpites ſunt ſup terrā. ¶ Qui enim
15 hæc dicunt, ſignificant ſe patriam inquirere. ¶ Et ſi qui-
D dem ipſius meminiffent de qua exierunt: habebant vti-
16 que tempus reuertendi. ¶ nunc autem meliorē appetūt,
id eſt, cæleſtem. Ideo non confunditur Deus vocari De^o
17 eorum, parauit enim illis ciuitatem. ¶ Fide, ¶ obtulit Abra-
ham Iſaac, cum tētaretur: & vnigenitum offerebat ¶ qui
18 ſuſceperat repromiſſiones: ¶ (ad quem dictū eſt: Quia in
19 Iſaac vocabitur tibi ſemen,) ¶ arbitrans quia & à mortuis
ſuſcitare potens eſt Deus. vnde eum & in parabolā acce-
20 pit. ¶ Fide, ¶ & de futuris, benedixit Iſaac, Iacob, & Eſau.
21 ¶ Fide, ¶ Iacob moriēs, ſingulos filiorū Ioseph benedixit:
E ¶ & adorauit ſtigium virgæ eius. ¶ Fide, ¶ Ioseph moriēs
22 de profectione filiorum Iſraël memoratus eſt, & de oſſi-
23 bus ſuis mādaui. ¶ Fide, ¶ Moyses nat^o occultatus eſt mēſi-
bus tribus à parentibus ſuis: eō q̄ vidiffent elegātem in-
fante,

-3.
Gen. 6. c. 13.
c. 18.
Eccle. 44. c. 17

Gen. 12. a. 4.
13. a. 1.

Gen. 17. c. 19
18. b. 10. 21.
a. 2.

Eccle. 44. d.
22. d. 23.

Gen. 22. a.
b. 9.
Eccle. 44. d.
21.
in quo
Ge. 21. b. 12.
Rom. 9. b. 7.
Gen. 27. d. 17
f. 36.
Gen. 48. c. 15
Ge. 47. g. 31.
Gene. 50. d.
24. 25.
Exod. 2. a. 2.
Acto. 7. c. 20.
Exo. i. c. 16.

Exo. 2. b. 11. 24 fantē, & non timuerunt regis edictū. Fide, Moyses grā-
 25 dis factus negavit se esse filiū filia Pharaonis: magis eli-
 26 te iocunditatem, maiores diuitias aestimās thesauro E-
 27 gyptiorū, impropriū Chri. aspiciebat enim in remune-
 28 rationē. Fide, reliquit Egyptū: non veritus animositatē
 F regis. inuisibile enim tanq̄ videns sustinuit. Fide, cele-
 28 brauit pascha, & sanguinis effusionem: ne qui vastabat
 Exo. 14. c. 22 29 primitiua, tangeret eos. Fide, transierūt mare rubrum
 tanq̄ p aridā terrā: quod experti Egyptij, deuorati sunt.
 Iosu. 6. c. 20. 30 Fide, muri Iericho corruerūt, circuitu dierum septem.
 Iosu. 6. d. 23. 31 Fide, Rahab meretrix non perijt cum incredulis: exci-
 Iosu. 4. a. 2. 32 piens exploratores cū pace. Et quid adhuc dicam? Defi-
 33 ciet enim me tēpus enarrantē de Gedeō, Barac, Samson,
 34 Iephte, Dauid, Samuel, & prophetis: qui per fidem de-
 uicerunt regna, operati sunt iustitiam, adepti sunt repro-
 35 misiones, obturauerūt ora leonū. Extinxerunt impetū
 36 ignis, effugauerunt aciē gladij, conualuerunt de infirmi-
 G tate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorū:
 37 acceperūt mulieres de resurrectione mortuos suos: alij
 aut distenti sunt, non suscipiētes redemptionē, vt melio-
 38 rem inuenirent resurrectionē. Alij verō ludibria & ver-
 39 bera experti, in sup & vincula & carceres, lapidati sunt,
 40 circiuerunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, an-
 gustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus, in so-
 litudinibus errantes, in montibus & speluncis: & in ca-
 uernis terrae. Et hi oēs testimonio fidei probati, non ac-
 ceperunt repromissionē, Deo pro nobis melius aliquid
 prouidente, vt non sine nobis consummarentur.

Priscorum imō Christi exemplo inducit ad tolerandas viriliter afflictiones, reuocans à peccatis: & ex noui testamenti super vetus excellentia deterret ab inobedientia, ne maiora quam Iudaei pati cogamur supplicia. CAP. XII.

Rōm. 6. a. 4. Colof. 3. b. 8. Eph. 4. c. 21. I. 1. c. 2. a. 1. 3. d. 1. I Deoq; & nos tantam habentes impositam nubem te
 A Istium, deponentes oē pōdus & circumstās nos pecca-
 tū,

tū, p patientiā curramus—ad propositū nobis certamen,
 2 aspiciētes in authorē fidei, & cōsummatorē Iesum, qui
 proposito sibi gaudio sustinuit crucē, confusione contē-
 3 pta, atq; in dextera sedis Dei sedet. Recogitate enim eū
 qui talē sustinuit à peccatoribus aduersum semetipsum
 contradictionem: vt ne fatigemini, animis vestris deficiē-
 4 tes. Nondū—enim vsq; ad sanguinē restitistis, aduersus
 B peccatū repugnātes: & obliuisti estis cōsolationis, q̄ vobis,
 5 tanq̄ filijs loquitur, dicēs: Fili mi noli negligere discipli-
 6 nā Dñi: neq; fatigeris dum ab eo argueris. Quē enim di-
 liget Dñs, castigat: flagellat aut oēm filiū quem recipit.
 7 In disciplina pseuerate. Tanq̄ filijs vobis offert se Deus:
 8 quis enim filius, quē non corripit p̄r? Quōd si extra di-
 9 sciplinā estis, cuius participes facti sunt oēs: ergo adul-
 C teri, & non filij estis. Deinde patres quidē carnis nostrae,
 eruditores habuimus, & reuerēbamur eos: nū multō ma-
 10 gis obtēperabimus patri spiritū, & viuemus? Et illi quē-
 11 dē in tempore paucorū dierū, sm volūtatē suā erudie-
 bant nos: hic aut ad id quod vtile est in recipiēdo sancti-
 12 ficationē eius. Ois aut disciplina in presenti quidē videt
 D non esse gaudij, sed mōeroris: postea aut fructū pacatissi-
 13 mū exercitatis p eā, reddet iustitiā. Propter qd remis-
 14 sas manus & soluta genua erigite: & gressus rectos fa-
 cite pedibus vris: vt non claudicans quis erret, magis aut
 15 sanet. Pacem sequimini cū oibus, & sanctimoniam sine
 16 qua nemo videbit Deū: cōtemplantes ne quis defit gra-
 17 tię Dei: ne qua radix amaritudinis sursum germinās im-
 18 pediat, & p illā inquinent multi. Ne quis fornicator, aut
 19 prophanus vt Esau: qui pp vnam escā vendidit primiti-
 20 ua sua. Scitote enim qm & postea cupiēs hereditare be-
 21 nedictionē, reprobatus est: non enim inuenit pœnitentię
 22 locū, quanquā cū lachrymis inquisisset eā. Non enim
 23 accessistis ad tractabile montē, & accessibilem ignem,
 24 & turbinem, & caliginem, & procellā, & tubę sonū, &
 25 vocē verborum, quā qui audierūt, excusauerūt se, ne eis
 26 offeret verbū. (Non enim portabant quod dicebat, Et si
 bestia

-7-
 Pro. 1. b. 11. Ioh. 5. c. 17. Apoc. 3. d. 19.
 reddi 6.
 Rō. 12. d. 17.
 Ge. 25. d. 18. Gen. 27. d. 38.
 Exo. 19. c. 12. 20. d. 11. accessibilem 4.
 Exo. 19. c. 11.

21 bestia tetigerit montē, lapidabit. [¶]Et ita terribile erat quod
 F videbatur; Moyses dixit: Exterritus sum & tremebundus.)
 22 [¶]Sed accessistis ad Sion montē, & ciuitatē Dei uiuentis,
 Ierusalē cælestē, & multorū milliū angelorū frequentia,
 23 & ecclesiā primitiuorū, qui cōscripti sunt in cælis, & iu-
 dicem omnium Deum, & [¶]Spūs iustorum perfectorum,
 24 [¶]& testamenti noui mediatorē Iesum, & sanguinis asper-
 25 sionem meliūs loquentē quā Abel. [¶]Videte ne recule-
 tis loquentem. Si enim illi non effugerunt recusantes eū
 G qui super terrā loquebatur: multo magis nos, qui de cæ-
 26 lis loquentem nobis, auertimus. [¶]cuius vox mouit terrā
 tunc: nunc autem repromittit, dicens, [¶]Adhuc semel: &
 27 ego mouebo non solum terram, sed & cælū. [¶]Quod autē
 adhuc semel dicit: declarat mobilium translationē tanquā
 28 factorū, ut maneat ea quæ sunt immobilia. [¶]Itaq; regnu
 immobile suscipientes, habemus gratiam: per quam ser-
 29 uiamus placentes Deo cum metu & reuerētia. [¶]Etenim
[¶]Deus noster ignis consumens est.

*Ad varias hortatur virtutes, iubens cauere ab extranea doctri-
 na, ac memoriam reficere altaris, & hostiarum veteris no-
 uij, testamenti, & subinde monens ut præpositis obtemperet:
 orat ut pro se presentur, idem vicissim pro illis agens, addi-
 tis mutuis salutationibus.* CAP. XIII.

-1.
 Ro. 12. c. 10.
 6. 13.
 1. Pet. 4. c. 9.
 Gen. 8. a. 3.
 19. a. 2.
[¶]latuerūt 1.
 Deu 31. b. 8.
 Iof. 1. a. 5.
 Pla. 55. c. 12.
 117. a. 6.

1 **C**haritas [¶]fraternitatis maneat in vobis. [¶]Et hospita-
 A litatem nolite obliuisci: [¶]per hanc enim [¶]placuerunt
 2 quidam, Angelis hospitio receptis. [¶]Mementote vincito-
 3 rū, tanquā simul vinciti: & laboratiū, tanquā & ipsi in corpo-
 4 re morantes. [¶]Honorabile cōubiū in oībus, & thor [¶]im-
 maculatus. Fornicatores enī & adulteros iudicabit Deus.
 5 [¶]Sint mores sine auaritia, cōtēti p̄sentibus: ipse enī dixit,
 6 [¶]Nō te deserā, neq; derelinquā. [¶]Ita ut confidenter dica-
 mus, [¶]Dñs mihi adiutor: nō timebo quid faciat mihi ho-
 7 mo. [¶]Mementote p̄positorū vestrōrū, quæ vobis locuti sunt
 B verbū Dei: quorū intuentes exitū conuersationis, imita-
 8 mini fidem. [¶]Iesus Ch̄s heri & hodie: ipse & in secula.
 9 [¶]Doctrinis varijs & peregrinis nolite abduci. Optimum
 est

est enim gratia stabiliri cor, non escis: quæ non profuerūt
 10 ambulanti in eis. [¶]Habemus altare, de quo edere non
 11 habent potestatem qui tabernaculo deseruiunt. [¶]Quorū
 enim animalium infertur sanguis pro peccato in sancta
 per pontificem, horum corpora cremantur extra castra.
 12 [¶]Propter quod & Iesus, ut sanctificaret per suum sangui-
 13 nem pp̄lm, extra portam passus est. [¶]Exeamus igitur ad
 C eum extra castra: improprium eius portantes. [¶]Non enī
 14 habemus hīc manentem ciuitatem: sed futuram inquiri-
 15 mus. [¶]Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper
 Deo, id est, fructum labiorum cōfitentium nomini eius.
 16 [¶]Beneficentiæ autem & communionis nolite obliuisci:
 17 talibus enim hostijs promeretur Deus. [¶]Obedite p̄po-
 sitis vestris, & subiacete eis. [¶]Ipsi enim peruigilant quasi
 rationem pro animabus vestris reddituri: ut cum gaudio
 hoc faciant, & non gementes: hoc enim non expedit vo-
 18 bis. [¶]Orate pro nobis: cōfidimus enim quia bonam con-
 D scientiam habemus in omnibus bene volentes conuer-
 19 sari. [¶]Amplius autem deprecor vos hoc facere, quod cele-
 20 riuū restituar vobis. [¶]Deus autē pacis qui eduxit de mor-
 tuis pastorem magnum ouium, in sanguine testamenti
 21 æterni, Dominum nostrum Iesum Christum: [¶]aptet vos
 in omni bono, ut faciatis eius voluntatem, faciens in vo-
 bis quod placeat coram se per Iesum Christum: cui est
 22 gloria in secula seculorum. Amen. [¶]Rogo autem vos fra-
 tres, ut sufferatis verbum solatiij. Etenim per paucis scripsi
 23 vobis. [¶]Cognoscite fratrem nostrum Timotheū
 dimissum: cum quo (si celerius venerit) vi-
 24 debo vos. [¶]Salutate omnes p̄po-
 sitos vestros, & omnes sanctos.
 25 [¶]Salutant vos de Italia fra-
 26 tres. [¶]Gratia cum om-
 nibus vobis.
 Amen.

Leu. 4. c. 11.
 6. d. 10. 16.
 f. 27.

Mich. 2. c. 10.

-8.

HIERONYMVS

in Cathalogo scriptorum.

Ecclesiasticorum.

IACOBVS, qui appellatur frater Domini, cognomento Iustus, vt nonnulli existimant, Ioseph, ex alia vxore: vt autem mihi videtur, Mariæ sororis matris Domini, cuius Iohannes in libro suo meminit, filius: post passionem Domini, statim ab apostolis Ierosolymorum Episcopus ordinatus, vnam tantum scripsit epistolam, quæ de septem catholicis est: quæ & ipsa ab alio quodam sub nomine eius edita asseritur, licet paulatim tempore procedente obtinuerit auctoritatem. Egesippus vicinus apostolicorum temporum in quinto commentariorum libro de Iacobo narrans, ait: Suscepit Ecclesiam Ierosolymæ, post apostolos frater Domini, Iacobus, cognomento Iustus. Multi siquidem Iacobi vocabantur. Hic de vtero matris sanctus fuit, vinum & siceram non bibit, carnem nullam comedit, nunquam attotusus est, nec vnctus vnguento, nec vsus balneo. Huic soli licitum erat ingredi Sancta Sanctorum. Siquidem vestibus laneis non utebatur, sed lineis: solusq; ingrediebatur templum: & fixis genibus pro populo deprecabatur, intantum vt camelorum duritiem traxisse eius genua crederentur. Dicit & alia multa, quæ enumerare longum est. Sed & Iosephus in vicesimo libro antiquitatum refert, (& Clemens in septimo Hypotyposion) mortuo Festo, qui Iudeam regebat, missum à Nerone esse successorem eius Albinum: qui cum necdum ad prouinciam peruenisset, Ananus, inquit, pontifex adolescens, Anani filius, de genere sacerdotali, accepta occasione Anarehias concilium congregauit, & compellens publice Iacobum vt Christum Dei filium denegaret, contradicentem lapidari iussit: qui cum precipitatus de pinna templi contractis cruribus adhuc seminarius tendens ad celum manus, diceret: Domine ignosce eis, quod enim faciunt, nesciunt: fullonis fuste, quorundam vestimenta extorqueri

torqueri solent, in cerebro percussus interijt. Tradit item Iosephus tantæ eum sanctitatis fuisse, & celebritatis in populo, vt propter eius necem, creditum sit subuersam esse Ierosolymam. Hic est de quo Paulus apostolus scribit ad Galatas, Alium autem apostolorum vidi neminem, nisi Iacobum fratrem Domini. Et apostolorum super hoc crebrius acta testantur. Ea angelium quoque quod appellatur secundum Hebræos, & à me nuper in Græcum Latinumq; sermonem translatum est, quo & Origenes sæpè vtitur, post resurrectionem Saluatoris refert, Dominus autem cum dedisset sindonem seruo sacerdotis: iuit ad Iacobum, & apparuit ei. Intrauerat enim Iacobus se non comesturum panem ab illa hora, qua biberat calicem Domini, donec videret eum resurgentem à mortuis. Rursusq; post paululum, Asserte, ait Dominus, mensam & panem. Statimq; additur: Tulit panem, & benedixit, ac fregit, & dedit Iacobo Iusto, & dixit ei: Frater mi, comede panem tuum, quia resurrexit filius hominis à dormientibus. Triginta itaque annos Ierosolymis rexit Ecclesiam, id est, vsque ad septimum Neronis annum: & iuxta templum vbi & precipitatus fuerat, sepultus est. Titulum vsque ad obsidionem Titi & ultimam Hadriani notissimum habuit. Quidam è nostris in monte Oliueti eum putauerunt conditum: sed falsa eorum opinio est.

Argumentum in Epistolam Catholicam Iacobi Apostoli.

IACOBVS apostolus sanctum instruit clerum de cultura celestium preceptorum, & regula Catholice obseruantie, & de inuicta patientia maiestate, & de reuelatione plurimorum, & de mendacio magistrorum.

DD ij

EPSTOLA

EPISTOLA CATHOLICA IACOBI APOSTOLI.

Docet tentationum utilitatem, & sapientiam à Deo cum confidentia postulandam: Deus tentator non est, aut author peccati, sed ab eo procedit omnis bona donatio: hortatur ut ad audiendum veloces, ad loquendum verò & ad iram tardi sint: nec satis est veritatem audire, nisi illa opere compleatur.

CAPVT PRIMVM.

I
A

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

Rom. 5. a. 3.

Mar. 7. a. 7.
21. b. 2.
Mar. 11. c. 24.
Luc. 11. b. 9.
Ioh. 14. b. 13
16. c. 23. 24.

Pf. 102. c. 15.
Ecc. 14. c. 18.
Ist. 40. b. 6.
1. Pet. 1. d. 24

Iob. 5. e. 17.

ACOBVS Dei & Domini nostri Iesu Christi seruus, duodecim tribubus quæ sunt in dispersione, salutē. ¶ Omne gaudium, existimate fratres mei, cū in tentationes varias incideritis: ¶ scientes quòd probatio fidei vestræ patientiæ operatur. ¶ Patientia autem opus perfectum habet: ut sitis perfecti & integri, in nullo deficientes, ¶ Siquis autem vestrum indiget sapientia, postulet à Deo qui dat omnibus affluentē, & non impropert: & dabitur ei. ¶ Postulet autem in fide nihil hæsitans. qui enim hæsitat, similis est fluctui maris, qui à vëto mouetur & circumfettur. ¶ non ergo æstimet homo ille quæ accipiat aliquid à Dño. ¶ Vir duplex animo inconstans est in omnibus vijs suis. ¶ Glorietur autem frater humilis, in exaltatione sua: ¶ diues autem in humilitate sua, ¶ quoniam sicut flos sceni, transibit: ¶ exortus est enim sol cum ardore, & arefecit scenum, & flos eius decedit, & decōr vultus eius deperijt: ita & diues in itineribus suis marcescet. ¶ Beatus vir qui suffert tētationem: quoniam cū probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. ¶ Nemo cū tentatur

tentatur, dicat quoniam à Deo tentatur. Deus enim intentator malorum est: ipse autem neminem tentat. ¶ Vnusquisque verò tentatur à concupiscentia sua abstractus & illectus. ¶ Deinde concupiscentia cū conceperit, parit peccatū. ¶ Cōceptū verò, cū consummatum fuerit, generat mortem. ¶ Nolite itaque errare fratres mei dilectissimi. ¶ Omne datū optimum, & oē donum perfectū, defursum est, descendens à Patre luminum, apud quem nō est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. ¶ Voluntariē genuit nos verbo veritatis, ut simus in initiū aliquod creaturæ eius. ¶ Scitis fratres mei dilectissimi: ¶ Sit autem omnis homo velox ad audiendū: tardus autē ad loquendū, & tardus ad iram. ¶ Ira enim viri, iustitiam Dei non operatur, ¶ Propter quod abiicientes oēm immunditiā & abundantiam malitiæ, in mansuetudine suscipite in situm verbum, quod potest saluare animas vestras. ¶ Estote autē factores verbi, & non auditores tantum: fallētes vosmet ipsos. ¶ Quia si quis auditor est verbi, & non factor: hic comparabitur viro consideranti vultum natiuitatis suæ in speculo. ¶ considerauit enim se, & abiijt, & statim oblitus est qualis fuerit. ¶ Qui autē perspexerit in lege perfectæ libertatis, & permanferit in ea nō auditor obliuiosus factus, sed factor operis: hic beatus in facto suo erit. ¶ Si quis autē putat se religiosum esse, nō refrenans linguam suam, sed seducens cor suū: huius vana est religio. ¶ Religio mūda & immaculata apud Deū & Patrem, hæc est: Visitare pupillos & viduas in tribulatione eorū: & immaculatū se custodire ab hoc seculo. ¶ *Monet ne personarum respectu moueantur: qui enim vnicum legis præceptum transgreditur, legis transgressor est: hortatur ut operibus misericordiæ incumbant, ostendens quod homo per opera iustificetur: nam fides sine operibus mortua est.* CAP. II. ¶ Fratres mei, ¶ nolite in personarum acceptione habere fidem Dñi nostri Iesu Christi gloriæ. ¶ Etenim si introierit in conuentum vestrum vir aureum anulum habēs in veste candida, introierit autē & pauper in sordido habitu, ¶ & intēdatis in eum qui indutus est veste præclara,

enira

Pro. 17. d. 17.

Mat 7. b. 12.
c. 21.
Rom. 2. b. 13

in legem perfectā

Leu. 19. c. 15.
Deut. 1. c. 16.
c. 17. 16. d. 19
Pro. 24. c. 23
Ecl. 4. 2. 2.

& dixeritis ei, Tu sede hinc bene: pauperi autem dicatis,
4 Tu sta illic: aut sede sub scabello pedum meorum: nonne iudicatis apud vosmetipsos, & facti estis iudices cogitationum
5 iniquarum? Audite fratres mei dilectissimi: nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide, & haeredes
6 regni quod repromisit Deus diligentibus se? Vos autem
B ex honorastis pauperem. Nonne diuites per potentiam opprimunt vos: & ipsi trahunt vos ad iudicia? Nonne ipsi
7 blasphemant bonum nomen quod inuocatum est super vos?
* scriptura r. 8 Si tamen legem perficitis regale secundum scripturas, Diliges proximum tuum sicut teipsum: bene facitis: si autem personas accipitis, peccatum operamini, redarguti a lege quasi transgressores. Quicumque autem totam legem seruauerit, offendet
9 autem in uno: factus est omnium reus. Qui enim dixit, Non
10 mœchaberis, dixit &, Non occides. Quod si non mœchaberis, occides autem: factus es transgressor legis. Sic loquimini, & sic facite sicut per legem libertatis incipientes
11 iudicari. Iudicium enim sine misericordia illi qui non fecit misericordiam. Superexaltat autem misericordia iudicium. Quid proderit fratres mei, si fidem quis dicat se
12 habere: opera autem non habeat? Nunquid poterit fides
13 saluare eum? Si autem frater aut soror nudi sint, & indigeat victu quotidiano: dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace, calefacimini & saturamini: non dederitis autem
14 eis quae necessaria sunt corpori: quid proderit? Sic & fides, si non habeat opera, mortua est in semetipsa. Sed dicit quis: Tu fidem habes, & ego opera habeo. ostende mihi fidem tuam sine operibus: & ego ostendam tibi ex operibus fidem meam. Tu credis quoniam vnus est Deus? Bene facis. Et demones credunt, & contremiscunt. Vis autem scire
15 homo inanis, quoniam fides sine operibus otiosa est? Abraham pater noster, nonne ex operibus iustificatus est, ostendens Isaac filium suum super altare? Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius: & ex operibus fides consummata est? Et suppleta est scriptura, dicens, Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad iustitiam, & amicus Dei
appellatus

Leu. 19. d. 18
Mat. 22 d. 39
Mar. 12. c. 31
Rom. 13. c. 9.
Gal. 5. b. 13.
Leu. 19. c. 15.
g. 17.
Deu. 1. d. 18.
Matt. 5. c. 19.

1. Ioh. 3. c. 17

* mortua 5.
Gen. 22. b. 9.

Gen. 15. b. 6.
Rom. 4. a. 3.
Gal. 3. a. 6.

24 appellatus est. Videtis quoniam ex operibus iustificatur
25 homo: & non ex fide tantum? Similiter autem & Rahab meretrix, nonne ex operibus iustificata est, suscipiens
26 nuntios, & alia via eiciens? Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est: ita & fides sine operibus mortua est.
Lingua mala recenset, quam difficillimum est recte gubernare: subditq; differentiam inter sapientiam terrenam & caelestem. CAP. III.
1 Nolite plures magistri fieri fratres mei, scientes quoniam
A maius iudicium sumitis. In multis enim offendimus
2 oculos. Siquis in verbo non offendit: hic perfectus est vir. potest
3 etiam freno circumducere totum corpus. Si autem equis
4 frana in ora mittimus ad consentiendum nobis, etiam oculus
5 corpus illorum circumferimus. Et ecce, naues, cum magnae sint, & a ventis validis minentur: circumferuntur
6 autem a modico gubernaculo ubi impetus dirigentis
7 voluerit. Ita & lingua modicum quidem membrum est, & magna exultat. Ecce quantus ignis qui magnam sylvam
8 incendit. Et lingua, ignis est, vniuersitas iniquitatis. Lingua constituitur in membris nostris, quae maculat totum
9 corpus, & inflammat rotam natiuitatis nostrae inflammata
10 a gehenna. Omnis enim natura bestiarum & volucrum & serpentium & ceterorum domantur, & domita sunt a
11 natura humana: lingua autem nullus hominum domare
12 potest, inquietum malum, plena veneno mortifero. In ipsa benedicimus Deum & patrem: & in ipsa maledicimus homines
13 qui ad similitudinem Dei facti sunt. Ex ipso ore procedit
C benedictio & maledictio. Non oportet fratres mei haec
14 ita fieri. Nunquid fons de eodem foramine emanat dulcem, & amarum aquam? Nunquid potest fratres mei, ficus
15 vvas facere: aut vitis, ficus? Sic neque falsa, dulce potest
16 cere aqua. Quis sapiens & disciplinatus inter vos? Ostendat ex bona conuersatione operationem suam in mansuetudine sapientiae. Quod si zelum amarum habetis, & contentiones sunt in cordibus vestris: nolite gloriari & mendaces esse aduersus veritatem. non est enim ista sapientia
desursum descendens: sed terrena, animalis, diabolica. Vbi
DD iij enim

Iof. 2. a. a. 1
4. 6. d. 25.
Heb. 11. f. 31.

Mat. 23. a. 3.

* potens 1.

* tamen 4.

* falsam 1.

-7-

enim zelus & contentio: ibi inconstantia, & omne opus
17 prauum. Quae autem de sursum est sapientia, primum
quidem pudica est: deinde pacifica, modesta, suadibilis,
bonis consentiens, plena misericordia & fructibus bo-
18 nis, non iudicans, sine simulatione. Fructus autem iusti-
tia, in pace seminatur, facientibus pacem.

*Concupiscentijs non est obsequendum, sed diabolo resistendum &
Deo appropinquandum, mutuaq; dilectioni studendum, rebus
incertis diuinæ providentiæ commissis.* CAP. IIII.

1 Vnde bella & lites in vobis? Nonne hinc? ex concu-
A piscentijs vestris quae militant in membris vestris?
2 Concupiscitis: & non habetis. occiditis, & zelatis: & non
potestis adipisci, litigatis & belligeratis: & non habetis,
3 propter quod non postulatis. Petit, & non accipit: eod
quod male petatis: vt in concupiscentijs vestris in summa-

Gen. 6. a. 5.
8. d. 21.
1. Ioh. 2. c. 15.
& adulter
1.
Ioh. 15. c. 19.
nobis 1.
1. Pet. 3. b. 5.
Pro. 3. d. 34.
Eph. 4. f. 27.
1. Pet. 5. c. 9.

4 tis. Adulteri*, nescitis quia amicitia huius mundi,
B inimica est Dei? Quicumq; ergo voluerit amicus esse se-
5 culi huius: inimicus Dei constituitur. An putatis quia
inaniter scriptura dicat: Ad inuidiam concupiscit spiritus

6 qui habitat in vobis? Maiorem autem dat gratiam. Propter
quod dicit, Deus superbis resistit, humilibus autem dat
7 gratiam. Subditi ergo estote Deo, resistite autem diabolo,
8 & fugiet a vobis. Appropinquate Deo: & appropinqua-

1. Pet. 5. b. 6.

C bit vobis. Emundate manus, peccatores: & purificate cor
9 da, duplices animo. Miseri estote, & lugete, & plorate:
10 risus vester in luctum conuertatur, & gaudium in mœ-

- .6.

11 roté. Humiliamini in conspectu Dñi: & exaltabit vos.
11 Nolite detrahere alterutrum fratres mei. Qui detrahit
fratri, aut qui iudicat fratrem suum: detrahit legem, & iudicat
legem. Si autem iudicas legem: non es factor legis, sed iudex.

- .1.

12 Vnus est enim legislator, & iudex qui potest perdere & li-
13 berare. Tu autem quis es qui iudicas proximum? Ecce nunc
D qui dicitis, Hodie aut crastino ibimus in illam ciuitatem, &
faciemus ibi quidem annum, & mercabimur, & lucrum

Rom. 14. a. 4

14 faciemus, (quod ignoratis quid erit in crastino. Quae est enim
vita vestra? Vapor est, ad modicum parens, & deinceps ex-
termina-

*enim 1.

15 terminabitur) pro eo vt dicatis: Si Dñs voluerit: & Si vi-
16 xerimus, faciemus hoc aut illud. Nunc autem exultatis in
17 superbijis vestris. Omnis exultatio talis, maligna est, Sciē
ti igitur bonum facere, & non facienti: peccatum est illi.

*Diuitibus pauperum oppressoribus grauem cominatur ultionē,
pauperes verò ad longanimitatem hortatur: iuramentum fu-
giendum, & infirmi à presbyteris oleo vngendi, ac peccata
inuicem confitenda: quàm efficax sit iusti oratio: errantes ad
veritatem sunt reducendi.* CAP. V.

1 A Gite nunc diuites, plorate, vlulātes in miserijs ve-
A stris quae aduenient vobis. Diuitiae vestrae putrefa-
2 ctæ sunt: & vestimenta vestra à tineis comesta sunt. Aurū
3 & argentum vestrum æruginauit: & ærugo eorum in te-
stimonium vobis erit, & māducabit carnes vestras sicut
ignis. Thesaurizastis vobis iram in nouissimis diebus.

4 Ecce merces operariorum qui messuerunt regiones ve-
stras, quae fraudata est à vobis, clamat: & clamor eorum
5 in aures Dñi Sabaoth introiuit. Epulati estis super terrā:
B & in luxurijs enutristis corda vestra in die occisionis.

6 Adduxistis & occidistis iustum: & non restitistis vobis.
7 Patientes igitur estote fratres, vsque ad aduentum Dñi.
Ecce, agricola expectat pretiosum fructum terrae: patienter
ferens donec accipiat temporaneum & serotinum.

8 Patientes estote & vos, & confirmate corda vestra: quoniam
9 aduentus Dñi appropinquabit. Nolite ingemiscere fra-
C tres in alterutrum: vt non iudicemini. Ecce, iudex ante ia-

10 nuam assistit. Exemplum accipite fratres laboris & pa-
11 tiētiae, prophetas: qui locuti sunt in nomine Dñi. Ecce bea-
tificamus eos qui sustinuerunt. Sufferētiam Iob audistis,
& finē Dñi vidistis, quoniam misericors Dñs est & miserator.

12 Ante omnia autem fratres mei, nolite iurare, neque per
cælū, neque per terrā, neque aliud quodcumque iuramentum.
Sit autem sermo vester, est, est, non, non: vt non sub iudi-
13 cio decidatis. Tristatur aliquis vestrum? oret. A quo aīo
14 est? psallat. Infirmitur quis in vobis? inducat presbyte-
ros ecclesiae, & orent super eum, vngentes eum oleo in
noīe

- .7.

*addixistis &
restitit.

*appropin-
quauit 5.

*exitus mali
& longanimi-
tatis, &

Matt. 5. f. 34.

*autem

Mat. 6. b. 11

3. Reg. 17. a. 1
1. uc. 4. d. 25.

3. Re. 18. g. 41
6. 45.

operiet 3.

212 EPISTOLA

15 noſe Dñi: & oratio fidei ſaluabit infirmum, & alleuabit
D eum Dñs: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei. ¶ Cōfitemi-
16 ni ergo alterutrum peccata veſtra: & orate pro inuicem
vt ſaluemini: multum enim valet deprecatio iuſti aſſidua.
17 ¶ Elias, homo erat ſimilis nobis paſſibilis: & oratione ora-
uit vt non plueret ſuper terram, & non pluit annos tres
18 & meſes ſex. ¶ Et rurſum orauit: & cælum dedit pluuiã,
19 & terra dedit fructũ ſuũ. ¶ Fratres mei, ſi quis ex vobis er-
rauerit à veritate, & conuertetur quis eũ: ſcire debet qm̄ q̄
conuerti fecerit pctõrem ab errore viã ſuã, ſaluabit ani-
mam eius à morte, & operiet multitudinem peccatorũ.

HIERONYMVS
in Cathalogo ſcriptorum
Eccleſiaſticorum.

SIMON Petrus filius Ione, prouinciã Gali-
læe, vico Bethſaida, frater Andreæ apoſto-
li, & princeps apoſtolorum: poſt episcopatũ
Antiochenſis eccleſiã, & prædicationem
diſperſionis eorum qui de circuncifione cre-
diderãt in Põto, Galatia, Cappadocia, Aſia,
& Bithynia, ſecundo Claudij anno, ad expugnandum Simonẽ
Magum Romã pergit, vbi viginti quinque annis cathedrã ſa-
cerdotalem tenuit, vſque ad vltimum annum Neronis, id eſt,
decimum quartum. A quo & affixus cruci, martyrio coro-
natus eſt, capite ad terram verſo, & in ſublime pedibus ele-
uatis, aſſerens ſe indignum vt ſic crucifigeretur vt Dominus
ſuus. Scripſit duas epiſtolas, quæ Catholicæ nominantur:
quarum ſecunda à plerisq̄, eius eſſe negatur, propter ſtyli cũ
prioris diſſonantiam. Sed & Euangelium iuxta Marcum, qui
auditor eius & interpres fuit, huius dicitur. Libri autem
eius, è quibus vnus actorum eius inſcribitur, alius Euangelij,
tertius prædicationis, quartus Apocalypſis, quintus iudicij, in-
ter apocryphas ſcripturas reputant. Sepultus Romæ in Vat-
icani iuxta viã triũphalẽ, totius vr̄bis veneratione celebrat.

Argumentum

Argumentum in Epiſtolam Catholicã
Petri primam.

DISCIPVLOS Saluatoris inuicti, toto orbe diffu-
ſos & peregrinos in hoc ſeculo monſtrat: & præte-
rita vitã pœnitere ſuadet, & in nouam vitã pro-
ficere, tota cum ſolicitudine exhortatur Simon Pe-
trus filius Ionæ prouinciã Galilææ, è vico Bethſai-
da, frater Andreæ Apoſtoli.

EPISTOLA
PETRI APOSTOLI
PRIMA.

Gratias Deo agit de vocatione ad fidem, & vitã aternam, quæ
tamen per multas tribulationes acquiritur, de qua prophe-
tæ vaticinati ſunt: hortatur eos ad vitã mundiciẽ, vt qui Chri-
ſti ſanguine redempti ſunt.

CAPVT PRIMVM.

PETRVS Apoſtolus Ieſu
Chriſti, electis aduenis di-
ſperſionis Ponti, Galatiã,
Cappadociã, Aſiã, & Bi-
thyniã, ¶ ſecundũ præ-
ſcientiam Dei Patris, in
ſanctificationẽ Spiritus,
in obedientiam & aſper-
ſionẽ ſanguinis Ieſu Chri-
ſti: Gratia vobis & pax
multiplicetur. ¶ Benedi-
ctus Deus & pater Dñi noſtri Ieſu Chriſti, qui ſecũdũ
miſericordiam ſuã magnã regenerauit nos in ſpẽ viuã,
& per reſurrectionẽ Ieſu Chriſti ex mortuis, ¶ in hæreditatẽ
incorruptibile, & incõtaminatã, & immarceſcibile,
& conſeruata in cælis in vobis, ¶ qui in virtute Dei cuſtodi-
mini per fidem in ſalutem, paratã reuelari in tpe nouiſſi-
mo.

1. Cor. 1. a. 5.
Eph. 1. a. 3.

6 *mo.* In quo exultabitis, modicum nunc si oportet contri-
 B stari in varijs tētationibus: vt probatio vestre fidei mul-
 7 tō pretiosior auro (quod per ignē probatur) inueniatur
 in laudem & gloriam & honorem in reuelatione Iesu
 8 Christi: quē cū non videritis, diligitis: in quē nūc quo-
 que non videntes—creditis: credēs autē exultatis lætitiā
 9 inenarrabili & glorificata, reportantes finē fidei vestre,
 10 salutem animarum*. De qua salute exquisierunt atque
 scrutati sunt prophetae, qui de futura in vobis gratia pro-
 11 phetauerunt, scrutantes in quod vel quale tps significa-
 ret in eis Spiritus Christi: prænuntians eas quæ in Chri-
 12 sto sunt passiones & posteriores glorias: quibus reuela-
 tum est quia non sibi metipsis, vobis autē ministrabāt ea
 quæ nunc nuntiata sunt vobis per eos qui euangelizauerunt
 13 vobis, Spiritu sancto misso de celo in quem defu-
 derant angeli prospicere. Propter quod succincti libos
 14 mentis vestre, sobrii, perfectē sperate in eā quæ offertur
 15 vobis gratiā, in reuelatione Iesu Christi, quasi filij obe-
 dientiæ, non cōfigurati prioribus ignorantia vestre de-
 16 siderijs: sed s̄m eum qui vocauit vos, Sanctum* & ipsi in
 17 oī cōuērsatione sancti sitis: quā scriptū est: Sancti eritis,
 18 quā ego sanctus sum. Et si Patrē inuocatis eū qui sine ac-
 ceptione personarum iudicat secundum vniuscuiusque
 19 opus: in timore incolatus vestri tempore conuersamini.
 20 Sciētes quod non corruptilibus auro vel argento redempti
 estis de vana vestra cōuērsatione paternæ traditionis:
 21 sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi &
 D incontaminati, præcogniti quidem ante mundi consti-
 22 tutionem, manifestati autem nouissimis temporibus pro-
 23 pter vos, qui per ipsum fideles estis in Deo qui suscitauit
 eum à mortuis, & dedit ei gloriam vt fides vestra & spes
 24 esset in Deo. Animas vestras castificantes in obedientia
 charitatis, in fraternitatis amore simplici ex corde inuicē
 25 diligite attentius: renati non ex semina corruptibili, sed
 incorruptibili per verbum Dei viuī & permanentis in
 26 æternum. quia omnis caro vt scænum: & oīs gloria eius
 tanquā

exultatis 6.
 reuelationē
 -1.
 vestrarum
 quæ a.
 perfecti
 reuelationē
 vt
 Len. 11. g. 44
 19. a. 2. 10. b. 7
 Den. 10. d. 17
 Rom. 2. b. 11
 Galat. 2. b. 6.
 1. Co. 6. d. 10.
 7. d. 23.
 Act. 20. f. 18.
 Heb. 9. c. 12
 d. 14.
 1. Ioh. 1. c. 7.
 Apoc. 1. b. 5.
 Iſa. 40. b. 6.
 Eccl. 14. c. 18
 Iaco. 1. b. 1.

tanquā flos scæni. exaruit scænum, & flos eius decidit.
 25 Verbum autem Domini manet in æternum. hoc est au-
 tem verbum quod euangelizatum est in vobis.
 Exclusa omni fictione, regenerati ad Christum lapidem viuum
 accedant credentes, qui sunt genus electum, quum prius essent
 populus abiectus: hortatur vt tanquā peregrini ab omnibus
 mundanis abstineant, superioribus obtemperent, afflictionesq;
 ad Christi imitationem ferant. CAP. II.
 1 D Eponentes igitur omnem malitiā, & oēm dolū,
 & simulationes, & inuidias, & oēs detractiones,
 2 sicut modò geniti infantes, rationabiles, sine dolo lac
 3 concupiscite: vt in eo crescatis in salutem: si tñ gustastis
 4 quā dulcis est Dñs. Ad quē accedentes, lapidē viuum, ab
 hominibus quidē reprobatū, à Deo autē electū & honori-
 5 ficatum: & ipsi tanq̄ lapides viuī superædificamini, domos
 spirituales sacerdotium sanctū, offerre spirituales ho-
 6 stias, acceptabiles Deo per Iesum Christum. Propter quod
 continet scriptura, Ecce pono in Sion lapidē summū
 7 angularem electum, pretiosum: & qui crediderit in eū,
 non confundetur. Vobis igitur honor credentibus: non
 8 credentibus autem, lapis quem reprobauerūt ædificā-
 tes, hic factus est in caput anguli: & lapis offensionis, &
 9 petra scandali, his qui offendunt verbo, nec credunt in
 quo & positi sunt. Vos autē genus electū, regale sacer-
 10 dotium, gens sc̄ta, pp̄ls acquisitionis: vt virtutes annun-
 tietis eius qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumē
 11 suū. Qui aliquando nō pp̄ls: nunc autē pp̄ls Dei. qui nō
 consecuti misericordiā: nunc autē misericordiā consecuti.
 12 Carissimi obsecro—vos tanq̄ aduenas & peregrinos, ab-
 C stinere vos à carnalibus desiderijs quæ militant aduersus
 13 animam, conuērsationem vestram inter Gentes habē-
 tes bonam: vt in eo quod detrectāt de vobis tanq̄ de ma-
 14 lefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glori-
 ficent Deū in die visitationis. Subiecti igitur estote om-
 ni humanæ creaturæ pp̄ Deū: siue regi, quasi præcellenti:
 siue ducibus tanq̄ ab eo missis ad vindictā malefactorū
 laudem

Rom. 6. a. 4.
 Eph. 4. c. 12.
 Col. 3. b. 8.
 Heb. 11. a. 3.
 rationabilē
 domus spi-
 ritualis
 Iſa. 28. d. 16.
 Ro. 9. g. 31.
 Pſa. 117. c. 22
 Mat. 21. d. 42.
 Act. 4. b. 11.
 Iſa. 8. c. 14.
 quod r.
 Exo. 19. a. 6.
 Ofec. 2. d. 23.
 Rom. 9. f. 25.
 Ro. 13. d. 14.
 Gal. 5. c. 16.
 d. 19.
 Inf. 3. c. 16.
 Rom. 13. a. 1.

Ro. 12. c. 20. Ephes. 6. a. 5. Col. 3. d. 12. Tit. 2. c. 9. 1. Cor. 7. c. 19. *gratia *patientes 3. *vobis, vobis *nobis, nobis 3. Isai. 53. c. 9. 1. Jo. 3. a. 5. Isai. 53. a. 4. b. 5. Eph. 5. c. 25. Col. 3. d. 18. *sanctam 1. Tim. 2. c. 19. *quod est 13. Ge. 18. b. 11. 1. Cor. 7. a. 3.

15 laudem vero bonorum: quia sic est voluntas Dei, ut benefacientes obmutescere faciatis imprudentium hominum
16 ignorantiam: quasi liberi, & non quasi velamen habentes
17 malitia libertate, sed sicut serui Dei. Omnes honorate.
D || Fraternitatem diligite. Deum timete. Regem honorificate. || Serui, subditi estote in omni timore dominis, non
19 tamen bonis & modestis, sed et discoloribus. || Haec est enim gratia, si pro Dei conscientiam sustinet quis tristitias, patiens iniustitiam.
20 Quae enim est gloria: si peccates, & colaphizati sufferitis: Sed si benefacientes patienter sustinetis: haec est gratia apud Deum. In hoc enim vocati estis: quia & Christus passus est pro vobis, vobis relinquens exemplum, ut se-
22 quamini vestigia eius. || qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. || qui cum malediceretur, non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur: tradebat autem iudicanti se iniuste. || qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum: ut peccatis mortui, iustitiam viuamus, cuius liuore sanati estis. Eratis enim sicut oves errantes: sed conuersi estis nunc ad pastorem & episcopum animarum vestrarum.

De mutua inter coniuges conuersatione, & mulierum ornatu: hortatur ad varias virtutes, utque Christi exemplo ferant aduersa: & quod per baptismum saluemur in similitudinem eorum qui in arca Noe saluabantur. CAP. III.

1 Similiter & mulieres subditae sint viris suis: ut & si qui non credunt verbo, per mulierum conuersationem, sine
2 verbo lucifiant, considerantes in timore castam conuersationem vestram. || Quarum non sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti vestimentorum
4 cultus: sed qui absconditus est cordis homo, in incorruptibilitate quieti & modesti spiritus, qui est in conspectu Dei locuples. Sic enim aliquando & sanctae mulieres sperantes in Deo, ornabant se, subiectae proprijs viris.
6 || Sicut Sara obediebat Abraham, dominum eum vocans: cuius estis filiae, benefacientes, & non pertinentes ullam perturbationem. || Viri similiter, cohabitantes secundum scientiam, quasi

quasi infirmiori vasculo muliebri impartientes honorem, tanquam & coheredibus gratiae vitae: ut non impediatur orationes vestrae. In fide autem: omnes unanimes, copatientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles: non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto: sed e contrario, benedicentes: quia in hoc vocati estis, ut benedictionem hereditate possideatis. Qui enim vult vitam diligere, & dies videre bonos: coercet linguam suam a malo, & labia eius ne loquantur dolum.
11 Declinet a malo, & faciat bonum: inquirat pacem, & sequatur eam: Quia oculi Domini super iustos, & aures eius in preces eorum: Vultus autem Domini super facientes mala.
13 Et quis est qui vobis noceat, si boni aemulatores fueritis? Sed & si quid patimini propter iustitiam: beati. Timorem autem eorum ne timueritis, & non conturbemini.
15 Dominum autem Christum sanctificate in cordibus vestris, parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quae in vobis est, spe. Sed cum modestia & timore, conscientiam habentes bonam: ut in eo quod detrahunt vobis, confundantur qui calumniantur vestram bonam in christo conuersationem. Melius est enim ut bene facientes (si voluntas Dei velit) pati, quam male facientes. quia & Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, iustus pro iniustis: ut nos offerret Deo, mortificatos quidem carne, viuificatos autem spiritu. In quo & his qui in carcere erant spiritu veniens predicauit: qui increduli fuerant aliquando, quando expectabant Dei patientiam in diebus Noe, cum fabricaretur arca: in qua pauci, id est octo anime saluae factae sunt per aquam. Quod & vos nunc similis formae saluos facit baptismus: non carnis depositio sordium, sed conscientiae bonae interrogatio in Deum per resurrectionem Iesu Christi: qui est in dextera Dei, deglutiens mortem, ut vitae aeternae heredes efficeremur: profectus in caelum, subiectis sibi angelis & potestatibus & virtutibus. *Christi morte redemptos hortatur ut pergant praeterita deuitare peccata: incumbentes orationibus ac mutuae dilectioni, semper*

In fine 3. Pro. 17. c. 13. 20. d. 22. Matt. 5. f. 39. Ro. 12. d. 17. 1. Th. 5. c. 15. Psa 33. b. c. 3. Psa 33. c. 1. 36. a. 8. Psa 1. d. 16. Mat. 5. 2. *vt. * & fide Sup. 2. c. 12. Rom. 5. a. Heb. 9. d. 1. g. 28. * mortifica tus quidem carne viuificatus 4. * spiritibus Gen. 6. c. 1. Mat. 24. d. Luc. 17. f. 2. * nos 3.

omnia

omnia in Dei gloriam referentes, & gaudetes si propter Christum pati oporteat.

C A P. I I I I.

I Christo igitur passo in carne, & vos eadē cogitatione
A Carmamini. quia qui passus est in carne, delijt à peccatis: vt iā nō desiderijs hominum, sed voluntati Dei quod reliquū est in carne viuat temporis. ¶ Sufficit enī prateritum tempus ad voluntatē Gentiu consummandam, his qui ambulauerunt in luxurijs, desiderijs, vinolentijs, comessationibus, potationibus, & illicitis idolorū cultibus.

In quo admirantur non cōcurrentibus vobis in eandē luxuriæ confusionē blasphemantes. ¶ qui reddent rationē ei, qui paratus est iudicare viuos & mortuos. ¶ Propter hoc enim & mortuis euangelizatum est: vt iudicentur quidē fm homines in carne, viuāt autē fm Deū-in Spū.

Oīum autē finis appropinquabit. Estote itaq; prudentes: & vigilate in orationib⁹. ¶ Ante oīa autē, mutuā in vobismetipsis charitatem cōtinuam habentes: quia charitas operit multitudinem peccatorum. ¶ Hospitales inuicem sine murmuratione. ¶ Vnusquisq; sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes: sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. ¶ Si quis loquitur, quasi sermones Dei: si quis ministrat: tanq̄ ex virtute, quā administrat Deus. vt in omnibus honorificetur Deus p̄ Iesum Christum: cui est gloria & imperium in secula seculorū.

Amē. ¶ Carissimi, nolite peregrinari in seruore qui ad tērationem vobis fit, quasi noui aliquid vobis contingat: sed cōmunicantes Christi passionibus, gaudete, vt & in reuelatione gloriæ eius gaudeatis exultātes. ¶ Si exprobramini in noīe Christi, beati eritis: qm̄ quod est honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui est eius Spiritus: super vos requiescet. ¶ Nemo autē vestrum patiatur vt homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. ¶ Si autē vt Christianus: non erubescat, glorificet autem Deum in isto nomine. ¶ quoniam tempus est vt incipiat iudicium à domo Dei. Si autem primum à nobis: quis finis eorum qui

Eph. 4. c. 23.

in quibus nunc obstupescunt 13. peregrinantur 3.

appropinquat 8. vosmetipsos 3. Pro. 10. b. 12. Ro. 12. c. 13. Heb. 13. a. 2. Phil. 2. b. 14. Ro. 12. b. 6. 1. Cor. 4. a. 2.

gloria Dei Spiritus in vobis requiescit 1. gloria & Dei Spiritus in vobis requiescit 3.

18 qui non credunt Dei Euangelio: ¶ Et si iustus vix saluabitur: impius & peccator vbi parebunt? Itaq; & hi qui patiuntur secundum voluntatem Dei: fideli creatori commendent animas suas in benefactis.

Seniores orat vt verbo & exemplo pascant gregem Dei, iuniores autem vt illis subditi sint: hortatur omnes vt sese demittant, diuinæ curæ totos se tradentes, & in sobrietate ac fide diabolo resistentes.

C A P. V.

Seniores ergo qui in vobis sunt obsecro, consenior & A Stetis Christi passionum, - qui & eius quæ in futuro reuelāda est, gloriæ communicator: pascite qui in vobis est gregem Dei, prouidentes non coactē, sed spontaneē fm Deū: neq; turpis lucri gratia, sed voluntariē: neq; vt dominantes in cleris, sed formæ facti gregi ex animo.

Et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronā. ¶ Similiter adolecentes subditi estote senioribus. ¶ Omnes autem inuicem humilitatem insinuate: quia Deus superbis resistit, humilibus autē dat gratiam. ¶ Humiliamini igitur sub potenti manu Dei, vt vos exaltet in tempore visitationis: ¶ omnem solitudinem vestram proijcientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis. ¶ Sobrijs estote, & vigilate, quia aduersarius vester diabolus tanquā leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. ¶ Cui resistite fortes in fide, scientes eandē passionem ei quæ in mundo est, vestræ fraternitati fieri.

Deus autem omnis gratiæ, qui vocauit nos in æternam suam gloriam in Christo Iesu, modicum passos: Ipse perficiet, confirmabit, solidabitq; ¶ Ipsi gloria, & imperium in secula seculorum. Amen. ¶ Per Syluanū fidelem fratrem vobis, vt arbitror, breuiter scripsi, obsecrans & contestās hanc esse veram gratiam Dei, in qua statis. ¶ Salutat vos ecclesia, quæ est in Babylone coelecta: & Marcus filius meus. ¶ Salutate inuicem in osculo sancto. Gratia vobis omnibus qui estis in Christo Iesu. Amen.

Pro. 11. d. 31. quidem saluatur 1.

forma facti gregis

Ro. 12. c. 10. Iacob. 4. b. 6. Iacob. 4. c. 10. Psa. 54. d. 23. Matt. 6. c. 25. d. 28. Luc. 12. c. 22

colle 8a

Argumentum in Epistolam secundam
Beati Petri Apostoli.

*S*imon Petrus per fidem, huic mundo sapientes mortuos
esse declarat, eisdemq; pietatis quanta sit magnitudo, luce
ipsa clariùs manifestat.

EPISTOLA
PETRI APOSTOLI

Secunda.

*Hortatur ut memores maximorum quæ à Deo acceperunt dono-
rum per varias scandant virtutes, ut sic introitus in regnum
Domini illis ministretur, dicitq; se breui moriturum, & sua
doctrina certitudinem ostendit ex Christo doctore, quem &
vox Patris, & propheta commendarunt.* CAPVT I.

1. Simeon r.

A

2

3

1. donata est 7.
2. quæ 7.
3. quam 8.

4

5

B

6

7

SIMON Petrus, seruus & Apo-
stolus Iesu Christi, ijs qui coæ-
qualem nobiscum sortiti sunt
fidem in iustitiâ Dei nostri &
Saluatoris Iesu Christi. Gratia
vobis & pax adimpleatur in co-
gnitione Dei & Christi Iesu
Dñi nostri, quò oia nobis diui-
næ virtutis suæ quæ ad vitam &

pietatem, donata sunt per cognitione eius qui vocauit
nos propria gloria & virtute: per quem maxima & pre-
tiosa nobis promissa donauit: ut per hæc efficiamini diui-
næ consortes naturæ, fugientes eius quæ in mundo est,
concupiscentiæ corruptione. Vos autem curam omnem subinse-
rentes, ministrare in fide vestra virtute, in virtute autem
scientiam, in scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem
patientiam, in patientia autem pietate, in pietate autem amore
fraternitatis, in amore autem fraternitatis charitatem.

He

8 Hæc enim si vobiscum assint, & superent: non vacuos,
nec sine fructu vos constituent in Dñi nostri Iesu Christi
9 cognitione. Cui enim non presto sunt hæc, cæcus est, &
manu tentans, obliuionem accipiens purgationis veterum
10 suorum delictorum. Quapropter fratres magis satagite ut per
bona opera certam vestram vocationem & electionem fa-
11 ciatis: hæc enim facientes, non peccabitis aliquando. Sic
enim abundanter ministrabitur vobis introitus in æter-
12 num regnum Domini nostri & Saluatoris Iesu Christi.
Propter quod incipiam vos semper commonere de his:
13 & quidem scientes & confirmatos vos in presenti veritate.
Instum autem arbitror quandiu sum in hoc tabernacu-
14 lo, suscitare vos in commonitione: certus quod velox est
15 depositio tabernaculi mei secundum quod & Dominus noster Iesus
Christus significauit mihi. Dabo autem opera & frequen-
16 ter habere vos post obitum meum, ut horum memoriam
faciatis. Non enim indoctas fabulas sequuti, notam feci-
17 mus vobis Domini nostri Iesu Christi virtutem & prescien-
tiam: sed speculatores facti illius magnitudinis. Acci-
18 piens enim à Deo Patre honorem & gloriam, voce delapsa ad
eum huiusmodi à magnifica gloria, Hic est filius meus
19 dilectus in quo mihi complacui, ipsum audite. Et hanc
vocem nos audiui de celo allatam, cum essemus cum
20 ipso in monte sancto. Et habemus firmiorem propheticum
sermonem: cui benefacitis attendentes quasi lucernæ lu-
centi in caliginoso loco, donec dies elucescat, & lucifer
21 oriatur in cordibus vestris. Hoc primum intelligentes
quod omnis prophetia scripturæ propria interpretatione
non fit. Non enim voluntate humana allata est aliquan-
do prophetia: sed Spiritu sancto inspirati, locuti sunt
sancti Dei homines.

*Pseudopropheta multos seducent, verim acriter punientur, si-
cut de malis actum est tempore diluuii, & de Sodomitis: prose-
quitur autem prauos mores horum, quos admodum effusus
dicit in libidinem.*

C A P. I I.

EE ij

Fuerunt

vobis et ad
fuit.

Ioh. 11. d. 19

doctas 3.
1. Cor. 1. c. 17
2. a. 1. a. 4. c.
13. a. 4. d. 40.
presen-
tiam 5.
Mat. 17. a. 5.

1. Th. 3. d. 16.

1 **F**Verunt verò & pseudoprophete in pplo, sicut & in
 A vobis erunt magistri mendaces qui introducent se-
 ctas perditionis, & eum qui emite eos, Dñm negat, super-
 2 ducentes sibi celerem perditionem. Et multi sequentur
 eorum luxurias, per quos viaveritatis bla sphemabitur:
 3 & in auaritia fictis verbis de vobis negociabuntur quibus
 iudicium iam olim non cessat: & perditio eorpm nõ
 4 dormitat. Si enim Deus angelis peccantibus non reperi-
 eit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum t adidit
 5 cruciandos, in iudicium referuati. Et originali mundo
 non pepercit, sed octauum Noë iustitiæ præconem custo-
 6 diuit, diluuium mundo impiorum inducens. Et ciui-
 B tates Sodomorum & Gomorrhæorum in cinerem redi-
 7 gens, euersione damnauit, exemplum eorum qui impiè
 acturi sunt ponens: & iustum Lot oppressum à nefan-
 8 dorũ-iniuria ac luxuriosa cõuersione eripuit. aspectu
 enim & auditu iustus erat habitans apud eos qui de die
 in diem animam iustam iniquis operibus cruciabant.
 9 Nouit Dñs pios de tentatione eripere, iniquos verò in
 10 diem iudicij referuare cruciandos: imago autem eos qui
 post carnem in concupiscentia immunditiæ ambulant,
 dominationemque contemnunt, audaces, sibi placentes:
 11 sectas non metuunt-introducere blasphemantes. Vbi
 12 angeli, fortitudine & virtute cum sint maiores, non por-
 tent aduersum se execrabile iudicium. Hi verò velut ir-
 C rationabilia pecora, naturaliter in captionem & in per-
 13 niciem, in his quæ ignorant blasphemantes in corruptio-
 ne sua peribunt, percipientes mercedem iniustitiæ, vo-
 14 luptatem existimantes diei delicias coinquinationis &
 macula: delicijs affluentes, in conuiuijs suis luxuriantes
 15 vobiscum, oculos habentes plenos adulterij & inces-
 sabilis delicti. Pellicientes animas instabiles, cor exercitatu
 16 auaritia habentes, maledictionis filij: dereliquentes re-
 ctam viam errauerunt, secuti viam Balaam ex Bosor, qui
 17 mercedem iniquitatis amauit, correctionem verò habuit
 suæ vesania. subiugale mutũ-animal, hois voce loquẽs,
 prohibuit

Iob 4. d. 18.
Iud. a. 6.

Gen. 7. a. 1.

Gen. 19. 24.

Gen. 19. 24.
Gen. 19. 24.

Deus

-6.

à Domino

coinquina-
tionis

Nu. 22. d. 23
Iud. b. 11.

-4.

17 prohibuit prophete insipientiam. Hi sunt fontes sine
 D aqua, & nebulae turbinibus exagitatae, quibus caligo te-
 18 nebrarum referuatur. Superba enim vanitatis loquen-
 tes, pellicient in desiderijs carnis luxuriæ, eos qui paulu-
 19 lum effugiunt, qui in errore conuersantur, libertate il-
 lis promittentes, cum ipsi serui sint corruptionis: à quo
 20 enim quis superatus est, huius & seruus est. Si enim re-
 fugientes coinquinationis mundi in cognitione Domi-
 ni nostri & saluatoris Iesu Christi, his rursus implicati
 superantur: facta sunt eis posteriora deteriora prioribus.
 21 Melius enim erat illis non cognoscere viam iustitiæ, quam
 post agnitionem, retrorsum cõuerti ab eo quod illis tra-
 22 ditum est sancto mandato. Contigit enim eis illud veri
 prouerbij: Canis reuersus ad suum vomitum: & sus lo-
 ta in volutabro luti.
 Propter quosdam illusores secundum Domini aduentum negates,
 astruit futuram mundi renouationem, quum breui & insperato
 Dominus adueniet: ad cuius aduentum monet vt se præparent,
 laudans Pauli scripta quæ indocti deprauant. CAP. III.
 1 **H**anc ecce vobis carissimi secundam scribo epistolã,
 A in quibus vestram excito in commonitione synce-
 2 ram mentem: vt memores sitis eorum quæ prædixi ver-
 3 borum à sanctis prophetis, & apostolorum vestrorum,
 4 præceptorum Domini & Saluatoris: hoc primũ scie-
 tes, quod venient in nouissimis diebus in deceptione il-
 5 lutores, iuxta proprias concupiscentias ambulantes, di-
 centes: Vbi est promissio aut aduētus eius? ex quo enim
 patres dormierunt, omnia sic perseverant ab initio crea-
 6 turæ. Latet enim eos hoc volentes, quod celi erant prius,
 B & terra, de aqua, & per aquam, consistens Dei verbo:
 7 per quæ, ille tunc mundus aqua inundatus perijt. Cali
 autem qui nũc sunt, & terra eodem verbo repositi sunt,
 8 igni referuati in diem iudicij, & perditionis impiorum
 hominum. Vnum verò hoc non lateat vos carissimi,
 9 quia vnus dies apud Dominum sicut mille anni, & mille
 anni sicut dies vnus. Non tardat Dominus promissio-
 nem

Iud. 6. 12.

Superbia

Ioh. 8. d. 14.
Ro 6 d. 20.
Heb. 6. a. 4.
10. e. 26.
Mat. 12. d. 45

Pro. 26. b. 11

1. Tim. 4. a. 1
2. Tim. 3. a. 1
Iud. d. 18.
Eze. 12. g. 27.

promissi 4.
promissis 5.

1. The. 5. a. 2.
Apo. 1. a. 3.
16. c. 15.

Dei. r.
Apo. 21. a. r.
Isa. 65. c. 17.
66. g. 22.
& promissa

Rom. 2. a. 4.
Iesu Christi

EPISTOLA
Cnem suam, sicut quidam existimant: sed patienter agi propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad poenitentiam reuerti. ¶ Adueniet autem dies Domini ut fur: in quo caeli magno impetu transient, elementa vero calore soluentur, terra autem & quae in ipsa sunt opera, exurentur. ¶ Cum igitur haec omnia dissoluenda sint: quales oportet vos esse in sanctis conuersationibus & pietatibus, ¶ expectantes & properantes in aduentum diei Domini, per quem caeli ardentes soluentur, & elementa ignis ardore tabescunt: ¶ Nouos vero caelos & nouam terram secundum promissa ipsius expectamus, in quibus iustitia habitat. ¶ Propter quod carissimi haec expectantes, satagite immaculati & inuiolati ei inueniri in pace: ¶ & Domini nostri longanimitatem, salutem arbitremini, sicut & carissimus frater noster Paulus sibi datam sibi sapientiam scripsit vobis: ¶ sicut & in omnibus epistolis, loquens in eis de his: in quibus sunt quaedam difficilia intellectu, quae indocti & instabiles deprauant, sicut & caeteras scripturas ad suam ipsorum perditionem. ¶ Vos igitur fratres, praescientes, custodite, ne insipientium errore traducti, excidatis a propria firmitate. ¶ crescite vero in gratia & in cognitione Domini nostri & Saluatoris Iesu Christi. Ipsi gloria & nunc, & in diem aeternitatis. A M E N.

A R G V M E N T V M
in Epistolam Primam
Iohannis Apostoli.

RATIONEM verbi, & quod Deus ipse sit charitas manifestat, & susurrones fratrum nec Deum scire, nec pios fieri posse eo usque discertat, ut esse comprobet homicidas: eo quod odium sit interfectionis occasio.
EPI-

EPISTOLA
IOHANNIS APOSTOLI

Prima.

Iohannes quod de Christo vidit & audiuit alijs annuntiat, ut vna cum ipso societur Deo & Christo eius filio, cuius sanguine hominum peccata mundantur: porro qui se peccasse negat, Deum mendacem facit. CAPVT I.

1 VOD fuit ab initio, quod audi-
2 uimus, quod vidimus oculis no-
3 stris, quod perspeximus, & ma-
4 nus nostrae contrectauerunt de
5 verbo vitae: ¶ (& vita manifestata
6 est: & vidimus, & testamur, &
7 annuntiamus vobis vitam aeter-
8 nam quae erat apud Patrem, &
9 apparuit nobis: ¶ quod vidimus
10 & audiimus, annuntiamus vobis, ut & vos societatem habeatis nobiscum, & societas nostra sit cum Patre & cum Filio eius Iesu Christo. ¶ Et haec scribimus vobis ut gaudeatis, & gaudium vestrum sit plenum. ¶ Et haec est annuntiatio quam audiimus ab eo, & annuntiamus vobis, ¶ Quoniam Deus lux est, & tenebrae in eo non sunt vllae. ¶ Si dixerimus quoniam societatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus: mentimur, & veritatem non facimus. ¶ Si autem in luce ambulamus, sicut & ipse est in luce: societatem habemus ad inuicem, & sanguis Iesu Christi filij eius emundat nos ab omni peccato. ¶ Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. ¶ Si confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. ¶ Si dixerimus quoniam non peccauimus: mendacem facimus eum, & verbum eius non est in nobis.

EE iij Iesus

Ioh. 8. b. 12.

Heb. 9. d. 14.
1. Pet. 1. d. 19.
Apoc. 1. a. 5.
3. Re. 8. c. 46
2. Pa. 6. g. 36.
Pro. 10. b. 9.
Eccl. 7. c. 21.

Iesus Christus aduocatus noster est apud Patrem, & propitiatio pro peccatis totius mundi: obseruatione autem mandatorum Dei comprobatur Vera dei notitia ac dilectio: quod sit vetus ac nouum mandatum: quis sit in luce & in tenebris: varijs scribit etatibus, reuocans à mundi dilectione & ab hæreticis, ac monet vt semel accepta fidei adhareant, sequentes ductu spiritus sancti.

C A P. I I.

1 Filioli mei: hæc scribo vobis, vt non peccetis. Sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem, 2 Iesum Christum iustum: & ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tm, sed etiam pro 3 totius mundi. Et in hoc scimus qm cognouimus eum, si 4 mandata eius obseruemus. Qui dicit se nosse eum, & mandata eius non custodit, mendax est: & in hoc veritas 5 non est. Qui autem seruat verbu eius, verè in hoc charitas Dei perfecta est: in hoc scimus quonia in ipso sumus. 6 Qui dicit se in ipso manere: debet sicut ille ambulauit & ipse ambulare. Carissimi, non mandatum nouum scribo vobis, sed mandatum vetus, quod habuistis ab initio. 8 Mandatu vetus est verbu quod audistis. Iterum mandatum nouum scribo vobis, quod verum est & in ipso, & in vobis, quia tenebræ transierunt, & verum lumen iam 9 lucet. Qui dicit se in luce esse, & fratrem suum odit, in 10 tenebris est vsq; adhuc. Qui diligit fratrem suu, in lumine 11 manet, & scandalum in eo non est. Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit quò eat, quia tenebræ obcæcauerunt oculos eius. 12 Scribo vobis filioli, quoniam remittuntur vobis peccata 13 propter nomen eius. Scribo vobis patres, quoniam cognouistis eum qui ab initio est. Scribo vobis adolecetes, 14 qm vicistis malignu. Scribo vobis infantes, qm cognouistis patrem. Scribo vobis iuuenes, qm fortes estis, & verbu Dei manet in vobis, & vicistis malignum. Nolite 15 diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis 16 diligit mundum non est charitas patris in eo, quoniam

*Deum

Ioh. 13. d. 34. 15. b. 12. -1.

Inf. 3. c. 14.

*Scripti 1. *scripti vobis adolecetes 3.

omne

omne quod est in mudo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculoru, & superbia vite, quæ nõ est ex patre, 17 sed ex mundo est. Et mundus transit, & concupiscentia 18 eius. Qui aut facit voluntate Dei, manet in eternu. Filioli, nouissima hora est: & sicut audistis, quia Antichristus venit, nunc Antichristi multi facti sunt: vnde scimus quia 19 nouissima hora est. Ex nobis pdierut: sed nõ erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis, permansissent vtrique nobiscu: 20 sed vt manifesti sunt qm non sunt oes ex nobis. Sed vos vnctione habetis a Scto, & nostis oia. Non scripsi vobis 21 quasi ignorantibus veritate, sed quasi sciētibus eā: & qm oē mendaciū ex veritate nõ est. Quis est mēdax, nisi is q 22 negat qm Iesus nõ est Chrs: Hic est Antichristus q negat 23 Patre & Filiu. Ois qui negat Filiu, nec Patrem habet: qui 24 cōfiteretur Filiu, & Patre habet. Vos qd audistis ab initio, in vobis permaneat. Si in vobis permāserit qd audistis ab 25 initio, & vos in Filio & Patre manebitis. Et hæc est reprobatio quā ipse pollicitus est nobis, vitā æternā. Hęc scripsi 26 vobis de his qui seducut vos. Et vos vnctione quā accepistis ab eo, maneat in vobis. Et non necesse habetis vt 27 aliquis doceat vos: sed sicut vnctio eius docet vos de oib, & verum est, & non est mendacium. Et sicut docuit vos, 28 manete in eo. Et nunc filioli manete in eo: vt cum apparuerit, habeamus fiduciam, & non confundamur ab eo in 29 aduentu eius. Si scitis quoniam iustus est, scitote quoniam & omnis qui facit iustitiam, ex ipso natus est. De Dei erga nos charitate, & quomodo distinguantur qui ex Deo sunt & qui ex diabolo: de dilectione & odio fratrum: qui mentis puritate & fide in christum quippiā à Deo petit, impetrat.

*transibit 6

-5-

C A P. I I I.

1 Videte qualē charitatē dedit nobis Pater, vt filij Dei nominemur, & simus. Propter hoc, mūdus nõ nouit nos, quia nõ nouit eū. Carissimi, nūc filij Dei sumus & nondū apparuit quid erimus. Scimus qm cū apparuerit, similes ei erimus, qm videbimus eū sicuti est. Et ois qui habet hęc spē in eo, sãctificat se, sicut & ille sctus est. Ois

1. Pet. 2. d. 22
Ista. 3. c. 9.
Ioh. 8. f. 44.

*non facit iustitiam
Ioh. 13. d. 34
1. b. 12.
Gene. 4. b. 8.

Ioh. 5. d. 24.
Sup. 1. b. 10.
Leu. 19. d. 17
Mat. 5. d. 22.

Ioh. 15. b. 13.

Iac. 2. c. 15.
c. 16.
*hauis

Matt. 7. a. 7.
1. b. 22.
Ioh. 14. b. 13
15. a. 7. 16. c.
24.
Inf. c. 14.
Ioh. 6. d. 29.
17. a. 3.
Ioh. 13. d. 34.
15. b. 12.
Ioh. 14. c. 23.
15. b. 10.

4 Ois qui facit pctm, & iniquitate facit, & pctm est iniqui-
 5 tas. ¶ Et scitis quia ille apparuit vt pctā nostra tolleret: &
 6 pctm in eo nō est. Ois qui in eo manet, nō peccat: & ois
 7 qui peccat nō vidit eū, nec cognouit eū. ¶ Filioli, nemo vos
 B seducat. ¶ Qui facit iustitiam, iustus est, sicut & ille iustus
 8 est. ¶ Qui facit pctm, ex diabolo est: qm̄ ab initio diabolus
 peccat. In hoc apparuit filius Dei, vt dissoluat opera dia-
 9 boli. ¶ Ois qui natus est ex Deo, pctm non facit: qm̄ semen
 ipsius in eo manet, & non pōt peccare, qm̄ ex Deo natus
 10 est. ¶ In hoc manifesti sunt filij Dei, & filij diaboli. ¶ Ois q̄
 nō est iustus, nō est ex Deo: & qui nō diligit fratrem suum.
 11 ¶ qm̄ hæc est annūtiatio, quā audistis ab initio, ¶ Vt diliga-
 12 tis alterutrū. ¶ Nō sicut Cain qui ex maligno erat: & occi-
 C dit suū fratrem. Et pp̄ quid occidit eū: Qm̄ opera eius mali-
 13 gna erant: fratris aut̄ eius iusta. ¶ Nolite mirari fratres, si
 14 odit vos mūdus. ¶ Nos scimus qm̄ trāslati sumus de mor-
 te ad vitā, qm̄ diligimus fratres. ¶ Qui nō diligit, manet in
 15 morte. ¶ Ois qui odit fratrem suū, homicida est. Et scitis qm̄
 ois homicida nō habet vitā æternā in semetipso manen-
 16 tē. ¶ In hoc cognouimus charitatē Dei, qm̄ ille aīam suam
 pro nobis posuit: & nos debemus pro fratribus animas
 17 ponere. ¶ Qui habuerit substantiā mūdi, & viderit fratrem
 suū necesse habere, & clausit viscera sua ab eo: quō cha-
 18 ritas Dei manet in eo? ¶ Filioli mei, non diligamus verbo,
 D neq; lingua, sed opere & veritate. ¶ in hoc cognoscimus
 19 qm̄ ex veritate sumus, & in cōspectu eius suadebimus cor
 20 da nostra. ¶ Qm̄ si reprehēderit nos cor nostrū: maior est
 21 Deus corde nō, & nouit oīa. ¶ Carissimi, si cor nrm̄ non
 22 reprehēderit nos: fiduciā habemus ad Deū. ¶ & quicquid
 petierimus accipiem⁹ ab eo: qm̄ mādata eius custodim⁹,
 23 & ea quæ sunt placita corā eo, facimus. ¶ Et hoc est mā-
 datū eius, Vt credamus in noīe filij eius Iesu Chri: & di-
 24 ligamus alterutrū, sicut dedit mandatum nobis. ¶ Et
 qui seruat mandata eius, in illo manet, & ipse in eo: &
 in hoc scimus quoniam manet in nobis, de Spiritu quem
 dedit nobis.

Qu

Qui spiritus ex Deo sint, & qui non: quum Deus sua nos dilectio-
 ne prouenerit, dato pro nobis filio suo, debemus & nos Deum
 ac proximum diligere: perfecta autem charitas foras mittit
 timorem.

CAP. IIII.

A Carissimi, nolite oī spiritui credere, sed pbate spūs si
 1 ex Deo sint: qm̄ multi pseudopropheta exierunt in
 2 mūdū. ¶ In hoc cognoscitur spūs Dei. ois spūs q̄ cōfiterur
 3 Iesum Chrm̄ in carne venisse, ex Deo est: ¶ & ois spūs qui
 soluit Iesum, ex Deo non est, & hic est Antichristus, de
 4 quo audistis qm̄ venit, & nūc iā in mūdo est. ¶ Vos ex Deo
 estis filiolī, & vicistis eū. qm̄ maior est q̄ in vobis est, q̄ q̄
 5 in mūdo. ¶ Ipsi de mūdo sunt: ideo de mūdo loquuntur,
 6 & mūdus eos audit. ¶ Nos ex Deo sumus. Qui nouit Deū,
 B audit nos: q̄ nō est ex Deo, nō audit nos, in hoc cognosci-
 7 mus spūm veritatis, & spūm erroris. ¶ Carissimi, diliga-
 mus nos inuicē, q̄a charitas ex Deo est. Et ois qui diligit,
 8 ex Deo natus est, & cognoscit Deū. ¶ Qui nō diligit, nō no-
 9 uit Deū: qm̄ Deus charitas est. ¶ In hoc apparuit charitas
 Dei in nobis, qm̄ filiū suū vnigenitū misit Deus in mun-
 10 dū, vt viuamus per eū. ¶ In hoc est charitas: non quasi nos
 dilexerim⁹ Deū, sed qm̄ ipse dilexit nos, & misit filiū suū
 11 pp̄pitiatiōē p̄ peccatis nostris. ¶ Carissimi, si sic Deus di-
 12 lexit nos, & nos debemus alterutrū diligere. ¶ Deū nemo
 C vidit vnquā. Si diligamus inuicē: Deus in nobis manet,
 13 & charitas eius in nobis p̄fecta est. ¶ In hoc cognoscimus
 qm̄ in eo manemus, & ipse in nobis: qm̄ de spū suo dedit
 14 nobis. ¶ Et nos vidimus, & testificamur qm̄ p̄ misit filiū
 15 suū Saluatorē mūdi. ¶ Quisquis cōfessus fuerit qm̄ Iesus
 16 est filius Dei, Deus in eo manet, & ipse in Deo. ¶ Et nos co-
 gnouimus, & credidimus charitati quam habet Deus in
 nobis. Deus charitas est, & q̄ manet in charitate, in Deo
 17 manet, & Deus in eo. ¶ In hoc p̄fecta est charitas nobiscū,
 D vt fiduciā habeamus in die iudicij: q̄a sicut ille est, & nos
 18 sumus in hoc mūdo. ¶ Timor non est in charitate: sed p̄-
 fecta charitas foras mittit timorē, qm̄ timor p̄nā habet: q̄
 19 aut̄ timet, nō est p̄fectus in charitate. ¶ Nos ergo diligam⁹
 Deū,

*eos 4.
Ioh. 8. f. 47.
10. c. 27.

Ioh. 3. b. 16.

*prior.

Ioh. 1. c. 18.
1. Ti. 6. c. 16.

1. i.

*Dei.

*vidit 4.
Ioh. 1. d. 34.
35. b. 12.
Ephē. 5. a. 2.
ab eo 4.

Mat. 11. d. 30

1. Co. 15. g. 57
autem

- 5.

- 15.

Ioh. 3. d. 36.

Del.

scripsi 7.

Deum.
up. 3. d. 12.

postulau-
us 1.

20 Deū, qm̄ Deus prior dilexit nos. Si quis dixerit, qm̄ dili-
go Deū, & fratrem suū oderit, mēdax est. Qui enī nō diligit
fratrem suum quem videt: Deum quem non videt quo-
21 modō potest diligere. Et hoc mandatū habemus à Deo:
vt qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.
*De natis ex Deo, veraq; erga ipsum charitate: fides mundum vin-
cit: tres in terra testantur Christum verum hominem, & tres
in celo verum dei filium, in quem credens habet vitā eternā:
de peccato ad mortem, & non ad mortem.*

1 **O**Mnis qui credit qm̄ Iesus est Chrs, ex Deo natus est.
A Et oīs q diligit eū q genuit, diligit & eū q natus est
2 ex eo. In hoc cognoscimus qm̄ diligimus natos Dei, cū
3 Deū diligamus, & mādata eius faciamus. Hęc est enī cha-
ritas Dei, vt mādata eius custodiamus: & mādata eius gra-
4 uia nō sunt. Qm̄ oē qd natū est ex Deo, vincit mundū: &
5 hęc est victoria que vincit mundū: fides nra. Quis est q
6 vincit mundū, nisi q credit qm̄ Iesus est filius Dei? Hic est
B q venit per aquā & sanguinē Iesus Chrs: nō in aqua solū:
sed in aqua & sanguine. Et spūs est q testificat, qm̄ Chrs
7 est veritas. Qm̄ tres sunt q testimoniū dāt in celo: Pater,
8 Verbū, & Spūs sctūs: & hi tres vnū sunt. Et tres sunt qui
testimoniū dāt in terra: Spūs, aqua, & sanguis, - & hi tres
9 vnū sunt. Si testimoniū hoīum accipimus, testimonium
Dei maius est, qm̄ hoc est testimoniū Dei qd mai⁹ est, qm̄
10 testificatus est de filio suo. Qui credit in filiū Dei: habet
C testimoniū Dei in se. Qui nō credit Filio, mendacem fa-
cit eū: quia nō credit in testimoniū qd testificatus est De⁹
11 de filio suo. Et hoc est testimoniū, qm̄ vitā eternā dedit
12 nobis De⁹. Et hęc vita in Filio eius est. Qui habet filiū*,
13 habet vitā q nō habet filiū Dei, vitā nō habet. Hęc scri-
bo vobis, vt sciatis qm̄ vitā habetis eternā qui creditis in
14 noīe filij Dei. Et hęc est fiducia quā habemus ad eum*:
D Quia quodeunq; petierimus fm̄ volūtate ei⁹, audit nos.
15 Et scimus qa audit nos, q quid petierimus: scimus qm̄
16 habemus petitiones quas postulamus ab eo. Qui sci
fratrem

fratrem suū peccare pctm̄ nō ad mortē, petat, & dabitur ei
vita, peccati nō ad mortē. Est pctm̄ ad mortē: nō p illo di-
17 co, vt roget quis. Omnis iniquitas, pctm̄ est: & est pctm̄
18 ad mortē. Scimus quia omnis qui natus est ex Deo, non
peccat: sed generatio Dei cōseruat eū, & malignus nō tan-
19 git eum. Scimus qm̄ ex Deo sumus: & mundus totus in
20 maligno positus est. Et scimus quoniā filius Dei venit:
& dedit nobis sensum vt cognoscamus verum Deū, &
simus in vero filio eius. Hic est verus Deus & vita eterna.
21 Filioli custodite vos à simulachris. Amen.

* petet & da-
bit ei vitam.
peccantib⁹.

LUC. 24. g. 45

A R G V M E N T V M
in Epistolam secundam
Iohannis Apostoli.

*SOVE ADEO ad sanctam feminam scribit, vt
eandem dominam non dubitet literis appellare,
eiusdemq; filijs testimonium quoddam ambulent in
veritate, perhibeat.*

EPISTOLA
IOHANNIS APOSTOLI
Secunda.

*Electam hanc eiusq; filios in charitate & fide cōfirmat. ne ab hæ-
reticis seducantur, idq; paucis, cetera seruans donec ad eos
veniat.*

1 **S**ENIOR, Electæ dñæ & natis eius
A quos ego diligo in veritate, & nō ego
2 solus, sed & oēs qui cognouerūt ve-
ritatē, p veritatē quæ permanet in
3 nobis, & nobiscum erit in eternum.
Sit vobiscū gratia, misericordia, pax
à Deo patre, & à Chro Iesu filio Pa-
nis

4 tris in veritate, & charitate. ¶ Gaius sum valde, qm̄ in-
 B ueni de filijs tuis ambulātes in veritate, sicut mandatum
 5 accepimus à Patre. ¶ Et nunc rogo te dñā, nō tanq̄ māda-
 tum nouum scribens tibi, sed quod habuimus ab initio,
 ¶ vt diligamus alterutrum. ¶ Et hæc est charitas, vt ambule-
 mus fm̄ mandata eius. Hoc est enim mandatum, vt quē-
 6 admodum audistis ab initio, in eo ambuletis: ¶ qm̄ multi
 C seductores exierūt in mundū, qui nō confitentur Iesum
 Christū venisse in carnē: hic est seductor & antichristus.
 8 ¶ Videte vosmetipsos, ne perdatis quæ operati estis, sed vt
 9 mercedē plenā accipiat. ¶ Oīs q̄ recedit & nō permanet
 in doctrina Christi, Deū nō habet. Qui permanet in do-
 10 ctrina, hic & Patrē & Filium habet. ¶ Siquis venit ad vos,
 D & hanc doctrinam nō affert, nolite recipere eum in do-
 11 mum, nec AVE ei dixeritis. ¶ Qui enim dicit illi AVE,
 12 communicat operibus eius malignis. ¶ Plura habens vo-
 bis scribere, nolui per chartā & atramentum, spero enim
 me futurum apud vos, & os ad os loqui: vt gaudiū vestrū
 13 plenum sit. ¶ Salutant te filij sororis tuæ electæ.

Ioh. 10. d. 34.
 1. s. b. 12.
 2. Ioh. 3. b. 11

* Ecce prædi-
 xi vobis, vt
 1 die Dñi nō
 cōfundami-
 ni.

ARGUMENTVM
 in Epistolam tertiam
 Iohannis Apostoli.

GAIVM pietatis causa extollit, atque vt in ipsa
 pietate maneat, exhortatur. Diotrepem impie-
 tatis & superbiæ causa obiurgat. Demetrio au-
 tem bonum testimonium perhibet, cum fratri-
 bus vniuersis.

EPISTOLA

EPISTOLA
 IOHANNIS APOSTOLI
 Tertia.

*Gaium collaudat quod in veritate ambulet, & peregrinos huma-
 ne excipiat, subdēs de Diotrepes calumnijs & inhumanitate,
 ac Demetrio optimum perhibens testimonium, subiungens se
 illum breui inuisurum.*

1 **S**ENIOR Gaio carissimo, quē ego diligo in
 A veritate. ¶ Carissime de omnibus orationē
 2 facio, p̄ sperē te ingredi & valere, sicut pro-
 3 sperē agit aīa tua. ¶ Gaius sum valde ve-
 nientibus fratribus, & testimoniū perhi-
 4 bentibus veritati tuæ, sicut tu in veritate ambulas. ¶ Ma-
 iorē horū nō habeo gratiā, q̄ vt audiā filios meos in veri-
 5 tate ambulare. ¶ Carissime, fideliter, facis quicqd̄ operaris
 6 in fratres, & hoc in peregrinos ¶ testimoniū reddiderunt
 B charitati tuæ in conspectu ecclesiæ, quos ¶ benefacies, de-
 7 ducens dignē Deo. ¶ Pro noīe enim eius p̄fecti sunt, nihil
 8 accipiētes à Gentibus. ¶ Nos ergo debemus suscipere hu-
 9 iusmodi, vt cooperatores simus veritatis. ¶ Scripsissem
 C forsitan ecclesiæ, sed is qui amat primatum gerere in eis,
 10 Diotrepes nō recipit nos. ¶ Propter hoc si venero, cōmo-
 neā eius opera quæ facit: verbis malignis gartiens in nos,
 & quasi nō ei ista sufficiāt, neq; ipse suscipit frēs, & eos q̄
 11 suscipiūt, phibet, & de ecclesia eijcit. ¶ Carissime, noli imi-
 tari malū, sed qd̄ bonū est. Qui bene facit, ex Deo est, qui
 12 malē facit, non videt Deū. ¶ Demetrio testimoniū reddidit
 D ab oībus, & ab ipsa veritate, sed & nos testimoniū phibe-
 13 mus: & nosti qm̄ testimoniū nostrū verū est. ¶ Multa ha-
 14 bere tibi. ¶ Spero aut̄ p̄tinus te videre, & os ad os loque-
 mur. Pax tibi. Salutāt te amici. Saluta amicos nominatim.

* Maius ho
 non habet
 gaudiū 1.

* benefaci
 deduces

* cum 7.

Hieronymus

Hieronymus in Catalogo scriptorum Ecclesiasticorum.

IVDAS frater Iacobi parvam quidem, que de septem catholicis est, epistolam reliquit. Et quia de libro Enoch, qui apocryphus est, in ea assumit testimonium, a plerisque rejicitur, tamen auctoritatem vetustate iam & usu meruit, & inter sanctas scripturas computatur.

Argumentum in Epistolam Iudæ Apostoli.

IVDAS Apostolus fratres de corruptoribus viae veritatis ita informat, ut illicitum esse disserteret de sub iugo semel erutos servitutis, denuo operam suam officijs nauare seruilibus.

EPISTOLA CATHOLICA IVDÆ APOSTOLI.

Monet ut firmi sint in tradita semel fide aduersus insurgentes impios ac lasciuos, subdens de horum supplicio in modum Iudeorum ac Sodomorum. Nam & hi nullum veriti, effrenè feruntur in omnem carnis concupiscentiam, quos diuersis rebus cõparat, & istos ad Enoch ac apostolorum de illis raticiniareuocat.

I A V D A S Iesu Christi seruus, frater autem Iacobi, his qui sunt in Deo patre dilectis, & Christo Iesu cõseruatis, & vocatis. Misericordia vobis, & pax, & charitas adimpleatur. Carissimi, oem sollicitudinè faciès scribèdi vobis de cõmuni vestra salute, necesse habui scribere vobis, deprecas supercertari semel traditæ sanctis fidei. Subintroierunt enim quidam hoies (quod olim prescripti sunt in hoc iudicium) impij Dei

supercertare. i.

B Dei nr̄i gratiã trãserentes in luxuriã, & solũ Dñatorem, & Dñm nr̄m Iesum Chr̄m negantes. Cõmonere aut̄ vos volo, scientes semel oĩa, qm̄ Iesus, pplm̄ de terra-Ægypti saluãs, secundò eos q nō crediderunt, perdidit. Angelos verò q nō seruauerunt suũ principatũ, sed dereliquerunt suũ domiciliũ, in iudiciũ magni diei, vinculis æternis sub caligine referuauit. Sicut Sodoma & Gomorrha, & finitimæ ciuitates simili mō exfornicatæ, & abeũtes post carnẽ alterã, factæ sunt exemplũ, ignis æterni pœnã sustinẽtes. Similiter & hi carnẽ q dẽ maculãt, dñationẽ aut̄ spernunt, maiestatem aut̄ blasphemãt. Cũ Michaël archãgelus cũ diabolo disputãs altercaretur de Moȳsi corpore, nō est ausus iudiciũ inferre blasphemiæ, sed dixit, Imperet tibi Dñs. Hi aut̄ quæcunq; q dẽ ignorãt, blasphemãt: quæcunq; aut̄ naturaliter, tanq̄ muta aĩalia, norũt, in his corrumpuntur. Væ illis, qui in via Cain abierũt, & errore Balaã, mercede effusi sunt, & in cõtradietione Core perierunt. Hi sunt in epulis suis, maculæ, cõuiuãtes sine timore, semetip̄os pascentes, nubes sine aqua, q à ventis circumferũtur, arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ, fluctus feri maris, despumantes suas cõfusions: sydera errantia: quibus pcella tenebrarum seruata est in æternum. Prophetauit aut̄ de his septimus ab Adã, Enoch, dicēs: Ecce venit Dñs in sanctis millib⁹ suis, facere iudiciũ cõtra oēs, & arguere oēs impios, de oĩbus operibus impietatis eorũ quibus impie egerunt, & de oĩbus duris q locuti sunt cõtra eũ pctõres impij. Hi sunt murmuratores querulosi, sm̄ desideria sua ambulãtes, & os eorũ loquitur superbiã mirãtes psonas q stus causã. Vos aut̄ carissimi, memores estote verborũ q pdicta sũt ab apl̄s Dñi nr̄i Iesu Chr̄i, qui dicebãt vobis, qm̄ in nouissimo tpe veniẽt illusores sm̄ desideria sua ambulãtes in impietatibus. Hi sunt q segregãt semetip̄os, aĩales sp̄m nō habẽtes. Vos aut̄ carissimi, superedificãtes vosmetip̄os sanctissimæ nostræ fidei, in Spiritu sc̄to orãtes, vosmetip̄os in dilectione Dei seruãte, expectãtes misericordiam

Nu 14. f. 37.

Ge. 19. e. 24.

Zach. 3. a. 2.

quia 3. 5. Gen. 4. b. 8. Nu. 22. g. 23. 24. Nu. 16. a. 1. e. 12. 27. a. 3. 2 Pet. 2. d. 17

Apo. 1. b. 7.

Deum

Psa. 16. c. 10. superba 4. 1. Tim. 4. a. 1. 2. Tim. 3. a. 1. 2. Pet. 3. a. 1. in nouissimis temporibus. impietatũ 4. in impietate 8. vestræ 5.

Test. No. FF ricordia

22 recordiā Dñi nri Iesu Christi in vitā eternā. Et hos quidē
 23 arguite iudicatos: illos verò saluate, de igne rapientes.
 Alijs autē miseremini in timore: odiētes & eā quæ carnalis
 24 est, maculatā tunicā. Et autē q̄ potēs est vos cōseruare si-
 ne pctō, & cōstituere añ cōspectū gloriæ suæ immacula-
 tos—in exultatione—in aduentu Dñi nostri Iesu Christi,
 25 soli Deo saluatori nro p̄ Iesum Christum Dñm nostrū
 gloria & magnificētia, imperium & potestas ante omne
 seculum, & nunc, & in omnia secula seculorum. Amen.

APOCALYPSIS

IOHANNIS APOSTOLI.

*Iohannes in Patmos insula relegatus iubetur scribere quæ vide-
 rit septem Asiæ ecclesijs, per septem candelabra designatis,
 quæ vidit in circuitu filij hominis, modum describens quo hic
 ipsi demonstratus sit.* CAPVT PRIMVM.

1
A

2
3

POCALYPSIS Iesu Christi
 quā dedit illi De⁹ palā facere ser-
 uis suis quæ oportet fieri citō: &
 significauit mittens p̄ angelum
 suum seruo suo Iohāni, qui te-
 stimoniū perhibuit verbo Dei,
 & testimoniū Iesu Christi, quæ-
 cunq; vidit. Beatus qui legit &
 audit verba prophetiæ huius: &
 4 seruat ea quæ in ea scripta sunt: tps̄ enī, pp̄ est. Iohannes
 septē ecclesijs quæ sunt in Asia, Gratia vobis & pax ab eo
 qui est, & qui erat, & qui venturus est, & à septē spiritib⁹
 5 qui in cōspectu throni eius sunt, & à Iesu Christo qui est
 testis fidelis, primogenitus mortuorum, & princeps re-
 gum terræ, qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris
 6 in sanguine suo, & fecit nos regnum & sacerdotes Deo
 & patri

Exo. 3. d. 14.

1. Co. 15. c. 20
Col. 1. c. 18.

Hebr. 9. c. 11.
d. 14.

& patri suo, ipsi gloria & imperium in secula seculo-
 7 rum. Amen. ¶ Ecce venit cum nubibus, & videbit
 eum oīs oculus, & qui eum pupugerunt. Et plangent se-
 8 super eum oēs tribus terræ, etiā. Amen. ¶ Ego sum Alpha
 & Omega, principiū & finis, dicit Dñs Deus, qui est, & q̄
 9 erat, & qui venturus est, oīpotens. ¶ Ego Iohannes frater
 vester & particeps in tribulatione, & regno, & patiētia in
 Chro Iesu, sui in insula, quæ appellatur Patmos, pp̄ ver-
 10 bñ Dei & testimoniū Iesu. ¶ Fui in spiritu in dñica die, &
 C audiui post me vocē magnā tanq̄ tubæ, dicentis, Quod
 11 vides scribe in libro, & mitte septē ecclesijs q̄ sūt in Asia,
 Epheso, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatira, & Sardis,
 12 & Philadelphiæ, & Laodicia. ¶ Et cōuersus sum vt viderē
 vocē q̄ loquebatur mecum. Et conuersus vidi septē can-
 13 delabra aurea: & in medio septē candelabrorū— aureorū
 similem filio hoīs, vestitum podere, & p̄cinctū ad mamil-
 14 las zona aurea. Caput autē eius & capilli erant candidi, tā-
 quā lana alba, & tanq̄ nix: & oculi eius tanq̄ flāma ignis:
 15 & pedes eius similes aurichalco, sicut in camino ardēti,
 16 & vox illius tanq̄ vox aquarū multarum: & habebat in
 D dextera sua stellas septem, & de ore eius gladius vtraque
 17 parte acutus exibat, & facies eius sicut sol lucet in virtute
 sua. ¶ Et cū vidissem eum, cecidi ad pedes eius tanq̄ mor-
 18 tuus. Et posuit dexterā suā super me, dicens: Noli timere,
 ¶ ego sum primus & nouissimus, & viuus, & sui mortu⁹,
 & ecce sum viuens in secula seculorum, & habeo claus
 19 mortis & inferni. ¶ Scribe ergo quæ vidisti, & quæ sunt,
 20 & quæ oportet fieri post hæc. ¶ Sacramentum septē stel-
 larum, quas vidisti in dextera mea, & septem candelabra
 aurea, septem stellæ: angeli sunt septem ecclesiarum, &
 candelabra septem, septem ecclesiæ sunt.
 Iubetur Iohannes varia scribere ecclesijs Ephesi, Smyrnæ, Per-
 gami, & Thyatira, collaudans eos qui Nicolaitarum doctri-
 nā non admiserant, alios autem minis ad penitentiā reuocās,
 tepidum quoque detestans, & vincenti præmium pollicens.

1. Pet. 1. d. 19.
 1. Ioh. 1. c. 7.
 Isai 3. c. 13.
 Mat. 24. c. 30.
 Iude c. 14.
 Isai. 44. a. 6.
 Infr. 21. b. 6.
 22. c. 13.

Isai. 41. b. 4.
 & 44. a. 6.

1 **E**T angelo Ephesi ecclesie scribe, Hec dicit qui tenet
 A septem stellas in dextera sua, qui ambulat in medio
 2 septem candelaboru aureoru. Scio opera tua, & laboru.
 & patientia tua: & quia non potes sustinere malos, & tenta-
 3 stisti eos qui se dicunt apostolos esse, & non sunt, & inue-
 4 nisti eos mendaces: & patientia habes, & sustinuisti p-
 5 pter nomen meu, & non defecisti. Sed habeo aduersum
 6 te pauca quod charitate tua primam reliquisti. Memor
 esto in aq; unde excideris: & age penitentia, & prima ope-
 7 ra fac: sin autem, venio tibi, & mouebo candelabru tuu
 8 de loco suo, nisi penitentia egeris. Sed hoc habes, quia
 9 odisti facta Nicolaitarum, quae & ego odi. Qui habet au-
 rem, audiat quid Spiritus dicat ecclesijs: Vincenti dabo
 10 edere de ligno vite, quod est in Paradiso Dei mei. Et an-
 gelo Smyrnae ecclesie scribe, Hec dicit primus & nouis-
 11 simus, qui fuit mortuus, & uiuit. Scio tribulatione tua &
 12 paupertatem tuam, sed diues es, & blasphemaris ab his
 qui se dicunt Iudaeos esse, & non sunt, sed sunt synagoga
 13 Iathan. Nihil horum timeas quae passurus es. Ecce mis-
 14 surus est diabolus aliquos ex vobis in carcerem vt tente-
 15 mini: & habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis
 16 vsque ad mortem: & dabo tibi coronam vite. Qui ha-
 17 bet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesijs. Qui vice-
 18 rit, non laedetur a morte secunda. Et angelo Pergami ec-
 19 clesie scribe, Hec dicit qui habet romphaeam vtraque
 20 parte acutam. Scio vbi habitas, vbi sedes est satanae,
 & tenes nomen meum, & non negasti fidem meam.
 D Et in diebus illis Antipas testis meus fidelis, qui occisus
 21 est apud vos, vbi Satanas habitat. Sed habeo aduersus
 22 te pauca: quia habes illic tenentes doctrinam Balaam,
 23 qui docebat Balac mittere scandalum coram filijs Is-
 24 rael, edere, & fornicari: ita habes & tu tenentes do-
 25 ctrinam Nicolaitarum. Similiter penitentiam age. Si
 26 quo minus venia tibi cito, & pugnabo cum illis in gladio
 27 oris mei. Qui habet aurem, audiat quid Spus dicat eccle-
 28 sijs: Vincenti dabo manna absconditum, & dabo illi calcu-
 lum

Nu. 24. c. 14.
25. 2. 2. 32.
c. 16.

lum candidu, & in calculo, nomen nouum scriptum quod
 18 nemo scit, nisi qui accipit. Et angelo Thyatira ecclesie
 19 scribe, Hec dicit Filius Dei, qui habet oculos tanquam flamma
 20 ignis, & pedes eius similes aurichalco. Noui opera tua,
 & fide, & charitatem tuam, & ministeriu, & patientia tua
 21 & opera tua nouissima plura prioribus. Sed habeo aduer-
 22 sus te pauca: quia permittis mulierem Iezabel, quae se di-
 23 cit propheten, docere, & seducere seruos meos, fornica-
 24 ri, & manducare de idolo thytis. Et dedi illi tempus vt peni-
 25 tentiam ageret: & non vult penitere a fornicatione sua.
 26 Ecce mitta eam in lectu: & qui merchantur cum ea, in tribu-
 27 latione maxima erunt, nisi penitentia ab operibus suis
 28 egerint: & filios eius interficia in mortem, & scient oes
 29 ecclesie quia ego sum scrutans renes & corda: & dabo
 30 unicuique vestrum secundum opera sua. Vobis autem dico ceteris
 31 qui Thyatira estis, Quicumque non habent doctrinam hanc, quae
 32 non cognouerunt altitudinem satanae, quemadmodum di-
 33 cunt, non mitta super vos aliud pondus: tamen id quod habetis,
 34 tenete donec venia. Et qui vicerit & custodierit vsque in
 35 fine opera mea: dabo illi potestatem super gentes, & reget eas
 36 in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringentur, sicut &
 37 ego accepi a patre meo: & dabo illi stellam matutinam.
 38 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesijs.
 39 *Iubetur scribere ecclesijs Sardis, Philadelphia, & Laodicea, er-
 rantes ad penitentiam minis reuocans, sed alios collaudans, &
 vincenti premium pollicens, Deum dicens ad ostium pulsare,
 vt ingrediatur ad illum qui aperuerit.* CAP. III.

1 **E**T angelo ecclesie Sardis, scribe, Hec dicit qui habet
 A septem spiritus Dei, & septem stellas, Scio opera tua, quia
 2 nomen habes quod viuas, & mortuus es. Esto vigilans, &
 3 confirma cetera quae moritura erant. Non enim inuenio
 4 opera tua plena coram Deo meo. In men re ergo habe qua-
 5 liter acceperis & audieris: & serua, & penitentiam age. Si
 6 ergo non vigilaueris, venia ad te tanquam fur, & nescies qua
 7 hora venia ad te. Sed habes pauca noia in Sardis, quae non
 8 inquinauerunt vestimenta sua, & ambulabunt mecum in
 9 FF iij albis,

7. 11
I. b. 24. d. 23.

* in morte 8.
1 Re. 16. b. 7.
Psal. 7. b. 10.
Ierem. d. 20.
17. b. 10. 20.
c. 12.
* &
* altitudi-
nes 5

Psal. 1. c. 8.

* inueni 5.
Infr. 16. c. 15.
1. The. 5. a. 2
2. Pet. 3. c. 10

5 albis, quia digni sunt. Qui vicerit, sic vestietur vestimentis
 B albis, & non delebo nomen eius de libro vitae, & confite-
 6 bor nomē eius corā patre meo, & corā angelis eius. Qui
 7 habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesijs. Et an-
 gelo Philadelphie ecclesie, scribe, Hęc dicit sctus & Ve-
 rus, qui habet clauē David: qui aperit, & nemo claudit: clau-
 8 dit, & nemo aperit. Scio opa tua. Ecce dedi corā te ostiū
 apertū quod nemo potest claudere: quia modicā habes virtu-
 9 tem, & seruasti verbum meū, & non negasti nomen meum.
 10 Ecce dabo de synagoga satana, qui dicunt se Iudæos esse,
 & non sunt, sed mentiuntur. Ecce faciā illos vt veniant, &
 11 adorent ante pedes tuos, & scient quia ego dilexi te, quā
 C seruasti verbū patientiæ meæ, & ego seruabo te ab hora
 tentationis, quæ ventura est in orbem vniuersum tentare
 12 habitātes in terra. Ecce venio cito, tene quod habes, vt ne-
 13 mo accipiat coronā tuā. Qui vicerit, faciā illū colum-
 nā in templo Dei mei, & foras non egredietur amplius: &
 scribā sup eū nomen Dei mei, & nomē ciuitatis Dei mei
 noue Ierusalem, quæ descendit de celo à Deo meo, & nomen
 13 meum nouum. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus
 14 dicat ecclesijs. Et angelo Laodicee ecclesie, scribe, Hęc di-
 cit, Amē, testis fidelis & verus, qui est principiū creature
 15 Dei. Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus:
 D vtinā frigidus esses, aut calidus. Sed quia tepidus es, &
 16 nec frigidus nec calidus, incipiā te euomere ex ore meo.
 17 Quia dicitis, Quod diues sum, & locupletatus, & nullius
 egeo: & nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper,
 18 & cæcus, & nudus. Suadeo tibi emere à me aurū ignitū
 pbatum, vt locuples fias: & vestimentis albis induaris, vt
 non appareat confusio nuditatis tuæ: & collyrio inunge
 19 oculos tuos vt videas. Ego quos amo, arguo, & castigo.
 20 Emulare ergo, & pœnitentiā age. Ecce sto ad ostium &
 pulso: si quis audierit vocem meam, & aperuerit ianuā,
 intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum.
 21 Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut
 22 & ego vici, & sedi cum patre meo in throno eius. Qui
 habet

16. 11. f. 22.
16b. 12. b. 14.

1. b. 1. 1.
1. b. 1. 1.
1. b. 1. 1.
1. b. 1. 1.

1. b. 1. 1.
1. b. 1. 1.
1. b. 1. 1.

Pro. 3. b. 11.
Heb. 12. b. 6.

* mihi
1. b. 1. 1.
1. b. 1. 1.

habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesijs.
 Aperto in celo ostio videt sedētem in throno, & in huius circuitu
 viginti quatuor seniores sedentes, & quæ hęc describit, quatuor
 animalia, quæ sedētem in throno assidue vnā cum viginti quatuor
 senioribus glorificabant. CAP. IIII.

1 Ost hęc vidi: & ecce ostiū apertū in celo, & vox pri-
 A ma quā audiui tanq̄ tubę loquentis mecum, dicēs, Ascē
 2 de hęc, & ostēdā tibi quod oportet fieri cito post hęc. Statim
 3 sedē sedens. Et quod sedebat, similis erat aspectui, lapidis ias-
 4 pidis, & sardini: & iris erat in circuitu sedis, similis visio-
 4 ni smaragdinae. Et in circuitu sedis sedilia vigintiqua-
 B tuor: & sup thronos, viginti quatuor seniores sedētes, cir-
 cummissi vestimentis albis, & in capitibus eorū coronæ
 5 aureæ. Et de throno pcedebāt fulgura, & voces, & toni-
 trua: & septē lāpades ardētes añ thronū, quæ sunt septē Spi-
 6 ritus Dei. Et in cōspectu sedis tanq̄ mare vitreum simile
 7 crystallo: & in medio sedis, & in circuitu sedis quatuor
 7 animalia plena oculis antē & tetrō. Et animal primū, simile leo-
 C ni: & scdm animal, simile vitulo: & tertiu animal, habens
 faciē quasi hoīs: & quartū animal, simile aquilæ volanti.
 8 Et quatuor animalia, singula eorū, habebāt alas fenas in
 circuitu: & intus plena sunt oculis: & requiē non habebāt
 9 die ac nocte, dicentia, Sanctus, sanctus, sanctus Dñs De-
 10 denti sup thronū, viuētī in secula seculorū: qui sedebāt vi-
 D gintiquatuor seniores añ sedentē in throno, & adorabāt
 viuētē in secula seculorū, & mittebāt coronas suas antē
 11 thronum dicentes, Dignus es Domine Deus noster acci-
 pere gloriā & honorem & virtutem: quia tu creasti om-
 nia, & propter voluntatem tuam erant & creata sunt.
 Flente Iohanne quod librum septem sigillis signatum nemo posset
 aperire, Agnus primū occisus illum aperuit: quo factō, qua-
 tuor animalia et viginti quatuor seniores, cū innumera angelorū
 multitudine, omniq̄ creatura illū maximē glorificarūt.

-:7.
Post hęc sta-
tim 3.
Et 5.

16. 6. a. 1.

1 **E**T vidi in dextera sedentis supra thronū, librū scriptū
 A intus & foris, signatū sigillis septē. ¹Et vidi angelum
 2 fortē, p̄dicātē voce magna, Quis est dignus aperire librū,
 3 & soluere signacula eius? ²Et nemo poterat neq; in celo,
 4 neq; in terra, neq; subtus terrā aperire librū, neq; respi-
 5 cere illū. ³Et ego flebā multū qm̄ nemo dignus inuētus est
 6 aperire librū, nec videre eū. ⁴Et vnus de senioribus dixit
 B mihi: Ne fleueris: ecce vicit leo de tribu Iuda, radix David,
 7 aperite librum, & soluere septē signacula eius. ⁵Et vidi, &
 8 ecce in medio throni & quatuor animalū, & in medio
 9 seniorū, Agnū stātē tanq̄ occisum, habentē cornua septē,
 & oculos septē: q̄ sunt septē Spūs Dei, missi in oēm terrā.
 10 ⁶Et venit, & accepit de dextera sedētis in throno librū. ⁷Et
 11 cū aperuisset librū, quatuor aīalia & viginti quatuor senio-
 12 res ceciderūt corā agno, habētes singuli citharas, & phia-
 13 las aureas plenas odoramētōrū, q̄ sunt oīones sctōrū: ⁸&
 C cātābāt cāticū nouū, dicētes: Dignus es - Dñe accipere li-
 14 brū, & aperire signacula eius: qm̄ occisus es, & redemisti
 15 nos Deo in sanguine tuo, ex oī tribu & lingua & pp̄lo &
 16 natione: ⁹& fecisti nos Deo nō regnū & sacerdotes, & re-
 17 gnabimus sup̄ terrā. ¹⁰Et vidi, & audiui vocē angelorum
 18 multorū in circuitu throni, & aīalium, & seniorū: & erat
 19 numerus eorū millia milliū, ¹¹dicētū voce magna: || Dign⁹
 D est Agnus q̄ occisus est, accipere virtutē, & diuinitatē, &
 20 sapiētīā, & fortitudinē, & honorē, & gloriā, et benedictio
 21 nē. ¹²Et oēm creaturā q̄ in celo est, & sup̄ terrā, & sub ter-
 22 ra, & q̄ sūt in mari, & q̄ in eo: oēs audiui dicētes, Sedēti in
 23 throno, & Agno, bñdīctio & honor & gloria & potestas
 24 in secula seculorum. ¹³Et quatuor animalia dicebāt, Amē.
 25 Et viginti quatuor seniores ceciderunt in facies suas: &
 26 adorauerunt - viuētem in secula seculorum.

*Apertis quatuor sigillis, varij aduersus terrā sequunt̄ effectus:
 quinto verò aperto, animæ martyrum petūt accelerari iudiciū:
 ad sexti aut̄ apertionē, ostendunt̄ signa futuri iudicij.*

*dicit 6.

*.5.

*regn. bñt.

Dan. 7. e. 10.

..7.

Et

1 **E**T vidi quòd aperuisset Agnus vnum de septē sigillis,
 A & audiui vnū de quatuor aīalibus, dicens, tanq̄ vocē
 2 tonitruī, Veni & vide. ¹Et vidi: & ecce equus albus,
 3 & qui sedebat super illum, habebat arcum, & data est ei
 4 corona, & exiit vincens vt vinceret. ²Et cūm aperuisset
 5 sigillum secundum, audiui secundum animal, dicens,
 6 Veni, & vide. ³Et exiit alius equus rufus: & qui se-
 7 debat super illum, datum est ei vt sumeret pacem de
 8 terra, & vt inuicē se interficiāt, & datus est ei gladius ma-
 9 gnus. ⁴Et cūm aperuisset sigillū tertiu, audiui tertiu aīal,
 B dicens, Veni, & vide. Et ecce equus niger: & qui sedebat
 10 sup̄ illū, habebat statērā in manu sua. Et audiui tanq̄ vocē
 11 in medio quatuor animalū ⁵dicentiū: Bilibris tritici dena-
 12 nario, & tres bilibres hordei denario, & vinū & oleū ne
 13 læseris. ⁶Et cū aperuisset sigillū quartū, audiui vocē quar-
 14 ti aīalis dicentis: Veni & vide. ⁷Et ecce equus pallidus: &
 15 q̄ sedebat sup̄ eū, nomē illi Mors, & infernus sequebatur
 16 eū, & data est illi potestas sup̄ quatuor partes terrę, inter-
 17 ficere gladio, fame, & morte, & bestijs terrę. ⁸Et cūm ape-
 18 ruisset sigillum quintum: vidi subtus altare aīas interfe-
 19 C ctōrū pp̄ verbū Dei, & pp̄ testimoniū qd̄ habebant. ⁹&
 20 clamabāt voce magna, dicētes: Vsq; quo Dñe, (sanctus, &
 21 verus,) nō iudicas, & nō vindicas sanguinē nostrū de ijs q̄
 22 habitāt in terra? ¹⁰Et datae sunt illis singulæ stolæ albæ: &
 23 dictū est illis vt requiescerent adhuc tps̄ modicū, donec
 24 cōpleantur cōserui eorū, & fratres eorum q̄ interficiendi
 25 sunt sicut & illi. ¹¹Et vidi cūm aperuisset sigillū sextū: & ecce
 D terrā motus magnus factus est, & sol factus est niger tanq̄
 26 faccus cilicinus: & luna tota sctā est sicut sanguis: ¹²& stel-
 27 læ de celo ceciderūt sup̄ terrā, sicut ficus emittit grossos
 28 suos cū à vento magno mouerur: ¹³& cælū recessit sicut li-
 29 ber inuolutus: & oīs mons, & insulæ de locis suis motę
 30 sunt: ¹⁴& reges terrę, & principes, & tribuni, & diuites, &
 31 fortes, & omnis seruus, & liber absconderunt se in spe-
 32 tris: Cadite super nos, & abscondite nos à facie sedentis
 33 super

*dicentē 6.

Isai. 1. d. 19.
Osce. 10. b. 8.
Luc 23. d. 50
Infr. 9. b. 6.

17 super thronum, & ab ira Agni, quoniam venit dies magnus irae ipsorum, & quis poterit stare.

Dum puniunda est terra, iubentur absque nocumēto seruari signū in fronte gerentes: qui describuntur tam ex Iudaeis quā ex gētibus, benedicentes Deū: & de his qui amicti erant stolis albis.

C A P. V I I.

1 **P**ost hæc vidi quatuor angelos stātes sup quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos terræ ne flarēt

2 sup terrā, neq; sup mare, neq; in vllā arborē. Et vidi alterū angelū ascendētē ab ortu solis, habentē signum Dei vni: & clamauit voce magna quatuor angelis, quib⁹ datū est nocere terræ & mari, dicēs, Nolite nocere terrē & mari, neq; arboribus, quoad usq; signemus seruos Dei no

3 stri in frontibus eorū. Et audiui numerū signatorū, centū quadraginta quatuor millia signati, ex oī tribu filiorū

4 Irl. Ex tribu Iuda, duodecim millia signati. Ex tribu Ruben, duodecim millia signati. Ex tribu Gad, duodecim mil

5 lia signati. Ex tribu Aser, duodecim millia signati. Ex tribu Nephthali, duodecim millia signati. Ex tribu Manasse,

6 duodecim millia signati. Ex tribu Simeō, duodecim millia signati. Ex tribu Leui, duodecim millia signati. Ex tri

7 bu Issachar, duodecim millia signati. Ex tribu Zabulon, duodecim mil

8 lia signati. Ex tribu Ioseph, duodecim millia signati. Ex tribu Beniamin, duodecim millia signati.

9 Post hæc vidi turbā magnā q̄ dinumerare nemo poterat,

10 ex oībus gentibus, & tribubus, & pplis, & linguis: stātes ante thronū, & in conspectu Agni, amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorū, & clamabant voce magna, dicentes, Salus Deo nostro qui sedet sup thronū, & Agno.

11 Et oēs Angeli stabant in circuitu throni & seniorum & quatuor animalū: & ceciderunt in conspectu throni in

12 facies suas, & adorauerunt Deū, dicentes, Amen. Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarū actio, honor & virtus, & fortitudo Deo nostro in secula seculorū. Amē.

13 Et r̄ndit vnus de senioribus, & dixit mihi, Hi qui amicti sunt stolis albis, qui sunt? & vnde venerunt? Et dixi illi,

Dñe

ne flaret ventus 4.

neque 4.

14 Dñe mi, tu scis. Et dixit mihi, Hi sunt qui venerūt de tribulatione magna, & lauerunt stolas suas, & dealbauerūt

15 eas in sanguine Agni: ideo sunt ante thronū Dei, & seruiunt ei die ac nocte in templo eius: & qui sedet in throno,

16 habitabit super illos. non esurient neq; sitient amplius, nec cadet super illos sol, neq; vllus æstus: quoniam

17 Agnus qui in medio throni est, reget illos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum, & absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum.

Aperto septimo sigillo septem angeli cum tubis ostenduntur, effu- soq; in terram igne altaris ab alio angelo fiunt variet empes- tates: similiter quatuor angelis tuba canētib⁹ produciuntur varie plagæ aduersus homines.

C A P. V I I I.

1 **E**T cum aperuisset sigillū septimū, factū est silentiū in cælo, quasi mediā hora. Et vidi septē angelos stantes

2 in conspectu Dei: & data sunt illis septem tubæ. Et alius angelus venit, & stetit ante altare, habens turibulum aureū: & data sunt illi incensa multa, vt daret de orationibus sanctorū oīum sup altare aureū: quod est ante thro-

3 num Dei. Et ascendit fumus incensorum de orationibus sanctorum de manu angeli corā Deo. Et accepit angelus turibulum*, & impleuit illud de igne altaris, & misit in terrā, & facta sunt tonitrua & voces & fulgura, & terræ

4 motus magnus. Et septē angeli qui habebāt septē tubas, præparauerunt se vt tuba canerent. Et primus angelus tuba cecinit, & facta est grādo & ignis, mista in sanguine, & missum est in terrā, & tertia pars terræ cōbusta est, & tertia pars arborum cōcremata est, & oē sarnū viride cō-

5 bustū est. Et secūdus angelus tuba cecinit: & tanq̄ mons magnus igne ardens, missus est in mare, & facta est tertia pars maris, sanguis: & mortua est tertia pars creaturæ eorū quæ habebāt aīas in mari, & tertia pars nauū inte-

6 rijt. Et tertius angelus tuba cecinit, & cecidit de cælo stella magna, ardens, tanq̄ facula, & cecidit in tertiā partem fluminum, & in fontes aquarū: & nomen stellæ, dicitur

7 Absinthium. & facta est tertia pars aquarū in absinthiū:

8

9

10

11

12

Isa. 49. c. 10.

Isai. 15. c. 8. Infr. 21. b. 4.

--2.

--7.

*aureum

Isa. 49. c. 10. Isai. 15. c. 8. Infr. 21. b. 4.

&

& multi hoium mortui sunt de aquis, quia amara facta sunt. Et quartus angelus tuba cecinit: & percussa est tertia pars solis, & tertia pars lunae, & tertia pars stellarum, ita ut obscuraretur tertia pars eorum, & diei non luceret pars tertia, & noctis similiter. Et vidi, & audiui vocem unius aquilae volantis per medium caeli, dicentis voce magna, Vae, vae, vae habitantibus in terra: de ceteris vocibus trium angelorum qui erant tuba canituri.

Quinto angelo tuba canente stella cadit, & locusta e fumo putei egressa describuntur, quae homines crucient. Sexto vero angelo canente solvuntur quatuor angeli, qui ingenti equestri exercitu tertiam hominum partem occidant. CAP. IX.

1 ET quintus angelus tuba cecinit, & vidi stellam de caelo
A cecidisse in terram, & data est ei clavis putei abyssi. Et
2 aperuit puteum abyssi: & ascendit fumus putei, sicut fumus
3 fornacis magna: & obscuratus est sol & aer de fumo
4 putei. Et de fumo putei exierunt locustae in terram: &
5 data est illis potestas, sicut habent potestatem scorpiones
6 terrae: & praecipitum est illis ne laederent frumum terrae,
7 neque omne viride, neque omnem arborem: nisi tantum
8 homines qui non habent signum Dei in frontibus suis.
9 Et datum est illis ne occiderent eos: sed ut cruciarentur mensibus
10 quinq;: & cruciatus eorum, ut cruciatus scorpionum cum
11 percutit hominem. Et in diebus illis quaerent homines
12 mortem, & non invenient eam: & desiderabunt mori, & fugiet
13 mors ab eis. Et similitudines locustarum, similes equis paratis
14 in praellium: & super capita earum tanquam coronae similes
15 auro: & facies earum tanquam facies hominum. Et
16 habebant capillos sicut capillos mulierum: & dentes earum,
17 sicut leonum erant. Et habebant loricas sicut loricas ferreas,
18 & vox alarum earum sicut vox currum equorum multorum
19 currentium in bellum. Et habebant caudas similes scorpionum,
20 & aculei erant in caudis earum: & potestas earum nocere hominibus mensibus
21 quinque. Et habebant super se regem angelum abyssi, cui nome

*noz 3.
nocti 1.
*tubaz 2.

*dicta 10.

*fai 2. d. 19.
*Osee. 10. b. 8
*Luc. 13. d. 30
*ap. 6. d. 16.
*ap. 16. b. 9.

lentes

nomen Hebraice Abaddon, Graece autem Apollyon: Latine habens nomen Exterminans. Vae unum abijt, & ecce veniunt adhuc duo vae post haec. Et sextus angelus tuba cecinit: & audiui vocem unam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod est ante oculos Dei dicentem sexto angelo qui habebat tubam, Solue quatuor angelos, qui alligati sunt in flumine magno Euphrate. Et soluti sunt quatuor angeli, qui parati erant in horam, & diem & mensem & annum: ut occiderent tertiam partem hominum. Et numerus equestris exercitus vicies millies dena millia. Et audiui numerum eorum. Et ita vidi equos in visione: & qui sedebant super eos, habebant loricas igneas, & hyacinthinas: & sulphureas, & capita equorum erant tanquam capita leonum: & de ore eorum procedit ignis, & fumus, & sulphur. Et ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum, de igne & ex fumo & sulphure, quae procedebat de ore ipsorum. Potestas enim equorum in ore eorum est, & in caudis eorum. Nam caudae eorum, similes serpentibus, habentes capita: & in his nocent. Et ceteri homines qui non sunt occisi in his plagis, neque poenitentiam egerunt de operibus manuum suarum, ut non adorarent demonia & simulachra aurea & argentea & aerea & lapidea & lignea, quae neque videre possunt, neque audire, neque ambulare: & non egerunt poenitentiam ab homicidijs suis, neque a veneficijs suis, neque a fornicatione sua, neque a furtis suis.

Clamante alio forti angelo loquuntur septem tonitrua, porro angelus iurat non amplius fore tempus, sed consummandum ad vocem septimi angeli mysterium: datque librum Iohanni deorandum. CAP. X.

1 ET vidi alium angelum fortem descendente de caelo,
A amictum nube, & iris in capite eius, & facies eius erat
2 ut sol, & pedes eius tanquam columna ignis. Et habebat in manu sua libellum apertum: & posuit pedem suum dextrum
3 super mare, sinistrum autem super terram. Et clamavit voce magna, quemadmodum cum leo rugit. Et cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas. Et cum locuta fuissent

*columnaz 1.

Dan. 12. c. 7.

Ezec. 3. a. 1.

B fuissent septē tonitrua voces suas, ego scrip turus eram: & audiui vocē de cælo dicentē mihi: Signa quæ locuta sunt septē tonitrua: & noli ea scribere. ¶ Et angelus quem vidi stantē super mare & super terrā, leuauit manū suā ad cælum: & iurauit per viuētē in secula seculorū, q̄ creauit cælum & ea quæ in eo sunt: & terrā, & ea quæ in ea sunt: & mare, & ea quæ in eo sunt: Quia tps̄ non erit amplius, ¶ sed in diebus vocis septimi angeli, cūm cœperit tuba canere, consummabitur mysteriū Dei, sicut euangelizauit per seruos suos prophetas. ¶ Et audiui vocē de cælo iterū loquentē mecum, & dicentē: Vade, & accipe librū apertum de manu angeli stantis super mare & super terram. ¶ Et abijt ad angelum, dicens ei vt daret mihi librum. Et dixit mihi: Accipe librū, & deuora illū: & faciet amaricatū ventrem tuum, sed in ore tuo erit dulce tanq̄ mel. ¶ Et accēpi librum de manu angeli, & deuorauī illum: & erat in ore meo tanq̄ mel dulce. Et cūm deuorassē eū, amaricatus est venter meus: ¶ & dixit mihi, Oportet te iterū pphetare Gentibus, & pplis, & linguis, & regibus multis. *Iohannes templum metiens audit prædicaturos duos testes, quos bestia à mari ascendens occidet. at illi resurgentes in cælū ascēdūt, ac terræ motu occiduntur septē millia hominū, & ad cantū septimi angeli 24. seniores Deo gratias agunt.* CAP. XI. ¶ **E**T datus est mihi calamus similis virgæ: & dictum est mihi, Surge, & metire templum Dei, & altare, & adorantes in eo. ¶ atrium autem quod est foris templum, eijce foras, & ne metiaris illud: qm̄ datū est Gentib⁹, & ciuitatē sanctā calcabūt mensib⁹ quadraginta duob⁹: ¶ & dabo duobus testibus meis, & pphetabunt diebus mille ducentis sexaginta, amicti saccis. ¶ Hi sunt duæ oliuæ & duo candelabra in cōspectu Dñi terræ stantes. ¶ Et si quis voluerit eos nocere, ignis exiet de ore eorū, & deuorabit inimicos eorū: & si quis voluerit eos lædere, sic oportet eū occidi. ¶ Hi habēt potestātē claudendi cælū, ne pluat dieb⁹ pphetiæ ipsorū: & potestātē habēt super aquas cōuertendi eas in sanguinē, & pcutere terrā oī plaga quotiescūq; voluerint.

7 rint. ¶ Et cūm finierint testimoniū suū: bestia q̄ ascēdit de abyssō, faciet aduersum eos bellū, & vincet illos, & occidet eos. ¶ Et corpora eorū iacebūt in platēis ciuitatis magnæ, q̄ vocat̄ spiritualiter Sodoma & Egypt⁹, vbi & Dñs eorū crucifixus est. ¶ Et videbunt de tribubus, & pplis, & linguis, & Gentibus corpora eorū p tres dies & dimidiū: ¶ & corpora eorū nō sinēt poni in monumētis: ¶ & inhabitātes terrā gaudebūt sup illos, & iocūdabunt: & mitterēt inuicē, qm̄ hi duo pphetæ cruciauerūt eos q̄ habitabant sup terrā. ¶ Et post dies tres & dimidiū, spūs vitæ à Deo intrauit in eos. ¶ Et steterūt sup pedes suos, & timor magnus cecidit sup eos q̄ viderūt eos. ¶ Et audierunt vocē magnā de cælo, dicentē eis: Ascēdite huc. Et ascēderūt in cælū in nube: & viderūt illos inimici eorū. ¶ Et in illa hora fact⁹ est terræ motus magnus: & decima pars ciuitatis cecidit: & occisa sunt in terræ motu noīa hoīum septē millia: & reliqui in timorē sunt missi, & dederūt gloriā Deo cæli. ¶ Vē fm̄ abijt: & ecce vē tertiuū veniet citō. ¶ Et septim⁹ angelus tuba cecinit: & factæ sunt voces magnæ in cælo dicētes, Fctm̄ est regnū huius mūdi Dñi nr̄i & Chri eius, & regnabit in secula seculorū. - Amē. ¶ Et vigintiquatuor seniores, q̄ in cōspectu Dei sedēt in sedib⁹ suis, ceciderūt in facies suas, & adorauerūt Deū, dicētes: ¶ Gratias agim⁹ tibi Dñe De⁹ oīpotēs, q̄ es, & q̄ eras, & q̄ vēturus es: q̄ a cœpisti virtutē tuā magnā, & regnasti. ¶ Et iratē sūt Gētes, & aduenit ira tua, & tps̄ mortuorū iudicari, & reddere mercedē suis tuis pphetis & sc̄tis, & timētib⁹ nomē tuū pusillis & magnis, & exterminādi eos q̄ corruperūt terram. ¶ Et apertum est templum Dei in cælo: & visa est arca testamenti eius in templo eius, & facta sunt fulgura, & voces, & terræ motus, & grando magna. *Quon mulier cernente dracone filium peperisset, raptus est ab ea filius eius ad Deum: tunc factō in calo prelio, lapsus draco cœpit mulieris semen persequi.* CAP. XII. ¶ **E**T signū magnū apparuit in cælo: Mulier amicta sole, & luna sub pedib⁹ eius, & in capite ei⁹ corona stellarū

2 rū duodecim: & in vtero habēs—& clamabat parturiēs,
 3 & cruciat vt pariat. Et visum est aliud signū in cælo, &
 ecce draco magnus rufus, habens capita septē, & cornua
 4 decē: & in capitib⁹ eius diademata septē, & cauda ei⁹ tra-
 hebat tertiā partē stellarū cæli, & misit eas in terrā, & dra-
 5 co stetit añ mulierē q̄ erat paritura: vt cū peperisset, filiū
 eius deuoraret. Et peperit filiū masculū, q̄ recturus erat
 6 oēs Gentes in virga ferrea: & raptus est fili⁹ eius ad Deū &
 ad thronū eius, & mulier fugit in solitudinē vbi habebat
 7 locū paratū à Deo, vt ibi pascat eā diebus mille ducentis
 8 sexaginta. Et factū est plū—magnū in cælo, Michaël & an-
 9 geli eius p̄liabant cū dracone, & draco pugnabat & an-
 geli eius, & nō valuerūt, neq; locus inuētus est eorū am-
 10 pli⁹ in cælo. Et p̄iectus est draco ille magnus, serpēs an-
 11 tiqus, q̄ vocat⁹ diabolus & Satanas, q̄ seducit vniuersū m-
 orbē: & p̄iectus est in terrā, & angeli ei⁹ cū illo missi sūt.
 12 Et audiui vocē magnā in cælo dicentē: Nūc facta est salus
 13 & virtus, & regnū Dei n̄ri, & potestas Chr̄i ei⁹: q̄a p̄iect⁹
 14 est accusator fratrū nostrorū, q̄ accusabat illos añ cōspe-
 15 ctū Dei n̄ri die ac nocte. Et ipsi vicerūt eū pp sanguinem
 16 Agni, & pp verbū testimonij sui, & nō dilexerūt aīas suas
 17 vīq; ad mortē. Propterea latamini cæli, & q̄ habitatis in
 18 eis. Væ terræ & mari: q̄a descendit diabolus ad vos habens
 irā magnā, sciens q̄ modicum t̄ps habet. Et postq̄ vidit
 draco q̄ p̄iectus esset in terrā, persecutus est mulierem
 quæ peperit masculū: & date sunt mulieri alæ duæ aquilæ
 magnæ, vt volaret in desertū in locū suū, vbi alitur per
 tempus & tempora, & dimidiū temporis à facie serpētis.
 Et misit serpens ex ore suo post mulierem, aquam tanq̄
 flumen: vt eam faceret trahi à flumine. Et adiuuit terra
 mulierē, & aperuit terra os suū, & absorbuit flumen qd̄
 misit draco de ore suo. Et iratus est draco in mulierem:
 & abijt facere prælium cum reliquis de semine eius, qui
 custodiunt mandata Dei, & habent testimonium Iesu
 Christi. Et stetit supra arenam maris.

*pascat
- . 5 .

Bestia

Bestia de mari ascendens septē capitū, & decē cornuum, decemq; diademata, cuius plaga curatur, Deū blasphemat, & sanctos debellat: alteraq; bestia duorum cornuū de terra ascendens illi maxime fauet, cogēs fieri & adorari eius imaginem, haberiq; charactērem nominis eius.

1 ET vidi de mari bestiam ascendentē, habentē capita
 A septē, & cornua decem, & sup cornua eius decē dia-
 2 demata, & super capita eius noīa blasphemias. Et bestia
 quam vidi, similis erat pardo, & pedes eius sicut vrsi, &
 3 os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco virtutē suam &
 4 potestatem magnam. Et vidi vnū de capitibus suis quasi
 occisum in mortē: & plaga mortis eius curata est. Et ad-
 5 mirata est vniuersa terra post bestia. Et adorauerunt dra-
 6 conem qui dedit potestatem bestia: & adorauerunt bestia,
 B dicentes, Quis similis bestia? & quis poterit pugnare cū
 7 ea? Et datū est ei os loquens magna & blasphemias: &
 8 data est ei potestas facere menses quadraginta duos. Et
 aperuit os suū in blasphemias ad Deū, blasphemare no-
 9 mē eius, & tabernaculum eius, & eos q̄ in cælo habitāt.
 10 Et est datū illi bellum facere cum sanctis, & vincere eos.
 Et data est illi potestas in oēm tribum & populū, & lin-
 11 guā, & gentem. Et adorauerunt eā oēs qui inhabitant
 12 terrā: quorū non sunt scripta noīa in libro vitæ Agni, q̄
 13 occisus est ab origine mundi. Si quis habet aurē, audiat.
 14 Qui in captiuitatē duxerit, in captiuitatē vadit: qui in
 C gladio occiderit, oportet eū gladio occidi. Hic est patien-
 15 tia & fides sanctorū. Et vidi aliā bestia ascendentē de ter-
 ra: & habebat cornua duo, similia Agni, & loquebat si-
 16 cut draco. Et potestatem prioris bestia: oēm faciebat in cō-
 17 spectu eius: & fecit terram & habitātes in ea, adorare be-
 18 stia primā cuius curata est plaga mortis. Et fecit signa
 magna, vt etiā ignē faceret de cælo descendere in terrā in
 cōspectu hoīum. Et seducit habitātes in terra pp signa
 q̄ data sunt illi facere in conspectu bestia: dicēs habitāti-
 19 bus in terra vt faciant imaginē bestia: quæ habet plagam
 20 gladij, & vixit. Et datū est illi vt daret spūm imaginē be-
 21 stia:.

*pedes

*vadet
Genes. 9. 2. 6.
Mat. 16. c. 5.

Test. No.

GG

stia,

Faciet **D** stia, & vt loquat imago bestia: & faciat vt quicumq; nō
 16 adorauerint imaginē bestie, occidant. Et faciet oēs pusil-
 los, & magnos, & diuites, et paupes, et liberos, et seruos
 habere charactere in dextera manu sua, aut in frontibus
 17 suis. Et nequis possit emere aut videri, nisi q; habet cha-
 18 ractere, aut nomen bestia, aut numerū noīs eius. Hic sa-
 pietia est. Qui habet intellectū, cōputet numerū bestia.
 Numer⁹ enim hoīs est: & numer⁹ ei⁹ sexcēti sexagīta sex.

*Virgines cū Agno cātantes ambulāt, angelo vno Euāgeliū annū-
 tiante, altero Babylonis lapsū, tertio verō cruciatū eorū qui
 bestia adorauerunt predicante: porrō duo habentes falces iubē-
 tur, ille messem, hic autē vineā terrā demetere.* CAP. XIII.

ET vidi, & ecce Agnus stabat supra montē Sion, & cū
 A eo centum quadraginta quatuor millia habentes no-
 men eius, & nomen Patris eius scriptū in frontibus suis.
 2 Et audiui vocem de cælo, tanquā vocem aquarū multa-
 rum, & tanquā vocē tonitruū magni: & vocem quam au-
 diui, sicut citharædorū citharizantium in citharis suis.
 3 Et cantabant quasi canticū nouū ante sedē & ante qua-
 tuor animalia, & seniores, & nemo poterat dicere canti-
 cū, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, q; empti
 4 sunt de terra. Hi sunt q; cum mulieribus non sunt coin-
 quinati. Virgines enim sunt. Hi sequunt Agnū quocūq;
 5 ierit. Hi empti sunt ex hoībus primitiē Deo & Agno: &
 in ore eorum non est inuentū mendacium: sine macula
 6 enim sunt ante thronū Dei. Et vidi alterū angelū volā-
 B tem p̄ medium cæli, habentē Euangeliū eternū, vt euāge-
 lizaret sedentibus sup terrā & sup oēm gentē, & tribū,
 7 & linguam, & populum: dicens magna voce, Timete
 Dñm, & date illi honorem, q̄a venit hora iudicij eius: &
 adorete eū qui fecit cælum, & terrā, mare & oīa q; in eis
 sunt & fontes aquarū. Et alius angelus secut⁹ est, dicens,
 Cēcidit, cēcidit Babylon illa magna: q̄ a vino iræ forni-
 cationis suæ potauit oēs gentes. Et tertius Angelus secu-
 tus est illos, dicens voce magna, Siquis adorauerit bestia

& ima-

4. Efd. 16. d.
 68.
 Eccl. 12. d. 13
 Iſa. 145. a. 8.
 Act. 14. c. 15.
 & mare
 Iſai. 21. c. 9.
 Iere. 51. a. 8.
 Inſt. 18. a. 11.

& imaginē eius, & acceperit charactere in frōte sua; aut
 10 in manu sua: & hic bibit de vino iræ Dei, quod mistum
 est mero in calice iræ ipsius: & cruciabit igne & sulphu-
 re in cōspectu angelorū sanctorū, & ante cōspectū Agni:
 11 & fumus tormētorū eorū ascēdet in sc̄la sc̄lorū: nec ha-
 C bent requiē die ac nocte, qui adorauerunt bestia & ima-
 12 ginē eius, & siquis acceperit charactere noīs eius. Hic
 patietia sanctorū est, q; custodiunt mādata Dei & fidē Ie-
 13 su. Et audiui vocē de cælo dicētē mihi, Scribe, Beati mor-
 tui qui in Dño moriunt. Amodo iā dicit Spūs, vt requiē
 14 sc̄a t̄ a laboribus suis: opa enim illorū sequunt illos. Et
 vidi, & ecce nubē candidā: & sup nubē sedentem similit̄
 filio hoīs, habētē in capite suo coronā aureā, & in manu
 15 sua falcē acutā. Et alius angelus exiuit de tēplo, clamās
 D voce magna ad sedentē sup nubē, Mitte falcē tuā & me-
 16 te, q̄a venit hora vt metat, qm̄ aruit messis terrę. Et misit
 17 q; sedebat sup nubē, falcē suā in terrā: & demessa est ter-
 ra. Et alius angelus exiuit de tēplo qd̄ est in cælo, habēs
 18 & ipse falcē acutā. Et alius angelus exiuit de altari q; ha-
 bebat potestātē supra ignem: & clamauit voce magna ad
 eū q; habebat falcem acutā, dicens, Mitte falcē tuā acutā,
 & vindemia botros vineæ terrę: qm̄ mature sunt vuę ei⁹.
 19 Et misit angelus falcem suā acutam in terram, & vinde-
 miauit vineam terræ, & misit in lacū iræ Dei magnum:
 20 & calcatus est lacus extra ciuitatē, & exiuit sanguis de
 lacu vsq; ad fr̄nos equorum per stadia mille sexcenta.

*Qui bestia vicerant & eius imaginē, ac numerū noīs eius, Deum
 glorificant: & septē angelis habentibus septem plagas nouis-
 simas dantur septem phiale ira Dei plena.*

ET vidi aliud signū in cælo magnū & mirabile: Ange-
 A los septē, habentes plagas septē nouissimas. Qm̄ in il-
 2 lis consummata est ira Dei. Et vidi tanq̄ mare vitreum
 mistū igne, & eos q; vicerūt bestia & imaginē eius, & nu-
 merū noīs eius, stantes sup mare vitreū, habentes citha-
 3 ras Dei: & cantantes canticū Moysi serui Dei, & canticū

GG ij Agni,

Joël 3. e. 13.
 Mat. 13. c. 39.

*Domine
Iere. 10. a. 7.

*lino r.

*angelus

-.5.

*quartum 7.
*qui

-.8.

-.8.

B Agni, dicentes, Magna & mirabilia sunt opera tua Dñe Deus oīpotens: iustæ & veræ sunt viæ tuæ: rex seculorū.

4 ¶ Quis non timebit te Dñe, & magnificabit nomen tuū? quia solus pius es, qm̄ oēs gentes venient, & adorabūt in conspectu tuo, qm̄ iudicia tua manifesta sunt. ¶ Et post hæc vidi, & ecce apertum est tēplum tabernaculi testimo-

C nij in cælo: & exierunt septē angeli, habentes septē plagas, de tēplo: vestiti lapide mundo & candido, & p̄ cincti circa pectora zonis aureis. ¶ Et vnū de quatuor aīalib⁹, dedit septē angelis septē phialas aureas, plenas iracundiæ Dei viuentis in sc̄la sc̄lorum. ¶ Et impletū est tēplū fumo à maiestate Dei, & de virtute eius: & nemo poterat introire in tēplum, donec consummarentur septem plagæ septem angelorum.

Ad septem phialarum effusionem in terram, mare, fontes, solem, bestia sedem, Euphraten & aërem, multa in terra plaga oriuntur.

1 **E**T audiui vocē magnā de tēplo, dicentē septē angelis: Ite, & effundite septē phialas iræ Dei in terrā. ¶ Et abiit primus, & effudit phialā suā in terrā, & factum est vulnus sæuū & pessimū in hoīes q̄ habebant caractere bestię: & in eos q̄ adorauerunt imaginē eius. ¶ Et secūdus angelus effudit phialā suā in mare, & fact⁹ est sanguis tanq̄ mortui: & oīs aīa viuens, mortua est in mari. ¶ Et tertius effudit phialā suā sup flumina & sup fontes aquarū: & factus est sanguis. ¶ Et audiui angelū aquarū dicentē: Iustus es Dñe, q̄ es, & q̄ eras, sanctus, q̄ hæc iudicasti: q̄ sanguinē sanctorū & prophetarum effuderūt, & sanguinē eis dedisti bibere, digni enim sunt. ¶ Et audiui alterum dicentē: Etiā Dñe Deus oīpotens vera & iusta iudicia tua. ¶ Et quartus angelus effudit phialā suā in solē, & datū est illi æstu affligere hoīes & igni: & æstuauerūt hoīes æstu magno, & blasphemauerunt nomē Dei habētis potestātē sup has plagas, neq; egerunt pœnitentiā vt darent illi gloriā. ¶ Et quintus angelus effudit phialam suā sup sedē bestię: & factū est regnū eius tenebrosū, & com-

11 & cōmandauerunt linguas suas p̄ dolore: & blasphemauerūt Deū cæli p̄ doloribus, & vulneribus suis, & nō egerunt pœnitentiā ex operibus suis. ¶ Et sextus angelus effudit phialā suā in flumen illud magnū Euphratem: & siccauit aquā eius, vt p̄pararet via regibus ab ortu solis.

13 ¶ Et vidi de ore draconis, & de ore bestię, & de ore pseu-

14 doprophetæ: spūs tres immundos in modū ranarū. ¶ Sūt enim spūs dæmoniorū facientes signa, & procedunt ad reges totius terrę cōgregare illos in plium ad diē magnū

15 oīpotentis Dei. ¶ Ecce venio sicut fur: Beatus q̄ vigilat, & custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, & videāt turpitudinē eius. ¶ Et congregabit illos in locū qui vocat

17 Hebraicē Armagedō. ¶ Et septimus angelus effudit phialā suā in aërē, & exiuit vox magna de tēplo à throno dicens: Factū est. ¶ Et facta sunt fulgura, & voces, & tonitrua, & terræ motus factus est magnus, qualis nunquam fuit ex quo hoīes fuerunt sup terrā, talis terræ motus, sic

19 magnus. ¶ Et facta est ciuitas magna in tres partes: & ciuitates Gentiū ceciderunt. Et Babylon magna venit in memoriam ante Deū, dare illi calicē vini indignationis irę ei⁹.

20 ¶ Et oīs insula fugit, & montes nō sunt inuēti. ¶ Et grādo magna sicut talētū descēdit de cælo in hoīes, & blasphemauerunt Deum homines propter plagam grandinis: quoniam magna facta est vehementer.

Mulier fornicaria siue Babylon varijs induta ornamentis, & ebria martyrum sanguine, sedet super bestiam septem capitū & decē cornū: quæ oīa hic declarat angelus.

1 **E**T venit vnus de septē angelis q̄ habebant septē phialas, & locutus est mecū, dicens, Veni, ostēdā tibi dānationē meretricis magnæ, q̄ sedet super aquas multas, & cū qua fornicati sunt reges terræ, & inebriati sunt q̄ inhabitant terrā de vino, p̄stitutionis eius. ¶ Et abstulit me in spū in desertū. Et vidi mulierē sedentē sup bestia coccinēā, plenā noībus blasphemię, habentē capita septē, & cornua decē. ¶ Et mulier erat circūdata purpura & cocci-

8.

*exire

Sup. 3. a. 3.
Matt. 24. d.
42. d. 44.
Luc. 12. c. 39.
40.
2. Cor. 5. a. 3.
-5.

no, & inaurata auro, & lapide p̄ioso, & margaritis, habens poculū aureū in manu sua plenu abominatione,
 5 & immunditia fornicationis eius. Et in fronte eius nomen scriptū, Mysteriū: Babylon magna, m̄ fornicationū & abominationū terræ. Et vidi mulierē ebriā de sanguine sanctorū, & de sanguine martyru Iesu. Et mirat̄ sum cū vidissem illā, admiratione magna. Et dixit mihi angelus: Quare miraris? Ego dicā tibi sacramentū mulieris, & bestia q̄ portat eā, q̄ habet capita septē, & cornua decem. Bestia quam vidisti fuit, & non est, & ascensura est de abyssō, & in interitū ibit: & mirabunt̄ inhabitātes terram (quorū non sunt scripta noīa in libro vitæ à cōstitutione mundi) videntes bestia q̄ erat, & non est. Et hic est sensus, q̄ habet sapientiā. Septē capita: septē mōtes sunt, sup quos mulier sedet, & reges septē sunt. Quinq; ceciderunt, vnus est, - & alius nondū venit: & cū venerit, oportet illū breuē tēpus manere. Et bestia q̄ erat & nō est, & ipsa octaua est, & de septē est, & in interitū vadit. Et decē cornua q̄ vidisti: decē reges sunt, q̄ regnū nōdū acceperunt, sed potestatem tanq̄ reges vna hora accipiēt post bestia. Hi vnum cōsiliū habent, & virtutē, & potestātē suā bestia tradent. Hi cum Agnō pugnabunt, & Agnus vincet illos, qm̄ Dñs dñorum est, & Rex regū, et q̄ cum illo sunt vocati, & electi, & fideles. Et dixit mihi: Aqua quas vidisti vbi meretrix sedet, populi sunt, & Gētes, & linguę. Et decē cornua q̄ vidisti in bestia, hi odiēt fornicariā, & desolatā facient illā & nudā, & carnes eius māducabūt, & ipsā igni cōcremabūt. Deus enim dedit in corda eorū, vt faciāt qd̄ placitū est illi, vt det̄ regnū suū bestia, donec cōsumment̄ verba Dei. Et mulier quā vidisti: est ciuitas magna, q̄ habet regnum sup reges terræ. *Babylonis lapsus, iudicium, plagæ & vltiones: propter quas reges ac negociatores terræ olim ipsi adherētes amarē lugebūt, celū verò, apostoli, ac propheta exultabunt.* CAP. XVIII.
 1 **E**T post hęc vidi aliū angelū descendētē de cælo, A habentē potestatem magnā, & terra illuminata est à gloria

abominatio num 19.

1. Ti. 6. c. 15. Inf. 19. c. 16.

-7-

accipiunt

1. Ti. 6. c. 15. Inf. 19. c. 16.

2 gloria eius. Et exclamauit in fortitudine dicens: Cecidit cecidit Babylon magna, & facta est habitatio demoniorum, & custodia oīs spūs immundi, & custodia oīs volucris immundæ & odibilis: q̄a de vino iræ fornicationis eius biberunt oēs gentes, & reges terræ cū illa fornicati sunt, & mercatores terrę de virtute deliciarū eius diuites facti sunt. Et audiui aliā vocē de cælo, dicentē: Exite de illa populus meus, vt ne participes sitis delictorū eius, & de plagis eius nō accipiatis. Qm̄ p̄uenerunt peccata eius vsq; ad cælū, & recordatus est Deus iniquitatū eius. Reddite illi sicut & ipsa reddidit vobis, & duplicate duplicia s̄m opera eius: i poculo quo miscuit, miscete illi duplū. Quantū glorificauit se, & in delicijs fuit: tantū date illi tormentum & luctū, q̄a in corde suo dicit: Sedeo regina, & vidua non sum, & luctum nō videbo. Ideo in vna die venient plagæ eius, mors, & luctus, & fames, & igne cōburet: q̄a fortis est Deus qui iudicabit illā. Et flebunt & plangent se sup illam reges terræ, qui cū illa fornicati sunt, & in delicijs vixerunt, cū viderint fumum incendij eius: longē stantes pp̄ timorem tormentorū eius, dicentes: Væ, væ, ciuitas illa magna Babylon, ciuitas illa fortis, qm̄ vna hora venit iudicium tuum. Et negociatores terræ flebunt, & lugebunt sup illam: qm̄ merces eorum nemo emerit amplius, merces auri & argenti & lapidis p̄iosi, & margarite, & byssi & purpuræ, & serici, & coeci, & oē lignum thyinum, & oīa vasa eboris, & oīa vasa de lapide p̄ioso, & aramento, & ferro, & marmore, & cynamomū, & odoramentorū, & vnguenti, & turis, & vini, & olei, & similia, & tritici, & iumentorum, & ouiu, & equorū, & rhedarum, & mancipiorū, & aiarum hoīum. Et poma desiderij aīe tuę discesserūt à te, & oīa pinguia & p̄clara pierunt à te, & amplius illa iam non inueniēt. Mercatores horum qui diuites facti sunt, ab ea longē stabunt pp̄ timorem tormentorū eius, flentes ac lugentes, & dicentes: Væ, væ ciuitas illa magna, q̄ amicta erat bysso, & purpura, & cocco, & deaurata erat auro, & lapsa de

forti voce 13 Ifa. 21. c. 9. Ier. 51. a. 8. Sup. 14. b. 8.

Dñs

Ifa. 47. b. 8.

Dñs 1.

& aromō

holiam

17 de pretioso, & margaritis: qm̄ vna hora destituta sunt
 18 tate diuitia: & ois gubernator, & ois qui in lacum nau
 gat, & nauata, & qui in mari operantur, longe steterunt,
 19 & clamauerunt videntes locum incendij eius, dicentes:
 20 Que similis ciuitati huic magna? Et miserunt puluerē
 F sup capita sua, & clamauerunt flentes, & lugentes, die-
 tes: Vē, vē ciuitas illa magna, in qua diuites facti sunt oēs
 qui habebant naues in mari de pretijs eius: qm̄ vna ho-
 21 ra desolata est. Exulta sup eam celum & sancti aposto-
 li & prophetæ: qm̄ iudicauit Deus iudicium vestrum de
 22 illa. Et sustulit vnus angelus fortis lapidem quasi mola-
 rem magnum, & misit in mare, dicens: Hoc impetu mit-
 tetur Babylon ciuitas illa magna, & vltra iā nō inueniet.
 23 Et vox citharædorum & musicorū, & tibia canentium
 G & tuba, non audietur in te amplius: & ois artifex ois ar-
 tis non inueniet in te amplius: & vox mola nō audietur
 24 in te amplius, & lux lucernę non lucebit in te amplius:
 & vox sponsi & sponsę nō audiet adhuc in te: qm̄ merca-
 tores tui erāt principes terrę, quia in veneficijs tuis erra-
 uerunt oēs gētes. Et in ea sanguis prophetarū & sancto-
 rum inuentus est, & oīum qui interfecti sunt in terra.
 Sanctis de iudicio meretricis Deū glorificantibus, parantur nup-
 tia Agni, & angelus à Iohanne adorari recusat: apprensam
 quidam equo insidens cum exercitu, qui est verbū Dei &
 rex regū, ac Dominus dominantium, pugnat aduersus bestiā
 & reges terrę, ac eorū exercitus, vocatis interim auibus cę-
 li ad edendas eorum carnes.

C A P. X I X.

1 **P**ost hęc audiui quasi vocem turbarum multarū in
 A cęlo dicentiū: Allelu-Ia. Laus & gloria, & virtus Deo
 2 nostro est: quia vera & iusta iudicia sunt eius qui iudica-
 uit de meretrice magna, q̄ corruptit terrā in prostitutio-
 3 ne sua, & vindicauit sanguinē seruorū suorum de mani-
 bus eius. Et iterū dixerunt: Allelu-Ia. Et fumus eius ascē-
 4 dit in secula seculorum. Et ceciderunt seniores viginti
 5 quatuor, & quatuor aīalia, & adorauerunt Deum seden-
 tem super thronum, dicentes: Amen, Allelu-Ia. Et vox
 de thro-

exultate su
pe cęli 7.

tubarum

de throno exiuit, diens: Laudem dicite Deo nro oēs serui
 6 eius: & qui timetis eum pusilli & magni. Et audiui qua-
 si vocem turbę magnę, & sicut vocē aquarū multarū, &
 sicut vocē tonitruorū magnorū, dicentiū: Allelu-Ia: qm̄
 7 regnauit Dñs Deus nro oīpotens. Gaudeamus & exulte-
 mus, & demus gloriā ei: quia venerunt nuptiæ Agni, &
 8 vxor eius pparauit se. Et datū est illi vt cooperiat se byssi
 B no splendenti & candido: byssinū enim iustificationes
 9 sunt sanctorum. Et dixit mihi: Scribe, Beati qui ad cenā
 nuptiarū Agni vocati sunt. Et dixit mihi: Hęc verba Dei
 10 vera sunt. Et cecidi ante pedes eius, vt adorare eū. Et di-
 xit mihi: Vide ne feceris: conseruus tuus sum, & fratrum
 tuorum habentiū testimoniū Iesu: Deū adora. Testimo-
 11 nium enim Iesu, est spūs prophetiæ. Et vidi celum aper-
 tum, & ecce equus albus: & qui sedebat sup eū, vocabat
 12 Fidelis & Verax, & cum iustitia iudicat & pugnat. Ocu-
 li autē eius sicut flāma ignis, & in capite eius diademata
 multa, habens nomen scriptum quod nemo nouit nisi
 13 ipse. Et vestitus erat veste aspersa sanguine: & vocatur
 C nomen eius, Verbum Dei. Et exercitus qui sunt in cęlo,
 14 sequebant eum in equis albis, vestiti byssino albo & mū-
 15 do. Et de ore eius procedit gladius acutus, vt in ipso
 16 pcutiat Gentes. Et ipse reget eas in virga ferrea: & ipse
 17 calcet torcular vini furoris irę Dei oīpotentis. Et habet
 in vestimento & in femore suo scriptū: Rex regum, &
 Dñs dñantium. Et vidi vnum angelum stantem in sole,
 & clamauit voce magna, dicens oībus auibus q̄ volabāt
 p medium cęli, Venite & congregamini ad cenā magnā
 18 Dei: vt manducetis carnes regum, & carnes tribunorū,
 D & carnes fortium, & carnes equorum & sedentium in
 19 ipsis, & carnes oīum liberorum, & seruorum, & pusillo-
 20 rū, & magnorū. Et vidi bestiā & reges terrę, & exercitus
 eorum congregatos ad faciendum plium cū illo qui sede-
 bat in equo, & cū exercitu eius. Et apprehēsa est bestiā,
 & cū ea pseudopropheta, q̄ fecit signa corā ipso, quibus
 seduxit eos qui acceperunt charactéré bestię, & qui ado-
 raue-

tubę s.

Mat. 21. a. 1.
Luc. 14. d.
Inf. 28. b. 9.

Isai. 63. a. 1.
vocabatur

ex vtraque
parte.
Psal. 2. c. 9.

Sup. 17. d. 14
1. Tit. 6. c. 15.

raterunt imaginē eius. Viui missi sunt hi duo in stagnū
21 ignis ardentis & sulphure: ¶ Et ceteri occisi sunt in gladio
sedentis super equum, qui procedit de ore ipsius: &
omnes aues saturatæ sunt carnibus eorum.

*Ligatum draconem siue diabolum mittit angelus in abyssum ad
mille annos, quibus anima martyrum in resurrectione prima
regnabunt cum Christo post: quos solutus Satanas excitabit
Gog & Magog innumerum exercitum aduersus ciuitatem di-
lectam, sed igne caelesti deuorabuntur: deinde apertis libris, a
sedēte super thronum iudicabuntur omnes mortui secundum
opera ipsorum.*

C A P. X X.

1 **E**T vidi angelum descendente[m] de celo, habentē cla-
A ue[m] abyssi, & catenā magnā in manu sua. ¶ Et appre-
2 hendit draconem serpentem antiquū, qui est diabolus,
3 & satanas, & ligauit eum p[er] annos mille: ¶ & misit eū in
abyssum, & clausit, & signauit sup[er] illum, vt non seducat
4 amplius gentes donec consumentur mille anni: & post
hæc oportet illum solui modico tempore. ¶ Et vidi sedes,
& sederunt sup[er] eas, & iudiciū datum est illis, & aīas de-

B collatorum pp[er] testimonium Iesu, & pp[er] verbum Dei, &
qui non adorauerunt bestia[m], neq[ue] imaginem eius, nec ac-
ceperunt caractērem eius in frontibus aut in manibus
suis, & vixerunt & regnauerunt cū Christo mille annis.
5 ¶ Ceteri mortuorum non vixerunt donec consumentur
6 mille anni. Hæc est resurrectio prima. ¶ Beatus & sanctus
qui habet partem in resurrectione prima. in his secunda
mors non habet potestatem: sed erunt sacerdotes Dei &

7 Chri, & regnabunt cum illo mille annis. ¶ Et cū cōsum-
C mati fuerint mille anni, soluet Satanas de carcere suo, &
exibit, & seducet Gentes quæ sunt sup[er] quatuor angulos
8 terræ, Gog ¶ & Magog: & cōgregabit eos in plium, quo-
9 rum numerus est sicut arena maris. ¶ Et ascenderunt sup[er]
latitudinem terræ, & circuierunt castra Sanctorum, & ci-
uitatē dilectā. Et descendit ignis à Deo de celo, & deuora-
10 uit eos: & diabolus qui seducebat eos, missus est in sta-
gnum ignis & sulphuris, vbi & bestia & pseudoprophe-
ta

Isa. 39. a. 1.

11 ta cruciabunt die ac nocte in secla seclorum. ¶ Et vidi thro-
D num magnum candidū, & sedentē sup[er] eum, à cuius con-
spectu fugit terra & cælū, & locus nō est inuentus ¶ eis.
12 ¶ Et vidi mortuos magnos, & pusillos stātes in cōspectu
throni, & libri ap[er]ti sunt: & alius liber apertus est, qui est
vita: & iudicati sunt mortui ex his q[ui] scripta erant in li-
13 bris s[ecundum] opera ipsorū. ¶ & dedit mare mortuos qui in eo-
erāt, & mors & infernus dederunt mortuos suos qui in
ipsis erant, & iudicatum est de singulis s[ecundum] opera ipsorū.
14 Et infernus & mors missi sunt in stagnum ignis. Hæc est
15 mors secunda. ¶ Et qui non inuentus est in libro vitæ scri-
ptus, missus est in stagnum ignis.

*Cælo ac terra renouatis, noua ciuitas Ierusalem in agni sponsam
à Deo parata ostēditur, iustis glorificatis, impijsq[ue] in stagnum
ignis detrusis: cuius ciuitatis murus & porta ac fundamen-
ta describuntur & mensurantur, quæ vniuersa sunt aurum ac
vitrum mundum, lapides pretiosi, ac margaritæ.* CAP. XXI.

1 **E**T vidi cælum nouum, & terram nouā. ¶ Primū enim
A cælum, & prima terra abiit, & mare iam non est. ¶ Et
2 ego Iohannes vidi sanctā ciuitatem Ierlm nouam descen-
dente[m] de celo, à Deo paratam, sicut sponsam ornata[m] vi-
3 ro suo. ¶ Et audiui vocem magnā de throno dicente: Ecce
tabernaculum Dei cū hoībus, & habitabit cū eis. Et ipsi
B populus eius erunt, & ipse Deus cum eis erit eorū Deus.

4 ¶ & absterget Deus oēm lachrymam ab oculis eorū, &
mors vltra non erit, neq[ue] luctus, neq[ue] clamor, neq[ue] do-
5 lor erit vltra, quæ prima abierunt. ¶ Et dixit qui sedebat
in throno, ¶ Ecce noua facio oīa. Et dixit mihi: Scribe, quia
6 hæc verba fidelissima sunt, & vera. ¶ Et dixit mihi: Factū
est, ego sum α & ω, initium & finis. Ego sitienti da-
7 bo de fonte aquæ vitæ gratis. ¶ Qui vicerit possidebit hæc,
8 & ero illi Deus, & ille erit mihi filius. ¶ Timidis autē & in-
C credulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, &
veneficis, & idololātris, & oībus mendacibus, pars illo-
rū erit in stagno ardenti igne & sulphure, quod est mors
9 secunda. ¶ Et venit vnus de septē angelis habentibus phia-
las

Ab eis 19.

Isa. 65. c. 17.
& 66. g. 22.
2. Pet. 3. c. 14.

Isa. 25. a. 8.
Sup. 7. d. 17.

quia 1.

Isa. 41. c. 19.
2. Co. 1. d. 17
Sup. 1. b. 8.
Inf. 22. c. 13.

las plenas septē plagis nouissimis, & locutus est mecū,
 10 dicens: Veni & ostendā tibi sponsam vxorem Agni. ¶ Et
 sustulit me in spū in montem magnum & altum: & ostē
 dit mihi ciuitatem sanctā Ierusalem descendētē de cr-
 11 lo à Deo, ¶ habentem claritatem Dei, & lumen eius simi
 D le lapidi pretioso tanq̄ lapidi iaspidis, sicut crystallum.
 12 ¶ Et habebat murum magnum & altum, habentē portas
 duodecim, & in portis, ¶ angelos duodecim, & noīa in-
 scripta, quæ sunt noīa duodecim tribuum filiorū Israēl.
 13 ¶ Ab oriente, portæ tres: & ab Aquilone portæ tres: & ab
 14 Austro portæ tres: & ab occasu portæ tres. ¶ Et murus ci-
 uitatis habens fundamenta duodecim, & in ipsis duode-
 15 cim noīa, duodecim apostolorum Agni. ¶ Et qui loque-
 16 batur mecum, habebat mēsuram ¶ arundineā auream, vt
 metiretur ciuitatem & portas eius & murum. ¶ Et ciui-
 17 tas in quadro posita est, & longitudo eius tanta est, quā
 ta & latitudo: & mensus est ciuitatem de arundine ¶ p sta-
 dia duodecim millia, & longitudo & altitudo et latitudo
 18 eius æqualia sunt. ¶ Et mensus est murum eius centum
 19 quadragintaquatuor cubitorum, mensura hoīs quæ est
 20 angeli. ¶ Et erat structura muri eius ex lapide iaspide, ipsa
 21 verò ciuitas aurū mundū, simile vitro mundo. ¶ Et funda-
 F menta muri ciuitatis, oī lapide pretioso ornata. Funda-
 mentū primum, iaspis: scdm sapphirus: tertium, calce-
 20 donius: quartum, smaragdus: ¶ quintum, sardonix: sextū,
 sardius: septimum, chrysolitus: octauū, beryllus: nonū,
 topazius: decimum, chrysoprasus: vndecimum, hyacin-
 21 thus: duodecimum, amathyustus. ¶ Et duodecim portæ:
 duodecim margaritæ sunt p singulas: & singulæ portæ,
 erant ex singulis margaritis, & platea ciuitatis aurū mū-
 22 dum, tanquam vitrum perlucidum. ¶ Et templum non vi-
 G di in ea: Dñs enim Deus omnipotēs templum illius est,
 23 et Agnus. ¶ Et ciuitas non eget sole, neq; luna, vt luceat
 in ea: nam claritas Dei ¶ illuminauit eam, et lucerna eius
 24 est Agnus. ¶ Et ambulabunt Gentes in lumine eius: et re-
 25 ges terræ afferent gloriam suam, & honorem in illam.

angulos

arandine

aurea.

sa. 60. d. 19. illuminabit

¶ Et

25 ¶ Et portæ eius non claudentur per diem, nox enim non
 26 erit illic. ¶ Et afferent gloriam & honorem Gentium in il-
 27 lam. ¶ Non intrabit in eam aliquod coinquinatum, aut
 abominationem faciens & mendacium: nisi qui scripti
 sunt in libro vitæ Agni.

Isa. 60. c. 11.

*Lignum vitæ fluuio aquæ viuæ irrigatum singulis mensibus red-
 dit fructum suum, nec maledictum, nec vlla nox est in ciuitate:
 angelus autem qui hæc ventura Iohanni ostendebat, nõ vult
 ab eo adorari, dicitq; iustos in ciuitatem intraturos, impios au-
 tem foras eiciendos: contestatur etiam de non addendo aut mi-
 nuendo ad hanc prophetiam.*

1 ¶ Et ostendit mihi fluuium aquæ viuæ, splendidum tā
 A quā crystallum, procedētem de sede Dei, & Agni.
 2 ¶ In medio plateæ eius, & ex vtraq; parte fluminis lignū
 vitæ, afferens fructus duodecim, p menses singulos red-
 dens fructum suum, & folia ligni ad sanitatem Gētium.
 3 ¶ Et omne maledictum non erit amplius: & sedes Dei &
 4 Agni in illa erunt, & serui eius seruient illi. ¶ Et videbunt
 5 faciem eius: & nomen eius in frontibus eorum. ¶ Et nox
 6 vltra nõ erit: & non egebunt lumine lucernæ, neq; lumi-
 ne solis, quoniam Dñs Deus ¶ illuminat illos, & regnabūt
 7 in secula seculorum. ¶ Et dixit mihi: Hæc verba fidelissi-
 B ma sunt & vera. Et Dominus Deus spirituum propheta-
 rum misit angelum suum ostendere seruis suis quæ oportet
 fieri citò. ¶ Et ecce venio velociter. Beatus qui custodit
 8 verba prophetiæ libri huius. ¶ Et ego Iohannes q̄ audiui
 & vidi hæc. ¶ Et postquā audissem & vidissem, cecidi vt
 adorarem ante pedes angeli, qui mihi hæc ostendebat.
 9 ¶ & dixit mihi: Vide ne feceris, cōseruus enim tuus sum,
 & fratrum tuorum prophetarum, & eorum qui seruant
 10 verba ¶ libri huius. Deum adora. ¶ Et dicit mihi: Ne signa-
 C ueris verba prophetiæ libri huius, tempus enim propè
 11 est. ¶ Qui nocet, noceat adhuc: & qui in sordibus est, sor-
 defcat adhuc: & qui iustus est, ¶ iustificetur adhuc: & san-
 12 ctus, sanctificetur adhuc. ¶ Ecce venio citò, et merces mea
 13 mecum est, reddere vniciq; secūdum opera sua. ¶ Ego
 sum

Isa. 60. d. 10.

illuminabit

Sup. 10. b. 10.

prophetiæ iustitiam faciat 9. Isa. 41. b. 4. 44. 2. 6. Sup. 1. b. 8. 21 b 6. in sanguine agni.

APOCALYPSIS

sum Alpha & omega, primus & nouissimus, principiu
 14 & finis. Beati qui lauant stolas suas: vt sit potestas eoru
 15 in ligno vitæ, & per portas intrent in ciuitatem. Foris
 canes & venefici, & impudici, & homicida, & idolis ser
 16 uientes, & omnis qui amat & facit mendacium. Ego
 D Iesus misi angelum meum, testificari vobis hæc in Eccle
 sijs. Ego sum radix & genus Dauid, stella splédida & ma
 17 rutina. Et spiritus & sponsa dicunt: Veni. Et qui audit,
 dicar, Veni. Et qui sitit, veniat: & qui vult, accipiat aquã
 18 vitæ gratis. Contestor enim omni audienti verba pro
 phetia libri huius. Siqs apposuerit ad hæc: apponet De
 19 super illum plagas scriptas in libro isto. Et si quis dimi
 nuerit de verbis libri prophetia huius, auferet Deus par
 tem eius de libro vitæ, & de ciuitate sancta, & de his que
 20 scripta sunt in libro isto. dicit qui testimonium perhi
 bet istorum. Etiam venio citò. Amen. Veni Domine
 21 Iesu. Gratia Domini nostri Iesu Christi, cum om
 nibus vobis.

16. 55. a. 2.

A M E N.

Registrum.

A B C D E F G H I K L M N O P Q

R S T V X Y Z.

AA BB CC DD EE FF GG.

Omnes sunt Quaterniones.

Tabula per se patet.

Venetijs, apud Iuntas. 1572.

Registram.

A B C D E F G H I K L M N O P Q

R S T V X Y Z

AA BB CC DD EE FF GG

Omnes sunt nationes

Tabula per se patet.

Tabula per se patet.

